This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

HD WIDENER
HW P985 X

C
1276
3.3

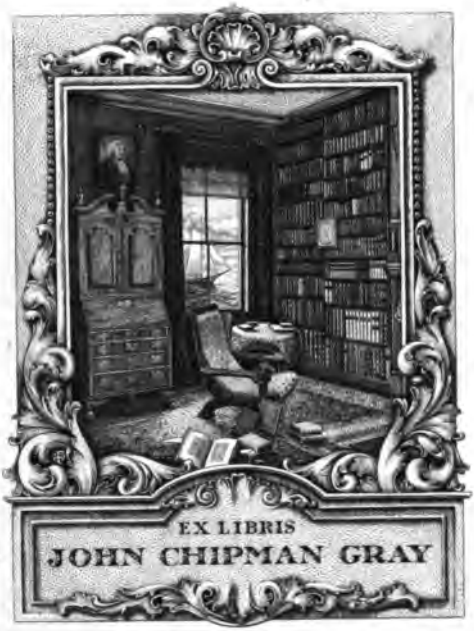

HARVARD COLLEGE LIBRARY
FROM THE LIBRARY OF
JOHN CHIPMAN GRAY
CLASS OF 1859
PROFESSOR OF LAW 1875–1913

THEOLOGIA

MORALIS

ILLUSTRISSIMI AC REVERENDISSIMI

D. ALPHONSI DE LIGORIO,

OLIM EPISCOPI S. AGATHÆ GOTHORUM,

ET RECTORIS MAJORIS CONGREGATIONIS SS. REDEMPTORIS, A PIO VII, 15 SEPTEMBRIS ANNI 1816 BEATORUM FASTIS ADSCRIPTI, ADJUNCTA IN CALCE PERUTILI INSTRUCTIONE AD PRAXIM CONFESSARIORUM, UNA CUM ILLUSTRISSIMI AC REVERENDISSIMI JOANNIS DOMINICI MANSI ARCHIEPISCOPI LUCENSIS EPITOME DOCTRINÆ MORALIS ET CANONICÆ EX OPERIBUS BENEDICTI XIV.

EDITIO CÆTERIS CORRECTIOR.

TOMUS SEPTIMUS.

Continens prosecutionem Tractatûs de Matrimonio, et Tractatum de Censuris et Irregularitatibus.

ANTVERPIÆ,

E PRELO JANSSENS ET VAN MERLEN, IN PLATEA CORIARIORUM.

1823.

C 1276.3.3

HARVARD COLLEGE LIBRARY
FROM THE LIBRARY OF
JOHN CHIPMAN GRAY
GIFT OF ROLAND GRAY
SEP 4 1934

THEOLOGIA MORALIS.

CAPUT III.

De Impedimentis Matrimonii.

978 *Impedimenta alia sunt Impedientia, alia Dirimentia.*
979 *An Ecclesia possit constituere impedimenta dirimentia?*
980 *Quis possit ea constituere? Dub.* 1. *An Episcopi?*
981 *Dub.* 2. *An impedimenta dirimentia apposita ab Ecclesia obligent Infideles?*

« Duplicis generis sunt impedimenta : quædam illi- 978
» citum tantùm, alia insuper irritum Matrimonium
» reddunt. Priora dicuntur impedientia, posteriora
» dirimentia. »

Non dubitant Hæretici nostri temporis, quin possit 979
Ecclesia constituere impedimenta Matrimonium impedientia; negant tamen, eam posse constituere dirimentia. Sed Conc. Trid. sess. 24. Can. 4 sic statuit : *Si quis dixerit Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta Matrimonium dirimentia, vel in his constituendis errâsse, anathema sit.* Nec obstat dicere, quod Ecclesia nequeat invalida reddere Sacramenta instituta à Christo Domino, quandò celebrantur cum debita materia, et forma. Nam resp. quod Sacramentum Matrimonii subsistat in illius contractu; quare, etsi Ecclesia Sacramentum invalidare non possit, potest tamen ob bonum commune spirituale, ratione cujus supremam habet potestatem super populum Christianum, invalidare contractum, sine quo Sacramentum minimè conficitur.

Hanc autem facultatem indicendi impedimenta di- 980
rimentia, certum est habere Summum Pontificem, et Concilium Generale auctoritate illius confirmatum.

Sed dubitatur 1 an habeant illam etiàm Episcopi ex

potestate ordinaria in suis Diœcesibus? Attento jure naturæ, affirmant Sanch. l. 7 D. 1 n. 9. Pont. l. 6 c. 1 n. 12. item Sot. Trull. Bonac. et alii apud Salm. c. 11 n. 8. Ratio, quia Episcopi possùnt in suis Diœcesibus, quod Papa potest in Ecclesia universali, nisi aliquid Pontifex sibi expressè reservet, ut sentiunt Sotus de Just. l. 10 q. 1 a. 3 in fin. ad 2. Pont. l. 6 c. 1 n. 12. Cabass. T. J. l. 1 c. 8. 6. cum Panorm. et Jo. Andr. ac Sanch. de Matr. l. 1 D. 62 n. 3. cum Abul. Arag. Victor. Cov. Perez, Hurt. Henr. Majol. Veracr. et aliis; exceptis tamen iis, quæ pertinent ad statum universæ Ecclesiæ, proùt est res Fidei definire. Negant verò Suar. t. 5 D. 7. Se. 4 n. 5. Lug. R mor. l. 1 D. 45. et Salm. n. 9. cum. Con. Dian. Perez, et Dic. quia res maximi momenti non sunt decernendæ, nisi à Suprema Sede. Cæterùm ipsi Sanch. et Pont. fatentur, quod, esto nulla sit lex prohibens Episcopos inducere impedimenta dirimentia, id tamen vetitum sit ex inveterata consuetudine. Sed præter hanc consuetudinem, refert Bened. XIV. de Synod. t. 2 p. 288 Urban. VIII. suo Decreto approbâsse Declarationem S. C. ubi id expressè vetitum fuit, ac insuper Pontificem præcepisse, ne in posterum hoc in dubium revocaretur.

981 Dubit. 2. An impedimenta dirimentia ab Ecclesia assignata obligent Infideles? Resp. cum Sanch. ibid. n. 3. Sal. n. 10. Bec. Avers. etc. tantùm obligare infideles viventes in locis Summo Pontifici temporaliter subjectis, cum ibi universaliter adstringantur legibus contractuum; secùs, si alibi degant.

DUBIUM I.

Quæ sint impedimenta impedientia tantùm?

982 *Quæ reddant Matrimonium illicitum? I. Ecclesiæ vetitum, scilicet prohibitio Episcopi, etc.*

983 *II. Tempus feriarum, quo prohibentur solemnitates, Benedictio, etc.*

984 *Dub.* 1. *An tunc liceat consummare? Dub.* 2. *An liceat consummare antè Benedictionem?*

985 *III. Catechismus. IV. Crimen scilicet incestûs, raptûs, uxoricidii, etc. V. Sponsalia.*

986 *VI. Votum castitatis, aut Religionis. Dub.* 1. *An Episcopus possit dispensare in voto castitatis emisso post Matrimonium?*

987 *Dub.* 2. *An in voto antè Matrimonium ad debitum petendum? an id possint Mendicantes? Dub.* 3. *An aliquandò Episcopi etiàm ad Matrimonium contrahendum?*

988 *Impedit etiàm Matrimonium. I. Clandestinitas. II. Omissio Benedictionis.*

989 *III. Omissio Denunciationum.*

990 *Dub.* 1. *An peccet graviter Parochus eas omittens, si aliundè sciat, non esse impedimentum? Et quod dicitur de obligatione Denunciationum antè Matrimonium, idem dicitur post illud. Quid si una tantùm Denunciatio omittatur?*

991 *Dub.* 2. *An Denunciationes faciendæ in Ecclesia, et in Missa? Dub.* 3. *In qua Parochia debeant fieri?*

992 *Dub.* 4 *quibus diebus festivis? Et An aliquandò possint fieri diebus ferialibus?*

993 *Quandò sint repetendæ?*

994 *De obligatione denunciandi impedimenta,*

995 *Dub.* 1. *An teneatur denunciare impedimentum qui illud probare nequit?*

996 *Dub.* 2. *An unus testis de impedimento impediat.*

998 *Dub.* 3. *An sufficiat unus testis, si sponsalia fuerint jurata?*

999 *An fama impediat Matrimonium? Quid si Judex privatam habuerit notitiam famæ, aut ipsius impedimenti?*

1000 *An contrahens teneatur impedimentum fateri?*

1001 *Quid debeat agere Parochus cognito impedimento?*

1002 *Dub.* 1. *An Parochus teneatur impedire Matrimonium, si ipse solus noverit impedimentum? Dub.* 2. *Quid si Ordinarius solus sit impedimenti conscius?*

1003 *Qui possit dispensare in Denunciationibus?*

1004 *An Episcopus, et ob quam causam?*

1005 *Causæ ob quas Episcopus teneatur dispensare?*

1006 *Causæ ob quas non tenetur, sed potest dispensare.*

1007 *Dub.* 1. *An possit dispensare Vicarius Generalis? Dub.*

2. *An aliquandò Parochus possit dispensare, aut saltèm declarare?*

982 « Resp. Præter peccatum mortale, et excommuni-
» cationem, sex potissimùm reddunt Matrimonium
» mortaliter illicitum, scilicet.
» I. *Ecclesiæ vetitum*, II. *nec non Tempus feriarum.*
» III. *Atque Catechismus*, IV. *Crimen*, V. *Sponsa-*
» *lia*, VI. *Votum*,
» *Impediunt fieri, permittunt facta tenèri.*
Dicitur I. *Vetitum*, id est prohibitio Ecclesiæ, quæ
» fit ab Episcopo, vel Parocho, ob dubium impedi-
» menti alicujus, vel inhabilitatis inter copulandos
» Vide Bon. q. 1 p. 14 n. 1. * (*Et tunc Sponsi con-*
» *trahendo graviter peccarent; leviter tamen, si prohi-*
» *bitio sit ob venerationem alicujus festi*, Salm. c. 14
» n. 1.)*

983 » Dicitur II. *Tempus feriarum*, quod secundùm
» Trid. sess. 14 c. 10 de reform. incipit nunc ab Ad-
» ventu Domini usque ad Epiphaniam inclusivè: et
» à die Cinerum usque ad octavam Paschæ inclusivè.
Quo tempore non prohibetur ipse contractus, aut
ejus consummatio, sed tantùm nuptiarum solem-
» nitates, ut est benedictio nuptiarum, solemnis
» sponsæ in domum sponsi traductio, solemniora
» convivia, et tripudia, etc. * (*Sed hæc non sub gra-*
» *vi, nisi excessus sit magnus: imò, si fiant moderatè,*
» *nulla erit culpa, ut ait* Sanch. l. 7 D. 7 n. 18.) Ne-
» que Trid. sess. 24 c. 1 prohibet matrimonium con-
» summari antè benedictionem, sed tantùm horta-
» tur, ne fiat. Vide Bon. l. c. Sanch l. 7 d. 7. Con.
» d. 30 Fill. t. 10 p. 2 c. 9 M. Per. d. 43 s. 10 n. 7. »

984 Dubit. 1 an liceat consummare Matrimonium tem-
pore feriarum? Negant D. Th. in 4 D. 32 art. 7 q. 4.
Fagn. in c. Capellanus de Feriis n. 6. item S. Anton.
et plures Canonistæ apud Sanch. l. 7 D. 7 n. 21. et
probant ex c. *Nec uxorem* q. 4, ubi eo tempore inter-
dicitur uxoris traductio; ex quo inferunt interdici
etiàm usum conjugii, quia propter hunc traductio

prohibetur. Sed verius affirmant Sanch. l. c. n. 23. Pont. l. 6 c. 8 n. 9. Bellarm. l. 1 de Matr. c. 31 circà fin. et fusè N. SS. P. Bened. XIV. Notif. 80 num. 17. cum Diana, Croix, Bon. Pignat. Perez, Fill. Monac. et aliis; idque confirmat ex quadam Declarat. S. C. edita die 10 Jun. 1684, ubi dictum fuit, permissam esse temporibus vetitis traductionem Sponsæ ad domum Sponsi, modò fiat absque solemnitatibus. Et ratio est, ut ait præfatus Benedictus, quia non sunt imponenda certa onera, ubi manifesta lex non adest illa præscribens. Ad Canones autem, qui opponuntur, respondet idem Pontifex, eos consilii esse, non præcepti; Hinc refert Van Espen reprehendentem Canonistas, qui nimis addicti rigorosis antiquorum Canonum expressionibus in præceptum reduxerunt, quod potius erat consilii.

Dubit. 2 an liceat consummare Matrimonium antè Benedictionem sacerdotalem? Negant plures, quorum alii dicunt esse tantùm veniale, ut Caj. Soto, Covarr. Led. Henr. etc. apud Boss. de Matr. t. 1 c. 9 n. 11. Alii tenent esse mortale, ut Conc. p. 302 n. 16. ac Palud. Gulielm. et Rosel. apud Escob. l. 25 n. 238. et S. Ant. 3 p. tit. 1 c. 16 § 1, qui putat, Conjuges toties peccare tunc mortaliter, quoties coeunt. Id probant ex pluribus Canonibus, quos affert Sanch. l. 3 D. 12 n. 1. Probabiliùs tamen, et communiùs dicunt nullum esse peccatum Nav. Man. c. 22 n. 83. Pont. l. 5 c. 2 n. 3. Laym. c. 4 n. 12. Salm. c. 8 n. 80. Viva q. 4 art. 4 n. 6. Pal. p. 13 § 5 n. 8. cum Con. et Led. Escob. n. 943. cum Vill. Ochag. Sanch. l. c. n. 7. cum Palac. Veracrux, Philiarch. etc. Boss. l. e. n. 12. cum Bellar. Barb. Gutt. Fill. etc. Idemque docet Bened. XIV. eâdem Notif. 80 n. 17. Probatur 1 ex c. Nostrates. 30 q. 5, ubi expressè dicitur id nullum esse peccatum his verbis: *Sicque demùm benedictionem, et velamen cæleste suscipiunt. Peccatum autem esse, si hæc cuncta in nuptiali fœdere non interveniant, non dicimus.* Probatur 2. Trident. sess 24 c. 1 ubi: *Præterea eadem S. Synodus hortatur, ut Conjuges, antè*

benedictionem Sacerdotalem in templo suscipiendam, in eadem domo non cohabitent. Per *To hortatur* clarè denotat Concilium, id esse consilii, non præcepti. Et idem habetur ex Rituali Rom. de Sacr. Matr. ibi : *Moneat Parochus Conjuges, ut antè benedictionem Sacerdotalem in templo suscipiendam, in eadem domo non cohabitent, neque Matrim. consumment.* Cuique patet, monitionem non importare præceptum. Conveniunt tamen omnes, quod omissio absoluta Benedictionis non excusetur saltèm à veniali : vide dicenda n. 988. v. Secundum.

985 « Dicitur III. *Catechismus :* Quod impedimentum » contrahitur ab eo, qui respondet pro infante, » quandò supplentur cæremoniæ post baptismum » collatum in necessitate * (*Dicunt tamen Salm. c.* 14 » *n.* 3. *Catechismum esse illam professionem Fidei,* » *quæ antè Baptismum fit nomine baptizandi. Sed hoc* » *impedimentum probabiliùs est sublatum per* Trident. » ut Salm. l. c. cum Pal. etc. Et sic decisum à S. C. » refert Diana 3 p. de Sacram. R. 26.) * Sed videtur » sublatum per Trid. secundùm Sanch. Fag. Conin. » Fill. etc. qui ideò monent Parochos, ut in libro » distinguant patrinos Catechismi à patrinis Baptismi. » Vide Bon. l. c.

» Dicitur IV. *Crimen*, ut 1. Incestus cum consan- » guinea conjugis in primo, vel secundo gradu, » scienter admissus (qui impedit matrimonium cum » quacumque alia persona : vide Perez d. 23 s. 5) » vel cum propria matre, vel filia. 2. Raptus alienæ » sponsæ. 3. Uxoricidium. 4. Presbytericidium. 5. » Susceptio propriæ prolis ex Baptismo, ad impe- » diendam redditionem debiti. 6. Publica pœniten- » tia, quamdiù durat. 7. Matrimonium cum Moniali » Verùm hæc per non usum sunt sublata : Vide » Laym. hîc c. 15 ex Nav. Sanch. l. 7 d. 16 Con. d. » 30 d. 3. * (*Sic etiàm* Conc. p. 342 n. 15. et Salm. » c. 14 n. 15. cum Sanch. *et communi : excepto* » *voto, interdicto, et sponsalibus. Episcopus autem* » *tantùm in interdicto potest dispensare*, Salm. ib. » n. 16.) *

» Dicitur V. *Sponsalia*, sc. cum una contracta, et
» non dissoluta. Con. d. 30 d. 3. Sanch. Fill. Bon.
» l. c. n. 5.

» Dicitur VI. *Votum*, scilicet simplex; sivè casti- 986
» tatis, sivè Religionis, sivè non nubendi. Vide Sanch.
» l. 5 d. 13. Regin. l. 31 c. 24 n. 184 Bon. l. c. n. 7. »

Notandum hîc, quod circà votum Religionis, aut castitatis absolutum non possit ab Episcopo dispensari antè Matrimonium; secùs si fuerit conditionale, aut pœnale, ut dictum est de voto l. 3 n. 260. Q. 3.

Sed dubitatur 1 an possit Episcopus dispensare in voto castitatis à Conjugibus emisso post consummatum Matrimonium? Resp. Affirmativè cum S. Ant. 3 p. tit. 1 c. 24 § 2 in fin. Pal. p. 1 n. 16. Bon. p. 15 n. 5. Sanch. l. 8 D. 11 n. 3 et 4. et ibi Arag. Man. et Gutt. ac Salm. c. 14 n. 13. et ibi Aversa, et Cornejo, contra Lopez, et alios. Ratio, quia votum hoc non est omnimodæ castitatis, cum nequeat obligare ad non reddendum debitum, nisi (benè advertit Sanch. n. 4.) emittatur antè consummationem, cum animo ingrediendi Religionem. Censent autem Salm. d. n. 13. etiàm Vicarium Generalem Episcopi posse dispensare in hujusmodi voto, ex concessione generali, quam ipse habet ad omnes casus episcopales. In voto tamen castitatis Conjugum de mutuo consensu emisso solus Papa dispensare valet, ut communiter docent Sanch, Spor. Anacl. etc. apud Ferraris Bibl. v. Debitum Conj. n. 4.

Dubit. 2. an possit Episcopus dispensare in voto 987
castitatis emisso antè Matrimonium, ad petendum debitum? Negant Less. l. 2 c. 40 num. 126 et Cajet. Sylv. Tol. ac Led. apud Sanch. l. 8 D. 12 n. 2 nisi adsit necessitas, puta periculum incontinentiæ. Sed communiùs, et valdè probabiliter affirmant Sanch. n. 4 cum S. Ant. Soto, Val. Sa, Vega, Henr. et pluribus aliis, item Elbel p. 382 n. 71. Tamb. de Voto c. 17 § 4 n. 54. Auctor libri (Istruz. per i Nov. Conf.) p. 2 c. 15 n. 31. Barb. All. 37 n. 9 cum Sayr. Gutt. et Sylv. ex D. Th. ac Conc. t. 10 p. 344 in princ. cum

Nav. et Henr. Ratio, tum quia lex reservationum est in ædificationem, esset autem in destructionem, si Pontifex vellet sibi reservare talem dispensationem cum tanto periculo, quod communiter adest: tum quia (ut ait Sanch.) hæc facultas dispensandi conceditur Episcopis ex consuetudine, quæ jurisdictionem præbet ex c. *Cum contingat de Foro compet.*

An autem in hoc voto possint dispensare Confessarii Mendicantes? Communiter affirmant Pal. D. 4 p. ult. § 1 n. 18. Wigandt tr. 16 n. 160. Resp. 3. Sanch. l. 8 D. 16 n. 3. cum Cordub. Veracr. Palac. Manuel. et Henr. Cont. Tourn. t. 2 p. 244. cum Suar. et Laym. ac Salm. c. 14 n. 14. cum Gutt. Candido, Diana, et Aversa. Et hoc virtute Privilegiorum plurimorum Pontificum, quæ referemus infrà n. 1128, et signanter vi Privilegii S. Pii V. vivæ vocis oraculo. Id admittit etiàm Pontius l. 8 c. 20 n. 12, quandò scilicet votum castitatis est emissum antè Matrimonium; negat verò, si post Matrimonium contractum, quia, ut ait (et idem dicunt Manuel, et Veg., apud Sanch. n. 5.) Privilegium S. Pii loquitur tantùm de dispensatione voti emissi ante Matrimonium. Sed veriùs Sanch. et Salm. l. c. admittunt pariter de voto emisso post Matrimonium, quia, licet virtute Privilegii S. Pii non possint Regulares dispensare, possunt tamen virtute aliorum Privilegiorum, vi quorum valent ipsi dipensare in omnibus votis, in quibus Episcopi dispensare possunt jure ordinario, ut proculdubio Episcopi jure ordinario in eo voto dispensant, cum tale votum non sit omnimodæ castitatis; vide dicenda dict. n. 1128. An autem Regulares possint dispensare in impedimento affinitatis in ordine ad petendum debitum? Vide dicenda n. 1076. vers. Insuper.

Dubit. 3 an Episcopus, urgente necessitate et periculo incontinentiæ, possit dispensare in Voto Castitatis ad Matrimonium contrahendum? Resp. affirmativè? vide dicta l. 3 de Voto n. 258 v. Notandum II. Et Ità tenent Sanch. Dec. l. 4 c. 40 n. 34. cum Suar. Led. etc. item Salm. de Voto c. 3 n. 97 et Less. l. 2

cr. 40 n. 127 cum Nav. Sot. et Sylv. dummodò periculum sit in mora, et non sit facilis aditus ad Papam. Cæterùm antè Matrimonium Episcopus, excepto voto castitatis, et sponsalibus cum altero initis, potest universè in aliis impedimentis impedientibus dispensare, sicùt etiàm in omnibus Matrimonio supervenientibus; Croix, et Salm. c. 14 n. 13. cum Pal. Bon. etc. vide dicenda n. 1127.

« Dixi in Responsione, *potissimùm*: quia præter 988
» suprà dicta, alia tria impedimenta numerantur.

» Primum est clandestinitas: Etsi enim valeat matrimonium clandestinè contractum, ubi Tridentinum non est receptum, non licet tamen sub mortali. Ubi autem Trid. est receptum, saltèm quòad punctum matrimonii, est irritum, de quo sequenti dubio.

» Secundum omissio benedictionis: quia sine hac, etsi validè, illicitè tamen contrahitur matrimonium, saltèm primum, ut ex c. Nostrates, et c. Sponsus q. 5 docent Bon. q. 4 p. 6 n. 2. Sanch. l. 7 d. 82. Sa, Henriq. Fill. etc. qui tamen concedunt non esse mortale * (Ut comm. docent Sanch. lib. 7 D. 82 n. 9. Boss. t. 1 l. 9 c. 9 n. 9. Mazz. t. 4 p. 195 n. 3 cum communi et Escob. n. 649. cum Soto Sa, Hurt. etc.)*, intellige, per se loquendo, nam per accidens ratione præcepti particularis, scandali, vel contemptûs, ut si omittant nihil faciendo, ac si esset res vana, vel vile, ac puerile haberent ei se subjicere, docet Per. d. 43 s. 10 n. 4 posse esse mortale: Dixi *primum*: nam secundæ nuptiæ non benedicuntur, nisi primæ non fuissent benedictæ. Quod si autem alter conjugum sit viduus, alter verò primas nuptias celebret, aut saltèm numquàm fuerit benedictus, etsi jure antiquo non licuerit, tunc tamen quibusdam locis consuetudo habet, ut benedicantur; ut vid. Bon. l. c. Et patet ex *Agenda*. Debet autem fieri in templo à proprio Parocho, sine cujus licentia si quis faciat, manet ipso facto suspensus, donec absolvatur ab Ordinario Parochi, à quo benedictio erat accipienda.

889 » Tertium, si contrahatur Matrimonium sine præ-
» viis proclamationibus, sine quibus etsi valeat, non
» licet tamen sub mortali, ut habet communis (quam-
» quam Sanch. l. 3 d. 5 num. 7 et Gasp. Hurt. d. 5
» n. 59 putent, non esse mortale unam omittere,
» quandò certum est moraliter, nullum subesse im-
» pedimentum; Sed contrarium docet Per. d. 42 s. 1
» n. 7 ex Con. et Pontio) nisi Episcopus, vel ejus
» Vicarius dispenset, ut patet ex Trid. s. 24 c. 1
» quod circà eas præcipit sequentia: 1. Ut fiant in
» Ecclesia, inter Missarum solemnia. Possunt tamen
» fieri in Oratorio, vel juxtà Ecclesiam, aliove loco,
» confluente magno populo. 2. Ut fiant à proprio Pa-
» rocho, vel alio Sacerdote de ejus licentia. Ut fiant
» in Parochia propria, et quidem utriusque contra-
» hentis, uti declaravit Congregatio. 3. Ut fiant tri-
» bus diebus festivis, non immediatis, continuis ta-
» men, id est, qui feriatis quidem diebus, nullo ta-
» men festo, interpolentur. V. Bon. p. 2 q. 6. »

890 Plura dub a hîc discutienda. Dubitatur 1 an peccet mortaliter Parochus, si assistat Matrimonio, omissis Denunciationibus, sine dispensatione Episcopi, quandò jam per diligentiam certus factus fuerit, nullum subesse impedimentum? Negant Sotus, Machad. et Led. apud Sanch. l. 3 D. 5 n. 3 quia (ut ajunt), cessante adæquatè fine legis, cessat lex. Sed communissimè et veriùs affirmant Sanch. n. 6. Pont. l. 5 c. 30 n. 3. Bon. p. 6 n. 7. Escob. nr. 547. Boss. t. 1 c. 8 n. 3 et 14. Barb. All. 32 n. 2. Roncag. p. 153 q. 1 R. 1 et Salm. c. 8 n. 77 cum aliis pluribus. Ratio, tum quia, esto per diligentiam Parochus impleat finem Tridentini, transgreditur tamen diligentiæ formam, quam Concilium præscribit; quod cum sit in re gravissima, non excusatur à mortali, nisi urgens adsit necessitas, quæ moram non patiatur; tum quia aliàs non adæquatè satisfit fini præcepti Denunciationum, nam diligentia Parochi non satis supplet effectum Denunciationum ad impedienda mala, quæ alioquin evenire possunt, eò quod, neglectis Denunciationibus, si

supervenit impedimentum, filii reputentur illegitimi, etiàmsi contrahentes impedimentum ignoraverint, ut habetur ex c. fin. § *Si quis de Clandest. despons.* quandò contrà legitimi habiti fuissent, si præcessissent Denunciationes, ut in c. Ex tenore. *Qui filii sint legit.* Prætereà in Trident. Sess. 24 c. 5 contrahentibus sine Denunciationibus adimitur spes obtinendæ dispensationis impedimenti, scilicet consanguinitatis, vel affinitatis (non autem publicæ honestatis, ut declaravit S. C. apud Farinac. proùt refert Bossius n. 27.) Hoc autem, quod dicitur de Denunciationibus faciendis antè Matrimonium; idem dicendum de obligatione eas faciendi post nuptias contractas antè consummationem; ità rectè docent Sanch. l. 3 D. 11 n. 5. Pont. l. 10 c. 4 n. 2. Salm. c. 8 n. 94. Pal. p. 3 § 5 num. 6. Escob. n. 612. cum Palud. Trull. et Vill. ac Boss. c. 8 num. 6. cum Nav. Laym. Con. Bon. Reg. Diana, etc. (contra Dic. Lop. et Led.) Quia Concilium, juxtà textum mox suprà allatum, æquè præcipit, ut fiant Denunciationes antè Matrimonium, quàm posteà antè ejus consummationem. Et benè addunt Pontius, ac Pal. l. c. Boss. n. 7. Sanch. n. 5. cum Nav. et Man. ac Escob. n. 614. cum Con. Trull. et Leand. (contra Henriq.) Conjuges consummantes antè Denunciationes toties peccare graviter, quoties copulantur, quia toties copulantur cum eodem periculo fornicationis; Undè oppositum mihi videtur dicendum, si ipsi certi essent, nullum subesse impedimentum, quia, violato jam præcepto Tridentini, per consummationem, illud ampliùs non urget.

An autem omittere unam Denunciationem sit mortale? Pariter affirmant Pont. loc. cit. ac Pal. Con. et Leand. apud Escob. n. 549. Sed probabiliter negant Sanch. n. 7. Boss. l. c. et Escob. n. 550. cum F ll. Barb. Gutt. Led. Diana, Veracr. et Vill. quia respectu totius præcepti videtur gravis materia. Imò Salm. c. 8 n. 78. cum Trull. Reb. et aliis, putant nec esse mortale, si etiàm duæ Denunciationes omittantur; Sed huic probabiliùs contradicit. P. Conc. p. 298 n. 4.

991 Dubit. 2 an Denunciationes debeant fieri in Ecclesia, et inter Missarum solemnia? Reverà sic præscribitur in Trid. Sess. 24 c. 1 et in Missa Parochiali, vel Conventuali, arbitrio Parochi, etiàm contradicente Capitulo, ut declaravit S. C. Vide Zachar apud Croix l. 6 p. 3 n. 474. Sed probabiliter dicunt Sanch. l. 3 D. 3 n. 9. Barb. All. 42 a n. 15 et Ronc. p. 163 q. 1 R. 2, posse etiàm fieri in Ecclesia tempore Concionis, vel Processionis. Imò Wigand. tr. 16 n. 96. v. Quid, Sanch. l. c. Laym. c. 4 n. 20. Barb. in c. l. Trid. n. 21. Boss. c. 7 n. 13. Escob. n. 558. cum Fill. Vill. Dian. Trull. etc. (contra Pont. loc. cit. n. 6 et Hurt. Led. Possev.) ajunt, posse fieri extrà Ecclesiam in loco magni concursûs, quia sic jam obtinetur finis Concilii. Idque probabile videtur, saltèm sine mortali, et si adsit aliqua causa, sine ulla culpa.

Notat autem Boss. c. 7 n. 99. cum Marchino, quod tempore pestis, si nequeant fieri Denunciationes in Ecclesia, et non possent induci Sponsi ad Matrimonium differendum, tunc Episcopus possit vel permittere, ut fiant Denunciationes per vocem præconis, aut per Edicta in loco publico affixa, et hoc quocumque die, vel eas remittere, et ad id etiàm tenetur, si urgeat necessitas, juxtà dicenda n. 1005. Quod si nequeat adiri Episcopus, Parochus benè potest, et justâ urgente causâ etiàm tenetur Sponsos conjungere, postquàm sit certior factus, nullum subesse impedimentum.

Dubit. 2 in qua Parochia debeant fieri Denunciationes? Certum est, faciendas esse in Parochia utriusque contrahentis, ut dicunt communiter cum Bus. Sanch. l. 3 D. 6 n. 4. Laym. c. 4 n. 9. Pal. n. 13 § 3 num. 2 et alii passim; quia sic fert consuetudo. Excipiunt Laym. c. 4 n. 10. Boss. c. 7 n. 18 et Salm. c. 8 n. 72. cum Dicast. nisi Parochiæ essent valdè propinquæ. Sed dubium fit, ubinam faciendæ sint Denunciationes, si alter Sponsorum de brevi moratur in aliquo loco? Pont. l. 5 c. 30 n. 5 putat sufficere, si fiant in loco, ubi ille actu degit. Sed longè probabilius Sanch. num. 6. Conin. Dub. 2 num. 60. Barbos. All. 32

n. 11. Ronc. p. 153 q. 1 R. 3 et Escob. n. 556. cum Gutt. Henriq. Reg. Ochag. etc. ex Declar. S. C. dicunt, omninò fieri debere in Parochia, undè discessit, quia Denunciationes ideò fiunt, ut impedimenta manifestentur, ac propterea oportet eas fieri, ubi Sponsi diutiùs sunt commorati. Et hîc notandum, quod, si alter Sponsorum sit externus, Parochus non debeat facere Denunciationes, nisi postquàm ipse per fidem authenticam probaverit Statum liberum coram Ordinario, ut habetur ex Instructione S. C. S. Officii, quæ observatur apud Genet. ad calcem in Tract de Matr. t. 5 et apud Pitton. de Matr. n. 1734. Et pluries declaravit S. C. Denunciationes necessariò faciendas in loco originis, ut refert P. Zacharia apud Croix l. 6. p. 2 n. 476. Quòad Vagos autem Tridentinum sess. 24 c. 7 præcipit Parochis non assistere eorum Matrimoniis, nisi post diligentem inquisitionem adhibitam, et nisi prius ab Ordinario licentiam assistendi obtinuerint. Hinc rectè ait Ronç. p. 168 q. 4 in fine, quod graviter peccaret Parochus, si tale præceptum non servaret, esto alioquin Matrimonium esset validum, cum Concilium nullam irritantem clausulam apposuerit. Vide alia dicenda circâ Vagos n. 1089.

Dubit. 4. quibus diebus possint fieri denuncia- 992
tiones? In Trid. sess. 24 c. 1. præscribitur, ut fiant *tribus continuis diebus festivis*. Praxis fert (proùt ait Ronc. p. 153. qu. 1. R. 2.) ut Denunciationes fiant tribus diebus festivis *continuis*, ità tamen, ut non intercedant alii dies festivi, sed non immediatis (nempè tribus Festis Paschatis), ut sentiunt ipse Ronc. et Barb. All. 32. Sanch. l. 3. D. 6 n. 8. Pont. l. 5. c. 39 n. 8. et alii, quia tempore tàm brevi non satis obtineretur finis Concilii. Ac probabiliter dicunt Salm. c. 8 n. 75. cum Trull. Hurt. Reg. Leand. etc. posse fieri etiàm tribus festis immediatis, quia in Concilio dicitur, *continuis diebus festivis*, nec ibi excipitur, quod non sint immediati. Et sic pariter dicunt Salm. l. c. cum Trull. Aversa, et Leand. (citant etiàm Bon. Con. et Dian. sed non benè, ut mox videbimus)

posse fieri Denunciationes tribus diebus festivis discontinuis, modò plures dies festi non intercedant, quia sic sufficienter jam satisfit intento Concilii. Sed veriùs Sanch. l. 3. D. 5 n. 8. Pal. p. 13. § 3 n. 4. Bon. p. 6 n. 19. et Escob. n. 568. cum Con Vill. Dian. Machad. et Reg. censent, id non esse quidem mortale (contrà Henriq.), quia non videtur gravis transgressio; sed non excusari à veniali, quia jam transgreditur præscriptum Concilii.

An autem possint fieri Denunciationes diebus frialibus, si ex aliqua causâ fieret magnus concursus in Ecclesia? Negant Pont. l. 5. c. 30 n. 7. et Fill Leand. Hurt. etc. ap. Escob. n. 560. ex Decl. S. C. Sed probabiliter affirmant Sanch. l. 3. D. 6 n. 10. Bonac. p. 6. n. 10. Barbos. Alleg. 32 n. 15. Boss. c. 7 n. 6. cum Laym. Reg. et Possev. et Escob. n. 562. cum Ochag. Reg. et Gutt. ex alia contraria Declar. S. C. ap. Ochavag. quia sic jam satis implétur finis Concilii. Saltèm probabile est, id posse fieri sine culpâ gravi, ut diximus n. 991. de Denunciationibus factis extrà Ecclesiam in loco magni concursûs.

993 « 1. Licet statim post ultimam proclamationem contrahere, etiàm eadem die: non licet autem differre » ultrà 4. menses, intrà quos si non contrahant, repetendas esse denunciationes declaravit Congreg. in » sess. 24. c. 1. de Reform. * (Et Salm c. 8 n. 75. cum » Pontio, et Leand.) * Imò Rituale Romanum duos » tantùm menses permittit, intrà quos si non contrahatur, jubet repeti denunciationes, nisi videatur » aliud Episcopo.

994 » 2. Post proclamationes tenetur sub mortali, qui » novit impedimentum, illicò denunciare, quantumvis secretum esset, ad impedienda gravia mala, v. » gr. incestum, sacrilegium, etc. Si tamen indè alteri periculum infamiæ nasceretur, is ex charitate » priùs esset monendus, ut à Matrimonio desisteret. » Sanch. l. 3 d. 13. Fag. p. 2 l. 6 c. 5. Henr. Laym. » l. 3 tr. 3 p. 2 c. 4 n. 8 etc. commun. contra Pontium, d. 5 q. 6, qui negat tenêri denuntiare, si sit

» occultum. Idem tenent Mart. Perez d. 43 s. 6 n. 1 » et seq. sed cum hac limitatione, si tantùm audiverit; et nesciat à quo, vel si pro foro interno sit » dispensatum, vel si metuat magnum scandalum, » aut periculum, vel si sciat contrahentes esse in » bona fide. »

Certum est 1, quod si impedimentum possit per testes probari, quilibe tillud sciens denunciare teneatur, sivè impedimentum sit dirimens, sivè impediens, esto sit occultum, et infamatorium, nempè quod ortum habuerit ex peccato; ità Pal. p. 12 § 6 n. 1. Pont. l. 5 c. 34 n. 3. Boss. t. 1 c. 7 n. 158 et Salm. c. 8 n. 95 cum Trull. Aversa, Dic. et communi. Quivis enim tenetur manifestare peccatum occultum alterius, quod est tertio nocivum, quandò Prælatus legitimè id præcipit, proùt præcipit Episcopus imponens (dum fiunt Proclamationes) omnibus consciis alicujus impedimenti, ut revelent. Et tenentur revelare etiàm ii qui noverint impedimentum sub secreto naturali, et adhùc cum juramento non propalandi, ut dicunt Sanch. l. 3 D. 16 n. 6. Escob. n. 622. cum Palud. et Card. Boss. n. 176. cum Barb. et Fag. ac Salm. cum aliis, ex D. Th. 2. 2 q. 33 ar. 8 ad 1 ubi docet, promissionem et juramentum non obligare, quandò imminet damnum Communitati, vel tertiæ personæ, proùt in nostro casu utrique damnum imminet. Advertunt tamen præfati AA. antequàm fiat denunciatio, præmittendam esse correptionem fraternam, et etiàm pluries, nisi probabiliter sit profutura; modò periculum non sit in mora. Certum est 2 quod, si impedimentum sit occultum, et jam fuerit pro eo obtenta dispensatio quòad forum internum, illud sciens non teneatur denuntiare: secùs si adesset publica fama de impedimento, et dispensatio esset occulta, ut Sanch. l. 3 D. 14 n. 4. Boss. n. 167 et Pal. l. c. n. 2. Certum est 3, quod si noveris impedimentum ex auditu, sed non recorderis à quo, vel si accepisti à persona non fide digna, non tenearis denunciare; Sanch. n. 7. Pont. n. 1

Pal. n. 3. cum Gutt. et Farinac. ac Boss. n. 164 et 166. cum Nav. Con. Bon. Fill. Cord. et Hurtad.

995 Sed dubitatur 1. An si tu solus impedimentum noveris, nec possis probare, tenearis illud denunciare? *Prima* sententia, quam tenent Pontius l. 5 c. 34 a n. 6. Dian. 3 p. tr. 4 R. 221 ac Sa, Major et Gabr. apud Salm. c. 8 n. 97 negat, quia nemo tenetur denunciare impedimentum, quod probare non potest; undè sic arguunt: Aut sponsi sunt in bona, vel in mala fide; Si in bona, non peccant contrahendo Matrimonium; Si in mala, nihil proficies, cum testimonium unius non sufficiat ad nuptias impediendas. *Secunda* verò sententia communissima et verior affirmat, te tenêri, si commodè potes, eamque tenent Sanch. l. 3 D 13 n. 2. Pal. p. 12 § 6 n. 5. cum Hurt. Con. Henr. Cov. et Hurt. Escob. l. 25 n. 625. cum Laym. Bon. Barb. Fag. Arag. et Lop. Boss. n. 173. cum Fill. et Reg. ac Salm. n. 97. cum Dic. Trull. Leand. etc. Ratio, quia, si Sponsi sunt in mala fide, proficiet revelatio ad vitandum peccatum, cum testimonium unius de impedimento satis est ad Matrimonium impediendum, ut diximus n. 878. Dub. 1 et mox fusius probabimus in Dub. seq. Si verò in bona fide, proficiet saltèm ad reparandam injuriam materialem Sacramenti. Diximus, *si commodè potes*, nam cum tuo gravi damno, aut aliorum scandalo, non teneris denunciare, cum neque lex Ecclesiastica, neque præceptum correctionis obliget cum gravi incommodo, aut scandalo aliorum.

996 Dubit. 2. An sufficiat unus testis de impedimento, ut Episcopus prohibeat contrahi Matrimonium? Adsunt quatuor sententiæ. *Prima* sententia, quam tenent Pont. l. 5 c. 34 n. 8 et 9 atque c. 36 n. 2 et Dian. p. 3 tr. 4 R. 12, dicit sufficere, si impedimentum ortum habeat ex crimine; si verò non provenerit ex peccato; sed ex cognatione carnali, aut spirituali, requiri duos testes fide dignos, nisi adsint alia adminicula, quæ plenam faciant probationem. *Secunda* sententia omninò opposita, quam tenet La Croix l. 6 p. 3

n. 215 dicit, quod si impedimentum non sit ob crimen, sufficiat ad impediendum unus testis fide dignus; si verò ob crimen, requirantur saltèm duo, quia tunc agitur de præjudicio tertii, adversùs quem nequit ferri judicium sine plena probatione. *Tertia* sententia, quam tenent Con. p. 201 n. 12 et Salm. c. 8 n. 106. cum Trull. Dic. Aversa, etc. dicit, sufficere unum testem, qualecumque sit impedimentum, modò testis ille sit omni exceptione major, et deponat ex certa scientia. *Quarta* demùm sententia communissima, et verior, quam tenent Sanch. t. 1 D. 71. Panorm. in c. Super eo. de Test. Nav. Man. c. 2 n. 83. Ronc. p. 154 q. 7 R. 1. Pal. p. 32 n. 3. cum Con. Covarr. et Mas. ac Boss. tom. 1 c. 7 n. 133. cum Host. Sylvest. Gutt. Farinac. Barb. Piasec. Comit. Hurt. etc. absolutè docet, sufficere unum testem ad impediendum Matrimonium, etiàmsi non sit omni exceptione major, modò habeat qualitates infrà explicandas. Id probatur 1 ex c. Super eo de Test. et attest. ubi sic habetur. *Matre asseverante* (intellige alterius Sponsorum) *ipsos esse consanguineos, non debent conjungi, quia præsumptio est non modica, quod se lineâ consanguinitatis attingant. Si verò Matrimonium est firmatum, non debet sine plurium juramento dissolvi.* Probatur 2 ex c. Præterea. 12 de Spons. ubi, cum quidam vir cupiebat contrahere Matrimonium, ejus consanguineus asserebat, eum cum Sponsa coivisse; respondit Papa: *Ut matrimonium ipsum fieri, nisi juramentum intervenisset, districtè prohibeas, ne deteriùs indè contingat.* Ex quo textu rectè inferunt Sanch. n. 3 et 4. cum Mascard. et Alex. de Nevo; ac Boss. num. 142. cum Panorm. Gutt. et aliis suprà citatis, hoc procedere, etiàmsi testis accusator, vel denunciator, et etiàm sit criminosus, suamque turpitudinem alleget. Ratio nostræ sententiæ est, quia, licet quandò agitur de præjudicio tertii, plena requiratur probatio, attamen cum hîc agatur de vitando periculo Animæ, nempè si fortè Matrimonium contraheretur cum impedimento, minori probatione jus contentum est. Secùs verò di-

cendum, ùt benè ajunt Sanch. n. 8. cum Panorm et Boss. n. 155. cum Gutt. contra Palud. si agatur de præjudicio tertii, et non agatur de peccato vitando, puta si testis allegaret fornicationem Sponsæ, vel quid simile, tunc enim requiritur plena probatio ex c. Licet cap. Veniens et c. Omni de Testam.

997 Quàmvis autem (ut diximus) ad impediendum matrimonium non requiratur, ut testis sit omninò integer, requiritur tamen I. ut ipse non tantùm denunciet, sed etiàm deponat, esto spontè se offerat ad deponendum, ut dicunt Sanch. dict. D. 71 n. 10. cum Alex. de Nevo, et Boss. n. 146. cum Gutt. Nisi talis testis denunciando probaret de fama impedimenti, ut ajunt iidem AA. ex c. Non in duo de Spons. quia tunc sufficit, ut tantùm denunciet, quin deponat. II. ut deponat cum juramento; Ronç. loc. c. Sanch. n. 12. cum Host. Panorm. Palud. Præp. Lop. etc. Pal. p, 32 n. 4. cum Covar. et Gutt. ac Boss. n. 147. cum Coninc. Barbos. et Hurt. quia in iis, quæ sunt in præjudicium tertii, non creditur testi nisi jurato, ex c. Tua. de Cohabitat. Cleric. III. ut deponat non ex auditu, sed ex certa scientia, ut Roncag. ibid. Sanch. n. 12. cum Abb. Cov. Præp. etc. Pal. d. n. 4. cum Conc. et Gutt. ac Boss. n. 284. cum Navar. et Riccio. Excipiunt tamen AA. ci ati, et Salm. c. 8 n. 107 ex c. Licet. de Testib. nisi impedimentum sit consanguinitatis, vel affinitatis, tunc enim sufficit, ut testis deponat, se illud audisse à duobus fide dignis, et maximè à consanguineis Sponsorum, qui magis sunt idonei ad probandam vel negandam consanguinitatem, ut Boss. n. 152. cum aliis. IV. demùm requiritur ut testis ille non sit persona vilis. dummodò factum non sit ità occultum, ut nequeat probari nisi per vilem personam, quia ubi deest facultas probandi, admittitur probatio etiàm per se non sufficiens; ità Pal. l. c. cum Menoch. Boss. n. 145. cum Gutt. et Sanch. n. 13. cum Panorm. et communi, contra Goffred.

Dubit. 3. An si sponsalia fuerint jurata, sufficiat

unicus testis deponens impedimentum ad impediendum Matrimonium? Negant Glossa in c. Præterea de Sponsal. v. Nisi; ac Palud. Henr. Lop. etc. ap. Sanch. l. 1. D. 71 n. 9, quia in præfato textu *Præterea* suprà allato expressè dicitur, non sufficere unum testem, si sponsalia sint jurata. Sed probabiliùs affirmant Sanch. l. c. cum Cov. et Veracr. Pal. p. 32 n. 6. cum Gutt. et Masch. ac Boss. c. 7 n. 144 cum Host. Præp. Hurt. etc. modò testis ille sit fide dignus, et deponat ex certa scientia. Ratio, quia, si fama impedimenti sufficit ad dissolvenda sponsalia, ut habetur ex c. Super eod. de Consanguin. tantò fortiùs debet sufficere testis integer, qui efficaciùs probat, quàm sola fama; idque certum esse apud omnes, testantur Pal. n. 6 et Sanch. l. 2. D. 45 n. 27. Ad textum autem oppositum in cit. c. Præterea, rectè respondent Panor. in d. c. Super eo, atque Sanch. Pal., et Boss. ll. cc. quod in casu textûs præfati non esset testis ille omninò integer, tum quia allegabat turpitudinem suam, tum quia non deponebat in forma testimonii.

Notandum autem hîc, quod fama impedimenti satis sit ad impediendum Matrimonium, ut expressum habetur in c. Super eo, de Consang. Nisi fama infirmetur juramento Consanguineorum, ut excipiunt Sanch. l. 1 D. 71 n. 18 et Pal. p. 32 n. 7. cum Abb. Gutt. etc. ex c. Cum in tua, de Spons. Imò addit Sanch. l. c. quod juramentum ipsorum contrahentium etiàm valeat adversùs famam arbitrio Judicis. Probabiliùs autem censet Pal. dict. n 7. cum Gutt. (contra Palaum) in probatione famæ oportere, ut testis denunciet cum juramento, cum ipse Sanch. fateatur (ut suprà dictum est n. 997 ad II.) in judicio non credi testi non jurato, ubi agitur de præjudicio tertii. Præterea notandum, quod notitia privata famæ non sufficiat Judici, ut possit nuptias impedire, sed tantùm ut possit inquirere de impedimento; ità communiter Sanch. n. 15. Pal. l. c. cum Gutt. et Boss. c. 7 n. 128. cum Innoc. Barb. et aliis. An autem possit Judex impedire Matrimonium, si sciat privatim impedimentum 999

esse notorium? Negat Pal. ib. cum Gutt. dicens, requiri, ut talis notorietas sit probata in judicio, nam aliàs notitia esset privata, ex qua Judex nequit ferre judicium. Hæc opinio probabilis videri posset alicui ex eo, quod Judex debeat judicare secundùm allegata et probata, juxtà dicta l. 3 n. 208. Sed probabilior est mihi sententia affirmans, quam tenent Sanch. n. 16. cum Glossa in l. 1 C. Qui adv. quos, etc. ac Boss. n. 127. cum Barb., quia aliàs Judex, prònunciando sententiam de Matrimonio contrahendo, cooperaretur ad ineundum Matrim. nullum, quod esset intrinsecè malum.

1000 « 3. Contrahens ipse, legitimè interrogatus de impedimento occulto, tenetur illud fateri, vel Matrimonio abstinere, nisi dispensationem pro foro conscientiæ acceperit: tunc enim fateri non tenetur, nisi Judex aliundè habeat sufficientem probationem. Sanch. Sylv. Laym. l. c. n. 10. V. Bon. l. c. Perez d. 43 s. 7 n. 2. * (Ità communiter Sanch. l. 3 D. 14 n. 2. Pon. l. 5 c. 33 n. 1 et Bos. c. 7 n. 182 et 188. cum Laym. Con. Fill. etc. *An autem sponsi teneantur fateri copulam incestuosam, si in Dispensatione adsit clausula:* Nisi copula fuerit habita? Vide dicenda n. 1135.) *

1001 « 4. Parochus, cognito impedimento, tenetur prohibere Matrimonium, et remittere ad Episcopum, vel ejus Officialem, neque potest assistere, Sanch. l. 3 d. 15. Mart. Perez d. 43 s. 7 n. 9. etc. * (cum Salm. c. 8 n. 103 et communi, contra Pontium. Nisi tamen ex sola confessione nosset; tunc enim nullo modo posset negare Matrimonium, sivè publicè sivè privatim petenti, neque illum admonere officii extrà confessionem: licet in confessione posset, ac deberet: Et tunc, si quidem sine magno scandalo à Matrimonio non possent desistere, nec vellent, suadere, ut contrahant communi consensu, sub conditione, si Papa dispenset, animo tantisper cohabitandi ut fratres (non autem quòad torum) donec accedat dispensatio, et iterùm contra-

» hant. Ità ex Beya, et Pont. l. 5 c. 35 Perez l. c. qui » addit, si id omninò nolint, persistantque petere, » debere Parochum assistere. »

Dub. 1 an Parochus, si ipse solus noverit impedimen- 1002
tum, teneatur impedire Matrimonium publicè petitum? Si impedimentum denunciatur ab aliis, certum est ex c. fin. de Clan. desp. tenêri Parochum interdicere nuptias, et rem ad Ordinarium deferre, ut ille cognoscat. Dubium fit, si solus Parochus impedimentum sciat extrà Confessionem, an possit et teneatur nuptias impedire? Negat Pont. l. 5 c. 35 n. 5 et 6 eadem ratione ductus, ut dixi suprà in Dub. 1 n. 995, quia nemo tenetur denunciare quod probare non potest. Affirmant tamen veriùs Sanch. l. 3 D. 15 n. 11. Boss. c. 7 n. 193. Ronc. p. 154 p. 7 R. 2 Pal. p. 2 § 7 n. 3. Cov. et Gutt. ac Escob. n. 628. cum Henr. Hurt. etc. Ratio, quia si quilibet tenetur (ut diximus d. n. 995) impedimentum revelare, etiàmsi ipse solus illud sciat, à fortiori tenetur Parochus, cui ex officio incumbit consulere saluti suarum ovium. Nec obstat, quod peccatori occulto, publicè petenti Sacramentum, illud non sit denegandum; nam respondetur cum AA. cit. quod hoc procedat, quandò impedimentum dumtaxat reddit illicitam Sacramenti susceptionem; secùs verò, si impedimentum (præter susceptionem) præbet occasionem aliorum damnorum et culparum.

Dubit. 2 an Ordinarius, qui solus conscius sit impèdimenti, teneatur Matrimonium impedire? Sanch. l. 3 D. 15 n. 11. Pont. l. 5 c. 35 n. 5 et Pal. p. 12 § 7 n. 4 cum Hurt. Con. et aliis, sentiunt, eum nec tenêri, nec posse, quia nemo potest esse Judex, et testis. Sed probabiliùs affirmant Bon. p. 301 n. 11. Escob. n. 634. cum Leand. Bon. c. 7 n. 205. cum Con. et Hurt. et Salm. c. 8 n. 104. cum Avers. Trull. Dic. etc. Ratio, tum quia potest esse aliquis Judex et testis, quandò agitur de peccato impediendo; tum quia eo casu saltèm potest ipse Ordinarius deferre impedimentum ad Judicem Superiorem, et etiàm ad suum Vicarium, (ut ajunt Salm. cum AA cit. d. n. 104),

ut ille judicium proferat; Et ad hoc ipse Episcopus tenetur, ut impediat peccata, quæ ex Matrimonio invalido orirentur.

1003 « 5. Potest Episcopus, vel ejus Vicarius, non autem Decanus Ruralis dispensare, vel ut una tantùm » fiat proclamatio; vel ut fiant post contractum subitò » factum coram Parocho, et testibus, antè consummationem; vel etiàm ut plenè omittantur, si justa » causa subsit, v. g. timor, ne alioqui malitiosè impediatur Matrimonium, pudor contrahentium, senium, inconstantia, statûs disparitas, metus scandali, infamiæ, incontinentiæ, etc. Bon. l. c.

» 6. Etsi, quandò per dispensationem contractum » est Matrimonium; antè proclamationes posteà faciendas, conjux non teneatur, nec debeat alteri » reddere debitum, priusquàm factæ fuerint; quandò tamen certi sunt nullum subesse impedimentum, non peccare mortaliter consummando, tenet » Sot. Led. Texed. contra Sanch. apud Dian. p. 9 t. 8 » R. 19.

» 7. Etsi Parochus dispensare non possit, potest » tamen in casu necessitatis per epikiam declarare, » præceptum hoc hîc et nunc non obligare. v. gr. si » moriturus concubinam velit ducere, ob prolis legitimationem. Bon. l. c. ex Sylv. Sanch. etc. »

Quòad dispensationem Denunciationum, observa quæ habentur in Trid. s. 24 c. 1 ubi: *Quod si aliquandò probabilis fuerit suspicio, Matrimonium malitiosè impediri posse, si tot præcesserint Denunciationes, tunc vel una tantùm Denunciatio fiat, vel saltèm, Parocho, et duobus vel tribus testibus præsentibus, Matrimonium celebretur. Deindè antè illius consummationem Denunciationes in Ecclesia fiant, ut si aliqua subsunt impedimenta, facilius detegantur: nisi Ordinarius ipse expedire judicaverit, ut prædictæ Denunciationes remittantur: quod illius prudentiæ et judicio S. Synod. relinquit.*

1004 Quàmvis autem à Concilio l. c. concedatur Episcopo facultas dispensandi in Denunciationibus, ob solam causam, si timeatur, ne Matrimonium injustè

impediatur, tamen communiter dicunt DD. quod etiàm ob alias justas causas Episcopus possit, et quandoque teneatur in Denunciationibus dispensare; licèt enim Concilium unicam dumtaxat assignâsset, eam tamen exemplicativè, non taxativè proposuit; præterquamquod rem hanc statim posteà prudentiæ Ordinarii reliquerit; ità Sanch. l. 3 D. 7 n. 1. Pont. l. 5 c. 32 n 1. Cabass. l. 3 c. 20 n. 2. Pal. p. 13 § 4 n. 8. Barb. All. 32 n. 27. Ronc. p. 154 q. 4 R. 2. Conc. p. 300 n. 7. Wigandt tr. 16 num. 96 v Dico, Escob. l. 25 n. 587. Salm. c. 8 n. 89 et Boss. t. 1 c. 7 n. 34 cum aliis (contra Cefal. et Borell.) et ità pluries declaravit S. C. Concilii, ut referunt Escob. n. 586 et Boss. l. c. qui præsertim ex Bellarm. in d. c. 1. Trid. has Declarationes affert: *Denunciationes possunt omitti non solùm ex causis hic expressis, sed ex aliis benè visis Episcopo, qui has Denunciationes potest remittere etiàm post Matrimonium contractum, et antè consummationem.* Item in alia Declaratione: *Episcopus potest has omnes Denunciationes remittere, etiàmsi non sit rationabilis suspicio, quod possit Matrimonium impediri, quia relinquitur suæ prudentiæ.*

Docent etiàm communiter DD. quod, si oportet ad 1005
vitandum grave damnum commune vel privatum, spirituale aut temporale, et adhùc si expedit ad notabile bonum spirituale aut temporale Communitatis, vel alterius privati, Episcopus non solùm possit, sed etiàm teneatur dispensare; ità Sanch. l. 2 D. 10 n. 5. Pont. 2 n. 6. Barb. n. 51. Pal. § 5 n. 1. Ronc. l. c. R. 1 cum Gutt. Boss. n. 103. cum Con. Bon. Fill. et Hurt. Hujusmodi igitùr causæ, ob quas Episcopus tenetur dispensare, sunt. I. Si adsit probabilis timor, ne Matrimonium malitiosè impediatur juxtà sensum Tridentini. II. Si Matrimonium sit necessarium ad vitandum damnum, sivè infamiam contrahentium, vel prolis, nempè si concubinarii reputabantur conjuges, vel si præcesserit defloratio, et timeatur, ne vir mutet voluntatem; item si alter Sponsorum esset in articulo mortis, et esset proles legitimanda; Sanch.

n. 6. Boss. n. 103. Ronc. l. c. cum Barb. III. Si immineat periculum Animæ, corporis, aut fortunæ, Sanch. et Ronc. ll. cc. Boss. n. 93. IV. Si Sponsus statim sit longè profecturus, et urgeat necessitas contrahendi ob unam ex causis suprà descriptis; Boss. n. 90. V. Si Parentes, vel Tutor prætendant, ut virgo nubat indigno; Escob. n. 587. cum Cajet. VI. Addit Ronc. l. c. si immineat tempus Adventûs, vel Quadragesimæ, et aliàs urgeat periculum incontinentiæ, vel gravis præjudicii. Ratio hujus videtur esse, quia non licet consummare Matrimonium antè Benedictionem nuptialem; Verùm (juxtà nostram sententiam allatam n. 984. Dub. 2), cum nulla sit culpa antè Benedictionem consummare, meliùs dicendum est, posse propter hanc causam Episcopum dispensare, sed non teneri, ut dicunt Barb. All. 32 n. 48. cum Con. Reg. Ugol. etc. et Boss. n. 87. cum Sanch. Pont. Salsedo, et Hurt. Cæterùm benè ait Ronc. tenêri Episcopum dispensare ob quamcumque aliam causam, quæ prudentis judicio urgens videatur.

1006 Causæ verò, ob quas Episcopus non tenetur, sed potest dispensare, sunt I. Si nuptiæ sint contrahendæ inter Magnates, quia horum conjugia non fiunt nisi magnâ præcedente consideratione. II. Si Sponsi sint valdè senes, aut valdè dispares in conditione, ætate, divitiis, aut qualitate. III. Si certò moraliter constet nullum adesse impedimentum; ità Sanch. l. 3 D. 9 ex n. 3. Barb. All. 32 n 41. Bon. q. 2 p. 6. Boss. ex num. 79. Pat. § 5 n. 8. Pont. l. 5 c. 32 n. 6. Cabass. l. 3 c. 20 n. 3. Fill. tr. 10 c. 5. Salm. c. 8 n. 89 licet non omnes hi AA. omnes dictas causas exprimant. Præterea notant hîc Ronc. et Barb. ll. cc. cum aliis, quod Episcopus possit in Denunciationibus dispensare etiàm cum altero Sponsorum non sibi subdito, sicùt enim potest eum cum subdito conjungere, ità etiàm dispensare. Et hanc esse consuetudinem testatur Ronc. qui addit q. 3, eamdem facultatem dispensandi habere Prælatos, qui jurisdictionem quasi Episcopalem habent. Hîc autem notandum, quod

Episcopus dispensando in Denunciationibus semper teneatur diligenter aliundè inquirere de impedimentis, nisi communiter constaret, ea non adesse.

Dubit. 1. an Vicarius Generalis Episcopi possit in 1007
Denunciationibus dispensare? Negant Pont. l. 5 c. 31 n. 5. Dian. p. 5 tr. 4. R. 263. et Gomez, Menoc. et Henr. ap. Escob. n. 570. ex Concilio Toletano, et Concil. Mediol. ac Declar. S. C. an. 1591. ap Henr. Sed affirmant communiùs et probabiliùs Sanch. l. 3. D. 7 n. 10. Pal. p. 13 §. 4 n. 2. Bon. p. 6 n. 7. Wigandt tr. 16 num. 96 v. Dico, Elb. p. 386. n. 81. Barb. All. 32 n. 29. Ronc. p. 153. q. 3. R. 1 (qui asserit cum Gutt. et Sperelli, ex antiqua consuetudine Vicarios semper in hoc dispensasse) et Escob. n. 572. cum Nav. Con. Fill. Bord. et Hurt. quia Vicarius facit unum tribunal cum Episcopo. Boss. autem et Escob. dubitant de authenticitate oppositæ Declar. S. C.

Dubit. 2. an Parochus possit aliquandò dispensare in Denunciationibus? Affirmant Vega, Marchant. Vivald. Led. et Veracr. ap. Escob. n. 603. et alii ap. Salm. c. 8 n. 84, qui n. 86 satis probabile putant, casu, quo (ut ajunt, urgeat necessitas, et non possit adiri Episcopus, qui aliàs teneretur tunc dispensare ob aliquam ex causis descriptis n. 1006. Veriùs tamen, et communiter negant, posse Parochum dispensare Sanch. l. 3. D. 7. n. 17. Pal. p. 13 § 4 n. 3. Pont. l. 5 c. 1 n. 2 et Escob. n. 605. cum Nav. Laym. Con. Vill. et. Ratio, quia reverà Parochus nullam habet jurisdictionem in foro externo. Valdè probabiliter tamen dicunt Sanch. l. 3 D. 10 a n. 15. Laym. c. 4 n. 11. Croix l. 3 p. 6 n. 494. Elbel p. 386. n. 82 et Ronc. p. 153. q. 3. R. 2 cum Gob. quod esto Parochus non possit dispensare, tamen in casibus, in quibus Episcopus dispensare tenetur, et adiri non potest, periculumque est in mora, poterit declarare, præceptum proclamationum non obligare, modò certus sit, nullum adesse impedimentum. Imò in hujusmodi casibus censent Bus. suprà n. 1003 ad n. 7 Pont. l. 5 c. 32 n. 8. Boss. n. 108. cum Hurt. Salm. c. 8

num. 92. cum Pal. Trull. Dic. Sanch. Con. Gutt. ac Escob. n. 608 cum Sot. Lop. Led. etc. posse ipsos Sponsos, si certi sint, se non esse impeditos, nuptias inire sine Denunciationibus. Dicit autem Boss. n. 115, quod si in talibus casibus Episcopus injustè neget dispensationem, teneantur Sponsi recurrere ad Judicem superiorem, aliàs non possunt contrahere; nisi fortè periculum sit in mora, et ad Superiorem non pateat aditus. Notandum hîc denique, quod si quis præsumit assistere Matrimonio sine proclamationibus, ex cap. Cum inhibitio, § Sane, de Clandest. desp. incurrat suspensionem ab officio per triennium, sed ferendæ sententiæ.

DUBIUM II.

Quæ sint impedimenta dirimentia Matrimonium?

1008 *Impedimenta dirimentia sunt quindecim, videlicet:*
I. Error, II. Conditio, III. Votum, IV. Cognatio, V. Crimen,
VI. Cultûs disparitas, VII. Vis, VIII. Ordo, IX. Ligamen, X Honestas,
XI. Ætas, XII. Affinis, XIII. Si Clandestinus, XIV. et Impos,
XV. Raptave sit mulier, nec parti reddita tutæ.

1009 I. Error personæ.

1010 *De errore circà personam.*

1011 *De errore circà qualitates personæ.*

1012 *An irritet Matrimonium error circa qualitatem, si dederit causam contractui?*

1013 *Dantur tres regulæ ad dignoscendum, quandò error qualitatis redundet in substantiam.*

1014 *Prima, si quis actualiter contrahit sub conditione qualitatis.*

1015 *Secunda, si qualitas est propria cujusdam personæ.*

1016 *Tertia, si consensus fertur directè in qualitatem.*

1017 II. Conditio, *scilicet servilis. Plura notanda usquead* n. 1023.

1024 III. Votum solemne.

1025 *Dub.* 1. *An hoc dirimat Matrimonium jure divino, vel Ecclesiastico?*

1026 *Dub.* 2. *An Papa possit dispensare in solemni?*
1027 IV. Cognatio. *Et* 1. *de Cognatione* Legali.
1028 2. *De Cognatione* Spirituali (*de qua vide dicta de Bapt. ex n.* 148.)
1029 3. *De Cognatione* Carnali, *et de regulis pro distinguendis gradibus.*
1030 *Arbor Consanguinitatis.*
1031 V. Crimen. *Primum* Homicidium. *Secundum* Adulterium.
1032 *Tertium* Raptus.
1033 *Assignatur regula:* I. Utroque patrante, *scilicet si adsit solum Homicidium.*
1034 *An requiratur, quod intentio Matrimonii alteri sit manifestata,*
1035 II. Uno patrante, *scilicet si adsit Homicidium cum adulterio.*
1036 *Requisita ad hoc impedimentum incurrendum.*
1037 III. Neutro patrante, *scilicet si adsit adulterium sine homicidio. Requisita ad hoc impedimentum.*
1038 *Dub.* 1. *An taciturnitas Adulteræ sufficiat pro consensu?*
1039 *Dub.* 2. *An promissio ficta inducat impedimentum?*
1040 *Dub.* 3. *An promissio conditionata inducat impedimentum?*
1041 *Dub.* 4. *An ad incurrendum impedimentum requiratur, ut promissio fuerit mutua?*
1042 *Oritur etiàm impedimentum ex adulterio cum Matrimonio attentato vivente Conjuge.*
1043 *Peccat qui vivente Conjuge promittit alteri Matrimonium.*
1044 IV. Disparitas cultûs. *Quid de Matrimonio cum Hæreticis?*
1045 VII. Vis, *sivè metus gravis, et injustè incussus ad extorquendum Matrimonium.*
1046 *In quo vis differat à metu? Et quid sit metus ab intrinseco, et metus ab extrinseco?*
1047 *Quæ requirantur ad metum gravem?*
1048 *Quæ mala constituant metum gravem?*
1049 *Quæ requirantur, ut metus irritet Matrimonium?*
1050 *Dub.* 1. *Quid si Judex injustè aliquem damnet, et promittat liberationem, si ducat filiam?*
1051 *Dub.* 2. *Quid si Reus justè damnetur?*
1052 *Dub.* 3. *Quid si quis esset innocens, sed justè damnaretur secundùm allegata?*
1053 *Dub.* 4. *quid si Medicus neget mederi, nisi ducas filiam?*
1054 *Dub.* 5. *An metus irritet Matrimonium de jure Naturæ, aut Ecclesiastico?*

1055 *Dub.* 6. *An irritet metus levis?*
1056 *Dub.* 7. *An metus reverentialis?*
1057 *Dub.* 8. *An possit resilire, qui metum incussit?*
1058 VIII. Ordo.
1059 *An Ordo sacer dirimat Matrimonium de jure Divino?*
1060 IX. Ligamen.
1061 X. Honestas. *Non oritur hoc impedimentum ex Sponsalibus incertis, neque ex conditionatis.*
1062 *Q.* 1. *An ex Matrimonio nullo?*
1063 *Q.* 2. *An ex sponsalibus justè dissolutis?*
1064 *Q.* 3 *An ex Matrimonio clandestino?*
1065 XI. Ætas. *Vide plura de Matrimonio impuberum.*
1066 *An sit nullum Matrimonium contractum, si puer ætate completâ nequeat coire? Quid de Matrimonio senum?*
1067 XII. Affinis.
1069 *De impedimento affinitatis antè Metrimonium contractum.*
1070 *De impedimento non petendi.*
1071 *Qu. I. An uxor cognita per metum à consanguineo viri privetur jure petendi?*
1072 *Qu.* 2. *An ignorantia excuset ab hoc impedimento contrahendo? Et primò, si ignorantia sit juris.*
1073 *Secundò, si ignorantia sit facti.*
1074 *Tertiò si ignorantia sit pœnæ.*
1075 *Qu. III. An ad contrahendam affinitatem requiratur, ut copula ex utraque parte sit consummata?*
1076 *Qu. IV. Quis possit dispensare in hoc?*
1077 *Pœna contrahentium cum impedimento affinitatis.*
1078 XIII. Clandestinitas.
1079 *Quid si alicubi non possit haberi Parochus?*
1080 *An Peregrini validè contrahant sine Parocho?*
1081 *Quis intelligatur nomine Parochi?*
1082 *An Parochus excommunicatus, aut irregularis, etc.*
1083 *Dub.* 1. *An excommunicatus assistens peccet graviter?*
1084 *D.* 2. *An talis Parochus possit alteri dare licentiam?*
1085 *Quales testes sufficiant?*
1086 *Quid si sint duo Parochi? Vel si Sponsi habeant duo domicilia?*
1087 *An sufficiat Parochus alterutrius Sponsi?*
1088 *Sufficit licentia præsumpta de præsenti, et oretenùs.*
1089 *De Vagabundis*
1090 *De Militibus.*
1091 *De Peregrinis, carcere detentis, ægris, puellis in Conservatoriis detentis, etc.*
1092 *An validè nubant Sponsi coram Parocho nolente?*
1093 *An licitè?*

1094 *Quomodò peccet Parochus non interrogans de consensu, vel non dicens* Ego vos conjungo etc.?

1095 XIV. Impotentia. *Vide plura apud Busemb. Qualis impotentia dirimat Matrimonium?*

1096 *I. De impotentia ex maleficio. II. ex frigiditate. III. ex improportione corporum?*

1097 *Dub. I. An valeat Matrimonium, si fœmina possit incidi cum periculo gravis morbi, sed non mortis?*

1098 *Dub. II. An, soluto Matrimonio per arctitudinem fœminæ, si posteà per copulam cum secundo viro fiat apta primo, teneatur ad primum redire?*

1099 *Dub. III. An fœmina arcta teneatur pati incisionem?*

1100 *Dub. IV. An teneatur pati incisionem claustri virginalis, si etc.?*

1101 *Quid agendum, si impotentia est certa?*

1102 *Quid si dubia, et dubium antecedat Matrimonium?*

1103 *Quid si dubium superveniat?*

1104 *Quid in dubio, an Matrimonium sit consummatum, vel an impotentia præcesserit?*

1105 *Quid censendum de Matrimoniis in partibus Hæreticorum.*

1106 XV. Raptus.

1107 *Ad incurrendum impedimentum raptûs requiritur, ut mulier rapiatur I. de loco ad locum; II. causâ Matrimonii; III. invita.*

1108 *Quid si vir rapiat eam quâcum sponsalia contraxerat?*

« Resp. præter defectum consensûs, de quo suprà c. 2 1008
» d. 1 sunt, quæ sequentibus versibus comprehen-
» duntur:
» *I. Error, II. Conditio, III. Votum, IV. Cognatio, V. Crimen,*
» *VI. Cultûs disparitas, VII. Vis, VIII. Ordo,*
» *IX. Ligamen, X. Honestas,*
» *XI. Ætas, XII. Affinis. XIII. si Clandestinus,*
» *XIV. et Impos,*
» *XV. Raptave sit mulier, nec parti reddita tutæ;*
» *Hæc socianda vetant connubia, facta retractant.*
» Dicitur I. Error, scilicet personæ, qui dirimit 1009
» jure naturæ, v. g. si Cajo volenti ducere Annam,
» offerat se Maria, quâcum, putans esse Annam,
» contrahat: quia error aufert libertatem, et consen-
» sum requisitum jure naturæ ad contractum.

» Dixi Personæ, quia error qualitatis, seu condi-
» tionis personæ (excipio servitutem) non irritat Ma-
» trimonium, ut v. g. si putetur esse nobilis, virgo,
» dives, etc. quam quis vult ducere, nec sit talis,
» quia hic error non tollit consensum in personam,
» et materiam contractûs. Aliud tamen esset, si ab-
» solutè nollet consentire in personam, nisi tali con-
» ditione affectam, aut si ipsa conditio, juxtà intentio-
» nem contrahentis, transiret in conditionem perso-
» næ, ut si quis vellet ducere primogenitam Regis
» nec aliam, et tamen alia substitueretur, non sub-
» sisteret contractus. Bon. qu. 3 p. 2 Sanch. l. 7 d.
» 18. Con. d. 31. Fill. etc. ».

1010 Certum est 1. apud omnes, quod error circà personam de jure naturæ dirimat Matrimonium, quia contrahentium personæ sunt substantiale Matrimonii objectum; ergò si variatur persona, erratur circà substantiam contractûs, dum qui intendit contrahere cum una, non consentit contrahere cum alia; ità D. Th. Suppl. qu. 51 ar. 1. Sanch. l. 7. D. 18 n. 11. Pont. l. 4 c. 20 n. 3 et 7. Salm. c. 10 n. 4 cum Soto, Bonac. Pal. et aliis passim. Et hoc etiàmsi error sit vincibilis et crassissimus, ut Sanc. n. 7. Ronc. pag. 155. q. 2 et Salm. n. 5 cum Con. Avers. Trull. etc. Item, etiàmsi error sit concomitans, seu non dans causam contractui, nimirùm si, cognito errore, adhùc fuisset initum Matrimonium, Sanc. n. 6. Ronc. l. cit. Bon. qu. 3 p. 2 n. 4 et Salm. n. 6 cum Con. Avers. etc.

1011 Certum est 2, quod error circà qualitatem personæ concomitans, seu non dans causam contractui, non irritet Matrimonium; undè si quis contraheret cum corrupta, aut paupere, aut ignobili, quam putabat virginem, aut divitem, aut nobilem, non principaliter motus his qualitatibus, sed aliundè, valet proculdubio Matrimonium, quia tunc jam adest voluntarium ad illud requisitum; Sanch. n. 21. Pont. l. 4 c. 21 n. 5. Bon. p. 2 n. 6 et Salm. n. 9 cum Con. Trull. Pal. Avers. Dic. et aliis communiter.

Sed magna quæstio fit, an irritet Matrimonium 1012
error circà qualitatem dans causam contractui, nempè si, cognito errore, Matrimonium non fuisset contractum? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenet Pontius l. 4 c. 21 n. 7 citans Arag. et Ledesm.: citat etiàm Sanch., sed non benè, ut mox videbimus. Ratio, quia, dum Sponsus contrahit, credens Sponsam habere aliquam qualitatem nobilitatis; aut pulchritudinis, etc. tunc præstat consensum virtualiter conditionatum, nempè si Sponsa habeat illam qualitatem; qualitate igitùr deficiente, deficit consensus. *Secunda* verò sententia communis et verior negat, et hanc tuentur Sanch. l. 7 D. 18 n. 18, qui eam verissimam vocat, cum Abb. Mol. Lop. etc. Laym. c. 2 n. 2. Conc. p. 310 n. 4. Nav. c. 22 n. 32. Ronc. p. 155 q. 2. Habert t. 7 p. 797. Holzm. p. 374 n. 511. Pal. p. 4 n. 3. cum Valent. Escob. lib. 26 n. 9. cum Tol. Gutt. et Fill. et Salm. c. 10 n. 14. cum Gonet, Less. Bon. Trull. Candido, Avers. Dic. etc. ex D. Th. Suppl. q. 51 art. 2 in corp. ad 1 et ad 3. Ratio, tum quia tunc jam adest simpliciter voluntarium circà substantiam Matrimonii, nempè circà personam, quàmvis deficiat voluntarium secundùm quid circà accidentia, quæ sunt personæ qualitates; tum quia aliàs innumera conjugia evaderent dubia, et litibus exposita. Nec obstat dicere cum Pontio, quod cum consensus sit actus indivisibilis, et feratur in objectum tali qualitate vestitum, deficiente qualitate, deficiat consensus, aliàs dici deberet, quod contrahens duos actus eliceret, unum consentiendo in objecti sivè personæ substantiam, alterum in qualitatem, quod ait Pontius non posse dici, cum actus voluntatis sit unus indivisibilis. Sed rectè respondent Salm. n. 11, quod licet actus voluntatis formaliter sit in se indivisibilis, virtualiter tamen respectu ad objectum sivè personam possit esse divisibilis; unico enim illo actu voluntas fertur æquivalenter circà substantiam, circà qualitatem, ac si duos actus eliceret; et ideò, deficiente consensu mi-

nus principali circà qualitatem, remanet consensus principaliter movene circà substantiam.

1013 Communiter tamen et rectè docent DD. quod error circà qualitatem personæ irritaret Matrimonium, si qualitas redundaret in substantiam. Sed magna difficultas est ad dignoscendum, quandonam error qualitatis redundet in substantiam, sivè in personam? Tres attende regulas.

1014 Prima: tunc qualitas redundat in substantiam, cum quis actualiter intendit contrahere sub conditione talis qualitatis; tunc enim verificatur, quod, deficiente conditione, omninò deficiat consensus: Hoc certum est cum Sanch. lib. 7 D. 18 n. 21. Pal. p. 4 n. 5. Pont. l. 4 c. 21 n. 5 et Salm. c. 10 n. 9 et alii passim. Et idem est cum iisdem AA. (vide Salm. n. 11, si contrahens antè Matrimonium expressam habuerit intentionem, et eam non retractaverit, non contrahendi nisi sub tali conditione, quia tunc consensus ille, si non actualiter, est saltèm virtualiter conditionatus.

1015 Secunda regula est: quandò qualitas non est communis aliis, sed propria et individualis alicujus determinatæ personæ, puta si quis crederet, se contrahere cum primogenita Regis Hispaniæ, tunc qualitas redundat in personam; undè errando in qualitate, erratur in persona, et proindè nullum est Matrimonium, etiàmsi ille non habuerit expressam intentionem non contrahendi; ità Pal. p. 4 n. 5. Petrocor. t. 4 p. 367 in fin. Habert t. 7 p. 796. Holzm. n. 512 v. Tertius casus: Laym. c. 2 n. 2 et Spor. p. 287 n. 7. Non autem acquiesco doctrinæ Bon. p. 3 n. 7. Sanch. n. 27 et Escob. n. 10 qui dicunt idem esse, cum quis putaret, se contrahere cum filia Regis Hispaniæ, quia cum qualitas filiæ sit communis aliis filiabus Regis Hispaniæ, qualitas illa non est individualis, undè non redundat in personam; et tantò minùs approbo id, quod dicunt Salm. n. 17. cum Aversa, nempè quod qualitas etiàm transeat in personam, si sit individui vagi, puta si quis crederet, se contrahere cum filia Regis, cujuscumque Regis filia sit, et citat D. Th. suppl. q. 51

a. 2 ad 5 sed non benè, nam ibi S. Doctor non loquitur de eo, qui in contrahendo credit, illam esse filiam Regis; sed de eo, qui anteà directè et principaliter intendit qualitatem personæ, nempè contrahendi cum filia Regis; tunc enim dicit Angelicus, quod, si alia præsentetur ei, error redundet in personam; en ejus verba: *Si consensus mulieris feratur in istam personam directè, error nobilitatis ipsius non impediet Matrimonium; si autem directè intendit consentire in filium Regis, quicumque sit ille, tunc si alius præsentetur ei, quàm filius Regis, est error personæ, et impedietur Matrimonium.* Ubi observa, quod hîc clarè loquatur D. Th. non de muliere, quæ erravit in credendo, sed de illa quæ antè Matrimonium directam habuit intentionem contrahendi cum filio Regis, et ideò nullum dicit esse Matrimonium cum alio celebratum.

Tertia igitùr regula, quàm tradit D. Thom. et sequuntur Sotus, Abul. Sylv. Tab. Led. Man. Lop. Ros. Philiarch. etc. apud Sanch. n. 25 item Holzm. n. 515 et Tamb. de Matr. l. 8 c. 2 § 2 ex n. 1 est, quod si consensus fertur directè et principaliter in qualitatem, et minùs principaliter in personam, tunc error in qualitate redundet in substantiam; secùs si consensus principaliter fertur in personam, et secundariò in qualitatem: v. g. si quis dixerit, *volo ducere Titiam, quam puto esse nobilem*, tunc error non redundat in substantiam, et ideò non invalidat Matrimonium. Sicùt si dixerit, *volo ducere nobilem*, qualem puto esse Titiam; tunc error redundat in substantiam, quia directè et principaliter intenditur qualitas, et minùs principaliter persona. Hinc ad casum relatum à Sanch. l. 7 D. 18 n. 35 scilicet, cum quidam adolescens petierit in conjugem filiam cujusdam secundògenitam valdè pulchram, Pater negavit illam, et obtulit primogenitam juveni ignotam, quam hic postulavit priùs ostendi cuidam suo amico; Pater isti Amico pro primogenita, quæ deformis erat, ostendit secundògenitam, quam cum audisset juvenis etiàm esse pulchram, contraxit, sed visâ deindè illius de- 1016

formitate contendebat Matrimonium esse nullum: Sentit Sanch. l. c. cum Tab. valuisse Matrimonium, quia error fuit qualitatis, non personæ; Sed probabilius contradicunt Pont. l 4 c. 21 n. 3. Spor. p. 287 n. 8 et Tamb. l c. n. 2 Ratio, quia verius est eo casu qualitatem pulchritudinis fuisse (ut mox suprà diximus) principalius intentam, quam personam, cum ideò juvenis petierit ostendi Amico; item quia voluntas ejus reverà non fuit determinata ad accipiendam oblatam à Patre, sed ostensam Amico.

1017 « Dicitur II. *Conditio*, scilicet servilis, ut si homo » liber ignoranter contrahat cum serva, vel servus » cum serva; nullum est Matrimonium. Idque secun- » dùm sententiam communiorem, jure tantùm Ec- » clesiastico * (Et sic probabilius tenent D. Thomas » suppl. q. 52 a. 1 ad 3 et Salm. c. 10 num. 25 cum » communi) *, fundato tamen in jure naturali, cui » est valdè conforme. Ratio est, quia talis contractus » adversatur 1. Bono Sacramenti, cum servus invito » domino nequeat cohabitare conjugi. 2. Bono fidei » conjugalis, cum non possit solvere debitum ad » libitum alterius. 3. Bono prolis, cum servus omnia » acquirat domino. Ubi tamen notandum, non esse » propriè servos, qui sunt coloni originarii, vel ad- » scititii vulgò dicti Seibergene. V. Laym. l. 5 tr. 10 » p. 4 c. 2. »

1018 Certum est, quod si liber scienter contrahat cum ancilla, Matrimonium sit validum; Et si fortè jus Civile aliud statuerit in l. Cum Ancillis, C. de incestis nuptiis, in hoc correctum est à jure Canonico. Nec talis contrahens graviter peccaret, quàmvis efficeretur irregularis, ex c. Si quis Dist. 34. V. Salm. c. 10 n. 20.

Si verò ignoranter quis contrahat cum ancilla, nullum est Matrimonium, sivè contrahens sit liber, sivè servus, ut sentit Bus. Sed hoc probabiliùs negandum; nam si servus contrahit cum serva, valet Matrimonium, ut absolutè docent S. Th. suppl. q. 52 a. 1 ad 1. Sanch. l. 7 D. 19 n. 23 et Salm. c. 10 n. 23 cum Bon.

Con. etc. Quia Ecclesia irritans talia Matrimonia attendit conditionis inæqualitatem, quæ solùm adest, quandò liber contrahit cum serva.

Dubit. 1 utrùm, si error liberi sit crassus, irritet 1019
Matrimonium? Negant Sot. Led. Vill. etc. ap. Salm. c. 10 n 27, quia in errore crasso videtur adesse voluntaria deceptio. Sed probabiliùs affirmant Sanc. n. 20 et Salm. n. 28 cum Con. Dic. Avers. Trull. etc. Quia quæcumque ignorantia efficit actum saltèm non perfectè voluntarium.

Dubit. 2 an tunc utraque pars possit propriâ auc- 1020
toritate à Matrimonio resilire? Deceptus certè potest, nisi adsit scandalum; et ità pariter serva. Sed utrùm hæc, si liber factus conscius ejus servitutis vellet revalidare Matrimonium, teneatur consentire? Probabiliter opinantur Salm. n. 31 cum Sot. etc. quod, si serva bonâ fide contraxit, non teneatur ratione injuriæ.

Dub. 3. Cuinam incumbat onus probandi ignoran- 1021
tiam servitutis? Henriq. censet libero. Sed communiùs et probabiliùs Sanch. n. 8. Salm. num. 32 cum Pal. etc. tenent, incumbere ancillæ probare scientiam, nisi ipsa communiter ut talis sit nota.

Dubit. 4. An validum sit Matrimonium cum serva 1022
ignorata, si per Matrimonium illa fiat libera? Tres sunt casus, in quibus per Matrimonium acquiritur libertas. I. Si Dominus dotale instrumentum conferat ancillæ contrahenti, ut ex l. un. C. de Latin. libert. II. Quandò Dominus accipit ancillam in conjugem; ut dicunt Salm. n. 35 cum Pont. Pal. Vasq. etc. contra Sanch. Gutt. etc. III. Quandò Dominus servam Matrimonio tradit liberè alteri, illius servitutem ignoranti, ut ex Auth. Ad hæc, C. de Lat. Libert. In his autem casibus fit dubium, an Matrimonium sit validum? Negat Pal. D. 4 p. 5 § 1 n. 4 cum Covar. Affirmant verò communiùs et probabiliùs Sanch. l. 7 D. 19 n. 14. Bon. q. 3 n. 3 et Salm. n. 38 cum aliis. Et idem putat Sanch. l. c. n. 4 (contra Pal. l. c. Pont.) si Dominus promiserit, se servam brevi dimissuram, quia illa tunc moraliter jam censetur libera.

1023 Matrimonium autem cum liberta, idest serva, quæ facta est libera, certè validum est; modò libertas non solùm illi sit promissa, sed etiàm jam donata, ut censent Salm. n. 40 cum Pont. Pal. etc. contra Sanch. et Con.

1024 « Dicitur III. *Votum*, scilicet solemne Castitatis » per susceptionem Ordinis sacri, vel per solemnem » professionem in religione approbata spontè emissam. » Dico 1 *spontè*; quia metus gravis irritat profes- » sionem, ut vide sup. l. 3 n. 197.

» Dico 2. *Solemne*, quia votem simplex tantùm » impedit, non dirimit, (excipe tamen vota simpli- » cia Societatis). V. Laym. l. c. c. 3. »

1025 Dubit. 1. An votum solemne Religionis dirimat Matrimonium de jure Divino, vel Ecclesiastico? *Prima* sententia dicit de jure Ecclesiastico, et hanc tenet Sanch. l. 7 D. 26 n. 4 cum Scot. Gerson. Host. Abb. etc. Quia votum solemne non irritat Matrimonium ratione voti, sed ratione solemnitatis; cum autem solemnitas sit ex jure Ecclesiastico, ut habetur in c. un. de Votis in 6, ergò solo jure Ecclesiastico dirimitur Matrimonium. *Secunda* tamen sententia probabilior dicit, id dirimere de jure Divino, eamque tenent D. Th. in 4 D. 38 q. 1 art. 3 q. 3 item D. Bon. Major, Val. Henr. Vict. etc. apud Sanch. n. 4. Ratio, quia in voto simplici corpus tantùm promittitur Deo, sed in solemni, per acceptationem legitimam Prælatorum, corpus insuper Deo traditur.

1026 Dubit. 2 an Papa in aliquo casu possit dispensare in voto solemni castitatis in Professione emisso? Vide dicta l. 3 num. 256 v. Quæritur, ubi affirmativam tenuimus sententiam cum eod. D. Th. l. c. a. 4 q. 1 ad 3 et pluribus, quibus adde Ronc. p. 156 q. 4 et Fagnan. in c. Cum ad Monasterium, p. 2 l. 3. Decretal. qui asserit, eam esse communem Theologorum. An verò Ordo Sacer dirimat Matrimonium de jure Divino? Vide dicenda n. 1059. Quomodò autem votum, quod emittitur in susceptione sacrorum Ordinum, dirimat Matrimonium? Vide dicta hoc l. VI. ex n. 808.

« Dicitur IV. *Cognatio*; quæ triplex est.

» Prima dicitur *Legalis*: quæ est propinquitas per-
» sonarum, proveniens ex adoptione perfecta (quâ sci- 1027
» licet persona extranea assimilatur in filium, vel ne-
» potem, ità ut transeat in potestatem adoptantis,
» eique succedat, vel tamquàm hæres necessarius ex
» testamento, in quarta parte, vel tamquàm filius ab
» intestato, in totum); ea enim dirimit matrimonium
» usquè ad quartum gradum inter adoptantem, et
» adoptatum ejusque descendentes; c. Per adoptio-
» nem, 3 q. 3 c. Diligere 30 q. 3. V. Bon. q. 3 p. 5.
» §. 3 n. 4 et 5. Vide tamen Laym. c. 7 et Dian. p. 9
» t. 6 R. 54, ubi contrà communem sententiam notat
» ex Henr. Less. etc. probabile esse, quod post Tri-
» dent. tantùm dirimat usquè ad gradum secundum
» inclusivè, sicùt cognatio spiritualis. »

Notandum igitùr 1, quod adoptio perfecta sit illa, quâ Principis Rescripto persona sui juris transit in potestatem et familiam adoptantis, sicùt etiàm filii ejus. Imperfecta est, quandò fit sine Rescripto Principis supremi, sed auctoritate inferiorís Magistratûs, nec adoptatus cum filiis transit in potestatem adoptantis. Dubitatur, an cognatio legalis oriatur etiàm ex adoptione imperfecta? Affirmant Pal. p. 9 n. 9, et Pontius, Tol. etc. apud Salm. c. 12 n. 39. Sed probabilius dicunt S. Thom. suppl. q. 57 a. 2. Sanch. l. 7 D. 63 n. 9. Salm. n. 40 cum aliis, oriri tantùm ex adoptione perfecta.

Notand. 2 quod hoc impedimentum sit perpetuum inter adoptatum et adoptantem, et uxorem illius, vel è converso; verum inter adoptatum et filios adoptantis est tantùm ad tempus, scilicet usquedùm filii sunt sub potestate illius; ità Salm. cum S. Thom. et alii passim, vide c. 12 n. 42. Hìc autem dubitatur, ad quos extendatur hæc legalis cognatio? Pont. Sot. Val. etc. apud Salm. c. 12 n. 43 dicunt, extendi usquè ad quartum gradum in linea rectà. Sed Salm. ib. cum Sanch. Avers. Cornejo, et Hurt. tenent omninò dicendum, non extendi ultrà primum gradum: quia

hic tantùm à jure positivo assignatur. Extenditur tamen inter adoptantem, et omnes, qui sunt sub potestate adoptati. Vide Salm. n. 44.

1028 « Secunda est cognatio *Spiritualis*, quæ jure Ecclesiastico oritur inter personas aliquas ratione Baptismi, et Confirmationis, dirimitque Matrimonium (ut habetur c. 1. De cognatione spirituali in 6 c. Veniens : et constat ex Trid. s. 24 c. 2. Vide Bonac. q. 3 p. 5, Sanch. l. 7 d. d. 34. Suar. 3 p. q. 67) inter baptizantem, et baptizatum, et hujus patrem : item inter susceptorem, et susceptum, et hujus patrem, et matrem. * (*Hic plura dubia occurunt, de quibus jam satis egimus in Tract. de Baptismo, undè, ne actum repetamus, vide dicta ibi n.* 146.) *

1029 » Tertia est cognatio *Consanguinitatis carnalis*, quæ est vinculum personarum ab eodem stipite proximo descendentium, dirimitque Matrimonium usque ad quartum gradum lineæ transversæ inclusivè. Et quidem quòad primum, fortassis jure naturæ : quòad reliquos tres, solo jure Ecclesiastico. Undè etiàm Pontifex in his ex justa causa dispensare potest. Gradus verò lineæ rectæ, probabile est, omnes jure naturæ esse prohibitos. * (*Sed satis probabile est, omnes esse vetitos jure Ecclesiastico, excepto primo gradu in linea recta ; vide dicta l.* 6 *n.* 470.) *

» Porrò pro gradibus consanguinitatis dignoscendis statuuntur sequentes regulæ.

» *Prima.* In linea recta tàm ascendentium quàm descendentium, quot sunt personæ, tot sunt gradus, unâ demptâ, scilicet stipite : * (Linea *est series personarum ab uno stipite descendentium per varias generationes, diversos continens gradus.* Stipes *est ille, à quo descendunt contrahentes*) * : v. g. pater, et filius sunt consanguinei in primo gradu, nepos, et avus in secundo, etc.

» *Secunda.* In linea transversa æquali (quæ est inter personas à communi stipite æqualiter distantes) quot gradibus personæ singulæ à communi stipite

» distant, totidem distant inter se. Undè frater, et soror » sunt in primo gradu lineæ transversæ, patrueles et » consobrini in secundo, filii eorumdem in tertio.

» *Tertia*. In linea transversa inæquali, inter per- » sonas inæqualiter distantes à communi stipite, quot » gradibus remotior persona distat à stipite, tot gra- » dibus distant inter se. Undè patruus et nepos, filius » et sorôr pâtris sunt consanguinei in secundo gra- » du, quæ omnia patent in adjuncto schemate. »

SCHEMA CONSANGUINITATIS.

	IV. Abavus. Abavia.	
IV. M. Propatruus M. Proamita.	III. Proavus. Proavia.	IV. M. Proavunculus M. Promatertera.
III. M. Patruus M. Amita.	II. Avus. Avia.	III. M. Avunculus. M. Matertera.
II. Patruus. Amita.	I. PATER. MATER.	II. Avunculus. Matertera.
I. Frater	† Hypothe.	I. Soror.
II. Filii, et Filiæ Fratris.	I. Filius. Filia.	II. Filii, et Filiæ Sororis.
III Nepotes et Neptes ex Fratre.	II. Nepos. Neptis.	III. Nepotes, et Neptes ex Sorore.
IV. Pronepotes et Proneptes ex Fratre.	III. Pronepos. Proneptis.	IV. Pronepotes et Proneptes ex Sorore.
	IV. Abnepos. Abneptis.	

Advertendum hîc cum Salm. c. 14 n. 46 Cont. Tour. t. 2 p. 135 quod à linea transversali inæquali in supplicatione dispensationis tàm ex una, quàm ex altera parte debeat exprimi gradus propinquior et remotior, si propinquior esset primus gradus; hoc habetur ex Bulla S. Pii V. *Sanctis*. quia in eo primo gradu Papa non intendit dispensare, nisi exprimatur. 1031

« Dicitur V. *Crimen*, idque triplex. Primum est
» *Homicidium* conjugis ab altero conjuge, et alio ter-
» tio, sivè physicè, v. g. gladio, vel veneno, sivè
» moraliter, ut imperio, perfectum eo consilio, ut
» posteà inter se Matrimonium contrahant. Quod si
» cædes tentata sit, sed non perfecta, vel perfecta, sed
» absque intentione Matrimonii ineundi, vel cum inten-
» tione quidem ea, sed non significata exterius, vel
» non communi consilio, sed ab altero tantùm, non
» dirimit Matrimonium, nisi etiàm adulterium præ-
» cesserit; tunc enim, etsi unus tantùm cædem per-
» fecerit, altero ignaro, dummodò id fecerit in-
» tentione Matrimonii, verè dirimit. Ità Con. Less.
» Sa, Sanch. l. 7 d. 78 n. 13 et d. 79.

» Secundum est Adulterium, quandò nimirùm
» duo carnaliter se cognoscunt, vivente alterius con-
» juge, et vel Matrimonium ineunt de præsenti, vel
» saltèm dant fidem de ineundo post mortem con-
» jugis. Sed in hoc casu requiritur, ut promissio
» sit acceptata, et uterque sciat alterum esse conju-
» gatum: si enim vel alteruter ignorat, non irritatur
» Matrimonium, si quod posteà ineatur conjuge mor-
» tuâ. Perez, Con. d. 31 n. 57 et 61. Sanch l. 7 disp.
» 79 n. 12. Filliuc. n. 256. Vide etiàm Bon. q. 3 p. 6
» n. 8. Dian. p. 3 t. 4 R. 198. Excusatque ignorantia
» quævis etiàm facti, Sanch., M. Leo in praxi p. 2
» s. 284 sufficit autem, si adulter dubitet, utrùm
» tempore adulterii, et promissionis de Matrimonio
» cum adultera vixerit alter conjux, quia præsumitur
» vixisse, nisi mors probetur. Navar. Sanch. l. 7 de
» Matrim. disp. 79. Bard. d. 6 c. 11 § 8.

1032 » Tertium est *Raptus*, per quem persona cum vio-
» lentia abducitur, libidinis exercendæ, vel Matri-
» monii ineundi causâ. S. Th. Mol. t. 3 d. d. 105.
» Durat autem hoc impedimentum, secundùm Trid.
» quamdiù rapta est in potestate raptoris, etiàmsi liberè
» consentiat. Undè libertati restitutam ducere potest.
» Probabile tamen est, Tridentini decreta tantùm
» comprehendi raptum, qui sit causa Matrimonii,
» Sanch. d. 13 V. Laym. »

De impedimento ob crimen *Raptûs* loquemur in 1033
fine hujus Dubii ex n. 1107. Hîc tantùm sermonem facimus de impedimento ob crimen *Homicidii*, et ob crimen *Adulterii*. Ad distinguendum autem tale impedimentum attende regulam ab aliquibus traditam. Incurritur hoc in tribus casibus, nempè utroque patrante (idest crimen homicidii, ut illud *patrante* intelligendum), uno patrante, et nemine patrante. Et I. *Utroque patrante*, quandò non est adulterium, sed uterque conspirat ad homicidium, animo nubendi. II. *Uno patrante*, quandò v. g. vir post adulterium occidit Conjugem ad ducendam adulteram, licet ista non conspiret ad homicidium: modò illius intentio huic manifestata sit. III. *Nemine patrante*, quandò non adest homicidium, sed tantùm adulterium, et promissio Matrimonii, quæ non sit facta, et sit saltèm acceptata, antequàm moriatur Conjux adulteri.

Ex I. Igitùr Capite, nempè *Utroque patrante*, idest cum homicidium Conjugis fit sine adulterio, ad contrahendum impedimentum criminis requiritur 1 ut occisio eveniat ex communi consilio viri et fœminæ; ità communiter Bell. l. 1 de Matr. c. 22 v. Crimen, Sanch l. 7 D. 78 n. 9. Pont. l. 7 c. 45 n. 4. Pal. p. 12 n. 3. Bon. p. 6 n. 5. Cabass. l. 3 c. 23 n. 3. Conc. p. 322 n. 4. Holzm. n. 568 et Salm. c. 12 n. 55 ex c. Laudabilem 10 de Convers. Infid. Requiritur 2 ut homicidium fiat animo contrahendi Matrimonium cum complice homicidii, ut communissimè tenet Glossa in c. si quis vivente 31 q. 1 verb. Occidisse, Bell. l. c v. Adde, Pal. n. 5. Pont. l. c. Con. Tourn. t. 2 de Imped. p. 156 v. An autem, Laym. c. 10 n. 4. Spor. n. 102. Salm. Bon. et Conc. l. c. Sanch. n. 13 cum S. Bon. Soto, Palud. Major, et aliis multis, contra Caj. Scot., et alios paucos, qui dicunt, non requiri animum nubendi adultero, eò quod in cit. c. Laudabilem, nulla fiat mentio de hac conditione. Sed benè respondent AA. primo loco citati, quod licet in jure non exprimatur præfata conditio, ipsa tamen col-

ligatur ex fine legis, nimirùm ne Conjux machinetur mortem alterius, ut posteà alteri nubat.

1034 Notant tamen Sanch. num. 9 et Salm. d. num. 55 cum Cand. et Dic. sufficere ad incurrendum impedimentum, quod, initâ ab utroque machinatione occisionis, intentio Matrimonii adsit tantùm ex parte unius. Utrùm autem requiratur, ut talis intentio alteri saltèm manifestetur? Negant Sanch. l. 7 D. 78 n. 19 cum Man. et Vega, ac Pal. p. 12 n. 5 cum Soto, et Gutt. tum quia Ecclesia non ponit præcise intentionem, sed occisionem externam hac intentione factam; tum quia hæc intentio, quandò patratur homicidium, jam præsumitur argumento Clement. 1 §. Verum de Hæret. ubi excommunicantur Inquisitores, qui ex odio reis injustitiam faciunt, vel ex eorum amore omittunt inquirere. Affirmant verò Pontius l. 7 c. 45 n. 5 Diana p. 9 tr. 7 R. 25 et Salm. c. 12 n. 53 cum Vasq. Perez, et Hurt. quia Ecclesia non potest punire, quod non potest cognoscere; lex enim humana exposcere nequit nisi illam obedientiam, quæ homini debetur; homini autem non debetur nisi externa operatio quæ præcipitur; interna enim soli Deo debita est. Respondent autem ad casum Clementinæ, quod ibi non excommunicetur qui ex odio vel amore simpliciter interno ducti injustitiam committunt, sed qui insuper talis odii vel amoris externum indicium præstant. Undè sic mihi probabiliùs dicendum videtur: Si occisionem præcesserint sufficientia indicia intentionis, puta munera, familiaritates, epistolæ amatoriæ, et similia inter eos, qui contrahere volunt, tunc incurritur impedimentum; secùs si intentio remanserit omninò interna; tunc enim Ecclesia nequit punire homicidium ex tali intentione factum, si nullum de ea indicium præcesserit.

1035 Ex II. Capitè, *Uno patrante*, nempè ex homicidio cum adulterio, ad dirimendum Matrimonium sufficit, quod, stante adulterio, una pars tantùm perpetret homicidium, quàmvis altera inscia, ità communiter Sanch. l. 7. D. 78 n. 9. Pont. l. 7 c. 45 n. 4 et 5,

Pal. p. 12 Bon. p. 6 num. 8 et Salm. c. 12 n. 47 cum Dic. Avers. Cornejo, etc. Id patet ex c. Si quis vivente 5. Caus. 31 q. 1 ubi dicitur, non obstante adulterio, valere Matrimonium cum adultero post mortem Conjugis, *nisi fortè vir aut mulier virum, qui mortuus fuerat, occidisse notetur.* Item ex c. Propositum 1 de eo qui dux. etc. ubi: *Nullus copulet Matrimonio quam priùs polluerat adulterio; illam maximè, cui fidem dederat, uxore suâ vivente, quæ machinata est mortem uxoris.* Item ex c. Significâsti 6 eod. tit. ubi validum fuit declaratum conjugium cum adultera, *nisi alter eorum in mortem uxoris defunctæ fuerit machinatus, vel eâ vivente sibi fidem dederit de Matrimonio contrahendo.*

Ad hoc autem impedimentum incurrendum requi- 1038
ritur I. Ut mors verè secuta sit ex percussione, veneno, etc. dato à Conjuge, vel ejus mandato; ità Pontius n. 4. Pal. n. 4. Bon. n. 6. Salm. n. 48 cum Sanch. n. 7 et communi. II. Ut adulterium præcedat occisionem; Pont. n. 4. Elbel p. 408 n. 179 et Salm. n. 50. cum Con. III. Ut prius Matrimonium fuerit validum, non consummatum, et licet obtentum sit divortium; Sanch. n. 20 ac Pont. n. 3 ex c. Significasti 6 de eo qui dux. Requiritur IV. Ut adulterium sit consummatum, ità ut facta sit una caro: hinc si vir vere non seminet in vase mulieris, nequaquam incurritur hoc impedimentum; ut Sanch. l. 7 D. 79 in princ. Pont. n. 4. Pal. n. 8. Elbel. l. c. et Salm. c. 12 n. 50 et c. 4 n. 3 cum S. Thom. S. Anton. et comm.

Hinc autem dubitatur, an requiratur, ad consummationem adulterii, ut non solùm vir, sed etiàm fœmina seminet? Negant Sanch. l. 2 D. 21 n. 2 et Pal. Trull. Bon. etc. apud Salm. 4 n. 4. Sed plures alii affirmant, ut Con. p. 351 n. 4 cum communi, S. Bon. Innoc. Host. et Viguer. apud Sanch. l. c. et expressè id tenet D. Th. sup. q. 55 a. 4 ad 2. ubi: *Vir et mulier efficiuntur... una caro per commixtionem seminum. Undè quantumcumque aliquis claustrum pudoris invadat vel frangat, nisi commixtio seminum sequatur, non contrahitur... affinitas.* Et ideò merito hanc sententiam probabilem vocant Sanch.

l. c. et Salm. cum Pal. Trull. Dian. Ronc. vid infrà n. 1075.

Requir. V. Ut adulteri sint conscii Matrimonii; quare, si fœmina rem habet cum conjugato, quem putabat solutum, impedimentum non contrahitur; ità Sanch. l. 7 D. 78 n. 12. Pal. p. 12 n. 8 ac Con. Avers. Dic. etc. cum Salm. c. 12 n. 51 ex c. Veniens et c. Propositum, de eo qui duxit etc. An autem excuset tunc ignorantia crassa et culpabilis adulterii? Negant Val. Con. Fer. etc. apud Salm. n. 52. Quia tunc, ut dicunt, adesset verum adulterium. Sed affirmant probabiliter Busemb. ut suprà, et Sanch. l. 7 D. 79 n. 38 ac Salm. cum Reb. Avers. Tum quia excusat quælibet ignorantia facti, ut esset hæc, ex regula in c. 10 de Reg. jur. Tum quia ad adulterium requiritur dolus, ex l. penult. ff. ad l. Jul. At cum ignorantia crassa, nisi fuerit saltèm affectata, non datur dolus, ex Gloss. in l. Magn. ign. ff. de Verb. sign.

Requir. VI. Ut occisio facta fuerit cum animo nubendi adulteræ, saltèm ex parte occidentis, modò is externè talem intentionem alteri manifestârit; juxtà sententiam allatam mox suprà n. 1034 ubi diximus, requiri manifestationem saltèm per indicia præcedentia; idque procedere in utroque casu dicunt Salm. n. 53 cum Sanch. Pont. Vasq. Per. Dic. etc. Hinc infertur, quod si vir uxorem occidat, ut liberiùs adulterâ fruatur, vel ob aliam causam, etiàmsi ista consenserit in homicidio, sed absque intentione Matrimonii, impedimentum non contrahatur. Imò, si vir occidat uxorem, ut aliam indeterminatam ducat, potest deindè ducere adulteram. Sanch. l. 7 D. 78 n. 18. Pont. n. 5. Pal. p. 12 n. 5. Bon. p. 6 n. 4 et 8 et Salm. n. 54 cum Pal. etc. Secùs tamen, si occidat, ut aliquam ex adulteris ducat, ut Salm. ib. cum Con. Avers. Dic. etc.

1037 Ex III. Capite, *Neutro patrante*, nempè quandò non adest homicidium, sed solum adulterium cum promissione Matrimonii, ut habetur in relatis c. 1 et 6 de eo qui duxit, et clariùs in c. fin. eod. tit. Docent-

que Sanch. l. 7 D. 79 n. 43. Pont. l. 7 c. 45 n. 7 et Salm. c. 12 n. 64 cum Pal. Bon. Con. etc. tale impedimentum contrahi à Conjuge fideli etiàm cum infideli adultera, quia licet Ecclesia non possit punire infidelem, potest tamen fidelem. Ad hoc autem impedimentum incurrendum requiritur 1 quod tàm adulterium, quàm promissio, habita sint vivente Conjuge, ut Sanch. l. c. n. 5. Spor. n. 108 et Salm. n. 60 cum Bon. et Conin. Requir. 2 ut promissio non fuerit revocata antè adulterium; Sanch. ib. Spor. n. 107 et Salm. d. n. 60 cum Conin. et Bon. Dixi *antè adulterium; nam* si fuit revocata posteà, tunc remanet impedimentum, cum jam contractum sit, sivè promissio antecesserit, sivè subsecuta fuerit adulterium, ut expressum habetur in c. fin. de eo, qui dux. ubi: *Cæterùm tolerari non debet, si prius vel posteà* (ad fidem datam), *dum vixerit uxor ipsius, illam adulterio polluisset.* Requir. 3 ut promissio fuerit externa, et acceptata; undè non sufficit; si adultera merè negativè se habuerit, ut communiter docent Pal. p. 12 n. 11. Bon. p. 6 n. 9. Cabass. l. 3 c. 23 n. 9. Conc. p. 322 n. 6 et Salm. c. 12 n. 61.

Sed dubit. 1. An taciturnitas adulteræ sit sufficiens signum consensûs? Affirmant Pont. l. 7 c. 45 n. 2 et Conin. Reb. et Hurt. apud Pal. p. 12 n. 11. quia in materia favorabili taciturnitas habetur pro consensu. Sed negant Sanch. l. 7 D. 79 n. 25 et Pal. l. c. cum Gutt. quia talis materia potiùs est odiosa, quàm favorabilis, cum acceptans subjiciatur pœnis Ecclesiasticis. Merito Spor. n. 119 cum Tamb. utramque sententiam vocat probabilem. 1038

Dubit. 2 An promissio ficta Matrimonii cum adulterio inducat impedimentum? Affirmant (modò fictio externè non appareat) Sanch. l. 7 D. 79 n. 20 et Pal. p. 12 n. 12 cum Con. et Gutt. quia talis promissio ficta jam apta est, ad inducendum adulteram ad captandam mortem Conjugis, quod Jàra vitare intendunt. Sed probabiliùs, et communiùs negant Bon. p. 6 n. 8. Spor. num. 109. Holzm. n. 562. Croix n. 625. Elbel 1039

num. 175 et Salm. c. 12 num. 62 cum Laym. Perez, Dic. etc. Ratio, quia jura in textibus citatis n. 1035 requirunt fidem, sivè promissionem Matrimonii: ficta autem promissio non est promissio; et quàmvis cum tali ficta promissione non vitetur periculum in adultera decepta captandæ mortis Conjugis, tamen cum agatur de lege prohibitiva, et de materia odiosa, stricta facienda est interpretatio: tanto magis quod finis præcepti non cadit sub præcepto.

1040 Dubit. 3. An promissio conditionata eo casu inducat impedimentum? Affirmant Cont. Tourn. t. 2 de Imped. p. 152 ac Sanch. l. 7 D. 79 n. 11 cum Nav. Man. et Vega; quia promissio conditionata inducit obligationem non rèsiliendi, et per eam verè dicitur data fides, et verè præbetur ansa captandi mortem Conjugis. Negant verò probabiliùs Layman. cap. 10 num. 3 v. Sexta, Holzm. num. 562. Tamb. cap. 6 § 3 num. 4. Elbel num. 162 et Spor. n. 109 cum Conin. et Perez. Ratio, quia jura requirunt fidem, per quam (cum simus in odiosis, ubi lex strictè interpretanda) intelligenda est fides, seu promissio pura, et absoluta. Præterquamquod per promissionem conditionatam non ità detur ansa captandæ mortis, sicùt per promissionem absolutam. Dicunt tamen præfati AA. talem promissionem inducere impedimentum, postquàm conditio verificata fuerit antè mortem Conjugis. Sed huic responderi posset, quod promissio illa, adhùc impletâ conditione, nec pura per se dici possit, proùt requiritur à jure; cæterùm quia communiter hanc exceptionem DD. tradunt, sapientibus me remitto.

1041 Dubit. 4. An ad incurrendum impedimentum requiratur, ut promissio fuerit mutua? Affirmant Bellarm. de Matr. l. 1 c. 22 v. Casu 2, Elb. nu. 165. et Holzm. n. 562 item Laym. Henr. Gob. et Dian. apud Croix n. 626. Idque clarè indicat Glossa in c. Significâsti 6 de eo, qui dux. Quia, ut ajunt, jura videntur illam requirere promissionem, quæ aliàs in sponsalibus obligationem utrimque inducit ad Matrimonium

contrahendum. Sed communiùs et probabiliùs negant Sanch. l. 7 D. 79 n. 12. Bonac. p. 6 n. 9 cum Con. Sylv. Perez, et Reb. et Pal. p. 12 num. 13 cum Sot. Hurt. et communi, ut asserit. Ratio, quia in jure (ut patet ex c. 1 et 6 de eo, qui dux. relatis n. 1035) nulla mentio fit de repromissione, sed tantùm de fide data. Alia igitùr promissio requiritur in sponsalibus inter solutos, ut obliget ad Matrimonium; quod pendet à jure naturali: alia inter Conjugatos, ut inducat impedimentum, quod pendet à jure positivo.

Ultimò hîc notandum, quod tribus criminibus, 1042
ex quibus oritur impedimentum, addatur quartum, adulterium nimirùm cum Matrimonio attentato, scilicet cum quis, sua uxore vivente, copulam habuerit cum alia, quâcum Matrimonium insuper contrahere ausus sit; hoc Matrimonium nullum est, sivè copula præcesserit attentatum, sivè subsecuta sit. Ità ex c. Significavit 2 c. Litterarum 4. c Cum haberet. 5 et c. Si quis 8. De eo, qui duxit in matr. Vide Croix l. 6 p. 5 n. 621.

Qui autem vivente sua Conjuge promitteret alteri 1043
Matrimonium, sed sine adulterio, Matrimonio attentato, quàmvis non incurrat impedimentum, non tamen excusatur à peccato mortali; ut Sanch. l. 7 D. 79 n. 40. Laym. c. 10 in fin. Bon. p. 6 num. 11 Elb. n. 164 et Pal. p. 12 n. 15 cum Abb. ex c. fin. de eo qui dux.

« Dicitur VI. *Disparitas cultûs*, sivè religionis: quæ 1044
» dirimit Matrimonium inter baptizatum, et non bap-
» tizatum, etiàm catechumenum. Idque jure tantùm
» Ecclesiastico, non scripto, Bonac. q. 3 p. 7 ex
» Con. etc. Inter baptizatos verò non dirimit, etsi
» impediat. Matrimonia verò cum hæreticis etsi illi-
» cita, sunt tamen valida. Vide suprà l. 2 t. 1 c. 4
» dub. 3 *(Ut habetur in c. 1 de Divort. Vide
» dicta de Sacr. in gen. n. 56, ubi adde id, quod
» dicit N. SS. P. Benedictus XIV. in Bulla, Ma-
» trimonia, edita die 4 Nov. 1741. Hanc invenies
» tom. 9 Dec. VIII. ubi postquàm Pontifex declara-

» vit conjugia inter Hæreticos esse valida, sic ait: » Dolens Sanctitas sua esse inter Catholicos, qui in- » sano amore turpiter dementati ab hisce detestabili- » bus connubiis, quæ Sancta Mater Ecclesia perpe- » tuò damnavit, ex animo non abhorrent: Episcopos » omnes, Vicarios, Parochos in iis partibus degen- » tes seriò graviterque hortatur et monet, ut Catho- » licos ab hujusmodi nuptiis in propriarum anima- » rum perniciem ineundis quantùm possint absterreant, atque efficaciter impedire satagant.) *

1045 » Dicitur VII. *Vis*, sivè violentia; et gravis metus » injustè incussus, ad Matrimonium extorquendum: » irritatque in utroque foro. * (Ex c. Significavit c. » Cum locum, c. Veniens, et c. Consultationi, de eo » qui duxit etc. Vid. Salm. c. 9 n. 7 cum D. Th. et » comm. *Et hoc etiàmsi intervenerit juramentum: nisi » juramentum sit de ponendo consensu libero, quia tunc » certè obligat, ut benè notat* Viva q. 4 art. 3 et 4.) * » Et quidem jure naturæ, si à contrahente, positivo » autem, si à tertio sit incussus.

» Addo (*gravis*) qualis scilicet cadit in virum con- » stantem, v. gr. mortis, perpetui carceris, amissio- » nis bonorum, injustæ excommunicationis, enormis » indignationis patris valdè austeri. Quandò verò me- » tus est levis, contractus censetur spontaneus; idque, » ad cavendas lites, etiàm in Matrimonialibus, ut » Sacramento consulatur. Reb. Sanch. Pont. etc. com- » muniter cum Dian. p. 3 t. 4 R. 230 et t. 5 R. 177. » quàmvis Nav. Gabr. et Cov. id negent, si metus ità » extorserit consensum, ut absque eo non fuisset. » Addidi 2. *injustè*: quia si justè sit incussus, valet » Matrimonium: talis enim non tàm infertur ab alio, » quàm ab ipsomet, qui causam dedit; ut si v. gr. » deprehenso in crimine cum filia mineris accusatio- » nem, nisi illam ducat. Addidi 3. *ad extorquendum*: » quia Matrimonium ex metu etiàm gravissimo, unde- » cumque, et quandocumque incusso, dummodò non » ad Matrimonium extorquendum, valet; tunc enim » non tàm contrahitur metu, quàm eligitur medium

» evadendi periculum, et Matrimnium est simpliciter voluntarium. Undè resolvitur, valere Matrimonium in sequentibus casibus. Vide Bon. q. 3 p. 8.

» 1. Si concubinarius metu gehennæ, vel mortis in morbo, vel naufragio contrahat cum concubina, Bon. l. c.

» 2. Si quis à medico persuasus, non diù se victurum, nisi ducta uxore, eam ducat. Bon. l. c. n. 19.

» 3. Si in carcerem conjectus, spe evadendi, contrahat cum filia lictoris. Sanch. l. 4 d. 12 n. 10. Con. d. 28 dub. 1 c. 3.

» 4. Si morte damnatus, ut evadat, ducat meretricem, aut aliam. Con. n. 10. Fill. c. 4 q. 9.

» 5. Si Princeps obsessus offerat filiam in Matrimonium obsidenti, ut liberetur obsidione, ib.

» 6. Si raptor vel deflorator virginis metu mortis offerat se judici ad eam ducendam, Bon. n. 22 ex Reg. Henr. etc.

» 7. Si ad mortem decumbens contrahat cum filia medici, aliàs illi mederi nolentis. Reb. Sanch. d. 12. Con. Fill. n. 103, etsi alii quidam negent.

» 8. Etsi metus gravis incussus fuerit tantùm ad contrahendum Matrimonium in genere, contractum tamen nullùm esse, docent Sanch., Sal., Pal. Pont. etc. cum Dian. p. 4 t. 4 R. 33.

» 9. Quandò Matrimonium ex gravi metu contractum fuit, non tenêri (in foro conscientiæ) per se loquendo illud perficere, posseque altero invito resilire, etiàm eum, qui liber à metu fuit, etiàmsi ab ipso, seu ex ejus culpa illatus fuerit, docent Sanch. Villal. Hurtad. et Ochag. cum Diana p. 3 t. 4. Res. 229 et p. 9 t. 8 R. 27 contra Con. et Pont. »

Supponendum est 1 vim differre à metu; vis enim 1048
omninò tollit voluntarium, cum sit à principio extrinseco, et ipse vim passus nihil agit; metus verò non tollit simpliciter voluntarium; undè in l. 10 ff. de eo quod metûs causâ etc. sic metus definitur: *Est instantis vel futuri periculi causâ mentis trepidatio.* Hîc autem advertendum, quod vis accipiatur pro metu. Suppo-

nendum 2, metum alium esse ab intrinseco, alium ab extrinseco : metus ab intrinseco est ille, qui infertur à causa intrinseca vel naturali, qualis est metus mortis ex morbo, aut naufragio, etc. metus verò ab extrinseco est, qui infertur à causa extrinseca et libera, nempè ab homine, et hic requiritur ad irritandum Matrimonium. Supponendum est 3, metum alium esse gravem sivè cadentem in virum constantem, alium esse levem. Dicitur metus gravis, quandò grave est malum quod timetur.

1047 Ut autem metus censendus sit gravis, requiritur 1. Ut malum, quod alter minatus fuerit, sit grave, saltèm respectu metum passi, ex l. Metum. 1 ff. de eo quod met. etc. Sufficit verò quod malum sit absolutè in se grave ex communi hominum opinione, quàmvis non sit majus respectu illius, quod eligitur, ut advertunt communiter Sanch. l. 4 D. 2 n. 3. Pont. l. 4 c. 2 ar. 2 et Boss. t. 1 c. 10 n. 13 cum Less. Nav. et Con. Sufficit etiàm, si malum timetur non solùm sibi, sed aliis sibi strictè conjunctis; Sanch. D. 4. n. 1. Pont. c. 3 n. 4. Less. l. 2 c. 17 n. 35. Salm. c. 9 n. 18. et Boss. n. 18 cum Villal. ex l. Isti quidem, ff. de eo quod etc. Dummodò propinqui sint conjuncti saltèm in quarto gradu, sivè sint consanguinei, sivè affines, ut Sanch. n. 5 et Pont. n. 5 cum aliis. Id extendunt etiàm ad famulos, et domesticos, ex c. Quicumque de Sent. ex c. in 6 ex Clem. 1 de Excess. Prælat. Requiritur 2 ut prudenter (non autem vanè et leviter) malum timeatur proximè inferendum; Sanch. l. 4 D. 1 n. 17 et Salm. c. 9 ex n. 18. Requiritur 3 ut malum nequeat aliàs evitari; Sanch. et Salm. ll. cc. ac Boss. c. 10 ex n. 15. Requiritur 4 ut minans malum possit exequi, nisi expertus sit verbosus, qui facilè minas jactat, et posteà non exequitur, vel facilè placatur, ut dicunt Sanch. D. 1 n. 19 et 20. Salm. n. 19 cum Pal. Cornejo, Dic. et Aversa, et Boss. n. 15 cum Barb. Menochio, etc. Insuper addunt Sanch. et Salm. et Boss. ll. cc. requiri, quod incutiens metum solitus sit minas exequi, ex l. Metum,

C. de his quæ vi etc. ubi: *Metum non jactationibus tantùm, vel protestationibus, sed atrocitate facti probari convenit.* Sed veniâ præfatorum DD. huic doctrinæ nequeo acquiescere, nam etsi aliquis non sit expertus verbosus et levis, non video, cur prudenter non possit timeri malum, quod vir gravis seriò et ex proposito minatur. Concedunt autem ipsi Sanch. D 5 n. 5 et Boss. c. 12 num. 55 cum Barb. Gutt. Arag. et Rota Rom. ex l. 3 ff. de vi, et vi armâta, sufficere ad metum gravem incutiendum, si alii actu armati Matrimonium exposcant.

Mala gravia, quorum metus irritat Matrimonium, [1048] censentur I. Mors, vel gravis cruciatus, ex c. Cum dilectus de his, quæ vi etc. II. Exilium, ut Sanch. l. 4 D. 5 n. 8 cum Soto, Henr. etc. III. Carcer ex l. Qui in carcerem. ff. de eo, quod metus etc. Hoc tamen dicunt Sanch. n. 9 cum Soto, Rodr. et Led. ac Boss. c. 12 n. 46 cum Con. Less. Gutt. etc. (contra aliquos) intelligendum de carcere diuturno, aut vinculis atrocibus. IV. Amissio statûs ex lib. Isti. ff. eod. tit. sivè honoris, Sanch. n. 11 et Boss. n. 42 et 43 cum multis. V. Violatio virginis ex dict. l. Isti, aut viduæ honestæ; Sanch. n. 12 et Boss. n. 45 cum Pontio etc. VI. Ablatio famæ, puta si quis, deprehensum alterum in crimine infami, comminetur, se proditurum, ex l. Nec timorem 7 ff. eod. tit. Vide Sanch. n. 14 et 15. Et idem ait Boss. n. 44 cum Pontio, Barb. etc. de metu magnæ verecundiæ, nempè si quis, nisi contrahas Matrimonium, minetur, se te denudaturum cum publico dedecore. VII. Injusta excommunicatio (nisi facilè ei possit occurri), quia, hæc saltèm externè irrogat gravem notam infamiæ; Sanch. n. 17 cum Host. Abb. et Sylv. ac Boss. num. 53 cum Pont. Azor. Con. et aliis communiter. VIII. Amissio bonorum magni momenti, Sanch. num. 25 cum Soto, Cord. etc. ac Boss. n. 49 cum Barb. Gutt. etc. IX. Amissio magni lucri; sed rectè ajunt Sanch. n. 28, et Boss. n. 62 cum Pont. et Con. hoc intelligi tantùm, quandò metum passus habet jus ad illud lucrum vel

saltèm ne ab illo injustè impediatur, quia aliàs non esset pati metum damni, sed potiùs allici ad spem lucri. Advertit autem Sanch. d. D. 5 n 5 quod, ubi causa metûs non est in jure expressa, arbitrio Judicis definienda sit.

1019 Ut autem metus irritet Matrimonium, requiritur I. ut sit ab extrinseco sivè ab homine; non autem ab intrinseco, ut communiter docent Sanch. l. 4 D. 1 n. 2. Pont. l. 4 c. 19 n. 3. Bon. p. 8 a n. 16. Ronc. p. 162 q. 3 R. 2. Boss. c. 13 n. 7 et Salm. c. 9 n. 41 cum Soto, Cov. Aversa, Candido, et communi. Requiritur II. ut metus incutiatur ad finem contrahendi Matrimonium, Sanch. l. 4 D. 12 n. 3. Bon. loc. cit. Holzm. n. 579. Ronc. l. c. R. 3 et Salm. n. 52 cum Pont., Soto, Trull. Henr. et communi; et patet ex c. Cum locum, et c. Veniens de Spons. Requir. III. ut metus sit injustè incussus; Sanch. d. n. 3. Bon. p. 8 n. 8. Holzm. et Ronc. ll. cc. Undè si pater inveniret stupratorem suæ filiæ, et minas illi incuteret mortis ad extorquendum Matrimonium, equidem Matrimonium esset nullum, ut habetur in dicto c. Veniens de Spons. Secùs verò, si comminaretur mortem ad ulciscendam injuriam, et stuprator ad se liberandum iniret nuptias, quia tunc metus non fuisset ad Matrimonium extorquendum: ità communiter Sanch. l. c. v. Quarto. Pont. n. 10. Bon. n. 22. Salm. n. 46 et 47 et Boss. n. 188 cum Host. Abb. Con. Henriq. Gut. Vil. Hurr. etc. Idem dicendum si pater minetur, se accusaturum stupratorem apud Judicem, et ille ne accusetur ducat filiam; Busemb. ut suprà, Sanch. l. c. et Boss. n. 189. Idem si Judex includeret stupratorem in carcerem, ut puellam ducat vel dotet (juxtà præscriptum in c. 1 et 2 de Adulter.), et ille Matrimonium iniret. E converso nullum esset Matrimonium, si absolutè eum cogeret ad ducendum, quia de jure ille non tenetur absolutè eam ducere, sed vel ducere, vel dotare, ut rectè dicunt Sanch. l. 4 D. 13 n. 7. Pont. l. 4 c. 19 n. 14 in fin. Boss. n. 173 cum aliis. Nisi (excipiunt) stuprator ille nollet, vel non posset aliâ

viâ damnum resarcire; et meritò, quia stuprator, quandò non dotat, omninò tenetur ducere violatam, ut docent Lugo de Just. D. 12 n. 51. Tamb. de Rest. c. 5 n. 27. Salm. cod. tit. c. 3 n. 9, cum aliis communiter.

Dubit. 1. Si Judex injustè damnaret reum mor- 1050
te, et promitteret, se eum liberaturum, si ducat ejus filiam, an valeret tale Matrimonium? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Sanch. l. 4 D. 12 n. 1 et Salm. de Matr. c. 9 num. 49 cum Cov. Avers. Dic. Trull. et Candido. Ratio (ut ajunt), quia tunc non incutitur illi metus ad extorquendum Matrimonium, sed ei offertur modus se liberandi, Matrimonium ineundo. *Secunda* tamen verior sententia negat, et hanc tenent Pont. l. 4 c. 19 n. 9. Boss. c. 12 n. 186. Dian. p. 4 tr. 7 R. 222 cum Cov. Gutt. Ledesm. et Vega. Ratio, quia tunc metus jam oritur ab extrinseco, nempè à Judicis injustitia; licet enim à principio damnatio illa non sit facta ad extorquendum Matrimonium, tamen reverà ad hunc finem saltèm incutitur sententiæ executio, à qua Judex tenetur abstinere. Secùs verò dicendum cum Bossio, quandò alius tertius offerret ei liberationem, si ejus filiam duceret; hic namque nullo modo incuteret metum, sed potiùs offerret modum vitandi metum.

Dubit. 2. Quid, si reus justè meretur mortem, et 1051
Judex offert ipsi liberationem, si filiam ejus ducat? Negat pariter Pon. l. 4 c. 19 n. 13, cum Reb. valere tale matrimonium, et consentiunt Molina, et Bon. ap. Boss. c. 12 n. 184, quia, licet Judex justè damnaret illum morte, injustè tamen ab eo consensum extorqueret ad Matrimonium, ad quod reus non tenetur, nisi esset in compensationem delicti, nempè si existat consuetudo, ut condonetur vita reo, qui ducit uxorem, vel filiam occisi, juxtà id, quod ait Sanch. l. 4 D. 12 n. 12. Probabiliùs verò affirmant valere Boss. l. c. et Sanch. n. 11, cum Covar. Præpos. Vega, Led. Gutt. et Palac. Ratio, quia tunc non infertur metus à Judice, sed potiùs aufertur: et quâmvis Judex injuriam irroget legi, reo tamen favorem præbet.

1052 Dubit. 3. Quid si judex secundùm allegata et probata cogeret ad Matrimonium aliquem, qui reverà esset innocens? *Prima* sententia dicit, validum esse Matrimonium, et hanc tenent Sanch. l. 4. D. 13 n. 8. Bon. p. 8 n. 14. Boss. c. 12 n. 186, et Dic. et Trull. ap. Salm. c. 9 n. 50. Ratio, quia hujusmodi coactio jam approbatur jure Canonico, undè credi non potest, quod ipso jure tale Matrimonium dirimatur, cum de jure naturali jam sit validum, juxtà sententiam multorum, ut infrà n. 1054. Dub. 5. *Secunda* verò sententia probabilis, et fortè probabilior dicit, Matrimonium esse nullum, et hanc tenent Pont. l. 4 c. 19 n. 11. Tourn. t. 2 p. 163. v. Sed quid, Diana p. 4 t. 4 R. 33 et Salm. c. 9 n. 51, cum Aversa, et Dicast. probabilem putant Ratio, quia sententia Judicis fundatur in falsa præsumptione, et ideò non obligat; undè licet Judex justè decernat secundùm allegata, non tenetur tamen patiens secundùm rei veritatem Matrimonium contrahere. Nec obstat dicere, credi non posse reprobari jure Canonico, quod eodem approbatur, nam hoc valeret, si metus irritaret Matrim. tantùm de jure Ecclesiastico, sed valdè probabile est, metum irritare etiàm de jure naturæ, ut videbimus Dub. 5 seq.

1053 Dubit. 4. An, si Medicus nolit mederi ægroto, nisi contrahat cum ejus filia, valeat Matrimonium? Affirmant absolutè Sanch. l. 4 D. 12 n. 15, cum Led. Cord. Vega, et Lop. ac Bon. p. 8 n. 23, cum Sa, Con. Fill. etc. communiter. Ratio, quia tunc metus non incutitur extrinsecè à Medico, sed intrinsecè ab ipso morbo. Sed meliùs distinguunt Pont. l. 4 c. 19 n. 15, et Salm. c. 9 n. 54, cum Avers. et Reb. ac Boss. c. 12 ex n. 191. et dicunt, quod si Medicus non tenetur ex justitia curare infirmum, tunc utique validum sit Matrimonium; secùs si tenetur ex justitia, quia tunc metus, licet principaliter oriatur intrinsecè ab infirmitate, tamen oritur etiàm ab extrinseco, nempè à curationis denegatione, quæ verè est grave damnum. Et idem dicendum ajunt Salm. et

Boss. cum Conc. si necessitas urgeret, et alius non deesset, quàmvis Medicus tantùm ex charitate teneretur ad curandum.

Dubit. 5. An metus irritet Matrimonium de jure naturæ, aut Ecclesiastico? *Prima* sententia dicit, irritare de jure Ecclesiastico, et hanc tenent Sanch. l. 4 D. 14 n. 2. Laym. l. 3 tr. 4 c. 6 n. 3. Bon. p. 8 n. 8. Less. l. 2 c. 17 n. 47. Conc. p. 206 n. 21. Cont. Tour. t. 2 p. 171. Ronc. p. 162 q. 2 R. 1. cum communi, ut asserunt, et Salm. c. 9 n. 7. cum Gonet, Soto, Val. Pal. Led. etc. Ratio, quia in tali Matrimonio jam adest sufficiens volantarium, et licet libertas ex metu minuatur, ex tali tamen diminutione nequit reddi nullum Matrimonium; nam aliàs irritari deberet etiàm ex metu intrinseco, quod nemo dicit: cum autem hujusmodi Matrimonium naturaliter sit illicitum, meritò Ecclesia illud irritat. *Secunda* verò sententia non minùs probabilis, et fortè probabilior tenet, metum irritare Matrimonium de jure naturæ; hanc tenent Pont. lib. 4 c. 14 n. 4. Nav. c. 22 n. 51. Diana p. 4 tr. 4 R. 33. Boss. c. 12 n. 269, cum Mol. Cov. Med. Comit. Reb. Vill. etc. Holzm. n. 583, cum Scoto et Scotistis communiter, ut asserit; eamque expressè tenet etiàm D. Th. suppl. q. 47 art. 3, ubi ait: *Vinculum Matrimonii est perpetuum, undè illud quod perpetuitati repugnat, Matrimonium tollit. Metus autem qui cadit in constantem virum, perpetuitatem contractûs tollit, quia potest peti restitutio in integrum; et ideò talis coactio metûs, quæ cadit in constantem virum, tollit Matrimonium, et non alia.* Prima ratio igitur est hæc D. Th.; dicit enim S. Doctor, quod omnes contractus metu initi non sint firmi et perpetui, ac ideò per restitutionem in integrum rescindi possint; contractus autem Matrimonii, cum sit per se perpetuus, et indissolubilis, non aliter gaudere potest restitutione in integrum, nisi ab ipso jure naturali dispositum sit, quod ab initio sit nullus. Ratio secunda est, quia Matrimonium est vinculum perpetuum mutui amoris inter Conjuges, ut ex Matth. 19 v. 5. *Relinquet* 1054

homo patrem, et matrem, et adhærebit uxori suæ. Undè, quandò ob metum Matrimonium contrahitur, oportet, hoc de se esse nullum, aliàs cum metu non potest mutuus amor consistere; nemo enim adhærere solet rei, quam tenet invitus. Ratio tertia, quia si tale Matrimonium naturaliter valeret, natura approbaret actum, ex quo gravissima mala contra commune bonum orirentur, nempè quod sæpè innocens cogeretur vitam duram ducere, et reus commodum ex sua iniquitate reportaret: quæ non sunt naturali rationi consona. Validè insuper confirmatur hæc sententia ex c. Cum locum. 14. de Spons. ubi sic habetur: *Cum locum non habeut consensus, ubi metus vel coactio intercedit, necesse est, ut ubi assensus cujusquam requiritur, coactionis materia repellatur; Matrimonium autem solo consensu contrahitur; et ubi de ipso quæritur, plenè debet securitate ille gaudere, cujus est animus indagandus, ne per timorem dicat sibi placere quod odit, et sequatur exitus qui de invitis solet nuptiis provenire.* Observa igitur, quod in hoc textu non loquatur Pontifex tamquàm aliquid novum statuens, sed potiùs ut jus naturale declarans et promulgans; quod probat, Matrimonium ex ipso jure naturæ esse nullum.

1055 Dubit. 6. An metus levis irritet Matrimonium? Affirmant Lugo de Just. D. 22 n. 141 in fin. Nav. c. 22 n. 51. Tamb. Dec. l. 1 §6 n. 12. Viva de Matr. q. 4 ar. 2 n. 6, et Cov. Rodr. Man. et Veracr. ap. Salm. c. 9 n. 29 et probabilem putant Sanch. de Matr. l. 4 D. 17 n. 2. Tamb. Dec. l. 1 § 6 n. 12, et Viva de Matr. q. 4 ar. 2 n. 6. Veriùs tamen negant Bus. ut suprà cum communi. Pont. l. 3 c. 18 n. 2. Pal. de Peccat. D. 1 p. 12 n. 1. Tamb. et Viva ll. cc. Boss. c. 12 n. 163 et Sanch. l. c. n. 3, cum D. Bonav. Soto, Palud. Arm. Arag. et Aliis communissimè, D. Th. suppl. q. 47 art. 3, ubi: *Coactio metûs, quæ cadit in constantem virum tollit matrimonium, et non alia.* Ratio, quia Matrimonium initum ex metu levi neque est nullum de jure naturali, neque de jure positivo; non de jure naturali, quia non censetur invitus contraxisse, qui contraxit ex me-

tu levi, quem facilè repellere poterat: vide dicta n. 748. Neque de jure positivo, nam ad hoc (ut patet ex c. Veniens 2. de Spons. et c. Consult. de iis quæ vi etc.) sola Matrimonia ex metu gravi inita, invalida declarantur; et meritò, nam aliàs, si adhùc ex levi metu redderentur nulla, innumera Matrimonia dissolverentur.

Dub. 7. An metus reverentialis sufficiat ad invalidandum Matrimonium? Metus reverentialis est ille, quo quis non audet resistere ei, cui subjicitur, nempè patri, matri, avo, socero, marito, Regi, Domino, Prælato, tutori, et curatori, ut communiter docent DD. cum Sanch. l. 4 D. 6 ex n. 24. Item etiàm patruo aut patrueli, vel fratri majori, si cum eis metum passus habitet, et ab ipsis alimenta recipiat; Sanch. ex n. 31, et Boss. c. 10 num. 85, cum Pont. Gutt. Menoch. etc. Ad dubium autem deveniendo, prima sententia, quam tenent Abb. Nav. Immola, et alii Canonistæ ap. Sanch. l. c. n. 3. dicit, purum metum reverentialem, si est principalis causa Matrimonii, illud irritare. Ratio, quia metus, sine quo Matrimonium non fieret, jam liberum aufert consensum. *Secunda* verò sententia communis et recepta, quam tenent Less. l. 1 c. 17 dub. 6. Sanch. n. 7, cum Soto, Palud. Henriq. et Sa, Bon. p. 8 n. 6, cum Suar. Val. Mol. et Reb. ac Boss. c. 10 n. 99, cum Laym. Con. Barb. Gutt. Cov. Vill. etc. ac Decis. Rotæ Rom. dicit, non sufficere puram reverentiam, sed requiri, ut adjungantur aut verbera, aut minæ, aut timor alicujus gravis mali, puta odii, diuturnæ indignationis etc. Ratio, quia purus metus reverentialis per se non est gravis, prout requiritur ad contractum irritandum; idque expressum habetur in l. Interpositas, C. de Transact. ubi: *Non quilibet metus, ad rescindenda ea, quæ consensu terminata sunt, sufficit, sed talem metum probare oportet, qui salutis periculum, vel corporis cruciatum contingat.* Præterquamquod benè dicat Pont. l. 4 c. 5 n. 4, quod purus metus reverentialis sine apprehensione alterius gravis mali, non sit metus, sed reverentia, 1056

quæ non inducit metum alicujus mali, sed tantùm quamdam erubescentiam, quæ verius non ab extrinseco, sed ab intrinseco provenit.

1057 Dubit. 8. An à Matrimonio contracto ex metu gravi possit resilire ille qui metum incussit? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenet Busemb. ut suprà. Sanch. l. 4 D. 15 n. 5 cum Soto, Henr. Man. Arag. Pal. D. 2 p. 12 n. 2, cum Hurt. Ochag. Vill. et Gutt. Diana p. 3 tr. 4 R. 229, et probabilem putat Bon. p. 8 n. 33. Ratio, tum quia in contractu Matrimonii nequit alter esse obligatus, altero libero remanente; tum quia, incutiens metum non tenetur stare Matrimonio neque ratione contractûs, neque ratione injuriæ illatæ; non ratione contractûs, quia ex contractu nullo nulla consurgit obligatio; non ratione injuriæ, quia hæc injuria non censetur tanta, ut non possit nisi per Matrimonium resarciri. *Secunda* verò sententia negat, eamque tenent Nav. c. 21 n. 51. Bon. l. c. Pont. l. 4 c. 15 n. 3, cum Coninck. et Salm. c. 9 n. 17, cum Avers Henriq. Trull. Leand. etc. Ratio, quia nemo debet ex suo crimine commodum reportare. Hæc autem sententia unà cum præfata ratione maximè probatur ex c. Propositum 1. de eo qui dux etc. ubi, cum quidam conjugatus aliam uxorem duxerit, insciam prioris Matrimonii, mortua deindè prima uxore, Pontifex decrevit, virum tenêri stare secundo Matrimonio, si mulier voluerit, hanc rationem adducens: *Nec dignum est, ut prædictus vir lucrum de suo dolo reportet.* Nec obstat dicere, quod ibi sermo sit de dolo, non metu; nam in c. Contingat. de Jurejur. dolus et metus æquiparantur. Imò ait Lugo de Contract. D. 22 n. 119 v. Quarto, quod jura majorem censeant injuriam irrogari per metum, quàm per dolum; undè quod in textu disponatur de dolo, æque et fortè potius intelligendum de metu. Hinc fit quod, licet metum incutiens non remaneat obligatus vi contractûs, remaneat tamen obligatus ratione injuriæ. Utraque sententia est probabilis, sed hæc secunda videtur probabilior, maximè si metus non possit probari, quia tunc,

cum Ecclesia cogat metum passum ad cohabitandum, tale gravissimum incommodum non est reparabile nisi per verum Matrimonium, et tanto magis si pars metum passa fuerit fœmina, quæ alias, soluto Matrimonio semper aliqua infamia remaneret notata. Et huic consentit etiàm Pal. l. c. ubi dicit primam sententiam tantùm locum habere, quandò injuria posset alia via reparari.

» Dicitur VIII. *Ordo*, scilicet sacer, sivè major, 1058
» quem qui non coactus suscepit, invalidè Matri-
» monium contrahit, ut vide suprà de Sacram. ordi-
» nis, et hîc Impedimento tertio. »

Certum est, Ordinem Sacrum dirimere Matrimonium, 1059
ut habetur in c. Diacono, et c. Litterarum. Qui Cler. vel vovent., et in Extrav. Antiqua de Voto. Sed dubitatur, an Ordo Sacer dirimat Matrimonium ex jure divino, vel Ecclesiastico? *Prima* sententia, quam tenent Major, Barb. et alii ap Sanch. l. 7 D. 28 n. 9, dicit, dirimere jure divino, quia in c. un. de Voto in 6 votum solemne Ordinis Sacri æquiparatur professioni religiosæ, quæ de jure divino jam irritat Matrimonium, juxtà probabiliorem sententiam, quam tenuimus. n. 1025. *Secunda* verò sententia communior et probabilior docet, dirimere de jure Ecclesiastico; ità D. Th. in 4 D. 37 q. 1 art. 1 ubi: *Sed quod* (Ordo) *impediat Matrimonium, ex constitutione Ecclesiæ habet*, Bellarm. l. 1 de Cleric. c. 18. Pont. l. 7 c. 22 Pal. D. 4 p. 6 n. 5. Cont. Tourn. t. 2 p. 272. Bon. p. 9 n. 12. Holzm. n. 487. Spor. n. 45 cum Scoto, Suar. et Perez, ac Sanch. l. c. n. 12 cum S. Bonav. Alberto Magno, Soto, Cajet. Vict. Palac. etc. Ratio, quia Ordo per se non dirimit Matrimonium, cum status Ordinis per se non repugnet statui conjugali, ut patet in Græcis; ergò Ordo dirimit tantùm ratione voti castitatis; votum autem non dirimit Matrimonium, quà votum, quia votum tantùm impedit Matrimonium, sed quà solemne; at solemnitas est solùm ex jure Ecclesiastico; dumtaxat igitùr ex jure Ecclesiastico Ordo dirimit Matrimonium. Ac proindè potest Papa dispen-

sare cum ordinatis in Sacris, non verò cum Sacerdotibus, juxtà dicta n. 807 et 808. Quàmvis referat Con. Tourn. t. 2 p. 172, olim Benedictum IX. permisisse Ranimiro Presbytero Religionem professo, ut labentem Aragoniæ prosapiam editis liberis propagaret. Quomodò autem votum solemne Clericorum dirimat Matrimonium? Vide dicta ex n. 808.

1060 « Dicitur IX. *Ligamen*, propter quod, quamdiù » quis ligatus est conjugi adhùc viventi, invalidè » contrahit cum alio, quamquàm licitè, et sine pec- » cato, si moraliter sit certus de morte conjugis: qui » si posteà compareat, tenetur ad eumdem redire; » dimisso posteriori. Vide Bon. p. 10 * (vide dicta » n. 901 et 903.) *

1061 » Dicitur X. Honestas, hoc est justitia publicæ » honestatis, ob quam nemo potest contrahere cum » consanguineis illius, quacum contraxit sponsalia, » vel matrimonium ratum. Et quidem antè Triden- » num, et jure antiquo, hoc impedimentum dirimit » matrimonium inter sponsum, et consanguineos » sponsæ usque ad 4. gradum, oriturque ex sponsa- » libus quibuscumque, etiàm invalidis (præterquàm » ex defectu consensûs); jure verò novo Tridentini » non oritur, si sponsalia sint invalida, et irritat tan- » tùm usque ad primum gradum, si ex sponsalibus: » ad quartum verò, si ex matrimonio rato sequatur. » * (*Etiàm ex Matrimonio rato nullo* (*nisi nullitas sit* » *ex defectu consensûs*) *oritur impedimentum Publicæ* » *Honestatis usque ad quartum gradum*, ut notat Croix » l. 6 p. 3 n. 681 et P. Zacharia ib. ex mente S. C. et » Card. Lambertini) * Vide Bon. p. 11. Sanch. l. 7 d. » 68. Fill. t. 10 p. 2 c. 6. Notat etiàm Dian. non oriri » ex sponsalibus mutuo consensu dissolutis, p. 3 t. 4 » R. 222 ex Pont. et aliis 3 contra Sanch.; * (*Neque* » *ex sponsalibus incertis, ut habetur in c. un. de Spons.* » *in* 6, *incerta autem sponsalia sunt, si v. gr. fuerint* » *contracta cum persona incerta, puta cum una ex filia-* » *bus Petri*)*, uti neque ex conditionatis, donec conditio » sit impleta, p. 9 t. 6. R. 52. ex Optat * (Ita Sanch.

» l. 7. D. 69 n. 1 et Salm. c. 12 n. 91 cum Pal. Bon· » et comm. Et certum est ex Decl. Bonif VIII. ap. » Cont. Tourn. t. 2 p. 179 ubi dictum fuit, Qui spon- » salia cum aliqua muliere sub conditione contraxit, » si postmodùm antè conditionis eventum cum alia » prioris consanguinea per verba contraxerit de præ- » senti, cum secunda remanere debebit)* Oriri » tamen ex matrimonio invalido (nisi sit tale ob de- » fectum consensûs p. 9 t. 6. R. 50.), ex declaratione » S. Pii V atque adeò etiàm ex clandestino, ibid. » R. 53 ex Pont. Pal. Hurt. Per etc. contra Sanch. et » Præp. »

Breviter discutiamus quæstiones ab Auctore hîc vix 1063
enuntiatas. Quær. 1 an oriatur impedimentum publicæ honestatis ex Matrimonio nullo? Prænotandum, quod, si nullitas sit ex alia ratione, quàm ex defectu consensûs, certum sit, induci impedimentum ex Matrimonio nullo, cum in hoc minimè sit correctum à Tridentino jus antiquum, ut dicunt Sanch. l. 7. D. 70 n. 5. Pont l. 7 c. 35 n. 3 et 5. Pal. D. 4 p. 10 n. 5. Bon. p. 11. n. 10 et Salm. c. 12 n. 83 cum communi. Dubium est, an detur impedimentum, si nullitas sit ex defectu consensûs? Affirmant Sanch. l. 7. Dist. 68 n. 14. Pont. c. 36 n. 10 et Sylv. Henr. et Leand. ap Salm. n. 84 si defectus sit occultus. Et pariter dicunt isti, oriri impedimentum ex sponsalibus nullis ob quemcumque defectum occultum, si contra in foro externo sint valida: quia, ut ajunt, hoc impedimentum introductum est ab Ecclesia ad evitandam indecentiam, quæ jam apparet, si publicè sponsalia haberentur ut valida. Sed Pal. p. 10 n. 7. Bon p. 11 n. 3. Cont. Tour. t. 2 p. 178. Conc. p. 329 n. 3 et Salm. n. 85 cum Dic. Avers. Con. Hurt. Led. etc. probabiliùs dicunt et ex Matrimonio nullo ex defectu consensûs, ex sponsalibus ex quocumque defectu (præcisè consensûs) nullis, nullum oriri impedimentum. Nam quòad sponsalia Concilium Tridentinum indistinctè dixit, sponsalia quacumque ratione invalida, nullum parere impedimentum, quod intelligendum, sivè de-

fectus fuerit publicus, sivè occultus. Circà Matrimonium autem in c. un de spons. in 6 sancitum etiàm universè fuit, ex Matrimonio nullo ex defectu consensûs non oriri impedimentum. Atque ità confirmâsse S. Congr. Cardinalium testantur Barb. et Farin. apud Salm. n. 85.

1063 Quæritur 2. An ex sponsalibus mutuo consensu, vel ex alia justa causa dissolutis oriatur impedimentum? Negant Pont. l. 7 c. 35 n. 9. Pal. p. 10 n. 9. cum Hurt. Gutt. et Farin. ex Dèc. S. C. ubi fertur, dictum fuisse, invalida esse sponsalia soluta de consensu. Sed veriùs affirmant Sanch. lib. 7 D. 78 n. 20. Cont. Tourn. p. 179 Conc. p. 330 n. 5 et Salm. c. 12 n. 88 cum Sot. Laym. Bon. Per. Dic. Avers. et sic omninò tenendum (rectè ait Croix l 6 p. 3 n. 683) ob Declarationem S. C. approbatam ab Alex. VII. die 6 Jul. 1658 quam affert etiàm Pitton. de matr. n. 1397 ubi Pontifex prohibuit, ne deinceps hæc resolutio in dubium revocetur. Et ratio est, quia in Trident. sess. 24 c. 3 dicitur, quod sponsalia valida dirimant Matrimonium usque ad primum gradum: undè cum ex sponsalibus validis jam sit ortum impedimentum, hoc ampliùs non potest auferri per voluntatem Sponsorum, vel aliam causam supervenientem.

1064 Quær. 3 an inducatur hoc impedimentum ex Matrimonio nullo, eò quod fuerit clandestinum? *Prima* sententia negat, et hanc tenent Sanch. l. 7 D. 70 n. 13 cum Palud. Nav. Sa, etc. ac Con. ac. Dic. ap. Salm. c. 12 n. 84 et probabilem putat Spor. n. 66. Ratio, quia (ut ajunt) Bonif. VIII. in c. 4 et 8 de spons. definivit, non oriri impedimentum Publicæ Honestatis ex Matrimonio nullo defectu consensûs; tale autem Matrimonium clandestinum dicunt verè ex defectu consensûs esse nullum, cum careat eo consensu, quem exigit Ecclesia; ergò non parit impedimentum. *Secunda* tamen verior sententia affirmat, et hanc tenent Pont. l. 7 c. 36 n. 5 Pal. p. 10 n. 3. Pign. l. 4. Cons. 15 n. 2 Conc. p. 330 n. 4. Cont. Tourn. p. 180. Holzm. n. 602. Ronc. p. 164 q. 2 R. 4

et Salm. c. 12 n. 86 cum Laym. Bon. et Avers. Ratio, quia de jure antiquo ex dict. c. unic. de spons. in 6. (quod etiàm nunc viget, ut declaravit S. Pius VI ap. Salm. n. 86.) tantùm ex Matrimonio nullo directè ob defectum consensûs, non autem ex alia causa impedimentum excusatur. Et sic declarâsse S. Congreg. Cardin. refert Holzm. l. c. ex Gall. c. 3 ad sess. 4. Trid. ubi dictum fuit. *Præsupposità Declaratione per Constitutionem S. Pii V. super hoc Decreto, censuit Congr. oriri impedimentum Publicæ Honestatis ex sponsalibus per verba de præsenti etiàm nulliter contractis, omissâ formâ decreti* Conc. Trid. s. 24 c. 1 nempè clandestinè sine Parocho et testibus.

Notandum hîc id, quod habetur in l. un. de sponsal. in 6, nempè quod Matrimonium ratum invalidum non inducat impedimentum in præjudicium priorum sponsalium. Undè si quis post sponsalia validè contracta cum una, ducat ejus sororem, antequàm rem habeat cum secunda, potest et tenetur contrahere cum prima, cum Matrimonium fuerit nullum.

« Dicitur XI. *Ætas;* quia ad valorem matrimonii 1065
» jure Ecclesiastico requiritur annus 14 viri, et 12
» fœminæ completus, nisi tamen malitia ætatem sup-
» pleat, hoc est, adsit et doli capacitas, et potentia
» ad copulam, de quibus judicare prudentum est.
» Laym. c. 12 n. 1 ex c. De iis, et c. ult. de Despons.
» Impub. »

Certum est, quod Matrimonium impuberum per se 1066
sit nullum, ut habetur ex c. 6. 10 et 14 de Despons. impub. Et hoc etiàmsi pauci deessent dies ad ætatem pubertatis; ut communiter docent Sanch. l. 7. Dist. 104 n. 1 et 3. Pont. l. 7 c. 65 n. 1. Pal. D. 4 p. 14 § 4 n. 1. Escob. l. 27 n. 525 et alii (contra paucos), ut clarè probatur ex dict. c. 2 et c. 11. Ex litteris eod. tit. ubi: *Donec compleat puer annum decimum quartum, expectet.* Antè ætatem autem hanc præscriptam commune est Matrimonium non esse nullum de jure naturæ, sed tantùm Ecclesiastico; Sanch. n. 9. Contin. Tourn. p. 215 v. Quod. Pont.

et Pal. l. c. ac alii passim. Dicunt verò Canones, validum esse Matrimonium, si malitia suppleat ætatem, ut habetur in c. De illis 9 et c. Pubere eod. tit. ubi: *Certum autem est, eum puberem esse, qui ex habitu corporis pubertatem ostendit, et generare jam potest* Docent verò D. Th. in 4. Dist. 36 q. un. art. 5 et Sanch. l. 7 D. 104 num. 21 cum Abb. Sylv. Sot Aug. Cov. Tab. etc. non sufficere ad valorem Matrimonii solam potentiam generandi, ut volunt Host. Præpos. Henriq. etc. ibid. n. 20, sed insuper requiri discretionem ad intelligendam vim consensûs conjugalis; cum enim tale vinculum sit perpetuum, perfectus exigitur consensus, ut infertur ex c. fin. de Desp. impub. ubi hæc malitia prudentia nuncupatur Plura autem assignant DD. signa, ex quibus conjiciatur, impuberes posse generare, verbi gr. si puer jam habuerit copulam, vel si jam sit aptus ad effusionem seminis, vel si puella jam habuerit menstruum. Hæc tamen signa non admittuntur, nisi Sponsi sint proximi ad pubertatem, ut ex dicto cap. Continebatur, vide Sanch. ex n. 30. In quanam autem ætate quis dicendus sit pubertati proximus, alii apud Sanch. ex n. 37 dicunt, si desint tres dies, alii sex menses, alii tres anni, Pal. l. c. si desit annus; Sanch. verò n. 40 et Pont. n. 5 dicunt, id relinquendum prudentiæ Judicis, qui spectare debet qualitatem personæ, temperiem regionis, etc. Ait autem Tourn. p. 215, quod si certò constaret de Matrimonii consummatione, v. g. si puella jam concepit, iniquum esset eos separare. Addit idem Tourn. l. c. v. Hæc, cum Nav. posse Papam dispensare cum Principibus, si aliquandò expedit conjungi impuberes ob bonum pacis, ex c. Ubi 2 de Despons. impub. in quo interdicuntur impuberes à Matrimonio, *nisi fortè aliqua urgentissima necessitate interveniente, utpotè pro bono pacis talis conjunctio toleretur.*

Quæritur hîc, an si ætate completa pubertatis, puer
1067 non valeat coire, nullum sit Matrimonium? Affirmant Abb. et Veracr. apud Sanch. lib. 7 D. 104 n. 14, eò quod in cap. Puberes, de Despons. impub. dicantur

ii esse puberes, qui possunt generare; ergò (inferunt) qui generare nequeunt, impuberes potiùs sunt dicendi, et inepti ad nuptias. Communiter verò negant Pal. D. 3 p. 14 § 4 n. 5. Escob. l. 27 n. 541. Sanch. l. c. n. 15 cum Sylv. Host. Præp. Nav. Cov. Henr. etc. Ratio, quia in jure tantùm habetur, ad Matrimonium requiri ætatem pubertatis; licet autem dispositum sit in textu præfato et aliis, valere Matrimonium inter impuberes, si potestatem habeant generandi, tamen nullo jure habetur Matrimonium esse nullum inter puberes, si potentiâ generandi careant; tunc enim impotentia potiùs judicanda est temporalis; undè dicunt aliqui, his dandum esse biennium vel triennium ad experiendum; sed communiùs censent Pal. n. 6. Pont. l. 7 c. 65 n. 1. Escob. n. 543 cum Henr. Sylv. et Præp. et Sanch. num. 18 cum Abb. Host. Ang. Tab. etc. expectandum viro usque ad annum 18 et fœminæ usque ad 14, quia tunc natura perfecto robore pollet. Neque hîc procedit regula triennii in c. Laudabilem de Frig. et malef. illa enim procedit, quandò impotentia provenit ex frigiditate, vel alio impedimento, non verò quandò provenire potest ex imbecillitate ætatis.

Matrimonium autem senum, quantumcumque decrepitorum, validum est, modò possint saltèm arte medicinæ copulam habere; ità communiter Sanch. l. 6 D. 92 n. 19 et 20 et Salm. c. 12 num. 126 cum D. Th. et aliis passim. Secùs dicendum (contra Nav. et alios), si omninò sint impotentes, ut Sanch. n. 23. cum Aug. Sylv. Lop. Scot. Rich. et Boss. c. 7 n. 190.

« Dicitur XII. *Affinis*. Est autem affinitas, propin- 1068
» quitas personarum nata ex copula carnali, sivè lici-
» ta, sivè illicita. Utraque, jure saltèm Ecclesiastico,
» dirimit Matrimonium: illa usque ad 4 gradum in-
» clusivè, hæc verò jure novo, usque ad secundum
» tantùm. Et quidem si antecedat Matrimonium, nam
» si superveniat, v. g. si Titius cognoscat uxoris suæ
» cognatam in secundo gradu, non dirimit; licet is,
» qui peccavit, non possit petere debitum, sed tantùm

» reddere Porrò gradus et lineæ affinitatis accipiuntur, » sicùt in consanguinitate, ità ut qui est uxoris consanguineus in primo gradu, sivè rectæ, sivè transversæ lineæ, is sit affinis marito in eodem gradu » lineæ rectæ, vel transversæ. Denique omnis affinitas quæ oritur ex affinitate, sublata est per Concil. » Lateran. V. Laym., et Bon. p. 12. *Undè resolves.*

1069 » 1. Is, qui fornicatus est cum sorore sponsæ suæ, » cum neutra potest validè contrahere, citrà dispensationem, imò nec cum earum consobrina vel matertera. *(Sic pariter censuit S. C. ut refert P. Zach. » ap. Croix l. 6 p. 3 ad n. 693, *posse contrahi Matr. » inter vitricum et uxorem quæ fuit privigni.*)*

» Si quis post dispensationem rursus cognoscit » eamdem sororem Sponsæ, non eget nova dispensatione; vide n. 1140.

» 2. Potest quis ducere affinem fratris sui etiàm » in primo gradu, v. g. duo fratres possunt ducere » duas sorores; imò pater, et filius possunt ducere » matrem, et filiam. Laym. Bonac. l. c.

» 3. Titius potest successivè ducere Titiam et Bertam, quæ fuerunt uxores Caji, et Sempronii fratrum.

» 4. Titius, qui duxerat sororem Caji, potest post » mortem Caji, ejusque sororis ducere Bertam uxorem Caji. »

Hoc igitùr impedimentum affinitatis tantùm contrahitur, quandò vir habet rem cum consanguinea uxoris, vel uxor cum consanguineo viri; undè minimè contrahitur, si à consanguineis viri habeatur copula cum consanguineis uxoris, vel è converso. Hîc autem notandum, quod de jure antiquo hoc impedimentum extenderetur usque ad septimum gradum, ex c. Nullum, et c. Æqualiter 35 q. 3. Sed deinceps restrictum fuerit ad quartum gradum in c. Non debet, de Consang. et affin. tàm ex copula licita, quàm illicita. Item ex Trid. sess. 24 c. 4, restricta est affinitas ex copula illicita solùm ad secundum gradum.

Sic de impedimento affinitatis contracto antè Matri-
1070 monium. Post Matrimonium verò, si Conjux rem ha-

bet cum consanguinea, vel consanguineo alterius Conjugis, tunc contrahit impedimentum ad petendum, ut communiter dicunt DD. modò incestus sit cum consanguineis Conjugis in primo vel secundo gradu, ut habetur ex c. Si quis 1 de eo, qui cognov. etc. ubi: *Si quis cum filiastra sua scienter fornicatus fuerit, nec à matre debitum petere, nec filiam umquàm habere potest uxorem.* Hìc igitùr præscribitur impedimentum in incestum in primo gradu affinitatis. Quod autem extendatur tantùm ad secundum gradum, habetur ex Decl. Greg. XIII. apud Boss. l. 2 c. 5 num. 24 ubi dictum fuit: *SS. D. N. Gregor. XIII. ex sententia Congregationis dixit, per hoc Decretum* (idest Trid.) *ablatum censeri impedimentum quoque superveniens affinitatis post contractum Matrimonium. Concilium sustulit tertium et quartum gradum, ergò in omnibus.*

Quær. I. An uxor cognita à consanguineo viri, 1071
metu gravi coacta, privetur jure petendi. *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Pont. l. 10 c. 17 n. 6 et Sanch. l. 9 D. 31 n. 4 cum Sylv. Rich. Led. Graff. etc. Ratio, quia id clarè videtur inferri ex c. Sacris. 5 de iis, quæ vi etc. ubi cum dubium verterit, an communicans propter metum cum excommunicato excommunicationem incurrerit, Innoc. III. dixit: *Licet metus attenuet culpam, quia tamen eam non prorsus excludit, cum pro nullo metu debeat quis mortale crimen incurrere, excommunicationis labe credimus inquinari.* Nec valet interpretatio aliquorum, id intelligi de metu levi; nam Pontifex apertè intelligit etiàm de gravi, cum dicat, *pro nullo metu etc. Secunda* verò sententia communior et probabilior negat, et hanc tenent Bon. D. 4 p. 2 n. 5 cum Nav. et Reb. Elbel de Matr. p. 426 n. 232 cum Tamb. et Ills. et probabilem putant Laym. l. 5 tr. 10 p. 3 c. 1 n. 14. Pal. D. 3 p. 4 § 6 num. 3. Salm. c. 15 n. 28 cum Gabr. et Ant. à Spir. S. ac Sot. et Vill. apud Boss. t. 2 c. 5 n. 152. Ratio, quia, sicùt metus excusat à lege Ecclesiastica, sic etiàm à pœna ab ipsa imposita: Nec obstat textus suprà oppositus, quia (ut explicant AA. præfati cum Sot. Barb. et Vict.

apud Boss. l. c.) textus ille intelligitur loqui de metu incusso in contemptum excommunicationis, nam extrà contemptum metus gravis certè excusat à lege Ecclesiastica, et etiàm ab excommunicatione, casu quo res, quæ metu agitur, solo jure Ecclesiastico est prohibita : ut certum est apud omnes ; vide dicenda de Cens. l. 7 n. 46.

1072 Quær. II. An ignorantia excuset ab incurrendo hoc impedimento petendi ? Hîc distinguenda est triplex ignorantia, juris, facti, et pœnæ. Primò igitùr, si adsit ignorantia *juris*, nempè si vir accedit ad consanguineam uxoris, nesciens, esse legem humanam id prohibentem, Cord. et Man. apud Sanch. l. 9 D. 32 n. 46 dicunt, eum incurrere impedimentum ; et idem sentiunt Sot. Turrec. Abb. Led. etc. apud eumd. Sanch. n. 16 qui censent omnes pœnas Ecclesiasticas, excepta excommunicatione, incurri etiàm ab ignorante legem positivam, modò ipse sciat, id esse vetitum jure naturali. Ratio (ut ajunt), tum quia obligatio ad pœnam non oritur ex scientia delinquentis, sed à voluntate Legislatoris ; tum quia excusat quidem à pœna ignorantia facti, non verò ignorantia juris, ut habetur in Reg. 13 jur. in 6. Probabiliùs verò et communiùs docent non incurrere impedimentum Nav. c. 16 n. 34. Suar. 3 p. D. 77 art. 8. Sanch. l. c. n. 47. Wigandt tr. 16 n. 100 v. Nota, Boss. t. 2 c. 5 n. 157 cum Pont. Avers. et Vill. Salm. c. 15 n. 30 cum Per. Dic. et Gabr. ac Bon. q. 4 p. 2 n. 6 cum Sa, Led. Henr. et Reg. Ratio 2 quia, cum pœna sit imposita à lege humana, qui cum ignorantia contra illam operatur, sicùt excusatur ab ejus transgressione, ità etiàm excusatur à pœna ; et sic respondetur primæ rationi sententiæ oppositæ. Respondetur autem ad secundam, quod regula illa currat tantùm pro foro externo, non verò pro interno.

1073 Secundò, si adsit ignorantia *facti*, nempè si vir sciat legem Ecclesiæ prohibentem petitionem debiti, sed nesciat illam, ad quam accedit, esse consanguineam suæ uxoris, tunc commune est, eum non incurrere im-

pedimentum, ut dicit Sanch. l. 9 D. 32 n. 47 (contra Ovant.) Bon. q. 4 p. 2 n. 6. Pal. D. 3 p. 4 § 6 art. 3. Bon. l. 10 c. 10 § 6 n. 9. Boss. t. 2 c. 5 n. 154. Wigandt tr. 16 n. 100 et Salm. c. 15 n. 30 et alii passim. Ratio, quia, cum privatio juris petendi sit pœna incestûs, ubi deest incestûs culpa, cessat etiàm pœna. Et hoc dicendum, etiàmsi ignorantia fuerit crassa, ut docent etiàm communiter Sanch. n. 36 et 47. Nav. c. 27 n. 12. Pont. l. 10 c. 6 n. 10 et Boss. l. c. n. 160 cum Pal. Bon. Con. Hurt. etc. (contra Toletum, et quemdam alium Auctorem). Et ratio patet ex textu citato, Si quis 1 de eo, etc. ubi imponitur hoc impedimentum tantùm *scienter* peccanti, juxtà verba relata n. 1070. Excipiunt tamen Sanch. n. 29 et Boss. num. 162 cum Suar. Bon. Reg. Diana, etc. (contra Hurt. Vasq. Sylv. etc) nisi ignorantia sit adeò crassa, ut videatur ingens temeritas ignorare; talis enim ignorantia crassissima æquiparatur dolo, ex l. 3 §. Gener. ff. de Dolo, etc.

An autem excuset ignorantia affecta? Vide dicenda de Censur. l. 7 n. 48.

Tertiò, si adsit ignorantia *pœnæ*, nempè si quis 1074
habeat scientiam legis et facti, sed nesciat pœnam non petendi, dubitatur, an hæc ignorantia excuset? *Prima* sententia negat, et hanc tenent Sanch. l. 9 D. 32 n. 50. Salm. c. 15 num. 30 et Croix l. 6 p. 3 n. 376, cum Pont. et Avers. Ratio, quia pœna hæc magis habet rationem impedimenti, sivè inhabilitatis, quam pœnæ. *Secunda* verò sententia satis probabilis affirmat, et hanc tenent Bon. q. 4 p. 2 n. 6. Resp. 2. Wigandt tr. 16 n. 100. Nota, Pal. tr. 1 D. 1 p. 17 n. 8. Boss. t. 2 c. 5 n. 179. Tamb. Dec. l. 7 c. 4 § 2 n. 3. Elbel de Man. p. 426 n. 233. Spor. eod. tit. n. 84, cum Portell. ac Dian. p. 3 tr. 5 R. 12, cum Con. et Durand., et probabilem putant Sanc. l. c. n. 21 et 50 et Laym. apud Croix l. c. Ratio horum AA. quia censent, hanc non esse meram inhabilitatem, sed veram pœnam in vindictam incestûs; idque probant ex eo, quod si hæc non esset pœna, affinitas illa contrahe-

retur, etiàmsi incestus eveniret sine peccato, vel etiàmsi haberetur copula per vim, et metum : sed hoc ipsi Adversarii negant. Nec obstat dicere, nullam pœnam incurri sine sententia saltèm declaratoria ; sed nemo dicit, ad hoc impedimentum incurrendum requiri sententiam, ergò non est pœna. Sed respondetur, quod sententia tunc requiratur, quandò crimen facilè potest probari, non verò quandò est difficillimæ probationis ; ità ut, si requireretur sententia, pœna redderetur ferè inutilis, ut docent Suar. et Villal. apud Boss. n. 26, et ità accideret in nostro casu, ubi ut plurimùm incestus occultus est, nec potest probari. Et cum probabilissimum sit, ab ignorantibus non incurri pœnas lege Ecclesiastica impositas, quandò sunt extraordinariæ ; scilicet quæ per se ne in confuso quidem prævideri possunt, ut docent Nav. c. 27 n. 274 et c. 23 n. 47 cum Cajet. Sylv. et Aug. S. Anton. 3 p. tit. 24 c. 33 circà fin. item Host, Con. Sayr. Dur. Phil. Man. etc. apud Boss. l. c. n. 173. Hinc satis pariter probabile est, non incurri ab ignorantibus hanc pœnam, quæ certè videtur extraordinaria, cum per se prævideri nequeat.

1075 Quær. III. An ad contrahendum affinitatem requiratur, ut copula ex utraque parte sit consummata ? Certum est, requiri seminationem viri ; an autem requiratur etiàm seminatio fœminæ ? Negant Pon. l. 9 c. 20 n. 1. Pal. D. 4 p. 8 n. 3 Croix l. 6 p. 3 n. 696. Sanch. l. 7 c. 64 n. 21 cum Arm. Tab. Henr. Gab. etc. ac Bon. q. 3 p. 13 n. 12 cum Palud. Sylv. et Soto. Ratio, quia ad generationem non est necessarium semen fœmineum, juxtà plurimorum sententiam relatam n. 918 v. Si autem. *Secunda* verò sententia etiàm probabilis affirmat, et hanc tenent S. Bonav. Innoc. Archid. Lopez, Graff. Cenedo, etc. apud Sanch n. 20 et probabilem vocat ipse Sanch. ib. et Pal. d. nu. 3 ac Ronc. de Matr. q. 4 c. 3 q. 9. Elbel p. 425 n. 227 cum Hurt. et Mast. ac Sal. c. 4 n. 5 cum Sylves. Trul. et Dur. item Avers. Dian. et Krimer ap. Croix d n. 696. Ratio, tum quia, juxtà aliorum plurium sententiam

(vide dicta n. 918) etiàm semen fœminæ requiritur ad generationem; tum quia (et hæc ratio fortiùs urget) non contrahitur affinitas nisi coeuntes fiant una caro: at non fiunt unà caro, nisi semina commisceantur. Et hæc sententia valdè firmatur ex auctoritate D. Thom. cujus verba retulimus n. 1036 v. Hic autem, ubi expressè docet, exigi seminationem tàm maris quàm fœminæ, ut affinitas contrahatur. Hîc tamen benè advertunt Sanch. l. 8 D. 6 n. 18. Croix d. n. 696. et Elbel p. 427 n. 236, quod in dubio præsumendum sit pro copula perfecta, quia ex communiter contingentibus hæc prudenter adfuisse præsumitur: quapropter si vir coierit, et dubitet, an seminaverit, vel an intrà vas, copula præsumitur perfecta. Et sic etiàm dicunt Avers. Diana, Krimer, et Gobat. apud Croix, semper præsumi seminationem etiàm mulieris, quandò ipsa in coitu magnam senserit voluptatem, esto seminationem non adverterit. Imò meritò dicit Elbel l. c. cum Sanch. Cleric. et aliis, quod in foro externo, ubi constat de coitu, semper pronunciandum sit pro impedimento, affinitatis contracto, et sic etiàm judicandum in foro interno, quod præsumptioni fori externi conformari debet, semper ac non constet hanc esse falsam.

Quærit. IV. Quis possit dispensare in hoc impedimento? Alii dicunt solum Pontificem, cum ab ipso fuerit hæc pœna imposita; ità Covarr. Graff. et Matiens. apud Sanch. l. 8 c. 12 n. 10. Alii dicunt, posse dispensare etiàm Episcopum, sed tantùm in casu necessitatis, ut Sylv. Lop., et Margarita ap. eumd. Sanch. n. 11. Alii verò communissimè docent, semper et absolutè posse Episcopum dispensare; ità Laym. l. 5 tr. 10 p. 3 c. 1 n. 15. Pal. D. 3 p. 4 § 6 n. 5. Merbes. t. 2 p. 495 v. Quod autem, cum Pont., Wigandt tr. 16 n. 100 R. 3. Tamb. l. 7 c. 4 § 2 n. 3. Elbel p. 426 n. 234 cum Anacl. Boss. c. 5 num. 14 cum Henr. et Vill. et Sanch. D. 12 n. 13 cum Palud. Soto, Arm. Sa, Vega, Man. etc. Ratio, quia, dato quod Episcopus id non posset ex dispositione juris, id tamen 1076

potest ratione consuetudinis. Hanc autem facultatem dispensandi potest alteri delegare, non solùm in particulari, sed etiàm in generali; vide dicenda D. IV. n. 1125. Quæst. IV.

Insuper possunt etiàm in hoc impedimento dispensare omnes Confessarii Regulares Mendicantium à Provinciali ad hoc munus deputati, ex pluribus privilegiis, nempè Martini V. cum Declar. Julii II ut ferunt Sanch. l. 8. D. 16 n. 8. Spor. n. 483. Elbel p. 382 n. 71. Pont. l. 8 c. 13 in fine, et Salm. c. 14 n. 14 cum Gutt, Avers. et Candido (contra Conc. p. 245 n. 10, ubi ait, omnia hæc Privilegia esse prorsus commentitia, cum ipse in Bullario ea non invenerit); item ex Privilegio S. Pii V. vivæ vocis oraculo, ut ferunt Wigandt, et Boss. l. c. cum Laym. Reb. etc. Idem privilegium concessum Societati Jesu affert Pal. l. c.

An autem Mendicantes, ut vi suorum Privilegiorum possint dispensare in prædicto impedimento, debeant habere licentiam specialem à suo Generali vel Provinciali? Alii dicunt, nullam requiri licentiam, quia in Privilegiis concessis Benedictinis, et Minoribus absolutè conceditur prædicta facultas. Alii affirmant, ut Sanch. l. 8. D. 16 n. 3. Pal. D. 4 p. ult. §. 1 n. 18, item Vill. Rodr. Avers. etc. Salm. l. c quia (ut hi ajunt) in Privilegiis omninò requiritur deputatio à Provinciali. Alii demùm, ut Salm. n. 16 cum Leandro, et Jo. de la Crux, dicunt, requiri quidem licentiam Superioris, sed satis esse, quod habeatur à Prælato Monasterii, quia Privilegium concessum Benedictinis Vallisoletanis fuit concessum à Martino V. et Julio II. Priori Monasterii.

1077 Nota hîc ultimò, contrahentes scienter cum impedimento consanguinitatis vel affinitatis incurrere excommunicationem ipso facto, ut habetur in Clement. un. de Consanguin. ubi præcipitur etiàm Ordinariis, ut istos curent vitari, donec satisfecerint. Et idem ibi statuitur de Religiosis, Monialibus, et Clericis in Sacris constitutis Matrim. contrahentibus, (qui insuper denunciandi sunt ex Edicto Inquis. Generalis apud Po-

test. p. 329), ac de laicis nubentibus cum Monialibus. Cum autem hæc pœna sit odiosa, rectè dicit Croix l. 6. p. 3 n. 807 cum Pontio, Spor. et Avers. eam non extendi ad alia impedimenta.

« Dicitur XIII. *Si clandestinus :* quia Trid. irritat 1078
» matrimonia eorum, qui contrahunt aliter quàm
» coram Parocho vel alio Sacerdote de ipsius, vel
» Ordinarii licentia, et duobus ad minimùm testibus;
» vultque graviter puniri eos, qui contra hoc con-
» traxerint, vel etiàm interfuerint. »

Undè resolves.

Ad rem meliùs intelligendam notandum est, duplici 1079
modo Matrimonium esse clandestinum, vel quandò *malitiosè* contrahitur sinè denunciationibus, et tunc est tantùm illicitum; vel quandò contrahitur non coram Parocho et testibus, et tunc distinguendum est. nam quòad infideles, aut fideles, qui degunt in locis infidelium, vel ubi Tridentinum non est receptum, tale Matrimonium est quidem validum, cum lex saltèm per decem annos non recepta non obliget, ut dicunt Sanch. l. 3. D. 18 n. 1. Pont. l. 5 c. 7 n. 1. Bon. q. 2 p. 7 n. 1 et Salm. c. 8 n. 11 cum Perez, Dic. Avers. Led. et Rodr. Quòad fideles autem, qui sunt in loco ubi receptum est Tridentinum, Matrimonium esset nullum, etiàm in casu necessitatis; ità communiter Sanch. l. 3. D. 17 n. 4 Pont. l. 5 c. 6 n. 2. Pal. p. 13 §. 8 n. 9 et Salm. c. 8 n. 13 cum Laym. Con. Corn. Henr. etc. communiter, contre Sot. et alios paucos; qui censent, posse aliquandò dari casum (etsi rarum) in quo sinè Parocho valeret Matrimonium. Sed hoc rectè dicunt Salm. l. c. non esse audiendos, quia necessitas non potest reddere habiles eos, quos Tridentinum *omninò inhabiles* declaravit, ut habetur sess. 24 c. 1. Et hoc currit, etiàmsi Matrimonium esset contractum cum ignorantia invincibili; Salm. ibid. cum communi. Dicunt tamen Laym. c. 4 n. 7. Con. D. 27 d. 1 n. 11. Croix l. 6 p. 3 n. 778 cum Bellarm. et communi (contra Lessium); item Vega, Tanner, Dic. et

Verac. apud eosd. Salm. n. 17, quod si non possit in aliquo Oppido haberi Pastor, aut alius gerens ejus vices, tunc validum sit Matrimonium initum cum testibus sinè Parocho. Et Probabile id putant Salm. ib. propter quamdam Declar. Clementis VIII. apud Coninch, quia tunc vel non adest ibi Parochia, vel ibi non durat promulgatio Tridentini, quàmvis facta fuerit; destructâ enim Parochia, censetur destructa promulgatio quòad valorem. Pariter Matrimonium celebratum sinè Parocho in locis infidelium à fidelibus captivis, vel mercatoribus ibi degentibus per modum hospitii, validum est, et licitum. Salm. c. 8 n. 22 cum Sanch. Bon. etc. Hîcque advertatur, quod Matrimonia Clandestina hodiè ne Sponsalium quidem vigorem habeant, proùt declaravit S. C. apud Fagnanum in cap. Ad audiendam.

1080 Peregrini autem, si contrahant in loco, ubi Tridentinum est receptum, Matrimonium sinè Parocho et testibus est nullum; quia etiàm Peregrini obligantur legibus locorum quòad contractus; ità communiter Sanch. l. 3. D. 18 n. 26 Pontius l. 5 c. 8 n. 1. Bon. q. 2 p. 7 n. 5. Salm. c. 8 n. 18 cum Pal. Con. Dic. Reg. Per. etc. ex. c. fin. de Foro compet; ubi dicitur, in contractibus servandas esse leges, et consuetudines locorum, Si quis verò se transferret ad locum, vel illàc transiret, ubi Tridentinum non est receptum, et ibi contraheret sine Parocho, et testibus, nullum est Matrimonium; secus autem si in illum locum verè transferret domicilium, quàmvis cum animo ibi contrahendi sinè Parocho et testibus; ità declaratum fuit à S. C. die 14 Augusti 1627. et hæc Declaratio (quidquid dicant Sanch. et alii apud Salm. n. 20) omninò tenenda est cum Claudio La Croix l. 6 p. 6 n. 712 et aliis, cum ipsa fuerit approbata ab Urb. VIII. pro tota Ecclesia, dum ibi dictum fuit: *Per quoscumque Judices sic definiri debere.* Et Decretum Urbani iterùm confirmatum est à Bened. XIV. in Epistola, *Paucis abhinc hebdomadis*, edita die 19 Martii anno 1758 ubi Decr. Urbani in extensum refertur; vide in Bul. Ben. XIV. tom. 4 pag. 27 edit. Venet.

« 1. Per Parochum intelligitur is, qui habet ordi- 1081
» nariam jurisdictionem in contrahentes, utpotè qui
» domicilium et habitationem habeant in ejus Paro-
» chia; * (*Nomine* Parochi *commune est intelligi Pa-*
» *rochum domicilii, non autem originis*; ità Sanch. l. 3.
» D. 23 n. 7. Pont. l. 5 c. 13 §. 1 n. 2. Salm. c. 8 n.
» 25 et Bened. XIV. Not. 33 n. 6 cum Barb. Perez, etc.
» ex Decl. S. C. 18. Nov. 1707) * item Episcopus,
» vel ejus Vicarius in sua diœcesi, (Ut Sanch. t. 3. D.
» 28 n. 18. Pont. l. 5 c. 11 n. 1. Pal. D 2 p. 13 §. 11
» n. 3 et Salm. c. 8 n. 55 cum aliis (contra aliquos)
» ex cap. Romana de Apelle. in 6 et c. 2 de Cons. in
» 6. Et hoc etiàmsi Episcopus suum Vicarium hoc
» prohibuerit juxtà Dec S. C. quam refert P. Zacharia
» apud Croix l. 6 p. 3 n. 725. Episcopus enim nec Pa-
» rocho, nec suo Vicario potest interdicere ne Ma-
» trimoniis assistant, ut alias declaravit S. C. apud
» Croix ibid. (*Idemque dicitur de Vicario Capituli Sede*
» *vacante, et de Abbatibus qui habent jurisdictionem*
» *quasi Episcopalem ergà suos subditos.*) uti et Papa:
» item Capitulum Sede vacante, Cardinales in Eccle-
» siis sui tituli, Legati in sua provincia; Sufficit etiàm
» excommunicatus, aut non Sacerdos * (*Infrà annum,*
» *in quo debet sumere Sacerdotium*, ex c. Cum ex eo,
» de Elect. in 6. *Is igitùr non solùm validè, sed etiam*
» *licitè assisteret*, ut Sanch. l. 3 c. 20 n. 3. Pont. l. 5
» c. 17 n. 1. Pal. p. 13 §. 10 n. 2 et Salm. c. 8 n. 40
» et 45 cum Aversa, Gabr. et Leand. contra paucos;
» atquè Decreto S. C. apud Pitton. n. 106 de
» Matr. die 12 Martii 1693. Et hoc, etiàm transacto
» anno, ex alio Decreto S. C. 12 Mart. 1583 apud Boss.
» t 1 c. 4 n. 99. *Parochus autem, qui potest assistere,*
» *potest etiàm dare licentiam assistendi alteri Sacerdo-*
» *ti, ut habetur in Trident.* sess. 24 c. 1 ubi. Præsente
» Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi seu
» Ordinarii licentia. *Item hìc notandum, quod paro-*
» *chus possit assistere nuptiis sui Parochiani, etiàm*
» *extrà Parochiam et adhùc contradicente Parocho il-*
» *lius loci, ut scribit Fagn. l. 4 in c. Quod nobis, de*

» *Clandest. Despons. n.* 36 *et* 40 *ex pluribus Decret. S. C.*) * Nec requiritur, ut à parte rei verè sit Parochus, sed sufficit, si habeat titulum saltèm coloratum, ità ut communi errore habeatur Parochus, nec sit intrusus absque ullo titulo. V. Bon. qu. 2 p. 8. * (*An autem sufficiat error communis sinè titulo? Vide dicta hoc l.* 6 *n.* 572 *v. Majus dubium.*)* »

1082 Parochus igitùr excommunicatus, etiàmsi sit vitandus, irregularis, et suspensus, validè assistit Matrimonio, quia ibi nullam exercet jurisdictionem, sed tantùm assistit ut testis qualificatus, qui de Matrimonio testificari possit; ità communiter Sanch. l. 3. D. 21 n. 4 Pont. l. 5 c. 17 n. 6. Barb. All. 32 n. 90. Boss. c. 4 n. 85. Bon. p. 8 n. 22 et Salm. n. 46 cum Pal. Con. Led. Aversa, et Henr. (contra paucos). Et idem ait Fagn. l. 5 in c. *Quod à prædecessore, de Schismat.* n. 81 cum Decreto S. C.

1083 Sed dubit. 1. An Parochus excommunicatus vitandus peccet graviter assistendo? Affirmant Coninck D. 27 c. 2 n. 24. Pont. l. 5 c. 17 n. 11 cum Covarr. Suar. t. 5. D. 11 sect. 1 n. 24 ac Vasq. Reb. et Bon. apud Boss. c. 5 n. 90, modò non adsit necessitas, quià alioquin communicaret cum aliis in re sacra et gravi. Negant verò Sanch. l. 3. D. 21 n. 8. Boss. l. c. ac Hurt. Diana, Villal. Leand. etc. apud Salm. c. 8 n. 48. (quorum aliqui tenent, eum nec etiàm leviter peccare). Ratio, quia communicaret cum suis Parochianis in re necessaria ad eorum utilitatem, quam eis ex officio præstare tenetur. Sed hoc non obstante, magis mihi arridet prima sententia, juxtà dicta de Sacr. in gen. n. 88. ubi scripsimus, Parochianis non licere petere assistentiam Matrimonio à Parocho excommunicato, nisi urgeat gravissima causa, et alius non adsit qui possit supplere. Omnes autem conveniunt, quod si talis Parochus à suo Episcopo justè fuerit interdictus ab assistendo, tunc validè assisteret, sed à culpa gravi non excusaretur, quia violaret præceptum Superioris in re gravi; Sanch. n. 11 Salm. n. 49 cum Pont. Con. Pal. Bon. etc.

Dubit. 2. An Parochus excommunicatus aut irregu- 1084
laris possit alteri Sacerdoti dare licentiam assistendi? Affirmant Sanch. lib. 3. D. 21 n. 8. Pal. p. 13 § 10 n. 8. Barb. All. 32 n. 110. Pont. l. 5. c. 17 n. 14. Bon. p. 8 n. 22. cum Cajet. et Led. ac Salm. c. 8 n. 51 cum Trull. Henr. etc. quia concessio licentiæ illius non est actus jurisdictionis, sed potestatis. Negant verò Laym. c. 4 n. 5 et Con. Dict. Suar. etc. apud Salm. l. c. n. 50. quia, licet assistere non sit actus jurisdictionis, talis tamen est dare licentiam. Sed sapienter respondet Sanch. hujusmodi facultatem concedendi licentiam non spectare ad Parochum, quà Parochum, sed quà legitimum testem Matrimonii destinatum à Tridentino cum potestate alium substituendi; undè prima sententia probabilior videtur.

« 1. Parochus, vel quivis habens jurisdictionem » ordinariam, potest alium sibi substituere, non tamen nisi Sacerdotem.

» 3. Cum ad testes requisitos non addatur debere 1085
» esse omni exceptione majores, sufficiunt etiàm infames, fœminæ, pueri habentes usum sufficientem » rationis, parentes, domestici, ac servi * (*etiàm infideles, quàmvis casu transeant, aut vi detineantur:* » ut Sanch. l. 3. D. 45 n. 5. Pal. p. 13 §. 13 n. 3. Barb. » All. 32 n. 138. Laym. c. 4 n. 6. Bon. p. 8 n. 43 et » Salm. c. 8 n. 59 cum Con. Dic. etc.

» 4. Si duo sint Parochi ejusdem Parochiæ, potest utervis assumi * (Etiàm invito altero; Salm. » c. 8 n. 32 cum Pont. Con. Henr. etc.). * Similiter » qui habet duo domicilia, quæ æqualiter inhabitat; » vel domum, quæ partim pertinet ad unam Parochiam, partim ad alteram, potest alterutrum accersere; quia uterque est proprius Parochus. Laym. » Bonac. l. c. et Sanch. comm. »

Si Sponsi habent duo domicilia in duabus Parochiis, dicunt S. Anton. Palud. Aug. Gabr. etc. ap. Sanch. l. 3. D. 24 n. 4. Matrimonium esse contrahendum in illa Parochia, ubi tunc temporis habitant. Sed communissimè, et valdè probabiliter dicunt Sanch. l. c.

n. 5. Ronc. q. 2. R. 1 cum comm. Boss. t. 1 c. 4 n. 4. Bon. p. 8 n. 8 cum Gutt. et Reb. Pont. c. 13 § 1 n. 1. Bar. All. 32 n. 60 cum Con. et Salm. c. 8 n 32 cum Perez, Trull. Dic. et Henr. Matrimonium posse contrahi in alterutra Parochia, modò in utraque Sponsi æqualem habuerint habitationem, quia tunc in alterutra possunt recipere Sacramenta. Idque confirmatur ex c. 2 de Sepult. in 6 ubi dicitur: *Cum ab eo, qui duo habet domicilia, se collocans æqualiter in utroque, in loco tertio eligitur sepultura. domiciliorum Ecclesiæ habebunt inter se dividere Canonicam portionem.* Ergò non habenda est ratio actualis, sed tantùm æqualis habitationis. Hæc autem æqualitas moraliter accipienda est, ut dicunt Lugo Resp. moral. l. 1 dub. 37 n. 3. Barb. n. 70. Boss. n. 5. Ronc. l. c. Salm. n. 32 et Sanch. n. 3 cum S. Anton. et Palud. Idque procedere dicit Bossius l. cit. cum Sanch. Pont. et Gut. non solùm, si quis habitet hyeme in Civitate, æstate ruri, sed etiàm si indifferenter, modò nunc habitet in uno, modò in alio loco. Notandum autem id, quod habetur in Decr. S. C. apud Bened. XIV. Notif. 33 n. 7 ubi dicitur: *Parochum ruralem non esse proprium, quandò rus itur causâ recreationis, vel pro rusticanis negotiis, ideòque Matrimonium validè coram hujusmodi Parocho celebrari non posse.* Hoc tamen intelligi rectè dicunt Bon. p. 8 n. 3. Barb. All. 32 n. 66. Boss. c. 4 n. 17 et Salm. t. 8 n. 26 cum Sanch. Pal. Dic. Trull. et Aversa, si Sponsus aliquoties, sivè per breve tempus (ut ait Barb. cum Lugo) ruri degit. Hinc Benedict. l. c. Salm. n. 27. Barb. ib. et Boss. n. 17 cum Henr. Garc. Seraph. etc. ex Declar. S. C. rejiciunt Pontium, qui lib. 5 c. 15 § 11 n. 4. censet, posse contrahi Matrimonium etiàm coram Parocho, in cujus Parochia quis brevi commoratur.

Hîc insuper sedulò notandum, quod si quis fictitiè domicilium transferat in aliam Parochiam, ut ibi Matrimonium contrahat, hoc nullum sit, ut pluries S. C. declaravit; vide P. Zachar. ap. Croix lib. 6 p. 3 n. 717. Secùs autem, si verè transferat, etsi in fraudem

prioris Parochi, ùt rectè ait Croix ibid. cum Fagn. Sanch Sylvest. Barb. Boss. etc. contrà Led. et Vega. Notat verò Croix dicto n. 717 cum de Luca non acquiri domicilium per habitationem solius diei si noctu quis in priori cubaret domo.

» 5. Etsi ex præcepto adhibendus sit Parochus con- 1087
» trahentis illius, in cujus Parochia matrimonium
» celebratur : sufficit tamen ad valorem, si alterutrius Pastor assistat, ut declaravit Congreg. Cardinal. ap. Rebel. et Bon. qu. 18* (Ità comm. Sanch. l. 3. D. 23 n. 4. Pal. p. 12 § 9 n. 1. Pont. l. 5 c. 16 n. 2. Bon. qu. 2 p. 8 n. 7 et Salm. c. 8 n. 24 cum Con. Perez, etc. item Bened. XIV. Notif. 33 n. 5. ex Decl. S. C. an. 1573. Et aliam similem affert Fagnan. lib. 4 in c. Quod nobis, de Clandest. desp. editam die 15. Dec. 1574. ubi approbante Papa fuit decisum valere Matrimonium in Parochia mulieris coram Parocho viri, et è converso.) * etiàm extrà suam Parochiam, vel diœcesim; quia hic actus non est jurisdictionis contentiosæ. (Et in hoc neque Parochus peccaret, ut dicunt Sanch. l. 3. D. 19 n. 17. Salm. c. 8 n. 34 cum Pal. Con. et Dic. ac Boss. c. 4 n. 32 cum Barb. Gutt. Villal. et (contrà Pont. Nav. etc.); actus enim assistendi probabiliùs neque est actus jurisdictionis, sed potiùs potestatis assistendi ut testis, uti diximus n. 1084. Dub. 2. Cæterùm ait Bossius n. 20 in fin. quod convenientius sit, quod assistat Parochus Sponsi, in cujus Parochia fiunt Nuptiæ. Rectè autem dicunt Sanch. n. 19 et Boss. n. 33 ex Decr. S. C. allatis ab eod. Boss. n. 19 peccare graviter Parochum, si in alterius Parochia Sponsos à se conjunctos solemniter benediceret.) * Non tamen licebit tunc nuptiis benedicere, sine alterius licentia. Sanch. l. 3. Disp. 19.

» 6. Is, qui substituitur, debet habere expressam, 1088
» vel saltèm tacitam licentiam ex ratihabitione de
» præsenti, quia non sufficit ratihabitio de futuro,
» quâ quis putet, alterum posteà ratum habiturum

» Sanch. d. 39. Regin. Conin. apud Bon. l. c. n. 11.
» * (Ità etiàm Sanch. D. 35 n. 20. Pont. l. 1 c. 11
» n. 1. Salm. n. 56 cum Conin. *Et hoc etiàmsi licentia*
» *sit metu vel dolo extorta.* Salm. ib. cum Con. et
» Sanch. Sufficit autem licentia oretenus data: Barb.
» All. 32 n. 128 cum Nav. Henr. etc.) * licet ipse
» Bonac. neget tacitam sufficere..

1089 » 7. Vagabundi possunt contrahere coram quoli-
» bet Parocho, idque, (ut Laym. c. 4 n. 3 docet ex
» Sanch.) etsi alteruter tantùm sit vagus Hic autem
» tenetur de illorum conditione diligenter inquirere,
» ut monet Trid. an scilicet alibi sint conjuncti, etc.
» et deindè petere licentiam ab Episcopo assistendi:
» sine qua, licet validè assistat, graviter tamen pec-
» cat. Ità Laym. t. 4 l. 3. Sanch. dist. 19 et d 35 n. 14.

Commune est, quod Vagi possint contrahere coram quovis Parocho; ità Sanch. l. 3 D. 25 n. 11 Pont. l. 5 c. 14 n. 5. Bon. q. 2 p. 8 n. 6 Pal. D. 2 p. 13 § 9 n. 11 et Salm. c. 8 num. 37 cum Con. Henr. Trull. Led. etc. Et hoc etiàmsi alteruter Sponsorum tantùm sit vagus, ut Pal., et Salm. cum aliis; idque Barb. in Trid. n. 3 et 4 refert decisum à S. C. Parochus verò, antequàm Vagos conjungat, tenetur de eorum conditione diligenter inquirere (ut præscribit Trident. Sess. 24 c. 7.), an alibi sint conjuncti: Ac deindè petere licentiam ab Episcopo assistendi, sine qua licet validè assistat, graviter tamen peccat assistendo, ut docent Sanch. n. 16. Pont. n. 8. Salm. n. 38 cum Led. et Henr. ac Barb. in Trident. l. c. cum Fill. Molf. Homob. etc. Imò in Instructione S. Inquisit. Gener. edita 21 Aug. 1670 coram Clem. X. pro Curiis tàm Romana, quàm cæterorum Ordinariorum (quàm refert in extensum Genettus t. 5 p. 326 et Pitton. de Matr. n. 1737) sic præscriptum fuit: *Si contrahentes sint vagi, non procedatur ad licentiam contrahendi, nisi doceant esse liberos per fides Ordinariorum suorum, servatâ forma Trid. in c. Mul. 7. Sess. 24. Fides aliaque documenta non admittantur, nisi munita Sigillo, et legalitate Episcopi Ordinarii, et recognita saltèm per*

testes qui habeant notam manum et Sigillum. Et attentè consideretur, quod fides, et testimonia benè identificent personas de quibus agitur. Notant verò Salm. c. n. 38, nomine *Vagorum* hîc non comprehendi Vagos illos qui in eodem loco vagi sunt, quia isti, licet certam non habeant Parochiam, tamen in illo loco jam cogniti sunt, undè præmissis Denunciationibus possunt à quolibet Parocho conjungi. Circà alienigenas autem, habetur in eadem Instructione S. Inquisitionis ut suprà (n. 1739 apud Pitton.), quod Parochus non possit pro eis Publicationes facere, *nisi certiorato Ordinario, à quo, vel ejus Vicario, priùs receperit fidem authenticam statûs liberi.* Rectè verò excipiunt Sanch. n. 8. Salm. l. c. cum Pont. et Con. si contrahentes discesserint ab eo loco in ætate, in qua erant incapaces ibi contrahendi.

Insuper circà Milites hîc notandum ex Decr. S. C. 1090
Nov. 1676 apud Pitton. de Mat. n. 2117, quod Capellani Exercitûs habeant facultatem assistendi eorum Matrimoniis, dum hi reperiuntur in actuali expeditione, hanc tamen facultatem non habent privativè respectu ad Parochos contrahentium, neque dum Milites in hybernis, vel æstivis commorantur, neque dum sunt in Præsidiis. Præter dicta refert declaratum à S. C. P. Zacharia apud Croix l. 6 p. 3 n. 751. Cappellanos nec etiàm Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, et Extremæ Unctionis posse ministrare militibus degentibus in Præsidiis sine facultate Pontificia, aut licentia Ordinarii loci. Militum autem Matrimonia debent contrahi eodem modo, quo dictum est de Vagis, ut habetur in cit. Instructione Congr. Inquisit. ut suprà apud Pitton. n. 2308. Ubi tamen additur, quod tempore necessitatis, vel in articulo mortis non sint servandæ eædem probationes; sed si convaluerint, debeant fieri, antequàm Matrimonium consumment. Vide alia circà Matrimonium militum apud eumd. Pitton. n. 2356.

« 8. Peregrini, qui ex causa exiguo tempore domo 1091
» absunt, non possunt contrahere peregrè coram

» Parocho loci : quia non est illorum verus. Aliud » est de iis, qui alicubi habitationem figunt pro ma- » jore parte anni, aut eò venerunt animo manendi, » saltèm majore anni parte, licet posteà contingat » casu subito recedere, v. gr. famuli, ancillæ, stu- » diosi. Bon. qu. 81 p. 1 n. 2. Salm. c. 8 n. 8. Ratio » est, quia contrahunt ibi domicilium Parochiale; » et pastor illius loci est proprius illorum. »

Quid si quis aliò se transferret animo manendi ibi per majorem partem anni, et posteà redeundi ad suum domicilium, an possit coram Parocho illius loci contrahere Matrimonium, et alia Sacramenta recipere? Negant Rodrig. Led. Henr. et alii apud Sanch. l. 3 D. 23 num. 11, et Salm. c. 8 n. 29, qui meritò cum Sanch. et Palao id satis probabile putant. Sed communiùs et probabiliùs affirmant cum Busemb. Sanch. n. 12. Pont. l 5 c. 13 n. 4. Pal. p. 12 § 9. Bon. p. 8 n. 2 et 5, et Salm. c. 8 n. 30, cum Con. Trull. Gutt. Dic. etc. Probatur ex c. fin. de Paroch. ubi illi, qui causâ belli ad aliam Parochiam se transferunt, habentur ut illius Parochiani. Et confirmatur ex Decl. S. C. apud Bened. XIV. Notif. 32 n. 11, ubi dictum fuit valere Matrimonium contractum à Judice, seu Medico temporali in loco ubi tunc degit. Secùs verò, si quis aliò se transfert non animo contrahendi ibi domicilium (sivè quasi domicilium, ut intelligendum), proùt dicitur in eadem Declaratione ; vide dicta de Bapt. n. 115, v. Sed hic. Et sic pariter alienigenæ in carceribus detenti neque possunt ibi contrahere ex alia Declar. S. C. edita anno 1707, apud eumd Bened. n. 12. Qui n. 17, ex quadam Epist. S. Officii idem dicendum ait de ægris qui curantur in Hospitalibus; nisi urgeat necessitas contrahendi, et non suppetat tempus probandi statum liberum; Hi tamen si convaluerint, non poterunt Matrimonium consummare, nisi constet de utriusque statu libero. Puellæ autem expositæ, quæ degunt in Conservatoriis, debent Matrimonium contrahere non coram Capellanis ipsorum, sed coram Parocho loci, ex Decl. S. C. 22 Apr. 1651,

apud eumd. Benedictum n 14, qui addit, ex antiqua consuetudine posse contrahere coram eodem Parocho loci etiàm illas puellas, quæ degunt in Conservatoriis, à quibus recipiunt alimenta et dotem. Alias verò puellas, quæ sunt in Monasteriis causâ educationis, dicit Benedictus n. 16, debere Matrimonium contrahere coram Parocho domicilii paterni, materni, aut fraterni, si adsit; si tamen non adsit, coram Parocho loci Monasterii. Et idem asserit n. 17, de famulis degentibus in domibus herorum.

« 9. Parochus, et testes sic debent esse præsentes, 1092
» ut advertere possint, quid agatur, et de eo testari,
» * (*Hìc non sufficit eorum præsentia tantùm materialis, sed requiritur etiàm moralis, ut probat* P. Zacharia apud Croix l. 6 p. 3 n. 758. Et ideò rectè ait
» Pontius (contra Sanch.) apud Croix l. c. n. 759 *quod*
» *si non benè intelligerent Sponsorum consensum (puta*
» *quia sunt diversi idiomatis) non satis sit unus inter-*
» *pres de consensu affirmans.* Et quidem non est necesse, ut ipsi videant contrahentes, dummodò audiant verba contractûs, si voces contrahentium noverint (*Sufficit autem : si videant signa consensûs,*
» ut Sanch l. 3 D. 39 n. 1, et D. 41 n. 2. Pont. l. 5
» c. 21 n. 8. Pal. p. 13 § 8 n. 11, et Salm. c. 8 n. 61.
» Adverte hîc Declarat. S. C. apud Fagnan. l. 4 in c.
» Quod nobis, de Clandest. despons. n. 4 ubi dictum
» fuit valere Matrimonium, etiàmsi Parochus nihil
» proferat.) * Sanch. Fill. Pont. et alii 5, cum Dian.
» p. 8 cap. 7 R. 68 contra Barb. Nec refert etiàmsi
» per metum, vim, dolum, aut injuriam nolentes
» detineantur, vel etiàm contradicant ac resistant
» * (Et sic pluries fuit decisum à S. C. ut refert P.
» Zacharia apud Croix l. 6 p. 3 n. 760)*; aut licet
» prohibiti sint ab Ordinario, ne intersint. Bon. l. c.
» ex Declarat. Card. Con. Fill. Sanch. ll. cc.

Graviter autem peccant contrahentes coram Parocho 1093
vi, aut dolo detento, aut casu transeunte, ob injuriam quæ irrogaretur Sacramento, et Ecclesiæ, cum Parochus tunc ut persona publica assistit; Sanch, D. 39.

n. 12. Pal. p. 13 § 8 n. 11 et Salm c. 8 n. 68. cum Con. et communi. Et in aliqua Diœcesi in hoc adest excommunicatio, ut testantur Salm. l. c. Attamen Sanch. ib. ac Gutt. et Aversa ap. Salm. dicunt esse tantùm veniale, contrahere coram testibus sic præsentibus, idest dolo detentis.

Notant deindè Pal. l. c. et Salm. ib. cum Conc. Trull. et avers. quod, urgente necessitate contrahendi, si Parochus nollet assistere, nec possit adiri Superior, tunc possit nolens adduci, modò non fiat vis personæ. Imò Dic. ap. Salm. concedit etiàm per vim, si aliter vexatio tolli nequeat, quia Parochus tunc ex officio assistere tenetur: vide dicta n. 1005.

1094 » 10. Parochus tenetur utrumque contrahentem » interrogare, non quidem de impedimento, Guttier. » Sanch. Diana p. 3. tom. 4. res. 294. sed de mutuo » consensu, ut in Trident. sess. 24. c. 1. Ejus tamen » omissio, quandò de utriusque libero consensu con- » stat, venialis tantùm est, Sanch. Conin. Dian. l. c. » * Cum Salm. c. 8 n. 70. cum Pon. et Avers.) * Si- » militer mortale non esse, etsi, intellecto consensu, » non dicat Ego vos conjungo in nomine Patris, et » Filii, et Spir. S. docent Sanch., Con. Vill. Gutt. » Dian. p. 3 t. 4 R. 256. * (Ità probabiliter Pon. l. 5 » c. 21 n. 2. Sanch. l. 3. D. 38 n. 75. Pal. p. 13. § 18 » n. 12. et Salm. c. 8 n. 70. cum Gutt. et Bon. Sed » Bossius c. 3. n. 15. cum Reb. Barb. Veracr. et Sal- » sed. adhùc probabiliter, et fortè probabilius dicit » esse mortale, quia videtur transgressio in re magni » momenti.) *

1095 » Dicitur XIV. *Et impos*, quod impedimentum » vocatur frigiditas, vel impotentia: quæ, si perpetua » sit, et matrimonium antecedat, irritat illud jure » naturæ; vel omne, et respectu cujuscumque, si sit ab- » soluta: vel certum tantùm, si sit respectiva. Idque, si- » vè orta sit ab intrinseco, et vitio naturæ, sivè ab extrin- » seco, operâ hominis, vel diaboli; sivè cognita alteri » fuerit, sivè non, sivè sit ex parte utriusque contrahen- » tis, sivè alterius tantùm. Ratio est, quia matrimonium

» consistit in mutua traditione corporum physicè aptorum ad generationem, sivè in traditione potestatis » corporis ad copulam conjugalem : hanc autem potestatem impotens non potest tradere, cum eam » non habeat.

» Porrò impotentia in viro esse censetur, quandò » est eunuchus, vel saltèm non potest seminare intrà » naturale vas fœminæ : In fœmina verò, quandò vel » seminare non potest (si verum est, semen fœminarum » requiri ad generationem) vel propter arctitudinem » non potest virum pati, aut ejus semen recipere.

» Dixi 1. *Si sit perpetua* : qualis est, quæ nullâ » arte potest tolli. In dubio autem perpetuitatis, con- » ceditur à jure triennium ad experiendum bonâ fide.

» Dixi 2. *Si antecedat* : nam si subsequatur matri- » monium, non irritat illud, etsi usum ità impediat, » ut soli contactus, et oscula liceant citrà periculum » pollutionis ; idque quandò impotentia est certa ; » nam si dubia sit, tamdiù licet conari ad copulam, » quamdiù probabilis est spes seminandi intrà vas » Laym. l. 5 t. 10 p. 4 c. 12 ex Sanch, Nav. Henriq. » *Undè resolves.*

» 1. Invalidè contrahunt evirati, seu eunuchi, » quandò carent utroque teste : quia non emittunt » verum semen aptum generationi. Nec refert, quod » instar senum sterilium satisfaciant concupiscentiæ » fœmineæ : quia id non faciunt per copulam naturâ suâ aptam generationi, ob defectum seminis, » quod senes tamen emittunt, etsi semen senum per » accidens non sit prolificum Laym. l. c. q. 3 p. 13. » * (*Id certum est ex Bulla Sixti V. edita an.* 1587 » *quæ incipit* Cum frequenter. *Intellige igitùr, si am-* » *bobus testiculis careant, aut contusos habeant : secùs* » *si habeant saltèm unum*, ut Sanch. l. 7 D. 104 n. 17 » et Salm. c. 12 n. 129 cum Avers. Dic. Led. etc.) *

» Valìdè contrahunt I. Steriles, quia, etsi sint » impotentes ad generationem, non tamen ad copu- » lam ; atque adeò sunt capaces omnis juris, et obli- » gationis matrimonii ; et susceptio prolis, licet sit

» præcipuus, non tamen est unicus, nec immediatus
» finis matrimonii. Bon. q. 3 p. 13 ex Henr. Con. Fill.
» etc. Eadem est ratio de iis, quæ non edunt fœtum,
» nisi mortuum, vel non nisi cum periculo vitæ. Con.
» etc. ll. cc. II. Hermaphroditi, quia vere sunt potentes
» ad usum matrimonii. Et quidem, si alter sexus emi-
» neat, secundùm illum tantùm valebit: si uterque sit
» par, optio illis datur, ut utrolibet utantur, ità tamen,
» ut quem semel elegerint, semper retineant. Sanch.
» l. 10 d. 106. Bon. l. c. ex Henr. Concin. Fill. etc.
» III. Is, qui paulò post est moriturus, quia in eo
» manet potentia ad coitum, etsi per accidens vi
» morbi impediatur. Patet ex praxi Ecclesiæ, quæ
» illis interdum suadet, ut concubinas ducant,
» Laym. l. c. ex Sanch. d. 105 n. 3 Cov. etc.
» 3. Impuberes, si utantur ratione, non jure na-
» turæ, sed Ecclesiastico tantùm invalidè contra-
» hunt: quia impotentia illorum est tantùm tempo-
» ralis. V. supr. hoc dub. c. 3.»

Impotentia, de qua hîc loquimur, est illa, propter quam Conjuges non possunt copulam habere per se aptam ad generationem; undè sicùt validum est Matrimonium inter eos, qui possunt copulari, esto per accidens nequeant generare, puta quia steriles, aut senes, vel quia fœmina semen non retinet, ità nullum est Matrimonium inter eos, qui nequeunt consummare eo actu, quo ex se esset possibilis generatio. Ut autem impotentia dirimat Matrimonium, debet esse perpetua, et antecedens. Quare, si est tantùm temporalis proveniens ex aliquo morbo, aut vitio naturaliter curabili certè non dirimit matrimonium. Sic etiàm neque dirimit, si Matrimonio superveniat. Si verò antecedat, et nequeat auferri, nisi per miraculum, aut per peccatum, aut cum periculo mortis, tunc irritat Matrimonium ut expressum habetur in c. Fraternitatis de Frig. et malef. Hæc autem impotentia ex quadruplici capite oriri potest, scilicet I. ex Maleficio II. ex Frigiditate. III ex Improportione. IV. ex Mixtione sexûs (idest si aliquis Conjugum sit hermaphroditus), de qua satis est id, quod

dicit Busemb. undè tantùm de aliis tribus capitibus hîc agimus.

Et I. si impotentia proveniat ex *Maleficio* (quod 1098
colligitur quandò Conjuges excitantur ad copulam cum aliis, et inter se frigescunt, vel à coitu abhorrent, esto aliàs se diligant), tunc si maleficium nequit tolli intrà triennium remedio humano, nec orationibus, aut exorcismis, impotentia censetur perpetua, et dirimit Matrimonium; ità communiter D. Th. in 4 D. 34 q. un. a 3 ad 3. Sanch. l. 7 D. 94 nu. 12. Croix l. 6 p. 3 n. 790 et Salm. c. 12 n. 131 cum Sot. Con. Bon. etc. ex c. fin. de Frig. et mal. Hinc si maleficium aufertur per aliud maleficium (quod certè illicitum est), Matrimonium etiàm censetur invalidum, ut communiter docet Sanch. n. 9 cum D. Th. D. Bonav. et aliis passim. Secùs si aufertur amovendo signum, ut Sanch. n. 22 et Salm. l. c. quia tunc licitè aufertur impedimentum. Salm. ib. cum Soto et Avers.

II. Si impotentia provenit ex *Frigiditate*, tunc quandò Conjuges ob hanc causam omninò perficere nequeunt copulam aptam ad generationem, post experientiam triennii, nullum est Matrimonium. Idem procédere communissimè ajunt DD. si ob nimiam caliditatem vir semper seminet extrà vas, antequàm possit penetrare; ità S. Anton. 3 p. tit. 1 c. 12 § 1 et 2. Nav. c. 22 num. 59 et Sanch. num. 7 cum Sot. Pal. Val. Led. Gutt. etc. ex D. Th. suppl. q. 58 art. 1 ad 2 ubi ait: *Caliditas superflua vix potest esse impedimentum perpetuum; si tamen inveniretur, quod per triennium impediret carnalem copulam, judicaretur perpetuum.* Sed probabiliter censent Cont. Tourn. p. 209 v. Si quis et Cabassut T. J. l. 3 c. 25 n. 2, quod hujusmodi Conjuges, si sint juvenes, non sunt separandi, quia processu temporis fervor ille deficit, et sic possunt fieri habiles. Sicùt autem potest esse impedimentum frigiditas, et maleficium, sic etiàm potest irritare Matrimonium abominatio viri ergà mulierem, si ob ejus deformitatem non possit ullo modo exci-

tari ad copulam, ad quam excitaretur cum alia pulchra; ità D. Th. d. q. 58 a. 1 ad 5 ubi : *Abominatio autem mulieris non est causa naturalis, sed causa accidentalis extrinseca; et ideò de ea est judicium idem quod de maleficio* : Et ità etiàm Sanch. l. 7. D. 92 n. 13 cum Alb. Magno, Sylv. Ang. Tab. Turrecr. etc. contra Sot. In his verò casibus datur Conjugibus triennium, in quo licitè possunt copulam experiri ex c. *Laudabilem de Frig. et Malef.*

III. Si demùm impotentia provenit ex *Improportione*, nempè si fœmina habeat vas adeò aretum (saltèm respectu sui viri), ut ille nequeat penetrare tunc si fœmina non possit apta fieri ad copulam, nisi cum periculo mortis, omnes conveniunt Matrimonium esse nullum ex c. Fraternitatis, de Frig. etc. Undè, etiàmsi cum tali periculo mortis ipsa fuerit incisa et facta idonea; Matrimonium non valet; quia quod ab initio est invalidum, nequit tractu temporis convalescere; ità communiter Sanch. l. 7 D. 93 n. 15, et Tourn. p. 212 v. Resp. cum aliis.

1097 Sed dubit I. An sit nullum Matrimonium, si fœmina per incisionem possit fieri apta ad copulam sine periculo mortis, sed cum periculo gravis morbi? Prima sententia affimat, et hanc tenent Pal. D. 4. § 1 n. 5. Spor. de Matr. c. 1. n. 121. item S. Anton. Sylv. Sa, Val. Henr. Veg. Palud. Major, P. Soto, et alii plures ap. Sanch. l. 7. D. 93 n. 17. qui probabilem censet. Ratio, quia impotentia eo casu non est à voluntate, sed ab ipsa natura, ex contractu enim Matrimonii videtur mulier non ad plus se obligâsse, quàm ad reddendum debitum per media ordinaria : undè quandò non potest fieri apta, nisi per medium extraordinarium et periculum gravis morbi, tunc censetur illa ex ipsa natura impotens ad Matrimonium. Secunda verò sententia negat, et hanc tenent Bon. q. 3 p. 13 n. 2. Ron. c. 6. q. 6. Salm. c. 12 n. 115. et Sanch. l. c. n. 15. cum Ang. Sot. Tab. Palac. Ang. Man. Graff. Lop. Led. etc. Et probatur ex c. Fraternitatis § Per hoc de Frig. etc. ubi dicitur, tunc Matrimonium esse nullum, quandò copula non potest haberi, *nisi per*

incisionem, aut alio modo violentia sibi inferatur, non solummodò levis, sed fortè tàm gravis (nota), *ut ex ea mortis periculum timeatur.* Hæc sententia speculativè loquendo verior apparet ex textu præfato, cui nescio, quomodò responderi possit; sed practicè loquendo ipsa non differt à prima, proùt enim rectè ajunt iidem Sanch. et Ronc. ll. cc. quoties per incisionem gravis morbus timetur, subest moraliter etiàm periculum mortis.

Dubit. II. An, soluto Matrimonio judicio Ecclesiæ, 1098
ob arctitudinem mulieris respectu viri, si posteà cognoscatur à secundo viro, et per frequentem usum conjugii reddatur apta primo, debeat ad primum redire? c. Fraternitatis, § Similiter, de Frig. etc. dicitur, quod, si mulier non poterat reddi apta primo, nisi cum periculo mortis, tunc non debeat redire; secùs si poterat sine tali periculo. Ad quæsitum autem respondent Innoc. Sotus, Host. Præp. Henr. etc. ap. Sanch. l. 7 D. 93 n. 11, eo casu Matrimonium reputandum esse validum, quia cum mulier fuerit reddita apta primo viro per usum conjugii cum secundo, signum est, quod posset illi reddi apta aliquo modo, puta instrumento ligneo, aut ferreo, sine ullo periculo mortis. Sed veriùs dicunt S. Anton. 3 p. tit. 1 c. 12 § 3 ad 1 et Sanch l. c. n. 12 cum Gloss. v. Simili et Abb. Sylv. Ang. Turrecr. Ricc. Durando, Palac. Vega etc. non ex eo, quod ab alio potuerit mulier cognosci, concludi quoque posse, quod sine periculo mortis cognosci potuerit à primo; usu enim conjugii cum secundo poterat efficere, quod per ipsum redderetur apta primo, cui priùs apta non erat nisi per reserationem cum periculo mortis. Aliundè igitùr sumenda est præsumptio, quod mulier potuerit fieri apta primo sine periculo mortis, nempè à similitudine in ætate, robore, et corpore primi viri cum secundo; Nam in dicto c. Fraternitatis, ideò Pontifex, præcisè de hoc casu loquendo, decrevit, mulierem tenêri redire ad primum virum, quia secundus erat similis primo; en ejus verba: *Cum pateat. ex post-*

facto, quod cognoscibilis erat illi, cujus simili commiscetur.

1099 Dubit. III. An uxor inepta ad copulam propter arctitudinem, teneatur pati incisionem cum periculo gravis morbi, ut apta reddatur? Adsunt tres sententiæ. Prima sententia, quam tenent Ang. Palac. Gabrera, etc. ap. Sanch. l. 7. D. 93. n. 31 dicit, eam tenêri, modò absit periculum mortis. Secunda sententia omninò opposita, quam tenent Pont. lib. 7. c. 62. n. 2. Pal. D. 4. p. 14. n. 9. Tourn. t. 2. p. 212. v. Sed hinc, Pont. de impedim. imped. Casu 1. et Mazz. t. 6 p. 82 v. Tertio, dicit, numquàm teneri fœminam pati incisionem. Ratio 1 quia in quolibet contractu propriæ illius conditiones attendi debent; cum autem in Matrimonio subintelligatur ea conditio, si ad illius usum Conjuges apti fuerint, si apti non inveniuntur, ad aliud non tenentur. Ratio 2. quia si hoc esset medium aptum, et æquitati consonum, Ecclesia illud aliquandò præcepisset; Ecclesia verò numquàm præcepit, sed tantùm præscripsit trium annorum experientiam. Excipiunt tamen Pal. et Mazz. II, cc. si fœmina contraxisset conscia suæ extraordinariæ arctitudinis, et illam viro non manifestàsset; quia tunc ratione deceptionis tenetur incisionem pati; quàmvis deindè meritò addat idem Pal. rarò hoc accidere, eò quod rarò fœmina sciat, se esse arctam præ cæteris. *Tertia* demùm sententia communissima, et probabilior, quam tenent Sanch. l. c. Bonac. q. 3 p. 13 n. 2. Ronc. c. 6 q. 3. Salm. c. 12 n. 116. Spor. c. 1 n. 128. Croix l. 6 p. 3 n. 798. cum Sot. et Perez, ac Escob. l. 27 n. 508 cum Man. Henr. Lop. etc. dicit, tenêri fœminam pati incisionem etiàm cum gravi molestia, et dolore, sed non cum periculo neque mortis, neque gravis morbi; et licet Sanch. l. c. dicit gravissimi, tamen intelligit idem ac gravis, ut se explicat n. 18. in fin. Quod non teneatur cum periculo gravi corporali, probatur quia numquàm censetur mulier voluisse se obligare ad tantum periculum perferendum: neque ex vi contractûs Matrimonii videtur ipsa ad tale onus obstringi. Quod autem tenea-

tur cum gravi molestia, et dolore reddere se aptam ad copulam, probatur, quia ad id videtur mulier obligari vi contractûs, cum id necessarium sit ad servandum jus copulæ, quod in virum transtulit. Hæc quidem sententia est communior, et probabilior videtur speculativè loquendo; sed practicè loquendo, valdè probabile id est, quod ait Cont. Tourn. d. p. 212. v. Sed hinc, cum Pontas, nempè quod si incisio non posset fieri nisi per manum Chirurgi, non teneatur mulier hanc incisionem pati cum tanta verecundia, quod esset onus plus quàm gravissimum; si enim puella non tenetur nec etiàm ad servandam sibi vitam in aliquo morbo verecundo Chirurgi manum pati (juxtà dicta l. 3 num. 372.), quomodò ad id tenebitur, ut ad usum conjugii aptam se reddat? *Quid enim turpius* (ait Tourn.) *quàm ut virgo nuda oculis et manibus Chirurgi subjiciatur, et incisionem fœdam simùl ac gravem pati cogatur.*

Dubit. IV. An cum vir posset coire cum corrupta, 1100
sed non cum virgine propter ejus claustrum virginale, teneatur ipsa pati scissuram claustri per aliquod instrumentum? Commune est apud omnes cum D. Th. suppl. q. 58 a. 1 ac 5. quod possit pati. Utrùm autem teneatur? Negant Pont. l. 7 c. 62 a. n. 2. Pal. D. 4 p. 14 § 1 l. 8. et Ledes. Hurt. ac Leand. ap. Escob. l. 27 n. 51. Ratio, quia defectus ille non est fœminæ, sed viri; ergò non tenetur ipsa remedio uti, ut aptam se reddat, sed sufficit, quod corpus suum tradat aperiendum, modo à natura instituto, non autem extraordinario. Sed probabiliùs affirmant Sanch. l. 7. D. 93. n. 34 cum Vega, Angles, et Lop. Ratio, quia talis reseratio ex una parte potest fieri sine verecundia vel à viro, vel ab ipsa puella; ex alia parte molestia, quam ipsa in tali reseratione deberet pati, non videtur magna, nec extraordinaria, imò est omnibus ordinaria; undè cum fœmina jam tradiderit viro jus ad copulam, tenetur hoc medio uti, ut se aptam reddat illi, qui ob suam debilitatem alias coire non potest.

Demùm hîc videndum, quid agi debeat, quandò im- 1101

potentia est certa, et quandò est dubia? Respondetur: Si est certa et patens, minimè expectandum, sed statim facienda est separatio; nam Matrimonium eo casu est certè nullum, tàm ex jure Ecclesiastico, quàm ex naturali, cum nemo possit in alterum transferre dominium rei quod non habet, et licet copula non sit de essentia Matrimonii, de essentia tamen est potentia ad illam, ut docet D. Th. suppl. q. 58 a. 1 ad 1. Undè, cognitâ impotentia certa et perpetua, Sponsi possunt illicò separari, etiàm ex propria auctoritate, si id possit fieri sine scandalo; imò tenentur, si adest periculum incontinentiæ; Et pars non laborans impedimento potest etiàm ad alias nuptias transire, ut dicunt Sanch. l. 7. D. 97 n. 8 et Salm. c. 12 n. 135 cum Candido. Si verò adsit periculum scandali (proùt communiter adest), tunc debent reclamare coram Judice Ecclesiastico, à quo separandi sunt, saltèm quòad torum, et si alter peteret, etiàm quòad habitationem, non expectata triennali experientiâ, quæ datur pro impotentia dubia, non pro certa; ità Sanch. D. 107 a. n. 3 et Salm. l. c. cum Pont. Gutt. et Dic. Et patet ex c. Laudabilem, de Frig. etc. ubi: *Si frigiditas probari non possit, cohabitent per triennium.* Ergò si impedimentum probatur, non datur triennium. Si autem velint cohabitare ut frater et soror mutuo consensu, modò absit periculum incontinentiæ, id permittitur ex eod. textu; Sed rectè advertit Merbesius, hoc numquàm permittendum, si Sponsi non sint senes.

1102 Hoc currit, si impedimentum impotentiæ est certum: si verò est dubium, et dubium antecedit Matrimonium, non potest qui de sua impotentia dubitat, nuptias inire, donec re diligenter investigata dubium deponat, ob gravem injuriam, quam aliàs irrogaret alteri potenti, ut rectè dicunt Sanch. l. 7. D. 103 n. 10. Mazz. t. 4 p. 83 § 3. et Pal. D. 4 p. 14 n. 1. cum Guttier. Si verò non obstante dubio iste contraxerit, licitè poterit reddere et petere, tunc enim datur ei saltèm triennalis experientia, ut infrà latiùs explicabitur. Dicunt autem Dicastil. ap. Croix n. 795. et Elbel p. 434 n. 265. cum Carden. et Viva, quod si quis sit dubius

de sua impotentia ob aliquod positivum indicium, iste licitè poterit Matrimonium contrahere, si spectata peritia Medicorum, et experientiis, sit saltèm probabile esse potentem; quia in dubio favet ei præsumptio, quod sit naturaliter potens. Idque satis probabile videtur; cum enim sit probabilissimum, licitum esse ministrare Sacramentum sub conditione, si justa adsit causa, secundùm dicta n. 28, hic satis justam causam habet nubendi sub conditione si sit habilis, ne scil. in tali dubio cogatur perpetuò manere cœlebs; Deberet tamen antè Matrimonium monere Conjugem de tali dubio. Cæterùm, præcisis circumstantiis et experientiis, quisque præsumitur habilis etiàmsi castissimè vixerit.

Si verò dubium impotentiæ superveniat Matrimonio, 1103
tunc datur tiennalis experientia ex c. cit. Laudabilem, de Frig. etc. Qua durante licitè possunt Conjuges copulam intentare, licet sæpè aut semper semen extrà vas effundant, ut communiter docent Sanch. l. 9 C. 17 n. 20. Pal. D. 4 p. 13 § 2 n. 11. Salm. c. 12 n. 134. et 138, cum Soto, et Candido, ac Cont. Tourn. t. 2 p. 209. v. Si quis, ex D. Th. Suppl. q. 58 art. 2 in fine. Hoc quòad forum internum; quòad forum verò externum, triplici modo causa agi potest. I. Si unus ob dubium impotentiæ auctoritate propria ab altero recessit, et tunc recedens, nisi in continenti evidentes afferat probationes impotentiæ, statim restituendus est alteri etiàm quòad torum, Mazz. t. 4 p. 84, cum Pal. ex c. Ex parte de Rest. expol. Docet tamen Sanch. l. 7 D. 112, cum communi, quod si ille recesserit post triennium experientiæ, Judex antè restitutionem debet ipsum audire. II. Si unus alleget impotentiam, alter neget, tunc datur à Judice triennium ad experiendum. In quo notandum 1. quod hoc triennium debeat esse continuum ex c. fin. de Frig. etc., saltèm moraliter, ut rectè dicunt Sanch. l. 7 D. 110 n. 4. Mazz. p. 85, et Salm. c. 12 n. 137, cum Conink. nempè si Conjuges cohabitent per majorem partem anni; non enim officit, si alter absit per unum vel alterum mensem. Notandum 2. quod, licet Henriq. et

alii ap. Sanch. n. 3, ac Mazz. l. c. dicant tempus triennii incipere à Die Decreti, addatque Mazz. hunc esse stylum curiæ Romanæ, veriùs tamen Sanch. n 4. Salm. n. 138, et Holzm. p. 397 n. 633, cum Pichler, docant, triennium computari à tempore copulæ intentatæ; idque clarè exprimitur in d. c. Laudabilem de Frig. etc. ubi dicitur; *Ut à tempore celebrati conjugii, si frigiditas priùs probari non possit, cohabitent per triennium.* Nota *To à tempore celebrati conjugii*, idest copulæ intentatæ, ut benè explicat Sanch. nam verba cum effectu intelligenda sunt. Si ergò à tempore conjugii debet triennium computari, improbabiliter dicitur computandum à die Decreti; posset enim Decretum fieri post duos annos à conjugio, et sic non concederetur solùm triennium, sed quinquennium. Ut autem solvatur Matrimonium, debent ipsi jurare in judicio, se numquàm habuisse copulam, esto pluries intentaverint, ut præscribitur in dict. c. *Laudabilem*, ubi insuper requiritur depositio jurata septem propinquorum, aut vicinorum bonæ famæ, si propinqui defuerint. Hoc tamen dicit Sanch. D. 109 n. 13 procedere, si unus tantùm sponsorum proferat impedimentum; sed si ambo illud fatentur, requiri 14, nempè 7 ex parte viri, et 7 ex parte mulieris: Isti autem non quidem debent jurare: tales Conjuges numquàm copulatos fuisse; sed tantùm id credidisse, vel ab eis audisse, ut dicit Panorm. cum Glossa in d. c. *Laudabilem*, et Salm. n. 137. Casu verò, quo nequeant haberi 7 propinqui vel vicini, id relinquitur arbitrio Judicis, ut Salm. ibid. Insuper si mulier, quæ tempore Matrimonii erat virgo, alleget impotentiam viri, adhibenda est inspectio Medicorum respectu viri, et Matronarum peritarum respectu fœminæ, quàmvis enim Pontius l. 7 c. 63 censeat hoc remedium inspectionis removendum tamquàm inutile, et indecens, tamen probabiliùs Salm. d. n, 137 et Sanch. D. 109 n. 17 cum Alexand. de Nevo, etc. illud requirunt utpotè necessarium, cum aliâ viâ non possit impotentia cognosci; tunc enim ab ipsa necessitate talis inspectio honestatur, Et licet ordinariè ex

ea nequeat certum ferri judicium, aliquandò tamen sumi poterit judicium saltèm probabile, ut Ecclesia ad alia procedat remedia; Et ideò in c. Fraternitatis de Frig. etc. Pontifex approbavit factum Episcopi, qui inspectionem adhiberi curavit. Si autem per inspectionem nihil conjici possit, nempè si mulier jam antè Matrimonium fuisset corrupta, tunc potiùs credendum viro affirmanti consummâsse, quam mulieri neganti, ut veriùs docent Sanch. l. 3. D. 109 n. 15 cum Alexand. de Novo, Henr. Ricch. Turrec. etc. (contra Sotum, et alios) ex c. *Continebatur*, de Desp. impub. ubi dicitur: *Si vir dixerit, quod uxorem suam cognoverit, et mulier negaverit, viro fides est adhibenda, si id firmaverit juramento.* Meritò autem idem Sanch. ib. rejicit tamquàm turpissimum id quod dicunt aliqui, nimirùm adhibendam esse peritam Matronam, quæ spectet coitum inter hujusmodi Conjuges. III. Si demùm utraque pars fateatur impedimentum impotentiæ, tunc post triennalem experientiam exacto juramento ab utroque, et adhibita septima manu propinquorum ex utraque parte ut suprà, solvitur Matrimonium, et pars libera ab impedimento licitè potest cum aliquo nuptias inire, ut certum est apud omnes.

In dubio autem, an Matrimonium fuerit consum- 1104
matum, vel non, judicandum est consummatum, nisi oppositum probetur, ut communiter docent Sanch. l. 7. D. 103. Pal. part. 14 § 7 n. 3 et Salm. c. 12 n. 136 cum Soto, Aversa, Candido. In dubio verò, an impotentia præcesserit, vel secuta fuerit ad Matrimonium, discrepant DD. *Prima* sententia dicit, tunc judicandum, quod fuerit subsequens: ità Pal. l. c. Sanch. n. 5 cum Alexand. de Nevo, Gabr. etc. ac Mazz. t. 4 p. 83 § 3 cum Soto, et Gutt. ac Reg. apud Salm. d. n. 136, tum quia in dubio judicandum est in favorem Matrimonii contracti; tum quia unusquisque præsumitur à natura potens, donec contrarium probetur. *Secunda* tamen sententia probabilior dicit, impotentiam censendam esse antecedentem; ità Cont. Tourn. t. 2 p. 209 v. In dubio, Renzi t. 2 p. 496 q. 30

et Bon. q. 3 p. 13 n. 11 cum Ang. Reb. Henr. etc. ac Salm. l. c. cum Sylv. Aversa, Verac. et Candido. Ratio, quia; cum Matrimonium nequit suum habere effectum, nimirùm procreationem prolis, potiùs refert ad ejus favorem, ut judicetur invalidum, quàm validum, ne retorqueatur in ipsius præjudicium, quod in bonum ejus inductum; et sic respondetur ad primam rationem oppositam. Respondetur autem ad secundam, quod benè quisque præsumatur potens, sed non quandò adest positiva præsumptio in contrarium, proùt hîc supponitur: maximè si post Matrimonium nulla acciderit specialis causa, per quam præsumatur impotentia Matrimonio successisse. Conveniunt autem Tourn. et Renzi, ll. cc. Sanch. n. 6 et Pal. n. 6 cum Gutt. quod si impotentia non fuerit naturalis, sed accidentalis, nempè ex maleficio, vel ex abscissione, aut alio morbo, tunc in dubio præsumatur præcessisse Matrimonium, si allegetur brevi post ejus celebrationem: secùs verò, si post longum tempus.

1105 » Quæres, quid censendum de Matrimoniis, quæ » contrahuntur in partibus hæreticis?

» Resp. Circà ea Congregatio Cardinalium resolvit » sequentia; Ubi hoc decretum Concilii nondum pu- » blicatum est in Parochia, v. g. in Saxonia, et An- » glia, valere matrimonium contractum absque forma » præscripta. Publicatio autem decreti facta præsu- » mitur, si id aliquo tempore in Parochia tamquàm » decretum Concilii fuit observatum. 2. Hæreticos, » in quorum Parochia dictum decretum fuit publica- » tum, v. g. in Hollandia, Frisia, etc. tenêri formam » præscriptam servare. Undè consequenter ipsorum » matrimonia absque forma Concilii, quàmvis coram » ministro hæretico, vel magistro contracta, viden- » tur esse nulla; Laym. tamen l. 5 t. 10 p. 2 c. 4. pu- » tat, eam non esse mentem summorum Pontificum, » propter gravissima incommoda indè subsecutura. » 3. Si Parochia, in qua aliquandò decretum fuit ob- » servatum, proprio Parocho, et Episcopo careat, » nullusque istic sit, qui vices Episcopi, vel Parochi

» suppleat, matrimonium valere absque præsentia
» Parochi; servatâ tamen, in quibus potest, formâ
» Concilii, nempè adhibitis saltèm duobus testibus.
» Idem est, si Parochus, et Episcopus metu hæreti-
» corum lateat, ità ut verè ignoretur, ubi sit, vel
» eorum metu absit à Diœcesi, et ad neutrum sit tu-
» tus accessus. V. hic lit. in fin Notandum, quod SS.
» Dom. Noster Pontifex Bened. XIV. die 4 Nov. 1741.
» declaraverit, Matrimonia Hæreticorum inter se, non
» servatâ forma Tridentini, pro validis habenda esse.
» Et idem de conjugiis inter Catholicos, et hæreticos.
» Hoc tamen tantùm pro locis in Belgio Dominio
» fœderatorum Ordinum subjectis, et pro militibus
» ad arces conterminas missis, nullo prolato judicio
» pro Regionibus. Principum Catholicorum Vide De-
» clarationem Pontif. Decr. VIII in fine hujus operis.
» Dicitur XIV. *Raptave sit*, de quo vide suprà in 1106
» impedimento criminis n. 946. »

Ad incurrendum impedimentum ob crimen Raptûs, 1107
tria requiruntur, I. Ut Mulier rapta abducatur de loco in locum, proùt communiter dicunt Sanch. l. 7 D. 13 n. 21. Conc. p. 349 n. 3. et Salm. c. 12 n. 148. et alii passim; vel etiàm de domo in domum per aliquos indè passus distantem, ut ajunt Holzm. p. 398 n. 697. et Tamb. Dec. l. 7 c. 6 § 2 n. 7. Undè non sufficit, quod mulier transferatur de cubiculo in cubiculum ejusdem domûs, etiàmsi per vim ibi cognoscatur, sufficit verò, si transferatur in locum separatum, in quo illa sit sub potestate viri, quàmvis ibi cum illo rem non habeat, ut Sanch. Conc. et Salm. ll. cc,

Requir. II. Ut fœmina rapiatur tantùm causâ Matrimonii, undè, si abducatur ex alia causa, etiàm libidinis explendæ, non incurritur impedimentum: ità probabiliùs tenent Sanch l. 7. D. 13 n. 4 cum Manuel, Vega, Diaz. etc. Pal. D. 4 p. 2 § 2 n. 11. Conc. p. 339 n. 2. Holzm. n. 638 et Salm. c. 12 n. 152. cum Con. Dic. Aversa, Dian. etc. (contra Bon. Cornejo, etc. cum Busemb. n. 1032.) Ratio, quia Concilium hoc impedimento non aliud intendit, quàm favere libertati Matrimonii, de quo tantùm agit in sess. 24 c. 6.

Requir. III. Ut raptus sit Mulieris, ipsa repugnante. Undè non incurrit impedimentum, si mulier rapiat virum, ut communiter Sanch. D. 13 n. 16 et Salm. c. 12 n. 155 cum Bonac. Gutt. Veracr. Dic. Gabr. etc. Quia Concilium tantùm de viro raptore mentionem facit. Nec etiàm incurritur, si fiat raptus, consentiente fœmina, licet ejus Parentes, vel Tutores repugnent. Quod Bus. probabile putat, et est commune cum Sanch. ib. n. 13 et 14. Pal. n. 12. Conc. et Holz. ll. cc. ac. Salman. n. 151 cum Con. Avers. Per. Dic etc. Quia aliter, licet incurrantur quidem pœnæ raptoribus impositæ, non contrahitur tamen impedimentum, quod concilium indixit tantùm favore mulierum, ne coactæ nubant.

Nota hîc, quod ex Tridentino, ut suprà, ultrà impedimentum, raptor, et omnes auxilium huic præbentes, incurrant excommunicationem ipso jure. Alias verò pœnas ibi indictas, ut donationis mulieris, infamiæ, incapacitatis ad dignitatem, et amissionis gradûs, nonnisi post sententiam incurrunt, ut Sanch. l. 7. D. 13 n. 1. et Salm. n. 150 cum Pal. Dic. et Per.

Quær. 1. an in hujusmodi casu etiàm Sponsalia sint nulla, sicùt Matrimonium? Affirmant Sanch ib. n. 17 et Salm. n. 154 cum Bon. Basil., Aversa, Dic. etc. Quia (ut dicunt) Sponsalia etiàm libertatem expetunt sicùt Matrimonia: lex autem pœnalis ritè extenditur, ubi eadem militat ratio. Sed probabiliùs contradicunt La Croix l. 6 p. 3 n. 54 et Holzm. de Matr. c. 8 n. 271 cum Perez, Pichler, Wiestn. Krimer, et aliis; ratio quia Sponsalia minorem libertatem requirunt, quàm Matrimonium, eò quod ipsa semper remaneant rescindibilia: ergò non currit in eis eadem ratio, quæ currit in Matrimonio, quod numquàm rescindi potest.

1108 Quær. 2. An si quis rapiat fœminam, quam jam desponsaverat de futuro, pœnas Concilii incurrat? Negant Ledes., et Henr. ap. Salm. c. 12 n. 153, qui probabilem putant, ex c. penult. de Rectorib. ubi: *cum ibi raptus dicatur admitti, ubi nihil antè de nuptiis agitur.* Ex quo refert Henr. ap. Sanch. l. 3 D. 12 n. 15

validum esse Matrimonium, sivé volens sivè nolens Sponsa abducatur. Affirmant verius tamen Sanch. l. c. Pal. p. 2 § 2 n. 14. Conc. p. 339 n. 4. Esc. l. 27 n. 585 cum Sa, Hurt. Man. Cornejo, Candido, et Leand. ac Salm. l. c. cum Aversa, Dic. et Gutt. Id enim clarè exprimitur in eodem textu mox citato, ubi post verba relata statim subditur. *Iste raptor dici non debet, cum habuerit mulieris assensum; et prius eam desponsaverit, quam cognoverit, licet Parentes reclamarent.* Undè rectè ex eo concludit Sanch., nullum esse Matrimonium, si fœmina invita abducatur, secùs si volens, etsi invitis Parentibus; et in principio textûs non ideò dicitur raptus non intercedere, quia sponsalia præcesserint, sed quia mulier consentiens rapta fuit.

DUBIUM III.

Quando Matrimonium invalidum sit revalidandum.

1109 *Quomodò revalidandum Matrimonium, si fuit nullum ob consensum fictum, vel metu extortum? Quomodò, si ob impedimentum occultum?*

1110 *Qu. I. An in Matrimonio nullo ob impedimentum occultum revalidando, iterùm requiratur assistentia Parochi, et testium?*

1111 *Q. II. Quomodò, et quandò impedimentum censeatur occultum?*

1112 *Qu. III. An sit revalidandum Matrimonium coram Parocho, et testibus, si ipsi tempore Matrimonii contracti erant conscii impedimenti?*

1113 *Q. IV. An qui fictè contraxit Matrimonium, teneatur ex justitia illud revalidare per verum consensum?*

1114 *Q. V. An si quis fictè, vel ex metu contraxit, debeat alterum Conjugem certiorare de matrimonii nullitate?*

1115 *Q. VI. An si Matrimonium fuit nullum ob aliquod impedimentum, oporteat, ut uterque fiat conscius de nullitate?*

1116 *Quid in casu urgentis necessitatis?*

1117 *Q. VII. Quotuplici modo possit renovari sivè exigi consensus parte insciâ impedimenti?*

Resp. 1. Si fuit invalidum propter consensum fic- 1109

» tum, vel metu extortum, sivè ex una, sivè ex utra-
» que parte, potest revalidari per quodcumque sig-
» num veri, et novi consensûs; quia, si altera tantùm
» pars fictè contraxit, consensus unius partis habi-
» tualiter permansit: ergò accedente alterius con-
» sensu revalidatur. Sanch. l. 2 d. 32 n. 9. Coninc. d.
» 24 d. 10 n. 89. Nav. Fill. Bon. etc.

Undè resolves.

» 1. Si metus, vel defectus consensûs fuerit alterius
» tantùm partis, curandum est, ut ea saltèm novum,
» et liberum consensum eliciat, et externis signis pro-
» dat; alteri autem parti non opus est declarari, præs-
» tari novum consensum ad valorem Matrimonii.
» Sanch. l. c. n. 10. Con. Bon. p. 9. Merat. d. 7 sess.
» 15 n. 4.

» Si uterque fictè, vel coactè consenserit, necesse
» est ut uterque consensum renovet, et verbis expri-
» mat. Quia, cum utriusque consensus planè nullus
» fuerit, æquè necesse est renovare, et declarare, ac
» si factum numquàm fuisset, Merat. l. c. n. 3.

» Resp. 2. Si invalidum fuit propter impedimentum
» consanguinitatis, verbi gratiâ, vel aliud simile oc-
» cultum dirimens, tunc eo per dispensationem, vel
» aliter sublato, atque ità personis ad contrahendum
» habili atis, requiritur novus utriusque consensus,
» signo externo expressus: et quidem, ut probabiliùs
» docet Sanch. l. 3 d. 36 absolutus, et independens
» ab antiquo. Ratio est, quia neutrius consensus an-
» tiquus fuit legitimus, cum non caderet in legiti-
» mam materiam.

Undè resolves.

» Si tali casu altera pars sit ignara impedimenti,
» vel dubitetur, an sciat, illa suaviter inducenda est
» ad novum consensum absolutè præstandum, di-
» cendo v. g. Si mihi non nupsisses, nonne modò

» nuberes ? vel : angor scrupulis de matrimonii nostri valore, ideoque renovemus consensum. Quod si » fiat, sufficere (præsertim si sequatur affectu maritali copula) docet Quintan. append. t. 7. d ult. Si » autem periculum sit, ne pars illa impedimentum » ignorans detrectet, et scandala, gravesque molestiæ timeantur. licebit uti sententiâ contrariâ, quæ » docet, sufficere ut sola pars impedimenti conscia » consensum renovet, et alteri declaret. Sanch. l. 2 d. » 26 et l. 8 d. 34 n. 61. Less. l 2 c. 17. Con. d. 24 » d. 10 et Fill. n. 25 etc. Dian. p. 4 t. 4 R. 49.

» Resp. 3. Ut matrimonium invalidum, quod co» ram testibus, et Parocho est Celebratum, revalide» tur, non opus est denuò coram Parocho, et testibus » iniri, si impedimentum sit occultum, secùs si sit » notum : quia prius matrimonium præsumptione » Ecclesiæ censetur validum, non autem posterius. » Nav. Sanch. l. 2 d. 37. Coninc. 24 d. 4. Reg. l. 31 » n. 183. Fill. n. 93. »

Hîc prænotandum id, quod diximus l. 1 n. 30 v. Not. 2, nimirùm communem esse DD. sententiam, quod cum agitur de Matrimonio revalidando, propter bonum Animarum præsumatur Ecclesia in impedimento (si fortè adsit) dispensare, semper ac adest de illius valore vera probabilitas. Undè, ubi dubitatur inter DD. de valore alicujus Matrimonii, potest haberi illud ut validum, si verè probabile sit, de jure validum esse; modò dubium vertat circà impedimentum ab Ecclesia oppositum, nam in impedimentis de jure naturali non potest Ecclesia dispensare.

Quær. I. An ad revalidandum Matrimonium nullum 1110
ob occultum impedimentum, sed in facie Ecclesiæ jam celebratum, sit iterùm revalidandum coram Parocho, et testibus. *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Comit. l. 1 q. 120 n. 3. Conc. p. 390 ex n. 14 et Pont. l. 5 c. 6 n. 6, cum Palac. Gutt. et aliis paucis. Ratio, quia assistentia Parochi et testium assignatur à Tridentino, ut forma, sivè ut substantiale requisitum Matrimonii; forma autem contractûs tum adhi-

benda est, cum contractus celebratur: si igitur primum Matrimonium fuit nullum, ergò quandò denuò, et reverà contrahitur, debet forma adhiberi. *Secunda* verò sententia probabilior et communis negat; Ratio, quia Concilium præscribendo Parochi præsentiam, et testium ad valorem Matrimonii, meritò præsumitur noluisse hunc casum comprehendere: Concilium enim per illam præsentiam tantùm voluit occurrere peccatis, quæ consurgebant ex nuptiis clam celebratis, sed in nostro casu Matrimonium jam publicè est contractum: et ideò sufficit novum tantùm ponere consensum; ità Nav. Man. c. 22 n. 70. Natal. ab Alex. de Matr. art. 13. Reg. 17. Fagn. in c. Is qui fidem. de Spons. n. 14. Habert. de Matr. c. 4, in fine. Cont. Tourn. t. 2 de Imped. p. 292 Resp. 2. Anacl. p. 702 n. 192. Carden. in Prop. Innoc. XI D. 2 n. 665. Spor. p. 252 n. 453. Ronc. p. 179 q. 4. Boss. c. 2 ex n. 36. Viva q. 2 art. 3 n. 8. Holzm. n. 699. Auctor Instr. per li Nov. Conf. p. 2 c. 15 n. 326. Sanch. l. 2 D. 37 n. 3, cum Vega, Lop. Man. Henr. Philiarch. Rodr. etc. Elbel p. 456 n. 345, cum Boscho, Corduba, Herin., Ills. etc. et Salm. c. 3 n. 118, cum Soto, Cajet. Bon. Con. et Pal. Item N. SS. P. Benedictus XIV. Notif. 87 n. 62, cum Pont. Van Espen et communi, ut testatur. Et sic statuit, atque in praxim constanter deduxit S. Pœnitentiaria ex Oraculo S. Pii V, qui præcisè ab illa rogatus de hac re declaravit non esse necessarios Parochum et testes, dum rursus contrahitur Matrimonium ab iis, qui illud publicè contraxerunt, si illud fuerit nullum ob occultum impedimentum, ut testantur Cardenas l. c. n. 668, et ferè omnes AA. citati cum eodem Pont. Benedicto ex Navar., qui Officialis fuit prædicti Tribunalis. Et ideò, quandò agitur de Matrimonio contrahendo cum impedimento occulto, S. Pœnitentiaria in dispensando hac utitur formula; *Cum eodem latore, quod Matrimonium cum dicta muliere, et uterque inter se publicè, servata formâ Conc. Trident., contrahere possit misericorditer dispenses.* Quandò verò agitur de Matrimonio jam publicè contracto in facie Ecclesiæ, utitur

his verbis : *Cum eodem latore, ut, dictâ muliere de nullitate prioris consensûs certioratâ (sed id cautè, ut latoris delictum nusquàm detegatur), Matrimonium cum eadem, et uterque inter se de novo secretè ad evitanda scandala, contrahere valeat, dispenses.* Undè observa, quod in primo casu, quia necessaria, est præsèntia Parochi, dicatur *servatâ formâ Concilii.* In secundo verò dicatur, *secretè ad evitanda scandala*, idest, ut patet, sine Parocho, et testibus. Et sic etiàm pluries declaravit S. C. Conc., ut refert idem Benedictus l. c. qui addit, olim Rotam Rom. de hoc aliquandò dubitâsse, sed postquàm fuit admonita à Præfecto ipsius S. C. quod ejus Declarat. innixæ essent Stylo S. Pœnitentiariæ, et S. Pii V. Oraculo, deinceps ipsam Rotam in pluribus Decisionibus constanter hanc sententiam secutam fuisse.

Objicit Pontius l. c. Oraculum Clement. VIII. quod in extensum refert lib. 4 c. 24 n. 4, ubi narrat, quod, cum quædam mulier ex metu cuidam nupsisset, per Stephanum Tucium ad petitionem Pauli Comitoli consultus fuerit Clemens VIII. qui respondit, necessarium esse consensum utriusque coram Parocho, et testibus, admonito priùs Marito de Matrimonii nullitate, sed ad evitandum scandalum se dispensare, ut secretò inter se contrahant renovato consensu. Sed AA. nostræ sententiæ, et præsertim Salm. Ronc. Spor. Holzm. Boss. Et Elb. multipliciter respondent, et 1, quod illud impedimentum, licet occultum, cum tamen ortum habuerit ex metu incusso, esset obnoxium periculo publicationis, aut deductionis ad forum. 2. Quod Pontifex vel responderit tamquàm doctor privatus, vel sententiam tutiorem sit secutus. 3. Quod de præfato Oraculo non satis constet, proùt constat de Oraculo S. Pii V. quod apparet comprobatum tot Declarationibus S. C. Decisionibus Rotæ Rom. et praxi constanti S. Pœnitentiariæ. Ad rationem autem oppositæ sententiæ respondetur, quod Concilium velit assistentiam Parochi, et testium, ad probandam validitatem Matrimonii secundùm externam apparentiam; cum au-

tem Matrimonium priùs contractum jam externè reputatur validum, cessat ratio, cur prædicta assistentia denuò requiratur.

1111 Quær. II. Quomodò, et quandò impedimentum intelligatur esse occultum, cum in Litteris S. Pœnitentiariæ dicitur: *Dummodò impedimentum occultum sit?* Nav. c. 27 n. 255, loquendo dè censuris cum Glossa in c. Quis aliquandò. § Hæc ergò, de Pœnit. D. 1 v. Secreta, dicit esse occultum, quandò factum fuit in præsentia quinque personarum, *quia* (ut ait Nav.) *non est de occulti essentia, quod sud naturâ non sit probabile, qualia sunt mentalia.* Undè concludit, quod ut aliquod crimen dicatur occultum, sufficiat, non esse publicum majori parti Oppidi, Viciniæ, vel Collegii, ubi saltèm immorentur decem personæ, et idem sentiunt Suar. de Censur. D. 41 sess. 3 n. 6. Azor. l. 8 c. 10 q. 9. Tol. l. 1 c. 80 n. 5. Mol. de Just. tr. 3 D. 39 num. 8. Vide dicta n. 593 v. Hinc autem. Benè tamen advertit Fagn. in c. Vestra de Cohab. Cler. n. 117, hanc doctrinam, scilicet quod factum sit notum majori parti Parochiæ, intelligendam esse cum grano salis; nam si in Parochia essent mille personæ, perperam diceretur occultum factum illud, quod faciunt quadringenti vel quingenti. In nostro autem casu dicit Sanch. l. 2. D. 37 n. 11 cum Henr. et Man. quod si impedimentum possit per duos testes probari, illud amplius non possit dici occultum, etiàmsi non sit periculum, quod ad forum deferatur; quia tunc sequerentur eadem inconvenientia, quæ olim sequebantur ex Matrimonio clandestino; nam, probato impedimento, post contractum Matrimonium posset alter Conjux alias nuptias inire. Sed meliùs, et communissimè dicunt alii, ut Spor. p. 352 n. 462 cum communi, et Croix l. 6 p. 3 n. 815 cum Laym. Hurt. et Reb. id tantùm procedere, quandò prudens adest periculum, quod res sit deferenda ad forum externum; et idem Sanch. videtur se retractâsse l. 8 D. 34 n. 55 dum ibi explicando ex Nav. c. 27 n. 154 et 155 præfatam clausulam S. Pœnitentiariæ, *Dummodò impedimentum occultum*

sit, dicit cum Lop. et Manuel, illud dici occultum, quod non est publicum majori parti Parochiæ, Viciniæ, vel collegii. Undè rectè concludit N. SS. P. Benedict XIV. Not. 87 n. 45 in fine cum Tiburtio, Nav. et Thesauro, tunc Confessario abstinendum esse ab exequendo Dispensationem, quandò ex circumstantiis prudenter conjicere potest, Impedimentum ex occulto posse fieri publicum. Cæterùm ait cum eisdem AA. et Siro, impedimentum per se dici occultum, si notum sit in Oppido sex solis personis, in Civitate septem vel octo, modò ab eis non fuerit divulgatum. Testatur autem Fagn. l. c. n. 118. S. Pœnitentiariam servare hanc praxim. quandò crimen est notum tantùm quatuor, vel quinque personis, dispensat in eo tamquàm occulto; sed ego scio, S. Pœnitentiariam dispensâsse in impedimento quodam consanguinitatis noto decem circiter personis. Advertit verò idem Fagn. nu. 120, hoc intelligi, quandò à S. Pœnitentiaria dicitur in clausula simplicitur *occultum*, secùs si dicatur *omninò occultum*, ut solet poni in impedimento criminis; quià tunc meritò ait, non dici occultum crimen, quod potest per duos testes probari. E converso notat præfatus Benedictus n. 42 cum de Leone, Bon. Tib. Girib. et pluribus aliis, quod aliquandò posset esse crimen publicum materialiter, nempè si publicum sit Viciniæ, sed formaliter occultum, nimirùm si ignoretur, ab illa copula nasci impedimentum affinitatis, et tunc etiàm potest impetrari Dispensatio à S. Pœnitentiaria.

Quær. III. An Matrimonium sit revalidandum co- III.
ram Parocho, et testibus, si ipsi tempore Matrimonii contracti conscii fuerint impedimenti? Affirmat Sanc. l. 8 D. 73 n. 10 cum Henr. Led. et aliis, quia (ut ait) tunc fuerunt testes non valoris, sed potius nullitatis talis Matrimonii: et idem sentit Croix n. 815 cum Avers. et Kugler, etiàmsi tantùm unus ex testibus impedimentum noverit. Negant verò Coninck. d. 24 dub. 10 n. 84 et Tamb. de Matr. l. 8 c. 7 § 3 n. 10 item Gob. et alii apud Croix ib. quia assistentia Parochi et testium fuit præscripta à Tridentino, non tàm

ad testandam validitatem Matrimonii, quæ multipliciter eis potest esse ignota; quàm ad probandam externam Matrimonii celebrationem, ut periculo obvietur, ne iidem Conjuges alias nuptias ineant. Utraque sententia est probabilis, sed secunda videtur probabilior: Concilium enim sess. 24 c. 1 requirendo assistentiam Parochi, et testium, jam causam exprimit, ne quis fraudulenter plura contrahat conjugia, et minimè indicat, se velle ulteriùs, ut testes certiorentur de matrimonii valore, et cur? quia (ut ajunt Salm. c. 3 n. 129.) *Ecclesia non adducit testes ad probandum valorem Matrimonii, sed celebrationem illius externam.*

1113 Quær. IV. An qui fictè contraxit Matrimonium, teneatur deniquè ex justitia illud revalidare per verum consensum? Affirmant Pal. D. 3 p. 7 § 1 n. 3. Pont. l. 8 c. 5 n. 3. Conc. p. 387 n. 5 et Salm. c. 3 num. 114 cum Soto, Trull. et Avers. Ratio, quia alter jam tradidit corpus per suum consensum, undè, ut servetur æqualitas, tenetur fictè consentiens etiàm per verum consensum corpus suum tradere. Negant verò probabiliùs Sanch. l. 1 D. 11 n. 5 cum Nav. Soto, Angles, Henr. Man. et Arag. item Gutt Hurt. et Vil. apud Salm. n. 113, et probabile putat Pal. n. 2. Ratio quia, cum contractus Matrimonii non possit claudicare, quandò unus fictè consentit, nulla adest traditio alterius; et ideò nulla remanet inæqualitas; ille enim, qui verum apposuit consensum, æquè liber remanet, ac si nullum consensum apposuisset. Omnes tamen conveniunt, tenêri fictè consentientem revalidare Matrimonium per verum consensum, si aliter reparare non possit damna ex illa deceptione alteri illata.

1114 Quær. V. An si unus fictè, vel ex metu contraxit Matrimonium, debeat certiorem facere alterum Conjugem de Matrimonii nullitate, si posteà velit illud revalidare? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenet Pont. l. 4 c. 24 n. 3 cum Comit. item Pal. et Hurtad. apud Salm. c. 3 n. 117 ac probabilem putat Less. l. 2 c. 17 n. 72. Ratio, quia, cum nullus eo casu fuerit contractus, deficiente consensu metum passi, vel

fictè consentientis, nullus etiàm fuit consensus alterius; consensus autem, qui ab initio fuit nullus, tractu temporis convalescere non potest. *Secunda* tamen communis, et verior sententia docet sufficere, quod tantùm fictè consentiens, vel metum passus suum ponat consensum; et hanc tenent Less. l. 2 c. 17 n. 72 et c. 45 n. 67. Nav. c. 22 n. 80 cum Host. et Jo. Andr. S. Anton. 3 p. tit. 1 c. 7 ad med. Cont. Tourn. t. 2 p. 169. Boss. de Cont. Matr. c. 12 n. 383 et c. 2 ex n. 36. Ronc. p. 179 q. 3 cum Laym. Bon. q. 1 p. 9 n. 1. Sanch. l. 2 D. 31 n. 9 cum S. Bonav. Palud. Sylv. Ang. Armilla, Tab. P. Soto, Lop. etc. et Salm. c. 3 n. 118 cum Soto Con. Trull. Hanc sententiam expressè tenet etiàm D. Thom., supplem. q. 47 a. 4 ad 2 ubi dicit: *Ex consensu libero illius qui primò coactus est, non fit Matrimonium, nisi in quantum consensus præcedens in altero adhùc manet in suo vigore, undè si dissentiret, non fieret, Matrimonium.* Ergò, perseverante consensu alterius, sufficit, si coactus liberum ponat consensum. Probatur ex c. Insuper 4. Qui Matr. accus. etc. ubi in summario sic habetur. *Invita desponsata posteà spontè cognita contra Matrimonium non audiatur.* Idem habetur in c. Proposuit 1 de Eo qui dúx: ibi dicitur: quod, cum quidam vir ignorans servam duxisset, *postquàm audivit esse ancillam, carnaliter cognoverit;* undè compulsus fuit; *ut eam sicut uxorem pertractaret.* Idem ex c. Ad id 21 de Sponsal. ibi: *Quamvis ab initio invita fuisset ei tradita et reniteus, tamen quia postmodùm per annum, et dimidium sibi cohabitans consensisse videtur, et ad ipsum est cogenda redire.* Ergò sufficit consensus partis metum passæ, vel fictè consentientis, expressus per copulam conjugalem, vel per cohabitationem, unà cum consensu alterius priùs dato, ad faciendum validum Matrimonium. Ut autem metum passus legitimum ponat consensum, requiritur quidem, ut sciat, primum Matrimonium invalidè fuisse initum; proùt benè advertunt Sanch. l. 2 D. 36 n. 3. Navarr. c. 22 num. 36 et Tourn. tom. 2 pag. 170, cum Sylv. et Peyringh.

Ratio autem nostræ sententiæ est, quia certum est, quod in contractu Matrimonii non requiratur simultas physica consensuum Sonsorum, sed sufficiat moralis, nempè si consensus unius moraliter perseverat, dum ponitur consensus alterius. In nostro autem casu ideò Matrimonium fuit nullum, quia defuit consensus metum passi, vel fictè consentientis; ergò cum jam præcesserit verus consensus alterius, et virtualiter perseveret per cohabitationem etc. nt infr. n. seq. satis est, quod accedat consensus istius metum passi, vel fictè consentientis, expressus, aut per verba, aut per signa, nempè per copulam maritalem, aut voluntariam cohabitationem, ut docet Sanch, l. 4 D. 18 n. 2 cum S. Thom. S. Bon. Palud. etc. utque patet ex textibus suprà citatis. Nec obstat dicere, quod consensus alterius, qui liber fuit à metu, vel fictione, fuerit nullus, cum nullus adfuerit contractus; nam respondetur, quod, licet contractus fuerit nullus, et consensus illius non habuerit effectum, tamen fuerit verus consensus, et ideò cum ipse moraliter perseveret, satis sit ad revalidandum Matrimonium, quandò accedit consensus alterius, qui fictè consentit; pariter ac si iste distulisset suum dare consensum, et posteà jam præstaret.

Neque obstat, ait P. Cuniliati de Matr. § 29 n. 2 et 3, timor, ne pars quæ liberum consensum præstitit, si rursus esset requisita de novo consensu, fortè illum negaret: nam hic interpretativus dissensus non est verus dissensus, sed interim consensus olim impertitus jam perseverat. Quidquid autem opponatur in contrarium, ego non video, quomodò possit responderi ad Canones suprà relatos, et præsertim ad secundum in c. Ad id, de Spons. ubi casus fuit, quod Puella quædam, cum priùs Nuptias contraxisset sine suo consensu interno, et deindè cum illas ideò invalidas censuisset, ad secundum transisset conjugium; sed quia per longum tempus cum primo Viro cohabitaverat, Pontifex præcepit, ut ipsa cogeretur ad primas Nuptias redire, dum præsumebatur, quod per illam

cohabitationem jam suum consensum præstitisset: *Quàmvis ab initio* (repetamus verba textûs) *invita fuisset ei tradita, tamen quia postmodùm per annum et dimidium sibi cohabitant, consensisse videtur, ad ipsum est cogenda redire.* Papa igitùr pro vera non habuit rationem primæ sententiæ, scilicet, quod consensus liberè datus à Viro esset eo casu per se invalidus, tamquàm cadens suprà materiam inhabilem: sed potiùs pro vero judicavit, quod ille Viri consensus, moraliter perseverans, et deindè conjunctus cum consensu à Muliere per suam cohabitationem præstito, jam primum matrimonium convalidâsset, et ideò præcepit, ut Mulier ad illud redire teneretur. Objicitur à Pont. Declaratio Clementis VIII. sed illi respondetur ab Auctoribus nostræ sententiæ, sicùt responsum est suprà n. 1110, *v.* Objicit Pontifex etc.

Quær. VI. An quandò Matrimonium fuit nullum 1117
ob aliquod impedimentum, sit necessarium ad illud revalidandum, ut ablato impedimento, uterque Conjux fiat conscius nullitatis Matrimonii? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Pont. l. 4 c. 24 a n. 2. Pal. p. 7 § 1 n. 3. Boss. t. 1 c. 2 ex num. 71, et c. 2 n. 336. Less. l. 2 c. 17 n. 76. Nav. c. 27 n. 44, cum Sylv. et Cov. ac Sanch. l. 2 D. 35 n. 2, cum D. Th. Scot. Caj. Abul. Palac. etc. Ratio, quia hoc Matrimonium non potest fieri validum neque per primum, neque per secundum consensum præstitum post dispensationem: non per primum; quia quod fuit nullum ab initio, tractu temporis validari non potest: non per secundum, quia hic novus consensus non est validus, nisi fiat animo contrahendi illo tunc Matrimonium, et hunc animum non habet qui nescit, Matrimonium priùs contractum esse nullum, vir enim qui tunc consentit ignorans nullitatem, consentit quidem cum errore, putans, se consentire in uxorem jam suam; ergò cum erret in substantia, consensus minimè valet. *Secunda* verò sententia, quam tenent Salm. c. 3 n. 118, cum Sot. Led. Rod. et Henr. item Palud. Ang. Gabr. et alii plures apud Boss. d. c. 2 n. 72, dicit,

non esse opus, ut pars ignara impedimenti moneatur de nullitate Matrimonii, sed sufficere, quod, ablato impedimento, pars quæ conscia est illius, consensum ab altera accipiat. Probatur 1 ex Decisione 687. Rotæ Romanæ apud Farin. edita Auctoritate Apostolica, eam refert Bossius t. 1 c. 10 n. 332, ibi sic dictum fuit: *Vobiscum quod, impedimentis consanguinitatis non obstantibus, in vestro sic contracto Matrimonio remanere, seu illud publicè servatâ formâ Concilii de novo contrahere, liberè et licitè valeatis, auctoritate Apostolica dispensamus.* Probatur 2 ratione, quia prior consensus, licet suo effectu caruerit ob impedimentum à jure positivo appositum, tamen de jure naturæ fuit validus, cum fuerit præstitus ergà personam de jure naturæ habilem ad contrahendum, ut sapienter considerat Bened. XIV. Notif. 87 n. 80. Undè fit, quod cum removetur impedimentum per dispensationem, perseverante ex una parte primo consensu Conjugis ignorantis impedimentum virtualiter per usum Matrimonii, nempè per copulam conjugalem, cohabitationem voluntariam, et alia signa externa, quæ ex primo consensu procedunt: et accedente ex altera parte consensu interno Conjugis conscii impedimenti, expresso saltèm per similia externa signa, tunc consensus utriusque moraliter uniantur, et Matrimonium convalident. Ac propterea dicunt Abbas, Gonz. Felin. etc. apud Bossium t. 1 c. 3 n. 92, posse Papam dispensare in Matrimonio nullo à novo consensu præstando. Et de facto per Clementem XI. ex Brevi edito die 2 Apr. 1701, (ut refert l. c.) quædam Matrimonia nulliter contracta à quibusdam Populis Indiarum, vocatis Pucueles, et Quartarones, fuerunt sine novo consensu convalidata. In hac autem re (quidquid dixerimus in prima editione) maximè notandum id, quod declaravit Bened. XIV. in Constitutione... emanata die 27 Sept. 1755, (vide Bullar. t. 4,) ibi cum accidisset casus, quod quidam vir, qui bona fide, sed invalidè Matrimonium contraxerat ob impedimentum occultum consanguinitatis, peteret, ut illud convalidaretur, non

tamen certiorata uxore, propter scandalum separationis, quod timebatur, Pontifex petitioni indulsit, eodemque tempore (vide ibi § 7) declaravit, quod casu, quo impedimentum oritur, non à lege naturali, aut divina (proùt esset cum præstatur consensus vivente altero Conjuge, aut cum persona servilis conditionis ignotæ), sed provenit à Lege Ecclesiastica, tunc possit Papa dispensare, ut Matrimonium contrahatur sine novo consensu partis ignorantis impedimentum, habendum pro valido consensum præstitum ab illa in principio, ubi ex lege naturali erat consensus quidem validus; nam eo casu Papa aufert impedimentum in radice Matrimonii, retrotrahendo contractum ac si ab initio impedimentum abfuisset. Hæc verba Pontificis: *Porrò gratia concessa importat dispensationem in radice Matrimonii, quæ à Romanis Pontificibus concedi consuevit, urgente magna causa, et quandò agitur de impedimento Matrimonii ortum habente, non à jure divino, aut naturali, sed à jure Ecclesiastico; et per eam non fit, ut Matrimonium nulliter contractum non ità fuerit contractum, sed effectus de medio tolluntur, qui ob hujusmodi Matrimonii nullitatem antè indultam dispensationem, atque etiàm in ipso Matrimonii contrahendi actu producti fuerunt.* Cæterùm, ubi non suppetit hujusmodi specialis dispensatio Pontificis, non discedendum à prima sententia; maximè quia in Litteris S. Pœnitentiariæ in dispensationibus ad hujusmodi Matrimonia reconvalidanda apponitur sequens clausula: *Ut, dicta muliere de nullitate prioris consensûs certiorata, uterque inter se de novo secretè contrahere valeat.* Licet enim dicant Sanch. l. 8 D. 34 n. 61, et Bon. q. 2 p. 9 n. 8, ac Tiburt. Navarr. in Manud. etc. præfatam clausulam non apponi ut conditionem, sed ut simplicem instructionem, quia aliàs dicta conditio sæpè frustrarètur, item quia clausulæ, quæ apponuntur ut conditiones, aliis strictioribus verbis apponunter; attamen probabiliùs docet Benedictus dict. Notif. 87 n. 68, illam esse veram conditionem, eò quod ablativus absolu-

tus juxtà Jurisperitos veram importet conditionem ex l. A. testator. ff. de Condit. et demonstrat.

1116 Dixi *extrà casum urgentis necessitatis*, nam si ex notitia nullitatis Matrimonii prudenter timeri possit periculum mortis, gravis infamiæ aut scandali ex separatione secuturi : et ex alia Conjux impedimenti conscius non posset evitare redditionem debiti, tunc potest uti secunda sententia tamquàm probabili, quia eo casu ratione necessitatis etiàm cum periculo frustrationis Sacramenti licitum est sequi opinionem tantùm probabilem, ut communiter docent Sanch. l. 2 D. 36 n. 7 et 8. Tourn. t. 2 p. 196 v. Si autem, Carden. in Proposit. Innoc. XI. D. 2 n. 681 et 697, Less. l. 2 c. 17 n. 77. Holzm. p. 417 n. 697. Bonac. qu. 2 part. 9 n. 7. Boss. tom. 1 c. 2 n. 78, cum Con. et Fill. ac Elb. p. 455, n. 344 cum Laym. Spor., Croix, et communi. Imò (ut dicunt Sanch. Viva, Carden. Croix, et alii relati n. 482, v. Sed dicens) in casu extremæ, vel urgentis necessitatis licitum est uti opinione etiàm tenuiter probabili, quia id, quod esset indecens ergà Sacramentum, non est indecens quandò necessitas, et bonum Animæ urgent. Benè tamen advertit Sanch. dict. n. 7, quod tale scandalum, cum impedimentum est ex parte viri, ordinariè non possit timeri.

1117 Quær. VII. Quotuplici modo possit renovari sivè exigi consensus à parte inscia impedimenti post obtentam Dispensationem ? Plures ab AA. assignantur modi. Primus modus, si dicat Sponsus : *Quandò nupsi, non habui verum consensum, nunc præstare volo, vis et tu præstare ?* Hunc modum communiter admittunt DD. et rectè quidem, ac sine mendacio, cum consensus nullus non sit verus consensus ; ità Sanch. l. 2 D. 36 n. 7. Carden. in Prop. 1. Innoc. XI. Diss. 2 n. 680, et Holzm. n. 697. Secundus modus, si dicat : *Dic quæso, si nullum fuisset nostrum Matrimonium, nonne iterùm me accipere intendis ?* Ità Sanch. n. 3 et 6. Salm. c. 3 n. 124, cum Con. Sa, et Dic. Ronc. p. 178 part. 2 R. 2, cum Gobato, item Sylvest. et Rosella apud Boss. de Us. c. 3 n. 83, quia tunc jam

equivalenter manifestatur. Huic tamen modo contradicunt Pont. l. 4 c. 23 n. 7, et Bossius l. c. cum Henr. Gutt. etc. Fill. quia (ut ajunt) tunc Sponsa consentiendo intendit consentire in suum, ignorantia enim concomitans non efficit voluntarium positivè, et ideò tunc non apponitur consensus, ut requiritur independens à primo. Hæc sententia est mihi verior, nisi (exciperem) ex illa petitione ut suprà sponsa inscia impedimenti jam veniret in dubium, vel suspicionem de nullitate Matrimonii, tunc enim jam poneret consensum à primo independentem. Tertius modus, si Sponsus dicat: *Angor scrupulis de nostri Matrimonii valore; ideoque renovemus consensum.* Ità Busemb. ut suprà, Salm. c. 3 n. 124, cum Trull. item Navarr. et Cajet. apud. Tourn. t. 2 vide p. 196, qui immeritò hunc modum non admittit; ipse enim satis est (proùt mihi certum videtur), ut Sponsa ponat consensum independentum à primo; nec obstat, quod illa hoc modo non haberet notitiam certam nullitatis Matrimonii; nam ut novus consensus valeat, non indiget ut apponatur ex notitia certa nullitatis, sed tantùm ut præstetur independenter à primo consensu. Quartus modus: *Si mihi non nupsisses, nonne nuberes nunc?* Ità Busemb. et Salm. l. c. cum aliis. Sed hic modus minimè est admittendus, quia in hoc modo reverà non adest positivus consensus. Quintus modus: *Pro mea consolatione volo de novo contrahere; eja contrahamus.* Ità Anaclet. c. 3 p. 703 n. 174, Sanch. l. 4 D. 36 n. 3, et Salm. l. 3 n. 124, cum Cajet. et Led. Sed hunc jure merito neque admittit Cont. Tourn. l. c. quia per hunc nulla ingeritur in alterum notitia, nec dubium de nullitate primi Matrimonii. Sextus modus, si accedat copula maritalis affectu habita ex parte Conjugis conscii impedimenti per Dispensationem jam sublati, intendendo sic exprimere novum consensum ad Matrimonium de novo contrahendum, nam ex altera parte inscia impedimenti jam exercetur copula eo affectu ex primo consensu præstito, usque tunc in effectu perseverante. Hic tamen modus tunc tantùm sufficeret, quandò non esset locus modis suprà enun-

ciatis, et insuper immineret periculum gravis damni; ità Sanch. l. 2 D. 36 n. 9. Tiburt. Nav. in Manuduct. ad prax. p. 2 Tourn. p. 194 v. Quintus, Bon. q. 2 p. 9 n. 7. Auctor Instr. per li Nov. Conf. p. 2 c. 15 n. 326. Viva q. 4 a. 3 num. 8. Salm. c. 3 n. 125, cum Soto, Cajet. Con. Gutt. et Rodr. item Siro de Leone, et Giribald. apud Bened. XIV. Notif. 87 n. 74, qui non reprobat. Neque tunc obstat clausula certiorationis, quæ apponitur à S. Pœnitentiaria, quia (ut ait Tiburt. Navar. apud Bened.) in hoc casu necessitatis censetur S. Sed. relaxare præfatam conditionem, providendo meliori modo, quo potes, bono Animarum, cum talis conditio tunc sit moraliter impossibilis, quæ executioni mandetur. In hoc igitur casu licitè potest hic modus in praxim deduci, cum valdè probabile sit (ut ostendimus n. 1114), sufficere consensum partis consciæ impedimenti, expressum per copulam conjugalem cum consensu alterius virtualiter perdurante.

DUBIUM IV.

A quo, et ob quam causam possit dispensari in impedimentis Matrimonii?

1118 *In quibus impedimentis Papa possit dispensare?*

1119 *An Papa possit umquàm dispensare in iis quæ sunt de jure Divino?*

1120 *An aliquandò in impedimentis de jure naturæ?*

1121 *An possit Episcopus dispensare in impedimentis dirimentibus?*

1122 *Qu. I. An possit, urgente necessitate, dispensare in eis antè Matrimonium contractum?*

1123 *Qu. II. An post contractum?*

1124 *Qu. III. An tunc requiratur, ut Matrimonium sit contractum bonæ fidei?*

1125 *Qu. IV. An episcopus possit hanc facultatem alteri delegare?*

1126 *Episcopi possunt dispensare in omnibus impedimentis, quæ impediunt Matrimonium de jure humano, vel quæ Matrimonio superveniunt?*

1127 *An Regulares possint dispensare ad petendum debitum?*

1128 *An ipsimet possint dispensare in voto castitatis ad contrahendum Matrimonium, urgente necessitate?*

1129 *Quæ sint causæ justæ ad dispensandum in impedimentis dirimentibus ?*

1130 *Adduntur aliæ causæ sufficientes. An sufficiat subministratio majoris pecuniæ ?*

1131 *Not.* 1. *Quid explicandum, ut Dispensatio non sit subreptitia ? Not.* 2. *Veritas causarum pertinet ad valorem Dispensationis.*

1132 *Qu.* 1 *An cessante causa cesset Dispensatio ?*

1133 *Qu.* 2. *Quid in dubio, an causa falsò allegata fuerit finalis, vel an allegata fuerit vera ?*

1134 *Qu.* 3. *An in supplicatione exprimendum sit, copulam incestuosam habitam fuisse cum intentione facilius obtinendi Dispensationem ?*

1135 *Quid* 4. *si copula non fuerit ex tali intentione præhabita ?*

1136 *Qu. An possit manifestari gradus remotior, tacito propinquiori ?*

1137 *Qu.* 5. *An petens secundam Dispensationem debeat exprimere primam ?*

1138 *Q.* 6. *An si quis habeat plura impedimenta ejusdem speciei, debeat omnia exprimere ?*

1139 *Q.* 7. *An possint seorsim impetrari Dispensationes plurium impedimentorum ?*

1140 *Qu.* 8. *An si quis post obtentam Dispensationem rursus cognoverit consanguineam Sponsæ, indigeat nova Dispensatione ?*

1141 *Qu.* 9. *An, interveniente copula incestuosa inter Sponsos, antequàm Dispensatio executioni mandetur, nova Dispensatio requiratur ?*

1142 *Qu.* 10. *An si contrahentes sint diversæ Diœcesis, cum unoquoque à proprio Episcopo sit dispensandum ?*

1143 *Qu.* 11. *Quæ sint clausulæ in Dispensationibus S. Pœnitentiariæ ?*

1144 *Qu.* 12. *In quibus impedimentis S. Pœnit. possit dispensare ?*

1145 *Not.* 1. *Ad dispensationis valorem non requiritur consensus ejus, cui prodest.*

1146 *Not.* 2. *Quid exprimendum quandò Dispensatio petitur à Dataria ? et quid quandò à S. Pœnitentiaria ?*

1147 *Formula supplicationis ad S. Pœnitentiariam pro impetranda Dispensatione impedimenti, vel voti castitatis, ad celebrandum, aut revalidandum Matrimonium ?*

1148 *Formula exequendi hujusmodi Dispensationem.*

» Resp. 1. Papa non potest dispensare in impedi- 1118
« mentis jure naturæ, vel divino dirimentibus, nisi

» ex speciali concessione : in iis verò, quæ jure Ec-
» clesiastico dirimunt, potest. Ratio prioris est, quia
» inferior non dispensat in lege Superioris; nec homo
» in lege naturæ. Addidi, nisi ex speciali concessio-
» ne, quia sic Pontifex (non tamen Episcopus) potest
» matrimonium ratum dissolvere ex justa causa. Sanch.
» Ledes. Præp. q. 5 d. 8. Dian. p. 8 t. 1. R. 52 et 93.
» Ratio posterioris est, quia Pontifex talia impedi-
» menta inducit : ergò etiàm potest tollere, et quidem
» solus. »

1119 Quæritur, an Papa possit aliquandò dispensare in impedimentis de jure Divino? Ad hujus quæsiti decisionem præmittenda est decisio quæstionis generalis, scilicet an Papa in rebus juris Divini possit umquàm dispensare? In iis, in quibus jus Divinum ortum habet à voluntate humana, proùt in votis, et juramentis, certum est apud omnes, habere Papam facultatem dispensandi : tunc enim, licet ipse non auferat jus Divinum, aufert tamen fundamentum obligationis, quam homo sibi imposuit actu humano : quo sublato, cessat juris Divini obligatio; vide Sanch l. 8. D. 6 n. 2. ubi asserit, id esse commune cum D. Th. et aliis. Majus dubium est, an Papa possit dispensare in jure Divino, quod ex solo Divino arbitrio derivat? Triplex est sententia. *Prima* genericè affirmat, et hanc tenent Abbas, et duo alii apud Sanch. n. 3 qui meritò eam rejicit. *Secunda* sententia, quam tenet Sanch. n. 5 cum Nav. Cano, Ang. Felin. et aliis pluribus dicit, Papam non posse dispensare in universum jus Divinum, sed tantùm in aliquo casu particulari; in quo non expediat observantia præcepti. Undè infert, nullo casu posse dispensare in præceptis non fornicandi, non mutandi materiam, et formam Sacramentorum, et similibus; quia transgressio in his continet omnimodam indecentiam, quæ præponderat cuicumque causæ; posse verò dispensare in residentia Episcoporum, in Matrimonio rato, in consecratione Eucharistiæ sub utraque specie (sed hoc nos negavimus de Euchar. n. 196 v. D. 2), et similibus aliis, quia in istis potest justa

causa occurrere, quæ præponderet indecentiæ, quam præceptum respexit. *Tertia* demùm sententia communior, et probabilior dicit, numquàm posse Papam dispensare in iis, quæ sunt de absoluto jure Divino; hanc tenent Pont. lib. 8 c. 3 n. 2. Suar. l. 10 c. 6 n. 6 et Pal. t. 1 t. 3 de Leg. D. 6 p. 3 n. 5 et 6, cum Salas, Covar. et Sylv. ex D. Th. 1. 2 q. 97 a. 4, ubi ait: *Sicùt in lege humana publica non potest dispensare, nisi ille à quo lex auctoritatem habet...ità in præceptis juris Divini quæ sunt à Deo, nullus potest dispensare nisi Deus, vel is cui ipse specialiter committeret.* Hæc autem specialis commissio (rectè ait Pal.) non quidem habetur ex verbis illis: *Quodcumque ligaveris super terram*, vel illis *pasce oves meas*, hæc enim verba, cum generalia sint, non continent specialem commissionem: Tantò magis, quod hujusmodi Dispensationes in jure Divino essent nocivæ unitati et stabilitati Ecclesiæ. Valdè autem probabiliter dicunt Suar. de Euch. D. 43 s. 4 v. *Tertia sententia*, item Sot. Palac. Suar. Valent. Durand. major, Nav. Con. et alii plures apud Sanch. posse Pontificem in aliquo casu particulari non dispensare, sed declarare, quod jus Divinum non obliget. Ratio, quia hæc potestas fuit necessaria propter humanarum rerum varietatem; aliàs Deus bono regimini Ecclesiæ non satis providisset.

Deveniendo igitùr ad quæsitum circà Matrimonium, 1120
dico 1. Papam non posse dispensare in impedimentis de jure naturæ contra Viva in Prop. 1 damn. ab Innoc. XI. n. 39 et Carden. in eamd. Prop. 1. D. 3 n. 591. Nec obstat Responsum Urbani VIII. quod objiciunt (illudque retulimus n. 902), nam patet ex iis, quæ refert idem Cardenas ib. illam non fuisse dispensationem, sed meram declarationem pro illo casu particulari. Dico 2. posse Papam in aliquo casu urgentissimæ necessitatis declarare, esse validum Matrimonium, non obstante impedimento, quod probabiliter de jure naturæ illi obstet, proùt de facto declaravit Clemens XI. proùt vidimus n. 1115. Nec obstat id, quod ait Sanch. l. 8. D. 6 n. 10, scilicet posse Papam in hu-

jusmodi impedimentis dubiis neque dispensare, neque declarare, quod ipsa non obstent valori Matrimonii, quia (ut dicit) si hæc via aperiretur, facilè possent concedi in Ecclesia istæ dispensationes sivè declarationes, et sic accidere possent plures fornicationes materiales. Nam respondetur, quod cum Papa in hujusmodi casibus declarat impedimentum non obstare, tunc agat ut universalis Doctor Ecclesiæ, in quo errare non potest, et oppositum asserere non posset excusari à magna temeritate; ut enim ait Bened. XIV. de Syn. ex Veracr. *De Pontificis potestate, postquàm dispensavit, dubitare instar sacrilegii est.*

1121 « 1. Episcopus in impedimentis dirimentibus Matrimonium jam contractum non potest ordinario » jure dispensare, nisi ex tacita concessione in casu » necessitatis, quandò sequentia concurrunt: 1. Ut » defectus sit dispensabilis. 2. Ut sit occultus, idest » non sit notorius, seu divulgatus. 3. Ut ex altera parte » saltèm Matrimonium bona fide sit contractum. 4. » Ut non sit facilis accessus ad Papam; ità comm. » Sanch. Con. M. Per. d. 43 s. 6. Quandò autem contractum est ex dispensatione subreptitia, non potest » Episcopus sua dispensatione priorem confirmare. » Dian. p. 9 t. 7. R. 40, ex Præp. Per. etc. In impedimentis verò dirimentibus Matrimonium nondùm » contractum videtur numquàm posse, imò nec Legatus à latere, nisi speciali facultate. Laym. l. 5 tr. » 10 p. 4 c. 6 et l. 1 t. 4 c. 22. Bon. q. 3 p. 15 etc. » Contra quos Dian. p. 8 t. 3 res. 280. Præp. Vill. et » Escob. de leg. E. 14 c. 4 putat, Episcopum id posse » aliquandò in casu raro, ex causa maximè urgente, » si omnibus tentatis judicetur necessarium esse ad » vitandam gravem infamiam, vel grave scandalum, » cui aliter occurri non posset, idque ex tacita Papæ » licentia. »

1122 Quær. I. An Episcopus possit dispensare in aliquo impedimento dirimente antè Matrimonium contractum, urgente necessitate? Vide dicta hoc l. 6 n. 512 v. Sed hîc, ubi affirmativam sententiam tenuimus cum

communi DD. (contra Bus. ut suprà), dummodò vera urgeat necessitas, puta si aliàs immineat periculum mortis, vel si Matrimonium sit necessarium ad legitimandas proles, vel ad vitandam fœminæ infamiam, aut alia damna; vel si mulier nobilis (ut ajunt Salm. c. 14 n. 11 sivè honesta, licet non nobilis, ut meliùs dicit Conc. p. 343 n. 5) parata esset nuptias tali die contrahere, et in Confessione manifestaret impedimentum. Ratio, tum quia eo casu vel præsumitur ipse Papa dispensare, vel omninò cessat reservatio, exemplo in c. 2 de Desp. impub. ubi: *Districtiùs inhibemus, ne aliqui antè ætatem Canonibus præscriptam conjungantur, nisi fortè aliqua urgentissima necessitate interveniente, utpotè pro bono pacis talis conjunctio toleretur.* Quod verbum *toleretur* Pont. l. 8 c. 13 n. 6 et Salm. d. n. 11, interpretantur pro vera dispensatione, dicentes, hanc tolerantiam non esse permissionis, sed approbationis. Addit Ronc. p. 191 q. 1. R. 2 cum Pignat. et Tamb. quod, etiàmsi impedimentum fuerit publicum, possit Episcopus dispensare, quandò eædem interveniunt rationes, quæ sufficiunt ad dispensandum in impedimento occulto. Sed hanc opinionem vix unquàm puto posse habere locum in praxi, quia cum impedimentum est publicum cessat ratio scandali, si Sponsi à tali Matrimonio desistunt; imò præsertim ad vitandum scandalum tenentur à nuptiis desistere.

Quær. II. An Episcopus possit aliquandò dispensare in impedimento dirimente post contractum Matrimonium? 1123

Negant Sot. Cord. Med. et Vener. ap. Sanch. l. 2 D. 40 n. 2, quia (ut ajunt) Episcopi nihil possunt in lege Pontificis. Affirmant verò communiter DD. casu, quo non pateat facilis aditus ad Papam, et contrà immineat periculum mortis, vel infamiæ, aut scandali, si Conjuges separentur, vel incontinentiæ, si non separentur, ità Cabass. T. J. l. 3 c. 27 n. 7. Merb. t. 2 p. 464 q. 5. Nat. Alex. de Matr. a. 13. Reg. 10. Cont. Tourn. t. 2 p. 244 Reg. 2. Conc. p. 343 n. 4, cum communi. Pal. D. 4 p. ult. § 1 n. 7. Bon. q. 3 p. 12

n. 13. Barb. All. 35 n. 3. Sanch. l. 2 D. 42 n. 3, cum Abb. Gutt. Gom. etc. Salm. c. 14 n. 7, cum Con. Avers. Cornejo, et Henr. ac Escob. l. 27 n. 682, cum Nav. Vasq. Hurt Salas. etc. Ratio, quia hoc casu, pariter ac dictum est in prima quæstione, præsumitur Papa consentire, maximè cum ipse jam notam habeat hanc sententiam communiter ab AA. traditam. Benè autem advertit Croix l. 7 n. 143, et Fel. Pot. n. 3345, quod si dispensatio commodè possit per epistolam obtineri à S. Pœnitentiaria; tunc non possit Episcopus dispensare, quàmvis (ut dicit Croix l. 6 p. 3 n. 835.) plures fornicationes materiales interim habeantur. Dicuntur autem *materiales*, quia (ut diximus de Pœnit. n. 611, cum communi DD. quibus adde Tourn. t. 2 p. 196 v. Si autem, cum Sylv. contra P. Conc.), si Conjuges sint in bona fide, in ea sunt relinquendi, quandò periculum sit infamiæ, scandali, aut incontinentiæ, si moneantur de nullitate Matrimonii.

1124 Quær. III. An in casu præfato, ut possit Episcopus dispensare, requiratur, quod Matrimonium fuerit contractum bona fide? Certum est, non requiri bonam fidem ex parte utriusque, ut dicunt communiter Sanch. l. 2 D. 40 n. 4. Pont. l. 8 c. 13 n. 4. Merbes t. 2 p. 494 q. 5. Conc. p. 343 n. 7. Salm. c. 14 n. 8 et alii. Ratio, tum quia stante bona fide unius Conjugis, Matrimonium jam dicitur bona fide contractum argumento ex c. Cum inhibitio, de Cland. Desp. et c. Ex tenore, qui fil. sint legit. tum quia malitia unius non debet alteri nocere. Dubium fit, an Episcopus possit dispensare, si uterque mala fide contraxit? Affirmant Dic. Henr. etc. ap. Salm. c. 14 n. 9, quia, ut ajunt, licet culpabiliter contraxerint, nec etiàm tunc præsumitur Pontifex cum tanto periculo dispensationem sibi reservare. Sed communissimè et veriùs negant Pont. d. n. 4. Pal. D 4 p. ult. § n. 7. Barb. All. 35 n. 4. Esc. l. 27 n. 687. Sanch. d. n. 4, cum Led. Cord. Lop. et Veracr. ac Salm. n. 9, cum Con. et Avers. Ratio, tum quia in Trid. sess. 24 c. 5, dicitur: *Si quis intrà gradus prohibitos scienter Matrimonium contrahere præ-*

sumpserit, separetur, et spe dispensationis consequendæ careat. . . non enim dignus est qui Ecclesiæ benignitatem facilè experiatur, cujus salubria præcepta temerè contempsit. Tum quia aliàs daretur occasio, ut quotidiè spe dispensationis Matrimonia celebrarentur, contemptis impedimentis. Ut autem quis dicatur mala fide contraxisse, non sufficit scivisse factum, sed requiritur scivisse, quod tale factum induxerit impedimentum; ità Sanch. et Conc. ll. cc. ac Salm. n. 10, cum Bann. Cand. et Aversa. Addunt Sanch. et Salm. ib. cum eisdem, neque sufficere quod ignorantia fuerit crassa, quia reverà non dicitur *scienter* facere (ut loquitur Concilium) qui aliquid facit cum ignorantia crassa, ut docet etiàm Nav. c. 36 n. 141 Declar. 4. Secùs si ignorantia sit adeò crassa, ut temeritas videatur, proùt ajunt Sanch. et Salm. ll. cc. Et idem dicendum, si Sponsi voluntariè omiserint Proclamationes, tunc enim, etiàmsi contraxerint ignorando nullitatem Matrimonii, Dispensatio ipsis est deneganda, ut subdit Tridentinum loc. cit. dicens: *si ignoranter id fecerit, si quidem solemnitates requisitas in contrahendo Matrimonio neglexerit, eisdem subjiciatur pœnis.*

Quær. IV. An Episcopus casu, quo potest in impe- 1125
dimento dirimente dispensare, possit hanc facultatem alteri delegare? Negant Sylv. Medina etc. apud Sanch. l. 2. D. 40 n. 13 quia (ut ajunt) Episcopi nequeunt hujusmodi facultates delegare, nisi ipsis hæc potestas sit specialiter concessa; idque probant ex Trident. sess. 24 cap. 6. Liceat, ubi conceditur Episcopis facultas absolvendi à casibus Papalibus, et ibi explicatur, per se, vel Vicarium; ergò ut Episcopus possit delegare hujusmodi facultates, eget speciali concessione. Sed communiter affirmant Pont. l. 8 c. 13 n. 5. Pal D. 4 par. ult. § 1 n. 13. Bar. All. 35 n. 14. Escob. l. 27 n. 695. Bon. q. 3 p. 15 n. 6. Sanch. l. c. n. 14, cum Ang. Sylv. Con. Cord. et Lop ac Salman. c. 14 n. 12, cum Con. Aversa, Leand. et Henr. Et hoc (ut dicunt Sanch. num. 16, et Pal. ac Salm. ll. cc. cum

Aversa, et Gutt.) non solùm pro casu particulari, sed etiàm pro omnibus occurrentibus, tàm præsentibus, quàm futuris. Ratio, quia cum hæc potestas non sit annexa personæ, sed dignitati et officio, ipsa non dicitur delegata, sed ordinaria, et ideò benè delegari potest, ut diximus de Lug. 1 n. 190, v. Et in his, et 193. Nec obstat Concilium l. c. nam respondent Sanch. et Pal. cum Guttier. quod Concilium voluerit per hoc tantùm explicare, Vicarium non habere hanc facultatem ex generali commissione Vicariatûs, sed egere speciali commissione Episcopi, sed non voluerit denegare Episcopis hanc facultatem delegandi.

1126 » Resp. 2. In impedimentis non dirimentibus possunt Episcopi dispensare universaliter Quod addo, » quia excipiuntur illa, quæ in jure naturali, et divino impediunt, ut votum castitatis absolutum, et » perfectum, Bonac. q. 3 p. 15 ex Nav. Sanch. etc. » (*Sed in Matrimonio contracto possunt dispensare ad petendum debitum in voto emisso tàm antè quàm post Matrimonium;* vide dicta n. 986 et 987) et sponsalia priora : ut habet Tanner. art. 8 qu. 4 d. 2 nu. 30 ex Sanch. l. 7 D. 17 n. 8. Idem habet. Fill. t. 10 » par. 2 c. 10 n. 306. Laym. l. 5 c. 10 par. 4 c. 15 » n 2 sub finem. Similiter Episcopus potest dispensare in impedimentis, quæ Matrimonio supervenient, et impediunt petitionem debiti, v. g. cognationis spiritualis, vel affinitatis. Bon. l. c. Sanch. » lib. 8 d. 12 num. 16. Fill. loc. cit. ubi excipit incestum commissum Matrimonio consummato cum » consanguineis, in iis, qui non sunt juvenes. * (Sed » Sanch. n. 13 expressè docet oppositum, vide dicta » n. 1076.) *

1127 » Resp. 3. Possunt etiàm confessarii Regulares approbati, * (Idest Benedictini, Mendicantes, et » omnes alii eorum Privilegiis communicantes, ut » Sanch. l. 8 D. 16 num. 3 et 8. Pont. lib. 8 c. 13 in » fine, Pal. p. ult. § 1 num. 18 et Salman. cum Gutt. » Rodr. Aversa, et Candido), de licentia tamen suorum Provincialium, dispensare ad petendum debi-

» tum conjugale, propter cognitionem consanguinei
» conjugis in secundo gradu, ut Rodriq. q. regul. t.
» 1 q. 63 art. 1 nullo modo tamen in impedimento
» ipso. V. Mar. Perez d. 44 s. 7 n. 13. Dixi, Provin-
» cialium, quia quod Molf. Leon. etc. volunt, con-
» fessarios Societatis Jesu habere omnes hanc facul-
» tatem immediatè à P. Generali, id refutat Diana
» p. 3 t. 2 res. 14. * (Vide dicta n. 1076 v. Insuper.) *

Quær. hîc, an Regulares possint dispensare in voto 1128
castitatis ad contrahendum Matrimonium, si magna urgeat necessitas, nempè si nequeant nuptiæ moraliter differri, et aliundè immineat periculum infamiæ, aut scandali? Communiter docent DD. posse confessarios Mendicantes aliosque Religiosos communicantes Privilegiis dispensare in omnibus votis, in quibus Episcopi de jure ordinario dispensare valent cum suis subditis, ex pluribus Privilegiis nempè Innoc. VIII. in quadam Bulla, quam refert Rodriq. item Martini V. Eug. IV. Julii II. Pauli III. et Greg. VIII. (quod extendit etiàm ad vota jurata), ità Sanch. l. 4 D. 34 n. 4. Pont. l. 8 c. 10 n. 9. Less. l. 2 c. 40 num. 134. Pal. t. 3 tr. 15 p. 13 n. 7. Reiffenst. dist. 3 n. 44. Sporer de Voto, c. 2 n. 54. Elbel eod tit. n. 274 et Salm. de Voto c. 3 n. 94 cum Navar. Lopez, Arag. Fag. Trull. Cand. Villal. etc. Hinc diximus n. 987 v. An autem, posse Regulares dispensare in voto castitatis emisso antè, vel post Matrimonium ad petendum debitum. Sed dubium fit, an in casu urgentissimæ necessitatis, sicùt possunt dispensare Episcopi (juxtà dicta de Voto l. 3 n. 258 v. Notif. II.), possint etiàm Regulares dispensare ad contrahendum Matrimonium? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Reiffenst. l. 5. Decretal. tit. 34 n. 40. Vidal, de Voto, Inquis. 3. n. 77. Anton. à Spir. S. tr. 2 D. 3 n. 84 item Bassæus, Henrincx, Crousers etc. ac Elbel t. 2 de Voto p. 90 n. 279 (qui probabilem putat; et alii apud Salm. de Voto c. 2 n. 97.) qui pariter vocant probabilem. Ratio, quia Episcopi in casu necessitatis dispensant in voto castitatis jure or-

dinario, juxtà mox dicta n. 1125. Undè Regulares, qui possunt dispensare in omnibus votis; in quibus Episcopi jure ordinario dispensant, possunt etiàm in eo dispensare urgente necessitate. *Secunda* verò sententia communior negat, et hanc tenent Sanch. l. 2 D. 40 n. 9. Pont. l. 8 c. 10 n. 11. Barb. All. 37 n. 14, Sporer tr. 3 nu. 74. Pal. de Voto D. 1 p. 12 num. 7. Laym. l. 4 tr. 4 c. 8 n. 17. Tamb. l. 3 c. 16 § 4 n. 54 et Salm. de Voto c. 3 n. 96 cum Suar. Leand. Diana, Lez. Bardi, Prado, Moya, et Rodr. Ratio quia Regulares possunt tantùm dispensare in votis, in quibus dispensant Episcopi jure ordinario; sed in necessitate Episcopi non dispensant jure ordinario, sed extraordinario et per accidens, eò quod agatur de casibus, non ordinariè, sed extraordinariè contingentibus. Sed respondent Adversarii, quod non per hoc, quod casus sint extraordinarii, dicendum sit, quod Episcopi dispensent jure extraordinario, nam etiàm in his casibus habent potestatem ordinariam, cum ipsa sit annexa eorum officio et dignitati. Undè non audeo primam sententiam reprobare.

829 » Resp. 4. Ut licitè dispensetur in impedimentis » dirimentibus requiritur justa causa, qualis secun- » dùm Filliuc. c. 8 est, v. gr. 1. Extinctio magnæ » litis, vel odii inter agnatos. 2. Ablatio scandali. » 3. Inæqualitas Matrimonii, nisi consanguineis, vel » affinibus nubatur. 4. Defectus dotis competentis. » 5. Conservatio facultatum in eadem cognatione. » 6. Merita petentis dispensationem. Plures vide » apud Sanch. d. 19. Coninch. d. 33. Hurtad. d. 26. » Mar. Perez d. 44 sect. 5 ubi notat 1. Quantò gra- » dus consanguinitatis, vel affinitatis est propinquior, » tanto requiri causam graviorem. 2. Sæpè plures ag- » gregatas causas sufficere, quarum singulæ non suf- » cerent. Vide etiàm Dian. p. 8 t. 3 R. 93.

» Resp. 5. Si quis dubitet, an habeat impedimen- » tum dirimens, v. gr. contrahendi Matrimonium » cum certa persona, et adhibita diligentia suffi- » cienti, non possit intelligere veritatem, probabile

» est, posse cum ea contrahere sine dispensatione
» (nisi tamen præsumptio aliqua stet pro impedi-
» mento), quia possessio stat pro libertate contra-
» hendi. Sanchez, Sancius, Franc. Lugo, Bard. d. 6
» c. 11 p. 7 § 11 (contra Laym. et Pal.) * (Sed v.
» dicta n. 902. Qu. III. v. Dicunt autem, ubi oppo-
» situm tenuimus cum Laym. Pal. Less. Tournely,
» Ronc. etc.) * »

Præter causas, quas affert Busemb. ad licitè dispen- 1130
sandum, additur à Salm. n. 24 pro causa instauratio Matrimonii bona fide contracti : et etiàm mala fide, si Matrimonium fuerit consummatum, vel adsit fama de copula habita. Item necessitas auxilii, puta si mulier defectu viri non possit litibus assistere, vel filiis suis providere. Item ætas fœminæ excedens annum 24. Item periculum perversionis à fide. Item subministratio majoris pecuniæ : scribit Conc. pag. 348 n. 9, hanc causam pecuniæ sibi displicere, ut propter eam dispenset Ecclesia in impedimentis : miratur enim, quod postquàm Tridentinum dixit, Dispensationes gratis esse concedendas, Doctores assignent pro causa dispensandi, quod illæ non dentur gratis. Sed communiter AA. hanc causam admittunt ut Sanch. l. 8. D. 19 n. 35. Salm. c. 14 n. 26. Pal. D. 4 p. ult § 2 n. 2. et Papa Bened. XIV. Notif. 87 n. 26 cum Pall. in Trid. Et meritò, cum hujusmodi compositiones (ut Innoc. X. præcepit (non immisceantur cum aliis pecuniis Thesauri Cameralis, sed reserventur in monte Pietatis, et indè non extrahantur, nisi de mandato pontificis; ut in sola opera pia impendantur, cum igitùr talis pecuniæ præstatio in subsidium pauperum erogetur, sit causa satis justa, ut Ecclesia dispenset, sicùt frequenter solet. Nec officit, quod mussitent Hæretici, ut objicit P. Concina. nam patenter injustè mussitant.

Notandum autem 1. quod ut dispensatio non sit 1131
subreptitia, explicanda sint omnia impedimenta, quæ adsunt, item cognatio si sit carnalis, aut spiritualis ; item gradus et linea, si sit recta, aut lateralis. An autem sufficiat exprimere solum gradum remotiorem?

Vide intrà n. 1136. Quæst. 4. Notandum 2. quod in Constitutione Summ. Pontif. Bened. XIV. quæ incipit. *Ad Apostolicæ servitutis* (vide in fine libri Decr. IX. edit. die 10 Martii an. 1742.) declaratum fuerit, expressionem causarum, earumque verificationem in Dispensationibus appositas ad validitatem pertinere. Undè Summ. Pontifex præcipit omnibus Procuratoribus, etc. ut sciscitentur ab Oratoribus veras causas, et illas sincerè exponant, sub pœna falsi; item Episcopis, et aliis quibus executio committi solet, imposuit, ut explorarent veritatem causarum in Litteris Apostolicis expressarum. Hinc deinceps plures addendæ sunt quæstiones valdè utiles in praxi quòad materiam dispensationem.

1132 Quær. enim 1. an, cessante causa Dispensationis, cesset Dispensatio? Affirma, si causa cessat, antequàm Dispensatio expediatur, vel antequàm fiat ab Episcopo, cui à Pontifice commissa fuerit. Secùs verò, si causa cesset, Dispensatione jam expedita et facta ab inferiori, etiàmsi cessat antè celebrationem Matrimonii, Ratio, quia per Dispensationem jam tollitur impedimentum, sivè lex relaxatur, cujus obligatio extincta, si cessat posteà causa, minimè reviviscit; ità valdè probabiliter Pont. l. 8 c. 20 n. 3. Pal. de Privil. D. 4 p. 15 n. 7. Suar. de Leg. l. 6 c. 20 a. n 15. et Salm. de Matr. c. 14 n. 29 cum Sa, et Sylv. contra Sanch. Dic. etc. qui tamen hoc probabile vocant; vide etiàm dicta l. 1 n. 196 v. Quæstio verò.

1133 Quær. 2. quid autem dicendum, si dubitatur, an causa, falsò allegata, fuerit finalis, aut impulsiva? Vel an causa fuerit vera, an falsa? Resp. quod in omnibus his, et similibus dubiis valida censenda sit Dispensatio; quia in dubio standum pro validitate actûs; ità Sanch. de Matrim. l. 8 D. 21 n. 20 et 25. Pont. l. 8 c. 17 n. 41. Pal. de Privil. D. 6 p. 16 § 4 n. 3. et Salm. c. 14 n. 37 cum Dic. Gabr. etc.

1134 Quær. 3. an, cum petitur Dispensatio pro Matrimonio contrahendo inter propinquos, exprimenda sit copula incestuosa inter eos habita? Commune est

apud omnes, quod si copula ex parte utriusque fuerit habita ad faciliùs obtinendam Dispensationem, et copula allegetur pro unica causa consequendi Dispensationem, tunc necessariò malus ille animus sit exprimendus, aliàs Matrimonium erit nullum, quia nemini debet suum crimen prodesse; tantò magis, quod Pontifex moveatur ex ea ad imponendam majorem pœnitentiam, aut pecuniæ compositionem, ut sic homines magis à tali crimine avertantur: ità communiter Sanch. lib. 8 D. 25 n. 38. Pal. D. 4 p. ult. § 3 n. 9 et Salm. c. 14 n. 42 et alii. Idque expressum est in Bulla Innoc. XII. renovata à Bened. XIV. per Bullam, Pastor bonus, § 42 ubi dicitur: *Si qui verò oratores, obtentâ Dispensatione à Dataria super impedimento primi et secundi, sivè secundi dumtaxat gradûs consanguinitatis seu affinitatis, cum expressione quidem carnalis copulæ, sed tacita, occulta et malitiosa intentione, in ipsa copula habita ad faciliùs obtinendam Dispensationem, pro revalidatione hujusmodi Dispensationis ad dictam Pœnitentiariam recurrant, possit idem Major Pœnitentiarius absolutè dispensare cum personis, explicitè affirmantibus, se sub expressa forma miserabilium Dispensationes à Dataria obtinuisse. Cum iis verò, qui non tamquàm pauperes dispensati fuerint, non dispenset, nisi solutâ priùs in Dataria, ad effectum erogandi eleëmosynas, taxâ definiendâ arbitrio ejusdem Majoris Pœnitentiarii.*

Dicunt autem Pal. et Salm. l. c. cum Hurtado, non tenêri Oratores prædictam malam intentionem exprimere, si fuerit tantùm mente concepta, quia (ut ajunt) tunc crimen pravi illius animi non subjacet potestati Ecclesiæ. Sed huic opinioni non acquiesco; hîc enim non agitur de pœna, sed de Dispensatione, quam benè potest Ecclesia nolle concedere, si crimen pravæ intentionis adfuerit; sicùt potest Ecclesia in concessione Indulgentiarum excludere non implentes aliquod opus internum, ut docent Suar. de Pœnit. D. 52 sect. 5 n. 5 et Bon. de Indulg. D. 6 q. 1 p. 5 num. 29, cum aliis. Probabilissimè verò dicunt

Salm. c. 14 n. 43, cum aliis, quod si in petitione aliæ causæ per se jam sufficientes ad obtinendam Dispensationem exponantur, et simùl exponatur copula præhabita (quæ omninò et semper exponi debet, ut n. seq. mox videbimus), tunc non sit opus, ut allegetur circumstantia malæ fidei, nempè quod copula fuerit consummata ad Dispensationem faciliùs impetrandam.

1135 Sed redeundo ad quæsitum, dicunt alii, valere Matrimonium, si Sponsi in supplicatione reticuerint circumstantiam copulæ, si illa sit præhabita sine prava intentione obtinendi faciliùs Dispensationem, ità Pont. l. 8 c. 17 num. 32, et Salm. c. 14 n. 40, cum Henr. Perez, Hurt. Vega, Vill. etc. Sed omninò est tenendum esse nullum, ut docent Sanch. l. 8 c. 25 num. 8. Laym. l. 1 tr. 4 c. 22 n. 18. Pal. D. 4 p. ult. § 2 n. 4 item Con. Diana, Gutt. Reb. Fill. etc. ap. Salm. n. 39. Et de hoc hodiè non est amplius dubitandum ex Bulla cit. Pastor bonus. Summ. Pont. Bened. XIV. § 41, ubi dicitur: *Quod si obtinuerit à nostra Dataria Dispensationem super gradu prohibito, in primo et secundo, vel secundo tantùm, ac etiàm tertio vel quarto cum reticentia copulæ inter eos secutæ, quam sine honoris detrimento detegere non valeant; possit idem Major Pœnitentiarius, si copula sit adhùc secreta, hujusmodi Dispensationem, seu respectivè reconvalidationem in foro conscientiæ tantùm concedere; factâ, quandò agitur de primo et secundo, vel secundo tantùm gradu, compositione* 50 *ducatorum auri de Camera ad Datariam transmittendorum, nisi prior gratia expedita fuisset in forma pauperum.* Ex his attende, quod Papa dicendo, *possit reconvalidationem concedere*, non habeat pro validis Matrimonia cum tali reticentia contracta; tantò magis, quod in gradibus mox suprà descriptis Dispensatio propter solutionem relatam difficilior reddatur.

1136 Quær. 4 an possit manifestari remotior gradus consanguinitatis, vel affinitatis, reticendo propinquiorem? Affirmant Sanch. l. 8 D. 24 n. 28. Pont. l. 8 c. 17 n. 26 et Salm. c. 14 n. 46, ac Sylv. ac Pont. apud Tourn. t. 2 p. 136 v. Observandum 2. Idque inferunt ex quo-

dam Motu Proprio S. Pii V. *Sanctissimus*, ubi dictum fuit, quod Dispensatio sine gradûs propinquioris mentione obtenta (nempè si Sponsi sint conjuncti in quarto, et tertio gradu) *de subreptionis vel obreptionis vitio notari non possit, obtentis tamen posteà Litteris Declaratoriis super propinquiori.* Undè dicunt, quod hujusmodi. Litteræ (quibus declaratur, quod gradus propinquior non obstet Matrimonio) requirantur tantùm in foro externo ad vitandum scandalum, non verò si scandalum absit. Hinc, contra Conradum, Tourn. Anacl. etc. qui dicebant, Matrimonium esse nullum sine præfatis Litteris, declaravit Bened. XIV. in Brevi, *Etsi matrimonialis*, dato 30 Sept. 1755, (vide in Bullar. to. 4 p. 346 § 6.) Matrimonium esse quidem illicitum, sed non invalidum; modò propinquitas non sit primi aut secundi gradûs consanguinitatis, vel affinitatis. Prætereà rectè advertit Tourn. t. 2 p. 136. Observ. 2 quod in gradu mixto exprimi debeat sexus qui est in primo gradu, quia difficiliùs conceditur, ut nepos ducat amitam, quàm patruus ducat neptem: major enim perversio ordinis est, ut nepos constituatur suæ amitæ caput.

Quær. 5 si quis petat secundam Dispensationem in eadem materia post primam aliàs obtentam, an pri- 1137
mam exprimere debeat? Respondetur affirmativè, quandò impedimentum est ex eodem crimine, quia relapsus retrahit Superiorem à dispensando. Secùs si impedimentum non sit ex aliquo crimine, vel sit ex crimine diverso; ità Conc. p. 351 n. 23, cum communi, et Salm. c. 14 n. 47 et 48, cum Coninck et Aversa.

Quær. 6. an, si quis habeat plura impedimenta affinitatis ejusdem gradûs, puta si cognoverit duas 1138
sorores suæ sponsæ, debeat in supplicatione Dispensationis utramque copulam exprimere? Negant Vega, Henr. Led. et Man. apud Escob. l. 27 n. 747. Sed probabiliùs affirmant Sanch. l. 8 D. 24 nu. 5. Pont. l. 8 c. 17 § 5 n. 5. Conc. q. 352 n. 13. Anacl. p. 701 n. 165. Salm. c. 14 n. 51 cum Aversa, et Pal. et Esc. n. 748 cum Mol. Hurt. Con, Villal, Diana, Leand.

ac Rota Rom. Ratio, quia in simplici non comprehenditur mixtum; et licet hæc impedimenta non sint specie diversa, sunt tamen numero distincta. Et de hoc hodiè non ampliùs dibitandum, nam sic omninò tenendum esse declaravit Bened. XIV. in Brevi, *Etsi Matrimonialis*, jam suprà relato n. 1137. Et idem dicendum de aliis impedimentis consanguinitatis, cognationis spiritualis, publicæ honestatis etc. ut Sanch. et Anacl. ll. cc.

1139 Quær. 7. an, si concurrant plura impedimenta, possit divisim impetrari eorum Dispensatio? Adest triplex sententia. *Prima* affirmat, et hanc tenent Salas, Rodr. et Sa apud Salm. c. 14 n. 52, et probabile vocant ibi Villal. Dicast. et alii, quia nullibi ex jure habetur, requiri, quod impedimenta simùl exponantur. *Secunda* sententia negat, quam tenent Sanch. l. 8 D. 23 nu. 2. Pont. l. 8 c. 17 § 4. Pal D. 4 p. ult. § 3 n. 11. Conc. p. 352 nu. 23 et Escob. n. 745 cum Suar. Laym. Perez; et Gutt. item Diana, ac Leand. apud Salm. n. 53, tum quia sic habet praxis Curiæ; tum quià in uno impedimento cum altero conjuncto difficiliùs dispensatur. *Tertia* sententia probabilior, quam tenent Salm. n. 54, cui non dissentiunt AA. secundæ, distinguit, et dicit, quod si impedimenta disparatè se habent, et unum ex altero non augetur, ut votum et consanguinitas, aut consanguinitas et machinatio, tunc sufficiat divisim obtinere Dispensationem. Secùs si impedimenta sint talis rationis, ut afferant conjuncta majorem repugnantiam ad Matrimonium contrahendum, puta si quis vult ducere consanguineam, cujus sororem turpiter cognoverit; tunc enim difficilior redditur Dispensatio. Excipiunt Coninok, et Aversa apud Salm. si justa detur causa separandi, ut si unum impedimentum esset publicum, et aliud secretum, quod infamiam possit afferre, nempè si quis vult ducere consanguineam, cujus sororem occultè cognovit; tunc enim, ne infamentur contrahentes, possunt divisim Dispensationem petere. Et talem testatur Aversa esse stylum

Curiæ. Sed id dico intelligendum tantùm respectu ad Dispensationem obtinendam à Dataria, puta ob publicum impedimentum consanguinitatis, cum Sponsa; nam quòad Dispensationem impedimenti occulti propter copulam cum ejus sorore, juxtà nostram sententiam, saltèm in supplicatione ad Pœnitentiariam debent ea impedimenta simùl exponi, cum simùl exposita jam, ut diximus, Dispensationem reddant difficiliorem.

Quær. 8. an, si quis post obtentam Dispensationem 140
super impedimentum occultum affinitatis, iterùm habuerit rem cum eadem consanguinea Sponsæ, antequàm eam duxerit, nova indigeat Dispensatione? Si Dispensatio non adhùc fuerit executa ab eo, cui commissa est, conveniunt omnes, non indigere; ità Contin. Tour. tom. 2 p. 228 v. Si verò, et Elbel de Matr. p. 505 ex n. 506, quia tales dispensationes non sortiuntur effectum à die expeditionis, sed à tempore executionis. Si tamen jam fuerit executa, affirmant Habert de Legib. c. 13. et Elbel l. c. ex Gob. et Quintanad. quia executor solùm dispensare potest in impedimento contracto, non autem in contrahendo, maximè cum in Litteris S. Pœnitentiariæ soleat committi facultas cum clausula, *ut dispenses hac vice*. Verùm probabiliùs non requiritur nova Dispensatio, ut dicunt Sanch. l. 8 D. 25 num. 4. cum Guttier. Cord. et Manuel, ac Tourn. l. c. cum Anacl. et Conrado, qui de hoc affert expressam Declar. S. C. Ratio, quia affinitas illa jam sublata est per dispensationem quòad hunc effectum contrahendi Matrimonium; et hoc videtur denotare clausula illa *hac vice*, si fortè verum est, quod talis clausula soleat apponi, quod nescio. Cæterùm ipsa S. Pœnitentiaria in praxi hanc nostram sententiam sequitur, ut ego ipse observavi in quodam authentico ejus Rescripto, edito die 21 Sept. 1752, ubi sic responsum fuit. *S. Pœnitentiaria ad præmissa respondet, quod si Orator aliàs super eodem primi affinitatis gradûs impedimento ad Matrimonium contrahendum cum muliere de præsenti ejus conjuge fuerit dispensatus*,

etiàmsi ipse post obtentam gratiam, atque antè Matrimonii celebrationem denuò cum supradictæ mulieris matre relapsus sit, nova dispensatione non indigere. Et hoc valet etiàm quòad Dispensationem obtentam à Dataria, atque executam in impedimento consanguinitatis; modò Dispensatio non sit impertita *in forma pauperum*; ità Conrad. l. 8 c. 1 n. 51. et Sanch. de Matr. l. 8 D. 24 n. 8 cum aliis.

Dicit autem Bened. XIV. Notif. 87 n. 51. Ex Fill. Clericat. et Tamb. si obtenta Dispensatione S. Pœnitentiariæ in foro conscientiæ, impedimentum detentum fuerit in foro externo, et Conjuges nullas afferre possint probationes, et Matrimonium ità sit contractum, tunc Episcopum, Parochum, et judicem debere acquiescere testimonio Confessarii fidem facientis de Dispensatione impetrata.

1141 Quær. 9. An, si post obtentam Dispensationem super gradu prohibito, antequàm illa executioni mandetur, intercesserit copula inter Sponsos, nova requiratur Dispensatio? Negant alii, ut Ovan. Sa, etc. ap. Sanch. l. 8 D. 25 n. 6. Sed veriùs affirmant Sanch. cum Gallego, Gultier. etc. n. 8. Ratio, quia Stylus Curiæ sic obtinuit, ut incestus hic declaretur; illo enim manifestato, Pontifex majorem imponit pœnitentiam, amplioremque compositionem pecuniæ exigit. Et sic etiàm declaravit S. C. mense Maji 1635.. (apud Pitton. num. 878.) ubi dictum fuit: *Qui litteris Dispensationis obtentis super gradu prohibito consanguinitatis, et illis non præsentatis contraxit, vel carnaliter* (nota) *sponsam cognovit, non potest absque nova Dispensatione in Matrimonio permanere.* Et idem eruitur ex dictis in quæst. 3 n. 1134. Probabiliter verò ait Sanch. l. c. n. 5, quod licet Dispensatio fuerit concessa cum clausula, *modò culpa non interfuerit*, tamen si illa habeatur post executionem Dispensationis, tunc non requiratur nova Dispensatio, quia sufficit ad ejus valorem, quod antè illam copula non intervenerit.

1142 Quær. 10. an si contrahentes sint diversæ Diœcesis, cum unoquoque debeat à proprio Episcopo dispensari? Affirmant Sambovius, Gibert. etc. apud Contin.

Tourn. t. 2 p. 247 q. 1 sed negant probabiliter ipse Tourn. cum Episcopo Tutelensi. Ratio, quia, cum Episcopus aufert à suo subdito impedimentum, habilem eum reddit ad contrahendum cum altero impedito, sicùt si quis haberet facultatem dispensandi in aliquod gradu, dispensando cum suo subdito, dispensaret etiàm cum extraneo, undè hic extraneus poterit tunc contrahere coram Parocho alterius quo cum dispensavit Episcopus.

Quær. 11. quæ sint clausulæ solitæ apponi in Dis- 1143
pensationibus à S. Pœnitentiaria? Clausulæ I. *Si ità sit.* In hoc benè ajunt Sanch. l. 8. D. 34 n. 21. Cabass. T. J. l. 3 c. 27 n. 10, fidem esse adhibendam pœnitenti, nisi Delegatus certè sciat oppositum ex notitia extrà Confessionem accepta. Dicit autem Sanch. lib. 3. D. 20 n. 18 cum Nav. quod si petatur Dispensatio super voto castitatis, non sufficiat ad dispensandum sola tentatio, vel periculum labendi tantùm semel vel iterùm, sed requiratur, ut vovens sit in periculo sæpiùs violandi votum. Sed meliùs censet Contin. Tom. t. 2 p. 238 in princ. cum Pontas, sufficere si quis propter gravem tentationem sit in probabili periculo etiàm unius lapsûs, quia per unum lapsum jam castitas amittitur. II. *Auditâ priùs Sacramentali Confessione.* Juxtà hanc ergò clausulam necessaria est Confessio: neque huic reverà contradicit Sanch. l. 8. D. 24 n. 29 ut putat Tourn. p. 236, nam tempore, quo scripsit Sanch. hæc clausula non apponebatur, et ideò dixit, non requiri Confessionem, sed ipsemet Sanch. subdit ib., quod Confessio esset necessaria, si talis clausula apponeretur. III. *Sublata occasione peccandi.* Intelligitur si occasio sit voluntaria, quod de facto sit tollenda; si verò necessaria, auferatur saltèm ex animo, reddendo illam ex proxima remotam per debita media adhibenda, ut rectè explicat Tourn. d. p. 239. v. Tertia. IV. *Dummodò impedimentum sit occultum.* De hac clausula vide dicta n. 1111. V. *Injunctâ ei gravi pœnitentia.* Intelligitur juxtà vires pœnitentis, ut benè notat idem Tourn. l. c. v. Quarta; cum Tiburt. et Nav. qui

dicit, quod possit injungi ex gr. per sex menses jejunium semel in hebdomada, vel recitatio Rosarii ter in hebdomada, aut frequens Confessio (saltèm semel in mense) orationes, lectio spiritualis etc. Quod si pœnitens propter crimen, super quo petitur Dispensatio, jam satisfecerit pœnitentiæ, dicit Tourn. ibid., illius præviæ satisfactionis habendam esse rationem, undè Confessarius tunc pœnitentias in Brevi Romano præscriptas moderari debebit. Si verò Dispensationi concessæ sit à pœnitentiaria annexa quædam species commutationis, nempè Confessio semel in mense, hæc à Confessario omninò est imponenda, ut id. Tour. ib. n. 2 et Ben. XIV. Not. 87 n. 46 cum Sayr VI. *Præsentibus laceratis, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ.* Hæc laceratio statim facienda est; sed intellige moraliter, nempè saltèm infrà triduum post Dipensationem executam; juxtà dicta n. 856. Si autem in Litteris non sit apposita clausula lacerationis, proùt non apponitur, quandò Matrimonium nondùm est contractum, tunc non est obligatio eas lacerandi, sed hujusmodi Dispensatio debet à Parocho cautè annotari in libro, qui non possit ab alio aspici, ad hoc, ut ipse possit requisitus postmodùm, si opus erit, fidem facere de Dispensatione impetrata.

1144 Quær. 12. in quibus impedimentis S. Pœnitentiaria habeat facultatem dispensandi? Ad hujus quæsiti declarationem, quæ multùm potest prodesse ad praxim Parochis, et Confessariis, hæc operæ pretium duxi annotare quæ habenter in Bulla Sum. Pont. Bened. XIV. quæ incipit Pastor bonus, edita die 13. Ap. an. 1744 ubi confirmata et inserta est Bulla Inn. XII. (emanata 3 Apr. 1692. incipiens, Romanus Pontifex.) Ibi § 39. pro Matrimoniis nondùm contractis sic habetur: *In Matrimoniis contrahendis possit idem Major Pœnitentiarius in foro conscientiæ tantùm super impedimentis occurrentibus, quæ Matrimonium non dirimunt, dispensare, vel dispensari mandare.* Hujusmodi autem impedimenta tantùm impedientia hodiè (ut diximus suprà) ad tria reducuntur, nempè votum,

sponsalia, et Ecclesiæ vetitum. Quòad verò impedimenta dirimentia, sic ibi traditur: *At in Dispensatione super quocumque impedimento ex quovis gradu, sivè consanguinitatis, sivè affinitatis, ex copula licita, sivè ex cognatione spirituali proveniente etiam in foro conscientiæ tantùm, tametsi impedimentum sit occultum, et periculum scandalorum immineat, in iisdem Matrimoniis contrahendis abstineat.*

Circà verò impedimenta in Matrimoniis jam contractis § 40 sic dicitur: *In Matrimoniis verò contractis, à Dispensatione seu Matrimonii reconvalidatione in gradibus primo, et secundo, seu secundo tantùm consanguinitatis, vel affinitatis ex copula licita, etiàm in occultis, pariter abstineat, præterquàm si in secundo tantùm gradu prædicto impedimentum saltèm per decennium duraverit occultum, et Oratores simùl publicè contraxerint, et convixerint, et uti Conjuges reputati fuerint. In tertio autem et quarto gradibus occultis, in contractis possit dispensare, atque in iisdem tertio et quarto gradibus publicis possit revalidare matrimonia ex causa subreptionis, et obreptionis occultæ Litterarum Apostolicarum nulliter contracta: præterquàm si falsitas consistat in narratione præcedentis copulæ, quæ anteà reverà non intercesserat.* Et ratio hujus est, quia in reconvalidatione Matrimonii nullius propter copulam falsò expositam, non redundat infamia in contrahentes. Deindè super affinitate ex copula illicita § 43. dicitur: *Super impedimento occulto affinitatis ex copula illicita, quotiescumque adsit rationabilis causa, licet periculum scandalorum non immineret, in Matrimoniis tàm contractis, quàm contrahendis in foro conscientiæ dispensare et dispensari mandare valeat.* Super impedimento autem criminis § 44. *Super occulto impedimento criminis adulterii, si fuerit cum fide data dumtaxat, neutro machinante, commissum, possit tàm in contrahendis quàm contractis Matrimoniis dispensare. Si verò crimen fuisset, utroque vel altero machinante, patratum, possit in occultis pariter dispensationem concedere; rarò tamen, et quandò necessitas postulaverit ratione alicujus gravis imminentis*

periculi, quod prudentiâ Majoris Pœnitentiarii, re præsertim discussa in Congregatione, vel Signatura, arbitrandum erit. Demùm in § 57. Noster SS. Pontifex confirmat omnia Privilegia et Indulta S. Pœnitentiariæ concessa, etiàm vivæ vocis Oraculo, ab aliis Pontificibus. Et idem Benedictus Notif. 87 n. 7. refert Inn. XII. declarâsse vivæ vocis Oraculo, S. Pœnitentiariæ esse concessas omnes facultates ad ejus forum pertinentes, exceptis iis, quæ in sua Bulla, Romanus, exceptæ fuerant.

1145 Insuper notandum 1. quod ad Dispensationem obtinendam non requiratur consensus ejus, cui prodesse debet, quàmvis ut prosit, ab ipso posteà acceptanda sit; ità Sanch. l. 8 D. 3 ex n. 4 et Salm. c. 14 n. 38. Qui addunt, quod si idem impedimentum afficit utrumque Sponsum, sufficiat pro uno Dispensationem impetrare. Secùs verò, si impedimentum afficiat unum independenter ab impedimento alterius.

1146 Notandum 2. quod cum petitur Dispensatio à Dataria, exprimendum sit nomen, cognomen, Diœcesis originis et domicilii tantùm, si Orator ibi habeat perfectum domicilium; item utraque Diœcesis Sponsi et Sponsæ, si ipsi diversas Diœceses habeant. Quandò verò petitur à S. Pœnitentiaria, tacentur nomina, et alia, sed tantùm exprimitur persona et locus, quò litteræ sunt dirigendæ.

1147 Hîc refert ad praxim Confessarii annotare Formulam supplicationis ad impetrandam à S. Pœnitentiaria Dispensationem impedimenti ad contrahendum, sivè reconvalidandum Matrimonium, videlicet:

Intus. *Eminentissimo è Reverendissimo Signore.*

NN. avendo avuto copula con una donna, si ritrova aver data parola di Matrimonio ad NN. sua sorella; e perchè l' impedimento è occulto, e non succedendo il detto Matrimonio, ne verrebbe molto scandalo, supplica perciò l' Em. S. a volergli concedere la Dispensa. La risposta si degnerà di mandarla a Napoli (o pur...

per la posta di Napoli a Nola) *in testa di*... (hîc exprimatur nomen et cognomen illius, ad quem rescribendum erit). Si autem petitur Dispensatio voti castatis : *NN. si ritrova aver fatto voto di castità, ma perchè sta in grave pericolo d' incontinenza, prega per tanto l' Em. S. a dispensare nel suddetto voto, affine di poter contraere Matrimonio, etc.* Ità, si Matrimonium nondùm est contractum ; si verò Matrimonium jam est contractum, sic scribi potest : *NN. ignaro* (*o consapevole*) *dell' impedimento ha contratto Matrimonio con una donna, la cui madre* (*o sorella*) *avea prima carnalmente conosciuta; onde, essendo l' impedimento occulto, e perciò non potendosi separare senza scandalo, supplica l' Em. S. per l' assoluzione, e Dispensa. La risposta, etc.*

Foris autem inscribetur. *All' Eminentissimo e Reverendissimo Signore, Signore, e Patrone Colendissimo.*

Il Signor Cardinale Penitenziere Maggiore.

Roma.

Delegatus autem, cui commissa fuerit executio dispensationis, poterit in dispensando hanc vel similem formulam adhibere post datam Sacramentalem Absolutionem : *Et insuper auctoritate Apostolica mihi concessa dispenso tecum super impedimento primi* (*seu secundi, seu primi et secundi*) *gradûs proveniente ex copula illicita, à te habita cum sorore mulieris quacum contraxisti* (aut *contrahere intendis*) ut *Matrimonium cum illa rursus contrahere possis, renovato consensu; et prolem, si quam suscepisti* (vel *suscipies*), *legitimam declaro. In nomine Patris, etc.* Si verò Dispensatio sit à voto castitatis, dicitur : *Insuper tibi votum castitatis, quod emisisti, ut valeas Matrimonium contrahere, et illo uti, in opera, quæ tibi præscripsi, dispensando commuto. In*

nomine, etc. Si quis, non obstante voto castitatis, Matrimonium jam inierit, dicitur: *Item non obstante castitatis voto quod emisisti, in Matrimonio remanere, et debitum conjugale exigere possis, auctoritate Apostolica tecum dispenso. In nomine, etc.*

Qui autem vellet legere Bullam Bened. XIV, ubi præscribitur forma procedendi in omnibus causis nullitatis Matrimonii, videat P. Zachariam ap. Croix l. 6 p. 3 ad n. 430, qui illam in extensum refert. Incipit præfata Bulla, Dei miseratione, fuitque edita nonis novemb. an. 1741. Vide etiam La Croix l. 6 p. 3 n. 909.

LIBER VII.

DE CENSURIS ECCLESIASTICIS, ET IRREGULARITATIBUS.

CAPUT I.

DE CENSURIS IN GENERE.

DUBIUM I.

Quid sit Censura Ecclesiastica?

1 *Quid est Censura?*
2 *An Censura privet bonis internis?*
3 *An Degradatio, vel Depositio sit Censura?*
4 *An cessatio à Divinis?*
5 *An Irregularitas? de qua vide etiàm infrà n.* 351.

« Resp. Est pœna spiritualis, et medicinalis, per 1
» quam homini baptizato delinquenti, ac contumaci,
» per potentiam Ecclesiasticam aufertur usus quorum-
» dam spiritualium bonorum. Laym. l. 1 t. 5 p. 1 c. 1.
» *(Nota verbum medicinalis. *Et ideò non sunt ex-*
» *communicandi ii, de quorum correctione desperatur, nisi*
» *fiat ad terrorem aliorum.* Salm. Tract. 10, de Cens.
» c. 1 n. 10, cum S. Th.)

Undè resolves.

» 1. Per censuram non privatur homo bonis merè 2
» internis, verb. gr. charactere, potestate ordinis,
» nec bonis propriis, ac privatis: v. gr. fide, chari-
» tate, gratia, etc. (*Nec communione Sanctorum radi-*
» *caliter derivante ex fide, et charitate.* Vide Salm. n. 8.)
» sed quibusdam externis, et publicis, sivè actioni-
» bus, quæ habent spiritualem aliquem effectum,

» vel commodum, ut sunt sacrificium, officium divi-
» num, beneficium, administratio, et susceptio Sacra-
» mentorum, indulgentia, publica Ecclesiæ suffragia:
» quia hæc et non illa subsunt dispositioni Ecclesiæ.
» Undè, si interdùm privetur bono alieno temporali,
» v. gr. convictu humano per excommunicationem,
» id tantùm fit secundariò.

» Exilium, career, servitus, privatio beneficii,
» nisi adjunctam habeant suspensionem aliquam spi-
» ritualium actionum, non sunt censuræ, quia sunt
» pœnæ temporales.

3 » 3. Nec degradatio, vel depositio est censura;
» quia, etsi sit pœna spiritualis, non tamen medici-
» nalis, sed perpetua, et ob peccatum præteritum,
» etiàm emendatum, potest infligi *) Ità Veriùs et
» communiùs Salm. c. 1 n. 12 cum Suar. Barb. Pal.
» Con. Val. etc. (contra Gut. Ledes. etc.) et clarè
» colligitur ex c. Quærenti de Verb. signif. ubi sic
» habetur : *Quærenti, quid per censuram Ecclesiasti-*
» *cam debeat intelligi, cum hujusmodi clausulam in*
» *litteris nostris apponimus? Respondemus, quod per*
» *eam non solùm interdicti, sed suspensionis, et ex-*
» *communicationis sententia valeat intelligi.*) *

4 » 4. Nec cessatio à divinis, quia non imponitur
» per modum medicinæ ad tollendam contumaciam,
» sed ad propulsandam injuriam Ecclesiæ factam.

5 » 5. Nec irregularitas, sivè sit ex defectu, quia hæc
» non est pœnalis, sed tantùm impedimentum cano-
» nicum; sivè sit ex delicto, quia hæc non irrogatur
» per modum pœnæ medicinalis, sed punitivæ et ex se
» perpetuæ. Undè nec tollitur per absolutionem, si-
» cùt censura, sed per dispensationem. Bonac. d. 1
» q. 1 p. 1 * (Idem docent Suar. tom. 5 D. 1 sect 3.
» Bon. D. 1 q. 1 p. 1 n. 4. Contin. Tourn. tom. 2 p.
» 387 Salm. c. 1 n. 12. Pal. D. 1 p. 1 n. 3 etc. (con-
» tra Sot. Bon. Cov. etc.) Et huic sententiæ favet
» etiàm Bened. XIV. in Epist. Encycl. Inter præteri-
» tos, Edita 3 Dec. 1749 § 5o. Vide dicenda n. 351.) *

» 6. Quandò in Jubilæis, vel privilegiis datur po-

» testas absolvendi à censuris, non comprehenditur
» irregularitas, nisi expressè addatur. * (ut declaravit
» idem Bened. XIV. l. c.) *

DUBIUM II.

Quotuplex sit Censura?

6 *Quotupliciter Censuræ dividantur. An censuræ latæ ab Episcopo in Synodo sint perpetuæ, et tamquàm latæ à jure?*
7 *Quandò Censuræ reputentur esse latæ sententiæ?*
8 *Quandò ferendæ?*

« Respond. Dividitur I. essentialiter in Excommuni- 6
» cationem, Suspensionem, et Interdictum, II. Acci-
» dentaliter in eam, quæ est à jure, et fertur per Ca-
» nones, Constitutiones, vel Statuta Ecclesiastica,
» stabili ac permanente lege; et eam, quæ est ab
» homine, quæ scilicet fertur à judice, vel Prælato,
» per modum mandati, vel sententiæ judiciariæ. Est-
» que vel particularis, circà factum aliquod particu-
» lare, aut certas personas; vel generalis, quæ nullâ
» singularis facti, aut personæ determinatione fer-
» tur * (*Nota igitur, quod censuræ, quas ferè Episco-*
» *pes in Synodo Diœcesana, dicantur latæ per modum*
» *Statuti; et hæ tamquàm latæ à jure durant post mor-*
» *tem Episcopi. Aliæ verò extrà Synodum dicuntur latæ*
» *ab homine per modum præcepti, seu mandati, aut*
» *sententiæ; et hæ per mortem ferentis cessant, sivè*
» *præceptum sit particulare, sivè generale.* Ità Ronc. c.
» 1 q. 2 Salm. de Censur. c. 1 n. 16. Croix l. 7 n. 7
» cum Dicast.) * III. In eam, quæ est sententiæ *la-*
» *tæ*, quam scilicet jus, aut judex statuit ipso facto,
» quo quis v. g. contra legem facit, sine alia senten-
» tia incurrendam: et in eam, quæ est *ferendæ*,
» quam jus, aut judex non vult ipso facto incurri,
» sed per sententiam infligi, Pro quibus dignoscen-
» dis consideranda sunt verba, quibus censura fer-

» tur ; quæ, si includant alterius actionem, seu » ministerium, significant censuram esse sententiæ » ferendæ ; latæ verò, si non includant. Si verò am- » bigua sint, tenêri potest regula 49 juris in 6, quod » in dubio circà pœnas benignior interpretatio sit fa- » cienda, * Ità etiàm Spor. p. 116 n. 6. Cont. Tourn. » tom. 2 p. 381. Conc tom. 10 p. 415 n. 5 item Fill. » Mach. etc. cum Salm. de Gens. c. 1. n. 18 ex c. » Odia, et ex c. In pœnis, De Reg. Juris in 6.) *

Undè resolves.

7 » I. Est censura latæ sententiæ. 1. Si verba sint » præteriti, aut præsentis temporis, v. gr. excom- » municavimus, excommunicatus est, fuit, excom- » munico, suspenduntur, Interdicuntur, volumus, » aut jubemus esse excommunicatum, suspensum, etc. » 2. Si addatur particula, ipso jure, ipso facto, vel » sine alia sententia. 3 Si verba sunt imperativi, mo- » di, v. gr. Incidat in excommunicationem, maneat » interdictus, etc. Ratio, quia hæc omnia nullius ac- » tionem interponunt.

8 » 2. Sententiæ ferendæ est, saltèm ut plurimùm, » 1. Si verba sint futuri temporis, v. gr. excommu- » nicabitur, suspendetur. * (Ità Tourn d. p. 381 et » Conc. p. 415 n. 5.) * 2. Si dicatur, excommunice- » tur, suspendatur, volumus excommunicari. * (Ità » Spor. p. 116 n. 6 sed vide hic in fin) * 3. Si verba » sint minatoria, v. gr. sub pœna excommunicatio- » nis, sub interminatione anathematis, etc. nisi ta- » men ex adjunctis aliud colligatur. Ità etiàm Salm. » c. 1 n. 19 cum Fill. Avila, etc. Conc. p. 415 n. 5 » et Tourn. tom. 2 p. 381. *Item si dicatur.* Volumus » excommunicari, suspendi, etc. Ronc. p. 50 q. 2. » *Si autem dicatur*, Excommunicatus sit, Bonacin. » Hurt. etc. cum Salm. n. 19 *tenent, excommunicatio-* » *nem esse latæ sententiæ;* sed Sanch. Laym. ibid. etc. » *volunt esse ferendæ. Utraque est probabilis. Si dicitur:* » Anathema sit, Sanch. et Dic. ap. Croix l. 7 n. 9.

» *dicunt esse ferendæ* (contrà Suar. et Tourn. p. 381.)
» *nisi fiat contra hæresim.* Quod autem ait Bus. *si dicatur*, excommunicetur, suspendatur, etc. *intelligi*
» *ferendæ sententiæ, hoc explicandum est, si præceptum excommunicandi, suspendendi, etc. alteri* (*puta*
» *Episcopo*) *imponatur. At si absolutè modo imperativo*
» *profertur, censura dicenda est latæ sententiæ, ut pro*
» *certo asserit* Bonac de Cens. D. 1 q. 1 p. 1 num. 7
» et communiter docent Sylv. Ang. Arm. Suar. Vasq.
» Avila, et Dic. ap. Croix lib. 7 n. 9.) »

DUBIUM III.

Qui possint ferre Censuram, et in quos?

9 *Quis possit censuram ferre?*
10 *Ex potestate ordinaria possunt. I. Papa. II. Episcopi. An autem eorum Vicarii? III. Prælati Regulares. VI Concilia, et Capitula. V. Qui hoc habent ex privilegio.*
11 *Quis possit ferre censuras ex potestate delegata? Non possunt* 1. *Parochi.* 2. *Laici.* 3. *Fœminæ.*
12 *Quot conditiones requirantur, ut quis possit censuram ferre? I. Ut si vir. II Baptizatus. III. Tonsuratus. IV. Compos rationis. V Ut habeat jurisdictionem expeditam VI. Ut liberè agat.*
13 *Quæ conditiones, ut quis possit censurâ ligari? I. Ut sit homo. II. Baptizatus. III. Compos rationis. An ebrii, vel amentes ad tempus?*
14 *An impuberes doli capaces?*
15 *IV. Ut sit subditus.*
16 *An Reges?*
17 *An peregrini?*
18 *V. Ut sit persona determinata, quòad excommunicationem.*
19 *An excommunicatio in Communitatem sit valida, et licita?*
20 *Prælati Regulares possunt censuras ferre in subditos ubique existentes.*
21 *Qu. I. An Episcopus existens extrà Diœcesim possit ferre censuras in subditos.*
22 *Qu II. An contrà, existens in Diœcesi possit ligare censurâ subditum extrà degentem?*
23 *Q. III. An subditus delinquens extrà Diœcesim, incurrat censuram latam per præceptum in futuros delinquentes?*

24 *An Monasteria Regularium sint loca exempta?*
25 *Quid si agatur de damno resarciendo?*
26 *Qu. IV. An Episcopus possit censuras ferre in subditum alienum delinquentem in sua Diœcesi?*
27 *Qu. V. An censura, lata generaliter, liget alienigenas?*
28 *Quomodò quis ligari possit pluribus censuris?*

« Resp 1. Censuram ferre potest omnis, ac solus
9 » Superior Ecclesiasticus, habens in foro externo,
» seu contentioso jurisdictionem, sivè ordinariam,
» sivè, delegatam * (*Est de Fide contra Novatores,*
» *quod Ecclesia potestatem habeat ferendi censuras,*
» *quibus suos subditos bonis spiritualibus privet, ex*
» Conc. Const. sess. 8 Err. 3 et ex Bullis Martini V.
» et Leonis X.) *
10 » Porrò ordinariam, quæ est ratione officii, vel al-
» terius juris, potestque delegari Clerico Clericatûs
» privilegiis gaudenti, ut Bon. d. 1. q. 1 p. 2. Layn.
» l. 1 t. 5 par. 1 c. 3 n. 1 ex c. cum Ecclesiarum, S.
» Th. etc. docent, habet 1. Papa respectu totius Ec-
» clesiæ. II. Patriarchæ, Archiepiscopi * (*Respectu*
» *tantùm subditorum suæ Diœcesis, non verò aliorum*
» *suffraganeorum, nisi tempore Visitationis, aut nisi*
» *causa sit per appellationem ad ipsos devoluta;* Pal.
» D. 1 p. 4 n. 2. Conink. D. 13 dub. 4 n. 31., Salm.
» c. 1 n. 29., ex c. Venerabilibus, de Sent. excom.
» in 6.) *, Episcopi * (*Dummodò sint confirmati, esto*
» *non consecrati, quia per confirmationem jam acci-*
» *piunt jurisdictionem;* Tourn. p. 287 et Salman. d.
» n. 29, ex c. Transmissam de Elect.) *, eorumque
» Vicarii Generales * (Hoc tamen negant Sayr. Ugo-
» lin. et alii apud Croix l. 7 n. 24, sed verius affir-
» mant cum Busemb. Fagnan. in c. Quoniam de Offic.
» Del n. 15. Bon. q. 1 p. 2 n. 5. Tourn. tom. 2 p. 388.
» item Suar. Sanch. Gutt. Garc. et plures apud Croix
» l. c. *Quia hoc pertinet ad ordinariam potestatem Vi-*
» *carii, qui cum Episcopo unum facit tribunal,* ut ex c.
» Romana de Apell. in 6 et c. 2 de Consult. in 6.) III.
» Generales, Provinciales, et Superiores locales reli-
» gionum. * (Uti etiàm Priores, Guardiani, Rectо-
» res, ut Suar. D. 2 sect. 2 n. 9. Bonac. q. 1 p. 2 n. 5.

» Pal. p. 4 n. 2. et Salm. c. 1 n. 31, ex c. Cum in Ecclesiis de major. et obed.) * respectu suorum subditorum. IV. Congregationes Religionum, Concilia provincialia Episcoporum, Capitula provincialia quorumdam Religiosorum * (*Ac Capitulum Ecclesiæ Cathedralis Sede vacante, seu Vicarius Capitularis pro eo*, Salm. c. 1 n. 32, ex c. Cum olim, de major. etc;) * Et denique V. Quidam alii ex concessione, ut multi Archidiaconi, Archipresbyteri, et Decani. * (*Adde, quod censuras ferre possint omnes, qui per communem errorem cum titulo præsumpto tamquàm Superiores habentur*, ex l. Barbarius, ff. De Off. Præt. et ex c. Infamis 3 q. 7. Vide Salm. c. 1 n. 38.)

» Delegatam habent, quibus ea committitur ab ordinariam habente, cujus morte expirat: * (*Nisi causa à Delegato jam sit incepta etiàm per solam citationem*, ex c. Gratum de Offic. Deleg.) * nec delegatus potest alteri delegare, nisi habeat specialem hujus commissionem, ut si sit delegatus Papæ. * (Ex c. 3 de Offic. Deleg. *propter privilegium quod habent Delegati à Pontifice.*)

Undè resolves.

» 1. Non possunt potestate ordinaria ferre censuram, 1 Parochi * (Ut communiter Cont. Tourn. p. 389, cum D. Th. D. Bonav. etc. et Salm. c. 1 n. 33, cum Suar. Soto, etc. *cum potestas eis concessa ex jure communi, sit abrogata per consuetudinem.*)*

» 2. Laici: quia non sunt capaces jurisdictionis Ecclesiasticæ: uti et Religiosi professi non habentes primam tonsuram. Fœminæ, licet sint Priorissæ, vel Abbatissæ, quia non sunt capaces jurisdictionis, seu potestatis clavium: quandò verò in jure dicuntur posse subjectos sibi Clericos suspendere ab officio, vel beneficio, suspensio non accipitur propriè pro censura, cujus violator irregularitatem incurrit, sed latè, et impropriè pro præcepto, quo

» Abbatissa, Clerico sibi quodammodò subjecto pro-
» hibet celebrationem, donec satisfecerit, subtrahens
» ei reditus intereà. Vide Bonac. l. c. Laym. l. c. t. 5
» p. 1 c. 3 n. 3. »

12 Hìc sedulò notandum, quod ut aliquis possit censuras ferre, sex conditiones requirantur.

Requir. I. Ut sit vir, saltèm loquendo de potestate ordinaria. An autem Papa ex plenitudine potestatis possit committere mulieri facultatem ferendi censuras? Probabiliùs negant Salm. c. 4 n. 48, cum S. Th. Con. Sot. etc. contra Croix l. 7 n. 19, cum Palud. Leand. etc. Ratio, quia potestas hæc data est Apostolis, et eorum successoribus, quibus traditæ sunt Claves Ecclesiæ; potestas autem clavium nullo modo mulieribus tradi potest. Requir. II. Ut sit baptizatus, quia qui non est in Ecclesia. non est capax Ecclesiasticæ jurisdictionis; ità veriùs Suar. Candid. et Salm. c. 1 n. 51, contra Ugolin. etc. Requir. III. Ut sit saltèm primâ Tonsurâ insignitus, aliàs nequit jurisdictionem spiritualem habere, cum non sit in Ordine Ecclesiastico adhùc constitutus. Ità Salm. cap. 1 n. 52 et 53, cum S. Th. ex c. Ecclesiæ. De Const. ubi laici spiritualia tractare prohibentur. Et ideò laicus nequit in Vicarium ab Episcopo eligi, ut Salm. ib. in fin cum Covar Communiter tamen dicunt DD. quod ex commissione Pontificis posset laicus ferre censuras; quod enim censuras ferens debeat esse Ecclesiasticus, est de jure positivo, in quo potest Papa dispensare: ità Pal. p. 4 n. 3. Cont. Tourn. p. 389 q. 1. Bon. p. 2 n. 3 et 6. Salm. n. 52, cum Con. et Cant. ac Croix d. n. 19, cum comm.

Requir. IV. Ut sit compos rationis: est commune. Vid. Salm. c. 1 n. 55. Imò debet habere intentionem ligandi eum, contra quem fert censuram, ex c. Cum voluntate. De Sent. exc. Exquo infertur 1 quod si Prælatus intendit aliquem eximere à generali sententia, ille non incurrat. Infertur 2 quod si Prælatus censuram ferat sine animo ligandi, censura non incurratur. Infertur 3 quod si quis excommunicatur ad instantiam

partis, ille solùm juxtà intentionem partis maneat ligatus; ità Salm. dict. n. 55.

Requir. V. Ut habeat jurisdictionem expeditam quòad usum: hinc Episcopus excommunicatus, suspensus, hæreticus, aut schismaticus nequit ferre censuras, ex c. Exceptionem. De Except. Et ideò Vicarius Episcopi excommunicati, aut suspensi non potest ferre censuras ex c. 1 de Offic. Vic. in 6. Occultus tamen hæreticus, aut excommunicatus validè, etsi illicitè, fert censuras, ità communiter Suar. D. 14 s. 1 n. 8. Sot. in 4. Dist. 22 q. 2 art. 1. Dian. p. 5 tr. 9 R. 50, et Salm. c. 1 n. 58, cum Sayr. Cornejo, et Leand. Et ratio est, quia propter publicum bonum, nisi sit vitandus, Ecclesia illi conservat jurisdictionem, ut dicit Sayr. in d. c. ad evitanda. Imò Corn. Sayr. Bon. Dian. Avil. etc. apud Salm. ib. tenent, etiàm publicè excommunicatum validè ferre censuras, si non sit nominatim denunciatus, vel publicus Clerici percussor, ex Extrav. Mart. V. Ad evitanda, ubi sancitur, excommunicatum toleratum in eis, quæ pertinent ad publicum Officium, non esse vitandum, nec etiàm ab illis qui id sciunt.

Requir. VI. Ut censuram ferens liberè agat, non coactè, ex c. Cum voluntate. De Sent. exc. An autem censura lata ex metu gravi sit valida? Negant Corn. Sayr. et Ugol. apud Salm. c. 1 n. 59. Veriùs tamen affirmant Suar. D. 2 s. 5 n. 6. Bon. q. 1 p. 12 n. 1. Pal. D. 11 p. 5 n. 2. Tourn. p. 393 et Salm. num. 60, cum Con. et Vill. Ratio, quia actus metu gravi factus de se est validus, nisi speciali jure positivo irritetur. Certum tamen est quòd absolutio per metum extorta invalida sit, ex c. Verbum, De Pœnit. vide Salm. d. n. 59 et 60. Modò metus sit injustè incussus; secùs si justè, ut ait Ronc. de Cens. c. 6 q. 6.

« Resp. 2. In omnes, et solos subditos alicui Su- 13
» periori Ecclesiastico potest ferri censura, quia sub-
» jectio, et jurisdictio sunt correlativa. Laym. l. c.
» c. 3. *Undè resolves.*

» Non baptizati non incurrunt censuras, licet sint

» catechumeni, nec mortui, quia non subsunt juris-
» dictioni Ecclesiæ, Nec refert, quod quandoque
» mortui dicantur excommunicari: non enim de novo
» ligantur, sed excommunicatio prior tantùm decla-
» ratur, ac vivis prohibetur, ne cum iis agant, orando
» pro illis, sepeliendo, etc. Similiter dicuntur ab-
» solvi ab excommunicatione, quandò sepultura,
» et orationes publicæ pro illis permittuntur. Laym.
» loc. cit. »

Ut igitùr quis censurâ ligari possit, quinque requiruntur. I. Ut sit homo; bruta enim impropriè dicuntur anathematizari. II. Ut sit baptizatus. III. Ut sit rationis compos; nam pueri, et perpetuò amentes, sicùt sunt incapaces culpæ, ità et censuræ. An autem ipsi ligari possint interdicto locali, ità ut sint excludendi à Divinis Officiis: negant Suar. D. 36 sect. 2 n. 7. Tourn. p. 533 et Salm. c. 1 n. 167, cum Suar. Avil. Corn. (contra Sayr. et Cand.) Quia incapaces sunt pœnæ. Illi verò, qui ad tempus tantùm ratione carent, ut amentes ad tempus, ebrii, dormientes, hi ligantur censuris, si tempore, quo erant rationis compotes, causam dederunt. Salm. ib. cum Suar. Pal. Con. etc.

14 An verò impuberes doli capaces ligari possint censuris? Resp. Si censura feratur per modum præcepti, omnes DD. affirmant; si tamen per modum sententiæ, negant Sayr. Vill. etc. quia impuberes difficulter tueri se possunt in judicio. Sed adhùc affirmant probabiliter Pal. D. 1 p. 6 n. 2. Suar. D. 5 sect. 1 n. 19. Croix n. 42. Bon. p. 4 n. 9. Tourn. p. 400. Holzman. n. 192, et Salm. c. 1 n. 168, cum Con. quia, si non per se, saltèm per alium se defendere valent. Advertendum tamen, quod censuræ generaliter latæ à jure, vel ab homine non incurrantur ab impuberibus, nisi hoc expressum sit in lege; ut expressum est de ingressu puerorum in Monialium Monasteria in Conc. Trid. sess. 25 c. 5 de Reg. ubi dicitur: *Cujuscumque ætatis sit.* Idemque est expressum de impuberibus Clericorum percussoribus, ex c. Pueris fin. de Sent. exc. Ità

communiter Leand. Sot. Azor. Sà, Sayr. etc. cum Salm. l. c. (contrà Dic. apud Croix l. 7 n. 42.) Hinc infert Cœlestinus, impubores nec vi Monitorii tenèri ad revelandum.

15 VI. Ut sit subditus; qua de re Summus Pontifex nequit censurâ ligari; non quidem ab alio, quia superiorem non habet; neque à se, quia non tenetur præceptis suis vi coactiva, sed solùm directiva. Excipe, si Papa sit hæreticus, quia Concilium Generale tunc potest eum cogere per censuras; ex c. Si Papa, D. 40. Et ideò nec Episcopi ligantur censuris ab ipsis emanatis. Salm. c. 1 n. 160. Si verò censuræ sint à jure, eas nec etiàm incurrunt Episcopi, aut Cardinales (ut Salm. n. 160), nisi de ipsis expressa mentio fiat, exc. Quia periculosum, de Sent. exc. in 6. Hoc tamen, ajunt Salm. ib. cum Pal. Suar. Bon. Sayr. et comm. duntaxat intelligi de suspensione, et interdicto, de quibus fit mentio in d. c. non autem de excommunicatione, cui subjacent Episcopi, etiàmsi in lege de iis nulla mentio fiat.

16 Reges autem, et Reginæ, quàmvis subditi sint Episcopis in spiritualibus, jure tamen novo non possunt ligari censuris, nisi à Papa; et hoc ex privilegio, quod eis communiter ab AA. attribuitur, ut dicunt Salm. c. 1 num. 100 cum S. Anton. Pal. Corn. Avil. etc.

17 An autem Episcopus possit ferre censuras in peregrinos ad cavenda crimina? Affirmant aliqui apud Croix l. 7 n. 32, quia ratione delicti ipsi jam fiunt subditi. Sed negant probabiliùs Lug. ib. et alii, quos retulimus de Sac. Pœnit. n. 59, v. Incurreret. Notandum tamen, quod licet Episcopus probabiliùs non possit censuram ferre in peregrinum antè monitionem; possit tamen postquàm ille deliquerit in loco et Episcopus eum citaverit, juxtà dicenda n. 26.

18 Requiro V. Ut sit persona determinata, hoc tamen intellige quòad excommunicationem tantùm. Quare, licet posset suspendi, aut interdici aliqua Civitas, aut Collegium, non potest tamen illud excommuni-

cari, ut communiter docent S. Th. 3 p. q. 22 art. 5 ad 2. Pal. Bonac. Henr. etc. cum Salm. c. 1 nu. 169. Imò nec ferri potest excommunicatio in aliquem incertum ex communitate, qui scilicet tale crimen patraverit; quo casu censura est etiàm nulla, ut notant Ronc. p. 76 q. 1 v. Sententiæ, et Salman. l. c. cum Cand. Hoc tamen currit, si excommunicatio feratur per modum sententiæ; nam si feratur per modum statuti, aut præcepti, quo aliquid præcipiatur sub excommunicatione, tunc nulli dubium, quin omnes transgressores eam incurrant, Salm. ibid.

19 Quæritur autem, an excommunicatio lata in communitatem per modum sententiæ sit non solùm illicita, sed etiàm invalida? Resp. Si censura feratur in aliquos tantùm transgressores ex communitate, certè est nulla, ut omnes dicunt; si verò, facto examine, omnes illius communitatis nocentes reperiantur, tunc validè ac etiàm licitè potest communitas illa excommunicari à Papa; ab aliis tamen Prælatis illicitè excommunicaretur, cum sit vetitum in c. Romana. De Sent. excom. in 6 sed non invalidè, ut dicunt Av. Henr. Led. etc., cum Salm. c. 1 nu. 171. Hinc, ut etiàm licitè Episcopus aliquam communitatem excommunicet, debet singulos culpatos nominatim excommunicare. Salm. ib in fin.

« 2. Advenæ, et peregrini, brevi tempore alicubi » commorantes non ligantur censuris locorum, gene- » rali sententia, aut statuto decretis: quia non sunt » subditi. Laym. l. c. n. 5.

» 3. Etsi subditi extrà suam diœcesim, vel in loco » diœcesis exempto delinquentes contra legem sui » Episcopi non incurrant censuram; Superior tamen, » saltèm regularis, potest suos subditos ubicumque » existant, per particularem sententiam censuris in- » nodare. Laym. l. c.

» 4. Hæretici, Apostatæ, et Schismatici possunt » affici censuris, quia per baptismum sunt subjecti » Ecclesiæ. V. Laym. l. c.

» 6. Solus Papa non potest incurrere censuram, quia » nulli est subjectus. Bon l. c. 2.

Communis est sententia, quod Prælati Regulares 20
possint subditos suos censuris innodare, ubicumque isti existant; ità Sanch. Dec. l. 6 c. 8 n. 33. Croix l. 7 n. 28. Tourn. p. 404. Salm. de Cens. tr. 10 c. 1. n. 103 cum Avil Cand. etc. Dubium vertitur quòad Episcopus: sed hîc plures quæstiones occurrunt. 21

Quær. I. An Episcopus extrà propriam Diœcesim existens possit contra subditos censuras ferre? Exceptis aliquibus casibus ut infrà, resp. negativè, ex c. Episcopi 9. qu. 2 et Clem. Quàmvis. De Foro comp. Ratio; quia nemo potest in alieno territorio jurisdictionem contentiosam exercere; ità Pal Dist. 1 p. 5 n. 3., Conc. p. 421 n. 8. Tourn. p. 406 q. 3 et Salm. c. 1 n. 104 cum Con. Aver. Corn. etc. Casus excepti sunt. I. Si contumacia sit tàm manifesta, ut non indigeat cognitione causæ, ex c. Manifesta, 2 q. 1. II. Si causa sit jam cognita in proprio territorio. III. Si censura feratur non per modum sententiæ, sed per modum præcepti, aut statuti ad futura crimina cavenda. IV. Si Episcopus sit injustè expulsus è sua Diœcesi, quo casu potest in locis vicinioribus suam jurisdictionem exercere, petità, licet non obtentâ, licentiâ ab Ordinario loci, ut ex cit. Clem. Quàmvis. V. Si Ordinarius illius loci consentit, ex c. Nullus, 9 Q. 2. Tunc tamen requiritur etiam consensus partium, quia nemo invitus trahi potest extrà suum territorium; ità Con. p. 11 n. 3. Pal. p. 5 n. 3. Conc. et Tourn. ll. cc. ac Salm. n. 105 cum Avil. Cand. et Corn. Notant autem ibid. Salmant. cum Cand., posse Episcocum extrà Diœcesim existentem sine strepitu judicii absolvere à censuris, non verò judicialiter.

Quær. II. An Episcopus existens in sua Diœcesi 22
possit ligare censuris subditum in aliena existentem, sed pro crimine in priore commisso? Negant Basil. et Gabr. et alii; Vid. Croix l. 7 n. 46. Sed affirmandum cum communi, et vera sententia, quia talis delinquens à nullo puniri posset; ità Bon. p. 11 n. 13. Conc. t. 10 p. 421 n. 9. Tourn. t. 2 p. 402 v. Quær. et Salm. c. 1 n. 107 cum Con. Corn. Dian. et Cand.

Et licet citatio rei non possit fieri extrà territorium, sufficit tamen ad censuram incurrendam, ut reus in propria domo; vel in loco publico proprii territorii citetur; ità Salm. n. 108. Et hoc currit, etiàmsi subditus delinquat extrà Diœcesim, si agatur de re quæ in illa sit, proùt si excommunicentur Clerici omnes qui ad Synodum non accedant, etc. Ità Suar D. 5. sect. 4 n. 8. Bon. l. c. n. 7. et Salm. n. 109 cum Avila, Corn. et Cand. Probabiliùs tamen est, quod si crimen extrà territorium consummetur, reus censuram non incurrat; ità Suar l. c. n. 7 Bon. n. 10 et Salm. n. 111 cum Corn. Dian. et Cand. (contra Vill. et Sayr.) et probatur ex cap. 2 de Constit. in 6. Casus esset, ex gr. si sit lata censura contra stuprum committentes, eam non incurrat, qui virginem extrahit è proprio territorio, et extrà illud stuprum consummat. Secùs, si quis vulneret aliquem in Ecclesia, qui alibi moriatur, Salm. ib. Vel si vulneret in Diœcesi, et ille moriatur extrà; ut Tourn. p. 403. v. *Sed si.*

23 Quær. III. Si Episcopus fert censuram in subditum suum per præceptum particulare, si delinquat (puta si furetur), utrùm subditus delinquendo extrà territorium, censuram incurrat? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Suar D. 5 sect. 5 in fin. Spor. p. 117 num. 12. Croix lib. 7 num. 43. Laym. c. 4 num. 8 cum Abb. Sa, et Ugolt ac Bon. qu. 1 p. 9 n. 17 cum Salas, et Fill. Ratio, quia Statutum respicit territorium, et ideò extrà illud neminem ligat; præceptum verò respicit personas, et ideò ligat etiàm existentes extrà territorium. *Secunda* sententia negat, et hanc tenent Holzman tom. 1 pag. 359 num. 103 Contin. Tourn. tom. 2 pag. 404. Roncagl. pag. 76 quæst. 3. R. 1, cum Con. Hurt. et Anton. à Spirit. S. item Avila, Sayr. Henriq. ap. Laym. loco cit. Idque probat ex c. Ut animarum 2 de Const. in 6 ubi sic dicitur, *Statuto Episcopi, quo in omnes qui furtum commiserint excommunicationis sententia promulgatur, subditi ejus furtum extrà Ipsius Diœcesim committentes minimè ligari noscantur, cum extrà territorium jus dicenti non pareatur.*

impunè. Ergò sicùt statutum non ligat, non ex eo, quod non afficiat personas, sed quia non licet Episcopo jus dicere extrà territorium, ità neque ligare potest præceptum. Utraque sententia est probabilis, sed prima videtur probabilior; nam textui opposito respondetur, quod, cum censura est lata per statutum, ideò Episcopus non possit jus dicere extrà territorium; quia statutum immediatè afficit locum; ac propterea quandò subditus delinquit extrà territorium, non agit contra legem, quæ tantùm locum afficit; at cum præceptum particulare afficiat personam, et illi hæreat, quòcumque discedat (ut fatetur ipse Holzm.), ideò subditus, cum extrà territorium ligetur præcepto, ligatur etiàm censurâ. Certum autem est ex præfato textu, quod si Episcopus nullum subdito anteà dederit præceptum sub pœna censuræ, nequeat eum censurâ punire, si delinquat in aliena Diœcesi. Et idem dicendum; si ille delinquat in loco exempto, quia in eo manet ac si esset in loco extrà Diœcesim, ex c. Cum Episcopus. De Officio Ordin. in 6 et c. 1 de Privil. in 6; et Clementin. Achiepiscopus, eod. tit.

24 An autem Ecclesiæ, et Monasteria Regularium sint loca exempta? Vide dicta l. 1 num. 156 in fine, ubi diximus, probabilem esse sententiam affirmativam cum Bon. Sayr. Avila, Cand. ac Salm. c. 1 n. 114, quibus adde Ronc. p. 76 q. 1, v. Sententia, et Croix l. 7 n. 26. qui ait cum Avila, Henr. Hurt. Delbene, etc. quod si Episcopus prohibeat statuto generali aliquid, puta lusum alearum sub censura, eam non incurrat ludens in loco exempto.

25 Notandum tamen hîc, quod, si agatur de damno alteri resarciendo, et fur ille in proprium territorium veniat, atque ibi conveniatur de furto extrà commisso, possit illius Ordinarius eum cogere sub censura ad restituendum; ità Suar. D. 5 sect. 5 num. 5 et Salm. c. 1 n. 112, cum Can. Soto, Avil. et Cor. Ratio, quia, si posteà ille delinquit, debitam restitutionem negligendo, rectè Episcopus ratione delicti eum excommunicat.

26 Quær. IV. An Episcopus possit censuris ligare alienum subditum in sua Diœcesi delinquentem? Affirma, quia quicumque delinquens sortitur forum illius loci, ubi delinquit, ex c. fin. de foro comp. Excipe 1. Si delinquens esset illius Episcopi Superior, ut ejus Archiepiscopus, vel Patriarcha: secùs, si Episcopus non esset illi suffraganeus; nam, licet par in parem jurisdictionem non habeat, ut notant Salm. c. 1 n. 40 in fine cum Ugolin. ratione tamen delicti ille Archiepiscopus fit Episcopi subditus, ut dicunt Salm. c. 1 n. 37, cum Corn. Ex qua ratione sentit Croix lib. 7 n. 32. (contra Salm. d. n. 37.) cum Pign. et Giball. afferente Declarationem S. C. quod Episcopus etiàm Archiepiscopum suum in Diœcesi Episcopi delinquentem possit excommunicare. Regulares autem sunt simpliciter exempti à jurisdictione Episcopali, ex c. Ne aliqui, de Priv. in 6. Vid. Salm. ib. Et in Religiosos exemptos, sivè privilegiatos, ut Mendicantes, et Jesuitas (vide infrà n. 241 Dub. 9.) nequit Episcopus ferre censuras, etiàmsi procedat tamquàm Delegatus Apostolicus, ut Croix l. 7 n. 30, cum Pell. et aliis. Excipe 2. Si reus, antequàm ejus causa cognoscatur ab Ordinario loci, ab illius territorio exeat, (ad differentiam delinquentis in sua patria, qui, etiàmsi posteà à proprio territorio discedat antè sententiam, et antè citationem, potest censurâ ligari à suo Ordinario, ut diximus suprà Qu II.) Secùs, si delinquens in alieno territorio, antequàm discedat, citatione præveniatur, tunc enim ratione judicii inchoati subjectus remanet Episcopo loci; ità Conc. p. 422 n. 11. Ronc. p. 77 q. 2, cum Hurt. Laym. c. 6 n. 7, cum Abb. Henr. et Sayr. ac Con. Dian. Sylv. Avil. Corn. etc. cum Salm. c. 1 n. 36 et n. 115.

Quær. V. An censura alicubi lata, v. gr. contra furantes in Ecclesia, vel contra non revelantes furtum, liget etiàm alienigenas ibi existentes? Si censura sit lata per modum præcepti particularis, seu sententiæ in casu particulari, nempè si sit lata excommunicatio contra non revelantes fures, hæc non ligat alienige-

nas, quia præceptum particulare non potest non subditos adstringere. Ità comm. Suar. Con. Dian. Sylv. Sayr. etc. cum Salm. c. 1 n. 117, ex c. A nobis. 25. De Sent. exc. Si autem censura sit lata per modum statuti generalis pro delictis futuris, puta contra furantes in Ecclesia, tunc ligat etiàm alienigenas in illo loco existentes, si ibi sint animo commorandi majorem partem anni; secùs, si transeunter ibi commorentur. Ità Sanch. de Matr. l. 3 D. 18 n. 6 et 16, et Salm. c. 1 n. 116, cum Suar. Bon. Sylv. Sayr. etc. Hæc sententia probabilior mihi est, sed non puto improbabile, quod tàm in primo, quàm in secundo casu peregrini ligentur censurâ, etiàmsi alicubi sint per breve tempus, quia satis probabile est, quod peregrini fiant subditi, si adhùc per breve tempus in aliquo loco morentur, juxtà sententiam relatam l. 3 n. 332, v. Non accusatur.

Notand. hìc I. Quod semel innodatus unâ censurâ possit et alias plures incurrere, etiàm ejusdem rationis. Ità comm. DD. cum S. Thom. 3 p. q. 22 art. 5 ad 2, et Salm. c. 1 n. 175, ex Clem. 2, De Sent. exc. Notandum II. quod propter idem delictum possit quis multipliciter ligari à diversis, scilicet à jure et ab homine, à Papa et Episcopo; ità ut ab utroque absolvi debeat. Ità probabilius Suar. D. 5 sect. 2 n. 13. Pal. p. 6 n. 5. Bon. p. 5 n. 13, et Salm. c. 1 n. 176, cum Fill. Corn. etc. contra aliquos. Hoc tamen intelligendum, si secundus Superior intendat verè novam pœnam imponere; aliàs regulariter secunda censura habetur, ut innovatio, seu publicatio primæ; Bon. n. 11 et Salm. n. 177, cum Bon. Cand. Sayr. et Corn. Notandum III. Quod is, qui per unicum actum duo peccata committeret specie diversa, quorum utrique censura est imposita, tunc duas censuras incurreret, proùt si quis occideret Clericum in loco, ubi quodvis homicidium sit vetitum sub censura. Secùs, si peccatum non haberet malitias plures specie diversas. Ità Suar. sect. 3 n. 13. Bon. n. 8 et Salm. n. 178, cum Corn. Diana, et Cand. Notandum IV. Quod, si quis reiterat

68 *An in dubio censura judicanda sit justa? Et an reùs teneatur parére Judici jubenti aliquid sub censura, si potest probabiliter ad id non teneri?*

« Resp. Ob solum peccatum externum, censuræ pro-
29 » portionatum, et conjunctum cum contumacia. Et
» quidem in interdicto locali potest esse alienum,
» v. g. Prælati, vel communitatis, non tamen homi-
» nis privati, aliàs requiritur proprium. Bon. p. 3.

Undè resolves:

» 1. Non possunt censurari infantes, vel amentes,
» quia non peccant. Bon. d. 1 qu. 1 p. 4. Laym. c. 4
» n. 3 ex S. Thom. Suar.
30 » 2. Etsi ob peccatum veniale interdum ferri possit
» levis suspensio, vel leve interdictum. (*Nempè sus-
» pensio, aut interdictum ad breve tempus, et privans
» aliquo tantùm usu; secùs, si sint ad omnem usum,
» vel ad longum tempus, tunc etiàm habenter ut censu-
» ræ majores.* Ità Suar. D. 4 sect. 4 n. 2. Pal. D. 1 p. 3
» n. 2. Bon. p. 3 n. 6. Con. D. 13 num. 67. Et Salm.
» cap. 1 n. 124. cum Avil. et Cand. Ideò suspensio ad
» longum tempus lata ob culpam levem censetur inva-
» lida, ut ait etiàm Viva, vide infrà. n. 321.)* ; excom-
» municatio tamen major, suspensio gravis, et inter-
» dictum personale speciale, quidquid sit de generali,
» non potest ferri, nisi ob culpam mortalem, quia
» alioqui pœna non esset proportionata culpæ. Imò,
» cum sint pœnæ medicinales, non debent infligi pro
» quovis mortali, sed quibusdam tantùm, ne censu-
» ræ contemnantur, ut monet Trid. »

Itaque invalida est censura gravis ob culpam tantùm venialem imposita, ut communiter docent Sanch. Dec. l. 1 c. 4 n. 3. Suar. D. 4 sect. 4 n. 2. Bon. p. 3 n. 6. Pal. p. 7 n. 2, et Salm. de Cens. c. 1 n. 126 et 127. Et colligitur ex c. Nullus 1 q. 3, atque ex Trid. sess. 25 c. 3. de Ref. Ratio, quia de jure tàm naturali, quàm divino pœna debet esse culpæ proportionata. Ex quo infer-

tur 1. quod non possit quis gravem censuram incurrere, nisi gravem culpam priùs committat: et ideò, qui excusatur à gravi culpa, etiàm excusatur à censura gravi. Infertur 2 quod, si aliquid præcipiatur, quod, inspectis omnibus, leve est, nec præceptum obligaturum sit ad mortale, nec censura incurrenda; ità Suar. D. 4 s. 6 n. 9. Pal. l. c., et Salm. c. 1 n. 128, cum Con. Soto, Corn. et Cand. Dixi, *inspectis omnibus*; nam materia in se levis potest reddi gravis ex adjuncta circumstantia scandali, aut periculi, aut finis intenti, ac similium, et tunc justè imponitur præceptum ac censura, ità ut transgredientes graviter peccent, et censuram incurrant; uti incurritur excommunicatio ob levem Clerici percussionem, quæ, licet in se sit levis materia, erit gravis respectu reverentiæ debitæ statui Clericali. Sic pariter Prælatus potest imponere censuram gravem iis, qui non interveniunt publicæ processioni pro aliqua re gravi ordinatæ. Item Clerici, qui contra præceptum comam nutriunt, et sic de aliis. Secùs verò, si res sit de levi, et in ordine ad finem intentum leviter conducat. Ità Salm. c. 1 n. 130 et 131, cum AA. cit.

Quær. autem hìc I. An in dubio de gravitate materiæ obliget Superioris præceptum, et censura incurratur? Respondetur affirmativè cum Salm. ib. n. 132, et Corn. Ratio, quia in dubio prævalet Superioris potestas; quàmvis, ut rectè notant Salm. ib. cum Diana, prælati sedulò cavere debent, ne subditos censuris gravent ob materias non tàm graves, quandò eis non constat, illas valdè conducere ad bonum finem. 32

Quær. II. An eo ipso, quod præceptum fiat sub censura, obliget sub gravi? Intellige, quandò res præcepta non est de se certè gravis nec certè levis, sed est talis, ut multùm conducere possit ad finem intentum; et respondetur, quod si præceptum contineat censuram latæ sententiæ, tunc obligaturum sit sub gravi, quia eo ipso quo Superior censuram vult ipso facto incurri, vult etiàm, ut suum præceptum obliget sub mortali, sine quo censura incurri non possit, ità Ronc. q. 74 33

q. 1 R. 2. Suar. D. 4 sect. 9 n. 11, Bon. p. 6 d. 6 n. 8. et Salm. c. 1 n. 134, cum Soto, Castro, Avila, et Cornejo. Si verò materia de se non sit gravis, et censura sit tantùm ferendæ sententiæ; ità ut ad eam incurrendum requiratur monitio, ut dicemus hîc infrà n. 55, tunc transgrediens non peccabit graviter, nisi post monitionem, vel nisi in præcepto adsit clausula, *quod sine ulla monitione talis censura possit à Prælato applicari;* quia tunc ipsum præceptum habetur ut monitio. Ità Ronc. l. c. et Sot. Avil. Sylv. Cajet. etc. cum Salm. l c. n. 135.

34 « 3. Actus peccati, ob quem censura fertur, debet » esse mortalis, non tantùm quòad actum internum, » sed etiàm quòad substantiam operis externi. Hinc » non excommunicatur leviter percutiens Clericum, » etsi intentionem mortalem habuisset: uti nec qui » interiùs tantùm est lapsus in hæresim, quam exte» riùs non significavit; quia Ecclesia tantùm judicat » de externis, Bon. l. c. »

Invalida itaque est censura pro actu merè interno imposita: Ecclesia enim non judicat de internis, ex c. Consuluit 2 q. 3. Ratio, quia, cum Ecclesiæ potestas resideat apud homines, non possunt hi legem ferre, nisi de externis, de quibus tantùm possunt judicare. Ità S. Th. 1. 2 q. 91 ar. 4 et Con. Pal. Sayr. etc. comm. cum Salm. c. 1 n. 136. Hinc, si quis percutiat mensam, aut dicat, *ità est*, intendens suam hæresim internam confirmare, non incurrit ideò censuram, quia talis actus, aut verbum non est de se aptum ad hæresim significandam; ità Suar. D. 4 sect. 2 n. 29. Croix l. 7 n. 48. Cont. Tourn. p. 137 v. Ex his, cum Sayr. et Salm. c. 1 n. 142, cum Turrian. Con. Castro, Diana, etc. Item, si quis fornicetur, hæretica mente judicans fornicationes licere, Salm. ib. Imò ad censuram incurrendum actus non solùm debet esse externus, sed etiàm graviter externus; et ideò non incurrit censuram, qui leviter percutit Clericum, licet intenderit occidere. Ità cum Bus. Suar. sect. 3 num. 5. Sanch. Dec. l. 2 c. 8 n. 7. Tourn. loc. cit. et Salm.

n. 143, cum Sot. Sayr. Henr. Portel. etc. Excipitur tamen, nisi actus interior præceptus, aut vetitus, necessariò cum exteriori conjungatur, proùt cum fulminatur censura contra scienter transgredientes. Sic etiàm Ecclesia punit simoniam mentalem, non quidem illam, quæ tantùm internè consummatur, et non probatur externè, quæ nequit puniri, ex c. fin. De Simon. sed illam, quæ ex pravo animo interiori producit largitionem pecuniæ, etc. Salm. c. 1 n. 140.

An autem incurrat censuram impositam contra Officium non recitantes, aut Sacrum non audientes, qui omninò distractè recitat, aut audit? Negat Croix l. 7 n. 48, et satis probabiliter; sed probabiliùs affirmandum, juxtà dicta l. 3 n. 313 v. Circà, et l. 4 n. 117, in quibus locis tenuimus, tàm ad Officium quàm ad Missam audiendam, probabiliùs requiri attentionem internam. 35

« 4. Actus peccati in suo genere debet esse per- 36
» fectus, et consummatus; nisi expressè aliud sonent
» verba legis; quia pœnæ, et odia sunt restringenda.
» * (ità Sanch. de Matr. l. 3 D. 2 n. 5. Suar. D. 4
» sect. 3 num. 7. Pal. p. 8 n. 10. Bon. p. 3 n. 12, et
» Salm. c. 1 n. 134, cum Con. Hurt. Avila etc.) *
» Hinc excommunicationem homicidæ non incurrit
» favens, mandans, consulens, juvans, nec vulne-
» rans lethaliter, nisi mors sequatur.

» Item, quandò excommunicatur mandans, con- 37
» sulens, etc. vel ferens suffragium pro indigno, subin-
» tellige, efficaciter seu effectu secuto, quia sine
» eo mandatum, consilium, et suffragium non est
» completum, et perfectum in genere homicidii,
» furti, etc. Alii tamen attendendum esse putant,
» utrùm in mandantes, consulentes, etc. principa-
» liter, et per se feratur excommunicatio, an verò ac-
» cessoriè tantùm: et dicunt priore casu esse excom-
» municatos, etsi non sequatur effectus; non item in
» posteriore. Quæ sententia in praxi est tutior. Con.
» loc. cit. »

Et juxtà hanc sententiam dicunt Salm. c. 1 n. 144, 38

Croix l. 7 n. 59 et 60, cum aliis, quod, si censura est imposita contra mandantes, aut consilium dantes præcisè ob mandatum, aut consilium, tunc incurratur etiàm effectu non secuto; secùs, si sit imposita, sed accesoriè, nempè propter opus quod ex mandato, aut consilio causaretur. Qua de re sentiunt Salm. non incurrere excommunicationem mandantem percussionem Clerici, si percussio non accidat, quia tunc non influit in opus principaliter sub censura prohibitum. Sic pariter asserunt Salm. d. n. 247 et Croix l. 7 n. 65. Nav. Dian. etc. excusari à censura, qui simplex mandatum, aut consilium dederit ei, qui jam erat determinatus ad opus exequendum.

39 Quær. I. Utrùm in dubio, an meum mandatum, aut consilium influxerit, censuram incurram? Negant Salm. c. 1 n. 147, in fin. Quia pœna non incurritur, nisi constet de crimine, et de ejus effectu secuto. Sed affirmat Croix l. 7 n. 66, cum Sanch Dic. etc. Utraque est probabilis, juxtà dicta de Rest. l. 3 n. 562.

40 Quær. II. An mandans, sivè dans consilium pro occisione Clerici incurrat censuram, si antè executionem consilium pro viribus revocetur? Affirmat Conc. p. 448, n. 14, cum Nav. Con. et Bon. quia malum consilium præstitum semper pergit influere. Sed communiùs et probabiliùs negant Suar. D 44 sess. 3 n. 11 et 13. Pal. D. 1 p. 7 n. 15, Laym. l. 5 c. 5 n 7. Viva q. 1 c. 4 n. 10, et Salm. c. 1 n. 150, cum Avil. Hurt. Tab. Gian. Giball. et aliis, quia Ecclesia nequit ligare censuris nisi contumaces. Et idem probabiliter dicunt Viva, et Pal. ll. cc. Salm. n. 152, cum Fill. Giball. et Tab ac Croix l. 7 n. 54, cum Boss. (contra Con. Corn. Avila, etc. apud Salm. l. c.) etiàmsi revocatio consilii non potuerit innotescì executori, prout idem dicunt Salm. n. 152, de eo, qui dedit venenum Clerico, et anteqnàm incipiat operari, animum retractavit, et modo quo potuit procuravit effectum impedire: quia dum posteà evenit læsio, ille non est contumax, undè non debet incurrere censuram, quæ est pœna medicinalis ad impediendo peccata. Idque

videtur satis probabile, juxtà dicenda n. 480. Dub. 2 ubi probabiliùs est, quod præbens Clerico venenum non incurrat censuram, nisi illud incipiat parere effectum, idest lædere. Et quod dictum est de consulente, idem affirmandum de mandante. Advertendum tamen 1 quod consulens, sivè mandans in tali casu, etsi excusatur à censura, non ideò tamen excusetur à restitutione, ut Salm. n. 148, in fine, juxtà probabiliorem sententiam relatam l. 3 n. 559. An autem consilium dans, aut mandans, vel qui dedit venenum, revocando consilium, aut mandatum, aut pœnitendo veneni dati, antequàm mors sequatur, irregularitatem incurrat? Vide dicenda de Irreg. n. 370. Advertendum 2 quod, qui consilium præbuit, si executionem nequeat impedire, teneatur nihilominùs ex justitia monere lædendum, ut sibi caveat, aliàs nec à censura excusatur, quia omittit modum, quo ille possit vitare damnum, in quod jam suo consilio influxit; Salm. n. 157, in fin. nam tenetur ex justitia avertere homicidium, undè si non avertit, illud ejus culpæ imputatur.

Item hîc notandum, quod non incurratur censura, 41
proùt excommunicatio, suspensio, interdictum personale, nisi ob culpam propriam, ut Salm. c. 1 n. 121, cum Suar. Bon. Corn. etc. ex c. Si sententia, De Sent. exc. Secùs autem, si fulminetur interdictum generale, quo ligantur etiàm innocentes; ità tamen, ut si hi mutent domicilium, et exeant ex Oppido interdicto, aut Collegio, non remaneant interdicti, ex c. 2 de Const. Quod non currit pro specialiter interdictis, qui ubique interdicti sunt: ex c 24. Si habes. Quæst. 3.

« 5. Quidquid excusat à peccato mortali, excusat 42
» etiàm à gravi censura, ver. gr., materiæ parvitas,
» impotentia legem implendi, defectus advertentiæ,
» et deliberationis, ignorantia invincibilis, sivè ea sit
» facti, ut verbi gratiâ, si nescias, quem percutis,
» esse Clericum, sivè juris, ut si scias esse Clericum,
» teque mortaliter peccare percutiendo, nescias ta-

» men percussionem illam sub excommunicatione » prohibitam esse. Ratio est, quia talis non est con- » tumax. »

43 Ut quis censuram incurrat, non solùm debet scire crimen illud esse vetitum jure Divino, sed etiàm Ecclesiastico, quia alioquin deest contumacia contra Ecclesiam, à qua puniri debet. Ità comm. Sanch. de Matr. l. 9 D. 32 n. 9 et 24. Viva de Cens. Q. 1. Art. 3 n. 5, et Salm. c. 1 n. 192, cum Suar. Sot. etc. vide infrà n. 350. Q. II. Imò scire debet, illud sub censura prohibitum esse, aliàs eam non incurrit; quia tunc deest adhùc contumacia, et contemptus censuræ. Ità pariter comm. docent DD. cum Sanch. n. 13. Con. Henr. Dian. etc. cum Salm. n. 193, et Croix l. 7 n. 95. (contra Avil. Covarruv. etc.) Ideò excusat ignorantia invincibilis, non solùm si sit antecedens, sed etiàm si sit concomitans. Undè si quis occidit Clericum ignorans esse Clericum, non incurrit excommunicationem, quàmvis, si scivisset, etiàm occidisset, aut si factum scienter approbat. Quia nec ille pravus animus, nec ratihabitio (nisi occisio sit facta nomine suo, vide n. 207,) de facto influunt in illam Clerici occisionem; secùs verò esset, si diceret: *Volo hunc occidere, etiàmsi sit Clericus;* nam, si verè Clericum occidit, tunc excommunicationem non effugiet. Ità Fill. Suar. Pal. Caj. etc. comm. cum Salm. c. 1 n. 202. Suar. D 4 s. 8 n. 9. Bon. q 2 p. 1 n. 14, et Salm. c. 1 n. 202 cum Caj. Montesin. Cand. Fill. Corn. etc. Vide dicenda n. 275, infrà n. IV. Dub. 1.

44 Quod autem dicitur de excommunicatione, idem dicendum putant Salm. c. 1 n. 193, de suspensione, et interdicto. Et idem probabiliter asserunt de irregularite, quæ ob delictum incurritur, si delinquens nesciat invincibiliter illud esse jure Ecclesiastico prohibitum, ex cap. Cognoscentes. De Const. et c. Proposuisti D 82, ubi excusatur depositione imposita in incontinentes qui illam ignorans peccavit incontinentiâ; vide Salm. ib. et vide infrà n. 350. Q. II. An autem incurrat qui scit jus prohibens, sed non irregu-

laritatem impositam ? Adest duplex satis probabilis sententia, vide dicenda de Irregul. c. 5 D. 4 n. 351.

Quær. I. An possit dari aliqua ignorantia vincibilis, quæ excuset à censura, licet non excuset à peccato gravi? Affirmant Sanch. de Matr. l. 9 D. 32 n. 31, ac Pal. Dian. etc. apud Salm. c. 1 n. 196, dicentes posse dari igorantiam, quæ non sit crassa, seu supina, et tamen sit graviter culpabilis : nam ignorantia crassa involvit summam negligentiam, ergò (ut ajunt) ignorantia, quæ accidit ob magnam, sed non summam negligentiam, erit mortalis, sed non crassa, et ideò excusabit à censura, ut inferunt ex c. De condit. in 6, ubi ignorantes excusantur à censura. *Dum tamen ignorantia crassa non fuerit, aut supina.* Verumtamen meritò contradicunt Laym. c. 20 n. 20. Bon. p. 1 n. 10. Boss. de usu Matr. c. 5 n. 85, cum Suar. et communi ; ac Salm. c. 1 n. 197, cum Vasq. Con. Corn. etc. qui asserunt, prædictam sententiam vix esse practicè probabilem, cum vix inveniri possit ignorantia graviter culpabilis, quæ non sit etiàm crassa. Crassa enim evenire potest, non solùm quandò nulla diligentia, sed etiàm quandò valdè parva adhibetur. 45

Quær. II. An metus gravis excuset à censura? Resp. Si res est vetita jure tantùm Ecclesiastico, certè excusat, quia præcepta humana non obligant cum incommodo gravi. Salm. c. 1 n. 203. Hinc notat Croix l. 7 n. 102, quod, si præcipiatur detectio criminis sub censura ; nemo teneatur prodere seipsum, vel complicem, vel alium, si crimen probari nequeat, vel si proditio ipsi grave damnum afferret. Imò gravis metus excusat ab incurrenda censura, etiàmsi res aliàs jure divino sit prohibita ; et ideò, qui ob gravem metum patraret homicidium vetitum sub censura, peccaret quidem, sed non incurreret censuram, quia non peccaret contra jus Ecclesiæ, contra cujus potestatem specialis injusta contumacia ad censuram requiritur ; ità Pal. D. 1 p. 8 n. 9. Suar. D. 4 s. 3 n. 14. Bon. q. 2 p. 3 n. 2, et Salm. c. 1 n. 204, cum Con. Cand. Henr. etc. Nec obstat textus in c. Sacris, de his, 46

quæ vita, etc. ubi dicitur metus, qui non excusat à mortali, nec etiàm excusare à censura; nam respondent DD. cit. textum loqui, vel de metu levi, vel quandò agitur in contemptum; vide Salm. ib. Incurrit autem censuram, aut aliam pœnam, qui metu gravi cogitur aliquid agere in contemptum præcepti Ecclesiastici, vel qui ob metum perpetrat malum gravissimum, v. g. si Episcopum occideret, vel sine jurisdictione absolutionem Sacramentalem præberet; secùs, si impeditus ob metum ministraret in Sacris, tunc enim non incurreret irregularitatem; ità Bon. et Pal. ll. cc. et Salm. n. 206, cum Mach. Con. Henr. et Corn. Ratio, quia in dictis primis casibus metus non excusat à culpa, etiàm contra præceptum Ecclesiasticum: secùs in aliis.

47 Dixi *invincibilis*, quia ignorantia culpabilis, et crassa non excusat, nisi addatur in lege certus modus, v. gr. qui hoc fecerit, *scienter*, *consultò*, *vel qui præsumpserit ausu temerario violare*; quæ verba, utpotè in re odiosa, accipienda sunt strictè; talis autem non potest dici temerè præsumere, nisi ignorantia esset talis ut formalem dolum includeret; Escob. t. 4 c. 6 n. 37. Sanch. de Matr. c. 3 l. 9 d. 32 n. 1.

48 Quæstio est, an si censura sit imposita scienter peccantibus, excuset ignorantia affectata? *Prima* sententia communior negat, et hanc tenent Suar. D. 4 s. 10 n. 3. Pal. de Pecc. tr. 2 D. 1 p. 18 n. 8. Cont. Tourn. de Cens. c. 1 p. 433. Conc. c. 19 p. 434 n. 6. Viva de Cens. q. 1 art. 6 n. 7. Auct. addit ad Spor. p. 122 n. 39. Bos. de usu Mat. c. 5 n. 163, cum S. Ant. Pont. Per. Fill. Salas, Reg. etc. item Avil. Henriq. Ledes. Vill. etc. apud Salm. c. 1 n. 198. Ratio, tum quia ignorantia affectata includit dolum formalem; tum quia talis ignorantia æquivalet scientiæ, ut probatur ex c. Eos qui, de Temp. Ord. in 6 ubi: *Eos qui Clericos Parochiæ alienæ absque Superioris Ordinandorum licentia scienter, seu affectatâ ignorantiâ, vel quocumque alio figmento quæsito, præsumpserit ordinare, per annum à collatione Ordinum decernimus esse suspensos,*

Et ibi Glossa verb. Affectata, dicit: *Æquipollent ergò scientia, et affectata ignorantia.*

Secunda verò sententia affirmat, eamque tenent Sanch. Dec. l. 2 c. 10 n. 38. Bon. D. 2 p. 4 n. 9. Ron. p. 78 q. 1 R. 2 et Salm. c. 1 n. 199, cum Sylv. Tan. Hurt. Dian. Cœlest. Corn. Duard. etc. Ratio, quia ignorantia affectata in rigore non est vera scientia, qualis requiritur in pœnis impositis scienter peccantibus, cum pœnæ strictè sint intelligendæ; licet autem talis ignorantia includat dolum virtualem, non tamen formalem; qui enim peccat scienter contra legem, verè contemnit eam; qui verò peccat ex ignorantia affectata, etsi velit ignorare ut liberiùs peccet, tamen demonstrat aliquam reverentiam ergà legem, dum quærit ipsam ignorare ex timore, quod, si ipsam sciret, retraheretur à peccando. Ad textum autem oppositum responderi potest, quod ibi per specialem dispositionem legis suspendatur Episcopus sic injustè ordinans, non solùm si sciat, sed etiàm si affectatè suspensionem ignoret. Hanc secundam sententiam non audeo dicere improbabilem, sed primæ magis adhæreo saltèm ut communiori. Rectè autem Sanch. num. 41, et Salm. n. 200, cum Cov. minimè approbant sententiam Panormitani (quàmvis probabilem eam putent S. Anton. Sylv. Rodriq. etc., scilicet, quod si quis cum ignorantia crassa, et etiàm affectata Clericum occidit, excusetur à censura Canonis, cum ibi dicatur: *Si quis suadente Diabolo*, etc. nam respondetur, quod hæc verba non importent scientiam formalem censuræ, sed tantùm peccati.

Notandum hîc cùm Viva de Cens. Q. 1 ar. 1 n. 5, cum Fill., quod, ut incurratur censura pro foro interno, requiratur contumacia vera, pro foro autem externo, sufficiat præsumpta.

« 6. Non incurritur censura ob peccatum soli natu- 49
» rali, vel divino juri repugnans, sed requiritur præ-
» ceptum Ecclesiæ, quod contumaciter violetur. Item
» nec ob peccatum merè præteritum potest censura
» infligi ab homine, nisi aliquo modo pendeat in fu-
» turum, ratione scandali, vel restitutionis non factæ,

» vel perseverantiæ in peccato post monitionem, quia » abest contumacia. *(Ità S. Th. Suar. Con. Pal. et » Salm. c. 1 n. 120, comm.)* Nec refert quod quis » ob peccatum præteritum, vel etiàm sine peccato » (modò justa causa subsit) possit ad tempus arceri » ab aliorum consortio, altari, communione etc., ut » subindè fit in religionibus; et in jure etiàm vocatur » excommunicatio, vel suspensio, sed latè, quia non » est censura propriè dicta, cujus violatio inducat » irregularitatem, sed simplex tantùm pœna. Fill. t. » 11 c. 6 n. 186.

» Non incurrit censuram, qui legem transgreditur » ex gravi metu, licet quandoque non excusetur à » gravi culpa: quia non censetur contumax. Laym. » l. 1 t. 5 p. 1 c. 5 n. 9. Bon. d. 1 q. 2 p. 3 n. 2 ex » Suar. Con. etc. »

Dubitatur, an Episcopus possit per sententiam ferre censuram pro crimine futuro? Negat Cont. Tourn. t. 2 p. 380 v. Censura; et probat ex c. Romana, de Sent. exc. in 6, ubi dicitur: *Caveant Prælati, ne tales sententias excommunicationis, sivè specialiter, sivè generaliter, in aliquos pro culpis futuris, videlicet si quid tale fecerint, proferre præsumant, nisi culpa seu offensa præcesserit.* Sed affirmant Laym. de Cens. c. 2 n. 2, cum Abb. Cov. et Ug. Spor. ac Viva q. 1 ar. 1 n. 5, cum Suar. et Con. Et hoc est valdè probabile, quandò adest justa causa; atque hic est usus communiter receptus in Ecclesia. Respondent autem præfati AA. ad textum oppositum, illud intelligi quandò sine causa fertur hujusmodi censura.

50 8. Censura invalida est ex triplici capite.

» Primò ob defectum ferentis, si scilicet careat ju- » risdictione, vel eam habeat impeditam per censu- » ram, vel suspensam per legitimam appellationem, » de qua vid. Laym.

51 » Secundò, si substantialis ordo judicii præterea- » tur, ut si reus non citetur, nec moneatur sub com- » minatione censuræ. Ratio, quia non est contumax, » qui antè non fuit monitus de præcepto, et pœna an-

» nexa. Quod tamen intellige de censura ab homine
» lata per sententiam particularem ; quia quæ feruntur
» à jure, vel per sententiam generalem, vel etiàm
» specialem, respectu tamen actûs futuri, non eget
» alia monitione ; cum lex, aut sententia seipsâ satis
» monet. Idem est de sententia non illativa censuræ,
» sed declaratoria tantùm : quia absque alia monitio-
» ne declarari potest censura incursa, quandò crimen
» cui est annexa, commissum esse evidenter constat.
» Porrò, ut censura sit licita, requiritur primò, ut
» dicta monitio sit canonica, id est trina, juxtà
» Canones, etsi aliquandò ex justa causa sufficiat una
» tribus æquivalens, v. g. moneo te semel pro tribus
» vicibus. 2. ut ex scripto recitetur. 3. ut causa cen-
» suræ exprimatur. 4. ut reo petenti exemplum scrip-
» turæ intrà mensem tradatur ; alioquin judex ipse
» suspenditur à divinis. Fill. t. 11 c. 4. »

Prænotandum est hîc, quod non in omnibus cen- 52
suris requiratur monitio rei ; nam in excommunicatione, quia ibi omninò requiritur rei contumacia ; requiritur etiàm monitio ; in suspensione autem, et interdicto particulari (secùs generali), quia hæ censuræ feruntur aliquandò per modum non censuræ, sed puræ pœnæ ad punitionem peccati præteriti (ideò non semper monitio requiritur, ex c. Tam litteris. 33. De testib. c. Cum in cunctis. 7. De Elect. c. Sacro 48. De Sent. exc. et c. 1, eod. tit. in 6, ità Pal. D. 1 p. 5 n. 5. Bonac q. 1 p. 9 n. 8, et Salm. c. 1 n. 80, cum Con. Gibal. et Dian.

Sed quær. I. An censura sine monitione prolata sit 53
valida ? Quod monitio sit necessaria de necessitate præcepti, nemo dubitat ex c. Reprehensibilis. De Appell. etc. Vide Salm. cap. 1 n. 82. Et hîc notandum, quod monitio debeat specialiter fieri de censura, cujus fit comminatio, ut Suar. D. 3 sect. 11 n. 7, et Salm. c. 1 n. 83, cum Sot. Con. Suar. etc. comm. Utrùm autem monitio sit necessaria de essentia ; adest duplex sententia probabilis. *Prima* sententia, quam tenent Suar. D. 3 sect. 8 n. 8. Bon. q. 1 p. 9 n. 4 v. Secundo, item

Cajet. Dian etc. ap. Salm. c. 1 n. 85. (qui putant probabilem) dicit Ecclesiam, sivè Papam ex plenitudine potestatis posse censuras ferre, nullâ præmissâ monitione. Et probant ex c. Duo sunt, D. 96, ubi Innocentius excommunicavit Arcadium ob delictum præteritum. Et c. Tanta, D. 86, ubi S. Gregorius excommunicavit quosdam sine monitione ob crimen jam factum. *Secunda* verò sententia communior et probabilior, quam tenent Sanch. de Matr. l. 9 D. 32 n. 13, et 21. Anacl. p. 488 q. 2 n. 19. Cont. Tourn. t. 2 p. 411 v. Dico 1, et Salm. c. 1 n. 84, cum Soto, Con. Avil. Corn. Gibal. etc. docet omninò præmittendam esse monitionem canonicam, nisi censura sit jam lata à jure. Probatur ex c. Statuimus 3, de Sent. excomm. ubi dicitur quod canonica monitio necessariò præmittenda sit, *aliter excommunicatio prolata non teneat.* Et idem dicitur in c. Constitutionem. 9, eod. tit. Præterea probatur ex Matth. 18, ubi: *Quod si Ecclesiam non audierit, sit tibi tamquàm Ethnicus.* Ergò Ecclesia non habet facultatem ferendi censuras, nisi contra contumaces qui nolunt Ecclesiam audire; censura enim est pœna medicinalis, quæ tantùm in eum fulminanda est, qui ob suam contumaciam aliter sanari non potest: nullus autem contumax dici potest, nisi priùs de pœna infligenda fuerit admonitus. Nec obstant textus oppositi: nam ad c. Duo sunt, respondent Salm. n. 86, quod Arcadius ibi excommunicatus fuerit, quia Chrysostomum injustè priùs ejectum noluit revocare. Ad textum autem in c. Tanta, respondetur, non esse ibi propriè sermonem de excommunicatione, nisi tantùm de privatione Eucharistiæ. Dixi autem, nisi censura sit à jure jam inflicta latæ sententiæ, quia tunc ipsa lex monet; excipitur tamen 1. suspensio lata contra Religiosos usurpantes decimas, vel prohibentes, aut non permittentes eas solvi, ex Clem. 1 de Dec. Excip. 2, excommunicatio lata in Religiosos impedientes Visitationem Episcopi; ex Clement un. § fin. de Statu Monachor. in utroque enim casu in præfatis textibus requiritur monitio.

Standing autem jure communi, proculdubio invalida est censura lata ob peccatum merè præteritum, nisi habeat tractum successivum in futurum, ut docent Anacl. p. 488 n. 17. Conc. p. 422 n. 1, et Salm. c. 1 n. 120, ex c. Ex parte. De Sign. verb. Nulla enim esset censura lata ob blasphemiam, vel furtum merè præteritum. Quandò ergò excommunicatur aliquis ob furtum, excommunicatur ratione contumaciæ, vel quia fur sciebat furtum esse ab Ecclesia vetitum sub censura, vel quia monitus sub pœna censuræ, renuit restituere; ità Viva de Conc. q. I. art. 4 n. 5. (Vide dicta n. 33, in fin.) Tunc enim incurritur censura sine alia sententia declaratoria: Ad differentiam aliarum pœnarum Ecclesiasticarum, ut sunt privatio officii, inhabilitas ad officia, etc. quæ semper sententiâ saltèm declaratoriâ indigent: Croix l. 7 n. 77, cum Less. Barb. Pell. etc., comm. 54

Quær. II. An requiratur monitio, si censura sit comminata à jure ferendæ sententiæ? si censura sit comminata ab homine, certum est non requiri monitionem, quia per illud præceptum jam etiàm habetur monitio ab ipso Judice facta, ut Sanch. de Matr. l. 2 D. 24 n. 28, et Salm. c. 1 n. 90. Dubium ergò est, si sit à jure? Duæ sunt sententiæ. *Prima* dicit omninò requiri monitionem, et hanc tenent Pal. p. 5 n. 7. Suar. D. 3 Sess. 10 n. 19. Leym. c. 5 n. 6, et Salm. c. 1 n. 91, cum Cajet. Corn. Diana, etc. quia ut (dicunt) cum sententia censuræ ferenda est ab homine, sicùt censura lata à jure petit monitionem à jure, sic ferenda ab homine petit monitionem ab homine. *Secunda* tamen probabilior sententia dicit, non requiri monitionem, eamque tenent Busemb. ut suprà n. 51. Bon. q. 1 p. 9 n. 4. Sanch. de Matr. l. 2 D. 24 n. 28, item Fill. Abb. et Avila ap. Pal. n. 6, qui probabilem putat. Ratio, quia ad hanc censuram jam habetur utrumque, monitio, et contumacia: monitio, quæ facta est ab ipsa lege, tàm enim monet lex infligens censuram latæ sententiæ, quàm ferendæ: et contumacia, quia ille jam monitus noluit obtemperare. Nec obstat ratio 55

opposite, quia tunc Superior cum teneat locum primi Legislatoris, sicùt posset Legislator, sic etiàm ipse Superior potest censuram exequi. Benè tamen advertunt Suar. D. 3 Sect. 14 n. 6. Tolet. l. 1 c. 45 n. 3, et Bon. d. n. 4 v. Quarto, et p. 13 n. 6, cum Nav. Fill. Felin. etc. quod eo casu requiratur citatio Rei ad censuram declarandam, cum fieri possit quod Reus probabilem sui facti excusationem afferat; nisi fortè excipit Bon. eod. n. 4, crimen sit adeò notorium, ut evidenter constet, nullam Reo competere defensionem.

56 Notand. autem I. quod monitio canonica propriè sit trina, sed etiàm canonica sit, si fiat una pro tribus (adhùc sine causa); Dummodò pro ista una æquivalens tempus designetur, nempè sex dies (nam pro unaquaque monitione requiritur spatium saltèm duorum dierum, ut dicunt Suar. D. 3 sect. 9 n. 3, et Salm. c. 1 n. 93, et colligitur ex c. Constitutionem. De Sent. exc. in 6); et dummodò terminus sex dierum assignetur, ut peremptorius, et ultimus, aliàs reus contumax non constitueretur. Ità Salm. ib. Bon. q. 1 p. 9 n. 5. Sufficit tamen, si dicatur: *Mandamus, ut infrà sex dies restituat, aliàs excommunicatur ipso facto;* Quia tunc virtualiter terminus peremptorie assignatur; Suar. D. 3 sect. 12 n. 7. Pal. p. 5 n. 8, et Salm. dict. n. 93. Notandum II. Quod ex justa causa tria illa intervalla redigi possint ad unum diem, vel brevius tempus, modò tria spatia assignentur, ut Bonac. p. 9 n. 7. Suar. D. 3 sect. 9 n. 3, et Salm. c. 1 n. 94, cum Con. et Giball. Et aliquandò, si periculum sit in mora, ut si Clericus ad mortem ducatur, vel si agatur de reprimenda violentia, et turbatione jurisdictionis, sufficit una monitio sine illis competentibus tribus spatiis, modò terminus designetur, ut Salm. ib. cum Corn. et Croix l. 7 n. 73. Notandum III. Quod monitio debeat fieri ab ipso Judice, vel ab alio ejus nomine; Et si censura imponitur in commodum partis, ad illius instantiam citatio fieri debeat; ità Suar D. 11 sect. 11 n. 1. Bon. n. 4, et Salm. c. 1 n. 95, cum aliis. Debet etiàm monitio fieri in scriptis, nisi Judex procedat

ex officio, proùt tenetur aliquandò ob bonum commune, ex c. Venerabilibus. § Porrò de Sent. exc. in 6. Quia tunc sufficit, si monitio fiat oretenùs, ità tamen ut probari possit in foro. Ità Salm. c. 1. n. 95, cum Giball. et Corn. ex. c. Sacro, de sent. etc.

57 Notand. IV. Quod, si censura ferenda sit contra plures generaliter, sufficiat, ut fiat monitio in Ecclesia coram Populo; Si verò ponatur interdictum contra Communitatem, sufficiat, ut moneantur ii, ob quorum culpam fertur: ità Suar. D. 3 sectie. 8. n. 2. Bon. p. 9. n. 11. et Salm. c. 1. n. 96 cum Gib. etc. Si autem fulminetur censura contra particularem personam, tunc ipsa specialiter monenda est. Excipe tamen tres casus sequentes, in quibus sufficit fieri monitio in ejus domo, vel si domum non habeat, in Ecclesia, vel loco publico Casus I. est quandò Reus absconditur, aut fraude impedit monitionem, ut Salm. ibid. cum Avil. ex c. final. De Dolo, et contum. Dolus autem debet constare testibus, aut manifestis indiciis; Con. n. 9 et Cornejo cum Salm. ib. Casus II. quandò Reus est semel personaliter citatus; tunc enim aliæ citationes fieri possunt domi, aut in Ecclesia, aut Tribunali; Salm. ib. n. 96, cum Bon. ex Decis. Rotæ Rom. Casus III. est quandò probari potest, citationem domi factam jam ad notitiam Rei pervenisse; tunc enim reliquæ citationes etiàm domi fieri possunt: Suar. Bon. Corn. etc. cum Salm. ib. et colligetur et Clem. 3 de Elect.

58 Notandum V. Quod, licet de necessitate præcepti trina monitio sit necessaria; aliàs Judex lethaliter peccabit (nisi urgentissima causa, ut suprà, excusaret), uti apud omnes est certum; Sine tamen illa trina monitione minime equidem censura sit futura invalida, cum in c. Romana. De Sent. excom. in 6 censuræ sine monitione debita inflicta vocentur injustæ, sed non invalidæ: imò in c. Sacro de Sent excom. dicuntur justæ, intellige, eò quod saltèm non sint contra justitiam commutativam, aut distributivam, quàmvis sint contra legalem; ità Pal. p. 5 n. 7. Bon. p. 9 n. 6 et Salm. c. 1 n. 97 cum Con. Gibal. Corn. et Diana.

ex causa urgenti, quæ moram non pateretur, cum in textu dicatur: *Si quis temerarius, etc.* Ex quo infertur quod non solùm non incurrat pœnas Episcopus, etiàmsi culpabiliter solemnitates omittat, dum in pœnis suspensionis et interdicti debet specialis mentio fieri de Episcopis, ut ex c. Quia periculosum. De sent. excom in 6. Undè, dum in cit. c. Medicinalis, inter alias pœnas indicitur suspensio, apparet, quod sanctio illa, sicùt non respicit Episcopos quòad suspensionem, ita neque respiciat alias quòad pœnas, ità Pal. t. 29 D. 1 part. 5 n. 9. et Salm. c. 1 n. 77, cum Cand. et Mac. Sed nec etiàm quivis alius ex ignorantia culpabili omittens, quia temeritas veram scientiam requirit; juxtà dicta l. 1 num. 174. Advertendum V. Quod pœnæ incurrantur, etiàmsi censura non habeat effectum, puta, si Judex jurisdictionem habeat impeditam, vel si Reus solvat aut appellet. Quia à Pontifice non punitur prolatio injustæ censuræ, sed prolatio sine solemnitatibus præscriptis. Ità Salm. c. 1 n. 79. cum Gibal. Felin. etc. contra aliquos.

62 Sed dubitatur hîc 1. An incurratur censura lata sub distinctione, v. gr. si dicatur *Maneat excommunicatus, aut suspensus?* Adsunt duæ sententiæ, ambæ probabiles. Negant Sylvest. Nav. Henr. etc. quia ad censuram incurrendum requiritur, ut ipsa in specie individuè determinetur. Affirmant autem Suar. D. 3 sect. 2 n. 12. Bon. part. 7 n. 4, et Cand., Corn. cum Salm. c. 1 n. 63 et 64. Quia vi illius propositionis copulativæ tantùm optio datur Reo eligendi censuram, quâ malit ligari; Si autem nullam eligat, dicunt Bon. et Cand. eum utramque incurrere; sed meliùs tenent Salm. cum Suar. quod, si unam frangeret, alteram eligeret:

63 Dubit. 2. An possit ferri censura sub conditione? Potest sine dubio ex c. Præterea 2 de Appel. Sed censura posteà non incurritur nisi conditione impleta; Quare non incurritur, si antè impletionem appelletur, ex eod. c. 2 vide Salm. c. 1 n. 68. (Advertendo, quod appellatio antè sententiam censuræ eam suspendat; secùs si fiat post sententiam, Croix l. 7 n. 109.)

Vel si creditor, pendente conditione, proroget terminum pro censura à Judice assignatum. Quia sicùt potest creditor debitum remittere, ità et terminum prorogare, ut docent Pal. p. 8 n. 5. Salm. c. 1 n. 69, cum Nav. Sylv. et Corn. ac Tourn. p. 439 R. 2 ex c. Pastoralis de Appel.

Sed hîc dubit. 3. An transacto termino prorogato 64
à creditore, Judice inconsulto, si debitor non solvat, censura incurratur. Negant Ugol. Henr. Sair. Nav. apud Salm. c. 1 n. 70. Quia suspendere, et prorogare censuram est actus jurisdictionis, quam non habet creditor. Sed probabiliùs affirmant Suar. D. 3 sect. 2 n. 11. Pal. p. 8 n. 6. Tourn. p. 438 v. Cæterùm, et Salm. l. c. cum Cov. Corn. et Leand. Ratio, quia ille terminus non assignatur ad finiendam obligationem, sed ne solutio ultrà prorogetur sine creditoris consensu; Quare transacto termino à creditore prorogato, eadem censura manet, et incurritur.

Incurrit etiàm censuram qui, pendente conditione, 65
mutat forum, quia adhùc primum forum retinet jurisdictionem. Ità Ugol. et Con. apud Salm. n. 68. Limitant tamen ibid. Con. et Suar. nisi ex justa causa, et non in fraudem domicilium cum foro mutaretur.

Hîc deindè notand. I. Quod censura ferri debeat diebus non feriatis, quandò ipsa per modum sententiæ profertur, ex c. final. Feriis. Si verò diebus feriatis feratur, erit illicita quidem, sed non invalida, ut Pal. p. 5 num. 13, et Salm. c. 1 num. 100, cum Sair. et Corn. Verùm possunt ferri diebus feriatis censuræ, quandò imponuntur per modum legis, aut præcepti; et etiàm illæ quæ feruntur per modum sententiæ, quandò contumacia ità patet, ut cognitione causæ non egeat, ex c. Evidentia, De Accus. Monitio autem censuræ frequenter fieri solet die non feriato, si causæ cognitio non præcedat; Secùs, si præcedat. Salm. ib. cum DD. cit. Notand. II. Quod, si Judex sciat censuratum esse absolutum pro foro interno, docent Henr. Fill. et Doc. apud Croix l. 7 n. 80, non esse puniendum pro foro externo. Notand. III. Quod, qui semel

censuram incurrit, debeat denunciari, et publicari, ut sic citiùs resipiscat, ex c. Pastoralis. § fin. De Appell. et Clem. fin. de Cen. Hæc autem, si lata fuit ab homine, sivè per modum statuti, sivè per modum sententiæ particularis, ab ipsomet debet denuntiari. Si verò lata fuerit à jure communi, denunciatio debet fieri ab Ordinario loci, ubi censura incursa fuerit, ex Clem. 1 De Privil. Sed tunc antè denunciationem præcedere debet citatio Rei, facienda à Superiore proprio, dato ei termino ad jus suum dicendum, aliàs denunciatio erit nulla ex Clem. Sæpè, de Verb. sign. Ità Croix l. 7 n. 76, cum Nav. Cov. Pal. et aliis comm. apud Sal. c. 1 n. 101, et c. 3 n. 16. Si autem Reus satisfactionem offerat, statim est absolvendus, Salm. cum Suar.

66 « Tertiò, ob defectum justæ causæ. Hæc autem » deficere potest tripliciter. Si nec à parte rei, nec » secundùm allegationes fori externi subsistat. 2. Si » à parte rei crimen subsistat quidem, non tamen in » ordine ad judicium, quia reus de eo non confitetur, » nec legitimè de eo convincitur. 3, si à parte rei non » subsistat crimen, etsi juridicè probetur, ideòque » titulum, seu causam præsumptam habeat judex. In » quo casu etsi sententia à parte rei sit injusta, ideò- » que probabiliùs censura non liget in foro conscien- » tiæ, in foro tamen externo servari debet propter » scandalum. Vide Laym. p. 1 c. 6. »

67 In dubio an censura sit incursa, vel ne, in foro conscientiæ non tenemur nos gerere ut censuratos. Et hoc sivè dubium sit facti, idest circà crimen, puta si dubitetur, an percussio Clerici fuerit graviter injuriosa, ut docent Sanch. Dec. l. 1 c. 10 n. 42. Bon. D. 2 q. 1 p. 6 § 2 n. 49. Holzm. de Cens. c. 4 n. 151. Mazz. t. 1 p. 63 Pal. D. 1 p. 8 num. 8. Laym. c. 5 § 4 n. 38. Ronc. de 5 præc. c. 2 q. 6 et Salm. c. 1 n. 209, cum Cand. Tanner. et Diana contra Sayr. Azor. etc. Bon. Sivè dubium sit juris, idest circà sententiam, puta si dubitetur, an censura fuerit latæ, an ferendæ sententiæ, vel an conditio apposita sententiæ sit impleta

vel non, ut Sanch. Bon. Holzm Ronc. ll. cc. et Salm. n. 210, cum Val. Cov. et Diana ex D. Th. qui Quodl. 4 art. 14 docet, quod post determinationem Judicis standum sit ejus sententiæ, secùs antè determinationem. Ratio pro dubio facti est, quia in dubio nemo est exspoliandus jure suo communicandi, quod possidet; pro dubio autem juris ratio est, quia pœnæ sunt restringendæ, undè in dubio non incurruntur. Si verò post censuram incursam dubitetur de absolutione obtenta, vel de appellatione interposita et similibus, tunc omninò Reus debet se habere ut censuratum, quia tunc possessio stat pro Superiore, ut rectè dicunt Sanch. l. c. n. 60 et 59 Pal. l. c. et Salm. n. 210, cum Cov. Et idem dicendum cum Sanch. n. 60, et Salm. ib. si dubium sit de potestate Superioris, quandò hic pacificè eam possidet.

Dubit. 1. In dubio, an censura fuerit justa vel ne, 68
an ut justa sit judicanda? Negat Dicast. apud Croix l. 7 n. 123, dicens, Superiorem esse quidem in possessione ferendi censuras justas, sed cum de justitia dubitatur, potiùs dicendum est, prævalere libertatem subditi. Et idem sentiunt Vasq. Sancius, etc. apud Viva de Leg. q. 1 art. 3 n. 4, loquendo de lege dubiè justa, probabile putat Tamb. Dec. l. 1 c. 3 verb. subditus. Sed veriùs affirmant Sal. de Legib. c. 1 n. 15. Viva l. c. Bonav. eod. tit. D. 1 q. 1 p. 7 § 3 n. 11, cum Vasq. Suar. et Salas: item Pal. et alii cum commun. Croix d. n. 123. Quia in dubio prævalet potestas Judicis.

Dubit. 2. An, si Reus habet opinionem probabilem pro se, teneatur, parêre Judici aliquid præcipienti sub censura, puta solutionem pecuniæ? Affirmandum etiàm cum communi, sivè dubium sit juris, sivè facti, quia aliàs numquàm lites finirentur; ità Salm. de Cens. c. 3 n. 6, cum Soto, Dian. Vasq. et Avil. Benè tamen advertunt Salm. ib. cum Avila, quod in dubio facti id procedat durante dubio, nam si posteà censuratus fieret certus de sua innocentia, tunc non tenetur nec solvere, nec se gerere ut censuratum; tunc enim sententia non potest obligare, cum nitatur præsumptione

certè falsa. Sed si talis censuram in publico violaret, v. g. Sacris ministrando, licet irregularitatem non incurreret, peccaret tamen ob scandalum; et tunc in foro externo gerere se deberet ut irregularem, ità Suar. D. 4 sect. 7 a n. 11. Pal. p. 8 n. 15 et 16. Croix l. 7 n. 84, et Salm. c. 1 n. 212, cum Coninck. Hoc tamen intelligendum, nisi publicè constet censuras esse nullas, ità ut omninò absit scandalum; Salm. c. 3 n. 5, cum Nav. Avila, etc. ex Clement. Pastoralis de re judicata. Prætereà advertit Cont. Tourn. cum D. Thom. ex c. Pastoralis de Offic. et pot. Jud. del. quod executor sententiæ, quæ sit justa secundùm allegata, et probata, teneatur eam executioni mandare, etiàmsi ex privata sententia noverit esse injustam, secùs verò, si sententiam etiàm secundùm probata esset omninò injusta, ex c. Super eo. De Crim. falsi.

DUBIUM V.

Qui possint absolvere à Censuris?

69 *Distinguendum inter censuram per sententiam particularem ab homine, et inter latam à jure, vel ab homine per sententiam generalem?*

70 *Quis possit absolvere à censuris latis à jure?*

71 *An omnes Confessarii possint absolvere ab excommunicatione minori? An simplex Sacerdos?*

72 *Quis possit absolvere à censuris latis ab homine per sententiam particularem?*

73 *Quis, si per sententiam generalem contrà personas indeterminatas?*

74 *A quibus censuris reservatis possit absolvere Episcopus per Cap.* Liceat?

75 *Vide verba capituli.*

76 *Not. I. An Episcopus possit dispensare in irregularitate propter hæresim. Not. II. Quandò crimen dicatur occultum, vel deductum ad forum?*

77 *Dub. 1. An possit absolvi ab Episcopo qui fuerit punitus in foro alterius Episcopi?*

78 *Dub. 2. An a crimine publico in uno loco possit absolvi ab Episcopo in alio, ubi est occultum?*

79 *Not. III. Qui veniant nomine Episcoporum? Not. IV. Qui veniant nomine Subditorum? Not. V. Episcopi possunt absolvere à casibus Papalibus occultis reservatis etiam post Tridentinum* (*Remissivè ad lib.* 6 *n.* 594)

80 *Not. VI. An Episcopi gaudeant hac facultate ubi Tridentinum non est receptum?*

81 *Qu. I. An Episcopus possit dispensare in irregularitatibus, et suspensionibus cum suo subdito in aliena Diœcesi morante?*

82 *Qu. II. An facultas concessa in cap.* Liceat *fuerit revocata per Bullam cœnæ?*

83 *Verior sententia?*

84 *Qu. III. An Episcopi possint absolvere à Censuris Bullæ Cœnæ impeditos ab adeundo Romam?*

85 *Qu. IV. Quinam vocentur impediti?*

86 *Quid si impedimentum sit ad breve tempus, et quid si ad longum?*

87 *An teneatur Reus absolutus deindè se præsentare Pontifici, si jam sit emendatus, et parti satisfecerit.*

88 *Quid si impedimentum sit perpetuum? Et qui dicantur perpetuò impediti?*

89 *Qu. V. An impediti teneantur adire Romam per Epistolam, aut Procuratorem?*

90 *Qu. VI. An Episcopus possit absolvere Hæreticum impeditum, etiàm per alium?*

91 *Qu. VII. An cum inferior absolvit, ob impedimentum à casu reservato sine censura, teneatur Pœnitens se præsentare Superiori?*

92 *Qu. VIII. An impediti, quominùs adeant Episcopum possint à quocumque absolvi?*

93 *Qu. IX. An possint Episcopi generaliter delegare aliis facultatem sibi concessam in c.* Liceat?

94 *De facultate Mendicantium absolvendi à reservatis.*

95 *Quas censuras possint Regulares remittere quòad sæculares?*

96 *An possint eos absolvere à casibus Papalibus occultis?*

97 *An pro foro externo?*

98 *An à casibus ab Episcopis sibi reservatis?*

99 *An à censuris Episcopis reservatis à Jure, vel à consuetudine?*

100 *An à casibus Clementis occultis?*

101 *An Regulares possint absolvere subditos ab omnibus casibus Papalibus extrà Bullam Cœnæ?*

102 *An etiàm Novitios?*

103 *An Novitios etiàm à censuris ab Episcopo sibi reservatis?*
104 *An Prælati Regulares possint absolvere subditos à casibus Bullæ Cœnæ? Usque ad n.* 106.
107 *An subditos à censura ob percussionem alterius Religiosi, aut Clerici sæcularis.*
108 *Quid circà recipientes Bullam Cruciatæ, Remissivè.*
109 *Regulæ pro remittendis censuris.*
110 *An sub data facultate absolvendi à Papalibus, comprehendantur censuræ Bullæ Cœnæ?*
111 *An in Jubilæo sub data potestate absolvendi, omnes censuræ comprehendantur, etiàm latæ ab Episcopo specialiter?*
112 *An habens facultatem circà casus Bullæ Cœnæ possit absolvere etiàm ab Hæresi? Usque ad n.* 113.
114 *Quid ampliùs notandum circà facultates Regularium?*
115 *Quid ampliùs circà facultatem concessam in Jubilæis?*

69 « Resp. 1. A censura lata per sententiam particula-
» rem ordinariè is tantùm potest absolvere, qui eam
» tulit, vel ejus superior, vel successor, vel delega-
» tus. Ab ea, quæ lata est à jure communi, vel ab ho-
» mine per sententiam generalem, si non sit reser-
» vata, potest absolvere quivis, qui censuratum potest
» absolvere à mortalibus: si verò sit reservata, ordi-
» nariè, et per se, potest tantùm relaxari ab authore
» legis, vel ejus successore, vel delegato..
» Dixi 1. *Ordinariè*, quia in articulo mortis quivis
» Sacerdos absolvere potest à quavis censura.
» Dixi 2. *Per se:* quia per accidens, et ex privile-
» gio possunt etiàm alii. Laym. l. 1 t. 5 p. 1 c. 7. »

70 Universè loquendo, ad tollendas censuras ex parte absolventis requiruntur eædem conditiones, quæ requiruntur ad ferendas, juxtà dicta n. 12.

Cæterùm dicendum I. A censuris latis *à jure* non reservatis certum est, Episcopum, vel proprium Sacerdotem absolvere posse, ex c. Nuper De Sent. excom. Ubi, licet sermo sit de excommunicatione minori, idem tamen de omnibus aliis censuris communiter DD. intelligunt; ut Pal. D. 1 p. 11 § 5, Ronc. de Cens. cap. 6 quæst. 3. R. 111, Suar. D. 7 sect. 3 num. 2, et Salm. cap. 2 num. 42, cum Henr. Ugol. Corn.

et Gibal., ac cum Henr. et commun. Et idem concedunt Capitulo, Sede vacante, Prælatis Religionum et habentibus jurisdictionem quasi Episcopalem. An autem ab hujusmodi censuris omnes Confessarii possint absolvere? Negant S. Antonin. Cov. Palud. etc. apud Salm. ib. n. 43. Quia, ut dicunt, sicùt ad ferendas censuras, ità ad absolvendum ab eis requiritur jurisdictio in foro externo, quâ carent simplices confessarii, et etiàm Parochi. Affirmandum est tamen cum communi sententia, quam tenet S. Th. Suppl. qu. 24 art, 1, ubi ait: *Si excommunicatio sit major, aut est lata à Judice: et sic ille qui tulit, vel ejus superior potest absolvere; vel est lata à jure, et tunc Episcopus, vel etiàm Sacerdos potest absolvere.* Ità etiàm Tourn. p 497 R. 3, Conc. p. 441 n. 3, Pal. l. c. Ronc. ut suprà, Salm. n. 45, cum Soto, Vasq. Con. Avila, etc. Ratio, quia, licet ex jure ordinario nec Confessarii, nec Parochi hanc facultatem habeant, habent tamen ex concessione speciali Innoc. III. qui in d. c. supra 29, sic inquit: *In secundo casu* (scilicet quod excommunicatio non sit reservata) *à suo Episcopo, vel à proprio Sacerdote poterit absolutionis beneficium obtineri. Quàmvis enim et tunc non juris, sed judicis sententiâ sit ligatus, quia tamen conditor canonis ejus absolutionem sibi spicialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi.* Quoties igitùr censura non reservatur à jure, ab ipso jure datur potestas absolvendi cuilibet Confessario, ut intelligitur sub nomine *proprii Sacerdotis*, pròut probavimus lib. 6 de Euch. n. 564. Et hîc advertendum 1. quod hæc absolutio valeat etiàm pro foro externo, ut dicunt Pal. n. 4, et Gibal. Ugol. apud Salm. l. c. Advert. 2. Ronc. p. 80 q. 3 R. 3, cum Con. Pal. D. 2 p. 11 § 5 n. 3, cum Suar. et Ugol. Sporer Suppl. p. 124 n. 55, cum Avila, et Salm. d. n. 44, cum Con. quod hanc absolutionem Parochi, et alii Confessarii impertiri possint tàm infrà, quàm extrà Confessionem. Ratio, quia Decreta Pontificum præcipuè forum externum spectare solent, et cum favores Principis ampliari debeant, non est, cur tantùm ad forum in-

ternum restringantur. Advertunt 3. Salm. c. 2 n. 49, cum D. Th. Pal. Sot. Vasq. ac aliis cit. n. 45, contra Candid. quod Confessarii possint absolvere non solùm ab excommunicatione, sed ab omnibus aliis censuris non reservatis, nempè à suspensione, et interdicto personali, etsi absolutio earum non requiratur ad perceptionem Sacramenti Pœnitentiæ. Ratio, quia illa concessio, cum sit favorabilis, meritò ampliatur ad omnes censuras.

71 Certum est autem, et commune inter DD. omnes Episcopos, et Confessarios absolvere posse innodatos excommunicatione minori. Vide Salm. c. 3 n. 164 Sed valdè dubitatur, an simplex Sacerdos possit absolvere ab excommunicatione minori? Affirmant Salm. c. 3 n. 166, cum Navar. Arm. et Hurt. ac probabile putant Bon. q. 3 n. 15 et Viva q. 2 art. 2 n. 5 quia (ut ajunt), cum Sacerdos probabiliter possit absolvere à culpis venialibus, potest etiàm à censuris eis annexis, juxtà id quod dicit D. Th. in 4 D. 28 q. 2 art. 1 q. 1, ibi: *A minori excommunicatione quilibet potest absolvere, qui potest absolvere à peccato participationis.* Sed omninò negandum cum Suar. D. 7 s. 4 n. 17. Pal. D. 2 p. 21 n 23 et Soto, Caj. Corn. et Led. ap Salm. c. 3 n. 165, tum quia in c. Nuper de Sent. excomm. dicitur, ab excommunicatione minore absolvendum esse vel ab Episcopo, *vel à proprio Sacerdote*, qui sanè intelligi nequit simplex Sacerdos; tum quia juxtà Decretum Innocentii XI. relatum in tr. de Pœnit. n. 553. v. Quær. hodiè vetitum est Sacerdotibus simplicibus absolvere à venialibus. Hæc reddunt primam sententiam omninò improbabilem.

72 Dicendum II. Quòad censuras *ab homine* latas, quod si censura feratur per modum sententiæ particularis contra determinatam personam, non possit ab illa absolvi, nisi ab ipso ferente, vel ab ejus Superiore, vel ab ejus successore, aut delegato. Est certum et commune: vide Croix l. 7 n. 131 et Salm. c. 2 n. 50. Quod si autem Judex in foro externo testetur censuratum jam satisfecisse partibus, vel esse emen-

datum, tunc censetur vel ipse jam absolvere, vel cuilibet absolvendum remittere; Salm ib. Et hîc obiter notandum I. Quod Episcopus etiàm in alieno territorio possit suos subditos absolvere in foro tàm externo, quàm interno, semper ac absolutio sit sine strepitu judiciali, ut Sylv. Henr. Avil. cum Salm. c. 2 n. 36. Notand. II. quod si quis in alieno territorio delinquit, et ab illius Episcopo specialiter excommunicatur, non possit absolvi ab Episcopo proprio, nisi de Episcopi loci licentia. Ità Cont. Tour. Diana, Cand. et cum Salm. n. 37. Dixi specialiter, nam si excommunicatus sit per sententiam generalem, potest à quocumque absolvi, ut mox dicetur.

Si verò censura feratur ab homine per modum sta- 73
tuti, sivè sententiæ generalis contra personas indeterminatas, sivè in futurum, v. g. in omnes, qui hoc crimen patrabunt, sivè in præteritum in omnes, qui hoc crimen commiserunt (posita contumacia, juxtà dicta n. 54); tunc alii, ut Suar. D. 7 sect. 2 nu. 23 et Vasq. Fill. etc. apud Salm. c. 2 n. 50 tenent, non ab alio, quàm ab ipso ferente absolutionem impendendam esse, quia censura ab homine, juxtà regulas juris, ab eo dumtaxat auferri potest, à quo est lata. Sed probabiliùs dicendum, absolutionem tunc à quocumque Confessario impertiri posse, si censura non sit reservata, ut cum Bus. tenent Pal. § 4 n. 10. Laym. c. 7 num. 3. Ronc. Qu. 3. Resp. 11. Conc. p. 443 n. 6. Holzman. p. 365 n. 127. Sporer Supp. pag. 124 n. 53 et Salm. c. 2 n. 51 cum Con. Sayr. Tol. Sot. Avil. Bon. et Croix l. 7 n. 128 cum communi. Ratio, quia hæ censuræ æquiparantur censuris latis à jure, et ideò à quocumque remitti possunt, cum agatur de re favorabili, quæ amplianda est; quantùm res patiatur, ex cit. cap. Nuper, de Sententia excommunicationis. 74

« Resp. 2. Episcopi secundùm Trident. sess. 24 c.
» 6 possunt 1 absolvere in foro conscientiæ per se,
» vel Vicarium ab omnibus censuris occultis, etiàm
» in Bulla Cœnæ Papæ reservatis, excepta hæresi, à
» qua per seipsos tantùm absolvere possunt, quan-
» tum est ex vi hujus decreti. Dicitur autem censura

» occulta, quæ contracta est ob delictum non publi-
» cum, nec ad forum contentiosum deductum, aut
» si deductum fuit, à quo reus ob defectum proba-
» tionis fuit absolutus. Bonac. dub. 1 q. 3 part. 1 n.
» 15 et part. sec. num. 1 ex declar. Cardin. etc. 2.
» Possunt etiàm sæpè absolvere à censura Papæ
» reservata, propter impedimentum ejus qui incur-
» rit, vel quandò propter senium, morbum, sexum,
» pauperiem Pontifex non potest adiri. Bon. loc. cit.
» ex Nav. Sanch. Avila, Con. etc. »

75 Quòad facultatem, quam habent Episcopi circà peccata reservata Pontifici, antè omnia notanda sunt verba Trid. in Cap. Liceat 6 sess. 20. *Liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus et suspensionibus ex delicto occulto provinientibus excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, et exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare et in quibuscumque casibus occultis etiàm Sedi Apostolicæ reservatis delinquentes..... sibi subditos in Diœcesi sua per se ipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientiæ gratis absolvere, imposita pœnitentia salutari. Idem et in hæresis crimine in eodem foro conscientiæ eis tantùm, non eorum Vicariis sit permissum.*

76 Hinc notand. I. quod Episcopi, licet non possint absovere ab hæresi occulta, juxtà sententiam, quam mox exponemus, possint tamen dispensare in irregularitate ex hæresi occulta contracta. Ità Potest t. 1 n. 3338. Salm. de Cens. c. 2 n. 54. Notand II. quod, ut crimen dicatur non occultum, requiratur, ut vel sit deductum ad forum contentiosum, vel sit notum ferè omnibus, ut ait Viva cum Suar. aut saltèm majori parti Oppidi. Viciniæ, Parochiæ, Collegii, seu Monasterii, ut dicunt Bonac. § 4 Sanch. de Matrim. l. 8 D. 34 n. 55. Salm. c. 2 n. 59 cum Pal. Pell. etc. Ità ut occultum adhùc dicatur crimen, si illud sciant quinque vel sex personæ, ut ait auctor cit. (Istr. etc.) p. 2 c. 13 n. 300. Vide dicta l. 6 n. 593, v. Hic autem et n. 1111. Tunc autem crimen censetur ad forum deductum, cum ibi est probatum saltèm per unum tes-

tem. Secùs, si nullo modo fuerit probatum, etsi Reus malis artibus hoc obtinuerit, et ibi absolutus fuerit, quia tunc adhùc censetur occultum; ità Sanch. de Matr. l. 8 D. 34 n. 57. Bonac. q. 3 p. 2 n. 2, et Salm. c. 2 n. 60, cum Con. Avila. Henr., etc. Imò dicitur occultum, etiàmsi crimen complicis sit ad forum deductum quia ex l. 1 C. res. inter, etc. *Res inter alios acta, non potest afferre præjudicium aliis, quibus res judicata non nocet.* Ità Salm. ibid. cum Nav. Bon. et Sanch.

77 Sed hîc dubit. 1. An possit absolvi ab Episcopo Reus alicujus casus papalis, qui jam punitus sit in foro alterius Episcopi, ubi judicium sit finitum? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Sanch. l. 1 c. 11 n. 21, et Salm. c. n. 2. 62, cum Reg. Avila, Leandro, etc. Ratio, quia intentum Concilii fuit servare auctoritatem Judicum, et vitare scandalum, si publica crimina publicè non punirentur; at eo casu neque scandalum adest, neque auctoritati Judicum præjudicatur. *Secunda* verò sententia communior et verior negat, eamque tenent Suar. D. 4 sect. 2 n. 6. Pal. t. 1 tr. 4 D. 4 p. 3 § 1 n. 17. Barb. All. 39 n. 3. Conc. p. 445 n. 12. Bon. de Irreg. q. 5 p. 1 n. 6, cum Garcia, et Rodr. ac Croix lib. 7 n. 146 cum Mascard. Menoch. etc. Ratio quia, licet tunc Judici sit satisfactum, tamen cum crimen juridicè publicum factum fuerit, manet simpliciter publicum, et ut tale omninò est Pontifici reservatum.

78 Dubit. 2. an crimen in uno loco publicum possit absolvi ab Episcopo in alio, ubi est occultum? Negant Bon. D. 1 q. 3 p. 2 n. 3, et Suar. t. 4 D. 30 sect. 2 n. 3. Sed probabiliter affirmat Sanch. l. 2 c. 11 n. 20. Cont. Tourn. t. 2 p. 115, cum Piace. Barb. All. 35 n. 28, cum Gutt. et Salm. c. 2 n. 62, cum Trull. Leand. Avila, et aliis apud Croix l. 7 n. 144. Dummodò locus, ubi crimen est notum, ità distet, ut non sit timor, quod publicetur ubi est occultum.

79 Notand. III. quod nomine Episcoporum veniant Abbates, et alii jurisdictionem Episcopalem habentes, ut Sanch. n. 6 et Salm. n. 54, cum Henr. Dic. et

Avers. (contra Bon. et Suar. ap. Croix l. 7 n. 141.) vide dicta l. 6 n. 543 v. Eamdem. Venit etiàm Capitulum, sede vacante, ut Bon. n. 1. Sanch. n. 4 et Salm. ib. Notand. IV. quod nomine subditorum veniant etiàm vagi, et omnes habentes animum permanendi in loco illo per majorem partem anni, ut Croix l. 7 n. 136, cum Sanch. Suar. Bon. Barb. etc. Notand. V quod Episcopi vi concessionis in dict. c. Liceat, possint absolvere à casibus Papalibus etiàm post Tridentinum reservatis, ut probabile esse diximus l. 6 n. 594 Dub. 9.

80. Notand. VI. circà facultatem à Tridentino concessam Episcopis in c. Liceat, absolvendi, aut dispensandi à casibus Papalibus, vel ab irregularitatibus occultis, id quod dicit Fag. in c. Dilectus 15 de Temp. Ordin. ubi ait: *Ex sententia Sancti Conc. Episcopi illarum Regionum, in quibus Concilium adhùc receptum non est, non possunt uti facultate in hoc Decreto concessa.* Notat deindè ibidem declaratum fuisse à Greg. XIII. prædictam facultatem nec etiàm Cardinalibus competere, etsi Ecclesiarum Urbis titulum habeant.

81. Quær. I. An Episcopus possit dispensare in irregularitatibus et suspensionibus occultis cum suo subdito, qui in aliena Diœcesi moratur? *Prima* sententia negat, et hanc tenent Avila, Henriq. et Ugolin. ap. Barb. in Trid. sess. 24 c. 6 n. 44. Ratio (ut ajunt), quia Concilium tribuit Episcopis facultatem dispensandi tantùm in sua Diœcesi. *Secunda* verò sententia communior et probabilior affirmat, et hanc tenent Sanch. Dec. l. 2 cap. 11 num. 12. Suar D. 41 sect. 1 num. 10 et 12. Bonacin. D. 1 q. 3 punc. 2 num. 1 v. Tertio, et 7 q. 5 pag. 1 num. 4. Diana pag. 4 tract. 4 R. 96. Con. Tour. p. 448 R. 3. Salm. c. 2 n. 53 et Barb. l. c. cum. Boss. Marchin. Fag. etc. Ratio, quia Dispensatio per se potest concedi absenti; ergò non oportet, ut dispensandus adsit in Diœcesi, cum actus jurisdictionis voluntariæ possit exerceri etiàm extrà territorium. Nec obstat, quod in Trident. dicatur *in Diœcesi sua*; nam respondetur, quod vel particula illa satis verificetur, cum aut Episcopus aut

subditus existit in propria Diœcesi, ut dicunt Cont. Tour. p. 448. R. 3 et Salm. n. 53. Vel quod præfata particula referatur tantùm ad secundam partem, ubi agitur de absolutione casuum, ut respondent Suar. n. 10 et Sanch. n. 13. Holzm. p. 413 n. 227. cum Pal. Pignat. et Croix n. 139. Ex quo hi Auctores inferunt, quòd etiàmsi uterque tàm Episcopus quàm subditus sint extrà Diœcesim, poterit Episcopus dispensare ab irregularitate, et absolvere à suspensionibus. An autem Episcopus possit absolvere, et delegare facultatem absolvendi à casibus Papalibus occultis extrà Sacramentum Pœnitentiæ? Affirmant Sanch. Suar. Bon. Salm. c. 2. n. 54. Sed hodiè omninò negandum ex Declarat. Greg. XIII. relata lib 6 n. 593.

Quær. II. An prædicta facultas à Trident. Episcopis concessa fuerit revocata per Bullam Cœnæ quòad hæresim, et alios casus in ea reservatos? Adest duplex sententia. *Prima* negat, et hanc tenent Nav. Man. c. 27 n. 260. ac Bannez, Vega, Sa, Arag. Angl. Henr. Fag. etc. ap. Barb. All. 40 n. 21. item Coninck, Avila, Becan. Granad. P. Led. etc. ap. P Milant. in Prop. 3. Alex. VII. et probabilem putant Salm. tr. 10 c. 2 n. 55. Ratio (ut ajunt) quià in Bulla Cœnæ nulla fit mentio concessionis factæ Episcopis per Trident. Sed per clausulam generalem minimè revocantur facultates à Con. Generali alicui tributæ, ut habetur ex c. Ex parte de Capell. Monach. cum Glossa ib. verbo: *Nulla mentio*, et ex cap Nolli de Rescriptis, et ib. Glossa verbo: *Fecerit mentionem*. 82

Et juxtà hanc primam sententiam notant Salm. c. 2 n. 54 cum Nav. Henr. et Gran. ac Felix Potestas, cum Dic. et Diana, quod Episcopus circà crimen hæresis, licet non possit concedere alteri generalem facultatem absolvendi ab illa, cum talis facultas fuerit tributa à Concilio Episcopis *tantùm*, *non eorum Vicariis*, benè tamen eam possit delegare alteri in casu particulari; quia cum ipsa sit annexa dignitati Episcopali, competit Episcopis jure ordinario, et ideò potest ab eis delegari omni modo quo eisdem expressè non est vetitum.

Secunda verò sententia verior affirmat, et hanc te-
83 nent Sanch. Dec. l. 2 c. 11 n. 27. Pignat. t. 1. Cons. 291. Lugo de Pœnit. D. 23 sect. 2 §. 1. Anacl. de Fide D. 4 p. 124 n. 30. Tolet. in explic. B Cœnæ n. 14 in fin. Diana p. 7 tr. 2. R. 23. Ronc. de Cens. tr. 4 q. 1 c. 6 q. 4. Croix l. 6 pag. 2 n. 1617. Viva in Prop. 3. Alex. VII. n. 7. Vidal in ead. Prop. Holzm. t. 1 p. 386 n. 218. Mazz. t. 3 p. 460 n. 2. Elbel t. 2 p. 486 n. 253. Barb. All. 40 n. 23, cum Say Molin. Philiarch. Homob. Ugol. et pluribus aliis; item Fagn. l. 1 in c. Quoniam de Constit. n. 28, ubi id affert decisum à S. C. Duasque similes Declarationes affert Pitton. de Episcop. n. 960 et n. 1026, unam amanatam die 4 Dec. 1642, alteram 28 Octob. 1741. Eamdem sententiam omninò tenendam docet Bened. XIV. de Syn. t. 2 n. 330, cum Card. Petra, Duard. Cleric. etc. ibique testatur quod P. Suar. priùs censuerit probabilem primam opinionem, sed deindè in tr. de Fide D. 1 §. 4 n. 13, ab illa recesserit, et asseruerit, ipsam revera omni probabilitate esse destitutam. Probatur nostra sententia ex verbis ipsius Bullæ Cœnæ, ubi dicitur *Nullus per alium, quàm per Romanum Pontificem, nisi in mortis articulo, absolvi possit, prætextu quarumvis facultatum et indultorum; quibuscumque personis, etiàm Episcopali vel majori dignitate præditis... per Nos et dictam Sedem, ac cujusvis* (nota) *Concilii Decreta concessorum, vel concedendorum.* Per quæ ultima verba jam apparet derogatum concessioni Tridentini. Nec obstat ratio opposita, quod per clausulam generalem non revocentur facultates concessæ per concilium Generale. Nam respondetur 1. id locum habere, quandò revocatio fit per Rescripta, non verò cum fit per Constitutiones Pontificias; in præfatis enim textibus adductis (ut legenti patet) tantùm de Rescriptis habetur sermo. Valdè autem dispar est ratio inter Rescripta, et Pontificias Constitutiones; nam Rescripta, quia sunt contra jus, et propter importunitatem ac multitudinem petentium non fiunt ea maturitate et consilio, quo Constitutiones Pontificum et Decreta Conciliorum emanantur, ideò

id quod dicitur de Rescriptis, non procedit de Constitutionibus, ut benè advertunt Fagn. in d. c. Nonnulli, de Rescript. et Rotæ. de Leg. p. 47 q. 4, cum Card. de Luca, et communi. Ac propterea observat Fagn. n. 24. Tridentinum derogâsse pluribus Decr. Concil. Generalium, nulla ipsorum facta mentione; imò testatur idem Fagn. l. 3 in c. Nulla de Concess. præb. n. 86. S. Pium V. in quodam Motu proprio (relato ad litteram à Nic Garcia) declarâsse, satis esse ad revocandum Concilium, quod Papa contrarium disponat, supplicationem manu propria signando. Insuper laudatus Benedict. XIV. testatur, S. Pium V. et Greg. XIII. (et idem asserit P. Viva l. c. p. 4 ac alii apud Barb.) de hac re signanter interrogatos, respondisse; nulli præter Papam hodiè integrum esse absolvere ab hæresi etiàm occulta. Item in Vita S. Francisci Salesii descripta à Petro Galitia l. 2 c. 32, narratur (ut notat idem Bened.) quod, cum Papa Clem. VIII. Salesium pro examine ad Episcopatum præsentatum interrogâsset, an posset Episcopus ab hæresi absolvere; responderit affirmativè. At Papa subjunxit: *Sed Nos non ità sentimus*. Et tunc S. Franciscus dixit: *Beatissime Pater, si S. V, non ità sentit, nec ego deinceps sic sentiam.*

Respond. 2. quod, etiàmsi ad derogandum Decr. Trident. fuisset requisita specialis illius mentio, hæc jam adfuerit in præfata Bulla Cœnæ, cum ibi dictum fuerit, Episcopum non posse absolvere à casibus Bullæ, *prætextu facultatum per cujusvis Concilii Decreta concessarum*. Quænam hîc expressior mentio fieri debebat? Tantò magis, quod solum Conc. Trident. et non aliud talem facultatem Episcopis concessisset.

Accedit ad hæc damnatio Propositionis 3 ab Alex. VII. quæ dicebat: *Sententia asserens Bullam Cœnæ solùm prohibere absolutionem hæresis, et aliorum criminum quandò publica sunt; et id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est*, anno 1629. 18 Julii in Consistorio S. C. Eminentiss. Card. *visa et tolerata est*. Meritò hinc dicunt Viva, Holzm.

Elbel, et Bened. XIV. quod per hanc damnationem prima sententia ità à sua probabilitate (si quàm habeat) deturbata sit, ut nunc probabilis non ampliùs videatur. Nec obstat dicere cum Coreglia, Conc. Salm. et Milante, quod pontifex non damnaverit sententiam, sed tantùm quod ipsa in Consistorio visa et tolerata fuerit; et ideò putant, illam in sua probabilitate reliquisse. Nam respondetur, quod licet Pontifex directè solùm damnaverit factum, nempè quod visa fuerit, et tolerata, indirectè tamen apertè ipsam sauciaverit opinionem; nisi enim falsam existimàsset, non utique tàm sollicitus fuisset de mendacio illo damnando; cum igitùr declaravit, eam non fuisse toleratam, implicitè declaravit non esse dignam ut toleretur. Ex his omnibus concludit præfatus Bened. XIV. l. c. n. 4, hodiè *Episcopos non sine temeritatis nota hanc auctoritatem* (nempè absolvendi ab hæresi) *posse sibi ostentare, et tanto minus delegandi.* Poterit ergò solummodò Episcopus ut Delegatus Apostolicus hæreticum notorium pro foro externo absolvere, ut dicit Ronc. l. c. cum Pal. et Farinac. Postquàm autem ab Episcopo sublata fuerit excommunicatio, à quovis Confessario peccatum hæresis remitti poterit.

84 Quær. III. An Episcopi absolvere possint à censuris Bullæ Cœnæ impeditos, quominùs Romam eant? Adsunt tres sententiæ. *Prima* absolutè negat cum Bonac. de Censur. Disp. 1. Q. 22 pun. 2 n. 22, qui citat Suar. et Innoc. (sed dicit *in simili*, ergò prædicti DD. non loquuntur propriè de hac sententia). Ratio Bonac. tum quia in Bulla excipitur tantùm articulus mortis, tum quia contrarium nullo jure probatur; Non autem suffragatur epikeja (ut ait) in hoc casu, ubi constat de contraria intentione Pontificis; Nec obstare addit textus infrà citandos, quia vel ibi non datur facultas absolvendi Episcopis, vel, si datur, hæc revocata fuit per Bullam Cœnæ; sicùt fuit revocatum Decretum Tridentini. Excipit tamen Bonac. n. 23, casum gravis necessitatis, v. gr. celebrandi, communicandi, et similis. *Secunda* sententia concedit Episcopis, ut absolvant

à cæteris casibus, præterquàm ab hæresi. Ità de Alex. Conf. Mon. c. 6 § VIII. Q. 3 et 4. Ratio, cur excipiat hæresim, quia in generali concessione (puta in Jubilæo) absolvendi à casibus Bullæ, non datur facultas absolvendi ab hæresi, ut declaravit Greg. XIII. Sed hæc ratio debilis est, nam ex infrà dicendis, hæc facultas non oritur ex concessione, sed ex epikeja, et præsumpta mente Pontificis. *Tertia* communis sententia, cui subscribo, docet, Episcopos posse per se, vel per alios ab eis specialiter delegatos, absolvere in utroque foro legitimè impeditos ab omnibus casibus, et etiàm ab hæresi, præstitò tamen juramento ab eo, qui absolvitur, se præsentandi posteà Superiori, ut infrà dicetur. Ità Pal. Dispens. 1 pun. 2 § 5 n. 6. Ronc. d. Q. 2 R. 11. Laym. de Censur. c. 2 n. 63. Conc. p. 445 n. 13, cum comm., Lugo de Pœnit. num. 218. Salm. tr. 10 c. 2 n. 73, et tr. 18 c. 4 n. 164. Viva in Prop. 3. Alexand. VII. n. 5. Milante. ibid cum Con. Avil. Corn. etc. Potest. tl 1 n. 3347; cum Tamb. Donat. Leand. Pelliz. et communi Theologorum, et Canonistarum, ut testatur Ronc. l. c. Ratio, quia, existente impedimento adeundi Papam, restituitur Episcopis potestas ordinaria, non jam vi Tridentini, sed vi juris communis; Et probatur ex c. Ea noscitur. 13. De Sentent. excomm. ubi: *Mulieres, senes, et valetudinarii, seu membrorum destitutionibus impediti, licet ad Apostolorum sedem non veniant, ab Episcopis valeant fidelium communioni restitui.* Idem sancitur in c. Quàmvis 58, eod. tit. ubi habetur, quod percussor Clerici à Sede Apostolicâ absolvi debeat: *Nisi* (additur) *immiuente mortis articulo, infirmitate, inimicitia, aut inopia, puerili vel senili ætate, fragilitate sexûs, seu alia corporis impotentia, sivè quolibet impedimento Canonico retrahatur, quominùs Romanum Pontificem possit adire.* Idem in c. De Cætero, et in c. Nuper 20, eod. tit. ubi in fine generaliùs dicitur, quod quoties difficulter quis ex justa causa possit accedere pro absolutione excommunicationis ad eum, à quo absolvendus esset, *à suo absolvatur Episcopo, vel proprio Sa-*

cerdote. Quàmvis autem prædicti Canones loquantur de censura ob percussionem Clerici, quia hæc frequentior est, tamen communiter DD. extendunt ad omnes alias censuras, in quibus currit eadem ratio salutis Animarum, ex c. Cum dilecta, de Confirmat etc. nam ibi notat Glossa: *Ubi eadem ratio, idem jus debet esse.* Ità Salm. Potest. Ronc. etc. l. c. Imò (ut benè notat Ronc., loc. ibid.) in c. Eos, qui 22. De Sent. excomm. in 6, universè sancitur, omnes casus Papales, quandò adest impedimentum Papam adeundi, posse ab alio absolvi; Sic enim ibi habetur: *Eos qui à sententia Canonis, vel hominis, cum ad illum, à quo alias de jure fuerant, absolvendi, nequeunt propter impedimentum legitimum pro absolutionis beneficio habere recursum, ab alio absolvantur.* Per quæ verba Tò, *à sententia Canonis*, intelliguntur omnes casus Papæ reservati, ut notat ibi Glossa, verbo, Canonis.

85 Quær. IV. Quinam dicantur legitimè impediti? Dicuntur (ut habetur ex d. c. Ea noscitur. 13 de sentent. excom.) mulieres, senes, valetudinarii. Adduntur in c. Quàmvis, pueri, pauperes, habentes inimicitiam, *vel alias justas excusationes* (ut dicitur in c. De cætero eod. tit.), *quibus ab itinere rationabiliter excusentur.* His verbis comprehenduntur omnia alia justa impedimenta, quæ infrà annotabimus.

86 Sed hîc præcedenter advertendum, quod si impedimentum sit ad breve tempus, tunc innodatus censurâ reservatâ non possit ab alio absolvi, nisi urgeat necessitas celebrandi, aut communicandi, nempè ad evitandum scandalum, aut infamiam. Si tamen impedimentum sit ad longum tempus, puta ad annum, vel sex menses (imò Mendoza apud Viva in prop. 3. Alex. VII. n. 6, ad unam noctem, sed Viva non admittit neque ad biduum, quia in tali spatio non adest morale periculum mortis), tunc, excepto impedimento ætatis puerilis, quisque alius impeditus non debet absolvi, nisi præstito priùs juramento, quod cessante impedimento, ad Sedem Apostolicam quantociùs se præsentaturus sit, ut habetur ex c. De cætero de Sent. exc.

Aliàs omittens se præsentare reincidet in eamdem excommunicationem, ex c. Eos qui. De Sent. exc. in 6, vide Ronc. d. q. 4 R. II. cum Mansi; Et iste ab hac obligatione se præsentandi non excusatur, etiàmsi Confessarius omittat illam ei imponere, cum ea sit imposita à jure. Sanch. l. 2 c. 13 n. 50. Salm. c. 2 n. 46. Sufficit autem, ut Reus se præsentet per procuratorem, Salm. c. 2 n. 66, cum Caj. Leand. Avil. et Potest. n. 3351, qui excipit casum percussionis Clerici, pro quo in c. Quod de his. De Sent. exc. taxativè exigitur persona.

Sed hîc dubitatur, an si apertè constet, Reum esse omninò emendatum, et partibus satisfecisse, ipse excusetur à tali præsentatione? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Nav. Man. c. 26 n. 26, item Avila, Cornejo, et Henr. apud Salm. d. n. 66, qui putant probabilem saltèm extrinsecè. Ratio, quia (ut dicunt) finis Pontificis non est alius, quàm emendatio Rei, et partium satisfactio; idque inferunt ex c. Quàmvis de Sent. exc. ubi nulla alia ratio præsentationis exprimitur, quàm ut Reus excipiat mandatum satisfaciendi: *Ad Apostolicam sedem accedant, mandatum ipsius humiliter suscepturi. Secunda* verò sententia communior et probabilior negat, quam tenent Suar. t. 4 in 3 p. D. 30 s. 3 n. 6 Sanch. Dec. l. 2 c. 13 n. 29. Laym. de cens. c. 6 n. 4, et Salm. c. 2 n. 66. Ratio, quia mandatum, ad quod suscipiendum tenetur Reus se præsentare, non solùm suscipi debet ad implendam satisfactionem partis læsæ, obligatio enim hæc de ipso jure naturæ omni læsioni est insita, sed etiàm ad exequendum cætera quæ à Pontifice imponuntur ad cavendum idem crimen futurum, ut dicit Croix l. 7 n. 164, cum Suar. Sanch. etc. tantò magis, quod in eod. c. Quàmvis, supponatur casus de eo qui jam satisfecerit. Et pro casibus Bullæ Cœnæ id in eadem Bulla circà finem expressum est, his verbis: *A prædictis censuris nullus per alium quàm per Romanum Pontificem, nisi in mortis articulo constitutus, nec etiàm tunc nisi de stando Ecclesiæ mandatis, et satisfaciendo*

(*cautione præstitâ*) *absolvi possit.* Ubi observa benè distingui obligationem standi Ecclesiæ mandatis, et satisfaciendi, ideat parti læsæ.

88 Si autem impedimentum sit perpetuum, absoluti omninò maneant liberi ab onere comparendi; Bonn. D. 1. p. 3 p. 2 n. 4, Conc. p. 445 n. 13, Tourn. p. 430, Viva de Sacr. Pœnit. Q. 9 Art. 2 n. 8, Potesta n. 3349, Ronc. d. q. 4 R. 11. Dicuntur autem perpetuò impediri, I. Filiifamilias, argum. c. Mulieres. et c. Relatum, de Sent. exc. II. Regulares ex cap. Monachi et cap. Cum illorum. 32. § Qui, de Sent excom. etiàmsi censura incursa sit antè ingressum in Religionem, ut Ronc. p. 82 q. 6 Barb. All. 41 n. 17, et Holzm. p. 364 n. 126. Hi enim absolvi possunt à suis Prælatis: Nisi (excipitur in d. c. 32.) *excessus extiterit enormis*: Vide alia circà percussionem n. 280. III. Senes ex c. Ea noscitur, de Sent. exc. quàmvis hi sint potentes ab ambulandum, ut Barb. n. 27, cum Sylv. Sayr. et Graf. Nomine autem *senium* veniunt non solùm septuagenarii, ut ait P. Milant. in Prop. 3. Alex. VII. sed etiàm sexagenarii, ut probabiliter P. Viva l. l. c. juxtà dicta de Jejun. l. 3 n. 1036. Non verò quinquagenarii, ut probabiliter dicit Farin. ap. Barb. et alii ap. Viva. IV. Servi. V. Pauperes, scilicet qui ob inopiam nequeunt Romam petere, ut in c. quàmvis, de Sent. excom. Secùs, si inopia iter non impediret, ut evenit in mendicis vagabundis, et sic intelligitur textus in c. Ea noscitur, eod. tit. ut explicat ibi Glossa v. Pauperes. Nemo autem tenetur accedere mendicando (ut ait *Potesta*), si mendicare non sit solitus, ut notat Pal. p. 23 n. 18. VI. Carceribus, vel triremibus perpetuò damnati, et similes. VII. Infirmi, scilicet laborantes longâ, et gravi ægritudine, licet non mortifera, puta, quartana, ut dicunt P. Milante in prop. 3. damn. Ab Alex. VII. ex Innoc. III. Salm. et Potestà cum Pal. Qui his addunt debiles, sivè delicatos, non valentes ferre labores itineris. Sed provisis, nisi periculum sit in mora, consulendus est Papa, ex c. Mulieres de Sent. excom. VIII. Curâ obstricti alendi, sivèad-

miniatrandi familiam, vel publicum gerendi officium, quod non possit relinqui sine publico detrimento, Laym. Potestà, et Pal. IX. Mulieres, non solùm Moniales, de quibus est certum ex c. De Monialibus 33 de Sent. exc. ubi earum absolutio remittitur Episcopis; sed omnes mulieres: Ratio quia, dum in c. Quàmvis de Sent. excom. etc. Ea noscitur, eod. tit. in 6 fœminæ excusantur à se præsentando, non alia ratio assignatur, nisi quia fœminæ sunt. Ità Salm. c. 2 n. 68, Milante in d. prop. 3, Tourn. t. 2 p. 450 et Pal. p. 23 n. 8 ac Barb. n. 30, cum Nav. Bonac. etc. Hìc autem advertendum, quod Moniales non possint absolvi ab Episcopo à censura ob violationem clausuræ etiàm occultam, excepto mortis articulo, ex Declaratione Gregorii XIII. ut diximus l. 6 n. 593. Pontifex enim illam sibi specialiter reservavit. quàmvis sciret Moniales esse perpetuò impeditas. X. Impuberes, quorum absolutio ex jure ordinario datur Episcopis in c. fin. de Sent. exc. Ideòque hi sunt exempti ab opere comparendi, etiàmsi post pubertatem absolutionem petant. Salm. n. 67, cum Con. Coru. Avila et c. fin. de Sent. exc. ubi assignatur ratio; *Cum propter defectum ætatis, in qua fuit commissus excessus, rigor sit...temperandus.* Rectè autem Avila ibi advertit, quod si Sacerdos carens facultate absolvendi absolvat impuberem in periculo mortis à censura Papali, debeat ei imponere, ut extrà periculum se præsentet Episcopo. Etiàm impediti censentur illi, qui simùl vitam ducunt, ut milites, vel qui in Seminario morantur: Undè hi ab Episcopis absolvi possunt à casibus Romano Pontifici reservatis, ut Milante in d. prop. 3 et Barb. All. 41 n. 16, cum Nav. Bon. etc. ex c. Quoniam de Vita, et honest. Cler. ubi datur facultas Episcopo absolvendi eos, qui simùl vivunt, si quis eorum Clericum socium percusserit, modò percussio non fuerit enormis. Denique censentur impediti, quicumque iter arripere nequeunt sine gravi damno spirituali, vel temporali suo, vel duorum. Viva l. c. ex c. Quàmvis de

Sent. excom. ubi dicitur excusari, *sivè quolibet impedimento canonico retrahatur*. Ut autem hi suprà enumerati dicantur perpetuò impediti, sufficit, ut tali impedimento laborent per decennium, et secundùm Tamb. in Dec. etiàm per quinquennium, et consentit Viva in prop. 3. Alex. VII. n. 6, et Ronc. d. qu. 4 R. II. Leviter autem Clericos percutientes semper possunt absolvi ab Episcopo, ex arg. cap. Pervenit, De Sent. excom. vide dicenda n. 279.

89 Quær. V. An impediti ab adeundo Romam in persona, teneantur adire saltèm per Epistolam, aut procuratorem, ad absolutionem à prædictis casibus obtinendam? Affimat Bon. d. t. 3 p. 2 n. 4, (cui adhæret Potestà t. 1 n. 3346.) putans, quod pro casibus occultis recurrendum sit per epistolam ad S. Pœnitentiariam, quandò commodè fieri posset, et aliqua necessitas non impediret; quia ad hoc est S. Pœnitentiaria à Pontifice constituta. Hæc sententia est probabilis, sed probabilior, et communis est sententia negativa cum Ron. d. q. 4 R. II. (qui vocat tutissimam sententiam) Milante in prop. 3 Alex. VII. Viva ib. n. 7. Pal. D. 1 p. 2 § 5 n. 6, et Spor. p. 264 n. 750, cum communi, et Salm. c. 2 n. 65, cum Con. Henr. Dic. Avil. Dian. Con. Vide dicta l. c. n. 563 v. Dub. 3. Idem dicit Sanch. Dec. l. 4 n. 13, qui excipit casum hæresis, at hanc exceptionem rejiciunt Pal. D. 1 p. 2 § 5, cum Avers. et Dic., apud Croix l. 6 p. 2 n. 1624. Ratio, tum quia stante impedimento Romam adeundi, restituitur (ut diximus) ex jure Episcopis potestas ordinaria absolvendi per reservationem Bullæ ablata; tum quia (ut ait Ronc. l. c.) jus non obligat Reum, nisi ut personaliter adeat Papam: undè, si id præstare nequit, ad aliud non tenetur. Prætereà (ut addit benè Ronc.) obtinere absolutionem à S. Pœnitentiaria, est privilegium, sed privilegia, utpotè favorabilia, nullam inducunt obligationem iisdem utendi. Et sic pariter ab Episcopo in casu impedimenti Reus absolvi potest; etiàmsi adsit Nuntius Apostolicus, qui possit facilè adiri; ut probabiliùs tenent Ronc. et Salm. cod. n. 65, cum

Corn. Dian. Avil. Henr. et Lugo, apud Croix l. cit. (contra Mol. Bon. Con. etc. apud Salm.) Sicùt enim Nuntius, ità et Episcopus tunc absolvere potest ex delegatione Pontificis.

Quær. VI. An casu, quo Hæreticus sit impeditus, quo- 90
niam recurrat ad Papam, possit Episcopus eum absolvere (juxtà sententiam mox suprà relatam in Quæst. III.), non solùm per se, sed etiàm per alios? Jam diximus suprà in quæst. II. n. 82, quod extrà casum impedimenti non possit Episcopus absolvere ab ullo casu in Bulla Cœnæ reservato, et tantò minùs delegare. In casu verò impedimenti dicimus cum Bonac. in Bulla Cœnæ D. 1 q. 22 p. 2 n. 14. Rono. p. 81 c. 6 q. 4 R. 2 v. Quod si, et de Alexandro Confess. Monial. c. 6 § 8 q. 3, valdè probabiliter posse Episcopum ab omnibus casibus Pontificis, etiàm hæresis absolvere, et delegare, non solùm specialiter in casu particulari, sed etiàm generaliter. Nec obstat Tridentinum in laudato c. Liceat, ubi, cum sermo fit de hæresi, dicitur: *Eis tantùm, non eorum Vicariis*, (absolvere) *sit permissum*. Nam rectè respondent AA. citati, quod id procedat juxtà antiquum præscriptum Tridentini, ubi concessum erat Episcopis absolvere ab hæresi occulta etiàm extrà casum impedimenti; sed cum agitur de impedito ab adeundo Pontificem, facultas hæc absolvendi ab hæresi, aliisque casibus Bullæ Cœnæ competat Episcopis non jam vi Tridentini, sed vi juris communis, ut communiter loquuntur DD. utque latè probavimus in dicta Quæst. III. n. 84, ex pluribus textibus ibi allatis. Undè, cum in casu impedimenti prædicta facultas de jure ordinario spectet ad Episcopos, eò quod sit annexa ipsi Episcopali officio, et dignitati, ideò ipsi possunt generaliter eam delegare. Et hoc est juxtà communem doctrinam AA. nempè quod omnes, qui habent potestatem ordinariam, possint eam delegare, ut docent Salm. tr. 11 de Legib. c. 5 n. 51, et tr. 17, de Voto c. 3 n. 83, cum communi, Contin. t. 2, de Leg. p. 194 v. Quod spectat, Holzm. t. 1 p. 98 n. 485, et alii passim ex l. More 5, de Juris-

dict. omnium Judic. ubi id expressum habetur : *Is demùm jurisdictionem mandare potest ; qui eam suo jure* (idest *ordinario*, ut explicat ibi Glossa), *non alieno beneficio habet.* Certum contrà est, quod cum alicui Prælato aliqua potestas conceditur, et ejus officio sivè dignitati annectitur, illa sit, vel saltèm æquiparetur potestati ordinariæ, tu docent iidem Salm. d. c. 5 de Leg. n. 50. et Laym. l. 1 tr. 5 c. 22 n. 6, qui id probat ex l. 1 ff. de Offic. ejus cui comm. est jurisd. et ex c. Quoniam de Offic. deleg.

91 Quær. VII. An, quandò ob mortis periculum, vel ob aliud impedimentum remittitur ab inferiore peccatum reservatum, sed absque censura, imponendum sit onus Pœnitenti, ut Superiori se præsentet? Negant Sanch. Dec. l. 2 c. 13 n. 24, cum Corduba, Zambran, item Salm. de censur. c. 2 n. 46, qui citant Suar. in 3 p. t. 4 D. 30 s. 3 n. 6, sed non benè, ut infrà videbimus. Ratio (ut ajunt), tum quia eo casu directè remittitur peccatum, tum quia nullo jure cavetur tale onus comparendi. Sed omninò distinguendum : si peccatum sit remissum in articulo sivè periculo mortis, tunc nulla remanet obligatio se præsentandi Superiori, quia tunc verè directè peccatum fuit remissum, cum eo casu cesset omnis reservatio, ut rectè docent Suar. dict. n. 6, et Salm. de Pœn. c. 11 n. 21, cum Palud. et Nav. ac Dian. p. 5 tr. 3 R. 66, cum Gran. Præp. Hurt. etc. Secùs verò, si peccatum est remissum ab inferiore propter aliquod impedimentum adeundi Superiorem extrà mortis articulum, quia tunc nullus inferior potest directè absolvere à reservatis, sed tantùm indirectè, juxtà dicta l. 6 n. 585 v. Dub. 1. Undè Pœnitens, ut posteà directè à Superiore absolvatur, omninò cum convaluerit tenetur eum adire; ità communissimè Suar. l. c. n. 8. Laym. de Pœn. c. 12 n. 10, cum Nav. Soto, Con. Ricc. etc. et Ciera de Cas. reser. num. 164, cum communi, ut asserit.

92 Quær. VIII. An impediti adhùc ab Episcopum adeundo pro his censuris, vel aliis reservatis, possint à quocum-

que Confessario absolvi? Negant communiùs Suar. Lug. Dec. etc. ap. Viva de Pœnit. Qu. 9 art. 2 n. 9. Quia hoc in jure conceditur tantùm Episcopis, nec in lege positiva valet argui à pari. Sed probabiliter affirmant (cum onere tamen comparendi coram Episcopo, cessante impedimento) Ronc. d. c. 6 Q. 4 R. III. Pal. D. 2 p. 11 § 5 n. 6. Spor. p. 264 n. 750. Croix lib. 6 p. 2 n. 1624, cum Nav. Abb. Ang. et Tab. Salm. de cens. c. 2 n. 93, in fine, cum Tann. Sylv. Henr. Viva l. c., cum Perez, Hurt. Gran. Dicast. Boss. et Cælest. Ratio, tum quia, ubi eadem est ratio, idem jus debet esse, ut dicit Glossa in c. Cum Dilecta. De Confirm. Tum quia non deest lex hoc expressè indulgens; nam *in* c. Nuper, 29. De Sent. excom. habetur, ut suprà annotavimus, quod impeditus ex justa causa ab adeundo Superiorem jus habentem absolvendi à censura, *à suo absolvatur Episcopo, vel proprio Sacerdote.* Sub nomine autem *proprii Sacerdotis* venit quidem quilibet Confessarius, ut notat ibi Glossa ex c. ult. q. 26, et rectè inferunt Salm. c. 3 n. 164, ex c. Omnis, de Pœnit. et rem., ubi præcipitur, ut quisque semel saltèm in anno confiteatur *proprio Sacerdoti*, qui communiter intelligitur quivis Confessarius, ut probavimus l. 6 n. 564, et 670. Si igitùr non potest verificari casus, quo Sacerdos absolvit Reum à censuris Pontifici reservatis, quandò Episcopus adiri potest, saltèm verificari debet, quandò Episcopus adiri non potest, ut rectè arguunt Ronc. et Salm. ll. cc. cum Henr. et Dian. Imò Pal. l. c. dicit ex vi prædicti textus, impeditum, quominùs adeat Papam, posse indistinctè absolvi à proprio Sacerdote. Sed probabiliùs puto cum Spor. p. 264 n. 761. Salm. c. 2 n. 63. Ronc. l. c. et aliis communiter, ut suprà, hoc non admittendum, nisi quandò non patet facilis recursus ad Episcopum; nam Tò *à suo Episcopo, vel proprio Sacerdote*, communissimè DD. Interpretantur non disjunctivè, sed subrogativè, nempè quandò Episcopus nequit adiri. Tantò magis quod in c. De cætero, 11 et c. Ea noscitur, 13. expressè disponitur, quod, cum non potest adiri Pontifex, adeatur Episcopus.

Satis etiàm probabile est cum Suarez, Sanch. et Mol. ut notavi l. 6 n. 563, v. Dub. I. quod in articulo sivè periculo mortis quilibet Confessarius possit, etiàm præsente Episcopo, absolvere à casibus Papalibus, quia tunc omnis reservatio cessat. Nec obstant textus mox suprà citati in c. 11 et 13 de Sent excom. Nam probabiliter respondet Sanch. cum aliis ut suprà, eos procedere tantùm in casu percussionis Clericorum, de quo loquuntur, non verò in aliis. Præterquamquòd nullum expressum invenerim textum, qui in articulo mortis præscribit, quod infirmus ab Episcopo absolvatur à censuris Pontifici reservatis. Excipit tamen Sanch. l. c. cum aliis, si casus Pontifici reservatus, esset occultus; quia tunc jure ordinario potest Episcopus ab illo absolvere, vi Tridentini in laudato c. Liceat. Undè censet tunc omninò adeundum Episcopum, si ad eum est recursus, cum ipsi tunc reservatus sit casus. Sed hoc non obstante, mihi et aliis junioribus videtur probabile, etiàmsi crimen fuerit occultum, posse absolvi in periculo mortis à simplici Confessario, adhùc præsente Episcopo, quia in tali periculo (ut diximus) cessat omnis reservatio quorumcumque peccatorum, et censurarum, ut docet Trident. sess. 14 c. 7. Neque in hoc mihi contradixi dicto n. 563. Dub. 1. ubi videor oppositum tradidisse, nam ibi sermo fit de censuris ab eodem Episcopo reservatis et eo casu, cum Confessarius debeat imponere Pœnitenti, ut postquàm convaluerit se præsentet Episcopo ab congruam pœnitentiam ab eo accipiendam (ut communiter docent DD. cum Salm. de Pœnit. c. 11 n. 21 et Tamb. de Cas. res. l. 5 c. 10 § 4 ex c. Quo de iis, et c. Sæpè, de Sent. excomm. ac signantur ex c. Eos qui, ubi id expressum habetur: notantque ibi Tamb. n. 7 cum Filliuc Bons. et Pasqualig. ac Viva in prop. 3. Alex. VII. n. 5. cum Val. Nav. Bordone, etc. quod eo casu pro foro externo Confessarius debeat exigere à Pœnitente juramentum se præsentandi ad Superiorem, cum primum poterit), sed pro foro interno dicunt sufficere promissionem; ideò præsente Episcopo infirmus, nequit ab-

solvi à simplici Confessario; At quandò agitur de censuris Papalibus: non debet infirmus elapso periculo, se præsentare Episcopo, sed Pontifici, undè cessat ratio, cur præsente Episcopo non possit absolvi. An autem in articulo mortis Laicus, aut simplex Clericus possit absolvere à censuris, deficiente Sacerdote? Probabiliùs negandum juxtà dicta l. 6 n. 540.

An verò habens peccata, et censuras reservatas teneatur ea exponere Confessario non habenti super eis potestatem, casu quo urgeant necessitas, communicandi, aut confitendi, et aditus non pateat ad Superiorem? Vide dicta de Euchar l. 6 n. 265, v. Quær. II. ubi diximus tenêri; vide ibi rationem.

Si quis autem est impeditus, quominùs adeat Episcopum, an possit simplex Confessarius eum absolvere à casibus, et censuris ab eodem Episcopo reservatis? Respondet Ronc. tr. 4 c. 6 q. 5, cum Hurtado, et Diana, quod si impedimentum esset diuturnum, poterit absolvi, cum obligatione tamen comparendi coram Superiore, cessante impedimento. Si verò impedimentum sit perpetuum, poterit absolutè absolvi. Attamen Layman. de Pœnitent. cap. 12 num. 10, cum Suar. Soto, Coninch. etc. dicunt, casu, quo urgeat necessitas, et Episcopus longe distet, simplicem Confessarium posse Pœnitentem absolvere directè tantùm à non reservatis, et indirectè à reservatis.

Quær. IX. Quomodò Episcopi hanc facultatem sibi 93
concessam in d. c. Liceat, tàm dispensandi in irregularitatibus, quàm absolvendi à casibus reservatis occultis, possint aliis delegare? *Prima* sententia, quam tenent Henr. Menoch. et Cord. apud Sanch. de Matr. l. 2. D. 40 n. 16, dicit, non posse Episcopos hanc facultatem generaliter delegare, sed tantùm specialiter in aliquo casu particulari qui occurrit. *Secunda* verò probabilior sententia, quam tenent Suar. t. 4. D. 30 s. 2 n. 9. Sanch. l. c. n. 17. Laym. l. 1. tr. 5. p. 2 c. 5 n. 2 ac Croix l. 7 num. 135, docet, posse Episcopos generaliter committere hanc facultatem tàm dispensandi, quàm absolvendi, alteri specialiter ad hæc de-

putato. Idque testatur Suar. sic esse receptum, et interpretatum à consuetudine, quæ est optima legum interpres. Imò probabiliter dicunt Sanch. ibid. n. 25. Barb. in Trid. d. c. 6 sess. 24 n. 45 v. Ego tamen; (et idem clarè sentit Suar. l. c. D. 41 sess. 2 n. 8) quod non solùm alius specialiter deputatus, sed etiàm quicumque, cui Episcopus generaliter suam facultatem committit, possit dispensare in irregularitatibus, et absolvere à suspensionibus reservatis occultis. Ratio, quia Concilium facultatem circà hæc non limitat, sicùt limitat in secunda parte facultatem absolvendi à casibus: Undè, cum eam habent Episcopi de jure ordinario, generaliter possunt eam delegare, nulla facta speciali deputatione ad ipsa. Benè autem advertit Pal. de Leg. D. 6 p. 8. § 2 n. 7. Episcopum non posse dispensare in irregularitatibus (vel absolvere à suspensionibus reservatis) cum alienigenis, etiàmsi ipsi habeant quasi domicilium in sua Diœc. ex Decl. Greg. XIII. relata l. 6 n. 593.

94 « Resp. 3. Multi Religiosi, præsertim Mendicantes,
» possunt ex suis privilegiis, in foro tamen interno tan-
» tùm, à variis censuris absolvere. V. Diana p. 9 t. 4. Resp.
» 63. Quare à Superioribus suis illa privilegia petant;
» cum ad confessiones audiendas exponentur, et circà
» ea regulas sequantur, quas vide apud Croix. l.
» 7 n. 126.

Quòad Regularium autem facultatem in reservata, distinguenda est facultas, quam habent ergà sæculares, ab illa, quam ergà subditos.

95 Et I. Quòad *Sæculares*, olim Regulares absolvere poterant eos à censuris tàm à Pontifice, quàm ab Episcopis reservatis, ex diversis privilegiis, quæ retulerunt Salm. de Sacr. Pœnit. c. 13 n. 51, nempè Eugenii IV. Urbani IV. Pauli III. Julii II. S. Pii V. etc. Verùm (ut testantur ipsi Salm. ib. et Viva in Trut. Prop. 12. Alex. VII. n. 1.) Clemens VIII. die 26 Nov. anni 1602 et Paulus V. 7 Jan. 1607 limitârunt talem facultatem, et declaraverunt eos extrà Romam, et intrà Italiam non posse absolvere sœculares à casibus Papæ reservatis in Bulla Cœnæ; Nec ab aliis sex celebribus

illis, nempè percussionis Clericorum, Duelli, Violationis Immunitatis, Violationis Clausuræ Monialium ad malum finem, Simoniæ realis, et Simoniæ confidentialis in Beneficiis (Decretum Clementis in extensum refert P. Milante in prop. 12. Alex. VII. t. 1 p. 98; Nec pariter à casibus, quos Ordinarii sibi reservant.) Deindè S. Congr. de mandato Urb. VIII. 17 Nov. 1627. sic sancivit: *Per confirmationes privilegiorum, quas Regulares à sede Apostolica post sacrum Conc. Trid. obtinuerunt, nequaquam revixisse privilegia priùs ab eodem Concilio, ac deindè etiàm ipsius Congregationis Decretis sublata, atque extincta, si quæ habebant, absolvendi à casibus Ordinario reservatis; quemadmodùm nec indulta absolvendi à casibus contentis in Bulla, quæ in die Cœnæ Domini legi consueverunt, utpotè sublata per annuam ipsius Bullæ publicationem, vires ac robur acquisivisse ex sequentibus privilegiorum confirmationibus. Ac proindè Regulares cujusvis Ordinis, etc.* Ibique additum fuit: *Ab aliis casibus et censuris* (præter casus Bullæ Cœnæ) *sedi Apostolicæ reservatis absolvendi facultatem extrà Italiam minimè sublàtam fuisse ejusdem S. C. Decretis hac de re editis jussu Clem. VIII.*

Sed dubit. 1. an Regulares possint absolvere sœcula- 96
res à casibus Papalibus? *Prima* sententia negat cum Viva in prop. 12. Alex. VII. n. 14. Bord. et Floron. ex Decr. Pauli V. quo sancitum fuit: *Ac insuper, ut nulli ex sacerdotibus prædictis* (scilicet Sœcularibus et Regularibus) *quibuscumque privilegiis, indultis, et facultatibus suffulti ab excommunicationibus, vel casibus eisdem Ordinariis, vel sedi Apostolicæ reservatis, præterquam in articulo mortis, absolvere audeant, vel præsumant. Secunda* tamen probabilior sententia, quam tenent Bona. p. 2 n. 18. Salm. tr. 18 de Privil. c. 4 n. 153, atque Aversa, et Pelliz. apud Viva l. c. n. 13 et 14 et sequitur Potest. t. 1 De Min. Pœnit. c. 5 n. 3458, cum Peyr. Donat. Rodr. Vidal. Jo. de la Crux, et ipse Viva se revocans id admittit in Tract. de cens. Q. 2. Art. 2 n. 6 et 7, docet Regulares posse absolvere sœculares à casibus Papalibus occultis, et probant ex privilegio Soc. Jesu (in quo communicant omnes Re-

gulares, ut notat Potestà n. 3459,) concesso à Paulo III. anno 1545. In dicto privilegio, cujus verba refert Potestà ibidem, conceditur eis facultas absolvendi Fideles *ab omnibus...peccatis...etiàm sedi Apostolicæ reservatis...exceptis contentis in Bulla Cœnæ etc. Necnon voto quocumque, exceptis votis castitatis, religionis etc.* Nec obstare dicunt Pell. ap. Viva, et Bon n. 19. laudatum Decretum Pauli V. Nam prohibitio ibi facta de absolvendo à casibus Papalibus, refertur ad casus in Decr. Clementis VIII. reservatos, quod Paulus V. et indè Urbanus VIII. confirmârunt, et innovârunt, ut referunt Bon. Viva, etc. ibi enim tantùm casus Bullæ Cœnæ, et alii sex enunciati excepti fuerunt.

97 Quod autem tuentur Pelliz. apud Viva, et Rodriq. apud Potest. scilicet ex præfato privilegio posse Regulares absolvere etiàm à Papalibus pro foro fori, meritò rejicit Potesta n. 3465. Nam ex verbis Privilegii, *Confessionibus auditis*, atque *Pœnitentiam salutarem injungendi*, satis constat, facultatem pro solo foro interno esse concessam.

98 Dubit. 2. an Religiosi possint absolvere sæculares à casibus ab Episcopis sibi specialiter reservatis? Affirmârunt Suar. Hurt. etc. apud Salm. de cens. c. 2 n. 40. Ratio, quia qui potest majus (nempè absolvere à Papalibus), potest etiàm minus, scilicet absolvere ab Episcopalibus. Et in hanc opinionem inclinârunt Rodriq. Quint. Cand. etc. apud Viva in d. prop. 12 n. 4, ob privilegia posteà, et iterùm Regularibus concessa. Nec obstare dicebant Decr. S. Congr. de mandato Clem. VIII. et Urb. VIII. cum talia Decreta non habeant vim legis. His tamen non obstantibus, omninò tenendum est oppositum, cum præfata Decreta fuerint confirmata ab iis Pontificibus pro tota Ecclesia ipsorum speciali mandato, et ideò verè habeant vim legis, juxtà communem doctrinam relatam lib. 1 n. 106. Insuper (ut rectè dicunt Salm. l. c. et Vide cens. Qu. 2. Ar. 2 n. 7) prædicta opinio satis evasit improbabilis post prop. 12. damnatam ab Alex. VII. quæ dicebat: Mendicantes possunt absolvere à casibus Episcopis reser-

vatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate. Hæc enim proscriptio sola sufficit ad privilegia revocanda.

Dubit. 3. an Regulares privilegiati possint absolvere à censuris Episcopis reservatis à jure, vel à consuetudine? Adest duplex sententia probabilis. *Prima* sententia negat, et hanc tenent Cabassut. T. J. l. 1 c. 11. Conc. de Pœn. p. 571, num. 8. Milante in prop. 12 damn. ab Alex. VII. et Viva in d. prop. 12 n. 14, cum Bordon. et Floron. Quia in Decreto citato Pauli V. fuit Regularibus sublata facultas absolvendi à censuris Ordinariis reservatis. *Secunda* tamen probabilior sententia affirmat, quam tenent Conc. de cens. p. 447 n. 17. Spor. de Pœnit. p. 264 n. 745. Croix l. 6 p. 2 n. 1628. Salm. d. Sacram. Pœnit. c. 13 n. 52, cum Sanch. Aversa, Lez. Pelliz. Peyr. Dian. etc. Et sequitur se revocans Viva in Tract. de cens. Qu. 2 Art. 2, n. 7, qui docet, posse absolvi à Regularibus à censuris Episcopis reservatis jure communi. Quænam autem sint Censuræ, vide infrà apud Busemb. l. 7 n. 213. Excipe tamen eas quas Episcopi sibi reservant. Ratio, quia, licet in Decretis Pauli V. et Urb. VIII. Regularibus vetetur, ne absolvant à casibus Ordinariis reservatis, attamen hoc veriùs intelligitur, ut dicunt Salm. l. c. et Avers. Lez. Leand. apud Viva d. prop. 12 n. 13, de casibus tantùm ab Ordinariis sibi reservatis, cum hæc Decreta sint (ut suprà diximus) confirmativa Decr. Clem. VIII. ubi dicitur: *Nec à casibus, quos Ordinarii reservârunt, aut in posterum sibi reservabunt.* Notantque rectè Suarez. de Pœnit. D. 29 sect. 3, quod casus à jure Episcopis reservati reipsa magis dicendi sint Episcopis delegati, quàm reservati. Omninò tamen excipiendi sunt sex casus expressi in Decreto edito jussu Clem. VIII. ut supra. At hoc intelligendum intrà Italiam, ut explicavit. Urb. VIII. (proùt suprà n. 95), nam extrà Italiam, vel in Urbe, ut dicitur in Decret. Clementis, possunt Regulares absolvere ab omnibus censuris, quæ à jure sunt Episcopis reservatæ, et intrà Italiam Regulares possunt absolvere à censura propter abortum fœtûs ani- 99

mati, cum hic casus non sit in casibus expressis à Clement. VIII. Ità communiter DD. Vide l. 3 n. 397 vers. Pariter. Si verò Episcopus hunc casum specialiter sibi reservaverit, tunc nullo modo Regulares possunt ab illo absolvere, ut diximus l. c. in fine, et lib. 6 n. 559 vers. Certum, circà fin.

1100. Quod autem dicit Viva de Cens. q. 5 ar. 3 n. 10, et in Prop. 12 damn. ab Alex. VII. cum aliis, nempè Regulares posse absolvere etiàm à sex casibus Clemen. VIII. quandò sunt occulti ob eamdem rationem ut suprà, quia prædicti casus, cum sint occulti, reservantur Episcopis, non Papæ, vi Trident. in c. Liceat; Id minimè probatur: nam in tantùm Regulares possunt absolvere à casibus Episcopis reservatis, sivè delegatis, in quantùm ipsi etiàm sunt Papales; quare, ablata Regularibus facultate absolvendi à casibus Clem. uti Papalibus, non habent illi undè hac facultate uti possint, sivè casus sint publici, sivè occulti. Probabiliter autem Viva q. 2 art. 2 n. 7. cùm Comit. et communiori sententia, cui adhæret etiàm Conc. p. 447 n. 17, dicit, posse Regulares absolvere à casibus in Synodis reservatis, quandò Episcopus eos in tabella non exponit; quia eo ipso, quo in tabella non reservat, censetur velle omnibus Confessariis facultatem concedere absolvendi ab iis, ex regula. *Non expressum habetur pro omisso.*

1101. II. Quòad facultatem autem, quam Prælati Regulares habent ergà *suos subditos*., communiter docent DD. posse ipsos subditos absolvere ab omnibus casibus Papæ reservatis extrà Bullam Cœnæ. Ità Salm. de Cens. c. 2 n. 70. Conc. p. 444 ex n. 19. Viva in Prop. 4. Alex. VII. num. 6, et Potest. De Min. Pœn. t. 1 n. 3372, ex variis privilegiis, quæ congerunt Salm. l. c. (Quidquid in contrarium dicat Croix l. 8 n. 141, cum Dic.) Nam licet ex vi Trident. in c. Liceat, non censeatur data Prælatis Regularibus facultas ibi concessa Episcopis, quia videtur concessa tantùm iis, qui habent Diœcesim propriam, cum in Trident. dicatur, in Diœcesi sua; Attamen adest Privilegium à S.

Pio V. (quod in extensum referunt Conc. l. c. et Salm. de Sacr. Pœnit. c. 13 n. 33), cujus vi prælati Regulares in suos Fratres, et Moniales possunt idem, quod Episcopi in suos subditos vi Trident. in c. Liceat Et licet Mendo apud Croix l. c. nitatur confutare Privilegium S. Pii, tamen illud authenticè referunt Salm. de Sacr. Pœn. c. 13 n. 33. Viva, et Conc., qui etiàm asserit, ipsum confirmatum fuisse cum aliis à Benedicto XIII. in Const. 79. Pretiosus, edita anno 1727, quam refert etiàm P. Milante in prop. 3 Alexan. VII. p. 23. Qui insuper refert ab eodem Pontifice concessam fuisse facultatem absolvendi etiàm à casibus Bullæ Cœnæ, exceptis *Relapsu in hæresim, Falsificatione litterarum Apostolicarum, et Delatione prohibitorum ad Infideles;* Generali verò Ordinis concessit, *ut ipse solus possit ab irregularitate hujusmodi* (orta ex homicidio) *dispensare cum Fratribus sibi subditis, dummodò homicidium non fuerit appensatum, et intrà claustra extiterit consummatum.* Nomine autem Prælatorum veniunt Provinciales, et eorum Vicarii in ipsorum absentia, vel alii ab eis deputati, ut asserunt Salm. de Cens. c. 2 n. 80. Necnon veniunt omnes Superiores locales, Rectores, Priores, Guardiani, etc. ut ait Potest. l. c. n. 3379. Sed post hæc scripta inveni, quod Clemens XII. in Bulla, Romanus, die 30 Maji 1742, revocaverit omnes Constitutiones, et Privilegia (præsertim contenta in præfata Bulla, Pretiosus) concessa à Ben. XIII. omniaque reduxerit ad pristinum statum. Insuper hîc notandum, quod cum disceptatum fuisset, an revocatio per Tridentinum facta Privilegii Regularibus concessi absolvendi Hæreticos esset vel ne intelligenda pro Sæcularibus, non verò pro Religiosis subditis: S. C. dijudicavit intelligi pro omnibus: ità refert P. Ferraris in Bibl. verb. Absolvere, a. 1 n. 40.

102 Possunt etiàm Prælati Regulares absolvere Novitios sui Ordinis à censuris Papalibus (exceptis casibus Bullæ) antè ingressum in Religionem contractis. Ità Salm. d. n. 80, cum Rodr. Cand. etc. ex Privilegio à Clemente VII. concesso anno 1530.

103 Sed dubit. 1 An dicti Prælati possint Novitios absolvere etiàm à censuris ab Episcopis sibi specialiter reservatis? Respondetur negativè ex Decreto S. C. edito de mandato Urban. VIII. ut suprà relato; Quàmvis etiàm contradicat Jo. de la Crux apud Salm. c. 2 n. 80, cui ipsi adhærent n. 81, quia (ut ajunt Salm.) per tale Decretum revocata est facultas concessa per Privilegium Clementis VII. quòad absolutionem à casibus Episcopalibus; non autem illa quæ per consuetudinem est obtenta, ut est ea, quâ habentes facultatem absolvendi à reservatis Papæ, possunt absolvere etiàm ab illis, quæ Ordinarii sibi reservant, ut testantur ib. Suar. alter. et Hurt. Addunt alii apud Viva in d. prop. 12 Alex. VII. n. 6. Decretum illud non habere vim legis, quia non fuit de ejusdem Pontificis speciali mandato solemniter promulgatum pro tota Ecclesia, juxtà sententiam relatam n. 106. Omnes tamen hæ rationes ex supradictis non videntur ampliùs probabiles post prop. 12 damnatam ad Alex. VII. ut suprà allatam, quâ oppositum apparet satis declaratum.

104 Dubit. 2. An Prælati Regulares possint absolvere suos subditos Religiosos à casibus reservatis in Bulla Cœnæ, ac etiàm ab hæresi? Quòad Sæculares, jam damnata fuit ab Alex. VII. Propositio 4, quæ dicebat: *Prælati Regulares possunt in foro conscientiæ absolvere quoscumque sæculares ab hæresi occulta, et ab excommunicatione ob ipsam incursa.* Quòad subditos verò, adsunt tres sententiæ: *Prima* universè affirmat cum Pal. Rodr. Peyrin. etc. apud Salm. de cens. c. 2 n. 75, et hanc sequitur, et enixe defendit Potest. t. 1 p. 4 c. 5 n. 3375; cum Villal. Donat. et aliis, ex diversis privilegiis, et juribus, quæ ibi congerit.

105 *Secunda* sententia, quam tenent Salm. loc. cit. ex n. 76 et 77, cum Suar. Bann. Cand. Arag. et aliis, dicit, eos non posse absolvere ab hæresi, sed posse à cæteris casibus Bullæ. Ratio istorum, quia licet per Bullam Cœnæ revocentur quæcumque privilegia Regularibus indulta, per verba, *Non obstantibus privile-*

gus, etc. alicui, vel aliquibus cujuscumque Ordinis concessis; attamen S. Pius V. extendit ad Prælatos Regulares privilegium Episcopis concessum per Trident. in c. Liceat, ut suprà, eodem modo ac in Episcopis invenitur. Sicùt igitur (dicunt Salm. n. 77.), non obstante dicta Bulla, possunt Episcopi vi illius privilegii absolvere suos subditos, etiàm à casibus Bullæ occultis; sic etiàm possunt Regulares. Excipiunt autem Salmanticen. num. 76, hæresis crimen, quia ex Constit. Pauli V ut referunt, hæretici omninò remitti debent ad Inquisitores. Sed hoc explicant in Tractat. de Sacram. Pœnitent., valere pro locis, ubi viget Tribunal S. Inquisit.; et ideò pro aliis locis referunt doctrinam Suarii, qui dicit, Prælatos posse absolvere subditos etiàm in hæresim relapsos ex concessione Greg. XIII.

Tertia demùm sententia, quam tenendam esse dicunt Viva in prop. 4 damnata ab Alex. VII. et Croix 166
l. 6 p. 1 n. 1622, citans Sanch. Suar. Dian. et Mendo, dicit, eos non posse absolvere ab ullo casu Bullæ Cœnæ. Ratio est, tum quia Decr. Urbani VIII. (ut suprà allatum) expressè declaravit, per annuam Bullæ publicationem sublatam esse Regularibus facultatem à casibus Bullæ Cœnæ absolvendi; tum quia (ut rectè arguit Viva in d. prop. 4 n. 3), si hodiè nec etiàm Episcopi à casibus Bullæ absolvere possunt post Prop. 3 damnatam ab Alex. VII. ut diximus suprà n. 83. Ergò tantò minùs poterunt Prælati Regulares. Sed hodie quæstio finita est, nam, ut referunt P. Milante in dicta prop. 3 tom. 1 pag. 23 et P. Conc. tom. 10 p. 449 n. 21 et 22.) Bened. XIII. in Bulla Pretiosus, (cujus verba retulimus n. 101,) novissimè concessit Superioribus Ord. S. Dominici, et per communicationem aliorum Ordinum Superioribus, ut possint absolvere suos subditos nempè Fratres, et Moniales sibi subjectas à quibusvis censuris etiàm in Bulla Cœnæ expressis aliquibus tamen exceptis.

Dubit. 3. an Prælati Regulares possint absolvere 167
suos subditos à censura ob percussionem alterius Religiosi, aut Clerici sæcularis? Diximus *suos subditos*,

nam circà sæculares nihil Regulares possunt, cum facultas absolvendi sæculares ab hac censura sit ipsis expressè adempta à Clem. VIII. et Paulo V. extrà Romam, et intrà Italiam; vide dicta n. 95. In c. Cum illorum, 32 §. Qui, de sent. excom. Affirmatur, si Religiosus percusserit alium ejusdem Ordinis, *nisi excessus* (ut ibi dicitur) *extiterit difficilis et enormis, utpotè si ad mutilationem membri, vel ad effusionem sanguinis est processum, aut in Episcopum, aut Abbatem violenta manus injecta.* Si verò percusserit Religiosum alterius Claustri, dicitur ibid., quod *per Abbatem proprium, et ejus, qui passus est injuriam, absolvatur.* Si autem percusserit Clericum sæcularem, dicitur, *nonnisi per Apostolicum sedem absolutionis gratiam poterit promereri.* Idem autem quod dicitur de Religioso, dicunt communiter Pal. D. 3 p. 23 § 4 ex n. 10. Laym. tr. 5 p. 2 c. 5 circà finem, et alii passim de Novitio percussore, etiàmsi ipse crimen commiserit antè ingressum, quia in favorabilibus Novitii habentur ut Religiosi. Addunt tamen Laym. l. c. in fin, et Pal. ib. cum Mol. et Sayr. quod Novitius, si egrediatur antè professionem, teneatur se præsentare Sedi Apostolicæ, juxtà c. Eos qui de sent. excomm. in 6, adhùc si fuerit à Prælato absolutus, quia illa absolutio fuit concessa ob temporale impedimentum, ne vagaretur. Hìc verò notandum 1 quod si Religiosus levi percussione læserit Clericum sæcularem, poterit absolvi ab Episcopo illius, ut communiter dicunt iidem Laym. et Pal. ll. cc. cum aliis ex c. Religioso, de sent. excomm. in 6 Notand. 2 cum eisdem AA. et Salm. c. 2 n. 69, quod prædicta procedant juxtà jus commune, nam, spectatis Privilegiis, Religiosi possunt absolvi à suis Prælatis, etiàmsi percussio fuerit enormis, ex pluribus Privilegiis, quæ referunt Pal. n. 10, in fin. Salm. l. c. et Ronc. p. 104 c. 2 q. 2. Idque dicunt præfati AA. valere, etiàmsi Religiosus percusserit alium alterius Ordinis, vel Clericum sæcularem. Additque Croix, cum Krimer. etiàmsi percussio fuerit publica; ac posse

Abbatem absolvi per Confessarium à seipso electum. Notandum 3 quod licet Regulares possint absolvi à suis Prælatis ob hujusmodi Privilegia, tamen valeant etiàm se subjicere Episcopis, ut ab eis absolvantur : intellige, si percussio fuerit levis, vel enormis occulta. Et in eo casu illi, qui sunt Prælati alicujus Ordinis, possunt per se exposcere talem absolutionem ab Episcopis : reliqui verò Religiosi de suorum Prælatorum licentia, nisi hæc injustè denegetur, ut docent Sanch. Dec. lib. 2 cap. 12 n. 10, et Salm. cap. 2 n. 52, cum Boss. Henr. Diana, etc.

A quibus autem censuris possint absolvi recipien- 108
tes Bullam Cruciatæ? Vide Salm. c. 2 n. 82, et Croix toto l. 8.

« Regulæ : *Prima*, Qui habet potestatem absolven- 109
» di à censuris reservatis Episcopo, non potest vi
» illius absolvere à reservatis Papæ.

» *Secunda*. Qui habet potestatem absolvendi à re- 110
» servatis Papæ, non censetur posse absolvere à cen-
» suris Bullæ Cœnæ, eo quod hæ censeantur majores,
» nec comprehendi in concessione generali. Dian. p.
» 5 t. 12. Res. 14. »

Ità Bon. q. 3 p. 1 n. 12, et Suar. Ugol. etc. apud 111
Salm. c. 2 n. 41. Cæterùm quotiescumque conceditur à Papa facultas absolvendi à censuris, etiàm de Papalibus intelligitur, aliàs nihil concederetur, quia quilibet approbatus potest absolvere à non reservatis, ut Bon. n. 11, et Salm. l. c. cum Nav. Azor. Cand. etc. Pariter in Jubilæo sub concessa facultate ab omnibus censuris reservatis, intelliguntur comprehensæ ex communi usu etiàm reservatæ Episcopis, Croix l. 7 n. 132 et 149, cum Suar. et Dic. An autem sub data potestate absolvendi à censuris tàm à jure, quàm ab homine latis, comprehendantur censuræ ab Episcopo specialiter latæ? Affirmant apud Croix n. 133. Avil. Henr. etc. Negant Vasq. Hurt. etc. Utraque est probabilis. Facultas autem concessa ab Episcopo de absolvendo à casibus reservatis, non intelligitur data pro peccatis, quibus annexa est censura reservata; Tamb.

de Cas. R. c. 9 § 1 n. 11. Secùs si talis concessio fiat à Papa; Croix l. 7 n. 134. Ratio, quia omnes casus Papales sunt principaliter reservati cum censura, et propter censuram; vide l. 6 n. 580.

212 « *Tertia.* Qui habet potestatem absolvendi à cen» suris Bullæ Cœnæ, habet etiàm à quibusvis Papa» libus, et Episcopalibus à jure latis, etsi aliqui ne» gent de excommunicatione contracta propter hære» sim, de qua alii probabiliùs affirmant, præsertim » pro quibus alioqui concessio per magnam partem » esset inutilis. »

213 Concessa facultas absolvendi à casibus Papalibus, non intelligitur à casibus Bullæ Cœnæ; quia in generali concessione non veniunt ea quæ Superior non fuisset concessurus, si specialiter de iis rogatus fuisset, ut dicunt Bon. q. 3 p. 1 n. 12; Croix l. 7 n. 132. Salm. c. 2 num. 41, cum Suar. Cand. Ugolin. etc. Certum autem est hodiè, quod sub concessa facultate absolvendi à casibus Bullæ Cœnæ, non comprehendatur facultas absolvendi ab hæresi, licet occulta, ut decrevit Alex. VII. die 23 Martii 1656, et novissimè rursus declaravit Bened. XIV. in Bulla Convocatis, emanata pro Jubilæo anni 1750, n. 53. Qui tamen n. 7, concessit in eodem Jubilæo facultatem absolvendi ab hæresi occulta, modò Pœnitens non habuerit complicem.

214 « *Quarta.* Possunt Regulares per sua privilegia, si» cùt ab aliis censuris Papæ reservatis, ità etiàm ab» solvere duello certantes. Idem dic de similibus ca» sibus, post Constitutionem Clementis VIII. sicuti » poterant antè eam: præterquàm in Italia extrà Ur» bem; idque ex declaratione ipsiusmet Clementis » apud Comitolum l. 6 mor. Reg. l. 21 d. 83. Filliuc. » t. 1 tr. 15 c. 5. Laym. l. 3 t. 3 p. 3 c. 5.

215 » Resp. 4. Ampla etiàm solet dari potestas à cen» suris absolvendi in Jubilæis: in quibus diligenter » considerandum, quid, quantum, et quomodò con» cedatur. Si enim detur potestas absolvendi à casibus » reservatis Papæ, etiàm conceditur potestas absol-

» vendi à censuris Papæ reservatis : quia is non solet
» reservare casus, nisi ratione censuræ adjunctæ.
» *(*Cæterùm universè loquendo, qui absolvere potest*
» *à peccato reservato, potest etiàm à censura annexa,*
» *cum nequeat absolvi à peccato, nisi priùs à censura ab-*
» *solvatur*, Salm. c. 2 n. 38 cum Avil. Cand. etc.)*
» Porrò absolutio data confitenti bona fide in Jubi-
» læo, cum intentione lucrandi illud, etsi posteà vel
» suâ negligentiâ, vel propter aliud impedimentum
» non lucretur, est valida, tollitque censuram; se-
» cùs si ab initio indulgentias lucrari noluerit, eo
» enim casu probabiliùs est absolutionem non valere
» et tàm peccata reservata, quàm censuram de novo
» debere tolli ab eo, qui potest extrà Jubilæum.
» *(Vide dicta de Pœnit. l. 6 n. 536 ad num. XIII.
» et XXVI.)* »

DUBIUM VI.

Quomodo danda sit absolutio à censura?

116 *Quomodò absolvendum à censuris in foro externo? et quomodò in interno?*
117 *An possit absolvi absens?*
118 *De eo qui absolutus est in Jubilæo.*
119 *De absolutione metu extorta.*
120 *An valeat absolutio, non satisfacto parti?*
121 *Quid si hac conditione sit concessa facultas*
122 *An, secuta satisfactione, de se auferatur censura?*
123 *An valeat, et licita sit absolutio sub conditione?*
124 *An possit dari absolutio ad reincidentiam?*
125 *An ad reincidendum requiratur nova culpa?*
126 *An à censura possit absolvi extrà Confessionem?*
127 *Ad absolvendum à Censuris requiritur I. Satisfactio partis.*
128 *In quibus casibus possit reus absolvi antè satisfactionem*
129 *Requiritur II. ut reus præstet juramentum non ampliùs committendi crimen, si sit valdè enorme.*
130 *Requiritur III. ut censuratus petat absolutionem.*
131 *Plura notanda. Quid si reus adhùc sit contumax, vel invitus, vel oblitus non petierit?*
132 *An valeat absolutio, si reus falsum exponat?*

« Resp. Id statuendum esse ex natura tum censuræ 116
» tum cujusvis absolutionis.

Ex qua circà absolvendi modum resolves.

» 1. Ex natura rei non requiruntur certa verba, sed » sufficiunt ea signa, quibus apertè significetur, abso» lutionem impendi. * (*Ad absolvendum à censura suffi*» *ciunt quæcumque signa externa, sed non sufficit sola* » *voluntas Judicis.* Suar. D. 6 sect. 9 n. 2, 5 et 6. Pal. » D. 1 p. 11 § 3 n. 1 et Salm. c. 2 n. 14 cum Cor» nejo, et Giball.) *

» In foro tamen externo communiter ferenda est » forma cujusque Episcopatus. In foro autem con» scientiæ hæc ferè est in usu. *Ego te absolvo, v. gr.* » *à vinculo excommunicationis, suspensionis etc. quam* » *incurristi propter* NN. (talem causam) et (si sit ex» communicatus) *restituo te Sacramentis Ecclesiæ, et* » *communioni fidelium*, (*aut* si sit suspensus) *execu*» *tioni tuorum ordinum, vel officiorum. In nomine Pa*» *tris*, etc. In publica autem ac solemni absolutione » præmittitur Psalmus Miserere; et ad singulos ver» sus pœnitentis humeri denudati leviter percutiun» tur (nisi ex justa causa talis cæremonia videatur » omittenda, præsertim in fœminis); tum adjectis » precibus absolvitur, et in Ecclesiam introducitur. » Idem modus ferè servatur in absolutione mortuo» rum, nisi quod sepulchrum virgâ percutiatur. *Ri*» *tuale Roman.*

217 » 2. Absolvi à censura potest absens; * (*Certum est* » *quod absens sicùt potest ligari censura, ità absolvi* » *possit, ex c. De manifest. 2. q. 1 c. Quanto 2 q. n. 5.* » *Cæterùm sine urgenti causa non licet absolvere ab*» *sentem, Sanch. l. 2 c. 11 n. 14. Salm. c. 2 num. 16* » *cum Pal. Avil. Sayr. etc. qui notant, quod si obtine*» *tur absolutio per procuratorem hic debeat habere spe*» *ciale mandatum censurati de obtinenda absolutione,* » *ut constet de emendatione; debeatque procurator im*» *plere, quæ mandans implere deberet, si præsens esset*) » imò et invitus; etsi hoc communiter non liceat, ne » censura contemnatur. Ratio, quia sicùt pœna in

» absentem, et invitum potest statui, sic et auferri
» Turr. Dian. p. 5 t. 9 R. 10. * (Vide infrà n. 131.) *

» 3. Is, qui pluribus censuris est adstrictus, potest 118
» absolvi ab una, relictis aliis; quia inter ea non est
» necessaria connexio. Undè si dicatur, *absolvo te ab*
» *omni vinculo, etc.* valet pro omnibus : ideòque si
» sic absolutus in Jubilæo fortè omisissit invincibi-
» liter peccatum habens annexam censuram, idest ex-
» communicationem, posset is posteà ab eo peccato
» per quemvis approbatum absolvi, cum non sit am-
» pliùs reservatum, eò quod censura, ratione cujus
» tantùm erat reservatum, sit sublata. (Vide dicta
» n. 131 in fine.) *

» 4. Absolutio vi, aut metu gravi injustè incusso 119
» extorta non valet; imò novam excommunicationem
» incurrit, qui metum incutit. (*Ex c. unic. De his,*
» *quæ vi, etc. in* 6. *Secùs tamen si metus non fuerit in-*
» *justè incussus, nempè si extorta sit absolutio à Judi-*
» *ce, qui nolebat absolvere, adhùc cessante contuma-*
» *cia. Roncaglia c.* 6 *q.* 6 *et Contin. Tournely tom.* 2
» *p.* 459.) *

» 5. Absolutio data ab Ordinario, non præstita sa- 120
» tisfactione, etsi sit illicita, valida tamen est, imò
» etiàm data à delegato, modò non delegetur cum
» conditione satisfactionis : quæ si impossibilis sit,
» sufficit præstare cautionem, aut juramentum de sa-
» tisfaciendo cum poterit. »

Quær., utrùm sit invalida absolutio censuræ data 121
à delegato, non satisfacto parti, si illi facultas con-
cessa est absolvendi cum clausula, *satisfacto parti?*
Probabiliter negant Sanch. de Matr. l. 3 D. 33 n. 6.
Pal. D. 1 p. 51 § 3 n. 6. Bon. q. 3 p. 9. Ronc. c. 6 q.
6 et Salm. c. 2 n. 25. Nisi exprimatur in concessione,
nullam fore absolutionem, hac conditione non imple-
ta : aliàs, cum illa conditio sit de jure, intelligitur
apposita ad monendum delegatum, non ad limitandam
facultatem. Sed probabiliùs affirmant Suar. D. 7 s. 5
n. 42. Sporer suppl. p. 279 n. 214 item Vasq. Conin.
Sayr. apud Pal. l. c. et alii citati l. 6 nu. 537 v. Qu.

VIII. cum communiori sententia, ut fatetur ipse Pal. Ratio, quia prædicta clausula probabiliùs importat veram conditionem, ut in simili dictum est eod l. 6 n. 1115 circà fin. Tantò magis quod cum Pontifices volunt tantùm monere de aliqua obligatione, monitionem exprimant per verbum, *hortamur*, *monemus*, et simile; cum verò adhibent ablativum absolutum, aliquid aliud exprimere intendunt. Hoc tamen non obstante, non puto improbabilem (ut dixi) primam sententiam saltèm ob auctoritatem DD. qui hîc illud *satisfacto parti*, non interpretantur pro conditione, Omnes autem conveniunt graviter peccare Confessarium qui censuratum absolveret, parti non satisfacto. Vide tamen alia dicta cit. n. 537 v. VIII.

122 Certum autem est, quod etiàm secuta emendatione vel satisfacto parti, ad cujus instantiam lata est censura, hæc non auferatur sine absolutione; quia licet, cessante contumaciâ, à censura debeat statim absolvi, ex c. Cum consideres, De Sent. exc. ex hoc tamen non infertur, quod sit jam remissa; patet ex Prop. 44 damnata ab Alex VII. *Quòad forum conscientiæ, reo correcto, ejusque contumacia cessante cessant censuræ.*

123 » 6. Dari potest absolutio sub conditione de futuro » contingenti, cum sit actus jurisdictionis externæ, » qui conditionatus esse potest. Communiter tamen » non expedit sic absolvi: si enim reus absolutionem » meretur, non debet apponi conditio; si non mere- » tur, non debet absolvi.* (*Ideò illicita de se est talis* » *absolutio, quàmvis ex aliqua causa posset cohones-* » *tari, ut Ronc. ib. q. 2 cum Suar. Con. et Salm. c. 2* » *n. 11 et 12. Si quis excommunicet sic* excommuni- » co te, donec solvas: *Vel si quis ità absolvat:* Ab- » solvo te, si intrà mensem solvas: *facta solutione,* » *tollitur censura*, ut Pal. Henr. Avil. Con. Vasq. etc. » cum Salm. ib. n. 13.)*

124 » 7. Potest etiàm dari absolutio ad reincidentiam, » idest pro certo actu, et tempore, quo transacto, » reincidat: item sub certo onere, quo non impleto, » censura reviviscat,

Quær. autem, utrùm, remissâ censurâ cum rein- 125
cidentia, (v. g. si intrà mensem non satisfacias) requiratur nova culpa ad reincidendum? *Prima* sententia negat, quia tunc manet eadem prima censura, quæ non fuit sublata, nisi sub tali conditione. Ità Suar. D 7 sect. 8 n. 27 Bon. q. 3 p. 3 n. 16. item Hurt Fill. etc. ap. Salm. c. 2 n. 5. *Secunda* tamen probabilior sententia, quam tenent Ronc. c. 6 q. 2, in fin. Pal. D. 1 p. 11 § 2 n. 10, et Cont. Tourn. t. 2 p. 460, et Salm. n. 6, cum Avil. Henr. Con. Laym. etc. docet requiri novam culpam. Ratio, quia primò censura non potest dici suspensa, cum non possit suspendi censura, nisi auctoritate Pontificis, ut dicunt Salm. l. c. n. 6. Ergò fuit sublata, et ideò sine nova culpa renasci non potest. Et idem dicendum ajunt Salm. cum iisdem AA. ib., si Pontifex à censurâ absolverit ad omnem effectum, etsi ad reincidentiam; quia, nisi aliud exprimat, censetur absolvisse modo ordinario. Secùs tamen, si à censura absolverit ad aliquem effectum tantùm; nempè ut censuratus reddatur habilis ad Beneficium obtinendum, etc. manente censura quòad alios effectus.

« 8. Probabilius est, eum, qui habet potestatem 126
» absolvendi in foro conscientiæ à censura, posse id
» facere etiàm extrà confessionem, ut contra, Nav.
» Suar. et alios docet Sanch. l. 8 de Matr. d. 16. Con.
» Dian. etc. * (Idem tenent Salm. c. 2 n. 44, cum Con.
» Ugol. Vide tamen l. 6 n. 593, v. Eamdem, *ubi dixi-*
» *mus, Episcopum non posse absolvere à casibus Papa-*
» *libus occultis extrà Sacramentum Pœnitentiæ ex De-*
» *clar. Gregorii XIII.*)* »

Sed pro complemento hujus puncti hîc sedulò re- 127
censendæ sunt solemnitates requisitæ à jure, ut absolutio debitè impendatur.

Requir. I. Ut reus priùs satisfaciat parti, in cujus damnum commissum fuit crimen, ob quod censura lata fuit, nimirùm furtum, percussio, etc. Nam, licet absolutio data, parti non satisfacto, fuisset valida, graviter tamen peccat absolvens, et tenetur illa

damna restituere, quia ex officio tenebatur ei consulere. Ità communiter Avil. Con. Henriq. Cand. cum Salm. c. 2 n. 22. Sufficit tamen, cum creditor sit in loco distanti, si reus pecuniam in loco tuto deponat, ut possit absolvi, ut benè notant Salm. n. 21, cum Avila.

128 Tribus tamen casibus posset reus absolvi, non satisfacto parti. I. Quandò pars injuriam remittit; sufficit enim satisfactio damnificati, quin satisfiat Ecclesiæ, ut tenent Salm. num. 20. Vide l. 6 n. 536, ad n. XVI. Hinc, si percussus à Clerico remittat injuriam expressè, vel tàcitè, percussorem familiariter tractando, hic posset absolvi, ut Avil. Nav. Syl. apud Salm. ibid. II. Quandò pars læsa rejicit justam satisfactionem oblatam, quia tunc jam per se satisfacit: Salm. cum Card. ibid. III. Quandò reus impotens est ad satisfaciendum. quia tunc Judex eum absolvere potest, imò tenetur, et valet compelli, ut ait Con. ap. Salm. c. 2 n. 21, ex c. Qua fronte. De Appell. quia, cessante contumacia debet reus absolvi. Reus tamen, qui non est solvendo, nec in toto, nec in parte, debet cautionem præstare, si potest: aliàs saltèm juramentum solvendi, cum poterit, ex c. Odoardus de Solut. et c. Ex parte 23 de verb. signif. Sed vide dicta l. 6 n. 537 v. Si verò. Hoc autem currit, si reus certè est debitor; nam si habet opinionem probabilem pro se, vel si sit dubius, cum melior sit conditio possidentis, non potest obligari, nisi ad summum ad præstandum juramentum solvendi, si de obligatione constiterit. Quod si debitor statim solvere non posset, nisi cum magno damno, aut incommodo, potest etiàm, præstita cautione, absolvi; nisi pars idem incommodum ex dilatione pateretur, ut Nav. Con. Avil. cum Salm. d. n. 21. De hoc vide dicta l. 3 ex n. 701.

129 Requir. II. Ut reus antè absolutionem à censura, præstet juramentum de non committendo ampliùs tali crimine, colligitur ex c. De cætero, et c. Ex tenore. De Sent. exc. Hoc juramentum tamen exposcitur tantùm

ab iis, qui ob enorme crimen excommunicationem incurrunt, ut sunt scandalosè violantes Ecclesias, graviter percutientes Clericum, incendiarii, usurarii publici, notorii percussores Episcopi, vel Cardinalis, etc. Secùs, si excommunicatio sit contracta ob alia peccata non ità gravia, et hoc currit tàm in foro interno, quàm externo. Ità comm. Pal. D. 1 p. 11 § 3 n. 4 et Salm. cap. 2 n. 18, cum Suar. Con. Hurt. Avil. Dian. Henr. etc.

Requir. III. ex c. Per tuas, De Sent. exc. ut censu- 130
ratus absolutionem petat; ibi: *Nisi gratiam absolutionis imploret, non debet audiri, ne sententiam Ecclesiasticam contemnere videatur.* At quia textus dicit, *non debet*, non autem *non potest*, ideò benè docet S. Th. 3 p. q. 24 art. 2, quem sequuntur Pal. D. 1 p. 11 § 3 n. 9 et Con. Avila, etc. cum Salm. c. 2 n. 29, censuratum, modò sit emendatus à peccato, etiàm renitentem validè posse absolvi.

Hîc autem notandum I. quod, si reus non sit emen- 131
datus, et peccatum habeat tractum successivum, ut hæresis, furtum, non possit absolvi, nisi à ferente censuram; secùs tamen, si peccatum non habeat tractum successivum, ut perjurium, blasphemia, ut Cont. Tourn. t. 2 p. 457 et Salm. n. 28. Notandum II. cum Ronc. c. 7 q. ult. et Salm. c. 2 n. 30 et ibi Pal. Suar. Sayr. Dian. etc. quod aliquandò ex justa causa etiam licitè detur absolutio censurato adhùc contumaci, puta ob bonum publicum, vel ut reus faciliùs resipiscat. Notandum III. quod si privilegium sit factum Pœnitentibus, proùt in Jubilæo, ubi datur eis facultas eligendi sibi Confessarium à quo absolvantur, tunc nequeat absolvi invitus, quia usus privilegii pendet à voluntate privilegiati; ità Pal. et Tourn. ll. cc. item Avil. Con. Corn. apud Salm. c. 2 n. 39 cum Ronc. l. c. Secùs, si privilegium sit in favorem Confessariorum, ut sunt privilegia Regularium, proùt rectè notant Salm. ibid. cum Ant. à Spir. Sanct. Notandum IV. quod aliquis pluribus censuris innodatus posset absolvi ab una, et non ab aliis; quare, si censuratus

unius tantùm petat absolutionem, odiosè alias celando, ab illa tantùm censetur absolutus, nisi Superior aliud exprimat, ex cap. Cum pro causa c. Officii, de Sentent. excomm. Vide Salm. c. 2 n. 32. Si autem sine dolo alias celâsset, judicatur absolutus ab omnibus, nisi constet absolventem aliud intendisse. Ità Salm. ib. cum Cand. Gibal. Et hæc absolutio valet etiàm pro foro externo, si absolvens jurisdictionem habet in contentioso; si verò in foro conscientiæ tantùm, sivè in Sacramento Pœnitentiæ jurisdictionem solùm habet, tunc reus qui omiserit confiteri inculpabiliter peccatum, cui annexa erat censura reservata, poterit tantùm pro foro conscientiæ à quocumque posteà absolvi, ut cum Bus. dicunt Salm. n. 33 et 34 cum Con. Avil. Gibal, etc. Idem dicunt ibi cum Nav. Cov. Avil. Sylv. etc. de absolutione generali, quam Prælati impertiuntur suis subditis in Visitatione. Excipiunt tamen cum Bonac. Avil. etc. si aliqua censura exposcat satisfactionem partis, quia tunc non præsumitur Prælatus velle ab illa absolvere contra juris præscriptum, et in alterius præjudicium; ità præfati AA. et quidem probabiliter: sed l. 5 n. 597 probabilius esse diximus cum Suas Sylv. Conc. Antoine, et aliis, quod Pœnitente confesso Superiori, etiàmsi inculpabiliter fuerit oblitus peccati reservati, non sit ablata reservatio, quia reservatio imposita est, ut culpæ cognoscantur à Superiore utque debitis pœnitentiis puniantur, monitisque in futurum vitentur. Secùs verò dicendum, si privilegium sit ipsi Pœnitenti concessum, ut in Jubilæo, etc. Vide d. n. 597.

132 An autem valeat absolutio, quandò datur ob falsam causam, nempè si Judex absolvat, quia reus dicit jam se emendatum; vel parti satisfecisse, quod verum non sit? Respondetur negativè, si deficiat causa principalis; secùs, si minus principalis, vel si Judex certò conscius sit falsitatis, ut Cont. Tourn. t. 2 p. 459 cum Suar. et Bonac. ac Salm. c. 2 n. 35, cum Pal. Sayr. Avil. Henr. communiter.

CAPUT II.

DE EXCOMMUNICATIONE.

DUBIUM I.

Quid sit, et Quotuplex?

133 *Quid excommunicatio? Quænam veniat illius nomine major ne, aut minor? et qui sint vitandi?*
134 *Resolutiones.*
135 *Quid requiratur, ut quis sit vitandus? Vide Constitutionem Conc. Constantiensis.*
136 *De 1 conditione, ut sit nominatim excommunicatus.*
137 *De 2 conditione, ut sit publicè denunciatus.*
138 *An liceat toleratis cum aliis communicare?*
139 *An peccet inducens excommunicatum toleratum ad communicandum in Divinis, sine necessitate?*
140 *An idem de suspenso, et interdicto vitando?*
141 *Quandò percussor Clerici sit vitandus?*
142 *An ad vitandum eum requiratur notorietas facti?*
143 *An sufficiat, ut alicui factum sit notum?*
144 *An requiratur etiàm notorietas juris?*
145 *An percussor notorius in uno loco, sit vitandus in aliis, ubi non est notus.*
146 *Quandò possit credi vitandus absolutus?*

« Resp. Excommunicatio est censura, per quam quis 133
» privatur communione Ecclesiæ. Estque duplex,
» minor, quæ tantùm privat usu passivo, seu recep-
» tione Sacramentorum: et major quæ etiàm dicitur
» Anathema, ac in jure ferè semper nomine excom-
» municationis intelligitur. * (Habetur in c. 5. Si
» quem 5g De Sentent. excomm. *quod nomine Ex-*
» *communicationis intelligatur major, non minor,*
» et ità AA. apud Croix l. 7 n. 177. *Per Anathema*
» *autem intelligitur Excommunicatio major lata cum*
» *majore solemnitate*)*; privatque omni communione
» Ecclesiastica, secundùm dicenda. * (*Non dicitur*
» *simpliciter* omni communione: *nam etiàm excom-*

» *municatus cum fidelibus tamquàm membris unius cor-*
» *poris communicat in pluribus bonis spiritualibus; sed*
» *additur* Ecclesiastica, *idest pro bonis, quorum distri-*
» *butio ad Ecclesiam pertinet.* Vide Salm. de Cens. c.
» 3 n. 1.) * Per hanc majorem excommunicatus rur-
» sus est duplex: Toleratus, quem fideles non tenen-
» tur vitare: non toleratus, quem tenentur vitare. Et
» quidem post Conc. Constantiense, non tolerati sunt
» hi tantùm. 1. Notorius Clerici percussor de quo
» infrà. 2. Quivis nominatim excommunicatus, et
» specialiter, ac publicè denunciatus.

Undè resolves.

134 » I. In Germania Catholici securè communicant
» cum iis, qui notoriè sunt hæretici, et consequen-
» ter excommunicati, ac publicè denunciati.
» 2. Non teneris vitare eum, quem scis peccâsse
» contra legem, per quam illi, etiàm in particulari,
» sub pœna excommunicationis aliquid est vetitum,
» vel præceptum, quia requiritur, ut per sententiam
» expressam, et specialem, contra personam in par-
» ticulari, post peccatum commissum, censura sit
» publicata, v. gr. ut Joannes sit denunciatus, ex-
» communicatus, vel saltèm ità exprimatur persona,
» ut non liceat de ea dubitare, v. gr. excommunica-
» mus talis loci Decanum, Prætorem. * (*Nota hîc,*
» *quod agere rem sub excommunicatione majori, veti-*
» *tam, non excusetur à culpa gravi;* Salm. c. 3 n. 7,
» cum S. Th. Suar. Lez. et comm. *Nota deindè, quod,*
» *si peccatum est vetitum sub censura ex eodem moti-*
» *vo, puta si vetetur homicidium, peccans unum pec-*
» *catum committat; secùs, si ex diverso motivo, ut*
» *si vetetur homicidium Clerici ob reverentiam statûs.*
» Est commune cum Laym. c. 5 n. 1, Pal. Avil. et
» Salm. c. 3 n. 8.) *
» 3. Licet dicatur: *Excommunicamus Petrum*, v.
» g. *incendiarium, et ejus complices*, solus Petrus vi-
» tandus est, non verò alii, etsi sint notorii: quia

» sententia quòad illos est tantùm generalis, et non
» specialis contra certam personam.

» 4. Non teneris vitare eum, qui privatim in con-
» clavi est denunciatus, quia id non est factum pu-
» blicè; ad hoc enim requiritur, ut sententia legatur,
» vel affigatur in aliquo loco celebri, v. g. in templo,
» tempore concionis, vel aliter pro more regionis. »

Notandum hîc, olim omnes excommunicatos fuisse 135
vitandos; post Constitutionem verò Concilii Constantiensis, quæ incipit, *Ad evitanda*, (cujus exemplum nunc non extat, sed legitur apud S. Anton. et Sot. ultrà quod sufficiat fuisse confirmatam à Martino V. in Extrav. *Ad evitanda*) vitandi tantùm sunt nominatim excommunicati, ac denunciati, et publici percussores Clericorum; verba Const. relatæ à Salm. de Cens. c. 3 n. 10, hæc sunt: *Ad evitanda scandala... indulgemus, quod nemo deinceps à communione alicujus in Sacramentorum administratione, vel receptione, vel aliis quibuscumque Divinis, vel extrà prætextu cujuscumque sententiæ, aut censuræ à jure, vel ab homine generaliter promulgatæ... teneatur aliquem vitare, aut interdictum Ecclesiasticum observare: nisi sententia vel censura ejusmodi fuerint in vel contra personam, Collegium etc. vel locum certum, aut incertum à Judice publicata, vel denunciata specialiter, vel expressè... Salvo, si quem pro sacrilega manuum injectione in Clericum sententiam latam à Canone adeò notoriè constiterit incurrisse, quod factum non possit aliqua tergiversatione celari, nec aliquo suffragio excusari: nam à communione illius, licet denunciatus non fuerit, volumus abstineri, juxtà Canonicas Sanctiones.* Sed indè additur: *Per hoc tamen hujusmodi excommunicatos suspensos, et interdictos, seu prohibitos, non intendimus in aliquo relevare, nec eis quomodolibet suffragari.*

Sunt igitur vitandi tantùm nominatim excommuni- 136
cati, ac denunciati, et deindè notorii percussores Clericorum. De singulis hîc discutiemus.

Et quòad primos, ut aliquis excommunicatus sit vitandus, juxtà prælaudatum Decretum, requiritur

I. Ut sit nominatim excommunicatus, expresso nomine per verba, aut signa indubitata, v. g. *Excommunico Prætorem Salmantinum*, et ità ut non possit cum alio Prætore æquivocari: ut notant Sotus, Avil. et Salm. c. 3 n. 15. Ex quo infertur, quod non teneamur vitare hæreticos, etiàmsi notorium sit hos esse à jure excommunicatos, nisi sint insuper nominatim excommunicati, et denunciati. Nec obstat 1. Decretum posterius Concilii Basiliensis, quo sancitum fuit esse vitandos omnes notoriè excommunicatos. Nam respondetur 1, cum Turrecr. Salm. et aliis DD. comm., quod Decreta dicti Concilii edita post Schisma (proùt hoc Decretum editum fuit) ab Eug. IV. fuerint revocata; vide dicta l. 1 n. 133. Resp. 2 quod tale Decretum, quàmvis legitimum fuisset, contraria tamen consuetudine Ecclesiæ fuerit abrogatum; et Decretum Concilii Constantiensis communiter fuerit receptum. Ità communiter DD. Vide Salm. n. 13. Nec obstat 2 dicere; quod saltèm ex jure divino teneamur publicè excommunicatos, maximè hæreticos, vitare, ex illo ad Titum 3. v. 10. *Hæreticum hominem post primam, et secundam correptionem devita.* Et ex Ep. 2. Joan. v. 10. *Nolite recipere eum in domo, nec ave ei dixeritis.* Hoc enim respondetur intelligi præceptum, quandò esset periculum, quod ab eo inficeremur, vel si scandalum adesset, aut si spes esset, quod delinquens ex vitatione resipisceret, Salm. ib.

237 Requir. II. ut reus publicè excommunicatus publicè etiàm denuncietur. Circà quod non sufficit, ut denunciatio fiat coram litigantibus, sed debet fieri in loco publico (proùt in Ecclesia, tempore Missæ, vel concionis), et in charta affigi in loco publico, vel alibi juxtà usum Religionis, Pal. disp. 2 part. 4. Salm. c. 3 n. 15. Croix l. 7 n. 185, cum Suar. Henr. Con. Avil. Hurt. Et in dubio, an quis excommunicatus sit sufficienter denunciatus, non tenemur eum vitare, ut notat Croix n. 186, cum Dic. et aliis, nisi adsit periculum scandali. Sufficit tamen, ut teneamur vitare, si constet nobis esse illum denunciatum per famam pu-

blicam, vel per testimonium etiàm unius personæ gravis authoritatis, ut Croix ibid. cum Nav. Dic. etc. Notandum II. quod excommunicatus à jure (nisi crimen sit notorium) debeat priùs à suo proprio Superiore citari, ut se defendat; Salm. ib. n. 16, juxtà dicta suprà n. 55, in fine. Et deindè debeat publicè ut excommunicatus denunciari, seu declarari. Sufficit autem, ut excommunicatus à jure tantùm denuntietur tamquàm talis, ut jam sit vitandus; Salm. ibid. n. 15. Non verò sufficit, si reus sententiâ declaretur tantùm, quod commiserit crimen, cui annexa est excommunicatio, ut aliàs tenent sufficere Suar. Sayr. Avil. etc. apud Salm. c. 3 n. 17. Nam veriùs requiritur, ut expressè declaretur excommunicatus, uti docent Sanch. Dec. l. 2 c. 9 n. 4. Pal. n. 6. Ronc. p. 84 q. 2 R. 1, et Salm. d. n. 17, cum Bon. Reg. Dian. etc. quod probabile putat Croix l. 7 n. 183.) Ratio, quia in Decreto Conc. Constant. et in Extrav. Martini V, dictum est, neminem esse vitandum, *nisi censura vel sententia ejusmodi fuerit à Judice publicata, vel denuntiata specialiter et expressè*. Ex quibus verbis Gibal. cum Sanch. addit nec sufficere, si declaretur, reum incurrisse omnes censuras crimini annexas, nisi in specie denuntietur excommunicatus. Notandum III. quod, licet vitare non teneamur excommunicatum non denunciatum, possimus tamen vitare; etiàm publicè, eum, qui publicè est notus ut excommunicatus, uti rectè dicunt Avil. et Dic. apud Croix l. 7 n. 184

Notand. IV. quod etsi permissum sit aliis communicare cum excommunicato tolerato, attamen, proùt patet ex verbis Concilii ut suprà, cuicumque etiàm clam excommunicato interdictum sit cum aliis communicare tàm in divinis, quàm in humanis. Sed dubium hîc fit, an liceat fidelibus cum illo communicare in Divinis, et sine necessitate? Dixi *in Divinis*; nàm in humanis certum est semper licere. Dixi item *sine necessitate*, quia in casu necessitatis, vel specialis utilitatis, puta, si alius æquè utilis non inveniatur, licitè potest quisque ab excommunicato Sacramenta pe- 138

tere; ità Suar. D. 11 sect. 1 n. 15. Pal. D. 2 p. 5 n. 3, et Salm. c. 3 n. 23, cum Con. et Cornejo.

239 Quær. igitùr, an liceat communicare in Divinis cum excommunicato tolerato sine necessitate, vèl utilitate? Negant Pont. l. 5 c. 18 § 9. Suar. D. 4 sect. 4 n. 10, et Avila, Pal. ac Con. ap. Salm. c. 3 n. 24, quia, licet communicans non agat contra præceptum censuræ, agit tamen contra charitatem, inducendo excommunicatum ad actum illicitum; nisi (excipiunt) ille esset paratus ad Sacramenta ministranda, aut nisi teneretur ea præstare ex officio, nempè si esset Parochus quia tunc alter utitur jure suo. Probabiliùs verò affirmant universè Sanch. de Matr. l. 7 D. 9 n. 8. Pal. D. 2 p. 5 n. 5. Bon. p. 1 § 3 n. 4 et Salm. c. 3 n. 25, cum Soto, Hurt. Sayr. Corn. Gibal. Henr. etc. Ratio, quia, quandò excommunicatus rogatus communicat, v. g. Sacramenta ministrat, nec ipse tunc peccat; nam, si ipse adhùc peccaret, inutilis evaderet concessio facta fidelibus à Concilio, dum saltèm indirectè, ratione charitatis prohiberentur à communicatione. Quare, cum fidelibus communicatio cum excommunicato universè concessa sit, indirectè indultum est etiàm excommunicatis cum fidelibus petentibus communicare. Hoc tamen currit, si Sacramenta petantur ab excommunicato, quia, si petantur à Ministro existente in mortali, ad licitè petendum requiritur equidem causa justa, secundùm dicta l. 6 n. 88 v. R. III.

240 Notand. V. quod hæc, quæ hucusquè dicta sunt de excommunicato, currant pariter de suspenso, aut interdicto vitando in iis rebus, in quibus vi suspensionis, vel interdicti vetitum est eis communicare; ità ut usquedum non sint publicè denunciati, possimus indifferenter communicare cum illis, quia Concilium loquitur universè de quacumque censura; Pal. p. 5 n. 8, et Salm. c. 3 n. 21, cum Sayr. Caj. Gutt. etc. commun. Et idem asserit ib. Avila de irregulari, qui si non sit denuntiatus non est vitandus; hinc ait, licitè posse fideles à Parocho irregulari, etiàm ob publicum homicidium, sed non denunciato, petere Missam, et

Sacramenta, cum Concilium loquatur tàm de impeditis per censuram, quàm per quamcumque sententiam, per verba to, *Cujuscumque sententiæ, vel Censuræ.*

Quòad *percussores* verò *Clericorum*, hi, ut sint vi- 141
tandi, requiritur ut sint notorii. Sed hîc quæritur, an requiratur notorietas juris, vel facti? Notorium *juris* dicitur, quod notum est vel per sententiam Judicis, vel per confessionem rei in judicio, vel per sufficientem dispositionem judicialem testium. Notorium autem *facti* dicitur, quod notum est majori parti Collegii, Monasterii, viciniæ, vel magno numero personarum, sivè quod creditur mox venturum ad earum notitiam; nam ut benè notant Salm. de Cens. c. 3 n. 19, cum Bon. Hurt. Nav. in magna Civitate non requiritur, ut factum sit notum majori parti civium; verùm non sufficit contrà, ut sciant 14 testes, ut dicunt Salm. cum AA. cit. Licet Dicast. ap. Croix l. 7 n. 182, putet, quod si percussio fiat in foro coram septem, dicenda sit notoria; secùs, si fiat in domo privata, aut in Monasterio, vide dicta l. 3 n. 975, sufficit autem fama communis orta à viris fide dignis, et integrè probata, quæ quidem jam præbet moralem certitudinem, ut Pal. D. 2 p. 4 n. 8. Bon. D. 2 qu. 2 part. 1 § 1 n. 9. Salm. c. 2 n. 19, cum Sayr. et aliis. Putant tamen Viva Q. 3 A. 2 n. 5. Avil. et Dic. apud Croix l. 7 n. 187, non sufficere famam quod quis percusserit, sed requiri etiàm famam quod publicè percusserit. Imò docent Suar. Mol. et Dic. ib. non sufficere publicam hujusmodi infamiam, quandò hæc non procedit ex notorietate facti per testes oculatos: aliàs dicetur crimen famosum, sed non notorium, et hoc Croix probabile censet ex verbis Bullæ, *Ad evitanda*, ut suprà n. 135, ubi: *Si sententiam latam à Canone adeò notoriè constiterit incurrisse, quod factum non possit aliqua tergiversatione celari.* Hinc, ut dicit Viva l. c. non erit notorius percussor, qui laborat publicâ infamiâ, quod Clericum percusserit, si reverà ipse non percusserit publicè.

His positis dubitatur 1, an sufficiat, ut percussor 142

Clerici sit vitandus, sola notorietas juris? Resp. negativè cum communi; nam licet olim antè Concilium Constantiense sufficiebat notorietas juris, quia tunc omnis excommunicatus erat vitandus, nunc tamen requiritur etiàm notorietas facti, ex verbis illis: *Quod factum non possit aliqua tergiversatione celari.* Ità Suar. D. 9 sect. 2 n. 11. Pal. D. 2 p. 4 n. 7. Bon. D. 2 p. 1 § 1 n. 3. Croix l. 7 n. 180, cum Laym. et Salm. c. 3 n. 18, cum Con. Avila, etc. Advertendum tamen est, quod sicùt est vitandus is, quem per publicam famam constat fuisse notorium Clerici percussorem, ut dictum est suprà, ità etiàm vitare debeamus eum qui per sententiam Judicis (juxtà Concilium Constant.) denuntiatus est vitandus, quia tunc per talem sententiam satis certi evadimus etiàm de notorietate facti; vide Croix l. c.

943 Sed dubit. 2, an sufficiat, ut factum sit alicui notum quàmvis aliis sit occultum, ut ille percussorem vitare teneatur? Affirmant Suar. Dic. et alii apud Croix l. 7 n. 179, quia factum jam illi notoriè constat. Sed probabiliùs negant Bonac. D. 2 q. 2 p. 1 § 1, cum Avila, et Pal. l. 2 n. 6, cum Nav. Laym. Hurt. ac Con. et Croix ibid. cum Pignat. Quia ex verbis mox relatis jam satis apparet requiri, ut crimen sit simpliciter notorium, idest pluribus notum, ità ut celari non possit.

944 Dubit. 3. An ultrà notorietatem facti, ut percussor sit vitandus, requiratur notorietas juris, idest quod reus sit etiàm in judicio confessus, vel per sententiam damnatus? Visum est alicui omninò negandum, casu quo factum nulla possit tergiversatione celari, ut suprà; at probabiliter quidem affirmant Avil. Cælest. Fag. Cov. quos sequuntur Salm. c. 3 n. 18 et 19, et Ronc. p. 84 q. II. R. 2: Ratio, quia dicit textus (vide n. 135,) quod ad obligationem vitandi percussorem requiratur ut constet, non solùm percussisse, sed etiàm censuram incurrisse, ità ut factum non possit celari, *nec* (nota ut additur) *aliquo suffragio excusari.* Ideò usquedum reus non sit in judicio confessus, aut condemnatus, semper aliquo suffragio valet excu-

sari, dicendo v. g. se ad defensionem percussisse, ebrium fuisse; ignorasse censuram, etc. Huic sententiæ adhæret Diana p. 5 t. 9. Res. 60, ubi dicit: quamobrem rarò contingit, percussionem Clerici ità notoriam esse facto, ut non possit aliquo juris remedio, aut probabilitate aliqua excusari. « Et idem docent Viva Q. 3 A 2 num. 5, et Pignat. apud Croix l. 7 n. 181. Quare, nisi saltèm constet facto, quod percussor advertenter voluerit censuram incurrere, probabiliter numquàm est vitandus.

Dubit. 4 an percussor Clerici notorius in uno loco, 145
sit vitandus in alio, ubi non est notorius? Affirmant Hurt. Bonac. Vasq. apud Salm. c. 3 n. 20, quia à Concilio universè fuit declaratus ut vitandus, qui alicubi fuit notorius Clerici percussor. At probabiliter negant Pal. n. 9, Sanch. Dec. l. 2 c. 12 et Salm. c. 3 n. 20. Quia, ut dicunt, factum publicum in uno loco, non verè est publicum in alio, ubi communicatio cum excommunicato occulto non affert scandalum, quod præcipuè voluit Concilium evitari. Et idem, quod dicitur de Clerici percussore, dicendum de excommunicato in aliquo loco denunciato, modò notitia denunciationis non sit brevi in illum alium locum perventura, ut dictum est suprà n. 78.

Ultimo hîc notandum quod, postquàm noscitur 146
quis semel esse denunciatus sivè declaratus excommunicatus, teneamur eum vitare, donec constet nobis de absolutione vel per publicam famam, vel saltèm per testimonium unius fide digni, uti habetur in c. Sicùt, 39. De Sen. exc. Potest tamen ipsi excommunicato fides adhiberi, si aliàs sit fide dignus, et timoratæ conscientiæ, asseratque absolutionem se recepisse, vel se gerat ut absolutum. Ità Croix l. 7 n. 188, cum Nav. Avil. Dic. ot Henr.

DUBIUM II.

Ob quam causam incurratur, et quem effectum habeat excommunicatio minor?

147 *Ob quam causam incurratur excommunicatio minor?*
148 *An Episcopus possit alicui interdicere Sacramenta? effectus directus excommunicationis minoris est privatio suscipiendi Sacramenta.*
149 *An sit privatio etiàm ministrandi?*
150 *Effectus indirectus est privatio electionis passivæ ad Beneficia.*
151 *Incurritur communicando cum vitando.*
152 *An sit mortale recipere Sacramenta cum excommunicatione minori? An ministrare?*
153 *An incurratur cum solo veniali?*
154 *Et an hoc veniale possit omitti in Confessione?*
155 *Quis possit absolvere ab ea? An etiàm à quocumque, qui potest absolvere à venialibus?*
156 *Quis incurrat? remissivè ad n.* 168.

147 » Resp. incurritur ob unicam tantùm causam, si » quis nimirùm cum excommunicato majore excom- » municatione communicet iis casibus, quibus non » licet; effectus ejus est privatio Sacramentorum per- » ceptionis. V. Laym. l. 1 t. 5 p. 2 c. 3. »

148 Quòad causam igitùr, excommunicatio minor de jure incurritur tantùm ob communicationem cum excommunicato vitando. Hoc tamen non impedit, ut docent Laym. l. 1 tr. 5 p. 2 c 3 n. 5, quominùs Episcopus in pœnam alicujus criminis possit nominatim alicui interdicere usum passivum Sacramentorum, vel saltèm Communionis. Quòad effectum verò, excommunicatio minor unicum tantùm effectum directum habet, nempè privare perceptione Sacramentorum, ex c. Si celebrat, de Cleric. exc. Ibique dicitur graviter peccare, qui hac excommunicatione irretitus Sacramentum aliquod suscipit, ut est commune ap. DD. validè tamen recipere. Vide Salm. de Cens. c. 3 n. 159.

Sed magnum dubium est, an hic peccet, Sa- 149
cramenta ministrando? Commune est inter DD. (contra Vasq.) non peccare graviter, quia in d. c. Si celebrat, postquàm Pontifex dixit, eum peccare graviter, si Sacramenta recipiat, addidit: *Peccat autem conferendo Sacramenta*, sed non dixit *graviter*. Hinc probabiliter sentiunt Pal. D. 2 p. 21 n. 8. Sayr. Con. et Avil. apud Salm. c. 3 n. 160 saltèm peccare venialiter. Attamen Bon. D. 2 q. 3 n. 4 et Nav. Sayr. Vill. aliique multi apud Croix l. 7 n. 190, cum Bus. hîc n. 3 et Salm. c. 3 n. 161 tenent, eum nec etiàm venialiter peccare, quia in nullo jure reperitur vetita ei ministratio, sed tantùm perceptio Sacramentorum; imò expressum in cit. textu habetur: *Cum non videatur à collatione, sed participatione Sacramentorum remotus*. Cum autem dicitur ibi, *Peccat conferendo*, intelligendum, (dicunt citati DD.) quandò Minister ad conferendum aliquod Sacramentum, antè illud aliud Sacramentum suscipere debet, nempè cum Episcopus confert Ordines Sacros, vel cum Sacerdos Communionem dispensat in Missa, opus est ei anteà celebrare, et Eucharistiam suscipere, de quo casu specialiter loquitur textus, et tunc certè peccat, imò graviter. Utraque sententia est satis probabilis.

Habet autem excommunicatio minor et alium effec- 150
tum indirectum, qui est privatio electionis passivæ ad Beneficia, ut habetur ex eod. c. Si celebrat Qui enim directè privatur susceptione Sacramentorum, prohibetur etiàm indirectè Beneficia recipere, quæ ex institutione Ecclesiæ ordinantur ad receptionem Ordinum, et ad Missæ celebrationem. Et quàmvis textus loquatur tantùm de receptione per electionem; idem tamen communiter DD. intelligunt etiàm de receptione per collationem, et præsentationem, tum quia eadem ratio currit; tum quia collatio, et præsentatio sunt quædam virtualis electio. Quare tàm excommunicatus Beneficium recipiens, quàm eligentes, præsentantes, et conferentes tunc graviter peccant, cum trangrediantur præceptum Ecclesiæ in re gravi.

Ità Laym. l. 1 t. 5 p. 2 c. 3 n. 5. Pal. D. 2 p. 21 n. 13. Bon. Disp. 2 q. 3 n. 7. Croix l. 7 n. 194. Salm. c. 3 n. 162 cum Suar. Avil. Sayr. Hurt. Henr. et communi. Talis autem electio, etc. non erit de se irrita, sed irritanda, ut legitur in eodem textu, ubi sancitur: *Si scienter excommunicatus electus fuerit, ejus electio est irritanda.* Dubitatur, ex cujus parte hæc scientia requiratur, ut electio sit irritanda. Adest triplex sententia. *Prima* docet requiri scientiam tantùm ex parte electi, qui sciverit suam excommunicationem, et inhabilitatem ad Beneficium: ità Pal. D. 2 p. 21 n. 19. Laym. l. c. citans Glossam d. c. Verb. scienter, quæ dicit sufficere quod electus scienter communicarit cum excommunicatis. Pal. et Laym. adhæret Croix l. 7 n. 195, qui dicit, saltèm requiri quod electus memor sit suæ excommunicationis, dum Beneficium ei confertur; nam contra cum ipse ignorans capax sit Sacramentorum, sic etiàm capax est Beneficiorum. Et hoc probabilius mihi videtur, quia illud, *Scienter*, veriùs ad *tò electus*, quàm ad *tò excommunicatus* refertur. *Secunda* autem sententia requirit scientiam ex parte Electorum, ut Avil. et Sylv. apud Laym. l. c. atque idem tenent Bon. Hurt. Reg. apud Salm. c. 3 n. 163. Ex quibus sententiis *tertiam* demùm probabilem sententiam deducunt Salm. ib. nempè requiri tàm scientiam excommunicationis ex parte Electorum, quàm scientiam inhabilitatis ex parte electi. Electores autem scienter conferentes Beneficium excommunicato nullam pœnam incurrunt. Salm. d. n. 163. Avil. Dian. etc.

151 » 1. Cum jura dicunt, communicantem cum excommunicato incurrere similem excommunicationem, sensus est, quod similiter, id est, verè excommunicetur, licet minore excommunicatione.

» 2. Propter communicationem cum excommunicato minore excommunicatione, etiàm nominatim denunciato, nulla incurritur censura.

152 » 3. Etsi excommunicatus minore excommunicatione recipiendo aliquod Sacramentum, non incurrat

» irregularitatem, graviter tamen peccat: administrando verò, probabile est nec venialiter peccare » (vide dicta n. 149.)

» 4. Incurritur hæc censura, etsi quis propter levitatem materiæ tantùm venialiter peccet, verb. gr. confabulando cum nominatim excommunicato, quandò non licet: secùs, si sit veniale propter imperfectum usum rationis, quia pœna infligitur propter actum, qui, quantùm est ex se, sufficit ad mortale. 153

» 5. Etsi peccatum veniale possit omitti in confessione, non tamen illud, cui hæc censura est annexa, ne Sacramentum in ea recipiatur. Undè etiàm Confessarii ordinariè priùs absolvunt fideles ab omni vinculo excommunicationis, etiàm minoris, deindè à peccatis. 154

» 6. Ab hac excommunicatione lata à jure absolvere potest Parochus, et quisquis potest à mortalibus: cum non sit reservata. An verò qui potest absolvere à veniali habente annexam hanc excommunicationem, possit etiàm ab ipsa? Quidam affirmant, ut Nav. et Tolet. et alii probabiliùs negant: ut Suar. Coninc. quia, sicùt hæc absolutio est distincta à Sacramentali, ità etiàm ad eam requiritur distincta jurisdictio; quæ nusquam conceditur omnibus Sacerdotibus. V. Laym. l. 1 t. 2 p. 2 c. 3. » 155

Quomodò, et quandò incurratur hæc excommunicatio minor ob communicationem cum excommunicato vitando? V. Dub. seq. ex n. 168. 156

DUBIUM III.

Quos effectus habeat excommunicatio major?

157 *Qui sint effectus mediati excommunicationis majoris? I. Irregularitas ob exercitium Ordinis. II. Suspicio de hæresi, si per annum insordescat.*

158 *Qui sint effectus immediati? I. Privatio susceptionis Sacramentorum licitæ, et etiàm validæ, quoad Pœnitentiam.*

159 *An excommunicatus sinè culpa suscipiens Pœnitentiam validè absolvatur antè absolutionem à censurâ?*

160 *Plura notanda ?*

161 *An excommunicatus teneatur tollere impedimentum excommunicationis ad implenda præcepta ?*

162 *II. Privatio communium suffragiorum, etc.*

163 *An possint offerri Sacrificia etc. nomine Ecclesiæ pro excommunicato vitando, si non stet per ipsum, quominùs absolvatur ?*

164 *An possint offerri pro excommunicato tolerato ?*

165 *III. Prevatio administrandi Sacramenta. An peccent fideles sinè causa recipientes Sacramenta ab excommunicato tolerato ?*

166 *An excommunicatus vitandus validè ministret Sacramenta?*

167 *An Sacram. Pœniten. ?*

168 *Quid si sit toleratus ? et quid in articulo mortis ?*

169 *An excommunicatus licitè ministret Sacramenta ?*

170 *Quandò etiàm vitandus ?*

171 *Quam pœnam incurrat excommunicatus illicitè Sacram. ministrans ? An vitandus incurrat irregularitatem ministrans Pœnitentiæ Sacram. ?*

172 *Quam pœnam incurrat recipiens Sacramenta sinè necessitate à vitando ?*

173 *IV. Privatio Divinorum Officiorum. Quomodò peccet communicans in Divinis cum vitando ? Et an liceat recitare privatim Officium cum ipso ?*

174 *An vitando liceat usus Sacramentalium, orare privatim in Ecclesia ?*

175 *Quid si vellet interesse Missæ, etc.*

176 *Ad quid teneantur Clerici si excommunicatus nolit recedere ? An alii assistentes peccent tunc mortaliter ? Et an incurrant excommunicationem minorem ?*

177 *Quæ veniant nomine Divinorum Officiorum ? An vitandus possit audire concionem, lectionem, etc. Quo modo debeat expelli ? aliàs Missa interrumpi debet et an inchoato Canone ?*

178 *An excommunicatus teneatur ad Horas ? Et an aliquandò peccet dicendo Dominus vobiscum ? Aut recitando cum alio privatim ?*

179 *V. Nullitas Beneficii collationis, præsentationis, etc.*

180 *Plura notanda, et an idem dicendum de collatione Dignitatum, etc. Quid si antè excommunicationem fuisset præsentatus ? Et an Beneficiatus faciat fructus suos ?*

181 *An toleratus sit inhabilis ad Beneficia, Officia, etc.*

182 *An valida sit collatio Beneficii alicui, qui ignorat, se esse excommunicatum ?*

183 *An excommunicatus privetur fructibus Beneficii antè sententiam?*
184 *VI. Privatio communicationis forensis. An possit se defendere in judicio? An agere? An testificari? An tueri alios?*
185 *VII. Privatio usûs jurisdictionis.*
186 *VIII. Privatio Ecclesiasticæ sepulturæ: Vide ib. plura notanda de pollutione Ecclesiæ, vel Cœmeterii, de exhumatione, comitantibus, sepelientibus, etc.*
187 *Quid si sit Hæreticus non denunciatus?*
188 *IX. Privatio communicationis civilis. Et*
189 *I.* Os.
190 *II.* Orare.
191 *III.* Vale.
192 *An liceant signa urbanitatis sinè verbis?*
193 *An liceat resalutare?*
194 *IV.* Communio, *idest contrahere, cubare, habere societatem etc.*
195 *V.* Mensa. *Quid si casu accidat?*
196 *Quale peccatum sit communicare cum vitando?*
197 *Peccat graviter communicans I. In Divinis. II. In eodem crimine?*
198 *An sit mortale communicare frequenter cum vitando?*
199 *In quibus casibus communicans cum vitando incurrat excommunicationem majorem?*
200 *In quibus casibus liceat cum vitando communicare?*

» Resp. Habet duplices, mediatos et immediatos. 157
» Mediati, sivè remoti sunt hi.
» I. Irregularitas, quam excommunicatus incurrit, exercendo actum alicujus ordinis.
» II. Si excommunicatus toto anno in excommunicatione contumaciter persistat, et, ut jura loquuntur, insordescat, fit suspectus de hæresi, et contrà eum, ut talem, procedi potest; Trid. sess. 25 c. 3 ideòque, si crimen grave, et beneficii privatione dignum commisit, privandus est beneficio; imò, etsi crimen non sit adeò grave, si tamen ad hæresis suspicionem purgandam citetur, tamquàm hæreticus privari debet. Bon. d. 2 q. 2 p. ult. ex Rebuff. Dian. Nav. etc. * (Insordescere est per annum animo pertinaci, et cum contemptu potes-

» tatis Ecclesiæ perseverare in eadem excommunica-
» tione, sivè in alia censura, ut dicit Croix l. 7 n.
» 287 et probat ex Trid. sess. 25 c. 3.) *

158 » Immediati effectus sunt sequentes.
» I. Privat susceptione, et usu passivo Sacramen-
» torum; undè nullus excommunicatus, sivè tolera-
» tus, sivè non, potest ea licitè recipere sub mortali,
» nisi excuset ignorantia invincibilis, metus mortis,
» infamiæ, jacturæ bonorum, etc. quia censura non
» obligat cum tanto rigore; Laym. l. 1 t. 5 p. 2 c. 2.
» * (Et ità comm. docent Bon. D. 2 p. 1 § 1 n. 4, et
» Salm. de Cens. c. 3 n. 43, cum Fill. Dian. Con. etc.
» *nisi fiat in contemptum censuræ*). *
» Dixi, *licitè*, quia validè suscipit omnia, saltèm
» quòad substantiam, præter Pœnitentiæ Sacr: imò
» etiàm hoc, si adsit ignorantia inculpabilis, dummodò
» cætera ad essentiam Sacramenti requisita non desint,
» quia per censuram non fit incapax absolutionis,
» etsi prohibeatur eam recipere, priusquàm absolva-
» tur à censura. Bon. d. 2 q. 2 p. 2 ex Fill. Suar. Conc.
» Nec obstare, etiàmsi excommunicatio sit reservata,
» vel confessarius sciens peccata habere annexam ex-
» communicationem, tamen ex malitia absolvat, do-
» cet Dian. p. 3 t. 4 R. 78, ex Conin. Suar. etc. et p. 5
» t. 9 R. 53. »

159 Duplex est sententia super hoc puncto; Alii negant excommunicatum, qui adhùc sine culpa suscipit Sacramentum Pœnitentiæ antè absolutionem à censurâ, validè suscipere. Ità Vasq. Sylv. Hurt. etc. apud Salm. de Cens. c. 3 n. 46. Ratio istorum, quia hic, ut membrum abscissum, excluditur omninò ab Ecclesia, ut possit in bonis ejus communicare. Sed oppositum veriùs est tenendum cum Suar. D. 10 sect. 3 n. 9. Pal. D. 2 p. 7 n. 4. Bon. p. 2 § 1 n. 1. Croix l. 7 n. 191. Salm. n. 47, et Con. Cajet. Sayr. Dian. Fill. ac communissima. Ratio potissima, quia Ecclesia non irritat Sacramentum Pœnitentiæ, neque ex parte Ministri auferendo illi potestatem, cum censura afficiat solum censuratum, neque ex parte Pœnitentis, cum hoc

nullibi habeatur sancitum ; nec Ecclesia sancire posset, dum Ecclesia nequit directè inhabiles reddere ad Sacramentum eos, qui ex jure divino habiles sunt. Vide dicta l. 6 de Euch. n. 265, v. Quær. III.

Hîc autem notandum I. quod Minister conferens 160
Sacramentum excommunicato tolerato peccaret quidem contra jus divinum, dando Sacramentum indigno ; sed non peccaret contra præceptum Ecclesiæ, quia per Concilium Constantiense, ut suprà, cuique permissum est communicare cum tolerato, etiàm in Divinis ; ità probabiliùs Suar. D. 10 sect. 2 n. 9. Pal. D. 2 p. 7 n. 4, et Salm. c. 3 n. 51, cum Vasq. communiter. Ex quo inferunt Sal n. ibid. quod si excommunicatus cum ignorantia inculpabili, et aliàs dispositus petat Sacramenta, licitè possit Minister illa ei conferre, eumdem relinquendo in sua bona fide. Notandum II. quod excommunicatus, si recipit Sacramentum Ordinis, remaneat suspensus, ex c. 32 de Sent. exc. Utrùm autem excommunicatus Ordinem suscipiens incurrat irregularitatem ? Vide dicta l. 6 de Ordine n. 799, v. Utrùm autem. Si verò suscipit alia Sacramenta, peccat quidem graviter, sed nullam pœnam incurrit ; Croix l. 7 n. 198, cum Dic. et Salm. vid. l. c. Notandum III. quod in articulo mortis probabiliùs possit ministrari excommunicato vitando Eucharistia, etsi ipse Sacramentum Pœnitentiæ non suscepisset, ut Croix cum Suar. et Dic. contra Avilam, etc. quia præceptum divinum de Viatico sumendo fortiùs obstringit, quàm prohibitio generalis Ecclesiæ non sumendi Eucharistiam. Idem ait Croix l. c. de Sacramento Extremæ Unctionis citans Suar. et Dicast. Sed probabiliùs negant Avila, etc. ibid. juxtà dicta lib. 6 n. 88, nisi infirmus non potuerit aliud Sacramentum recipere. Notandum IV. quod in dubio, an quis sit absolutus, an non, ab excommunicatione contracta, non sit negandum ei Sacramentum, si ille petat, maximè si asserat, se esse absolutum, quia nemo præsumitur delinquere ; ità Suar. D. 10 sect. 2 n. 12,

Con. p. 2 § 12 n. 2. Pal. D. 2 p. 7 n. 7. Croix cap. 7 n. 199, et Salm. c. 3 n. 49, cum Nav. Con.

161 Quæritur hîc, an excommunicatus teneatur tollere impedimentum excommunicationis ad implendum præceptum Missæ, vel annuæ Confessionis, et Communionis? Negant communiter DD. eum tenèri quòad Missam, etiàmsi negligens sit in obtinenda absolutione, nisi hoc faciat animo se eximendi ab obligatione audiendi Sacrum; ità cum Bus. Bonac. q. 2 p. 3 § 1 n. 4. Salm. de Cens. c. 3 n. 74, et de Sac. Mis. c. 6 n. 53, cum Sa, Nav. Az. Con. et aliis, contra paucos. Secùs tamen dicunt, quòad annuam Confessionem, et communionem, cum hoc sit unum ex præceptis divinis, ergà quæ tenemur tollere impedimenta. Ità Salm. d. c. 3 n. 74. Croix l. 1 n. 197. Tamb. de Com. c. 4 n. 41. V. dicta l. 6 de Euch. n. 587, et de Pœn. n. 663.

162 « II. Privat, saltèm non toleratos, communibus » Ecclesiæ suffragiis, orationibus, et fructu Indulgen- » tiarum, non tamen privatis. Undè non tantùm qui- » vis privatus, sed etiàm Sacerdos potest, tamquàm » persona privata, pro excommunicatis orare, etiàm » in publicis precibus, et sacro: imò actionem sacri- » ficandi, proùt pendet à merito privato operantis, » offerre, vel ejus in Memento in particulari memi- » nisse (Hoc est certum cum S. Th. Sot. Pal. Salm. » c. 3 n 58, etc. comm.

163 » Dixi tamquàm privata; quia, ut minister Eccle- » siæ non potest. Hinc irritæ sunt, ac nullæ omnes » preces, quas pro excommunicato, in persona ec- » clesiæ intercedentis pro ipso, Deo offert: adeòque » privatur omnibus bonis, quæ in gratiam Ecclesiæ » Deus concessurus fuisset. »

Sed duæ quæstiones hîc agitantur. Quæritur I. An possint offerri Sacrificia, suffragia, et Orationes communes Ecclesiæ pro excommunicato vitando, qui sit in gratia, nec per ipsum stet, quominùs absolvatur? Affirmant Nav. Henr. Sayr. Avil. et alii apud Salm. c. 3 n. 55, qui probabile putant; quia non præsumitur Ecclesia velle suis bonis privare amicum Dei, et non ampliùs contumacem. Negant verò longè probabiliùs

Croix l. 7 n. 205, ac Suar. Dian. Sot. Con. etc. cum Salm. n. 56. Et videtur patere ex c. A nobis, 28. De sent. Excom. ubi dicitur, quod excommunicatus, *quàmvis absolutus apud Deum fuisse credatur, nondum tamen habendus sit apud Ecclesiam absolutus.* Ratio quia justè Ecclesia vult, ut non remittatur vinculum à se positum, nisi illud per absolutionem ab ipsamet auferatur.

Quær. II. An autem pro excommunicato tantùm tolerato possint offerri Sacrificia, etc. etiàm nomine Ecclesiæ? Adest duplex sententia probabilis. *Prima* negat cum Bellar. l. 2 de Missa c. 6. Suar. D. 9 sect. 2 n. 17, item Sotus, Avil. Bon. etc. apud Salm. c. 3 n. 59. Quia concessio communicandi fuit facta à Concilio in commodum solùm fidelium, non autem excommunicatorum. Sed non minùs probabilis est *secunda* sententia, quam tenent Navar. c. 27 n. 36. Pal. D. 2 p. 6 n. 10, ac Con. Reg. Hurt. Dian. etc. cum Salm. n. 60. Ratio, quia leges favorabiles cum omni amplitudine intelligendæ sunt; dum igitùr fidelibus concessum fuit communicare cum toleratis, concessum etiàm fuit orationes publicas pro eis offerre: nam communicare id etiàm importat, ut habetur ex c. 28 et c. 38 de Sent. excomm. Tantò magis, quia juré antiquo non erat vetitum pro excommunicatis occultis suffragia publica offerre, proùt colligitur ex c. Cum ab homine, eod. tit. et ipse Suarez fatetur; offerre autem sacrificia pro excommunicato hoc etiàm directè cedit in commodum fidelium, tum spirituale ob meritum charitatis, tum temporale ob stipendia, etc. quæ hi percipere possunt ex oblationibus pro illo exhibitis. 164

« III. Privat usu activo Sacramentorum, et admi- 165
» nistratione. Quæ tamen excommunicato tolerato,
» et ad id requisito et se non ingerenti, quandòque
» est licita, v. g. si sit Pastor, cujus subditi teneantur audire sacrum, nec sit alius, qui celebret: imò
» si etiàm non Parochus fortè rogetur, et invitetur
» ad celebrandum. Ac, licet communis doctrina sit
» apud Laym, c. 4 peccare fideles, si sine causa

» necessitatis, vel magnæ utilitatis talem inducant ad
» Sacramentorum administrationem, quandò alius
» minister haberi potest, contrarium tamen est pro-
» babile ob facultatem concessam à Concilio Constant.
» cum talibus communicandi; et hinc nec illum qui
» petit à tali Sacramentum, nec ipsummet excommu-
» nicatum, si conferat, præcisè ob censuram peccare di-
» cunt Laym. l. c. n. 5, ex Soto, Sanch. l. 7 de matr. d. 9
» num. 8. Idem docet Bonac. d. 2 q. 2 § 2 et Vasq.
» Suar. etc. (Vide dicta n. 138 et 139.) * Non tole-
» rato autem illicita est Sacramenti administratio præ-
» terquam in casu extremæ necessitatis, extrà quam
» validè illud administrat, præterquam pœnitentiam,
» quia requirit jurisdictionem, quâ ipse caret. V.
» Laym. hic c. 2 Bon. l. c. »

Ad majorem claritatem hujus puncti, videndum est, quandò excommunicati conferant Sacramenta validè, et quandò licitè.

166 Hinc quær. I. An excommunicatus validè ministret Sacramenta? Respondetur affirmativè (excepto Sacr. Pœnitentiæ, ut infrà). Ità docent S. Th. 3 p. q. 64 art. 9 ad 2 et alii communiter cum Salm. c. 3 n. 26. Ratio, quia ubi essentialia Sacramenti concurrunt, non præsumitur (nec etiàm posset) Ecclesia illud invalidare. Excipiunt aliqui Sacramentum Matrimonii; sed in eo adhùc probabile est cum Croix l. 7 n. 197, Salm. de Matr. c. 3 n. 46, utque diximus l. 6 n. 1082, quod validè assisteret Parochus excommunicatus, etiàm vitandus; et etiàm licitè præberet licentiam alteri assistendi Matrimonio, juxtà dicta l. 6 n. 1084, contra Croix l. c.

167 Sacramentum verò Pœnitentiæ certum est invalidè ministrari ab excommunicato vitando sine necessitate. Ratio, quia ad hoc Sacramentum requiritur in Ministro potestas non solùm Ordinis, sed etiàm Jurisdictionis, quâ ille privatus est ab Ecclesia, ut ex cap. Omnis, De Pœnit. et Rem. et ex c. Ad probandam. De Sent. et re jud. Et ità communiter DD. cum Pal. Suar. et Salm. c. 3 n. 27. Et hoc, etsi Confessio sit de *solis* venialibus, ut Salm. ib. Ex eadem ratione Parochus

vitandus nequit alteri delegare jurisdictionem ad Confessiones suorum audiendas; Croix l. 7 n. 177. Intelligе, nisi hoc posset Parochus vi privilegii specialis.

Dixi autem, invalidè ministrari Sacramentum Pœni- 168
tentiæ ab excommunicato vitando; quia, si sit toleratus, profectò validè hoc Sacramentum ministrat: nam hic non privatur Jurisdictione, cum hoc expediat ad utilitatem fidelium; Croix l. 7 n. 217, et Salm. n. 30, in fine cum communi. Utrùm autem excommunicatus vitandus possit validè et licitè absolvere in articulo mortis? Vide dicta l. 6 n. 560 v. Q I. ubi sententiam negativam tenuimus cum D. Thom. Fagn. Petrocor. Conc., etc. contra sententiam communiorem, non verò communem, ut propter non omnem diligentiam adhibitam diximus l. 6 n. 88.

Quær. II. An excommunicatus aliquandò licitè con- 169
ferat Sacramenta? Et hîc distinguere oportet excommunicatum vitandum à tolerato. Toleratus enim, licet ei universè sit vetitum sub gravi Sacramenta ministrare, ex c. Apostolicæ, De Cler. excom. min. quandò tamen est requisitus, semper licitè potest quæcumque Sacramenta conferre, prout diximus n. 139. Et probabiliter addit Pal. D 2 p. 8 n. 3, quod, si festus dies occurrat, nec alius Sacerdos sit, qui Missam prò populo dicat, possit toleratus celebrare, etsi non rogetur; quia justè præsumitur populus petere Missam ad præceptum implendum: nisi aliàs hoc scandalum afferret.

Excommunicatus verò vitandus nequit etiàm requi- 170
situs Sacramenta ministrare. Probabiliter tamen potest ministrare Viaticum, et etiàm Extremam Unctionem, quandò infirmus nequit aliud Sacram. suscipere. An autem Parochus excommunicatus possit assistere Matrimonio? vel alteri licentiam assistendi præbere? Vide dicta de Matr. ex n. 1082, ad 1084. Dicunt autem probabiliter Ronc. pag.... q. 3. Pal. et Salm. c. 3 n. 36, cum Con. Dian. et Corn. quod excommunicatus vitandus etiàm licitè Sacramenta ministret, quandò aliàs grave incommodum, puta jacturam fa-

mæ, vel bonorum timeret; quia Præcepta Ecclesiæ non obligant cum incommodo gravi.

171 Quær. denique III. Quam pœnam incurrat excommunicatus illicitè Sacramenta ministrans? Resp. Incurrit irregularitatem, sivè sit vitandus, sivè toleratus, ex c. ult., de Cler. excomm. min. Sic pariter, si solemniter baptizet, aut nuptias solemniter benedicat: secùs si privatim, ut Salm. c. 3 n. 40. Sed dubium est, an excommunicatus vitandus invalidè Sacramentum Pœnitentiæ ministrans, incurrat adhùc irregularitatem? Negat Rich., et probabile putat Suar. apud Salm. c. 3 n. 40, quia tunc deficit actus consummatus. Sed communissimè affirmat Pal. D. 2 p. 8 n. 13. Suar. D. 11 sect. 3 n. 15. Bon. de Irreg. D. 7. q. 3 p. 5 n. 6. Tourn. t. 2 p. 108. Concl. 1 et p. 190 n. 3, et Salm. c. 3 n. 41. Quia hîc punitur actus etiàm attentatus, quia jam satis consummatus dicitur, cum Minister intentat contra jus absolvere. Sed hæc ratio non suadet; potiùs hæc sententia mihi probatur ex c. Si quis. 7. Causa 11 qu 3, ubi Martinus V. declarat irregularem quemlibet constitutum in Sacris, qui *post excommunicationem præsumpserit quasi in officio suo agere sicùt prius*. Nota illud *quasi*, quod importat similitudinem actionis; ergò etiàmsi invalidè absolvat, irregularitatem incurrit.

172 Qui recipit igitùr Sacramentum à vitando sine necessitate, peccat graviter, et excommunicationem minorem incurrit. Qui autem recipit Ordinem ab Episcopo excommunicato vitando, incurrit etiàm suspensionem ab exercitio Ordinis suscepti, ex c. Cum illorum, § fin. de Sent. Excomm. Vide Salm. n. 42.

173 « IV. Privat usu divinorum officiorum, ità ut excommunicatus non tantùm careat eorum fructu, » sed etiàm sub mortali iis nequeat interesse, parte » notabili, ità ut moraliter censeatur cum aliis com- » municare, nisi excuset ignorantia, vel necessitas » vitandi scandali. * (*Secluso tamen scandalo, excom- » municatus, etiàm Miss. inchoatam, tenetur relin- » quere, si nondum consecraverit*, S. Th. 3 p. q. 83 art.

» 6 ad 2) *, aliave justa causa : Bon. l. c. p. 3 § 1 ex » Suarez, Fill. etc. Similiter peccant etiàm alii, qui » cum excommunicato vitando eidem Missæ intersunt, » ut ex communi docet Bon. l. c. n. 9, contra Du- » rand. quia participant cum illo in divinis. Aliud » tamen esset, si transiens per Ecclesiam aliud trac- » taret, vel breviter, privatim, aut omninò separatim » oraret, aut si aliis unum sacrum audientibus, ipse » aliud audiret; quia sic moraliter non censeretur » communicare cum aliis, nec conjungi ad unam » orationem fundendam Bon. loc. cit. n. 16, ex Suar. » Henr. Fill. Coninc. etc. Ac, licet peccatum hoc ex » genere suo sit mortale, ex parvitate tamen materiæ » subindè tantùm est veniale, ut si exigua pars Missæ, » v. g. usque ad Evangelium tantùm cum illo audia- » tur. Avila, Dian. p. 5 t. 5. Res. 21, vel si Horæ pri- » vatim cum eo recitentur, Dian. p. 5 t. 9 R. 89 ex » Suar., et aliis novem. * (Ut tenent etiàm Salm c. 3 » n. 63, cum Con. Bon. et pluribus. *Graviter tamen* » *peccaret, qui cum vitando in Choro, vel publicè, et* » *solemniter recitaret, ut Salm. num.* 62, *in fine cum* » *S. Th. Famulus autem, qui jussu Domini excommu-* » *nicati Officium cum illo recitat, ne leviter quidem pec-* » *cat, quia tunc non communicat, sed tantùm obse-* » *quium famulatûs sui præstat.* Ità probabili er Croix » l. 7 n. 211, cum Suar. et Dic. ex c. Quoniam 11 » q. 3.) * »

Ad majorem intelligentiam advertendum, quod non 174
prohibeatur excommunicatus usu Sacrarum Imaginum, et reliquiarum, eas venerando; imò nec usu Aquæ benedictæ; et aliorum Sacramentalium, non quidem ut participet fructui, quem illa producunt ex Benedictione Ecclesiæ, sed tantùm ut ea veneretur. Suar. D. 12 sec. 3 n. 3. Pal. D. 2 p. 9 n. 14, et Salm. c. 3 n. 67, cum Henr. et Sayro. Potest etiàm tempore, quo non celebrantur Divina, Ecclesiam ingredi ad orandum privatim, et seorsim ab aliis in distincto Sacello, ut communiter Suar. n. 1. Pal. l. c. Bon. q. 2 p. 3 § 2 n. 8, et Salm. c. 3 n. 68, cum Conin. et Cajet. Qui

addit, posse etiàm in eodem Sacello, ubi alii orant, privatim et ipsum orare, quia, privatè orando, minimè cum aliis communicat. Imò dicunt Salm. ib. cum Con. Bon. Dian. Turr. Palud. etc. quod etiàm dum Divina celebrantur, non prohibeatur excommunicatus ingressu Ecclesiæ, ut se liberet à satellitibus; vel ex alia causa, etsi ibi privatim oret; quia tunc nullam habet cum aliis communicationem. Et ideò tunc non tenentur Sacerdotes cessare, nec eum repellere, nec alii è templo discedere.

175 Graviter autem peccaret excommunicatus, qui vellet audire Missam, vel interesse Officiis, et similibus publicis functionibus, ex c. Illud, de Cler. exc. min. et ex c. fin. de Sent. exc. Et, si monitus à Sacerdote nolit exire, incurrit excommunicationem Papæ reservatam, ex c. Eos, de Sent. exc. Sicùt illam etiàm incurrit interdictus denunciatus, pertinaciter assistens Missæ, et omnes qui impediunt, ne excommunicatus, aut interdictus recedat, ut Pal. D. 2 p. 9 n. 4. Bon. q. 2 p. 3 § 1 n. 7, et Salm. c. 3 n. 70, ex c. Gravis de Sent. exc. Item notandum, quod Sacerdos excommunicatus faciens coram se Missam celebrari, incurrat irregularitatem, ex c. Tanta, de Excess. Prælat. Vide Salm. ib.

176 Item si excommunicatus sit vitandus, et monitus non velit Ecclesiâ exire, tenentur Clerici eum (etiàmsi esset Sacerdos) expellere, si possunt; aut sinon possunt ab Officiis cessare et alia agere, quæ leguntur apud Bus. aliàs graviter peccant, et excommunicationem minorem incurrunt, ex c. Is qui de Sent. exc. et Clem. 2 eod. tit. Sicque pariter dicunt Bon q. 2 p. 3 § 1 n. 9 et Salm. c. 3 n. 72, graviter peccare assistentes eidem Missæ, quam audit excommunicatus, nisi excuset aliqua necessitas, aut parvitas materiæ. Et hoc videtur probabilius, quia in Missa necessario omnes audientes conveniunt in una oblatione. Quàmvis Suar. apud Salm. non improbabiliter dicat, hanc communicationem adstantium culpam venialem non excedere; et hoc probabile putant Pal. D. 2 p. 6 n. 5,

et iidem Salm. c. 3 n. 72 et Sayr. Fill. Henr. Krim. apud Croix l. 7 n. 207, quia talis excommunicatio videtur nimis remota, et accidentalis, nisi illi sint etiàm causa ut excommunicatus intersit. Hac tamen ratione non obstante, nullus Author hujusmodi assistentes excusat saltèm à culpa veniali, et ab excommunicatione minori. Communiter autem docent Bus. hîc, et Pal. l. c. cum Suar. Sayr. Henr. Fill. Bon. et aliis cum Salm. c. 3 n. 73, ac Ronc. Q. 5, quod, si adstantes audiant aliam Missam ab illa, quam audit excommunicatus, tunc nec ipsi, nec celebrans teneantur recedere, quia tunc nulla adest communicatio in eodem divino, et illa assistentia in eodem loco materialiter se habet.

« Porrò per divina officia intelliguntur sacrificium 177
» Missæ, publica oratio, processio, cantus horarum,
» benedictio olei, aquæ, candelarum, et cætera an-
» nexa ordini clericali, quæ solemniter fiunt, excepta
» concione * (*Nam audire concionem, sivè lectionem*
» *Theologiæ, Canonum, etc. nec excommunicato, nec*
» *aliis cum ipso prohibetur, cum ibi nulla sit communi-*
» *catio, argumento ex c. Responsio. De Sentent. exc.*
» Salm. c. 3 n. 73. Croix l. 7 n. 281. *Ipse autem ex-*
» *communicatus nequit concionari, aut legere, nisi sit*
» *toleratus, et ab aliis requiratur; aut nisi ad hoc tenea-*
» *tur ex officio, quia tunc præsùmitur ab aliis requiri*,
ut Suar. D. 12 s. 2 n. 5. Pal. D. 2 p. 9 n. 5, cum Bon.
» et adhærent Salm. l. c. in fine in quibus, licet alii fi.
» deles non teneantur vitare toleratum, tenentur tamen
» non toleratum sub mortali vitare * (ex c. Is qui, de
» Sent. Exc.) *; nisi vel levitas materiæ; vel ignoran-
» tia, aut simile quid excuset. Undè si talis præsens
» sit, moneri debet, ut recedat: si nolit, debet ex-
» trudi, vel exportari, licet sit Sacerdos * (Ex c. Ve-
» nient. de Sent. Exc.) *; nisi tamen gravius indè ti-
» meatur incommodum, ob quod si expelli non pos-
» sit, omittendum est officium, etiàm die festo; et
» celebrans nondum inchoato Canone, debet abrum-
» pere Missam; si inchoavit, potest cæteris abeunti-

» bus sacrum prosequi * (Ut tenent Suar. et Henriq.
» contra Bon. et Corn. apud Salm. n. 71, in fin. *quime-*
» *ritò utrumque probabile putant*)*, vel abrumpere, ob
» sententiæ utriusque probabilitatem; si consecravit,
» debet, solo ministro manente, pergere usque ad
» communionem inclusivè ; et reliqua perficere in
» sacristia, vel alio decenti loco. * (ut certum est cum
» Salm. d. n. 71.) * Quod si excommunicatus negligat
» procurare absolutionem, eo fine, ut non audiat sa-
» crum die festo, peccat mortaliter omissione sacri:
» secùs si alia de causa negligat, * (V. d. n. 161.)*
» Quod si etiàm obligatus est ad Horas, non excu-
178 » satur ab illis; * (Ità comm. Laym. c. 2 n. 7. Sayr.
» Cov. Avil. etc. cum Salm. c. 3 n. 66. *Etiàm si tenea-*
» *tur ad Officium ex solo titulo Beneficii. Et si fructus*
» *illius Beneficii non recepit, hoc provenit ex culpa sua;*
» Croix l. 7 n. 324, cum Pal. Suar. Nav. Laym. et
» Salm. n. 66, qui notant cum Cov. et Avila, *quod si*
» *omninò privetur Beneficio, tunc non tenetur amplius*
» *ratione Beneficii recitare*)*. Etsi non debeat dicere:
» *Dominus vobiscum*, sed, *Domine exaudi, etc.* * (*Si*
» *tamen diceret, Dominus vobiscum, venialiter tantùm*
» *peccaret*, ut Salm. c. 3 n. 64, cum Bon. et Henr.
» Imò Avila, et Hurt. apud Pal. D. 2 p. 9 n. 8, et
» Nav. apud Salm. *l. c. dicunt nullo eum modo peccare,*
» *quandò solus recitat, quia ly* Dominus vobiscum *erit*
» *tantùm privata oratio pro aliis, sicùt quandò dicit in*
» *Invitatorio :* Venite adoremus *. Si autem Horas
» cum alio privatim legat, venialiter tantùm videtur
» peccare. * (Quàmvis enim in c. Excommunic. 11
» q. 3, *interdicitur excommunicato communicare cum*
» *aliis, etiàm in oratione privata ; at secluso scandalo*
» *et contemptu, non videtur materia gravis uti socio ad*
» *recitandum Officium privatim, sicùt ad dicendum Ro-*
» *sarium. Ità probabiliter* Tourn. t. 2 p. 482. Bon. q. 2
» p. 3 § 2 n. 4, et Con. Dian. Cov. Corn. Ugol. apud
» Salm. c. 3 n. 63. *Si autem sit toleratus, nullo modo*
» *peccat, si recitet cum alio, ab eo requisitus, juxtà*
» *dicta n.* 138, *v. Utrùm*)*.

» V. Collatio Beneficii facta excommunicato nulla 179
» est, uti et præsentatio, vel electio, institutio, et
» confirmatio. Ratio, quia excommunicatus, etiàm
» toleratus, non potest communicare in officio, proin-
» dèque incapax est Beneficii, quod datur propter of-
» ficium. Idque, licet ignoretur excommunicatio, quia
» ignorantia invincibilis, etsi excuset à culpa, non ta-
» men supplet defectum conditionis requisitæ ad va-
» lorem actûs; vid. Less. l. 2 c. 34 d. 22. Imò proba-
» bile est, excommunicatum, quàmvis beneficio antè
» obtento non privetur, fructus tamen, et distribu-
» tiones non facere suas, ideòque eas tenêri restituere
» etiàm antè sententiam judicis, quia est privatus of-
» ficio; fructus autem dantur propter officium, velut
» merces propter opus. Ità Suar., et alii contra Sanch.
» et Con. qui probabiliter putant, ex consuetudine
» non tenêri antè sententiam, modò per se, vel alium
» inserviat Beneficio. »

Plura hîc notanda, et examinanda. Equidem nulla 180
est omnis Beneficii collatio, electio, etc. facta in favorem excommunicati, ex c. Postulastis, De Cler. exc. min. Hinc notandum I. quod tunc non solùm recipientes, sed etiàm conferentes, etc. peccent graviter et incurrant, ultrà excommunicationem minorem, etiàm suspensionem à collatione, ex cit. c. Vide Salm. c. 3 n. 96 et 97. Valida tamen est collatio, si Papa scienter conferat Beneficium excommunicato: vel si in concessione Pontificis adsit clausula absolutionis à censura ad effectum validè consequendum, nisi quis excommunicatus sit ob hæresim, quæ non comprehenditur sub generali absolutione; Salm. n. 98.

Notand. II. Quod idem, quod dictum est de Beneficiis, dicatur de collatione, et receptione Dignitatum Ecclesiasticarum habentium jurisdictionem, proùt Episcopatus, Prioratus, et similis; ità communiter Suar. D. 13 sect. 1 n. 7. Bon. q. 2 p. 4 § 1 n. 3. Pal. p. 10 n. 9, et Salm. c. 3 n. 102. An autem idem procedat quòad Dignitates sæculares? Affirmant Salm. n. 103, cum Bon., Cornejo, Henr., Garcia, Ugol. etc. quia

excommunicati invalidè exercent actus jurisdictionis. Negant verò Pal. D. 2 p. 10 n. 11, ac Con. Fill. Gib. et Hurt. apud Salm. ib. (qui rectè probabile vocant). Ratio, quia nullum habetur expressum jus de facto irritans collationem hujusmodi Dignitatum. Nec obstat quod acta judicis excommunicati sint nulla, proùt probabiliùs docent Suar. D. 16 s. 1 n. 2. Dian. p 5 tr. 9 R. 108. Salm. c. 3 n. 121, cum Con. et Hurt. ac ipse Pal D. 2 p. 14 § 2 n. 1, cum Innoc. Panorm. Vasq. Laym. Bon. etc., eò quod consuetudine jam receptum sit, annullationem actorum pro Judice Ecclesiastico præscriptam in c. Cum audimus 24 q. 1, et in c. Tanta. De Excess. Prælat. extendi etiàm ad Judicem sæcularem. Nam respondetur, quod licet excommunicatus impediatur à suo Officio externo, hoc tamen non efficiat, ut officii collatio sit nulla, post absolutionem enim validè et licitè poterit talis Judex suo munere fungi.

Notand. III. Idem quod de Beneficio, dicendum esse de pensione Clerici, quæ datur in titulum Beneficii ob ministerium Ecclesiasticum; et de pensione Ecclesiastica, licet temporali, quæ datur ob Officium Ecclesiasticum, proùt Vicario, aut Coadjutori Episcopi; ità Salm. c. 3 n. 107, cum Pal Suar. et comm. Secùs autem, si pensio sit merè laicalis, vel etiamsi mixta (juxtà dicta apud Bus l. 4 n. 137.), ut probabiliter Pal. Avil. Laym. Sa, etc. cum Salm. c. 3 n. 108. Notand IV. quod, si quis antè excommunicationem fuisset præsentatus, vel electus ad Beneficium, validè acceptet, et possessionem obtineat, etiàmsi tempore acceptationis sit excommunicatus, quia acceptatio, seu possessio non sunt actus jurisdictionis, sed privati; ità Pal. p. 10 n. 18. Bon § 1 n. 9. Cov. Avil. etc. cum Salm. c. 3 n. 110. (contra Suar. ap. Tourn. p. 485. q. 2 qui sententiam Suarii vocat æquè probabilem). Secùs dicendum, si is erat excommunicatus tempore collationis, licet posteà tempore acceptationis absolutus sit: est commune, vide Salm. ib. n. 111. Quare requiritur tunc nova collatio, quàmvis probabile putent Salm. ib. cum Less. Bon. Nav. Henr. sufficere,

quod collator sciens in prima voluntate perseveret. Notandum V. Quod excommunicatus Beneficium recipiens non possit facere suos fructus perceptos tempore excommunicationis; etiàmsi posteà absolvatur, et ritè Beneficium reobtineat. Attamen eo casu, si pro illo tempore per se, vel alios satisfecerit officio annexo. potest fructus retinere; quia fructus Beneficii vacantis, ubi non est usus *Spolii*, spectant ad successorem, ut dicunt Bon. D. 2 q. 2 p. 4 § 1. n. 5 et Salm. c. 3 n. 101, cum Con. Alter. Henr Diana, et Leander Ubi autem est lex *Spolii*, rectè ait Pal. D. 2 p. 11 n. 1, cum Nav. Henr. Con. et Avila, posse tantùm retinere fructus correspondentes servitio præstito. Imò probabiliter dicunt Suar. D. 13 sect. 1 n. 3. Tourn. p. 486 v. Hic, Dian. p. 3 tr. 9. R. 89 et Salm. c. 3 n. 100 cum Con. et Cornejo, quod si ille bona fide Beneficium recepit, et servitium præstit, tunc licet teneatur Beneficium demittere, possit tamen retinere, aut exigere fructus suæ congruæ sustentationi correspondentes pro tempore servitii præstiti; quia reipsa Ecclesiæ inservivit, et ratione illius operis dignus est congrua sustentatione.

Sed quær. I. An excommunicatus etiàm toleratus 181
sit inhabilis ad Beneficia, Officia, etc.? Negant Giball. Navarr. Dian. Hurt. et probabile vocat Less. ap. Salm. c. 3 n. 104. quia Concilium Constantiense, concedens fidelibus cum excommunicato tolerato communicare, consequenter concedit excommunicato Beneficium recipere. Veriùs tamen affirmant Pal. q. 10 n. 3. Suar. d. 13. s. 1 n. 29. Tourn. t. 2. p. 484 Qu. 5. item Avil. Con. etc. cum. Salm. n. 105. Ratio, quia, etsi concessum sit aliis cum tolerato communicare, excommunicatus tamen non potest officia præstare; quare collatio semper fit indigno. Exciperem, si in aliquo casu officia præstanda essent in commodum conferentium Beneficium petentium illius communicationem in prædictis officiis. Hinc licet in c. Postulatis. De Cler. exc. lata sit suspensio contra conferentes Beneficium excommunicato, tamen rectè dicunt Salm. n.

106. hanc suspensionem sublatam fuisse per Concilium Constantiense.

182 Quær. II. An valida sit collatio Beneficii facta alicui inculpabiliter ignoranti, se esse excommunicatum vel non esse ab excommunicatione absolutum? Negant communiùs Pal. n. 4. Less. l. 2 c. 34 n. 117. et Sanch. Cons. l. 2 c. 2 d. 10 n. 7. Suar. D. 3. et alii cum Salm. c. 3 n. 99. Ratio, quia ignorantia excusat quidem à culpa, sed non tollit inhabilitatem. Dicunt tamen Less. et Salm. ll. cc. probabilem esse sententiam Dianæ et Baunii cum Fabro, quod collatio tunc satis sit valida, quia Collator ad cautelam solet absolvere à censuris. dum alicui de beneficio providet, ad effectum scilicet tantùm præsentis collationis consequendum. Idque reverà est satis probabile cum Cabass T. J. l. 5 c. 11 n. 11.

183 Quær. III. An qui est excommunicatus post Beneficium obtentum, privetur fructibus antè sententiam Judicis, etiàmsi per se aut per alium officium præstet? Affirmant Conc. p. 462 n. 29 Cum Suar. Fill: etc. Sed probabiliùs negant Pal, Sanch. Laymán. Tourn. Salm. et alii, quos retulimus l. 3 n. 676. Post sententiam verò excommunicatus restituere quidem tenetur omnes fructus, donec absolvatur, etiàmsi per se non stet, quominùs absolvatur. Nisi esset pauper, quo casu sibi fructus tamquàm pauperi applicare posset; ità Laym. lib. 1 tr. 5 p. 2 c. 2 n. 10. Pal. Dub. 2. p. 11 n. 6 et Salm. c. 3 n. 117 cum Avila, Sylvio, Corn. etc.

184 « VI. Privat communicatione forensi. Undè excom-
» municatus nequit esse Judex, Advocatus, Procura-
» tor; licet pro semetipso respondere possit ipse.
» Coninck. Præpos. Dian. p. 5 t. 9. Res. 111. * (*Et*
» *etiàm Actorem reconvenire; et hoc, etiamsi per alium*
» *commodè possit se tueri*, ut Conink. Pal. Suar. etc.
» contra alios apud Salm. c. 3 n. 125.) * Item Ac-
» tor, Tabellio, Testis, etc. Ità ut contra excommu-
» nicatum, etiàm toleratum, semper possit reus
» excipere. * (Ità ex c. Veniens, de Testib. c. Pia, de

» Except. in 6 et c. Nullus 3 q. 4. *Quàmvis is Actor*
» *excommunicatus validè agat, donec repellatur, ut ex*
» d. c. Pia. Dicunt tamen Dian. et Lez. apud Salm.
» c. 3 n. 118, *non peccare graviter Actorem, qui justè*
» *petit suum, si non repellitur. Toleratus verò licitè tue-*
» *tur se, et alios in judicio*, ut Pal. punct. 14 n. 14.
» Salm. ib cum Avil. *Vitandus tamen non potest alios*
» *in judicio defendere*; *quàmvis, si faciat, et stipen-*
» *dium recipiat, non teneatur illud restituere:* Navar.
» Avil. Lez. Salmanticen. ibid. *Exceptio autem*
» *opponi potest etiàm post sententiam antè ejus exe-*
» *cutionem:* Salm. num. 119, ex d. c. Pia) * Quod si
» non faciat, nec Judex eum repellat, valida ejus
» acta erunt, si sit toleratus. Secùs est de Judice non
» tolerato, cum sit privatus jurisdictione. * (*Hoc rectè*
» *putant esse probabilius* Salm. c. 3 n. 121, juxtà dicta
» suprà n. 180, *ad Not. II. Testis pariter vitandus va-*
» *lidè testatur, si non repellitur; toleratus autem validè,*
» *et licitè, si ab una partium requiritur;* Salm. n. 123,
» cum Avil. et Pal.) * Vid. Lay. c. 2. Dian. p. 5 t. 9.
» Resp. 112 et 113. Non potest etiàm esse Tutor, aut
» Curator, Diana pag. 5 tom. 9. Resp. 115 ex Sylv.
» Neque testamenti executor. Diana pag. 8 tom. 9
» Resp. 2, ex Carp. etc. contra Sanch. Lugo, etc.
» si tamen non fiat oppositio, validè exequitur, ib.
» Nec potest ipse testari licitè, etsi faciat validè,
» etiàm cum excommunicatum instituit hæredem.
» Suar. Villal. Merc. etc. cum Dian. l. c. Resp. 129.
» Denique contractus omnes ab eo facti (etsi sint il-
» liciti, et ratione eorum non detur actio in foro ex-
» terno) durante executione, valent, nisi fiant ab
» eo, ut persona publica, vel ministro ratione mu-
» neris, et Beneficii; quia tunc spectant ad jurisdic-
» tionem, quæ suspensa est. Dian. p. 5 t. 9 R. 128 ex
» Con. Fill. Merc. etc.

» VII. Excommunicatus non toleratus privatur usu
» jurisdictionis. Undè non potest validè eligere, con-
» ferre, præsentare, ferre leges, vel sententiam, et
» qui sic Beneficium à non tolerato accepit, dicendus
» est intrusus, ac proindeque tenetur, sine alia juris

106. hanc suspensionem sublatam fuisse per Concilium Constantiense.

182 Quær. II. An valida sit collatio Beneficii facta alicui inculpabiliter ignoranti, se esse excommunicatum vel non esse ab excommunicatione absolutum? Negant communiùs Pal. n. 4. Less. l. 2 c. 34 n. 117. et Sanch. Cons. l. 2 c. 2 d. 10 n. 7. Suar. D. 3. et alii cum Salm. c. 3 n. 99. Ratio, quia ignorantia excusat quidem à culpa, sed non tollit inhabilitatem. Dicunt tamen Less. et Salm. ll. cc. probabilem esse sententiam Dianæ et Baunii cum Fabro, quod collatio tunc satis sit valida, quia Collator ad cautelam solet absolvere à censuris. dum alicui de beneficio providet, ad effectum scilicet tantùm præsentis collationis consequendum. Idque reverà est satis probabile cum Cabass T. J. l. 5 c. 11 n. 11.

183 Quær. III. An qui est excommunicatus post Beneficium obtentum, privetur fructibus antè sententiam Judicis, etiàmsi per se aut per alium officium præstet? Affirmant Conc. p. 462 n. 29 Cum Suar. Fill. etc. Sed probabiliùs negant Pal, Sanch. Laymán. Tourn. Salm. et alii, quos retulimus l. 3 n. 676. Post sententiam verò excommunicatus restituere quidem tenetur omnes fructus, donec absolvatur, etiàmsi per se non stet, quominùs absolvatur. Nisi esset pauper, quo casu sibi fructus tamquàm pauperi applicare posset; ità Laym. lib. 1 tr. 5 p. 2 c. 2 n. 10. Pal. Dub. 2. p. 11 n. 6 et Salm. c. 3 n. 117 cum Avila, Sylvio, Corn. etc.

184 « VI. Privat communicatione forensi. Undè excom-
» municatus nequit esse Judex, Advocatus, Procura-
» tor; licet pro semetipso respondere possit ipse.
» Coninck. Præpos. Dian. p. 5 t. 9. Res. 111. * (*Et*
» *etiàm Actorem reconvenire; et hoc, etiamsi per alium*
» *commodè possit se tueri*, ut Conink. Pal. Suar. etc.
» contra alios apud Salm. c. 3 n. 125.) * Item Ac-
» tor, Tabellio, Testis, etc. Ità ut contra excommu-
» nunicatum, etiàm toleratum, semper possit reus
» excipere. * (Ità ex c. Veniens, de Testib. c. Pia, de

» Except. in 6 et c. Nullus 3 q. 4. *Quàmvis is Actor*
» *excommunicatus validè agat, donec repellatur, ut ex*
» d. c. Pia. Dicunt tamen Dian. et Lez. apud Salm.
» c. 3 n. 118, *non peccare graviter Actorem, qui justè*
» *petit suum, si non repellitur. Toleratus verò licitè tue-*
» *tur se, et alios in judicio*, ut Pal. punct. 14 n. 14.
» Salm. ib cum Avil. *Vitandus tamen non potest alios*
» *in judicio defendere; quàmvis, si faciat, et stipen-*
» *dium recipiat, non teneatur illud restituere:* Navar.
» Avil. Lez. Salmanticen. ibid. *Exceptio autem*
» *opponi potest etiàm post sententiam antè ejus exe-*
» *cutionem:* Salm. num. 119, ex d. c. Pia) * Quod si
» non faciat, nec Judex eum repellat, valida ejus
» acta erunt, si sit toleratus. Secùs est de Judice non
» tolerato, cum sit privatus jurisdictione. * (*Hoc rectè*
» *putant esse probabilius* Salm. c. 3 n. 121, juxtà dicta
» suprà n. 180, *ad Not. II. Testis pariter vitandus va-*
» *lidè testatur, si non repellitur; toleratus autem validè,*
» *et licitè, si ab una partium requiritur;* Salm. n. 123,
» cum Avil. et Pal.) * Vid. Lay. c. 2. Dian. p. 5 t. 9.
» Resp. 112 et 113. Non potest etiàm esse Tutor, aut
» Curator, Diana pag. 5 tom. 9. Resp. 115 ex Sylv.
» Neque testamenti executor. Diana pag. 8 tom. 9
» Resp. 2, ex Carp. etc. contra Sanch. Lugo, etc.
» si tamen non fiat oppositio, validè exequitur, ib.
» Nec potest ipse testari licitè, etsi faciat validè,
» etiàm cum excommunicatum instituit hæredem.
» Suar. Villal. Merc. etc. cum Dian. l. c. Resp. 129.
» Denique contractus omnes ab eo facti (etsi sint il-
» liciti, et ratione eorum non detur actio in foro ex-
» terno) durante executione, valent, nisi fiant ab
» eo, ut persona publica, vel ministro ratione mu-
» neris, et Beneficii; quia tunc spectant ad jurisdic-
» tionem, quæ suspensa est. Dian. p. 5 t. 9 R. 128 ex
» Con. Fill. Merc. etc.

» VII. Excommunicatus non toleratus privatur usu
» jurisdictionis. Undè non potest validè eligere, con-
» ferre, præsentare, ferre leges, vel sententiam, et
» qui sic Beneficium à non tolerato accepit, dicendus
» est intrusus, ac proindeque tenetur, sine alia juris

» declaratione, Beneficium unà cum fructibus relin-
» quere, * (Ità commun. Salm. c. 3 n. 121.) *

186 » Dixi, *non toleratus*, quia acta tolerati probabile
» est esse valida ob bonum commune, graviter tamen
» peccat, si absque necessitate talia exerceat. * (Et
» hoc certum est cum Salm. d. n. 121 quoàd Judicem
» Ecclesiasticum in c. Tanta de Exc. Prælat.) *

» VIII. Non toleratus privatur Ecclesiastica sepul-
» tura, ità ut non possit in loco sacro, seu benedicto
» sepeliri; et si contrarium fiat, ac corpora discerni
» possint, debet exhumari, nec in eo loco divina per-
» agi antè reconciliationem.

Ità ex cap. Sacris. De Sepult. Pollutâ autem Ecclesiâ, manet pollutum et cœmeterium, sed non contra ex c. Consuluisti de Cons. Eccl. in 6. Si verò excommunicatus decessit cum signis pœnitentiæ, non est exhumandus, sed absolvendus, petità absolutione ab hærede; Salm. c. 3 n. 75, cum Pal. et Corn. Peccant graviter comitantes vitandum ad sepulturam, Clerici canentes etc. Vide Salm. ibid. Sepelientes autem illum incurrunt excommunicationem majorem, ex Clemen. 1. De Sepult. Per *sepelientes* autem non intelliguntur comitantes, canentes, etc. An autem intelligantur procurantes, ut sepeliatur? Affirmant Salm. c. 3 n. 82. Pal. Con. Suar. Sed negant Caj. Con. Avil. Henr. etc. ib. n. 81. Rectè dicunt Salm. n. 80, in fin. utramque esse probabilem.

187 » Dixi *non toleratus:* quia Ecclesia non polluitur,
» etsi hæreticus non speciatim denunciatus in ea se-
» peliatur, ut docent Suar. Laym. et alii. * (*Hinc*
» *tolerati licitè seneliuntur in loco sacro, si cum signis*
» *pœnitentiæ è vita migraverint;* Palaus, q. 6 n. 12.
» Salm. c. 3 n. 75. Nav. Con. Sayr.) * Jure nihilomi-
» nùs id prohibent Episcopi in Germania, eò quod
» inter cæteras pœnas non communicantium in Pascha-
» te, etiàm statuatur privatio sepulturæ Ecclesiasticæ.

188 » Excommunicatus privatur omni alia civili com-
» municatione fidelium, ità ut ipse non possit cum
» aliis, et, si non sit toleratus, etiàm alii cum ipso

» non possint communicare; idque in casibus hoc
» versu comprehensis:
» I. *Os*, II. *Orare*, III. *Vale*, IV. *Communio*, V. *Mensa negatur.*
» Ista eruuntur ex iis quæ declaravit Calixtus Papa
» in c. Excommunic., 11. Qu. 3 ubi dixit: *Nec cum*
» *eis in oratione, aut cibo, aut potu, aut osculo com-*
» *municet; nec ave eis dicat; quia quicumque in his vel*
» *aliis prohibitis scienter excommunicatis communica-*
» *verit, juxtà Apostolorum institutionem, et ipse simili*
» *excommunicationi subjacebit.* Non autem hic illud
» *simili* importat æqualitatem (scilicet excommunica-
» tionem majorem), sed tantùm similitudinem, proùt
» excommunicatio minor similis est majori.
» Dicitur I. *Os*, per quod intelligitur osculum, et 189
» omne colloquium, etiàm privatum; item per nutus,
» litteras, internuncium, et quodvis signum benevo-
» lentiæ. * (*Ut missio vel acceptatio munerum*; Salm.
» c. 3 n. 135, cum Bon. Avila, Reg. etc.) *
» Dicitur II. *Orare*, id est omnis communicatio in 190
» divinis, de qua suprà. * (Vide dicta n. 173.) *
» Dicitur III. *Vale*, quod comprehendit omnem 191
» salutationem (saltèm honorificam verbo, vel signo,
» vel amplexu, et secundùm quosdam, etiàm resalu-
» tationem, eo quod sit actus observantiæ; sed con-
» trarium videtur verius, quia est solutio debiti. Imò
» Sayr. etc. cum Dian. t. 5 p. 9. Res. 16, putant
» probabile, quodsola verbalis salutatio sit prohibita,
» non autem aliasigna, v. g. aperiendo caput, etc.
» quæ urbanitatis causâ fieri solent. »
Dubit. igitùr 1 an liceat exhibere excommunicato 192
signa urbanitatis, v. gr. assurgendo, aperiendo caput, dando locum, sine ulla tamen expressione verborum? *Prima* sententia valdè probabilis negat; et hanc tenent Suar. D. 15 s. 1 num. 3. Pal. D. 2 p. 17 n. 4, cum Laym. Salm. c. 3 n. 136, cum Hurt. Escob. l. 50 n. 254, cum Vasq. et Sylvest. ac Bon. D. 2 q. 2 p. 6 § 2 num. 4, cum Henr. Ugol. et Reg. Ratio quia hujusmodi actus reverentiæ, esto solis nutibus fiant,

et sine animo honorandi, sunt tamen quædam communicatio, et vera signa amicitiæ ac salutationis. *Secunda* verò sententia affirmat, modò absit animus salutandi; hanc tenent S. Anton. 3 p. tit. 25 c. 2 in princ. cum Guil. Nav. c. 27 num. 20, cum Major. et Ang. Fill. tr. 13 n. 85, Spor. Suppl. p. 134 n. 97, item Sotus, Avila, Graff. et Sayr. apud Pal. Ratio, tum quia tales actus non exhibentur ut signa amicitiæ, aut communicationis, sed ut vitetur nota inurbanitatis; tum quia, esto hujusmodi actus involvant quamdam salutationem, talis tamen salutatio videtur consuetudine introducta ut necessaria, non quidem ad honorandum excommunicatum, sed ne ille contemnatur. Hanc autem secundam sententiam meritò vocant probabilem ipsi fautores primæ sententiæ, nempè Bon. Pal. Salm. et Escob. Maximè (ut ajunt Croix l. 7 n. 277. Mazz. t. 4 p. 316. Bon. cum Suar. loc. cit. et Renzi t. 1 p. 542 qu. 4 cum Laym. et Pelliz.) si excommunicatus sit Superior, vel persona publica, uti Episcopus, Prætor, etc. quia tunc prædicta signa potiùs exhibentur ad vitandum damnum, vel indignationem illius.

193 Dubit. 2 an liceat excommunicatum resalutare? Affirmant Bus. ut suprà, ac Fill. tract. 13 c. 5 q 3 n. 84. Henr. et Krimer apud Croix l. 7 n. 277, et probabile putat Pal. D. 2 p. 17 n. 4, quia, ut ajunt, resalutatio illa non est exhibitio honoris, sed debiti solutio, quæ non videtur ab Ecclesia vetari. Sed probabiliùs negant Bon. D. 2 q. 2 p. 6 § 2 n. 4. Holzman. p. 382 n. 197, et Salm. c. 3 n. 136, cum Avila. Ratio, quia, cum vetitum sit salutare excommunicatum, ille non habet jus, ut resalutetur, eò quod in pœnam sui criminis sit illo privatus. Et sic pariter probabiliùs dicunt Bon. l. c. Croix d. n. 277. Viva de cens. q. 3 ar. 2 n. 9. Salm. c. 3 n. 136, cum Avila, et Renzi p. 541 q. 2 cum Pelliz. (contra Sa, et Henr. ap. Vivam l. c. quorum opinionem probabilem putat Mazz. t. 4 p. 316) neque esse licitum excommunicato rescribere. Ratio est eadem, ut suprà, quia, cum prohibitum sit

communicare cum excommunicato, ille non habet jus, ut ei rescribatur. Cæterùm quòad resalutationem non audeo primam sententiam dicere improbabilem, quia licet excommunicatus non habeat jus, ut rèsalutetur, tamen resalutatio illa non videtur propriè actus honoris, et contra negatio illius videtur quidam actus contemptûs, vel saltèm inurbanitatis. Quòad rescriptionem verò non valeo acquiescere sententiæ oppositæ, quia rescriptio videtur vera communicatio.

Qui autem excommunicatum injuriis afficeret, vel ei diceret, *Deus tè illuminet, convertat, etc.* nullam quidem censuram incurrit; ità communiter S. Anton. p. 3 tit. 25 c. 2 in princ. Salm. c. 3 n. 136, et Croix l. 7 n. 277.

« Dicitur IV. *Communio*, quæ comprehendit om- 194
» nem contractum : qui tamen validus est, si fiat
» * (Ità Salm. c. 3 n. 138, cum Pal. Con. Av. (con-
» tra aliquos), ex c. 32 de Sent. Exc. etc. *illicitum*
» *autem est excommunicato testari, licet testamentum*
» *sit validum, nisi ille sit usurarius.* V. Salm. c. 3
» n. 139) *, item cohabitationem, cooperationem,
» societatem, v. g. in contractibus, ità ut moraliter
» censeatur communicare; quod prudens æstimabit :
» undè nec iter cum eo, tamquàm cum socio, facere
» licet. * (*Nec licet cum eo collaborare, sedere, sub*
» *eodem tecto vivere, dormire : intellige per modum so-*
» *cietatis; nam aliàs cubare tantùm ad quiescendum,*
» *etiàm in eodem lecto, non vetatur, ità probabiliter*
» Suar. D. 15 sect. 2 n. 8. Bonac. part. 6 § 2 n. 5. Pal.
» D. 2 p. 17 n. 5, et Salm. c. 3 n. 137.)

» Dicitur V. *Mensa*, per quam intelligitur omnis 195
» victus, et convivia, per modum societatis, et
» commercii; qualis non est, si casu incidas in idem
» hospitium, iter, mensam, imò lectum. V. Bonac.
» dist. 2 q. 2 p. 6 § 1 et 2. »

Non licet igitùr communicare cum excommunicato in eadem mensa formaliter; idque accidit quandò excommunicatus invitat alterum ad cœnam; aut quandò aliquis vitam communem agit cum excommunica-

to, esto non vescatur iisdem cibis, ut evenire solet in Monasteriis, et Seminariis, in quibus tametsi diversæ sint mensæ in eodem Refectorio, nihilominùs omnes censentur communicare in eadem mensa et refectione. Idem est quandò multi invitantur ab excommunicato, et in eodem cubiculo accumbunt, licet in diversis mensis; secùs si accumbant in mensis valdè disjunctis, seu dispositis in diversis cubiculis; ità Suar. D. 15 s. 2 n. 6. Salm. c. 3 n. 140, et Bon. D. 2 q. 2 p. 6 §2 n. 5, cum Hen. Av. Say. Fil. Reg. et Ugol Secùs etiàm, si quis ederet cum excommunicato in diversorio, adhùc in eadem mensa, ubi, tamen unusquisque sibi intendit, ut Suar. Salm. et Bon. ll. co. cum Sayr. et alii. Item secùs, si quis casu conveniat cum excommunicato in eadem domo, itinere, vel mensa; Holzm. p. 382 n. 197. Spor. Suppl. c. 3 n. 97, et Pal. D. 2 p. 17 n. 5, cum Suar. Laym. Sayr. et Hurt.

196 « Quæres 1. Quale peccatum sit communicare cum » excommunicato non tolerato? Resp. Communicatio » in divinis censetur mortale propter gravitatem ma- » teriæ; in civilibus autem (etsi inducat minorem » excommunicationem), secluso tamen contemptu, » tantùm est veniale regulariter. Suar Bauny etc. Dian. » p. 7 t. 11 R. 47 * (Ità etiàm S. Th. 3 p. q. 23 n. 3. » Salm. c. 3 n. 7, et n. 127, cum Lez. Suar. et comm.) » quod addo, quia aliquandò est mortale, ut si quis » cum excommunicato communicet in eodem crimi- » ne, v. g. si quis concubinam excommunicatam cog- » noscat. »

197 Distinguendum inter peccatum, et pœnam communicationis cum vitando. Quòad peccatum in duobus casibus communicans certè peccat graviter. I. Si communicat cum eo in divinis, nisi excuset parvitas materiæ, juxtà dicta n. 173 et 176. II. Si communicat in crimine criminoso, idest in eodem crimine, sivè contumacia, ob quam lata est excommunicatio, v. g. si quis suam concubinam excommunicatam post excommunicationem iterùm cognoscat, ut habetur ex c. Concubinæ; De Sentent. excomm. Vel si quis

post excommunicationem latam in aliquem ob furtum, concubinatum, etc. impendit ei auxilium, aut consilium, ne restituat, ne concubinam dimittat, vel ne exeat ab excommunicatione; ità Bon. q. 2 p. 6 § 1 n. 8. Suar. D. 15 s. 7 n. 4, et Salm. t. 3 n. 133 ex c. Nuper.

Dubit. autem, an sit mortale frequenter communicare in civilibus cum vitando? Adest duplex probabilis sententia. Negant Nav. c. 27 n. 30. Pal. q. 18 n. 3, ac Sayr. Avila, Henr. Reg. Dian. Leand. etc. apud Salm. c. 3 n. 128. Quia communicatio in civilibus de se est tantùm veniale: veniale autem per quamcumque multiplicationem non fit mortale. Tunc autem dicunt Nav. et Pal. cum Sayr. et Avila ll. cc. frequentem communicationem esse mortale, quandò ex ipsa communicatione crederet communicans excommunicatum sumere occasionem in sua contumacia perseverandi. Affirmant verò probabiliùs Suar. D. 15 s. 2 n. 11. Bon. q. 2 p. 6 § 1 n. 6. Holzm. p. 382. Spor. Suppl. p. 134 n. 99, et Salm. c. 3 n. 129, cum Vill. Con. et Fill. Ratio quia communicatio etiàm civilis cum excommunicato vitando de se videtur materia gravis, quod maximè probatur ex c. Excommunic. 11 q. 3 ubi (ut diximus n. 188,) Calixtus Papa æquè prohibet communicationem in Divinis, quàm in humanis. Item probatur ex cap. Exceptionem 7 de Except. ubi communicans civiliter cum excommunicato dicitur, *in periculum animæ suæ communicare*; periculum autem animæ utique importat periculum damnationis, quod nonnisi per culpam mortalem incurritur. Communicatio igitùr etiàm civilis tantùm ex parvitate materiæ potest esse venialis; ergò si actus multiplicantur, et conjunguntur, erit mortalis. Advertunt verò Tour. t. 2 p. 489 v. Dico, 4 ac Suar. Holz. Spor. et Salm. cum Con. ll. cc. ad peccandum graviter non sufficere, si quis frequenter etiàm per longum tempus sejunctim communicet cum excommunicato, sed requiri, quod tales communicationes sint connexæ saltèm per modum unius objecti voliti, nempè cum quis habet pro- 198

positum formale, aut virtuale seu quasi ex habitu, sæpiùs communicandi longo tempore cum excommunicato, vel adsciscat eum sibi in socium, aut famulum.

199 Quòad pœnam verò, communicans cum vitando sivè in humanis, sivè in Divinis, incurrit tantùm excommunicationem minorem. In tribus autem casibus incurrit etiàm majorem. I. Quandò Clericus scienter communicat in Divinis cum excommunicato à Papa nominatim, et denunciato, ex c. Significavit de Sent. exc. Vide Salm. c. 3 n. 131, cum comm. II. Quandò excommunicatio est lata contra aliquem, et simùl contra participantes; tunc enim qui communicat cum illo (post monitionem tamen), incurrit excommunicationem majorem, et non potest absolvi, nisi ab eo qui absolvere potest principalem, ità S. Th. Suppl. q. 23 ar. 3. Pal. p. 18 n. 6, et Salm. n. 131, cum Avila, Hurt. etc. III. Quandò quis scienter communicat cum excommunicato vitando in crimine criminoso, juxtà mox dicta n. 197; et hic absolvendus tantùm ab eo, à quo principalis absolvi potest, ex c. Nuper, de Sent. exc. Ità Salm. ex n. 133, cum aliis. Addunt autem ibidem, etiàm Episcopum excommunicantem excommunicationem majorem incurrere, si communicet in crimine criminoso.

200 Quæres 2 an aliquandò liceat cum non tolerato communicare?

« Resp. quod sic, extrà Divina, in his quinque » casibus: * (Qui habentur c. Quoniam multos, Can. » 11 q. 3 et in sequenti versiculo continentur: » I. Utile, II. Lex, III. Humile, IV. Res ignorata, » V. Necesse.) *

201 » I. *Utile* intelligitur in casu utilitatis sive spiritualis » ipsius excommunicati, v. g. ut convertatur; sivè » alterius, ut ab excommunicato consilium petat, « quod ab alio habere non potest; sivè etiàm utilitatis » temporalis. v. g. ut ab eo restitutio vel debitum ex » contractu exigatur. Contractus tamen novos cum » ipso inire non licet, etsi, si ineantur, sint validi, « cum nulla sit lex irritans. »

Licet igitùr ob bonum spirituale excommunicatum monere verbis, vel litteris, et ideò antè, vel posteà, alia verba inserere, ex c. Cum voluntate, de Sent. excom. ac signa benevolentiæ ostendere. Sot. Bon. Av. Salm c. 3 n. 142. Licet etiàm concionem coram eo facere. An autem liceat in Theologia eum instruere? Negant Con. Avil. etc. Sed affirmant Salm. c. 3 n. 143, cum Soto et Sayr. quia in hoc jam est utilitas spiritualis excommunicati. Ob bonum autem sivè spirituale, sivè temporale aliorum, licet ab excommunicato concionem audire, consilium petere, si desit alius æquè idoneus; Salm. d. n. 144, cum Con. et Bon. Licet etiàm societatem priùs initam cum eo continuare; item ab eo medicinas, vel eleëmosynam petere; ità Pal. p. 19 n. 2. Suar. D. 15 s. 4 n. 8, p. 6 § 2 n. 10, et Salm. c. 3 n. 144, cum Con. et Avila.

« II' *Lex*, idest in casu legis matrimonialis: quo- 202
» modò uxori licet communicare cum marito, et con-
» trà, nisi factum sit divortium. Dian, p. 5 t. 9 R. 122
» non tamen sponso de futuro cum sponsa, l. c. R.
» 136, ex Sayr. Sanch. et Fill. »

Tàm igitùr excommunicato, quàm ejus Conjugi, licet petere, et reddere debitum, ut periculum incontinentiæ vitetur, et in aliis omnibus mutuo conversari: ità D. [illegible] in 4 Dub. 18 q. 2 ar. 4. Bonac. quær. 2 p. 6 § 2 num. [illegible] cum Suar. Sanch. et Pal. ex Salman. c. 3 num. 147, exc. ubi permittitur tàm Conjugibus, [illegible] 31 de Sent. mulis, etc. communicare cum excom[illegible] debitum ei obsequium præstent. In tribus autem casibus nequeunt tales Conjuges inter se communicare. 1. Quandò ipsi sunt jam per divortium separati, ut cum Busemb. ut suprà, dicunt Bon. num. 21. Salm. n. 148 et alii communiter. 2. Quandò excommunicatio lata est propter dubium valoris Matrimonii, ut Tourn. t. 2 p. 512. Holzm. t. 1 p. 383 n. 202, et Bon. ac Salm. ll. cc. 3 quandò alter Conjugum est ob hæresim excommunicatus, ex c. Decrevit de Hæret. in 6 vide Salm. l. c.

Dubit. autem 1. An quis possit communicare etiàm

positum formale, aut virtuale seu quasi ex habitu, sæpiùs communicandi longo tempore cum excommunicato, vel adsciscat eum sibi in socium, aut famulum.

199 Quòad pœnam verò, communicans cum vitando sivè in humanis, sivè in Divinis, incurrit tantùm excommunicationem minorem. In tribus autem casibus incurrit etiàm majorem. I. Quandò Clericus scienter communicat in Divinis cum excommunicato à Papa nominatim, et denunciato, ex c. Significavit de Sent. exc. Vide Salm. c. 3 n. 131, cum comm. II. Quandò excommunicatio est lata contra aliquem, et simùl contra participantes; tunc enim qui communicat cum illo (post monitionem tamen), incurrit excommunicationem majorem, et non potest absolvi, nisi ab eo qui absolvere potest principalem, ità S. Th. Suppl. q. 23 ar. 3. Pal. p. 18 n. 6, et Salm. n. 131, cum Avila, Hurt. etc. III. Quandò quis scienter communicat cum excommunicato vitando in crimine criminoso, juxtà mox dicta n. 197; et hic absolvendus tantùm ab eo, à quo principalis absolvi potest, ex c. Nuper, de Sent. exc. Ità Salm. ex n. 133, cum aliis. Addunt autem ibidem, etiàm Episcopum excommunicantem excommunicationem majorem incurrere, si communicet in crimine criminoso.

200 Quæres 2 an aliquandò liceat cum non tolerato communicare?

« Resp. quod sic, extrà Divina, in his quinque » casibus: * (Qui habentur c. Quoniam multos, Can. » 11 q. 3 et in sequenti versiculo continentur: » I. Utile, II. Lex, III. Humile, IV. Res ignorata, » V. Necesse.) *

201 » I. *Utile* intelligitur in casu utilitatis sive spiritualis » ipsius excommunicati, v. g. ut convertatur; sivè » alterius, ut ab excommunicato consilium petat, « quod ab alio habere non potest; sivè etiàm utilitatis » temporalis. v. g. ut ab eo restitutio vel debitum ex » contractu exigatur. Contractus tamen novos cum » ipso inire non licet, etsi, si ineantur, sint validi, « cum nulla sit lex irritans. »

Licet igitùr ob bonum spirituale excommunicatum monere verbis, vel litteris, et ideò antè, vel posteà, alia verba inserere, ex c. Cum voluntate, de Sent. excom. ac signa benevolentiæ ostendere. Sot. Bon. Av. Salm. c. 3 n. 142. Licet etiàm concionem coram eo facere. An autem liceat in Theologia eum instruere? Negant Con. Avil. etc. Sed affirmant Salm. c. 3 n. 143, cum Soto et Sayr. quia in hoc jam est utilitas spiritualis excommunicati. Ob bonum autem sivè spirituale, sivè temporale aliorum, licet ab excommunicato concionem audire, consilium petere, si desit alius æquè idoneus; Salm. d. n. 144, cum Con. et Bon. Licet etiàm societatem priùs initam cum eo continuare; item ab eo medicinas, vel eleëmosynam petere; ità Pal. p. 19 n. 2. Suar. D. 15 s. 4 n. 8, p. 6 § 2 n. 10, et Salm. c. 3 n. 144, cum Con. et Avila.

« II' *Lex*, idest in casu legis matrimonialis: quo- 202
» modò uxori licet communicare cum marito, et con-
» trà, nisi factum sit divortium. Dian. p. 5 t. 9 R. 122
» non tamen sponso de futuro cum sponsa, l. c. R.
» 136, ex Sayr. Sanch. et Fill. »

Tàm igitùr excommunicato, quàm ejus Conjugi, licet petere, et reddere debitum, ut periculum incontinentiæ vitetur, et in aliis omnibus mutuo conversari: ità D. quær. 2 p. 6 § 2 num. in 4 Dub. 18 q. 2 ar. 4. Bonac. cum Suar. Sanch. et Pal. ex Salman. c. 3 num. 147, exc. ubi permittitur tàm Conjugibus, quàm [illegible] de Sent. mutuis, etc. communicare cum excom[illegible] debitum ei obsequium præstent. In tribus autem casibus nequeunt tales Conjuges inter se communicare. 1. Quandò ipsi sunt jam per divortium separati, ut cum Busemb. ut suprà, dicunt Bon. num. 21. Salm. n. 148 et alii communiter. 2. Quandò excommunicatio lata est propter dubium valoris Matrimonii, ut Tourn. t. 2 p. 512. Holzm. t. 1 p. 383 n. 202, et Bon. ac Salm. ll. cc. 3 quandò alter Conjugum est ob hæresim excommunicatus, ex c. Decrevit de Hæret. in 6 vide Salm. l. c.

Dubit. autem 1. An quis possit communicare etiàm

positum formale, aut virtuale seu quasi ex habitu, sæpiùs communicandi longo tempore cum excommunicato, vel adsciscat eum sibi in socium, aut famulum.

199 Quòad pœnam verò, communicans cum vitando sivè in humanis, sivè in Divinis, incurrit tantùm excommunicationem minorem. In tribus autem casibus incurrit etiàm majorem. I. Quandò Clericus scienter communicat in Divinis cum excommunicato à Papa nominatim, et denunciato, ex c. Significavit de Sent. exc. Vide Salm. c. 3 n. 131, cum comm. II. Quandò excommunicatio est lata contra aliquem, et simùl contra participantes; tunc enim qui communicat cum illo (post monitionem tamen), incurrit excommunicationem majorem, et non potest absolvi, nisi ab eo qui absolvere potest principalem, ità S. Th. Suppl. q. 23 ar. 3. Pal. p. 18 n. 6, et Salm. n. 131, cum Avila, Hurt. etc. III. Quandò quis scienter communicat cum excommunicato vitando in crimine criminoso, juxtà mox dicta n. 197; et hic absolvendus tantùm ab eo, à quo principalis absolvi potest, ex c. Nuper, de Sent. exc. Ità Salm. ex n. 133, cum aliis. Addunt autem ibidem, etiàm Episcopum excommunicantem excommunicationem majorem incurrere, si communicet in crimine criminoso.

200 Quæres 2 an aliquandò liceat cum non tolerato communicare?

« Resp. quod sic, extrà Divina, in his quinque » casibus: * (Qui habentur c. Quoniam multos, Can. » 11 q. 3 et in sequenti versiculo continentur: » I. Utile, II. Lex, III. Humile, IV. Res ignorata, » V. Necesse.) *

201 » I. *Utile* intelligitur in casu utilitatis sive spiritualis » ipsius excommunicati, v. g. ut convertatur; sivè » alterius, ut ab excommunicato consilium petat, « quod ab alio habere non potest; sivè etiàm utilitatis » temporalis. v. g. ut ab eo restitutio vel debitum ex » contractu exigatur. Contractus tamen novos cum » ipso inire non licet, etsi, si ineantur, sint validi, « cum nulla sit lex irritans. »

Licet igitùr ob bonum spirituale excommunicatum monere verbis, vel litteris, et ideò antè, vel posteà, alia verba inserere, ex c. Cum voluntate, de Sent. excom. ac signa benevolentiæ ostendere. Sot. Bon. Av. Salm. c. 3 n. 142. Licet etiàm concionem coram eo facere. An autem liceat in Theologia eum instruere? Negant Con. Avil. etc. Sed affirmant Salm. c. 3 n. 143, cum Soto et Sayr. quia in hoc jam est utilitas spiritualis excommunicati. Ob bonum autem sivè spirituale, sivè temporale aliorum, licet ab excommunicato concionem audire, consilium petere, si desit alius æquè idoneus; Salm. d. n. 144, cum Con. et Bon. Licet etiàm societatem priùs initam cum eo continuare; item ab eo medicinas, vel eleëmosynam petere; ità Pal. p. 19 n. 2. Suar. D. 15 s. 4 n. 8, p. 6 § 2 n. 10, et Salm. c. 3 n. 144, cum Con. et Avila.

« II' *Lex*, idest in casu legis matrimonialis: quo- 202
» modò uxori licet communicare cum márito, et con-
» trà, nisi factum sit divortium. Dian. p. 5 t. 9 R. 122
» non tamen sponso de futuro cum sponsa, l. c. R.
» 136, ex Sayr. Sanch. et Fill. »

Tàm igitùr excommunicato, quàm ejus Conjugi, licet petere, et reddere debitum, ut periculum incontinentiæ vitetur, et in aliis omnibus mutuo conversari: ità D. quær. 2 p. 6 § 2 num. 4 Dub. 18 q. 2 ar. 4. Bonac. cum Suar. Sanch. et Pal. ex Colman. c. 3 num. 147, exc. ubi permittitur tàm Conjugibus, quàm [illegible] de Sent. mulis, etc. communicare cum excom[illegible] c. debitum ei obsequium præstent. In tribus autem casibus nequeunt tales Conjuges inter se communicare. 1. Quandò ipsi sunt jam per divortium separati, ut cum Busemb. ut suprà, dicunt Bon. num. 21. Salm. n. 148 et alii communiter. 2. Quandò excommunicatio lata est propter dubium valoris Matrimonii, ut Tourn. t. 2 p. 512. Holzm. t. 1 p. 383 n. 202, et Bon. ac Salm. ll. cc. 3 quandò alter Conjugum est ob hæresim excommunicatus, ex c. Decrevit de Hæret. in 6 vide Salm. l. c.

Dubit. autem 1. An quis possit communicare etiàm

positum formale, aut virtuale seu quasi ex habitu, sæpiùs communicandi longo tempore cum excommunicato, vel adsciscat eum sibi in socium, aut famulum.

199 Quòad pœnam verò, communicans cum vitando sivè in humanis, sivè in Divinis, incurrit tantùm excommunicationem minorem. In tribus autem casibus incurrit etiàm majorem. I. Quandò Clericus scienter communicat in Divinis cum excommunicato à Papa nominatim, et denunciato, ex c. Significavit de Sent. exc. Vide Salm. c. 3 n. 131, cum comm. II. Quandò excommunicatio est lata contra aliquem, et simùl contra participantes; tunc enim qui communicat cum illo (post monitionem tamen), incurrit excommunicationem majorem, et non potest absolvi, nisi ab eo qui absolvere potest principalem, ità S. Th. Suppl. q. 23 ar. 3. Pal. p. 18 n. 6, et Salm. n. 131, cum Avila, Hurt. etc. III. Quandò quis scienter communicat cum excommunicato vitando in crimine criminoso, juxtà mox dicta n. 197; et hic absolvendus tantùm ab eo, à quo principalis absolvi potest, ex c. Nuper, de Sent. exc. Ità Salm. ex n. 133, cum aliis. Addunt autem ibidem, etiàm Episcopum excommunicantem excommunicationem majorem incurrere, si communicet in crimine criminoso.

200 Quæres 2 an aliquandò liceat cum non tolerato communicare?

« Resp. quod sic, extrà Divina, in his quinque » casibus: * (Qui habentur c. Quoniam multos, Can. » 11 q. 3 et in sequenti versiculo continentur: » I. Utile, II. Lex, III. Humile, IV. Res ignorata, » V. Necesse.) *

201 » I. *Utile* intelligitur in casu utilitatis sive spiritualis » ipsius excommunicati, v. g. ut convertatur; sivè » alterius, ut ab excommunicato consilium petat, « quod ab alio habere non potest; sivè etiàm utilitatis » temporalis. v. g. ut ab eo restitutio vel debitum ex » contractu exigatur. Contractus tamen novos cum » ipso inire non licet, etsi, si ineantur, sint validi, « cum nulla sit lex irritans. »

Licet igitùr ob bonum spirituale excommunicatum monere verbis, vel litteris, et ideò antè, vel posteà, alia verba inserere, ex c. Cum voluntate, de Sent. excom. ac signa benevolentiæ ostendere. Sot. Bon. Av. Salm. c. 3 n. 142. Licet etiàm concionem coram eo facere. An autem liceat in Theologia eum instruere? Negant Con. Avil. etc. Sed affirmant Salm. c. 3 n. 143, cum Soto et Sayr. quia in hoc jam est utilitas spiritualis excommunicati. Ob bonum autem sivè spirituale, sivè temporale aliorum, licet ab excommunicato concionem audire, consilium petere, si desit alius æquè idoneus; Salm. d. n. 144, cum Con. et Bon. Licet etiàm societatem priùs initam cum eo continuare; item ab eo medicinas, vel eleëmosynam petere; ità Pal. p. 19 n. 2. Suar. D. 15 s. 4 n. 8, p. 6 § 2 n. 10, et Salm. c. 3 n. 144, cum Con. et Avila.

« II. *Lex*, idest in casu legis matrimonialis: quo- 202
» modò uxori licet communicare cum marito, et con-
» trà, nisi factum sit divortium. Dian. p. 5 t. 9 R. 122
» non tamen sponso de futuro cum sponsa, l. c. R.
» 136, tex Sayr. Sanch. et Fill. »

Tàm igitùr excommunicato, quàm ejus Conjugi, licet petere, et reddere debitum, ut periculum incontinentiæ vitetur, et in aliis omnibus mutuo conversari: ità D. [illegible] in 4 Dub. 18 q. 2 ar. 4. Bonac. quær. 2 p. 6 § 2 num. [illegible] cum Suar. Sanch. et Pal. ex Colman. c. 3 num. 147, exc. ubi permittitur tàm Conjugibus, [illegible] de Sent. mutis, etc. communicare cum excom[illegible] debitum ei obsequium præstent. In tribus autem casibus nequeunt tales Conjuges inter se communicare. 1. Quandò ipsi sunt jam per divortium separati, ut cum Busemb. ut suprà, dicunt Bon. num. 21. Salm. n. 148 et alii communiter. 2. Quandò excommunicatio lata est propter dubium valoris Matrimonii, ut Tourn. t. 2 p. 512. Holzm. t. 1 p. 383 n. 202, et Bon. ac Salm. ll. cc. 3 quandò alter Conjugum est ob hæresim excommunicatus, ex c. Decrevit de Hæret. in 6 vide Salm. l. c.

Dubit. autem 1. An quis possit communicare etiàm

in Divinis cum Conjuge excommunicato? Prima sententia affirmat, et hanc tenent Salm. c. 3 n. 146. et 154. ac Sanch. de Matr. l. 9. D. 14 n. 5. cum Nav. et Henr. Et probant ex c. Quoniam, ut suprà, 11. q. 3. ubi generaliter Gregor VII. videtur eximere Conjuges (sicùt etiàm filios, famulos etc.) ab anathemate, si communicent cum excommunicato in iis, in quibus sunt soliti communicare. Secunda tamen verior sententia negat, et hanc tenent Bon. q. 2 p. 6 § 2 n. 22. Conc. p. 464 n. 36. et Cajet. ac Armill. ap. Sanch. l. c. Ratio, quia in c. Inter alia 31. de Sent. exc. Innoc. III. declarans præfatum textum Gregorii dicit, uxores, et alios ut suprà tunc tantùm posse, imò et tenêri cum excommunicato communicare, quandò id est necessarium ad præstandum obsequium ei debitum; uxori autem, ut præstet debitum obsequium viro, minimè est necessarium, quod cum eo communicet in Divinis.

Dubit. 2. An Conjux, qui scienter nupsit cum excommunicato, possit deindè cum ipso communicare? Prima sententia valdè probabilis, et communior negat, eamque tenent D. Th. Suppl. q. 23. ar. 1. Suar. D. 15 s. 4 n. 36 Pal. D. 2 p. 19 n. 15. et Salm. c. 3 n. 152. cum Con. Ang. et Sayr. Tourn. t. 2 p. 512. Conc. p. 464 n. 36. item Fill. Cornejo, Gord[illegible] apud Boss. de Usu Matr. c. 1 n. [illegible] ubi dicitur, concedi facultatem uxo[illegible] personis subjectis communicandi cum excommunicatis, eodem modo, quo possent, et tenerentur [illegible]ntè excommunicationem; ergò, si subcontrahitur post excommunicationem, non datur ipsis licentia communicandi. Id probatur etiàm ratione, quia subjectio illa fuit iniquè contracta, et iniquè acquisita, [illegible]dè non debent eximi ab onere censuræ qui contrà[illegible]am deliquerunt.

Secunda verò sente[illegible]tia affirmat, et hanc tenent Sanc. de Matr. l. 9 D. 14 n. [illegible] Bon. D. 2 p. 6 § 2 n. 18, cum Ugol. et Alter. ac Bos. l. c. n. 288, cum Con. Turr. Diana, et Villal. et merit[illegible] probabile vocant Pal. et Salm. II. cc. Ratio, quia in c. [illegible]uoniam multos. 11 q. 3. Gre-

gorius indistinctè, et absque ulla restrictione concedit personis subjectis facultatem communicandi cum excommunicato. Nec obstat textus oppositus in dicto c. Inter alia, ex eo enim quod ibi dicitur, nempè subjectos tenêri ad præstandum obsequium excommunicato eodem modo ac antè excommunicationem, minimè evincitur, eos non posse communicare, qui tempore excommunicationis subjectionem contraxerunt; imò in tantùm ibi dicuntur subjecti tenêri communicare, quia obligatio contracta præstandi debitum obsequium non eliditur ob excommunicationem supervenientem; undè sicùt obligatio illa non cessat ob excommunicationem supervenientem, ità nec ob antecedentem. Neque obstat, quod nemo possit sè obligare ad illicitum, proùt est communicare cum excommunicato, nam hoc curreret quandò quis directè se obligaret ad communicandum, non verò quandò indirectè se obligat ratione contractûs; Undè quàmvis illicitè subjectio fuerit contracta, cum tamen contractus fuerit validus (proùt certum est esse validum Matrimonium cum excommunicato), ex eo oritur et viget obligatio debitum obsequium præstandi. Et quod hîc dicitur de Conjugibus, idem dicunt præfati AA. de filiis, et famulis.

« III. *Humile*, idest in casu subjectionis; quo modo 205
» possunt filii etiàm emancipati. * (Ut probabiliter
» dicunt Suar. D. 15 sess. 5 n. 3. Bon. p. 6 § 2 n. 29
» et 33. Pal. p. 19 n. 10 et Salm. c. 3 n 149, cum
» Cornejo, et Sayr. contra Soto, Nav. etc. ib.) * addit
» Dian. p. 5 t. 9 R. 118 et 119, ex Con. Fill. Hurt. etc.
» etiàm adoptivi, vel illegitimi imò etiàm nepotes pro-
» nepotes, et in eodem genere affines (Ut nurus, pri-
» vigna, etc. Salm. c. 3 n. 149, cum Suar. Pal. Bon. etc.)
» communicare parenti, servi, et ancillæ domino, si
» antè excommunicationem fuerint in servitio. Simi-
» liter Religiosi Prælato: non tamen, nisi quòad eam
» communicationem, quæ ab habitantibus in eadem
» familia evitari non potest. Dian. l. c. R. 117, contra
» Solum. V. Fill. t. 12 c. 8 n. 203. Laym. et Bon. l. c.

Sic pariter excusantur omnes servientes, etiàm gratis, et tota familia excommunicati, ex c. Quoniam, et c. 34, de Sent. exc. V. Salm. c. 3 n. 150. Ità etiàm Milites possunt communicare cum Duce excommunicato ex d. c. 34. Non autem vassalli cum suo Domino, ex c. Nos Sanctorum 15 q. 6, nisi quòad solutionem tributorum, si ligati sint juramento fidelitatis, ut Salm. c. 3 n. 150, cum Suar. Av. Corn. Attamen judico, sæpè istos aliàs excusari, ratione necessitatis, vel utilitatis. Item Religiosi possunt communicare cum suis Prælatis excommunicatis; Suar. D. 15 s. 7 n. 2 et Pal. D. 2 p. 19 n. 18, cum Bon. Sayr. et communi, contra paucos.

An verò famuli excommunicati ejusdem Domini possint inter se communicare? Per se certè non possunt, cum in cit. c. Quoniam. 11 q. 3, id eis non conceditur; possunt tamen per accidens, eò quod moraliter obligentur simùl cohabitare; ità Suar. n. 13. Nav. c. 27. Bonac. D. 2 q. 2 p. 6 § 2 n. 32, et Pal. n. 23, cum Hurt. Sayr. et Ugol. Hoc tamen intelligendum quandò ipsi serviunt impulsi necessitate se sustentandi, et insuper non possunt commodè Dominum illum relinquere.

204 Notandum autem I. quod sicùt filii, uxores, et famuli possunt cum excommunicato communicare, ità Parentes, Mariti, et Domini possint communicare cum filiis, uxoribus, et famulis excommunicatis, S. Th. suppl. q. 23 ar. 1. Pal. D. 2 p. 19 n. 21. Bon. § 2 n. 38, et Salm. c. 3 n. 153, cum Soto, Henr. Corn. Avila, Con. et Hurtado. Notandum II. famulos, uxores, aut filios non posse communicare cum excommunicato in Divinis, nisi tantùm in iis, in quibus communicatio est necessaria ad præstandum obsequium illi debitum, ut mox suprà diximus n. 202. Dub. 1. Hinc famuli licitè comitantur Dominum ad Missam, ac licitè jussi ministrant celebranti excommunicato, aut cum eo Officium recitant, ut dicunt Suar. D. 15 s. 5 n. 22 et Salm. c. 3 n. 154. Hoc tamen intelligendum, quandò famuli vi contractûs tenentur ad hujus-

modi obsequia exhibenda ; secùs si non obligantur vi contractûs, aut si obsequia illa sint extraordinaria, nec ad suum famulatum pertineant, ut rectè ait Suar. l. c. Ubi benè pariter advertit, non posse celebrantem uti Clerico excommunicato, si commodè alium adhibere possit. Notandum III. quod si famuli veniunt in familiam Domini excommunicati, vel locant ei operas suas antè excommunicationem, vel etiàm post excommunicationem, sed bona fide, quia nesciunt excommunicationem, vel quia coguntur necessitate gravi, non peccent, et possint communicare cum illo eodem modo, ut suprà ; Peccant verò, si scientes veniunt ; et sine necessitate ; ità Suar. l. c. n. 13. Pal. p. 19 n. 14, et Salm. c. 3 n. 151, cum Con. An autem in hoc casu teneantur posteà discedere, et peccent communicando? Vide mox suprà dicta n. 202 Dub. 2. de eo qui Matrimonium contraxit cum excommunicato ; idem currit pro famulis locantibus excommunicato operas suas, ut dicunt AA. ibi citati.

« IV. *Res ignorata*, idest in casu ignorantiæ juris, 205
» vel facti. »

Certum est, quamlibet ignorantiam, aut inadvertentiam inculpabilem, sivè juris, sivè facti, excusare communicantes cum excommunicato, ex dicto c. Quoniam multos. 11 q. 3. Sed dubitatur, an excuset etiàm ignorantia culpabilis, et crassa ? Negant Bon. D. 2 q. 2 p. 6 § 2 n. 14 et Salm. c. 3 n. 155, quia Ecclesia imponit excommunicationem communicantibus cum vitando, semper ac communicatio est peccaminosa. Affirmant verò satis probabiliter Suar. D. 15 s. 3 n. 3. Holzm. p. 383 n. 202. Pal. D. 2 p. 19 n. 24, cum Con. et Hurt. Et probatur ex eod. c. Quoniam multos. Primò, quia cum ibi expressè excusantur ignorantes, videntur omnes quomodocumque ignorantes excusari, et damnari tantùm scienter communicantes ; secundò quia, cum Pontifex excuset ignorantes, videtur aliquem favorem velle concedere culpabiliter ignorantibus, dum ignorantes inculpabiliter ipso jure naturæ excusantur ; tertiò quia (et hoc fortiùs urget) in dicto

Canone Pontifex asserit, se moveri ad prædictam indulgentiam concedendam. *Quoniam multos* (sic enim ibi incipit loqui) *pro causa excommunicationis perire* (nota) *quotidiè cernimus, partim ignorantiâ, partim simplicitate, etc.* Ergò Pontifex intendit excusare etiàm vincibiliter ignorantes, nullus enim perit ex ignorantia invincibili.

206 « V. *Necesse*, idest in casu necessitatis, sivè animæ sivè corporis, sivè bonorum temporalium. »

Excusat igitùr quævis necessitas gravis, sivè spiritualis, sivè temporalis, sivè communicantis, sivè excommunicati, sivè aliorum, si res non possit haberi ab alio, quàm ab excommunicato, ut communiter Bon. p. 6 § 2 n. 59. Pal. p. 19 n. 29 et Salm. c. 3 n. 157, cum Avila, Hurt. Sayr. et Lez. Idque patet signanter ex c. Si verè, 34 de Sent. exc. et dicto c. Quoniam multos. Sic pariter excusat necessitas per coactionem metûs, quia lex humana non obligat cum gravi incommodo, ut rectè ibid. addunt Salm. juxtà dicta l. 1 n. 175.

207 Ultimò autem hîc advertendum, quod nemo tenetur excommunicatum vitare, nisi moraliter ei constet illum esse vitandum, vel ad minùs sciat per publicam famam, vel per testimonium duorum saltèm dignorum fide, cuivis enim unico testi credere non tenemur; ità Sanch. Dec. l. 1 c. 10 n. 63. Nav. c. 22 n. 82. Pal. p. 19 n. 26. Tourn t. 7 p. 512 q. 4 et Salm. c. 3 n. 156, cum Bon. Avila, et Corn. Benè tamen advertit Tourn. l. c. quod in dubio, an quis sit vitandus, non liceat ab eo suscipere Sacramentum Pœnitentiæ, propter periculum illud invalidè percipiendi. Dicunt autem Suar. D. 15 s. 3 n. 7. Pal. n. 27. Bon. § 2 n. 54, et Salm. d. n. 156, cum Cov. Avila, Corn. et Hurt. quod licitè communicare possimus cum eo, qui fuit excommunicatus si adsit fama publica de ejus absolutione; vel etiàm si ipse excommunicatus (qui aliàs sit fide dignus) se absolutum fuisse asserat, possumus ei credere.

DUBIUM IV.

Ob quas causas incurratur excommunicatio Major?

» Cum hæ multæ sint, variæ sunt etiàm excom- 208
» municationes, quæ in 4 potissimum classes divi-
» duntur, nam aliæ nulli, aliæ Episcopo, aliæ Pon-
» tifici per Bullam Cœnæ, aliæ eidem extrà illam
» reservantur. »

ARTICULUS I.

Quæ sint excommunicationes non reservatæ.

209 *Excommunicationes contra omnes.*
210 *Contra Clericos.*
211 *Contra Religiosos.*
212 *Excommunicationes adjectæ à Tridentino. Dub.* 1 *an incurrant excommunicationem cogentes puellas ingredi Monasteria, tantùm ut educenter? Dub.* 2. *an cogentes ex metu reverentiali? Dub.* 3. *an cogentes mares? An impedientes ingressum puellæ?*

« Resp. 1. Ex jure antiquo usitatiores sunt sequen- 209
» tes : Contra omnes 1. In vexantes Ecclesiasticos,
» quod non elegerint eum, pro quo rogati fuerant, c.
» Sciant, de Elect. in 6. 2. in Directores Monialium,
» si foveant discordias in electione, c. Indemnitati-
» bus, eod. 3. In extorquentes absolutionem à cen-
» sura per vim, aut metum, c. de His quæ vi, etc.
» in 6. 4. In compellentes Ecclesiasticos, ut laicis
» submittant jura Ecclesiæ, c. 2 de Reb. Eccl. non
» alien. in 6. 5. In docentes leges, vel medicinam
» Religiosos, qui dimiserunt habitum, vel eos reti-
» nentes in suis scholis, c. 2. Ne Clerici, etc. in 6. 6.
» In sepelientes tempore interdicti, vel interdictos, vel
» excommunicatos non toleratos vel manifestos usu-
» rarios Clem. 1 in 6. 7. In impedientes Visitatores
» Monialium, Cle. Attendentes de statu Monach. 8.
» In contrahentes matrimonium in gradibus prohibi-

» tis, vel cum Monialibus, Clem. un de Consang. 9
» In edentes glossas in Tridentinum, Bulla 73. Pii IV.
» 10 in imprimentes libros sine Superiorum licentia,
» Bulla 12. Leonis X. 11. in præcipientes suis subdi-
» tis, ne officia communia Reipub. exhibeant Eccle-
» siasticis, v. gr., ne iis vendant, coquant panes, etc.
» c. Eos qui, de Imm. Eccl. (Et videtur reservata in
» Bulla Cœnæ § 15.) 12. In Doctores, et Professores
» non facientes professionem fidei, ubi recepta est
» Bulla 88. Pii IV. 13. In negligentes administrare
» justitiam Ecclesiasticis, c. Administrationis 12 q. 5
» 14. In potestates foventes usuras, Clem. un. de
» usur. »

Item 15 qui, ratas habent collationes Ordinum, et Beneficiorum à Schismaticis, c. 1 de Schismat. 16. Qui titulo Regaliæ, aut defensionis occupant bona Ecclesiæ vacantis, c. Generali de Elect. in 6. 17. Qui procurant, ut Conservatores Regularium se immisceant aliis, quàm manifestis injuriis, et violentiis, c. fin. de Offic. Deleg. in 6. 18. Qui ex judicibus accedunt ad mulieres ex causa ficta ad excipiendum testimonium, c. 2 de Jud. in 6. 19. Qui jubent interfici Christianos per assassinos, c. 1 de Homicid. in 6. 20. Qui concedunt, vel concessas repræsalias extendunt adversùs Ecclesiasticos, c. un. de Injur. in 6. (Repræsaliæ enim fiunt quandò passi injustum damnum auctoritate Principis, invadunt bona eorum qui damnificaverant usque ad justam compensationem) 21. Qui sequestrum ab Ordinario super Beneficio factum impediunt; vel fructus occupant. Clement. un. de Sequest. posses. 22. Qui pingunt, inaurant etc. Agnos Dei à Pontifice benedictos, Bulla 2. Greg. XIII 23. Qui non denunciant S. Officio, vel Ordinario Hæreticos, Magos, Sortilegos, vel hæreticaliter blasphemantes Deum, B. Virginem, et Sanctos, Edictum S. Officii 24. Domini qui permittunt agitationes taurorum in Terris suis, nempè periculosas, Bulla 48. S. Pii V. (Exceptis Regis Hispaniarum, juxtà dicta l. 3 n. 365.) 25. Qui faciunt servari statuta contra liber-

tatem Ecclesiasticam, c. Noverit; de Sent. excom. et hæc videtur reservari in Bulla Cœnæ.

« Contra Clericos. 1. In Clericos in dignitate 210
» constitutos, aut Sacerdotes audientes publicè jus,
» aut medicinam, c. fin. Ne Clerici etc. 2. In Sacer-
» dotes recipientes præfecturas sæculares, c. Clerici,
» eodem. 3. In Clericos minores Episcopis locantes
» domos usurariis. 4. In alienantes bona Ecclesiæ,
» vel locantes ultrà triennium, Extrav. Ambitiose de
» Reb. Eccles. etc. 5. In impugnantes in concionibus
» Montes pietatis, Bulla 11. Leonis X. 6. In contra-
» hentes matrimonium, si sint in sacris, Clem. un.
» de Cons. 7. in fictè resignantes, vel permutantes
» beneficia, Bulla 58, S. Pii V. 8. In præsumentes
» absolvere à casibus Bullæ Cœnæ. »

Item 9. In eos, qui se ingerunt in alterius Episcopatum ad Officium, sine licentia proprii Episcopi, c. Quoniam de Offic. Ordinar. 10. Qui procurant, ut alii occupent jura, et bona Ecclesiarum vacantium, c. Generali, de elect. in 6. Et hæc videtur reservata in Trid. sess. 22 c. 21.

« Contra Religiosos. 1. In audientes leges, vel me- 211
» dicinam extrà claustra. c. Non magnoperè, et c.
» super spectacula. Ne Clerici, etc. 2. In habitum
» temerè dimittentes, vel matrimonium contrahentes,
» Clem. un. de Consang. 3. In instituentes novum Or-
» dinem, * (*vel locum acquirentes sinè licentia Papæ*,
» c. un. de Relig. Dom. in 6.) * 4. Adeuntes curias
» Principum, ad nocendum suis Monasteriis, vel
» Prælatis, Clem. Ne in agro, §. Quia verò de Statu
» Monach. 5. Tenentes arma sine licentia intrà claus-
» tra, ib. 6. Non servantes interdictum, quandò ser-
» vatur à Cathedrali. Vide Fill. t. 1 tr. 22 c. 84 Bonac.
» D. 3 p. 5 §. 1. n. 36.

Item 7. Qui non adimplent disposita in Bulla Alex. VII. quæ incipit *Felici* in visitatione Monialium sibi subjectarum. 8. Qui occupant Decimas Ecclesiis debitas, vel illas solvi prohibent, Clem. 1 de Decim. 9. Qui ex Mendicantibus recipiunt novas Domos, vel

receptas alienant sine licentia Papæ. Clem. Cupientes de Pœnit. 10 non observant interdictum à Papa, vel ab Episcopo positum, Clem. 1 de Sentent. excom. 11. Qui de Capuccinis recipiunt Minores de observantia sine licentia Papæ, aut Ordin. Gener., et qui recipiuntur, ex Bulla 20. Sixti V.

Item contra Episcopos. 1. Qui veniunt ad Urbem, et indè recedunt sine licentia Papæ, Extrav. 2 et 3 de Major. et Obed. 2. Qui impetrant à Principibus litteras ad Dignitates, Bulla 96. Pii IV.

212 » Resp. 2. Supradictis adjectæ sunt à Tridentino » sequentes, quæ valent, ubi illud est receptum. » 1. In imprimentes, imprimi mandantes, vendentes, » apud se retinentes, vulgantes libros de rebus sacris, » sine nomine auctoris, et approbatione ab Ordina- » rio obtenta * (In Trid. sess. 4. Decr. de edit. etc. » sic habetur; Nulli liceat imprimere libros de rebus » sacris, vel imprimi facere; neque vendere, aut re- » tinere sine nomine Auctoris, nisi primum exami- » nati probatique fuerint ab Ordinario, sub pœnâ » anathematis) * 2. In docentes non esse necessariam » confessionem antè sumptionem Eucharistiæ. Trid. » sess. 13 can. 11. 3. In raptores mulierum, juvantes, » faventes. sess. 24 de Ref. c. 6. In cogentes contrahere » matrimonia cum præscriptis sess. 24 c. 9, 5. In Ma- » gistratus, qui requisiti non juvant Episcopos, ad » restituendam clausuram Monialium, sess. 25 c. 5 » de Regul. 6. In ingredientes (cujuscumque condi- » tionis, vel sexûs fuerint) Monasteria Monialium, » sine licentia in scripto obtenta, ib. c. 5. In cogentes » mulierem ingredi Monasterium, et profiteri, sess. » 25 c. 18 de Regul * (*Sed de hac excommunica-* » *tione vide mox infrà dicenda vers. Quòad etc.*) * 8. » In impedientes, sine justa causa, sanctam voluntа- » tem mulierum emittendi votum. ib. 9. In dominos » temporales, concedentes in terris suis locum pro » duello, sess. 25 c. 19 de Ref.

Quòad excommunicationem mox suprà relatam in cogentes mulieres ad ingrediendum Monasterium. Du-

bit. 1. An eam incurrant qui cogunt fœminam ad Monasterii ingressum, non ut profiteatur, nec ut habitum sumat, sed ut ibi honestè educetur? Affirmant Suar. de Censur. D. 23 se. 7 n. 9. Nav. consil. lib. 5. cons. 56 et Bon. t. 3 D. 2 q. 2 p. 2 num. 14 cum Fill. Id probant ex Trid. sess. 25 c. 18 de Regul. ubi excommunicantur *quicumque coegerint aliquam virginem vel viduam, aut aliam quamcumque mulierem invitam* (*præterquam in casibus in jure expressis*) *ad ingrediendum Monasterium, vel ad suscipiendum habitum cujuscumque Religionis, vel ad emittendam professionem.* Concilium igitùr hîc tria membra distinguit, et inurit censurâ omnes cogentes fœminam, sivè ad ingressum Monasterii, sivè ad susceptionem habitûs, sivè ad emissionem professionis; spectavit enim Trid. ne occasione ingressûs detur ansa mulieri suscipiendi habitum, aut profitendi minùs liberè propter suasionem monialium, vel ob exeundi pudorem. Negat verò Sanch. Decret. l. 4 cap. 4 num. 12 cum Manuel. Ratio, quia in prædicta sanctione Tridentini videntur non tria, sed duo membra contineri; Ibi enim damnantur cogentes *ad ingrediendum Monasterium* (quod est quidquam commune habens duos fines nempè) *vel ad suscipiendum habitum cujuscumque Religionis, vel ad emittendam professionem.* Ergò qui cogit ad ingressum, tantùm causâ educationis, non verò ad habitûs susceptionem, vel ad Professionis emissionem, ibi minimè improbatur. Et cum simus in pœnalibus, juxtà regulam juris, benignor facienda est interpretatio. Sed hoc non obstante prima sententia mihi est probabilior, et eâ ducor, quia Concil. postquàm principales cogentes damnat; eamdem fert censuram contra eos, *qui consilium, auxilium, vel favorem dederint; quique scientes eam non spontè ingredi Monasterium* (nota), *aut habitum suscipere, aut professionem emittere; quoquo modo eidem actui vel præsentiam, vel consensum, vel auctoritatem interposuerint.* Ex hac igitùr secunda parte sensus primæ colligitur; sicùt enim in hac secunda parte tria membra

distinguuntur, cum damnentur præbentes consensum actui coacto in tribus casibus; nempè quandò mulier invita aut ingreditur Monasterium, aut habitum suscipit, aut professionem emittit; sic etiàm intelligendum prima parte quòad principaliter cogentes. Quia tamen Concil. excipit casus in jure expressos, dicunt probabiliter Suar. et Bonac. cum Fill. ll. cc. licitè posse cogi mulierem delinquentem ad ingrediendum in sui criminis pœnam, vel ne labatur in aliquam incontinentiam, ut eruitur ex c. Significavit, et c. Gaudeamus de Convers. Conjug.

Dubit. 2. An incurrant excommunicationem Parentes inducentes puellam ad ingressum Monasterii, vel susceptionem habitûs, ex metu reverentiali? Si metus concipitur à puella ex se, absque illorum cooperatione, certum est, eos non incurrere. Dubium est, si metus oriatur ex declaratione voluntatis Parentum. Affirmat incurrere de Alex. Cons. Mon. c. 2 § 2 q. 9 quia, ut ait, qui non contradixit ob reverentiam, in jure non censetur consentire, ex l. Si cum dotem, § Eo autem, ff. de Soluto Matr. Sed probabiliùs negat Barbos. in Trid. sess. 25 c. 18 n. 4, cum Rod. Portel. Riccio, et Tam. quia tunc reverà non incutiunt metum Parentes, sed ipsa ob reverentiam metum concipit. juxtà dicta l. 3 n. 717, v. Idem et l. 6 n. 1056. Simplex enim inductio sivè suasio non est coactio, ut fatetur idem de Alex. c. 7 § 8 q. 4 et decisum refert Barbosa All. 104 n. 3, ex Armentur. Et hoc etiàmsi addantur preces importunæ, ut probabiliter subdit idem Barb. l. c. in Trid. cum Porrella et Rodr. (contra de Alex.) quia suasio etiàm importuna non est vera coactio, quæ requiritur à Concilio ad excommunicationem incurrendam: et cum agatur de pœnis, talis coactio strictè est intelligenda. Secùs verò ait Rodriq. apud Barb. si preces excederent limites simplicis suasionis, nempè (ut dicit Sanch. Dec. l. 3 D. 7 n. 8,) si preces sint instantissimæ, et sæpiùs inculcatæ: ipsæ enim videntur involvere gravem metum ex probabili indignatione futura Parentum. Addunt Suar.. et Bon. ll. cc. licitè posse cogi puellas ad ingrediendum Monas-

terium propter cautionem, vel ob aliam justam causam secundùm jura. Hinc dico, quod etsi absolutè loquendo non liceat eas cogere ad ingressum causà melioris educationis, si tamen contrà prudens accedat suspicio, quod illæ in sæculo manentes pravis moribus imbuerentur, puta si viderentur nimis propensæ ad conversandum cum maribus, vel si domi haberent undè facilè sumerent scandalum ex propinquis, aut famulis, tunc non auderem damnare cogentes eas, ut cautionis gratia Monasterium intrarent; nam eo casu utique finis Concilii prohibentis hujusmodi coactionem cessaret, non solùm adæquatè, sed etiàm contrariè, cum aliàs si non fieret coactio, majus malum eveniret; vide dicta l. 1 n. 199. Ad hoc refert id, quod scripsit D. Hieronymus ad Lætam: *Procul sit ætas lasciva puerorum: ipsæ puellæ, et pedissequæ à sæcularibus consortiis arceantur, ne quod malè didicerint, pejus doceant.*

Dubit. 3. An incurrant excommunicationem, qui cogunt mares ad Religionem ingrediendum? Affirmat Palac. apud Sanch. l. 4 c. 4 n. 3, quia eadem ratio finalis currit in maribus, quæ in fœminis. Sed communiter, et verìùs negant Suar. de Censur. D. 23 sess. 3 n. 8 Sanch. l. c. cum Bannez, Bon. t. 3 D. 2 qu. 2 n. 15, cum Fill. Barb. All. 104 n. 7, cum Miranda, ac Boss. de Effect. Matr. c. 10 num. 74, cum Nav. Fag. etc. Ratio, quia à Concilio excommunicatio dumtaxat fertur contra cogentes fœminas, non mares: in pœnalibus autem non fit extensio de casu ad casum, licet eadem ratio procedat: præterquamquod pro maribus non currat eadem ratio, quæ pro fœminis; quia faciliùs et frequentiùs mulieres quàm mares inducuntur invitæ ad Religionem suscipiendam. Quàmvis verò hujusmodi cogentes excusentur à censura, nullo tamen modo excusari possunt à gravi culpa.

Insuper in Trident. ib. sess. 25 c. 18 excommunicantur, *qui sanctam virginum, vel aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi, vel voti emittendi quoquo modo sine justa causa impedierint.* Nomine *veli* intelli-

gitur professio religiosa, quæ fit per veli susceptionem. Nomine autem *voti*, non intelligitur votum simplex castitatis, aut Religionis, sed eadem professio cum tribus votis, sine susceptione tamen veli, ut fit in aliquibus Monasteriis; ità Suar. de Censur. D. 23 sess. 7 n. 20. Boss. de Defect. Matr. c. 10 n. 67, cum Pal. et Bon. t. 3 de Censur. D. 2 q. 2 p. 3 n. 2 et 4, cum Fill. Sed dubium fit, an incurrat excommunicationem qui tantùm impedit puellam, ne Monasterium ingrediatur ad habitum suscipiendum. Negant Sanch. Dec. l. 6 c. 4 n. 15, et Bon. l. c. cum Palao, quia Decretum Concilii est cum rigore accipiendum: nempè tantùm cum professio impeditur. Sed probabiliùs affirmant Suar. l. cit. et Bon. n. 3, cum Fill. Qui enim impedit puellam, ne habitum suscipiat, vel ne ingrediatur Monasterium ad habitum suscipiendum, impedit consequenter ejus professionem. Et rectè subdunt Bonac. n. 6, et Sanch. n. 1, vers. ad finem, cum Salon. hanc excommunicationem incurrere etiàm qui dolo (non autem qui solis precibus) impediunt puellam, ne fiat Religiosa.

ARTICULUS II.

Quæ sint excommunicationes reservatæ Episcopis?

213 *Excommunicatio I. in eum qui leviter percutit Clericum. II. In eos qui absolvuntur in articulo mortis, et posteà non se præsentant Superiori. III. In Fratres Minores etc. IV. In procurantes abortum fœtus animati, effectu secuto. V. In eos qui communicant in eodem crimine etc. VI. Excommunicationes quas Episcopi sibi reservant.*

214 *De Excommunicatione imposita ex monitorio.*

215 *An obligatus ad revelandum damnum, si non revelet, etc.*

216 *An sit obligatio revelandi crimen emendatum?*

217 *Qui, facto Monitorio, excusentur à revelando?*

213 • Resp. Sunt hæ: I. Quæ contrahitur ex levi per» cussione Clerici, vel gravi, si sit mulier * (*De hac*

» *excommunicatione vide infrà ex n.* 279.) * II. In » eos, qui absoluti in articulo mortis à censura, vel » peccato habente censuram annexam, ab eo, qui » aliàs non poterat, non præsentant Superiori se, » postquàm convaluerunt. * (*Intellige, quandò censura* » *reservata erat ab Episcopo, vide dicta n.* 92.) * V. » Fill. t. 1 c. 10 n. 241, 242. III. In Fratres minores, » si admittant in suis Ecclesiis ad officia divina Fra- » tres tertii Ordinis. IV. In procurantes abortum fœ- » tus animati, effectu secuto. * (Vide dicta l. 3 n. 395 » et 327. Quandò autem fœtus censeatur animatus, » vide ib. n. 394, v. Qu. III. Ab hac excommunica- » tione absolvere possunt etiàm Regulares; vide ib. » n. 397, v. Pariter, et l. 7 n. 99, in fin.) * V. in eos, » qui communicant in eodem crimine cum excom- » municatis ab Episcopo. VI. Hæ omnes, quas fe- » runt Episcopi per propria statuta, et sibi reservant, » quas Confessarii videant in Agendis. »

Hîc breviter agendum de excommunicatione, quæ 214
imponitur ex vi Monitorii ad revelanda aliqua crimina, vel ad restituendam rem alienam, et similia. Et dicendum I. Si crimen non vergit in alicujus tertii damnum, nemo tenetur illud revelare, nisi præcedat infamia, sivè rumor ortus ex probis hominibus per majorem partem Viciniæ, aut Collegii; Ratio, quia sine tali infamia non potest Superior de illo crimine inquirere; ità Sylv. Avil. Gib. cum Salm. c. 4 n. 2. Dicendum II. Si delictum vergit in damnum commune, etiàmsi sit occultum, tunc revelandum est, nisi tamen firmissima sit spes, correctionem profuturam; Salm. ib n. 3, cum S. Th. Bon. etc. Dicendum III. Si delictum cedit in damnum tertii, distinguendum. Quandò crimen est jam commissum, et ità occultum est, ut probari non possit, non est revelandum; Secùs verò, ut dicunt Sotus, Corduba, et Avila, si crimen probari possit saltèm per unum alium testem; vel si sit in fieri, et non possit per mensionem impediri. Sed in hoc ultimo casu negant Salm. c. 4 n. 4, cum S. Thoma, Bon. etc. Quandò autem

gitur professio religiosa, quæ fit per veli susceptionem. Nomine autem *voti*, non intelligitur votum simplex castitatis, aut Religionis, sed eadem professio cum tribus votis, sine susceptione tamen veli, ut fit in aliquibus Monasteriis; ità Suar. de Censur. D. 23 sess. 7 n. 20. Boss. de Defect. Matr. c. 10 n. 67, cum Pal. et Bon. t. 3 de Censur. D. 2 q. 2 p. 3 n. 2 et 4, cum Fill. Sed dubium fit, an incurrat excommunicationem qui tantùm impedit puellam, ne Monasterium ingrediatur ad habitum suscipiendum. Negant Sanch. Dec. l. 6 c. 4 n. 15, et Bon. l. c. cum Palao, quia Decretum Concilii est cum rigore accipiendum: nempè tantùm cum professio impeditur. Sed probabiliùs affirmant Suar. l. cit. et Bon. n. 3, cum Fill. Qui enim impedit puellam, ne habitum suscipiat, vel ne ingrediatur Monasterium ad habitum suscipiendum, impedit consequenter ejus professionem. Et rectè subdunt Bonac. n. 6, et Sanch. n. 1, vers. ad finem, cum Salon. hanc excommunicationem incurrere etiàm qui dolo (non autem qui solis precibus) impediunt puellam, ne fiat Religiosa.

ARTICULUS II.

Quæ sint excommunicationes reservatæ Episcopis?

213 *Excommunicatio I. in eum qui leviter percutit Clericum. II. In eos qui absolvuntur in articulo mortis, et posteà non se præsentant Superiori. III. In Fratres Minores etc. IV. In procurantes abortum fœtus animati, effectu secuto. V. In eos qui communicant in eodem crimine etc. VI. Excommunicationes quas Episcopi sibi reservant.*

214 *De Excommunicatione imposita ex monitorio.*

215 *An obligatus ad revelandum damnum, si non revelet, etc.*

216 *An sit obligatio revelandi crimen emendatum?*

217 *Qui, facto Monitorio, excusentur à revelando?*

213 • Resp. Sunt hæ: I. Quæ contrahitur ex levi per- » cussione Clerici, vel gravi, si sit mulier • (*De hac*

» *excommunicatione vide infrà ex n.* 279.) * II. In » eos, qui absoluti in articulo mortis à censura, vel » peccato habente censuram annexam, ab eo, qui » aliàs non poterat, non præsentant Superiori se, » postquàm convaluerunt. * (*Intellige, quandò censura* » *reservata erat ab Episcopo, vide dicta n.* 92.) * V. » Fill. t. 1 c. 10 n. 241, 242. III. In Fratres minores, » si admittant in suis Ecclesiis ad officia divina Fra- » tres tertii Ordinis. IV. In procurantes abortum fœ- » tus animati, effectu secuto. * (Vide dicta l. 3 n. 395 » et 327. Quandò autem fœtus censeatur animatus, » vide ib. n. 394, v. Qu. III. Ab hac excommunica- » tione absolvere possunt etiàm Regulares; vide ib. » n. 397, v. Pariter, et l. 7 n. 99, in fin.) * V. in eos, » qui communicant in eodem crimine cum excom- » municatis ab Episcopo. VI. Hæ omnes, quas fe- » runt Episcopi per propria statuta, et sibi reservant, » quas Confessarii videant in Agendis. »

Hîc breviter agendum de excommunicatione, quæ 214
imponitur ex vi Monitorii ad revelanda aliqua crimina, vel ad restituendam rem alienam, et similia. Et dicendum I. Si crimen non vergit in alicujus tertii damnum, nemo tenetur illud revelare, nisi præcedat infamia, sivè rumor ortus ex probis hominibus per majorem partem Viciniæ, aut Collegii; Ratio, quia sine tali infamia non potest Superior de illo crimine inquirere; ità Sylv. Avil. Gib. cum Salm. c. 4 n. 2. Dicendum II. Si delictum vergit in damnum commune, etiàmsi sit occultum, tunc revelandum est, nisi tamen firmissima sit spes, correctionem profuturam; Salm. ib n. 3, cum S. Th. Bon. etc. Dicendum III. Si delictum cedit in damnum tertii, distinguendum. Quandò crimen est jam commissum, et ità occultum est, ut probari non possit, non est revelandum; Secùs verò, ut dicunt Soto, Corduba, et Avila, si crimen probari possit saltèm per unum alium testem; vel si sit in fieri, et non possit per mensionem impediri. Sed in hoc ultimo casu negant Salm. c. 4 n. 4, cum S. Thoma, Bon. etc. Quandò autem

in Monitorio non præcipitur denunciare, sed testificari, tenetur quisque manifestare, si præcedat semiplena probatio; etsi non possit probare. Salm. n. 5, cum Nav. et Avila.

215 Quær. hîc I. An. obligatus ad revelandum ex Monitorio, si non revelet, teneatur tertio damnum restituere? Resp. Si ipse aliquâ arte impedit; ne Monitorium sibi intimetur, ad nihil tenetur; neque incurrit excommunicationem, nec peccat non revelando. Peccat verò, et incurrit, si jam sit citatus, ut Less. l. c. c. 30 n. 54. Salm. c. 4 n. 6, cum Reb. etc. Vide l. 4 n. 280. An autem teneatur ad restitutionem? Affirmant Tourn. t. 2 p. 508 et apud Salm. c. 4 n. 7. Nav. Sot. Val. Sayr. etc. quia dicunt, quod hic peccaret contra justitiam, cum pars læsa habeat jus ad ejus testimonium, posito Judicis præcepto. At verîùs negant Bon. de Præc. D. 10 q. 3 p. 3 num. 13. Sylv. Bonac. Bann. Tan. etc. cum Salm. c. 4 n. 8. Ratio, quia talis reverà non peccat contra justitiam commutativam, sed contra legalem, vel contra obedientiam, quæ non obligat ad restitutionem; Vide dicta d. l. 4 n. 270, v. Dub. 2. Excipiunt tamen tamquàm certum Salm. l. c. cum Bon. etc. si testis susceperit munus testis ex præcepto Judicis, et cœperit respondere, quia, tali acceptatione posita, tenetur ex justitia veritatem detegere: Sed vide dicta l. 4 eod. n. 250. Dub. 3.

216 Quær. II. An sit obligatio ex vi Monitorii revelandi crimen emendatum? Resp. Negativè, nisi crimen habeat effectum in futurum, puta si sit homicidium cum adulterio, quæ inducant impedimentum Matrimonii, et similia, vel nisi crimen sit publicum, et emendatio occulta: vel deniquè nisi Superior non tantùm emendationem Rei, sed etiàm reatûs punitionem intendat: ità Salm. c. 4 n. 16, cum S. Anton. Sylvest. et Avila.

217 Quinam autem, facto Monitorio, excusentur à revelando? Vide dicta l. 4 n. 248. Q. II. Adde dumtaxat hîc, quod si in Monitorio præcipiatur revelatio omnibus scientibus, non teneantur revelare, qui tantùm

audierunt; Et si etiàm audientibus, non tenentur qui audierunt à parum fide dignis; Vide Salm. d. c. 4 n. 15.

Advertit autem Cont. Tourn. t. 2 p. 499, peccare graviter I. qui petunt Monitoria levibus de causis. II. Judices sic concedentes, vel quandò res potest aliter probari; vel si prævidérunt Populum illa contemptu-rum; item si debitores non sunt solvendo, aut si res sit adeò antiquata, ut non sit qui revelet; item si delictum fuit factum coram iis, qui non tenentur denunciare.

ARTICULUS III.

Quæ sint Papæ reservatæ extrà Bullam Cœnæ.

218 *Excommunicationes reservatæ Papæ contra omnes.*

219 *Excommunicationes reservatæ contra Clericos et Religiosos.*

220 *Specialiter agitur I. de excommunicatione contra Duellantes et cooperantes.*

221 *Agitur II. de Excommunicationibus latis contra violantes Clausuram Monialium.*

222 *Dub.* 1. *An ingredientes sine licentia incurrant excommunicationem reservatam, si non intrent prætextu facultatum? Dub.* 2. *An incurrant omnes introducentes in Clausuram?*

223 *Dub.* 3. *An talis licentia debeat esse in scriptis? Dub.* 4. *An licentia debeat esse specialis?*

224 *Dub.* 5. *A quo debeat concedi?*

225 *Dub.* 6. *Quæ causa requiratur ad licentiam concedendam?*

226 *Plura notanda circà ingressum Medicorum, et aliorum Officialium.*

227 *De ingressu Confessariorum.*

228 *Dub.* 7. *An ingrediens cum licentia teneatur statim egredi?*

229 *De alia excommunicatione reservata in Moniales violantes Clausuram, et in alios cooperantes.*

230 *De alia excommunicatione reservata contra mulieres violantes Clausuram Religiosorum.*

231 *Quæ fœminæ excipiantur ab hac prohibitione? Et quæ domus veniant nomine Conventuum?*

232 *De prohibitione colloquendi cum Monialibus, juxtà jus commune. Quid circà Regulares?*

233 *Dub.* 1. *An vetetur solus accessus sine colloquutione?*

234 *Dub.* 2. *An loquentes per nutus, aut signa, incurrant casum reservatum?*

in Monitorio non præcipitur denunciare, sed testificari, tenetur quisque manifestare, si præcedat semiplena probatio; etsi non possit probare. Salm. n. 5, cum Nav. et Avila.

215 Quær. hîc I. An. obligatus ad revelandum ex Monitorio, si non revelet, teneatur tertio damnum restituere? Resp. Si ipse aliquâ arte impedit; ne Monitorium sibi intimetur, ad nihil tenetur, neque incurrit excommunicationem, nec peccat non revelando. Peccat verò, et incurrit, si jam sit citatus, ut Less. l. c. c. 30 n. 54. Salm. c. 4 n. 6, cum Reb. etc. Vide l. 4 n. 280. An autem teneatur ad restitutionem? Affirmant Tourn. t. 2 p. 508 et apud Salm. c. 4 n. 7. Nav. Sot. Val. Sayr. etc. quia dicunt, quod hic peccaret contra justitiam, cum pars læsa habeat jus ad ejus testimonium, posito Judicis præcepto. At verius negant Bon. de Præc. D. 10 q. 3 p. 3 num. 13. Sylv. Bonac. Bann. Tan. etc. cum Salm. c. 4 n. 8. Ratio, quia talis reverà non peccat contra justitiam commutativam, sed contra legalem, vel contra obedientiam, quæ non obligat ad restitutionem; Vide dicta d. l. 4 n. 270, v. Dub. 2. Excipiunt tamen tamquàm certum Salm. l. c. cum Bon. etc. si testis susceperit munus testis ex præcepto Judicis, et cœperit respondere, quia, tali acceptatione posita, tenetur ex justitia veritatem detegere: Sed vide dicta l. 4 eod. n. 250. Dub. 3.

216 Quær. II. An sit obligatio ex vi Monitorii revelandi crimen emendatum? Resp. Negativè, nisi crimen habeat effectum in futurum, puta si sit homicidium cum adulterio, quæ inducant impedimentum Matrimonii, et similia, vel nisi crimen sit publicum, et emendatio occulta: vel deniquè nisi Superior non tantùm emendationem Rei, sed etiàm reatûs punitionem intendat: ità Salm. c. 4 n. 16, cum S. Anton. Sylvest. et Avila.

217 Quinam autem, facto Monitorio, excusentur à revelando? Vide dicta l. 4 n. 248. Q. II. Adde dumtaxat hîc, quod si in Monitorio præcipiatur revelatio omnibus scientibus, non teneantur revelare, qui tantùm

audierunt; Et si etiàm audientibus, non tenentur qui audierunt à parum fide dignis; Vide Salm. d. c. 4 n. 15.

Advertit autem Cont. Tourn. t. 2 p. 499, peccare graviter I. qui petunt Monitoria levibus de causis. II. Judices sic concedentes, vel quandò res potest aliter probari; vel si prævíderunt Populum illa contempturum; item si debitores non sunt solvendo, aut si res sit adeò antiquata, ut non sit qui revelet; item si delictum fuit factum coram iis, qui non tenentur denunciare.

ARTICULUS III.

Quæ sint Papæ reservatæ extrà Bullam Cœnæ.

218 *Excommunicationes reservatæ Papæ contra omnes.*

219 *Excommunicationes reservatæ contra Clericos et Religiosos.*

220 *Specialiter agitur I. de excommunicatione contra Duellantes et cooperantes.*

221 *Agitur II. de Excommunicationibus latis contra violantes Clausuram Monialium.*

222 *Dub.* 1. *An ingredientes sine licentia incurrant excommunicationem reservatam, si non intrent prætextu facultatum? Dub.* 2. *An incurrant omnes introducentes in Clausuram?*

223 *Dub.* 3. *An talis licentia debeat esse in scriptis? Dub.* 4. *An licentia debeat esse specialis?*

224 *Dub.* 5. *A quo debeat concedi?*

225 *Dub.* 6. *Quæ causa requiratur ad licentiam concedendam?*

226 *Plura notanda circà ingressum Medicorum, et aliorum Officialium.*

227 *De ingressu Confessariorum.*

228 *Dub.* 7. *An ingrediens cum licentia teneatur statim egredi?*

229 *De alia excommunicatione reservata in Moniales violantes Clausuram, et in alios cooperantes.*

230 *De alia excommunicatione reservata contra mulieres violantes Clausuram Religiosorum.*

231 *Quæ fœminæ excipiantur ab hac prohibitione? Et quæ domus veniant nomine Conventuum?*

232 *De prohibitione colloquendi cum Monialibus, juxtà jus commune. Quid circà Regulares?*

233 *Dub.* 1. *An vetetur solus accessus sine collocutione?*

234 *Dub.* 2. *An loquentes per nutus, aut signa, incurrant casum reservatum?*

235 *Dub.* 3. *An peccet graviter semel colloquens cum Moniali?*
236 *Dub.* 4. *An in tali locutione detur parvitas materiæ? et an detur in Regularibus?*
237 *Dub.* 5. *An liceat colloqui cum Moniali ob utilitatem, sine licentia?*
238 *Dub.* 6. *An cum Abbatissa?*
239 *Dub.* 7. *Qui eximantur ab hac prohibitione?* 1. *Consanguinei in primo, et secundo gradu.* 2. *Metu coacti.* 3. *Pauperes, et quæstuantes.*
240 *D.* 8. *An impuberes?*
241 *D.* 9. *An Regulares incurrant excommunicationem latam ab Episcopo?*
242 *D.* 10. *An Peregrini?*
243 *An Episcopi colloquentes cum Monialibus in aliena Diœcesi incurrant excommunicationem latam ab Ordinario loci?*
244 *DISSERTATIO super Censuris circà sententias pertinentes ad Conceptionem B. V. Mariæ. Enuntiantur Bullæ editæ super hac materiâ.*
245 *Quandò incurrant pœnas contradictores piæ sententiæ?* (usque ad n. 247.)
248 *Quandò ejus fautores?*
249 *Probatur pia sententia usque ad n.* 262.
263 *An liceat emittere votum profundendi vitam ob defensionem præservationis B. V. Mariæ à labe originali?*

218. RESP. 1. *Contra omnes*, magis obviæ sunt sequentes. 1. Incendiarios, c. Tua nos de Sent. exc. *(*Modo sint ab homine, excommunicati, et denunciati, ut notat Cabrin. de Cas. res. p.* 129.)* 2. In habentes litteras Apostolicas falsas, et non destruentes; item in falsarios litterarum Apostolicarum c. Durand. eod. et c. Ad falsariorum, de Crim. falsi. 3. In effringentes, et spoliantes Ecclesias, c. Conquesti eod. 4. In communicantes eodem crimine cum excommunicatis à Papa, c. Nuper eod. 5. In vexantes eos, qui censuram in alios tulerunt, c. Quicumque de Sent. exc. in 6 6. In absolutos ab excommunicatione, sub conditione, et non implentes, c. Eos qui, ib. 7. In violantes interdictum Papale, Extrav. Etsi de Pœn 8. In dantes, et recipientes aliquid ex pacto, ob admissionem ad religionem, Extrav

» comm. 1 de Simon. 9. In Simoniacos reales, circà » ordinem, vel beneficium, Extrav. 2 eod. 10. In » committentes simoniam confidentialem, Bulla Pii » IV. 86 et Bulla S. Pii V. 11 In impedientes execu- » tionem litterarum sacræ Pœnitentiariæ, Bulla 15 » Jul. III. 12. In dantes, et recipientes aliquid pro » gratia, aut justitia, apud Sedem Apostolicam, Extrav. » 1 de Sent. exc. et Bulla Bonif. VIII. 1 et Greg. XIII. » 4. 13. In committentes duellum, et ad id coope- » rantes, suadendo etc. Trid. c. 19 sess. 25 et Bulla » Clem. VII. 11 illius vices. * (Vide de hac excom- » municatione dicenda n. 220.) * 14. In mulieres in- » gredientes Monasteria Regularium. Bullæ S. Pii V. » 20. * (Vide n. 230.) * 15. In impugnantes institu- » tum Societatis JESU. 16. In facientes jurare illicita » et contraria libertati Ecclesiasticæ Bulla Greg. XIII. » 93. 17. In rapientes bona Ecclesiastica, item in » exigentes tributa ab Ecclesiasticis. 18. In violantes » libertatem Ecclesiasticam, quòad fugientes ad Ec- » clesiam, Bulla Greg. XIV. 7. 19. In docentes posse » fieri confessionem in absentia. * (V. hic inf. n. 7.) * » 20. In eos, qui alterutram opinionem de Concep- » tione B. Virginis damnant peccati mortalis, vel » hæreseos; item in eos, qui in concionibus, aliisque » publicis actionibus, ut lectionibus, conclusionibus, » asserunt S. Virginem conceptam in originali. Ex- » trav. Grave nimis de Relig. etc. et Bulla 97 S. Pii V. » * (Vide ex n. 244.) * 21. In percussores Clericorum » (c. Si quis suadente 17. 4). Quæ cum celebris sit, » et multa scitu necessaria habeat, agetur de ea pe- » culiariter infrà ex n. 264. »

Item excommunicantur 22. Perseverantes per annum in excommunicatione lata à Delegato Papæ, c. Quærenti, de offic. deleg. 23. Offendentes Cardinales, c. Felicis de Pœn. 24. Exigentes tributa à personis Ecclesiasticis, c. Clericis de Immun. in 6. 25. Violantes interdictum modis prohibitis, Clem. Gravis de Sent. exc. 26. Exenterantes corpora Sanctorum, Extrav. 2 de Sepult. 27. Mentientes personas in litteris

235 *Dub.* 3. *An peccet graviter semel colloquens cum Moniali?*
236 *Dub.* 4. *An in tali locutione detur parvitas materiæ? et an detur in Regularibus?*
237 *Dub.* 5. *An liceat colloqui cum Moniali ob utilitatem, sine licentia?*
238 *Dub.* 6. *An cum Abbatissa?*
239 *Dub.* 7. *Qui eximantur ab hac prohibitione?* 1. *Consanguinei in primo, et secundo gradu.* 2. *Metu coacti.* 3. *Pauperes, et quæstuantes.*
240 *D.* 8. *An impuberes?*
241 *D.* 9. *An Regulares incurrant excommunicationem latam ab Episcopo?*
242 *D.* 10. *An Peregrini?*
243 *An Episcopi colloquentes cum Monialibus in aliena Diœcesi incurrant excommunicationem latam ab Ordinario loci?*
244 *DISSERTATIO super Censuris circà sententias pertinentes ad Conceptionem B. V. Mariæ. Enuntiantur Bullæ editæ super hac materiâ.*
245 *Quandò incurrant pœnas contradictores piæ sententiæ?* (usque ad n. 247.)
248 *Quandò ejus fautores?*
249 *Probatur pia sententia usque ad n.* 262.
263 *An liceat emittere votum profundendi vitam ob defensionem præservationis B. V. Mariæ à labe originali?*

218. RESP. 1. *Contra omnes*, magis obviæ sunt sequentes. 1. Incendiarios, c. Tua nos de Sent. exc. *(*Modo sint ab homine, excommunicati, et denunciati, ut notat Cabrin. de Cas. res. p.* 129.)* 2. In habentes litteras Apostolicas falsas, et non destruentes; item in falsarios litterarum Apostolicarum c. Durand. eod. et c. Ad falsariorum, de Crim. falsi. 3. In effringentes, et spoliantes Ecclesias, c. Conquesti eod. 4. In communicantes eodem crimine cum excommunicatis à Papa, c. Nuper eod. 5. In vexantes eos, qui censuram in alios tulerunt, c. Quicumque de Sent. exc. in 6 6. In absolutos ab excommunicatione, sub conditione, et non implentes, c. Eos qui, ib. 7. In violantes interdictum Papale, Extrav. Etsi de Pœn 8. In dantes, et recipientes aliquid ex pacto, ob admissionem ad religionem, Extrav

» comm. 1 de Simon. 9. In Simoniacos reales, circà » ordinem, vel beneficium, Extrav. 2 eod. 10. In » committentes simoniam confidentialem, Bulla Pii » IV. 86 et Bulla S. Pii V. 11 In impedientes execu- » tionem litterarum sacræ Pœnitentiariæ, Bulla 1. » Jul. III. 12. In dantes, et recipientes aliquid pro » gratia, aut justitia, apud Sedem Apostolicam, Etrav. » 1 de Sent. exc. et Bulla Bonif. VIII. 1 et Greg. XIII. » 4. 13. In committentes duellum, et ad id coope- » rantes, suadendo etc. Trid. c. 19 sess. 25 et Bulla » Clem. VII. 11 illius vices. * (Vide de hac excom- » municatione dicenda n. 220.) * 14. In mulieres in- » gredientes Monasteria Regularium. Bullæ S. Pii V. » 20. * (Vide n. 230.) * 15. In impugnantes institu- » tum Societatis JESU. 16. In facientes jurare illicita » et contraria libertati Ecclesiasticæ Bulla Greg. XIII. » 93. 17. In rapientes bona Ecclesiastica, item in » exigentes tributa ab Ecclesiasticis. 18. In violantes » libertatem Ecclesiasticam, quòad fugientes ad Ec- » clesiam, Bulla Greg. XIV. 7. 19. In docentes posse » fieri confessionem in absentia. * (V. hic inf. n. 7.) * » 20. In eos, qui alterutram opinionem de Concep- » tione B. Virginis damnant peccati mortalis, vel » hæreseos; item in eos, qui in concionibus, aliisque » publicis actionibus, ut lectionibus, conclusionibus, » asserunt S. Virginem conceptam in originali. Ex- » trav. Grave nimis de Relig. etc. et Bulla 97 S. Pii V. » * (Vide ex n. 244.) * 21. In percussores Clericorum » (c. Si quis suadente 17. 4). Quæ cum celebris sit, » et multa scitu necessaria habeat, agetur de ea pe- » culiariter infrà ex n. 264. »

Item excommunicantur 22. Perseverantes per annum in excommunicatione lata à Delegato Papæ, c. Quærenti, de offic. deleg. 23. Offendentes Cardinales, c. Felicis de Pœn. 24. Exigentes tributa à personis Ecclesiasticis, c. Clericis de Immun. in 6. 25. Violantes interdictum modis prohibitis, Clem. Gravis de Sent. exc. 26. Exenterantes corpora Sanctorum, Extrav. 2 de Sepult. 27. Mentientes personas in literis

Apostolicis, ut earum expeditionem gratis assequantur, Bulla Leonis X. 27, 28. Simulantes et supponentes se alios esse pro obtinendis Beneficiis à Dataria, Bulla 12 Pauli IV. inter cæteras. 29. Mittentes litteras aut nuncium in Conclave, vel indè recipientes: Bulla Pii IV. 63, in eligendis. 30. Occupantes bona Ecclesiarum, Montium pietatis, seu alterius loci pii, vel impedientes ne ab iis, ad quos jure pertinent, percipiantur, Conc. Trid. c. 11 sess. 22 de Ref. 31. Fœminæ et masculi ingredientes septa Monasteriorum Monialium prætextu licentiarum in casibus non necessariis, Bulla Greg. XIII. 28. Ubi gratia. Vide inf. 32. Capientes et retinentes Christianos habitantes inter Turcas, et illorum bona eripientes, aut remigare cogentes, Bulla S. Pii V. 149. Licet 33. Publicantes Indulgentias, et facultatem dantes eligendi Confessores iis qui aliquid solvunt, Bulla S. Pii V. 99. Quam plenum. 34. Accipientes et retinentes fructus Beneficii vacantis, vel impedientes Beneficii possessionem non solventibus dulciaria, sivè aliam solutionem, Bulla ejusdem Pontif. 104. Durum nimis. 35. Diripientes animalia, et bona, vel illa ablata ementes ex Statu Ecclesiastico, Bulla Greg. XIII. 98. Non sine. 36. Docentes fieri Confessionem Sacramentalem in absentia per litteras, Bulla Clem. VIII. 87. Sanctissimus. 37. Extrahentes frumentum, blada, legumina, et oleum extrà Statum Ecclesiasticum sine licentia, Paulus V. Bulla 12. Inter gravissimas. 38. Docentes aut defendentes etiàm disputativè opiniones damnatas, Decret. S. C. et S Officii, quæ emanavêre annis 1665, 1666. et 1690.

219 « Resp. 2. Contra Clericos, et Religiosos, sunt hæ:
» 1. In participantes in sacris cum excommunicatis
» à Papa, c. Significavit de Sent. exc. 2. In procurantes alienationes Ecclesiarum. 3 in Concionatores,
» qui Scripturæ sensum à Doctorum interpretatione
» alienum circà tempus Antichristi, et extremi judicii, aliaque similia revelata prædicant. 4. In Parochos non implentes juramentum de residentia fac-

» tum. 5. In Mendicantes transeuntes ad alium Ordi-
» nem præter Carthusianum, Extr. Viam. de Reg. 6.
» In Moniales exeuntes claustris sine licentia, Bulla
» S. Pii V. 8. 7. In Religiosos, qui sine privilegio,
» vel speciali licentia Parochi, Clericis, aut Laicis
» Sacramentum Eucharistiæ, vel Unctionis ministra-
» re, vel Matrimonia solemnizare præsumunt, Clem.
» 1 de Privil. »

Item. 8. Inducentes ad jurandum de eligenda, vel electa non immutanda sepultura in eorum Ecclesiis, Clem. Capientes, § Sanè, de Pœn. 9. Commissarii, seu delegati interponentes Decretum per gratiam, aut timorem, vel sortes in alienatione bonorum Ecclesiæ, aut per alios fieri alienationem dolosè procurantes, Bulla 2 Pauli II. Cum in omnibus. 10. Prædicatores non servantes Decreta circà eos lata in Conc. Lateranensi, Bulla Leonis X. 21. Supernæ. 11. Absolventes sub prætextu Privilegiorum à casibus Bullæ Cœnæ, vel Ordinariis reservatis. Decr. S. C. Episc. et Reg. à Clem. VIII. appr. ann. 1601. 12. Consentientes usurpationibus bonorum Ecclesiarum, Conc. Trid. c. 11 sess. 22 de Ref. 13. Euntes ultrà mare sine licentia Superiorum, Extr. Ad nostra, de Regul. 14. Superiores non denuntiantes Religiosos qui sunt suspecti de hæresi, Inquisitoribus, vel Ordinariis locorum, Bulla Pauli V. 26. Rom. Pontif. 15 Minores de Observantia subornantes vota in electionibus, Bulla S. Pii V. 128. Pastoralis. 16. Claustrales recipientes Minimos sine licentia Papæ, Bulla Julii II. Virtute conspicuus, extrà Bullar. 17. Tertiarii portantes habitum Minorum, Bulla Leonis X. Liceat alias, extrà Bullar. 18. Episcopi qui conferunt Beneficia contra præscriptum S. Pii V. in eorum manibus resignata, Bulla 50. Quanta. 19. Cardinales ambientes Papatum, et simoniacè ejus causa, Pauli IV. Bulla 16. Cum secundum. 20. Cardinales simoniaci in Beneficiis, Bulla S. Pii V 85. Hodiè in Consistorio. 21. Judices, officiales, Laici, ac Prælati Ecclesiastici trahentes personas Ecclesiasticas ad forum laicale, Bulla Martini V. 19 ad repri-

mendas, ut suprà 22. Domini temporales, qui in Terris suis suppositis interdictis cogunt celebrare, et audire Divina Officia; Clem. Gravis de Sent. exc. 23. Officiales ac Domini temporales bannientes, seu facientes, et mandantes banniri Personas Ecclesiasticas, Bulla Urb. VI. 3. Quia sicùt. 24 Officiales, Judices, et Domini temporales percutientes, vel bannientes Episcopos, vel hæc mandantes, aut facta ab alio ratificantes, Clem. 1 de Pœn. 74. 25. Principes et Domini temporales concedentes locum, vel permittentes duellum in Terris suis, Conc. Trid. sess. 25 de Refi c. 19. Bulla Clem. VIII. 11 Illius vices. 26. Episcopi et Inquisitores, eorumque substituti, qui faciendo vel omittendo contra diffamatos de hæresi, delinquunt in Officio, Clem. Multorum, § Verùm, de Hæret. 27. Gubernatores Civitatum, et locorum Statûs Ecclesiastici, recipientes munera præter comestibilia, Bulla Pauli II. 3. Munera.

Adde 28. Violantes Clausuram Religiosorum aut Monialium ad malum finem; Decretum S. Congr. Concil. editum jussu Clem. VIII. 22 Nov. 1722. Item viri et mulieres ingredientes Claustra Monialium prætextu facultatum, et Superiores ingredi facientes aut permittentes; Bulla Gregorii XIII. ubi gratia, 13 Junii 1575. Item mulieres ingredientes Claustra Religiosorum prætextu facultatum; eadem Bulla Gregor. XIII. Item ex Bulla S. Pii V. Decret. Romanum, 16 Julii 1570, omnes mulieres intrantes Monasteria Religiosorum, etiàm sine prætextu facultatum; Superiores autem, ac quicumque Religiosi introducere illas præsumentes ipso facto contrahunt privationem Officiorum, et inhabilitatem ad illa, et alia obtinenda, nec non suspensionem à Divinis sine alia declaratione Item notandum, quod Bened. XIV. in Bulla Regularis, sub die 3 Januar. 1742, decreverit, quod fœminæ ingredientes Clausuram Religiosorum incurrant ipso facto excommunicationem pariter reservatam, etiàmsi prætextu pietatis et religionis ingrediantur.

Adde 29. Defendentes esse licitam praxim excipien-

di nomen complicis in Confessione scripto, aut verbo; aut impugnantes Decreta contra hujusmodi praxim, aut temerè ea detorquentes seu interpretantes in alienum sensum, constit. *Ubi primum*, Benedict. XIV. 2 Jun. 1746, vide in fine Libri.

220 Hîc operæ pretium est adjicere plura advertenda præsertim circà duas excommunicationes suprà enunciatas n. 218, ad n. 13, et n. 219, et ad n. 29, nempè contra duellantes, et contra violantes Clausuram Regularium.

Et I. contra Duellantes, et ad duellum cooperantes, notandum 1 ex quinque Propositionibus nuper damnatis à N. SS. P. Bened. XIV. in sua Constitut. quæ incipit, Detestabilem, edita die 13 Nov. 1752, non esse licitum offerre, aut acceptare duellum, ne quis privetur officio, etiàmsi ex eo aliquis se suosque sustentet, vel spem habeat promotionis aliàs sibi debitæ, nec licere acceptare duellum ad vitandam vilipensionem, quàmvis certò sciatur quod pugna non secutura sit; vide alia l. 3 ex n. 400, v. Quær. Notandum 2 quod ex Trident. sess. 25 de Ref. c. 19. excommunicantur non solùm duellantes, patrini, suadentes duellum, et spectatores; sed etiàm Reges, Domini in Terris suis locum ad duellum concedentes; atque illi privantur dominio territorii; et duellantes, ac patrini privantur suis bonis, ac sepulturâ Ecclesiasticâ. S. Pius V. hanc excommunicationem reservavit Pontifici; Et Greg. XIII. in sua Bulla quæ incipit, *Ad tollendum*, edita anno 1582, hæc omnia extendit ad duella privata, etiàm sine patrinis, et ad Dominos ea non prohibentes in locis suis, atque ad quoscumque cooperantes. Tandem Clem. VIII. in alia Bulla quæ incipit, *Illius vices*, emanata an. 1592, pro locis, ubi duella à Dominis permittuntur, interdictum Papale imposuit. Vide Salm. c. 4 num. 42, et vide dicta l. 3 n. 401. Sed hæ pœnæ, præter excommunicationem, non incurruntur, nisi post sententiam saltèm declaratoriam criminis, ut Sanch. Pal. et Salm. n. 43. Notand. 3 nomine *Spectatorum* non intelligi omnes duel-

lum spectantes, sed tantùm qui datâ operâ ad duelli locum accedunt, et duello assistunt, cum in Bulla Greg. dicatur, *ex composito spectatores;* undè rectè ajunt P. Milante in Propos. 2 damnata ab Alex. VII. et Salm. n. 43, ex communi sententia, non incurrere excommunicationem, qui obiter et casu per locum duelli transeuntes aspiciunt curiositate ducti; Imò dicunt Cont. Tour. tom. 3 p. 473, et Salm. l. c. etiàm ex communi sententia, eos tantùm spectantes incurrere; qui socii sunt duellantium, aut qui suâ præsentiâ ad pugnam videntur illos incitare, non autem qui spectant à longe, vel in secretò, vel alio modo nihil ad pugnam acuendam inducente. Item benè addunt Salm. ib. neque incurrere qui comitantur pugnaturos, animo impediendi duellum. Notandum 4 quod licet ex Tridentino, et ex Bulla Gregorii non incurrant excommunicationem provocantes et acceptantes duellum si duellum non sequatur, quia tàm in Trid. quàm in dicta Bulla solùm excommunicantur committentes duellum; tamen in Bulla Clementis § *Præterea* (quam in extensum refert Bon. D. 2 q. 6 p. 1 n. 23) excommunicentur tàm provocantes scripto aut verbo, quàm duellum acceptantes, etiàmsi pugna non sequatur, neque accessus nec actus ad pugnam proximus; necnon comitantes, nuncii, suadentes, consulentes, dictantes libellos provocatorios, aut eos scribentes vel affigentes, et quomodolibet ad duellum cooperantes, publicè vel occultè ineundum. Notandum 5 quod, nisi duellum sit notorium, aut deductum ad forum contentiosum, possint Episcopi absolvere excommunicatos, vi facultatis datæ à Trid. in c. Liceat 6 sess. 24 ut rectè notant Salm. c. 4 n. 45, cum Sanch. Bon. Pal. Barb. et aliis communiter. Regulares verò extrà Urbem, et intrà Italiam non possunt vi Privilegiorum ab hac excommunicatione absolvere; secùs tamen in Urbe, vel extrà Italiam, ex Decr. S. C. mandante Clem. VIII. proùt diximus n. 96.

244 II. Circà violantes autem Clausuram Monialium, aut Religiosorum, notandum quod ingredientes Mo-

nasteria Monialium sine licentia in scriptis, incurrant excommunicationem ipso facto ex Trid. sess. 25 c. 5 de Reg. ibi : *Ingredi autem intrà septa Monasterii nemini liceat cujuscumque generis, aut conditionis, sexûs, vel ætatis fuerit, sine Episcopi vel Superioris licentia in scriptis obtenta, sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda. Dare autem tantùm Episcopus, vel Superior licentiam debet in casibus necessariis.* Hujusmodi ingressus prohibetur etiàm Prælatis, sivè sæcularibus, sivè regularibus, ex Motu Greg. XIII. incipiente, Dubiis (apud Barb. All. 102 n. 43), ed. die 23 Dec. ann. 1581, sub pœna interdicti ab ingressu Ecclesiæ Prælatis sæcularibus, si præter casum necessitatis prima vice ingrediuntur, suspensionis à munere Pontificali, et à Divinis pro secunda, et excommunicationis pro tertia : Prælati verò Regulares incurrunt excommunicationem et privationem omnis officii et ministerii, etiàm pro prima vice, ut censent Sanch. Dec. l. 7 c. 16 n. 102. Quàmvis Bon. to. 1 tr. de Clausura p. mihi 760 n. 11, cum Llamas putat probabile, eos tantùm pro tertia vice incurrere pœnas excommunicationis et privationis. In casu autem necessitatis, causâ Visitationis possunt præfati Superiores ingredi Monasteria Monialium; sed tunc (ut dicitur in eadem Bulla) debent esse *à paucis iisque senioribus ac religiosis personis comitati. Pauci* intelliguntur quatuor vel quinque, ut putat Bonac. et Victor. Religiosi, idest probatæ vitæ. Dicit tamen Tamburin. cum Victor. apud de Alexandr. Confess. Monial. cap. 7 § 4 quæst. 5 quod si Episcopus solus intraret, vel non adhiberet comitantes senes, aut non religiosos, aut non paucos, non incurreret pœnas; quia pœnæ tantùm afficiunt Prælatos ingredientes sine necessitate. Pro Superioribus autem regularibus habetur in Constit. Alexand. VII. apud de Alex. l. c. quod si visitet Generalis, possit ipse habere secum duos sui Ordinis socios, qui sint exemplares et maturæ ætatis; si verò alius à Generali, unum tantùm; et insuper debent assistere quatuor Moniales ex senioribus, quæ non separentur à Visitatore.

Excommunicationes hæ non sunt reservatæ, sed adest

excommunicatio Papæ reservata (ut suprà innuimus) contra violantem Clausuram Monialium ad malum finem, ut habetur in Decreto S. C. Concilii, edito jussu Clementis VIII. an. 1602. Quomodò autem intelligatur illud *ad malum finem?* Mazzot. tom. 3 p. 510 intelligit finem quomodocumque pravum; sed meliùs Pellizzarius, apud ipsum intelligit tantùm finem libidinosum, quia finis Clausuræ est, ut castitas custodiatur; et ideò vetatur etiàm accessus, et collocutio.

Adest alia excommunicatio Papæ reservata, *lata* à Greg. XIII. die 13 Junii 1575, in Bulla, *Ubi gratia*, contra quascumque personas utriusque sexûs, etiàm Comites, Marchiones, et Duces ingredientes Monasteria Monialium, vel fœminas ingredientes Claustra Religiosorum prætextu facultatum ibi revocatarum; et contra omnes Superiores Monasterii utriusque sexûs, qui præter excommunicationem reservatam incurrunt insuper privationem Officiorum, et inhabilitatem ad ipsa, si ingredi faciant, vel permittant aliquem ingredi prætextu facultatum; et contra Abbatissas aliasve Superiores, si admissum quoquo modo retinere ausæ fuerint, ut declaravit Paulus V. in alia Bulla incipiente, Monialium, apud de Alexand. c. 7 § 11 q. 3 Hîc tamen advertendum, quod Episcopi, et Prælati Regulares, qui ratione sivè prætextu Officii, sed absque juxtà causa, ingrediuntur Monasteria, hanc excommunicationem reservatam non incurrant: nam licet in hac Bulla omnes comprehendantur, tamen in Bulla, Dubiis, citata n. præced. emanata post aliam, *Ubi gratia*, ut suprà, eximuntur Episcopi, et Superiores regulares, ut benè advertit Fagnan. l. 5 in c. Nuper, de Sentent. excomm. n. 38, contra aliquos, cum in dicta Bulla, *dubiis*, fiat diversa dispositio circà pœnas in Episcopos, et Regulares, ibique excommunicatio lata in ipsos, si ingrediantur tertia vice sine justa causa, non sit reservata; probat enim Fagnanus, illam fuisse novam Constitutionem respectu pœnarum, non autem declaratoriam primæ Bullæ, Demùm notandum, quod N. SS. P. Bened. XIV. novissimè die 3

Jan. 1742, duabus Bullis (quas invenies in fine hujus Operis, incipiente una *Salutare*, altera *Regularis*) confirmavit omnes Constitutiones antecessorum Pontificum, tàm antè, quàm post Con. Dec. emanatas; Et signanter in Bulla, *Regularis*, prohibuit quibuscumque fœminis ingredi Clausuram Religiosorum sub prætextu pietatis ac Religionis; tantùm id concessit nobilibus fœminis de familia Fundatorum, vel insignium Benefactorum, qui de hoc Indultum Apostolicum obtinuerint ingrediendi solùm, ut ad Ecclesiam recto tramite pergant. Quo revocata manet Constitutio S. Pii V. Incipiens, Decet Romanum Pontificem, (apud Holzm. tom. 1 p. 480 n. 592), ubi permittebatur mulieribus ingredi Claustra Religiosorum causâ Processionis, audiendæ Missæ, vel Concionis, aut Sepulturæ, aut magni concursûs.

Sed dubit. 1. An ingredientes Monasteria Monialium 222
sine licentia incurrant præfatam excommunicationem reservatam, si non intrent prætextu facultatum? Affirmant de Alexand. c. 7 § 11 q. 2 cum Navar. Azor. Grass. etc. quia (ut ait) relata Constit. Greg. XIII. *Ubi gratia*, ex Stylo Curiæ intelligitur generaliter emanata in omnes intrantes Monasteria, etiàm sine tali prætextu. Sed probabiliùs negant Sanch. Dec. l. 6 c. 16 n. 79. Bon. de Claus. q. 4 p. 5 n. 4, Suar. de Censur. D. 22 Se. 6 n. 11. Fagnan. l. c. n. 1. 12. Holzm. p. 338 n. 31. Mazzot. tom. 3 p. 521 n. 3, et Barbos. All. 102 n. 37, cum Sayr. Rodriq. Miranda, Sa, et Zerol. quia expressè in citata Bulla Gregorii requiritur ingressus prætextu facultatum.

Dubit. 2. An præter Superiores incurrant excommunicationem omnes qui alios introducunt in Clausuram? Affimant Bonac. q. 4 p. 7 n. 3, et de Alexand. c. 7 s. 11 q. 4 cum Fill. et Llamas, quia in eadem Bulla Gregorii dicuntur incurrere *Superiores*, *et personæ*, *quocumque nomine vocentur*, admittentes extraneos in Clausuram, nomen autem *personæ* (ut dicunt) genericum est, et quascumque personas comprehendit. Attamen negant Sanch. l. 6 c. 16 num. 83, cum

Manuel, et Diana apud de Alexand. Ratio enim opposita tunc valeret, si in Bulla diceretur, *Superiores, et quæcumque personæ*, sed cum dicatur, *Superiores, et personæ, quocumque nomine vocentur*, nequeunt utique intelligi omnes Religiosi qui diversum nomen quàm Religiosorum non habent, sed potiùs intelliguntur Superiores qui in diversis Ordinibus diversa habent nomina, nempè Abbatum, Præpositorum, Priorum, Guardianorum, Correctorum; idque clarè explicavit S. Pius V. in Bulla, Regularium, apud Bon. q. 5 p. 3 n. 2. His tamen non obstantibus adest Decr. S. C. Episcop. et Regul. apud Ferrar. tom. 2 v. Conventus, art. 3 n. 7, ubi dictum fuit respectu ad Fratres Minores de Observantia, quod si ingrediantur Mulieres ipsorum Clausuram, tàm Prælati, quàm subditi eas introducentes incurrant eamdem excommunicationem reservatam, et remaneant ipso facto privati suis Officiis, et inhabiles in futurum.

223 Dubit. 3 an licentia ingrediendi Monasteria Monialium quoad forum conscientiæ debeat esse inscriptis? Affirmant Sanch. Dec. l. 6 c. 16 n. 50. Pal. p. 3 D. 4 par 10 § 2 n. 6, et Suar. apud Diana par. 3 tr. 2 R. 129 quia, deficiente scriptura, licentia est nulla, cum deficiat forma in ejus concessione à Trident. præscripta Sess. 25 c. 5 ubi: *Ingredi autem intrà septa Monasterii nemini liceat cujuscumque generis aut conditionis, sexûs vel ætatis fuerit, sine Episcopi, vel Superioris licentia, in scriptis obtenta, sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda.* Negant verò apud Diana l. c. Homobon. et Bellochius, qui citat pro se Innoc. Abb. et Felin. Ratio, quia scriptura videtur requiri tantùm pro foro externo: Idque non videtur improbabile, cum non constet, an scriptura ibi requiratur pro forma, prout diximus in simili casu l. 4 n. 123, v. Hic. Dicit autem Diana l. c. cum Rodriq. et Villab. ac Barbos. All. 102 n. 57, cum Delacrux, quod etiàm juxtà primam sententiam (quàmvis adhùc repugnet Sanch.), licentia in scriptis non requiratur in casibus ordinariis, quandò causa est manifesta, puta in ingressu Medici,

Confessarii, Cœmentarii, et similium Operariorum quorum repentinâ operâ passim indigent Moniales, proùt explicat Glossa v. Causa in capite Periculoso, de Statu Regulari in 6.

Dubit. 4. An hujusmodi licentia debeat esse specialis? Resp. affirmativè, ità ut non sufficiat, si alicui concedatur licentia ad quoscumque casus, ad quos Superior potest eam præbere, ut expressè habetur in dicto c. Periculoso, ibi: *Nisi speciali licentia etc.* Dicit tamen de Alexand. c. 5 § 2 q. 5, cum Miranda, hoc non obstante, validam esse licentiam generalem, ut omnes Medici, Bajuli, et similes ingrediantur, quia licet sit generalis quòad personas, est tamen specialis quòad causam ingressûs: Sed huic minimè acquiesco, quia censeo, textum præfatum, et Concilium exquirere licentiam specialem, non tantùm ut Superior sciat ministerium ingredientium, sed etiàm qualitates personarum, nimirùm, an ingressuri sint viri probi, maturæ ætatis, et similia. Benè tamen poterit Prælatus generaliter committere Abbatissæ, vel Confessario aut alteri viro prudenti facultatem concedendi licentiam aliis ad ingrediendum, ut dicetur in sequenti Dubio in fine.

Dubit. 5. A quo debeat concedi licentia ingrediendi 224
Monasteria Monialium? Si Monasteria sint Episcopo subjecta, certum est ipsi competere jus concedendi licentiam, *auctoritate propria*, *delegata* verò, si Monasterium immediatè subsit Summo Pontifici, ut in Trid. sess. 25 c. 5. Idem probabiliter docent Sanch. Dec. l. 6 c. 15 n. 30, et Bon. de Claus. q. 4 p. 2 n. 2, cum aliis de Prælatis habentibus jurisdictionem quasi Episcopalem in aliqua Diœcesi, et de Vicariis Generalibus Ordinum Militarium, quia hi sunt verè Ordinarii, aut saltèm nomine Ordinariorum comprehenduntur, ut probat idem Sanch. de Matrim. l. 3 D. 29 n. 35.

An autem possit hanc licentiam dare Vicarius Generalis Episcopi? Negant de Alexandro c. 7 § 2 qu 2 nisi de hoc habeat speciale Episcopi mandatum; et idem sentit Barb. All. 102 n. 38, citans Bonac. loc.

suprà cit., sed ibi hoc Bonac. non dicit : Undè satis probabiliter docet Sanch. Dec. d. n 30, cum Navar. et Llamas, quod in Monasteriis subjectis Episcopo Vicarius Generalis possit licentiam concedere sine speciali mandato. Idque probatur 1. Motu proprio S. Pii V. incipiente. Decori, dum ibi Pontifex explicuit, *Episcopum, aut alium loci Ordinarium*; Vicarius autem Generalis Episcopi benè dicitur Ordinarius, et nomine Ordinarii jam comprehenditur in omnibus Decretis, ut probat idem Sanch. eadem D. 29 de Matrim. n. 10 et 35. Probatur 2 ratione, quia Episcopus in Monasteriis ei subjectis procedit auctoritate ordinaria, Vicarius autem Generalis (ut probant Fagnan. l. 1 in c. Quoniam in Offic. deleg. n. 15, cum Imola, Cardinal. etc. et idem Sanch. d. D. 29 n. 16) potest omnia quæ potest Episcopus de jurisdictione ordinaria, quià cum Episcopo unum facit Tribunal. Secùs verò dicendum de iis quæ potest Episcopus de jurisdictione delegata, undè rectè subdit Sanch. Dec. eod. n. 30, in Monasteriis Sedi Apostolicæ subjectis Vicarium Generalem non posse dare licentiam sine speciali mandato Episcopi.

Vicarius autem Capituli Sede vacante potest utique concedere licentiam in Monasteriis Episcopo subjectis, quia succedit in omnia, quæ competunt Episcopis de jure ordinario. Sed difficultas est, an possit etiàm in iis quæ subduntur Sedi Apostolicæ? Affirmant de Alex. c. 6 § 2 q. 2 cum Mol. Pal. Barbos. et Tamb. quia talis jurisdictio ex delegatione Sedis Apostolicæ in perpetuum committitur muneri Episcopali, undè cum ipsa competat Episcopo de Officio, transit in Capitulum, sivè ejus Vicarium. Hanc rationem non approbat Sanch. d. n. 30. Attamen id alia ratione etiàm concedit, quia (ut ait) Concilii mens est, ut Capitulum possit dare licentiam, ne Monasteria remaneant absque Prælato, ad quem pro licentia recurrant.

Major difficultas est, à quo sit concedenda licentia si Monasterium Regularibus subsit? De Alexand. c. 6

§ 2 q. 1 propugnat licentiam esse impertiendam tàm à prælato Regulari, quàm ab Episcopo, afferens de hoc Decr. S. C. Concilii editum 13 Nov. 1610. Sed probabiliùs docent Fagnan. l. 5 in c. Nuper de Sent. exc. n. 17. Bon. q. 4 p. 2 n. 3, cum Rodriq. Graff. et Miranda, Croix l. 4 n. 76, cum Pal. et Piasec. ac Barb. All. 102 n. 41, (asserens oppositum ejusdem Decr. S. C. Conc. ab ipso visum, editum eodem anno, quo ipse scribebat, nempè circà annum 1628, ac Sanch. l. 6 c. 16 n. 13, cum Azor. Manuel., Llamas, et Nav., qui (ut refert Sanch.) testatur etiàm, declaratum fuisse à S. Pio V. quod licentia concedi possit et debeat à solo Prælato Regulari, scilicet à Generali aut Provinciali (vel etiàm ab immediato Superiore Monasterii, ut sentiunt Sanch. n. 15, et Bonac. l. c. cum aliis ab eo citatis, contra de Alex. l. c. qu. 2 et Suar. ab eo citatum). Ratio, quia Trident. prohibet ingressum, *sine Episcopi, vel Superioris licentia*; ergò loquendo disjunctivè, declarat, licentiam posse respectivè concedi vel ab Episcopo, vel à Prælato Regulari, prout cui Monasterium subest. Benè tamen advertit de Alex. d. q. 2 ex Decreto S. C. 21 Maji 1630, approbato ab Urbano VIII. licentiam concedendam à solo Episcopo, etiàm quòad Monasteria exempta, ubi talis viget consuetudo.

Abbatissa autem nequit de jure ordinario hanc licentiam dare, ut dicunt de Alex. c. 7 § 2 q. 2 et Sanch. n. 22, cum Nav. Azor. Man. etc. contra aliquos ibi citatos n. 21. Benè verò Episcopus potest delegare, Abbatissam, vel Confessarium, aut alium prudentem virum, ad hanc licentiam concedendam, ut addunt Bon. p. 2 n. 5, de Alex. l. c. Sanch. n. 23, cum Nav. Man. et Graff. ac Barbos. l. c. nu. 53 contra Suarez.

Dubit. 6. Quæ causa requiratur ad hanc licentiam concedendam? Resp, ad licentiam impertiendam non sufficit quidem quælibet causa, sed requiritur necessitas, ut præscribit Trident. cap. 5 sess. 25 illis verbis: *Dare autem tantùm Episcopus, vel Superior licentiam debet in casibus necessariis.* Necessitas autem hæc debet esse ex parte ipsius Monasterii, 225

quia ad ipsius Monasterii solam utilitatem permittitur ingressus; non enim sufficit si sit tantùm ex parte extraneorum, nisi jus naturale aut Divinum aliud suadeat, ut ex communi dicunt Bon. q. 4 p. 4 n. 8, et Alex c. 7 § 3 q. 2 ex Declar. S. C. die 9 Sept. 1611. Undè ait Diana p. 3 tr. 3 R. 30 ex alio Decr. S. C. non effugere excommunicationem uxores, quæ adhùc cum licentia Ordinarii intrarent Monasterium causâ adulterii, vel dissensionis cum viris, cum S. C. rarò hanc licentiam concedat. Et sic pariter nec valet licentia ad collocandam in Monasterio aliquam fœminam, ne redeat ad vomitum, ut de Alex. l. c. ex alio Decr. S. C. 18 Aug. 1588. Neque ad docendum Moniales artem, nisi quandò in Monasterio *nulla* adesset alia perita; præfatus de Alexand. ex alio Decr. S. C. 11 Mart. 1586. Notant tamen Pignatel. t. 7. Con. 47 n. 42, et ipse de Alex. ibid. ex S. Congr. posse Ordinarium dare licentiam intrandi puellæ, de qua controvertitur, ut in Monasterio ad tempus maneat, donec lis terminetur.

Talis verò necessitas ex parte Monasterii, non strictè, sed latè sumitur, intelligitur enim necessitas moralis, nempè cum intervenit quævis causa rationabilis, sivè probabiliter justa; ità Sanch. Dec. l. 6 c. 16 n. 4. Bon. q. 4 p. 4 n. 2, de Alex. c. 7 § 3 q. 1 cum Delbene, et Barb. All. 102 num. 48, cum Miranda, Portel. et Campanile. Dicitur, *causa probabiliter justa*, nam dubiè justa non sufficit, ut rectè advertunt ib. Sanch. et Barb. qui insuper (contra Bon.) censet, minorem causam requiri pro ingressu fœminæ in Monasterium Monialium, quàm viri: et pro ingressu diurno, nocturno, et pro ingressu consanguineæ, quàm extraneæ: et pro ingressu in priora receptacula, quàm in interiora In necessitatibus autem urgentibus, quæ moram non patiuntur, si aliàs grave damnum immineret, non requiritur ulla licentia ad ingrediendum, proùt in casu mortis, incendii, violentiæ, et similium, quia lex humana in tanto discrimine non obligat, ut rectè docent Sanchez n. 34, et de Alex. c. 7 § 2 q. 6

cum Navarruv. Graff. et communi. Hinc potest quivis Sacerdos in casu repentinæ mortis ingredi ad ministrandum Moniali Sacramentum Pœnitentiæ, aut Eucharistiæ, et etiàm extremæ Unctionis, ut probabiliter ait de Alex. Et tunc ne Abbatissæ quidem licentia requiritur, ut etiàm probabiliter censet idem de Alex. q. 7 cum Nav. Graff. et aliis pluribus (contra Sanch. n. 36), quia tunc licentia rationabiliter præsumitur concedi immediatè à Papa. Excipe nisi Abbatissa habeat generalem facultatem à Prælato præbendi licentiam.

Hîc autem notandum, quod Medicus non possit in- 226
gredi nisi ex licentia renovata singulis trimestribus, ut ex Decret. Sacr. Congr. edito die 27 Mart. 1588, (vide de Alex. c. 7 § 5 qu 1.) Necnon debet associari à duabus Monialibus senioribus; et intrare solus, nisi infirmitas sit valdè gravis. Medicus autem non potest ingredi sub initio Quadragesimæ ad cognoscendum, quibuscum Monialibus sit dispensandum, quia hoc potest præstari ad crates, de Alex. ib. qu. 2. Posset tamen ingredi ad invisendam Monialem decumbentem in lecto, et dubitantem, an febri laboret, licet posset ipsa sine gravi damno accedere ad januam, si illùc renueret ire ob erubescentiam. Ità Bonac. qu 4 p. 4 n. 5, et de Alex. d. qu. 2. Medicus verò extraordinarius nequit ingredi ad libitum Monialium, sed tantùm in defectu ordinarii, vel quandò cum ordinario habendum est collegium; de Alexand. qu. 3 cum Barchio. Chirurgus potest quidem intrare ad secandam venam, et etiàm Pharmacopola ad docendum (si opus sit), quomodò medicamentum sit parandum, Sanch. l. 6 c. 16 n. 59, et de Alex. qu. 4. Factores, Notarii, et similes etiàm ingredi possunt, si necessitas urgeat, puta ad judicandum de ruina imminente, ad inveniendam scripturam necessariam in Archivio, ad faciendum testamentum puellæ, de Alex. qu. 5. Sic etiàm ingredi possunt ex licentia fabri, hortulani, fabricatores, putearii, putatores, molitores, et similes, qui artem suam non possint extrà commodè exercere:

Item bajuli ad ferenda, quæ à Monialibus ferri non possunt. Si autem licentia nominatim sit data pro uno bajulo, isto deficiente, non potest alius substitui, nisi licentia esset indeterminata, v. gr. ut bajulus ingredi possit; ità Alex. qu. 7. Sanch. c. 16. Admittit etiàm Sanch Sartores, si extrà non possent commodè aptare vestes; et consentit Cassian. si adsit usus; Sed meritò id negant Bon. q. 4 p. 4 n. 11, et Pal. D. 4 p. 10 § 3 n. 11. An autem, concessâ licentiâ pro magistro artis cum discipulo, possit ingredi, vel immorari discipulus sine magistro? Negant Barchius ap. de Alex. § 5 q. 8. Nisi ex aliquo impedimento magister non potuerit ingredi, aut immorari. Affirmant verò alii, et de Alex. putat probabile, quia dictio *Cum* æquivalet dictioni *Et*. An autem possint admitti in Clausuram infantes nondùm doli capaces? Affirmat Barb. cum Navar. Azor. Bonac. com. etc., quia prohibitio principaliter afficit ingredientes: cum ergò infantes non ligentur præcepto ob carentiam usûs rationis, nec etiàm Moniales. Attamen S. C. sæpiùs declaravit oppositum: vide de Alex. qu. XI. l. c. Et tantò magis hoc dicendum de amentibus, ex quibus insuper potest facilè timeri periculum scandali.

227 Confessarius verò ingredi potest ad ministranda Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, et Extremæ Unctionis Moniali ægrotanti, quæ ad Confessionale non potest accedere? Et non solùm in periculo mortis, sed quoties ex præscripto Regulæ dispensatur Communio: Item quoties illa Monialis communicare consuevit; ità communiter Bon. q. 4 p. 4 n. 4 Barb. All. 12 n. 49, et de Alex. c. 7 § 6 q. 2 cum Sanch. Rodr. et communi, ex Declar. S. C. debet autem Confessarius ingredi indutus superpelliceo, et stola, atque sic ibi morari; debetque egredi, quin ad aliam Monasterii partem se divertat, etiàmsi esset ad visitandam aliam infirmam, quæ tamen non indigeat Sacramentis; de Alex. q. 2 et Barb. d. n. 59. Confessarius sæcularis intrare debet sine socio, ut S. C. declaravit; Regularis verò debet habere socium probatæ,

vitæ, et maturæ ætatis, ex Bulla Alexandr. VII. Dum autem Confessarius Confessionem audit, debent assistere Comitatrices ad januam, ità ut eum videre possint; vide de Alex. ibid. Potest etiàm Confessarius ingredi, et pernoctare in Monasterio, si Monialis laboret in extremis, de Alex. § 6 q. 3 ex Declar. S. Congr. Potest etiàm ingredi Confessarius ad benedicendum Monasterium à Spiritibus infestatum; de Alexand. q. 9, cum Navarr. Nald. ex Declar. S. Congr. An autem ad exorcizandam obsessam, S. C. die 10 Nov. 1582, annuit posse, si Sacerdos sit probatæ vitæ; sed posteà 1 Julii 1606, id prohibuit, et dixit, potiùs impetrandam esse à S. C. licentiam, ut Monialis illa exorcizetur in Ecclesia exteriori Monasterii, vide de Alex. ib. q. 5. Potest etiàm Confessarius post Sacramentum collatum dare Reliquiam ad osculandum, benedicere cellam, etc. et etiàm tunc de aliquo negotio temporali loqui; ità de Alex. c. 7 § 6 q. 9, Probabiliter dicunt plures de Alex. q. 10 ex Glossa in c. Decr. v. Debet, de Reg. Jur. in 6, quod si Confessarius extraordinarius, ingrediens cum licentia data pro una vice, non possit Confessionem excipere, vel perficere propter morbum, possit posteà iterùm ingredi sine licentia; Et idem dicunt, si Monialis confessa statim advocet Confessarium egressum, ad dicendum peccatum oblitum, cum illud spectet ad idem judicium. Prætereà sentit dè Alex. quod Confessarius, postquàm Confessionem Monialis infirmæ audierit, possit aliquod novum ædificium Monasterii benedicere, et etiàm deferre cuidam alii Infirmæ quamdam insignem Reliquiam, sic etiàm ait, posse ob aliquam justam causam eum immorari in Monasterio ab breve tempus ad intuendum Officinas, et ad tractandum aliquod temporale negotium.

Dubit. 7. an qui est ingressus Monasterium cum licentia, incurrat excommunicationem, aut graviter peccet, si finito negotio statim non egredietur? Resp. 1. Non incurrit censuram, licet ipse multùm immoretur, quia Clausura tum solùm violatur, cum sine licentia usurpatur ingressus; ità Sanch. Dec. l. 6 c. 228

16 n. 60. Bonac. q. 4 p. 5 n. 22, et Bordon. de Zerol. apud de Alexand. c. 7 § 3 q. 4. Et hoc ait Sanch. l. c. (contra Rodriq.) procedere etiàmsi quis immoretur ad malum finem, quia hic jam est cum licentia ingressus, ut Concilium permittit. Sed Bonac. l. c., censet quod esto hic non incurrat excommunicationem Trid. incurrat tamen excommunicationem Papæ reservatam in Decr. S. C. edito jussu Clem. VIII. die 22 nov. 1622. ubi excommunicantur omnes *violantes Clausuram ad malum finem*; hunc enim ait jam violare Clausuram immorando cum prava intentione, sed huic responderi potest, quod cum agatur de pœnis, violatio illa strictè intelligenda sit, proùt intelligit Concilium, nempè de ingressu et egressu sine licentia.

Resp. 2. E contrario non excusatur à peccato mortali, si mora sit longa, quia delinquit adversùs obligationem Clausuræ : Secùs si mora sit brevis, cum in hoc præcepto non immorandi admittatur parvitas materiæ; ità communiter Sanch. et Bon ll. cc. ac Barbos. All. 102 n. 56, cum Miranda, et Rodriq. Imò Sanch. ib. ac Molin. Rodr. et Miranda apud Bon. dicunt, eum, qui parùm immoratur, excusari etiàm à veniali, tum quia sic usu receptum est etiàm apud viros timoratæ conscientiæ; tum quia, cum hoc præceptum sit morale, morali modo accipiendum est. In hoc autem brevem moram censet Diana p. 3 tr. 2 R. 51. cum Villal. esse quadrantem.

Dubit. 8. an incurrat excommunicationem qui ingreditur cum licentia, et ex causa justa, sed simùl cum intentione prava? Sentit Bon. Dub. 4 p. 5 n. 18, esse probabile, quod hic incurrat, quia non præsumitur Superior in eo casu licentiam concessisse. Sed oppositum tenet de Alex. c. 7 § 3 qu. 5, et meritò id probabile censet ipse Bonac. cum Rodriq. et Zerola, quibus adhæret quoque Sanch. l. 6 c. 16 n. 68 et c. 17 n. 28, quia censura fulminatur tantùm in ingredientes sine licentia, non autem in eos qui cum licentia intrant, etsi ex malo fine; pœnæ enim strictè sunt intelligendæ, et prava intentio non tollit primam

ingrediendi causam, propter quam data est licentia.

Moniales autem Clausuram violantes, necnon alii 229
concedentes illis violare; sivè eas comitantes, aut receptantes, pariter excommunicationem papalem incurrunt, Const. S. Pii V. quæ incurrit Decori, edita 1 Febr. 1509 ap. Sanch. Dec. l. 6 c. 11 n. 35, ubi contrà excusatur egressio, si adsit justa causa, nempè (ut ibi dicitur) *magni incendii, vel infirmitatis, lepræ, aut epidemiæ.* Nomine autem *Epidemiæ* declaravit S. Con. ap. Alex. c. 7 § 9 q. 2, intelligi tantùm veram et realem pestem. Sed dicunt Bon. q. 1 p. 9 n. 2. Holzm. t. 1 p. 480 n. 592, et Sanch. l. c. n. 35, cum Nav. Manuel, et Cenedo, venire non solùm morbum verè pestilentem, sed quemcumque morbum contagiosum, qui alios inficere soleat, proùt est morbus S. Lazari, ignis sacri, et similium, casu quo Monialis infirma non possit curari in Monasterio sine periculo infectionis aliarum. Idque inferunt ex cap. Periculoso de Statu Reg. in 6, ubi prohibetur egressus Moniali, *nisi fortè tanto et tali morbo evidenter earum aliquam laborare constaret, quod non possit cum aliis sine gravi periculo seu scandalo commorari:* E converso rectè ait Bon. l. c. n. 18, cum Rodr. Zerola, Gutt. et Cord. ac Barb. All. 102 n. 20, cum Miranda, Sorbo, et Cenedo (contra Nav. Azor. Suar. et Graff.) non sufficere ad egrediendum infirmitatem gravem sine periculo infectionis aliarum, tum quia hic casus non excipitur in Cons. S. Pii; tum quia aliàs magnum sequeretur damnum Clausuræ, cum tales morbi in Monasteriis sint frequentes. Docent autem Sanch. c. 15 n. 60 et 61, et Bon. n. 21. Monialem, finita curatione, aut cessante causa egressûs, statim tenêri reingredi: illud tamen *statim* rectè dicunt intelligi moraliter; undè excusant Monialem à mortali, si moretur extrà per unum vel duos dies. Item ait Sanch. c. 16 n. 69, illam non incurrere excommunicationem, si extrà commoretur, quia ipsa jam egressa est cum licentia. Quàmvis autem in c. Periculoso, fiat mentio de sola causa incendii, etc. ut suprà, benè tamen ajunt Sanch. c. 15 n. 37 et

44. Bon. n. 6 et 7, ac de Alex. c. 7 § 9 qu. 2, cum Nav. et Barb., sufficere ad egrediendum causas similes, ut bellum imminens, inundatio fluminis, aut ædificii ruina. Quandò verò patet aditus et tempus, nempè si periculum patitur moram, requiritur omninò ex præfata Bulla S. Pii V. ad egrediendum licentia in scriptis ab Episcopo, et etiàm à Prælato regulari, si Monasterium sit exemptum, cum ibi dicatur: *Sitque causa hæc cognita, probata, atque in scriptis expressa per Superiores, et simùl per Ordinarium.*

An autem incurrat excommunicationem Monialis egrediens extrà Monasterium ad unum tantùm pedem? Negant Graff. Nald. Meroll, et adhæret Croix l. 4 n. 85 et l. 1 n. 673, si statim redeat. Sed probabiliùs affirmant Bon. qu. 1 p. 8 n. 6, et Sanch. lib. 6 cap. 16 n. 70. Valdè tamen rationabiliter excusanda est cum Sanch. Monialis, quæ non egreditur toto corpore extrà Clausuram, ut dicunt Sanch. et Bon. ll. cc.

Notandum hîc ex Decr. Clem. VIII. (apud Pelliz. c. 7 q. 7 n. 22) unamquamque Monialem debere solam dormire, ideòque tot cellas in unoquoque Monasterio faciendas esse, quot ibi degunt Moniales. Idem declaravit S. C. Episcop. et Regular. apud Ferrar. Bibl. t. 5 v. Moniales art. 2 n. 7. Sic etiàm S. C. Episcop. et Regular. apud eumdem Ferrar. l. c. art. 1 n. 5 pluries statuit, Puellas commorantes in Monasteriis Monialium causâ educationis debere habere locum separatum à Monialibus pro dormitione, sicùt et pro operibus.

230 Hæc quòad Clausuram Monialium. Adest autem alia excommunicatio Papæ reservata contra mulieres violantes Clausuram Religiosorum, lata à S. Pio V. in Bulla Regularium, an. 1566 et in alia Greg. XIII. Ubi gratia, edita 13 Jun. 1575 quas referunt Bon. de Claus. q. 5 p. 3 n. 1. Salm. tr. 15 c. 5 n. 176 et Spor. t. 3 p. 100 n. 159. Hancque excommunicationem incurrunt non tantùm fœminæ, quæ prætextu facultatum prætendunt ingredi in Monasteria virorum vel mulierum, ut declaravit Greg. XIII. sed etiàm illæ, quæ

sine tali prætextu Conventus virorum ingrediuntur, ut per aliam Bullam editam die 16 Jul. 1570 quæ incipit, *Romanum Pontificem*, idem S. Pius V. declaravit, dicens: *Declaramus fuisse et esse mentem nostram, quod dictæ litteræ non solùm comprehendant mulieres habere prætendentes Indultum ingrediendi Monasteria, sed etiàm quascumque alias, tàm in genere quàm in specie etc.* Et ità communissimè et rectè tenent Pall. tr. 16 D. 4 p. 8 n. 1. Suar. de Rel. t. 4 tr. 8 l. 1 c. 7 n. 9. Bon. l. c. Nav. c. 27 n. 105 et Salm. l. cit. n. 176 cum Lez. Pell. Garc. etc. contra Laym. Delb. etc.) Idemque docet Sanch. Dec. l. 6 c. 16 n. 79 qui cum Suarez dicit, quod Auctores ideò contrarium tutati sint, quia non legerunt præfatam Declarat. S. Pii V. Nec obstat id, quod objiciunt Laym. et Delbene apud Salm. n. 195 nempè quod, cum Greg. XIII innovaverit solam priorem Const. S. P. V. *Regularium*, faciendo tantùm mentionem de fœminis prætextu facultatum ingredientibus, videatur secunda Const. S. Pii, *Romanum Pontificem*, vel non fuisse promulgata, vel non recepta. Nam respondetur, ex eo, quod præfata secunda Constitutio fuerit posita in Bullario S. Pii, et ex praxi atque stylo S. Pœnitentiariæ satis ostendi, quod præfata secunda Constitutio jam fuerit promulgata, et usu recepta. Et hîc insuper notandum, quod ex Bulla Gregorii, *Regulares*, præsertim Superiores, præter pœnas suspensionis à Divinis, et privationis Officiorum, ac inhabilitatis ad alia, latas in Bulla S. Pii, incurrant etiàm excommunicationem, si ingredi faciunt, vel permittunt mulieres prætextu facultatum in sua Monasteria. An autem Regulares admittentes fœminas ingredientes sine prætextu incurrant excommunicationem? Negat Fill. tr. 15 c. 5 q. 7 n. 119 ac Bonac. p. 3 n. 2 putat probabile, quia S. Pius jam declaravit mentem suam, quod in prima Bulla comprehenderentur mulieres intrantes etiàm sine prætextu, sed Gregorius hoc non declaravit.

Excipiuntur tamen ab hac prohibitione I. Reginæ, 231
Electrices, et similes, earumque filiæ, ut docent

Suar. de Censur. D. 22 sess. 6 n. 12. Sanch. lib. 6 c. 17 n. 9. Bon. qu. 4 p. 2 n. 5. II. Fundatrices, quæ fundum concesserunt, vel situm Monasterii, vel propriis sumptibus illud ædificari fecerunt, aut reditibus dotaverunt: quibus insuper remittitur decens comitatus aliarum; Sporer l. c. et Elbel n. 650. Hoc tamen declaravit regnans P. Bened. XIV. in Bulla *Regularis*, (quam reperies in initio hujus Operis) intelligi, dummodò habeant privilegium à Sede Apostolica in forma Brevis, illudque exhibeant locorum Ordinariis, vel Præsulibus Monasterii. III. Fœminæ necessariæ ad curationem alicujus Religiosi (intelligendum cum licentia Superioris): vel quæ fugerent ad evitandam necem, Sporer, et Elbel ll. cc. Nomine autem *Conventûs*, dicunt Pal. tract. 16 D. 4 p. 4 n. 6 et Elbel p. 642 cum Sanch. Laym. et aliis, non venire domos privatas, seu Residentias, ubi unus vel alter Religiosus habitare consuevit, quia hæ nequeunt dici conventus. Nec venire domos, addit Elbel, ubi Religiosi degunt causâ ædificandi Monasterium, nisi ibi sufficientia sint habitacula, ità ut Communitas regulariter jam vivere possit. Cæterùm ait idem Elbel. nu. 671. quòad modum servandi Clausuram, attendendas esse legitimas consuetudines ac rationabiles, auctoritate Superiorum approbatas: non autem eas, quæ potiùs abusus, et corruptelæ dicendæ sunt. Dicunt autem Barb. Bonac. etc. Sacristia Regularium esse Clausuram; sed P. Ferraris (Bibliot. verb. Convent. n. 14) asserit praxim ferè undique esse contrarium.

832 Hîc autem refert plura annotare circà prohibitionem indictam in Jure, et in Casu reservato in Dicecesi Neapolitana, viris colloquendi cum Monialibus. Pro hac sciendum in Concilio Lateranensi anno 1179 ut habetur in c. Monasteria, de vita, et Honest. Cleric. latam fuisse excommunicationem ferendæ sententiæ ab Episcopo contra Laicos, et suspensionem in Clericos frequentantes Monasteria Monialium, his verbis. *Monasteria Monialium, si quisque Clericus sine manifesta et rationabili causa frequentare præsumpserit,*

per Episcopum arceatur; et si non destiterit, ab Officio Ecclesiastico reddatur immunis; Si Laici, excommunicationi subdantur. Per quot autem vices hæc frequentatio constituatur, Glossa in cit. c. Monasteria, censet constitui per duas vices, scilicet uno die, vel duobus continuis, ut dicit Gratianus. Verùm communiùs Nav. et Manuel putant constitui per tres vices tribus diebus continuis, ut etiàm Sanch. Dec. l. 6 c. 16 n. 22 et Bon. de Claus. t. 1 q. 3 p. 2 n. 4 vel per unam vicem singulis mensibus, ut iidem Sanch. et Bon. aut quater in eadem hebdomada, ut ait Bon. qui contra addit cum Nav. et Manuel apud Sanch. non constitui frequentiam; si sit quater in anno, sivè semel in trimestri. In hoc tamen ultimo casu dicit Barb. All. 102 n. 70 posse Episcopum excommunicare accedentes, si velit.

Circà Regulares autem ipsis jam priùs specialiter interdictus fuerat accessus ad colloquendum cum Monialibus in VIII. Synodo an. 787 ut habetur in c. Definimus 21 Caus. 28 q. 2 ubi: *Adulterium intercipi, si habeat aditus Monachus ad Monacham secretò singulariter ad collocutionem.* Prætereà, in Decreto S. C. edito jussu Sixti V. an. 1590. Regularibus colloquentibus cum quibuscumque Monialibus, sivè sui, vel alterius Ordinis, vel cum qualibet muliere in Monasterio degente, imposita est pœna privationis Officii, vocis activæ et passivæ, ipso facto incurrenda. Confessariis autem Regularibus fuit interdictum, ne in ædibus monialium Monasterio contiguis pernoctarent, aut facerent, ut alii pernoctarent, vel alias secum retinerent; item ne in iis cibum sumerent extrà tempus Confessionum generalium. Et hæc lex veriùs obligat sub mortali, ut docent Bonac. q. 3 p. 4 n. 4 cum Sayro, Homob. et Barchio, ac Ciera D. 6 n. 26 v. Verum, cum Posteà Verricel. Donato, Lamas, et Manuel (contra Navarr. et Pal.) ex Decreto S. C. Conc. edito 1 Jul. 1626 ubi declaratum fuit, Regulares accedentes ad Monasteria Monialium contra formam præfati Decreti editi mandato Sixti V. *ultrà pœnas incurrere etiàm pœ-*

nam peccati mortalis. Item hîc notandum, quod in præfato Decreto Sixti V. dictum fuerit, Regulares tantùm à S. C. impetrare posse licentiam ad colloquendum cum Monialibus; Sed eadem S. C. Conc. in alio decreto (in extensum relato à Bon. q. 3 p. 4 num. 4 et à Ciera D. 6 n. 26) de mandato Urb. VIII. 20 nov. 1623 concessit *locorum Ordinariis, ut, quatenùs sibi visum fuerit in Domino expedire, licentiam concedere possint per quatuor vices ad summum quolibet annò cuique Regulari, ut Moniales sibi in primo et secundo tantùm consanguinitatis gradu conjunctas conveniré, et alloqui possit. Id verò ut nullo modo liceat diebus festivis, aut Adventu, Quadragesima, feria sexta, sabbato, et vigiliis: prædictaque licentia obtenta ab Ordinario, et ab alio ad quem spectat eam concedere, assignetur Confessario ordinario Monasterii, qui penes se retinere debeat, isque associet et præsens sit: et Auscultatrices de more, non aliæ, assistant: prædictaque licentia pro die et hora certa, et in scriptis concedatur, in librisque Cancellariæ ejusdem Ordinarii annotetur. Quod si Ordinarii aliter, quàm servatâ formâ supradictâ licentiam concesserint vel permiserint, sciant se intentionis SS. D. N. trangressores; Regulares autem pœnis in supradicto Decreto* (scilicet Sixti V.) *contentis, ac si nullam licentiam obtinuissent, se noverint addictos, etc.*

Sed postquàm hæc scripsi, inveni, quod cum à S. C. Conc. fuisset Quæsitum, an Regulares accedendo ad colloquendum cum Monialibus sine licentia Episcopi, peccent mortaliter, etiàmsi accedant ex rationabili causa? S. C. die 26. Nov. 1682. ut habetur apud Monacell. Tom. I. Append. p. 436. respondit, non licere sine licentia Episcopi. Et idem habetur in Bulla Gravissimo, edita die 31. Octob. 1749. à Ben. XIV. (vide in Bul. t. 2. ibi n. 32.) in qua refertur, vetitum fuisse Regularibus à S. C., ne accederent sine licentia Episc. ad Monasteria Monialium, nec etiàm ipsis subjecta. His autem positis videntur hodiè Regulares (quidquid alia Decreta priùs statuerint, quæ in desuetudinem abierunt) licitè posse accedere

toties quoties ad colloquendum cum Monialibus ex licentia Episcopi.

Hæc præscripta sunt de jure communi; In omnibus autem ferè Diœcesibus, et signanter in Neapolitana adest casus reservatus cum excommunicatione *in loquentes sine Archiepiscopi, vel Vicarii Monialium licentia cum Monialibus in Monasteriis etiàm exemptis, vel cum aliqua aut aliquibus earum, etiàmsi sit Conversa, aut Novitia, sivè educationis, sivè alterius rei causâ ibid. commoretur, conjunctis in primo vel secundo consanguinitatis gradu dumtaxat exceptis. Declarante, quod qui facultatem obtinuerit loquendi alicui prædictarum, non possit dictâ operâ et ex professo aliis loqui. Insuper* (excommunicantur) *ii præsertim qui cum aliqua ex prædictis aut coram ipsis, tàm in Monasteriis, quàm Conservatoriis, seu Collegiis commorantibus, de rebus obcœnis per verba aut actus impudicos præsentes egerint, absentes verò per litteras aut internuncios. Necnon viri aut mulieres, sivè intrà sivè extrà Monasterii vel Conservatorii aut Collegii septa, qui prædictas litteras vel mandata detulerint.*

Dubit. 1. An tali prohibitione vetetur solus ac- 233
cessus sine collocutione? Affirmant Sanch. Dec. l. 6 c. 16 n. 112, et Bon. de Claus. D. 3 p. 1 n. 3, cum Nav. et Rodr. Hinc dicunt prohiberi accessum ad Monasterium, etiàm ad inspiciendas Monialea. Sed probabiliùs de Alex. c. 7 § 10 q. 1, ex Januar. et Jordan. dicit vetari accessum formalem, scilicet cum effectu; Undè accessus prohibitus duo importat copulativè, nempè accedere ad locum, et colloqui; sic enim clarè colligitur ex cit. c. Definimus, quo simultaneè prohibetur *aditus ad collocutionem*; et ex Decr. mox suprà relatis editis de mandato Sixti V. et Urb. VIII. ubi semper fit mentio copulativè de accessu, et colloquio.

Hinc probabiliter dicunt Diana p. 3 tract. 2 R. 48 de Alex. l. c. cum Lez. Tamb. et Januar. et consentit idem Bon. l. cit. n. 2, cum Graff. et Homob. (contra Meroll. et Pasqual.) per se loquendo, non esse vetitum colloqui cum Monialibus è domo propinqua, quia

deficit accessus; Sicùt nec etiàm scribere, ut Bon. D. 3 p. 2 n. 5. Mazz. t. 3 p. 534, et de Alex. ib. cum Barb. Riccio, Tamb. Januar. et alïs. Sic etiàm non prohibetur colloqui per nuncium transmissum, Bonac. p. 1 n. 2, cum Graff. et Homob. ac Mazzot. l. c. cum Quarti, Januar. et Diana. Dixi *per se loquendo*, nam juxtà casum reservatum Neapoli, ut benè notant Ciera D. 6 n. 26, et idem Mazz. p. 523 v. Not. 1. incurrunt excommunicationem etiàm qui colloquuntur è dòmibus propinquis, et etiàm qui loquuntur Moniali nihil respondenti; ibi enim excommunicantur non solùm colloquentes, sed simpliciter *loquentes*: Item omnes *absentes*, qui cum Moniali, vel alia degente in monasterio, vel Conservatorio, *de rebus obscœnis egerint per litteras, aut internùncios*.

234 Dubit. 2. An loquentes per nutus aut signa non obscœna, incurrant casum reservatum? Affirmant Mazzotta t. 3 p. 534, cum Quarti, Januar. Graff. et Baucio, quia conceptus alteri manifestantur tàm verbis quàm signis. Sed meritò probabile putat oppositum ipse Mazzotta cum Pelliz. Tamb. et Diana, nam locutio per signa non est propriè locutio; prohibitiones autem tamquàm odiosæ strictè sunt intelligendæ.

235 Dubit. 3. An sit peccatum mortale semel colloqui cum Moniali? Loquendo de jure communi, Sanch. Dec. l. 6 c. 16 n. 120, cum Nav. censet, quod etiàm frequenter, et sine justa causa cum Monialibus colloquentes non peccent mortaliter, nisi ipsi post monitionem Episcopi non desistant. At dicunt Bon. de Claus q. 3 p. 3 n. 1, et de Alex. c. 7 § 10 q. 2 cum Miranda, Rodr. et aliis. ex Decreto S. C. 1 Jul. 1606, quod hujusmodi Monasteria frequentantes, licet non incurrant pœnas nisi post monitionem Episcopi, tamen non excusentur à mortali, quia Decreto S. C. Conc. (edito ut suprà jussu Sixti V.) imponitur pœna valdè gravis, quæ non solet imponi nisi pro gravi culpa. Sed huic responderi potest, id ibi dispositum esse tantùm circà Regulares. Loquendo verò de casu reservato in nostra Diœcesi, nulli dubium, quin peccet

mortaliter qui adhùc semel per tempus notabile loquitur Moniali, ut benè ajunt Mezzot. p 343 et Circa Dist. 55 n. 9, cum Januar. et Quarti : ibi enim non frequentatio, sed sola locutio vetita est.

Dubit. 4. An in hujusmodi locutione detur parvitas materiæ? Negant de Alexand. c. 7 § 10 qu. 3, idque probat ex Decr. S. C. edito 1 Maji 1669, approbato ab Innoc. IX. ubi : S. Congreg. Conc. Trid. *habitâ notitiâ, quod nonnulli Regulares absque licentia crates Monialium adire et frequentare non dubitant, prætendentes non esse prohibitum per breve tempus etiàm ad quadrantem horæ cum dimidio, Moniales alloqui; ad hujusmodi perniciosos errores eliminandos, opinionem prædictam improbans ac damnans, declaravit, Regulares qui ad Monasteria Monialium, quàmvis ipsis Regularibus subjecta, absque legitima facultate accedunt, colloquendo etiàm per quodcumque modicum temporis spatium cum Monialibus, peccare mortaliter, eosque pœna excommunicationis, privationis vocis activæ et passivæ, aliisque statutis pœnis posse ab Ordinario tamquàm Sedis Apostolicæ Delegato coerceri.* Ex verbis igitur illis, *per quodcumque modicum temporis*, infert de Alexandro, non dari parvitatem materiæ in tali collocutione. 236

Affirmant tamen communiter Bon. de Claus. q. 3 p. 3 n. 1 Dian. p. 3 tr. 2 R. 48 v. Nota 6. Mazz. p. 534, cum Quarti, Veric. et Tamb. ac Ciera D. 6 n. 9, (cum Janu.) qui ait parvitatem materiæ ab omnibus in hoc admitti debere : et meritò, nam adhùc in præceptis divinis datur materiæ parvitas, quæ excusat à mortali, nisi (ut communiter DD. tradunt) in qualibet parva materia reperiatur tota malitia culpæ, ut est in perjurio, re venerea, et simonia. Discrepant verò AA. in assignando, qualis sit in tali collocutione parva materia. Ciera l. c. cum Januar. censet esse pauca verba, quæ Merolla ib. putat esse decem verba. Diana autem, et Mazz. putant esse spatium unius *Miserere*, et aliquid ampliùs. Demùm Quarti, et Vericelli apud Mazz. dicunt esse unum quadrantem. Neque videtur (ut putat de Alex.) Decreto Clem. IX. reprobata fuisse hæc

opinio; licet enim prohibeatur collocutio per quodcumque modicum spatium, id tamen declaratum est tantùm de Regularibus, quibus utique strictiùs vetita est collocutio cum Monialibus. Nec etiàm ibi omninò videtur, ut censet Ciera, rejecta esse opinio Quarti, nempè quadrantem esse materiam parvam; nam ibi veriùs non fuit damnata, nisi opinio de quadrante cum dimidio, verbis illis: *Prætendentes non esse interdictum per breve tempus, etiàm usque ad quadrantem horæ cum dimidio.* Propositio copulativè damnata est, scilicet, quod sit breve tempus, etiàmsi extendatur ad quadrantem cum dimidio. Si quis autem multoties per plurimos dies colloqueretur cum aliqua Moniali per aliquod tempus continuatum, etiàm per se non notabile, difficulter eum excusarem à mortali, et ab excommunicatione: quia tales collocutiones, licet non physicè, moraliter tamen conjungi videntur.

237 Dubit. 5. An liceat colloqui cum Moniali ob necessitatem, vel utilitatem spiritualem sine licentia? Affirmant Diana p. 3 tr. 2 R. 104 et Lez. Januar. Peyrin. Bord. etc. apud Mazz. p. 534, quia non præsumitur Prælatus velle impedire spiritualem Monialium profectum; sicùt enim taliter loquens potest colloqui cum excommunicato, ità cum Moniali. Sed negat Ciera D. 6 n. 8, et illi omninò ipse adhæreo; nam si aliis permitteretur loqui cum Monialibus propter hanc causam boni spiritualis sine licentia, id noceret bono communi, cum facilè plurimi hallucinarentur; et ideò bonum commune præferri debet privato. Præterquamquòd in nostro casu vix unquàm cesset adæquatè (nec etiàm in particulari) finis prohibitionis, eò quod de se facilè in tali collocutione subsit periculum, quod inter se loquentes Moniales aliquo affectu capiantur, et ipsorum conversatio ex spirituali deveniat carnalis. Hinc rectè decrevit S. Congr. die 26 Novembris 1632, (ut refert Bened. XIV. de Synodo tom. 3 p. 533,) nullam quàmvis honestam et rationabilem causam à gravi culpa excusare Regularem, qui colloquitur cum Moniali.

Dubit. 6. An liceat sine licentia loqui Abbatissæ? Affirmant Diana p. 5 tr. 2 R. 49 v. Not. 3 et p. 10 tr. 14 R. 49, cum Vidal. et Zambello, Pelliz. c. 5 n. 208, Mazzott. p. 536 item Lez. Tamb. et Januar. apud de Alex. c. 7 § 19 q. 5 ac adhæret Felix potestas p. 2 n. 1477, quia nomine Monachorum non venit Abbas, ut censet Glossa in c. fin. de Simonia, et ibi Pan. ac Card. ap. Dian. l. c. Negant verò de Alex. l. c. cum Megala, Calderin. et Rotæ Rom. ac Ciera D. 6 n. 11, cum Graff. et Meroll. Ratio, tum quia prædicta prohibitio non est odiosa, sed potiùs est favorabilis, cum ipsa valdè prosit spirituali profectui Monialium, tum quia Decreto S. C. edito jussu Sixti V. relato n. 232, v. Circà autem, vetatur locutio non solùm cum Monialibus, sed cum qualibet persona intrà Claustra degente, et in Const. Alex. VII. Sacrosancti (apud de Alex. d. q. 5) prohibetur hujusmodi allocutio etiàm cum Abbatissis, Priorissis, etc. Sed his non obstantibus non audeo improbare primam sententiam, præsertim quia Abbatissæ ut plurimùm eliguntur ex senioribus et prudentioribus, ipsæque frequentiorem necessitatem habent ratione officii tractandi cum extraneis. Ad decretum autem Alexandri respondet Potestas l. c. illud fuisse particulare pro Urbe Roma, fortè ob peculiares causas ibi emergentes. Præterquamquòd respectu Urbis ibi expressum sit, comprehendi etiàm Abbatissas. Si igitùr Pontifex, ubi voluit eas comprehendi, illas expressit, ergò ubi non exprimuntur, videntur non comprehendi, aliàs non erat opus eas exprimere. 238

Dubit. 7. Quinam eximantur ab hac prohibitione? Eximuntur 1. Conjuncti in primo et secundo gradu consanguinitatis, ut exprimitur in casu Neapoli reservato. Putat autem Ciera D. 6 n. 5, eximi etiàm qui sunt consanguinei in secundo et tertio gradu, quia in favorabilibus lata facienda est interpretatio. Sed huic opinioni non acquiesco, nam qui est in secundo et tertio, reverà non potest dici esse in secundo; ille enim secundus gradus computatur in Moniali respectu 239

ad stipitem, respectu verò ad colloquentem reipsa est in tertio, juxtà regulam à nemine in dubium revocatam, nempè consanguineos tot gradus distare inter se, quot gradibus remotior distat à stipite. Eximuntur 2 qui gravi metu ducti, honestè alloquuntur Moniales, quia in tali discrimine lex Ecclesiastica non obligat; est commune, vide Ciera n. 20. Eximuntur 3. Pauperes et publicè quæstuantes, ex usu et ex tacita licentia Superiorum. Et sic etiàm famuli deferentes dona, breviterque se expedientes; de Alex. c. 7 § 10 q. 14 et Mazz. p. 534, cum Pelliz.

240 Dubit. 8. An pueri impuberes eximantur à prohibitione loquendi Monialibus? Nulli dubium, quin ipsi, si essent doli capaces; si talem collocutionem frequentarent, non excusarentur à peccato, cum prohibitio in cap. Monasteria de Vita, et honest. Cler. omnes comprehendat, An autem in illis Diœcesibus, in quibus collocutio prohibetur sub excommunicatione Ordinario reservata, impuberes ab ea excusentur? Negat Graff. Sed veriùs affirmant de Alex. cap. 7 § 10 q. 9, cum Bon. Diana, et aliis, ex c. Pueris. de Delict. puer. ubi dicuntur pueri non esse puniendi sicùt puberes. Et hoc certum est in Diœc. Neapolit., ubi pueri minores 14 ann. expressè eximuntur à casibus reservatis.

241 Dubit. 9. An Regulares colloquentes cum Monialibus incurrant excommunicationem reservatam latam ab Episcopo? Adsunt quatuor sententiæ. *Prima* absolutè negat cum Diana, Lez. Quarti, et Merolla apud Ciera D. 6 n. 24. quia, licet Episcopi circà Clausuram Monialium ex Trid. sess. 25 c. 5, procedant ut Delegati Sedis Apostolicæ, tamen ibi nulla fit mentio facultatis ferendi censuras contra Religiosos. *Secunda* sententia omninò opposita, quam tenent Navar. Graff. et Campanil. ap. Barb. All. 102 n. 73, et cui adhæret Ciera n. 26, dicit, omnes Regulares, etiàm speciali privilegio donatos, incurrere excommunicationem latam ab Episcopo. *Tertia* sententia, quam tenent Januar. Duard. Fagund. et Riccius apud eumd. Ciera n.

25, distinguit et dicit, eos non incurrere, si monasteria sint Episcopo subjecta, quia cum in illis Episcopus procedat Jurisdictione ordinaria, ei non subduntur Regulares; secùs verò si sint exempta, quia in his Episcopi procedunt ut Papæ Delegati. *Quarta* demùm sententia communior, cui magis adhæreo, quam tenent Sanch. de Matrim. l. 7 D. 33 n. 23. Barbos. All. 103 n. 73. Bon. de Claus. q. 3 p. 4 n. 8. Fagnan. l. 4 in c. Quanto, de Priv. n. 9 et de Alex. c. 7 § 10 q. 12, cum Decr. S. C. 9 Apr. anno 1583, aliter distinguit et ait, quod Regulares si habeant speciale privilegium, quod non possint excommunicari aut suspendi ab Episcopis (proùt habent Mendicantes ex Compend. Privileg. v. Exemptio n. 9, 23 et 24, et Religiosi Soc. Jesu ex Bulla Pauli III. anno 1549.) hi non incurrant excommunicationem ab Episcopo latam; secùs verò, si tali privilegio careant. Idque probatur ex Bulla inscrutabili, edita 5 Febr. 1522 à Greg. XV, ubi sic dictum fuit: *Ad hæc tàm sæculares quàm Regulares nullis privilegiis et exemptionibus tueri se possint, quominùs si deliquerint circà personas intrà septa degentes, aut circà clausuram, aut circà administrationem bonorum Monasteriorum Monialium etiàm Regularibus subjectarum, ab Episcopo loci similiter tamquàm ad hoc Sedis Apostolicæ Delegato, quoties et quandò opus fuerit, puniri et corrigi valeant.* Undè infertur, quod Regulares speciali privilegio non muniti, incurrant excommunicationem latam ab Episcopo in colloquentes cum monialibus, sivè Monasterium sit exemptum, sivè subjectum Episcopo; quia etiàm in hoc Episcopus procedit contra Regulares tamquàm Delegatus Sedis Apostolicæ, aliàs in eos nullam haberet jurisdictionem puniendi et corrigendi; sicùt habere dicitur in Bulla. Secùs verò dicendum de Regularibus speciali privilegio gaudentibus; tale enim privilegium hoc importare debet, ut contra eos Episcopus nec etiàm ut Delegatus Sedis Apostolicæ possit procedere, quia, cum Regulares ordinariè in aliis sint exempti à jurisdictione Episcopi, quandò contra eos Episcopus pro-

cedit, semper ut Delegatus procedere debet. Hoc tamen intelligendum, si privilegium post Bullam Gregorii sit concessum, non verò si antè; dum in Bulla dicitur, *nullis privilegiis et exemptionibus tueri se possint, etc.*

242 Dubit. 10. An peregrini colloquentes cum Monialibus in aliena Diœcesi incurrant excommunicationem ibi reservatam? Adsunt tres sententiæ. *Prima* sententia absolutè affirmat, et hanc tenent omnes auctores citati l. 3 de Voto n. 332, in fin. qui dicunt, peregrinum etiàm ad breve tempus commorantem in aliquo loco, fieri illius Ordinarii subditum. Eamdem sententiam tenent de Alex. c. 7 § 10 q. 10 et Ciera D. 6 n. 31, sed aliis rationibus ducti, quæ meo judicio non suadent. *Secunda* verò sententia, quam tenent Januar. de Casib. reservat. Res. 34 n. 24 et Donatus in Praxi t. 4 de Access. ad Monial. tr. 6 q. 22 n. 8, dicit, comprehendi Peregrinos, si Monasteria sint exempta, quia in his Episcopi ex Trid. sess. 25 c. 5, procedunt ut Papæ Delegati, undè ipsi etiàm peregrini subjiciuntur. Secùs si Monasteria sint Episcopo subjecta, quia ex eodem Trid. in illis Episcopus procedit jurisdictione ordinaria, cui non subsunt peregrini per breve tempus commorantes, ut tenet probabilior sententia, juxtà dicta l. 1 de Legibus n. 156 v. Pro majori. *Tertia* verò sententia, quam tenent Pellizz. Diana, et alii ap. Maz. p. 536, qui non reprobat, dicit, peregrinos brevi alicubi commorantes non incurrere excommunicationem latam ab Episcopo loci, sivè Monasterium sit ei subjectum, sivè exemptum, propter rationem suprà allatam, quia peregrini non tenentur legibus loci. Nec obstare dicunt, quod ex Trident. Episcopi circà Clausuram Monasteriorum exemptorum procedant ut Papæ Delegati; nam hoc habent tantùm in ordine ad restrictionem et conservationem Clausuræ, ad quam non pertinet simplex locutio. Sed huic responso meritò contradicunt Januar. de Casib. res. Res. 34 n. 19 et Fagn. l. 5 in c. Quanto de Privil. d. 15 et 16, quia accessus ad colloquendum, juxtà sensum Doctorum,

spectat ad Clausuram, idque colligitur ex c. Periculoso de Statu Regul. (renovato à Trid. sess. 25 c. 5.) ubi dicitur : *Nullique ingressus, vel accessus* (nota) *pateat ad easdem, ut sic à publicis et mundanis conspectibus separatæ omninò servire Deo valeant liberiùs, et lasciviendi opportunitate sublata eidem corda et corpora in omni sanctimonia diligentiùs custodire.* Ergò non solùm ingressûs, sed etiàm accessûs prohibitio pertinet ad Clausuram, dum etiàm accessus præbet Monialibus lasciviendi opportunitatem, eisque obstat, ne corda Deo diligentiùs custodiant. Et ideò Episcopi in Monasteriis exemptis procedunt ut Papæ Delegati, quia ut tales sunt destinati à Trident. circà Clausuram Monialium, proùt declaravit S. C. ap. Fagnan. l. c. n. 31. His tamen non obstantibus, vide mox dicenda in fine numeri sequentis v. Sed quidquid.

Dubit. 11 An Episcopi colloquentes cum Monialibus in aliena Diœcesi incurrant excommunicationem latam ab Ordinario loci? Non videtur dubitandum, quia ex c. Periculoso, de statu Regul. in 6, etiàm Episcopi prohibentur à colloquendo cum Monialibus extrà suam diœcesim, vel intrà cum exemptis, dum ibi dicitur *nullique ingressus, vel accessus pateat ad easdem.* Nullibi enim habetur, quod Episcopi, aut etiàm Cardinales, sint exempti à communibus legibus, ut docet Bon. de Leg. D. 1 q. 1 p. 6 n. 35, cum Rot. Rom. et aliis : et hoc dicit cum Ugolin. procedere etiàm in odiosis. Quòad excommunicationem verò, Mazz. tom. 3 p. 534 in fin., et Diana ac Graff. ap. de Alexand. c. 7 § 10 q. 6, negant Episcopos eam incurrere, quia lex non ligat æqualem, ex c. Cum inferior de Major. et obed. Sed affirmat de Alexand. l. c. cum aliis, quia Episcopi in alieno territorio censentur privatæ personæ ex Panorm. Hostiensi, et aliis; undè ipsi subjiciuntur ac alii eisdem pœnis; et sic de Alexand. refert decisum à S. C. ap. Navarr. die 20 Maji 1619.

Sed quidquid dixerint Doctores præfati, hodiè con- 243
cludendum, tàm exteros, quàm Episcopos peccare

quidem accedendo ad colloquendum cum Monialibus existentibus in aliena Diœcesi, sed non incurrere excommunicationem; nam in Bulla Gravissimo Bened. XIV. edita die 31 Octobr. 1749 dicitur, quod tàm Episcopi, quàm exteri sint quidem subjecti Constitutionibus Ordinarii loci quòad auctoritatem directam, non verò quòad coactivam; quapropter, licet peccent, non tamen pœnas incurrunt, quia Episcopi, et externi non subjiciuntur auctoritati ordinariæ Episcoporum: *Cum verò* (verba bullæ) *iidem ordinariæ Episcoporum jurisdictioni minimè subsint, ideoque sint immunes à pœnis.* Ratio quippè est, quia etsi Episcopi sint Delegati Apostolici circà Clausuram Monialium; eorum tamen jurisdictio est ordinaria, tamquàm perpetuò annexa Episcopali officio, juxtà dicta l. 7 n. 794. Dub. 9.

BREVIS DISSERTATIO

Super Censuris circà Immaculatam B. V. Mariæ Conceptionem.

244 Antè omnia operæ pretium est recensere diversas Bullas à summis Pontificibus super hac materia emanatas.

Et I. Sixtus IV. in sua Extrav. *cum præexcelsa*, quæ habetur in 6. *Decretal. Extrav. Comm. de Reliq. et Vener. SS.* sic ait: *Cum præexcelsa meritorum insignia, quibus Regina cœlorum Virgo Dei Genitrix .... utpotè via misericordiæ, mater gratiæ et pietatis, amica humani generis, consolatrix, pro salute fidelium, qui delictorum onere gravantur, sedula oratrix, et pervigil, ad Regem, quem genuit, intercedit, debitum reputamus universos Christi fideles, ut Omnipotenti Deo de ipsius immaculatæ Virginis mira Conceptione gratias et laudes regerant, et institutas propterea in Dei Ecclesia Missas, et alia divina Officia, dicant et illis intersint.* Indè S. Pontifex eis, qui Missam, et Officium hujusmodi die festivitatis Conceptionis Mariæ, et per octavam dicunt,

et illis intersunt, eamdem Indulgentiam impertitur, quam lucrantur festo Corporis Christi. Idem Pontifex in sequenti Extrav. *Grave nimis, eodem tit.* edita ann. 1483. excommunicationem ipso facto imposuit asserentibus in concionibus, vel aliàs quomodolibet, esse hæreticos, vel graviter peccare, qui tenent B. V. Mariam præservatam fuisse à peccato originali, vel qui celebrant Officium Conceptionis, vel audiunt de hac conciones. Et pariter ibi excommunicantur qui pro veris tenent, vel legunt libros idem, ut suprà, asserentes. E converso etiàm ibi excommunicantur qui dicunt esse hæreticos, vel peccare graviter tenentes. oppositam sententiam.

II. S. Pius V. in sua Bulla 114. edita ann. 1570. incipiente, *Super speculam*, statuit: *Quatenùs nemo cujusque ordinis, gradûs etc. in popularibus concionibus vel ubicumque promiscua virorum, et mulierum multitudo convenire solet, de hujus controversiæ alterutra parte disputare, rationibus vel DD. authoritate asserendo propriam sententiam, et contrariam refellendo, aut impugnando, vel de hac quæstione ... vulgari sermone scribere, vel dictare, præsumat. Qui contra fecerit suspensionis pœnam à Divinis ipso jure incurrat, si fuerit in Sacris constitutus, et quocumque gradu, dignitate, et administratione sit ipso facto privatus, et ad eadem vel similia munera obtinenda vel obeunda perpetuò inhabilitatis censuræ ipso etiàm facto sit obnoxius; super quibus nisi à Romano Pontifice dispensari, aut absolvi non possit.* Cæterùm additum fuit: *Liceat doctis in publicis Academiæ disputationibus, ubi intersunt qui rem capere possunt, nec scandali substet occasio, de illa quæstione disserere; dum tamen neutra veluti erronea prædicetur.* Insuper S. Pius V. Festo Conceptionis B. V. mandavit recitari Officium de Nativitate, mutato verbo Nativitatis in aliud Conceptionis.

III. Paulus V. in sua Bulla 97. emanata anno 1616. (ut refert Illustriss. Episcopus Torni in Annot. ad Estium l. 2. Dist. 3 § 2.) interdicit sub pœna suspensionis, et aliis contentis in Bulla, S. Pius V. mandavit,

ne audeant cujusque conditionis, etc. personæ, in publicis lectionibus, concionibus, conclusionibus, aliisque actis publicis asserere, B. Virginem in peccato originali conceptam fuisse. Ulteriùs idem S. Pontifex mandavit sub eisdem censuris, et pœnis, *ut negativam opinionem, videl. quod non fuerit concepta cum peccato originali, in prædictis publicis actibus asserentes, aliam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo agent seu tractent.*

IV. Greg. XV. in sua Bulla 29. edita anno 1622. quam refert Bon. Tom. 3. Disp. 3. de Susp. q. 6. p. IV n. 2. prohibitionem extendit, et mandavit omnibus sub eisdem pœnis, ut suprà, *ut neque etiàm in sermonibus, et scripturis audeant asserere, quod Beatissima Virgo fuerit concepta cum peccato originali: nec de hac opinione affirmativa aliquo modo agere seu tractare. Per hoc tamen Sanctitas sua non intendit reprobare hanc opinionem, nec ei prorsus præjudicium inferre, etc.* Tantùm autem ab hoc Pontifice indultum fuit Fratribus Ordinis Prædicatorum, ut in privatis colloquiis seu conferentiis inter se dumtaxat, et non alios, possint de opinione affirmativa disserere, sine ulla censura.

V. Demùm accessit Constitutio Alex. VII. Sollicitudo omnium Ecclesiarum, edita ann. 1661 (quam refert illustriss. Torni in Annot. ut suprà l. c.) ubi S. Pontifex sic incipit loqui: *Vetus est Christi fidelium ergà ejus Beatiss. Matrem Virginem Mariam pietas, sentientium, ejus animam in primo instanti creationis, atque infusionis in corpus fuisse speciali Dei gratia, et privilegio, intuitu meritorum Jesu Christi ejus Filii humani generis Redemptoris, à macula peccati originalis præservatam immunem; atque in hoc sensu Conceptionis festivitatem solemni ritu colentium et celebrantium. Crevitque eorum, atque hujusmodi cultus post editas à fel. rec. Sixto IV. Prædecessore nostro in ejus commendatione Apostolicas Constitutiones, quas S. Conc. Trid. innovat.* Deindè addit: *Aucta rursus, et propagata fuit pietas hæc, et cultus ergà Deiparam.... ità ut accedentibus quoque plerisque celebrioribus Academiis ad hanc*

sententiam, jam ferè omnes Catholici eam complectantur. Deindè prosequitur : *Decreta Sixti IV. Pauli V. et Greg. XV. edita in favorem sententiæ asserentis, animam B. M. Virginis in sui creatione, et in corpus infusione Spiritûs Sancti gratiâ donatam, et à peccato originali præservatam fuisse; necnon et in favorem Festi, et cultûs Concept. ejusdem Virg. Deiparæ secundùm piam istam sententiam exhibiti, innovat, et sub pœnis, et censuris in eisdem Constitutionibus contentis observari mandat. Insuper omnes, qui præfatas Constitutiones ità pergent interpretari, ut favorem per illas dictæ sententiæ, et Festo, et cultui secundùm illam exhibito, frustrentur, vel qui hanc eamdem sententiam, seu cultum in disputationem revocare, et aut contra ea quoquo modo directè, vel indirectè quovis prætextu, scripto, seu voce loqui; concionari, tractari, contra ea quidquam determinando, aut asserendo, vel contra ea argumenta afferendo, et insoluta relinquendo, aut alia quovis excogitabili modo disserendo ausi fuerint*, præter pœnas in Const. Sixti IV. contentas concionandi, et publicè docendi facultate, nec non voce activa, et passiva in quibusvis electionibus ipso facto Pontifex privat. Idem Alex. VII. libros, in quibus præfata sententia; Festumque seu cultus secundùm illam in dubium revocatur, aut contra eam quomodocumque, ut suprà, aliquid scribitur, aut legitur, et disputationes contra continentur, post Pauli V. Decreta edita, aut in posterum quomodolibet edenda prohibet sub pœnis, et censuris in Indice librorum prohibitorum contentis, atque ipso facto absque alia declaratione pro expressè prohibitis haberi mandavit.

Hinc cum Bonac. To. 3. Disp. 3. de Suspens. q. 6 p. 245
4. inferuntur sequentia, et I. Incurrit pœnas inflictas qui diceret, defendi posse sententiam affirmativam, scilicet, quod Conceptio B. V. fuerit maculata; vel qui rationes ad eam probandam adduceret, nisi eas produxerit ad illis respondendum, quia hoc non esset agere de sententia affirmativa, sed de pia sententia opposita, ut ejus veritas magis eluceret; ut fusiùs mox explicabimus.

246 Infertur II. Pœnas etiàm incurrere, qui asserit Festum Conceptionis celebrari, quia B. Virgo sanctificata fuit in utero Matris, nam hoc pacto (rectè ait Bon.) satis apertè assereret per consequentiam necessariam, Deiparam fuisse in peccato conceptam, et indè sanctificatam. sanctificatio enim necessariò privationem sanctitatis supponit. Tantò magis, quod Greg. XV. mandaverit, ut in Missa, et Officio non alio, quàm Conceptionis vocabulo fideles uterentur. Insuper Alex. VII. in præcit. Bul. expressè prohibuit frustrari, aut interpretari, vel in dubium revocari ex quoquo modo directè, vel indirectè quovis prætextu favores per dictas Bullas præstitos piæ sententiæ, et Festo secundùm eam exhibito. Quinam autem esset favor præstitus sententiæ piæ, si Concepttionis nomine posset accipi sanctificatio B. V. in alio instanti, quàm in primo suæ Conceptionis? Et quàmvis aliàs impropriissimè acciperetur Conceptio pro sanctificatione; nam ità etiàm S. Jo. Baptista, et Jeremias possent dici sanctè concepti; attamen hæc etiàm impropria interpretatio vetita certè fuit ab Alex. VII. in sua Const. ut dixi, sub pœnis ibi contentis.

247 Infertur III. Pariter incurrere, qui transcribit sententiam affirmativam, ut indicet, se sectari eam; hoc enim esset saltèm de illa agere. Infertur IV. Transgredientem ipso facto incurrere suspensionem à divinis, et etiàm (ut probabiliùs tenet Bonac., contra alios) incurrere inhabilitatem ad Officia. Rectè verò dicit, eum non incurrere privationem Dignitatum, etc. nisi post sententiam Judicis. Infertur V. Pœnas supradictas non solùm incurri à constitutis in Sacris, ut præscribit S. Pius V. sed etiàm ab omnibus sivè Ecclesiasticis, sivè sæcularibus, ut extendit Paulus et Greg, XV. Infertur VI. ab his pœnis solum Pontificem absolvere posse, et Episcopum, quandò delictum est occultum.

248 Quòad tuentes autem sententiam Conceptionis immaculatæ, vetatur quidem eis sub eisdem pœnis sententiam oppositam censurare, et piam sententiam asserere tamquàm Dogma fidei. Non autem prohibentur eam rationibus, et auctoritatibus probare; nam licet

S. Pius V. in sua Bulla (ut suprà n. II. citata) prohibuerit in popularibus concionibus disputare de alterutra parte hujus controversiæ, rationibus, vel DD. auctoritatibus propriam sententiam asserendo, et contrariam refellendo : et insuper Paulus V. in alia Bulla relata n. III. mandaverit iis, qui piam sententiam tuentur, ut aliam opinionem in publicis actibus non impugnent, nec de ea aliquo modo agant, seu tractent, quibus verbis videntur hi Pontifices prohibuisse adhùc confutare fundamenta sententiæ oppositæ ; attamen dicendum, vel quod prædictæ Bullæ quòad hoc non sint usu receptæ, vel quod laudati Pontifices intenderint loqui tantùm de iis, qui pro pia sententia contendunt, acsi de *Dogmatibus esset*, juxtà verba quæ S. Pius subdit in dicta Bulla; vel quod vetaverint tantùm directè contrariam sententiam impugnare, non autem indirectè argumenta solvere, vel tandem omninò dicendum, easdem Bullas super hoc puncto moderatas fuisse ultimâ Bullâ Alexandri VII. ubi apertè permittitur argumenta solvere contrariæ sententiæ.

Quàmvis igitùr non liceat piam sententiam ut Dogma fidei defendere, licitum tamen nobis proculdubio 249
est, eam veram, et communem asserere cum Salman. Tract. 20 c. 9 n. 12. Abelly in sua Med. Theol. Tract. de Incarn. cap. 7 sect. 3. Imò eam vocare moraliter certam et proximè definibilem de fide, ut tenent Viva in Q. Prod. ad Trutin. et in suo Cursu Theolog. Schol. part. 8 p. 8. Disp. 1 q. 2 n. 7, cum Velasq. et Sifilino ; ut etiàm sentiunt Raynaudus in sua Pietate, Lugduni n. 29. Auctor Coronæ Virgineæ Propos. 102. Platellius part. 2 n. 353, Franc. Peyrin. in sua Theologia. Edmundus Simonet in suis Instit. Theolog. Tom. 1 p. 353. Cardin. Everardus in suo Exam. Theol. Lossada in sua Disc. Theolog. super defin. Immac. Concept. Idem tenent Duvallius 1. 2, qu. ult. de Peccatis, ubi sic conludit: *Satiùs puto dicere, opinionem nostram esse in apice certitudinis Theologicæ; nihilque ei pro fidei assensu, præter expressum Ecclesiæ definitionem, deesse.*

252 Tot igitùr auctoritatibus munitus idem ego ut minimus assero, et breviter hîc probabo. Protestor quidem nullatenùs me recedere velle à Pontificiis Decretis, quibus obediens subscribo, sed tantùm in meæ Reginæ obsequium hîc rationes promovere sententiæ piæ ad mentem alicujus dilucidandam, qui contrarium sentiret. Etenim reapse mihi videtur pia sententia, licet usque adhùc non sit de fide declarata, esse hodiè luce meridiana clarior.

251 Omitto eam probare Revelationibus, quas alii afferunt. Scriptum enim invenitur, Beatam Virginem sic revelâsse S. Birgittæ l. 6 c. 12 To. 2. *Omne peccatum Adæ segregatum fuit à me. Et c.* 49. *Et veritas est, quod ego concepta fuerim sine peccato orginali. Et c.* 45. *Sed scito, quod Conceptio mea non omnibus nota fuerit; sic placuit Deo, quod amici sui piè dubitarent de Conceptione mea, et quilibet ostenderet zelum suum, donec veritas claresceret in tempore opportuno.* Aliam affert Caramuel Revelationem factam à D. Th. Aquinate Ven. Dominico à Jesu Maria Generali Carmelitarum Excalceatorum, nempè revelatum eidem fuisse, quod futurum esset Concilium, quo immaculata Deiparæ Conceptio definiretur. Hanc autem Revelationem asserunt Suar. et Vasq., qui disp. 179 in 3 p. n. 78, contra eos, qui prædictas Revelationes tamquàm somnia fœminarum super hoc puncto contemnunt, sic subdit: *Revelationes figmenta mulierculârum appellare reverà temeritate non vacat.* Et paulò antè dixerat: *Bonaventura cautiùs de Revelationibus sui temporis locutus est, non audens reprehendere celebrantes hujusmodi Festum propter factas Revelationes. Petrus Canisius* ità quoque scripsit: *Neque tamen aspernemur, si quæ extent Revelationes, quæ bonarum fidem merentur, et Conceptionis doctrinam confirmant, cum scriptum esse sciamus: Spiritum nolite extinguere, Thess.* 5.

250 Cæterùm piæ sententiæ certitudinem illius fautores non jam intendunt ex his Revelationibus vindicare; firmiora adsunt argumenta ad eam probandam, ut ex hinc breviter exponam. Probatur I. ex Scriptura,

et præsertim ex illo (Cant. 4) : *Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te.* Hic autem textus litteraliter intelligitur de B. Virgine, et ex eo S. Ildeph. ac D. Th. 3 p. q. 27 art. 4 probant immunitatem Deiparæ ab omni culpa actuali. Si ergò ex hoc textu probatur B. Mariam nullam incurrisse actualem culpam, ex eodem etiàm probatur, eam nullam incurrisse culpam originalem, aliàs non esset tota pulchra. Hinc dixit Idiota (in Contempl. B. V. c. 3) : *Tota pulchra es, Virgo gloriosissima, non in parte, sed in toto, et macula peccati sivè mortalis, sivè venialis, sivè originalis non est in te.* Item quid significat illud : *Ave gratia plena, Dominus tecum*, quod dixit Angelus Mariæ? Quid illud : *Benedicta tu inter mulieres*, quod protulit Elisabeth ; Quid illud : *Fecit mihi magna qui potens, est*, quod ipsa B. Virgo pronunciavit? Nisi quod ipsa sola benedicta, inter mulieres propter culpam originalem maledictas, inter magna quæ Deus ei contulit, hoc maximum privilegium (utique negatum Angelis, et Adamo) obtinuerit : et divinâ gratiâ plena, idest numquàm à peccati labe inquinata, semper Deo amica et unita, ejus gratiâ fuerit decorata. Hoc enim expresset S. Aug. Serm. 11 in Natal. Dominicum, super enunciatis verbis : *Ave gratia plena*, ubi sic S. Doctor dicit : *Quibus ostendit ex integro* (nota hoc *ex integro*) *iram primæ sententiæ exclusam, et planam benedictionis gratiam restitutam.* Opponunt Adversarii illud Apostol. ad Rom. 5. *Omnes in Adam peccaverunt.* Sed respondetur, argumentum probare nimis, quia probaret esse de fide, quod B. Virgo maculata fuisset, quod nemo dicit, nec dicere potest. Itaque Scriptura hæc accipienda est cum exceptione B. Mariæ ; in Scriptura enim etiàm universaliter asseritur : *Non est homo, qui non peccet.* Paralip. l. 2. *In multis offendimus omnes.* Jac. 3 Et tamen de fide est, ut declaravit Trid. sess. 6. Can. 23. B. Virginem nullam culpam actualem commisisse.

Prob. II. Ex Bullis Pontificium ; Sixtus enim IV. 253
in sua Bulla : *Cum præexcelsa*, ut suprà, loquens de Conceptu Mariæ : dicit : *De ipsius immaculatæ Virgi-*

nis mira Conceptione. Cur mira, nisi immaculata fuisset? Idem Pontifex approbavit Officium B. V. Leonardi de Nogarolis, ubi non semel nominatur *immaculata Conceptio*, et asseritur; *Virginem per merita Christi prævisa ab omni macula præservatam.* Deindè Paulus V. expressè mandavit, ut fideles in Missa, et Officio hujus Festi celebrandi, non alio quàm Conceptionis nomine uterentur; ex quo videtur certum, Pontificem præcepisse hoc ad omnem æquivocationem tollendam, ne sub nomine Conceptionis sanctificatio Virginis in utero post primum instans, ut Adversarii intelligebant, intelligi posset. Sed maximè urget Bulla Alex. VII. ut suprà n. V. enunciata, quâ fuit declaratum ab Ecclesia celebrari Festum B. V. non quidem sanctificatæ post primum instans, sed à labe orginali in primo instanti suæ Conceptionis secundùm piam sententiam præservatæ. Et indè Pontifex prohibet omnem contrariam interpretationem directè vel indirectè quovis prætextu etiàm definibilitatis.

254 Prob. III. ex Conciliis. Prætermitto Conc. Basileense, in quo decretum fuit, piam sententiam esse tenendam. Quàmvis quòad hoc Concilium aliqui non frustrà notent; quod etsi Eug. IV. illud exauctoraverit, tamen (ut ait Raynaudus) Concilii Decreta, quæ nec ipsum Eugenium, nec auctoritatem Pontificiam tangebant, rata esse voluerit. In VII. autem Synodo Generali, act. 5 sic habetur: *Si quis non confitetur Sanctam semperque V. Mariam propriè ac verè Dei genitricem sublimiorem esse omni visibili, et invisibili creatura, anathema sit.* Quomodò B. Virgo posset dici sublimior omnibus Creaturis adhùc Angelicis, si aliquandò fœdata fuisset culpa originali, quâ non solùm inferior aliquandò omnibus Angelis, sed omninò gratiæ expers, et Dei inimica extitisset?

255 Accedit Con. Trident. quod revera voluit piam sententiam de fide expressè declarare, dum sess. 5, Can. 5 tantùm dixit: *Declarat tamen hæc ipsa S. Syn. non esse suæ intentionis comprehendere in hoc Dec. ubi de*

peccato originali agitur, beatam et immaculatam Virginem Mariam Dei genitricem, sed observandas esse Constitutiones fel. record. Sixti Papæ IV. sub pœnis in eis Constitution. contentis, quas innovat. Sed hîc obiter notandum illud, quod testatur Hieronymus Ormachæa Prolog. 3 in Cant. nempè se legisse Romæ totam sessionem Tridentini, ubi de hac quæstione tractatum fuit, et ferè nullum, qui non esset de familia S. Dominici, contra immaculatæ Conceptionis sententiam suffragium præstitisse. Addit Lancis. Tom. 1. Opuscul. 11 c. 13 p. 49. Concil. demùm conclusisse, ut declararetur, B. Virginem conceptam fuisse sine peccato orginali, sed ob instantissimas preces aliquorum Theologorum Sancti Dominici, ut supersederent Decreto usque ad aliud tempus, Concilium supersedit.

Quàmvis Trident. hoc Decr. tunc omiserit ema- 256
nare, in alio tamen Canone, quem emisit, certam nostram sententiam reddidit. In Canone enim 23 sess. 6 dixit: *Si quis hominem dixerit... posse in tota vita peccata omnia, etiàm venialia vitare, nisi ex speciali Dei privilegio, quemadmodùm de B. Virgine tenet Ecclesia, anathema sit.* Ex quo Canone certè deducitur, Deiparam à culpa originali immunem fuisse: nam, ut benè arguit P. Coninck in sua Theol. et Spinellus in suo aureo libro de B. Virgine, si certum est juxtà Concil. et de fide, divinam Matrem nullam culpam actualem commisisse, certum consequenter est certitudine theologica, quod ipsa maculam originalem non contraxerit. Ratio patet, quia sicùt impossibile est, ut qui peccatum originale unà cum suo fomite contraxit, expers sit omnis peccati actualis; ità qui nullum peccatum actuale commisit, necessario impossibile est, quod maculam originalem contraxerit, ut docet S. Augus. l. 5 contra Julian. c. 9 ubi ideò Christum Dominum nullum peccatum actuale perpetràsse dixit, quia nullum peccatum contraxit originale.

Prob. IV. ex SS. PP. falsum quippè est dicere om- 257
nes Patres esse pro opposita sententia: Bellarm. enim in Controv. de Amiss. Gratiæ l. 4 c. 15 et 16, proba-

biliter interpretatur Patres, qui contrarium sentire videntur, et plures refert piæ sententiæ faventes, inter quos numerari potest S. Ambros. qui scripsit in Ps. 118, ad ultimum versum: *Suscipe me non ex Sara, sed Maria, ut incorrupta sit Virgo, sed Virgo per gratiam ab omni integra labe peccati. S. Ansel. in c. 12 ad Cor. Omnes mortui sunt in peccatis sivè originalibus, sivè voluntate additis, nemine prorsus excepto, dempta Mater Dei. S. Petrus Dam. Serm. de Assum. Caro Virginis ex Adam assumpta, maculas Adæ non admisit.*

258 His et aliis accedit sensus communis fidelium; immaculatam enim Concept. testatur Ægidius à Præsentatione de Præserv. Virginis q. 6 art. 4 omnes tueri Religiosos Ordines, et ex eodem Ordine S. Dominici, licet sint 92. Scriptores pro contraria, tamen 137 pro pia sententia adsunt, ut quidam Recentior enumerat. Alex. VII. in sua Bulla, ut suprà, declarat hanc sententiam celebriores Academias, et Catholicos ferè omnes complecti. Quo argumento Petavius Tom. 5 p. 2 l. 14 c. 2 n. 10, maximè enititur ad illam probandam, et benè convincit, ut ait doctissimus Episcopus Torn. in Annot. Estium ad l. c. Ex quo enim, nisi ex communi fidelium sensu hauritur certitudo, quod Deipara, saltèm antè nativitatem fuerit sanctificata? Ex quo certò sumus, quod eadem B. Virgo anima, et corpore fuerit in cœlo assumpta? Si ergò de his nemo dubitat, quomodò dubitari potest de Conceptione immaculata, quam Fideles omnes tenent, et defendunt?

259 Opponunt Adversarii auctoritatem S. Bernardi, et S. Thomæ. Sed ex eisdem Sanctis Doctoribus magis nostra sententia validè firmatur; licet enim S. Bernardus in Sua Epist. in Canonicos Lugdun. invenisset, quod festum Conceptionis Deiparæ celebrassent, monens quod Apostolicæ Sedis auctoritatem expectare debuissent (Et ibi addidit colendum diem Nativitatis, et Assumptionis B. Virginis, quia sic ab Ecclesia jam fuit acceptum): attamen ex hoc eodem arguitur, ut benè notat Bellarm. l. 3 de Cult. SS. c. 16 quod si Sanctus Bernardus nunc videret Festum Con-

ceptionis immaculatæ ex auctoritate Romanæ Ecclesiæ celebrari, ipse quoque libentissimè celebaret.

Quod autem ad doctrinam S. Thomæ spectat, reverà 260
adhùc incertum est, cujus sententiæ fuerit S. Doctor; quàmvis enim in *Summa* aliud sensisse videatur, tamen in pluribus locis, præsertim in Epist. ad Gal. c. 3. lect. 6, clarè Conceptionem Virginis immaculatam fuisse censet, ubi scribit: *Mulierem autem ex omnibus non inveni, quæ à peccato omninò immunis esset, ad minus originali, vel veniali; Excipitur purissima, et omni laude dignissima Virgo Maria.* Clariùs in 1. Sententiarum Dist. 44 art. 3 ad. 3 sic scripsit: *Dicendum, quod puritas intenditur per recessum à contrario: et ideò potest aliquid creatum inveniri, quo nihil purius esse possit in rebus creatis, si nulla contagione peccati inquinatum sit; et talis fuit puritas Mariæ Virginis, quæ à peccato originali, et actuali immunis fuit.* Quibus verbis (ait Episcopus Torni l. c.) nimis apertè patet, Divum Thomam hoc loco sensisse, B. Virginem ab originali culpa fuisse expertem, cum ea verba minimè aliam contrariam interpretationem patiantur. In *Summa* autem, etsi D. Th. 3 p. q. 27, art. 2 ad 3 dicat, quod in festo Conceptionis celebretur Festum sanctificationis potiùs, quàm Conceptionis Deiparæ; quia tunc temporis dubium erat, de quo Festum celebraretur, an sanctificationis in utero, an Conceptionis in primo instanti. Sed hodiè jam est declaratum Bullâ Alex. VII. ut diximus, celebrari Festum non sanctificationis, sed Conceptionis B. Virginis à peccato originali præservatæ. Idem autem S. Doctor in art. 1 prædictæ qu. ubi tractat, an B. Virgo fuerit in utero sanctificata? Ex ratione, quia Ecclesia jam ex tunc Nativitatem celebrabat B. Mariæ, infert tenendum, ipsam antè Nativitatem sanctificatam fuisse; et cur? Quia, dicit: *Non celebratur Festum in Ecclesia, nisi pro aliquo Sancto. Ergò B. Virgo fuit in utero sanctificata.* Hinc patet, quod si S. Thomas nunc temporis scriberet, quo ab Ecclesia declaratum est, secundùm piam sententiam celebrari Festum B. Mariæ præser-

vatæ à peccato originali in primo instanti suæ Conceptionis, sivè infusionis animæ in corpus, certè aliter sentiret ac scriberet, ut ait Suar. in Comm. art. 2 his verbis: *Si præsentem Ecclesiæ faciem D. Th. vidisset, aliter de immaculata Virginis Conceptione docturus esset.* Idem dicit Petavius de D. Thoma. Idem Gabriel in 3. Dist. q. 1 qui scribit: *Non esse culpandos S. Bernardum, nec S. Thomam, S. Bonaventuram, et cæteros DD. oppositum olim opinantes; quia eorum tempore nulla determinatio Apostolicæ Sedis facta fuit: nec Festivitas illa generaliter tunc fuit per Orbem celebrata.* Idem dicunt plures etiàm Dominicani, et signanter Joannes de Fenario Doctor Parisiensis, et Magister Gener. Ord. Præd. ut refert Catharinus. Idem dicit Joannes à S Thoma Tom. 1 p. 1 Q. 2 de Approb. Doctrina S. Th. citans alios Thomistas.

Accedit S. August. qui disputans de quadam alia doctrina, contra Cresconium l. 1 c. 23 eum monet, ut Ecclesiam consulat. Sed nunc non est opus super nostra sententia Ecclesiam consulere, cum jam Ecclesia mandaverit Festum Conceptionis immaculatæ juxtà piam sententiam celebrari. Et ex hoc maximo argumento, in Ecclesiæ auctoritate fundato, fautores piæ sententiæ rectè asserunt, nostram sententiam esse proximè de fide definibilem; de Ecclesiæ enim auctoritate loquens S. Th. 2. 2 q. 10 art. 12, sic docet: *Maximam habet auctoritatem Ecclesiæ consuetudo, quæ semper est in omnibus æmulanda... Undè magis standum est auctoritati Ecclesiæ, quam auctoritati vel August. etc.* Scribit etiàm Val. t. 3. D. 1 q. 1 p. 7 § 41, loquens de auctoritate Pontificis. *Circà quæ ad pietatem Religionemque spectant, est infallibilis ejus auctoritas.* Addit Euseb. Nierenb. in Theoria comp. 2 p. § 1, quod Decreta morum, approbatio Sanctitatis, etc. necnon Institutiones Festorum, quæ considerantur ab infallibili Capite ordinatæ, ab omni errore excipiantur. Deindè idem Eusebius in Opere Pathen. de Perpetuo object. Festi, c. 31 refert, votum à Cardinale Bellarmino prolatum circà B. Virginis Conceptionem jussu Pauli V. coram

S. G. Inquis. Generalis Rom. quo Bellarm. ità sensit : (Si fortè non placet tunc ulla formalis definitio, saltèm deberet fieri præceptum omnibus Ecclesiis, ut recitent Officium de Conceptione, quomodò recitat Ecclesia; sic enim sine definitione haberet intentum.)

Hinc non satis piè, nec probabiliter quidam Re- 261
centior scripsit, possibile fore, quod Ecclesia aliquandò definiat Conceptionem B. Virginis fuisse maculatam. Dum, ut benè advertit Vasquez, minimè censendum, quod Ecclesia umquam tamquàm fidei Dogma definiat B. Virginem in peccato originali conceptam esse, eò quod auctoritate sua Festum Conceptionis in tota Ecclesia jam præceperit celebrari. Et idem sine dubitatione asseruit Thrysus Gonzalez in suo Opusc. quo tuetur proximam definibilitatem immaculatæ Conceptionis. Ideò opportunè notanda sunt verba Blosii c. 5 p. 623, ubi sic ait. *Mirum sanè est adhùc nostro ævo inveniri, qui puritatem Conceptionis Beatissimæ Virginis vocent in dubium, et suam opinionem obstinatè tueantur, citantes sententias SS. PP. qui si nunc viverent, aliud proculdubio sentirent. Certè Romana Ecclesia, hoc ipsa, quod Festum Conceptionis celebrandum assumpsit, satis affirmavit, eamdem Conceptionem fuisse omnis contagionis expertem : profana siquidem Festa non celebrat Ecclesia.* Et Summ. Pont. Bened. XIV. in suo doctissimo Opere de Canoniz. Sanctor. l. 1 c. 42., dicit, nostram sententiam hodiè esse moraliter certam, et solummodò deesse definitionem Ecclesiæ, ut fideles teneantur credere fide divina Conceptionem Virginis immaculatam.

Nec obstat dicere, quod aliàs Maria, si maculam 262
originalem non contraxisset, non posset dici à Christo redempta ; nam communiter respondetur, quod ipsa, cum fuerit à culpa præservata, verè, et modo nobiliori redempta fuerit; docet enim D. Aug. in Ps. 85 verbo Confitebor, quod mittendus in carcerem, etiàm dicatur à carcere liberatus ab illo, qui eum liberat, ne in carcerem perducatur. Hæc autem nobilior Virginis redemptio maximè Virginem decuit, ut numquàm

dici posset Mater Dei Deo inimica extitisse, et Regina Angelorum subdita Diabolo aliquandò fuisse. Immò dicit Arnoldus Carnot. de Christi Nativ. § Nihil : *Non solùm de decentia, sed etiàm de justitia fuit, ut illud vas electionis communibus non laxaretur injuriis.*

Ex omnibus his deducitur, piam sententiam præservationis B. Virginis hodiè tenendam ut certam, et oppositam non esse ampliùs probabilem. Quod sic evidenter probatur : Certum est 1 de fide esse, quod Ecclesia non possit errare in materia morum. Certum est 2 cultum Sanctorum (proùt est celebratio festi præservationis Deiparæ) pertinere ad materiam morum ; ad mores enim utique pertinet præstare B. Virgini Mariæ cultum debitum, et indebitum denegare. Si ergò Ecclesia præcipit celebrari festum præservationis Dei Matris, et in hoc non potest errare, vera et certa debet esse præservationis sententia. Ex quo benè infert quidam doctus Auctor recentior in libro nuperrimè Neapoli edito an. 1753, cui tit. *Deipara ejusque cultores vindicati etc.* quod contraria sententia post Decretum Alex. VII. proùt antiquata non sit ampliùs nec practicè, nec speculativè probabilis.

Imò licet nostra sententia ab Ecclesia nondùm sit definita ; tamen potest de fide tenêri ; nam benè possumus credere de fide sententias illas, quas probabile est de fide esse, nimirùm Canonizationem Sanctorum, præsentem Pontificem esse verum Pontificem, esto hæ sententiæ non sint ab Ecclesia declaratæ de fide, ut latè probat Viva in suo Cursu Theolog. p. 4 de fide ex p. 54, cum Suar. Lugo et communiori. Dicit enim D. Th. in 3. Sent. D. 3 ar. 2 quod credere possimus de fide non solùm ea, quæ habemus per fidem infusam, sed etiàm quæ percipimus per conclusiones Theologicas : *Dicitur fides*, (ait Sanctus Doctor) *acquiri per scientiam Theologiæ.* In nostro autem casu conclusio Theologica benè eruitur ex mox suprà prædictis ; si enim de fide est, Ecclesiam non posse errare in materia morum, et cultus præservationis Deiparæ certè ad mores pertinet, benè de fide tenere possumus, præservationem esse de fide.

Hîc ultimò operæ pretium ducimus breviter perpendere quæstionem illam, an liceat emittere votum profundendi vitam ob defensionem præservationis B. V. Mariæ à labe originali? Negant *Lamindus Pritanius in suo Opere de Moderat. ingen.* et eum secuti sunt *Antonius Lampridius de Superst. vitanda*, *ac Ferdinandus Valdesius in suis Epist.* Ratio, quia nemo potest exponere vitam ad tuendum opinionem humanam cui falsitas subesse potest; opinioautem defendens præservationem Deiparæ à culpa originali, quàmvis pia, humana tamen est, cum Ecclesia hanc sententiam nondùm statuerit niti Revelatione Divina, aut Traditione. Affirmant verò valdè probabiliter plures Neoterici, et signanter Auctor suprà enunciatus in cit. libro, Deipara etc. Distinguere enim oportet sententias purè humanas ab iis, quæ pertinent ad morum disciplinam, et suo modo ad fidem, proùt est hæc, quæ spectat ad cultum Sanctorum, et præsertim Reginæ Sanctorum, quæ præ omnibus Sanctis veneranda est. Quod autem sententia præservationis spectet ad cultum B. Virginis, patet (ut vidimus suprà) ex Bulla Alexandri VII. qui declaravit, festum Conceptionis Dei Matris juxtà piam sententiam celebrari debere. Præterea, dato quod hujusmodi sententia esset per se humana, tamen cum referatur in Deum, qui vult, ut fideles Sanctos suos, et præcipuè Matrem suam honore prosequantur, non est purè humana, sed religiosa, cum ad Deum referatur, juxtà Doctrinam D. Th. 2. 2 q. 124 a. 5 ubi docet, posse esse Martyrii causàm, non solùm defensionem eorum, quæ sunt de fide, sed etiàm opera omnium virtutum, quæ sunt protestationes fidei; en ejus verba: *Omnium virtutum opera, secundùm quod referuntur in Deum, sunt quædam protestationes fidei, per quam nobis innotescit, quod Deus hujusmodi opera à nobis requirit, et nos pro eis remunerat; et secundùm hoc possunt esse Martyrii causa.* Hîc deindè subdit ad 3: *Quià tamen bonum humanum potest effici divinum, si referatur in Deum, ideò potest esse quodcumque bonum humanum Martyrii causa, secundùm quod*

in Deum refertur. Cum autem nullum sit dubium, quin sit actus Religionis, cultum exhibere Virgini, celebrando juxtà piam sententiam festum ejus Conceptionis immaculatæ in primo instanti, proùt exigit Ecclesia, certum etiàm est, juxtà Angelici doctrinam, hujusmodi cultum posse esse causam Martyrii. Ergò, si licitum et meritorium est cuique vitam prodere, ne ab exhibitione hujus cultus desistat; tantò magis ei licitum, et meritorium erit mortem subire pro tuendo hujus cultus objecto, nempè pro B. Virginis à labe orginali præservatione, ad quam ipse cultus refertur. Hinc. Sum.Pon.Ben. XIV. in suo præfato Opere de Can. Sanctor. l. 1 c. 14, postquàm ostendit Ecclesiam esse propensam versùs sententiam præservationis B. Virginis immaculatæ, dixitque, neminem negare, eam esse magis piam, et religiosam, n. 13, sic ait: *Inter Martyres ab Ecclesia recensentur, qui occisi fuerunt à tyranno, vel quia sententiam magis religiosam exercebant, vel ne omitterent exercitium alicujus actus virtutis, à quo tamen poterant sine peccato cessare.* Et sic jam satisfactum est objectioni Lamindi, nimirùm quod non liceat vitam profundere pro tuenda præservatione Deiparæ, eò quod talis sententia non sit de fide.

ARTICULUS IV.

Quomodó intelligenda excommunicatio percussoris Clericorum?

264 *Verba Canonis.*
265 *Quid intelligatur I. per verba*, si quis? *An impuberes?* *et à quo ipsi possint absolvi?*
266 *Quomodò comprehendantur etiàm mandantes, consulentes? etc.*
267 *Quomodò ratihabentes?*
268 *Quomodò non impedientes?*
269 *An qui tenentur impedire tantùm ex charitate?*
270 *Quid intelligatur II. Per* Clericum?
271 *Quid per* Monachum? *An Eremitæ?*
272 *Quid III. per verba*, manus injecerit?

273 *An requiratur, ut percussio sit cum peccato mortali; et externè gravi?*

274 *Incurrit I. Clericum conspuens, vel aliter gravi injuria afficiens. II. Violenter detinens, etc. III. Persequens eum, ut decidat. IV. Apprehendens equum, etc. V. Hæc agens etiàm Clerico consentiente. VI. Clericus seipsum percutiens; sed alii id negant. VII. Judex laicus percutiens Clericum, vel Ecclesiasticus percutiens per laicum.*

275 *Non incurrit I. Fur clam furans. II. Percutiens jocosè, vel Casu. An pueri Clerici se percutientes? Et an defendentes se, vel suos, aut sua? III. Si absit mortale. IV. Percutiens Clericum per ignorantiam, aut inadvertentiam, aut per iram subitaneam. Dub. 1. Quid si percutit ignorans alterum esse Clericum, animo tamen comparatus quod percuteret, etiàmsi sciret? Dub. 2. An excuset ignorantia crassa? Dub. 3. Quid si quis percutit Petrum Clericum reputans, Paulum Clericum se percutere? V. Excusatur etiàm Prælatus, aut Præceptor percutiens. An Pater? VI. Percutiens Clericum exercentem officium cauponis, etc. vel turpiter agentem, aut sollicitantem uxorem, aut consanguineam in primo gradu? Quandò excusetur puella percutiens Clericum sollicitantem.*

276 *Quandò Episcopus possit absolvere ab hac excommunicatione?*

277 *Quæ percussio dicatur* Levis, *quæ* Gravis, *et quæ* Enormis?

278 *Quot modis percussio levis possit fieri gravis?*

279 *Quinam possint absolvere à percussione levi, et quinam à gravi?*

280 *Dub. 1. An in dubio percussio judicanda sit levis, aut gravis? Dub. 2. An incurrat excommunicationem qui venenum dat Clerico.*

« Resp. ea sic habet: *Si quis suadente diabolo in Cle-* 264
» *ricum, vel Monachum violentas manus injecerit, ana-*
» *thematis vinculo subjaceat; et nullus Episcoporum præ-*
» *sumat illum absolvere, nisi mortis urgente periculo,*
» *donec Apostolico conspectui præsentetur, et ejus man-*
» *data recipiat.* Ità ex c. Si quis, 17 q. 4.

» Dicitur I. *Si quis*, intellige cujuscumque sexûs, 265
» aut statûs, etiàm impubes; dummodò rationis com-

» pos; et doli capax. * (Ut habetur ex c. 1. Mulieres,
» et c. Pueris. De Sent. excomm. *Quàmvis impuberes*
» *possint absolutè absolvi ab Episcopis, etsi post puber-*
» *tatem absolutionem petant;* Salm. de Cens. c. 2 n. 67.
» ex dicto c. Pueris. *Etiàmsi percussio fuerit enormis,*
» ut dicunt Pal. D. 3 p. 23 § 4 n. 6, et Bonac tom. 3,
» de Cens. in part. D. 2 q. 3 p. 6 n. 18, cum Suar. Mol.
» Fill. Sayr. et Reg. ex c. ult. de Sent. excomm.) *

286. » Extenditur autem ad efficaciter mandantes, con-
» sulentes, et consentientes. »

Rectè dicit Busemb. *efficaciter*, quia, ut hi incurrant excommunicationem, requiritur ut percussio de facto eveniat, atque ipsi per mandatum, consilium, aut consensum, graviter in illam influant; ità communiter Navarr. c. 27 n. 51. Suar. D. 22 sect. 1 n. 55. Salm. c. 4 n. 22, et Bonac. D. 2 q. 3 p. 6 § 2 n. 1, cum Say. Avila, Mol. Sylv. Fill. etc. ex c. Quantæ, et c. Mulieres, de Sent. exc. An autem incurratur censura in dubio, an mandatum, vel consilium influxerit? Vel si mandatum, aut consilium fuerit revocatum antè executionem? Vide de his dicta n. 39 et 40. Notandum autem hîc; quod si quis diceret coram suis: *Cupio vindictam talis Clerici*, incurrat excommunicationem, si ex hoc dicto alii Clericum indè percutiant; ità Croix l. 7 n. 303. Renz. tom. 1 p. 266 q. 4, cum Diana, et Avila, ac Salm c. 4 n. 22, in fin. cum Con. Sylvest. etc. argum. c. ult. de Homic. n. 6. Intellige, si prævidet ex eo alios percussuros.

287. » Extenditur etiàm ad ratihabentes percussionem
» suo nomine factam. »

Certum est, quod ratihabitio sufficiat ad incurrendam censuram, ut habetur ex c. Cum quis, de sent. exc. Sed ad hoc requiritur. I. ut percussio sit facta nomine tuo, vel in tui gratiam. II. Ut ratihabitionem externè significes. III. Ut quandò evenerit percussio, fueris habilis ad mandatum, vel consilium percussionis, saltèm habitualiter; nam si fueris amens, non incurris: secùs, si ebrius, aut dormiens: ità communiter Bonac. D. 2 q. 3 p. 6 § 2 n. 8. Pal. D. 3 p. 23

§ 2 n. 14. Conc. tom. 10 p. 467 n. 6. Croix l. 7 n. 306 et Salm. c. 4 n. 25, cum Suar. Say., etc.

« Item non impedientes, saltèm si ex officio, aut 268
» justitia teneantur, ut Reges, Judices, et cæteri Su-
» periores. Item patres, tutores, heri, pædagogi, pa-
» rochi, etc. quibus aliorum cura demandata est. Ità
» Laym. l. 1 t. 5 p. 2 c. 5 n. 6. Bon. d. 2 q. 3 p. 6
» n. 8, ex Molin. et comm.

» Dixi *Saltèm etc.* quia, si ex charitate tantùm te- 269
» neantur, etiàm excommunicari docent Suar. Caj.
» Fill. Medin. Sayr. etc. Verùm id probabiliùs negat
» Bonac. loc. c. ex Nav. Con. Reg. Henriq. Mol. etc.
» *(Et ità veriùs tenent Nav. c. 27 n. 78, Bonac. D. 2
» q. 3 p. 6 § 2 n. 5. Lay. tr. 5 p. 2 c. 5 n. 6 et Pal. D.
» 3 p. 23 § 2 n. 13, cum Hol. et Henr. ac Salm. c. 4
» n. 23, cum S. Anton. Pal. Con. Bon. Avil. Ratio,
» *quia hi tantùm percussioni censentur favere* (ut loqui-
» tur c. Quantæ, de Sent. excomm.) *qui ex justitia
» tenentur impedire ; non autem qui solùm ex charita-
» te, etsi ex odio impediat, cum ad incurrendam cen-
» suram etiàm actus exterior requiratur, juxtà dicta
» n. 34.)*

» Dicitur II. *Clericum :* quo nomine intelligitur om- 270
» nis primâ saltèm tonsurâ initiatus (etiàmsi conjuga-
» tus, dummodò cum unica virgine), et deferat ha-
» bitum, serviatque alicui Ecclesiæ; item etiàm ex-
» communicatus, suspensus, interdictus, degradatus
» verbaliter tantùm. *(Ità comm. etiàm Salm. c. 4
» n. 21. *Non incurrit verò, qui percutit Clericum biga-
» mum ex reali bigamia; secùs autem, si ex similitudi-
» naria, nempè qui in Sacris constitutus Matrimonium
» contraxerit, et consummaverit; neque incurrit percus-
» sor Clerici, qui habitum deponens sæcularibus negotiis
» se ingesserit, nec post tertiam monitionem sui Prælati
» resipuerit*, Salm. d. n. 21, communiter. Vide hoc et
» alia l. 6 n. 827.)*

» Dicitur III. *Monachum*, intellige quemvis Reli- 271
» giosum, etiàm laicum, conversum, novitium, utrius-
» que sexûs. Item Tertiarios S. Dominici, S. Francis-

» ci, si gestent habitum et vivant in communitate. » Item Eremitas subjectos alicui regulæ, vel Superiori. »

Undè gaudent privilegio Canonis omnes viventes in communi sub aliquo Prælato, ex expressa, vel tacita Papæ auctoritate, quàmvis imeorum communitate non fiat professio, ità Navar. c. 27 n. 70. Suar. D. 21 sect. 1 n. 22, et Bonac. D. 2 q. 3 p. 6 sect. 3 n. 16, cum Con. Mol. Fill. Reg. Avila, Graff. etc. Idem dicit Fag. in c. Nullus, de Foro comp. n. 59, de mulieribus conviventibus in Conservatoriis, quàmvis Religio non sit adhùc approbata, quia cum religiosè vivant, censentur personæ Ecclesiasticæ. Et idem ait Renzius p. 534 q. 11, de Seminaristis, et pueris Collegiorum, ut sunt Neapoli pueri S. Mariæ Lauretanæ, S. Onuphrii, etc.

Eodem privilegio gaudent Eremitæ, qui ex voto, aut pacto addicuntur alicui loco sacro, cum subjectione ad Episcopum, ut docent Suar. D. 22 sect. 1 n. 22. Fagnan. l. c. Cont. Tourn. t. 2 p. 493. Ronc. p. 102 q. 2 et Bon. l. c. Idem dicit Pal. D. 3 p. 22 § 1 n. 14, de Eremitis, qui sub aliqua regula, et obedientia vivunt, edito obedientiæ, aut paupertatis voto. Communiter verò docent præfati AA. minimè gaudere Eremitas vagos qui habitum singularem gestant, licet inserviant alicui Ecclesiæ, etiàm ex commissione Episcopi, ut Fagnan. l. c. n. 59, ex Decis Rotæ Rom.

272 » Dicitur IV. *Manus injecerit:* per quod intelligi» tur quævis contumeliosa actio exterior mortalis, » circà Clerici personam, vel res ei adhærentes, sivè » fiat manu, sivè baculo, gladio, etc. Bonac. d. 2 q. » 4 p. 1. »

Ad incurrendam igitùr hanc excommunicationem requiritur, ut percussio sit mortaliter peccaminosa, et etiàm externè gravis, ut docent Bonac. D. 2 q. 3 p. 6 sect. 1 § 1, ac Cajet. Mol. Pignat. etc. ap. Croix l. 7 n. 301. Quare non incurrit, qui tantùm signum facit percussionis, et non percutit; ut Salm. c. 4 n. 27. Conc. p. 467 n. 7, Tourn. p. 493, et alii passim. Sed hîc rectè notant Pal. D. 5 p. 23 § 2 n. 2. Suar. D. 7a

sect. 2 n. 26. Croix l. c. cum Sperelli, et Bonac. d. 3 n. 2, cum Con. Fill. et Reg., quod semper ac percussio existimetur graviter injuriosa, ratione reverentiæ Clerico debitæ, sufficiat ad censuram quævis percussio levis, etiàmsi levissimus tactus physicus intercedat. Advertendum cum communi DD. (ut notat Croix ib.) quod hic Canon, proùt in favorem Clericorum emanatus, non strictè, sed latissimè intelligendus sit. *Exhis resolves.*

» 1. Hanc excommunicationem incurrit I. Qui ta- 274
» lem conspuit, conspergit aqua, pulvere, conspurcat luto, evellit crinem, lacerat vestem, eripit aliquid per vim, et injuriam de ejus corpore, verbi gratiâ pileum, pallium, etc. ità ut actio sit graviter injuriosa. Bon. l. c. Laym. c. 5. II. Qui concludit, aut violenter detinet carcere, vel loco, undè sine dedecore non potest exire. ibid. III. Qui persequitur, ut in flumen, fossam incidat, equo decidat, etc. ibid. *(*An autem incurrat is qui Clericum insequens, præter intentionem, et prævisionem, est causa ut ille cadat?* Negant Bonac. D. 2 q. 3 p. 6 sect. 1 § 1 n. 5, cum Sylv. et Renz. t. 1 p. 577 q. 6, et meritò probabile putat Croix l. 7 n. 308, *quia tunc casus merè per accidens se habet.* Sed non minus probabiliter affirmat idem Croix cum Sperelli; hinc dicit cum eod. Sperelli Fagnan. etc. (et huic consentit ipse Bon. l. c.) *non excusari ab excommunicat. explodentem sclopum in Clericum, qui ob metum exanimis caderet, licet globus eum non tangeret, quia tunc explodens est causa per se talis læsionis.*)*
» IV. Qui manus violentas injicit in equum, cui is
» insidet, occidendo, vulnerando, cædendo, sistendo per frænum; quæ actio, licet sit levis respectu
» corporis, non tamen respectu honoris, ib. *(Idque
» docent comm: Suar. Pal. Bonac. et alii cit. n. 273,
» ac Salm. c. 4 n. 26 et 27, cum Laym. Avila, etc.)*
» V. Qui aliquid supradictorum facit, etiàm Clerico
» consentiente, dummodò sit injuriosum ordini Cle-
» ricali. Laym. l. c. *(Ità comm. Suar. Bonac. Con-

» et alii cum Salm. c. 4 n. 25 ex c. Nemo, 11 q. 5 et
» ex c. Contingit, De Sent. excom. *Clericus autem*
» *consentiens ex eod. c. Contingit, etiàm subest excom-*
» *municationi, sed hæc est tantùm ferendæ sententiæ*
» ut benè advertunt Bonac. et Croix l. 7 n. 305, dum
» in d. textu dicitur : Si quis Clericus sponte se sub-
» jecerit, excommunicetur. *Hoc tamen intelligendum,*
» *si talis percussio, non obstante consensu Clerici, non*
» *desineret esse injuriosa; nam secùs esset, si consen-*
» *sus auferret injuriam, puta si Clericus petat cædi ab*
» *alio, ut luat sua peccata;* Salm. c. 4 n. 20 in fin.
» cum Con.)* VI. Clericus si seipsum ex malitia,
» vel passione (secùs si ex devotione) percutiat injuriosè; Laym. l. c. ex Nav. *(Ità cum Busemb. tenent
» Suar. D. 22 sect. 1 n. 59, et Bonac. D. 2 q. 3 p. 6
» sect. 2 n. 7, cum Nav. Con. Sayr. Avila, etc. Sed
» meritò oppositum putant probabile Pal. D. 3 p. 22
» § 2 n. 4. Diana p. 9 tr. 4 R. 7, et Croix l. 7 n.
» 310, cum Tolet. Barb. Turrian. Pasqual et Delbene,
» *quia revera Canon videtur tantùm loqui de altero Cle-*
» *ricum lædente.)* * VII. Qui percutit Clericum etiàm
» meritum, si fiat vel per quem non debet, ut si mor-
» te dignus puniatur à judice sæculari, vel modo illi-
» cito, ut si à Prælato puniatur per laicum. Bonac. l.
» c. ex Nav. Sayr. Suar. Fill. Con. etc. Vide Lay. c. 5.
375 » 2. Non incurrit I. Fur, qui clam abscondit cru-
» menam, vel vestem tollit Clerico; quia non est actio
» violenta, sed fraudulenta. * (*Secùs, si violenter au-
» ferat*, ut Laym. de Cens. c. 5 n. 5, cum Caj. Con.
» Suar. Mol. et Salm. eod tit. c. 4 n. 26, cum Pal.
» Avila etc. comm. *quia tunc actio, etsi non corpus
» Clerici, lædit tamen honorem,*)* II. Si percussio sit
» jocosa * (*Quàmvis sit gravis, et etiàm cum aliqua iræ
» irrogetur, modò non pertingat ad peccatum mortale,
» ut rectè dicunt* Pal. D. 3 p. 23 § 3 n. 2. Bon. D. 2
» q. 3 pag. 6 sect. 4 num. 3, et Salmantic. cap. 4
» num. 28, cum Avilia et Tamburin. ex cap. 1 de
» Sent. excom. ubi dicitur: Nec Clerici (*excommu-
» nicantur*), si sunt plenæ ætatis, et non ex odio

» (*intelligitur gravi*), vel invidia, vel indignatione, » sed levitate jocosa se invicem percutere contin- » gat) * vel casualis, v. g. si janitor, vel apparitor » turbam arcens percutiat Clericum; item si pueri » habentes primam tonsuram se pugnis percutiant; » Bon. l. c. ex Mol. Fill. Con. etc. * (*Imò etiàm in* » *Minoribus constituti; et quàmvis sanguis è naribus* » *effundatur*, ut Salm. c. 4 n. 28, Pal. l. c. n. 2, cum » Laym. Con. et Mol. ac Bon. l. c. sect. 1 § 1 n. 14, » cum Fill. et Avila, *quia regulariter percussio puero-* » *rum non reputatur graviter injuriosa; idque admittit* » *Sotus apud Salm. l. c. etiàmsi percussio fuerit gravis;* » *hoc tamen intelligendum, si hæc non fuerit intenta*) * » item si percussio sit ad defendendum se, vel vitam » suam, vel uxoris, parentum, filiorum, vel res suas, » cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ. Laym. » infrà. III. Et denique, quandocumque percussio ob » levitatem, vel imperfectionem actûs non esset mor- » talis, illata laico, ut docent Cajet. Avila, et Sa. » quod tamen Suar. universaliter non admittit. Vide » Bon. l. c. IV. Si fiat in tenebris, vel Clericum non » agnoscas, quòd habitum non gestet; quia ignoran- » tia excusat. »

Sic etiàm excusat ira subitanea, quæ efficiat, ut non plenè advertatur quod fit, ut communit. Suar. D. 22 sect. 1 num. 50. Bonacin. D. 2 q. 3 p. 6 sect. 4 num. 3. Layman. l. 1 tr. 5 pag. 2 cap. 5 n. 8. Pal. D. 3 p. 5 § 3 n. 3, cum Con. et Salm. c. 4 n. 28. Sed hîc dubit. 1 an incurrat excommunicationem qui percutit aliquem ignorans, esse Clericum, sed animo ità comparatus, ut si sciret, etiàm percuteret? Affirmant Cov. Ugol. etc. apud Croix l. 7 n. 314. Sed communiùs, et probabiliùs negant Sanch. Dec. l. c. c. 10 n. 16, Suar. D. 4 sect. 8 n. 8. Bon. de Cens. in comm. D. 1 q. 2 p. 1 n. 14, cum Vasq. Mol. et Fill. item Pal. et Nav. apud Croix l. c. quia in ignorantia concomitante adest tantùm voluntas interpretativa, quæ non est vera voluntas. Secùs verò dicendum, si percutiens jam dubitaret, an ille esset Clericus, ut benè docet

Bon. ib. n. 18, cum Avila. Et idem tenent Suar. n. 10, Sanch. n. 14. Croix d. n. 314. ac Bon. n. 21, cum Fill. Avila, et aliis, si quis Clericum percutiat ignorans esse Clericum, sed intendens eum percutere, sivè laicus ille sit, sivè Clericus. Dubit. 2 an ab incurrenda excommunicatione percussionis Clerici excuset ignorantia crassa? Affirmant Sylv. Abh. Felin. etc. apud Sanch. de Matr. l. 9 D 32 n. 41, quia (ut ajunt) illud, *suadente Diabolo*, importat dolum, qui non reperitur in ignorantia crassa, sed meritò id reprobant Croix l. 7 n. 314, et Sanch. l. c. cum Cov. Tabien. et aliis, quia to, *suadente diabolo*, tantùm importat percussionem cum peccato gravi. Dubit. 3 an incurrat qui percutit Petrum Clericum, reputans Paulum Clericum? De hoc vide dicta l. 3 n. 628, v. Q. I, ubi sententiam affirmativam tenuimus.

« V. Si Prælatus, præceptor, pater subditum in » minoribus constitutum correctionis causâ (licet ira » accedat) percutiat moderatè, habita ratione culpæ » * (ità etiàm Salm. c. 4 n. 29, cum Bon. Avil. etc. » Et idem dicunt Salm. ib. de consanguineo, *qui per-* » *cutit Clericum, cujus curam habet*, ex c. Cum vo- » luntate. 54 §. Si quis, de Sent. excom.) * Imò Præ- » latus, et Præceptor Ecclesiasticus potest etiàm » in majoribus constitutum castigare. * (*Intellige* » *semper moderatè; nam S. C. declaravit excommuni-* » *catum quemdam Parochum, qui Clericum suum dis-* » *cipulum correctionis causâ in capite pluries percusse-* » *rat, et deindè pugnis et baculo verberaverat, ut refert* » *P. Zach. Adn. ad Croix l. 7 n. 318, qui ibid. ob eam-* » *dem rationem non excusat ab excommunicatione Præ-* » *latum si Religiosum cum excessu verberet, pede tru-* » *dat, aut similia faciat.*) * An idem possit pater, » controvertitur in utramque partem probabiliter. » Vide Laym. loco mox citando. »

Quær., an Pater possit verberibus Clericum punire? Certum est posse, si Cler. est in Minoribus, ex dicto c. Cum voluntate. 54 §. Si verò, de Sent. exc. ubi id conceditur omnibus illis, *qui aliquos de familia sua, vel propinquos inferiorum graduum, ut cohibean-*

tur à suis insolentiis duxerint corrigendos. Dubium est, an possit, si Clericus est in Sacris constitutus? *Prima* sentent. negat: et hanc tenent l. 1 tr. 5 p. 2 c. 5 n. 9. Pal. D. 3 p. 23 § 3 num. 8, cùm Host. Panor. Ang. Mol. etc. quia nullibi habetur, quod Pater possit manus injicere in Clericos constitutos in Sacris. Hæc est probabilis, at sententia affimans videtur probabilior, et hanc tenent Suar. D. 22 sect. 1 n. 49. Bon. D. 2 q. 3 p. 6 sect. 4 n. 4. Conc. t. 10 p. 468 n. 8. Tourn. t. 2 p. 449 et Salm. c. 4 n. 30, cum Valent. Bann. Con. et Avila. Et probatur ex c. 1 de Sent. exc. ubi excusatur Magister, *si scholarem Clericum* (quàmvis *sit plenæ ætatis*, ut ibi præmittitur, undè includitur etiàm Clericus constitutus in Sacris) *intuitu disciplinæ, vel correctionis percusserit.* Si ergò non solùm causâ disciplinæ, sed etiàm correctionis potest Magister Clericum percutere, tanto magis poterit Pater, cui principaliter et de jure naturali incumbit compescere insolentias filiorum.

« VI. Si percutiatur realiter degradatus, vel bigamus, vel exercens publicè officium cauponis, vel » macellarii, vel scurræ, et ter monitus non cesset, » vel inventus turpiter agens cum uxore, matre, sorore, vel filia, vel deniquè mulierem ipso facto » sollicitans ad turpitudinem, quia perdit privilegium. » Vide Laym. l. 1 tr. 5 p. 2 c. 5 Fill. l. 15 c. 1. »

Ità ex c. Si verò. 3 de Sent. exc. ubi excusatur à censura qui in Clericum cum uxore, matre, sorore, vel filia propria turpiter inventum manus injecerit violentas; secùs si mulier illa non sit ità proximà in consanguinitate. Hinc Fill. tr. 15 c. 1 q. 6 n. 12. Laym. l. 1 tr. 5 p. 2 c. 5 n. 8, et Bon. D. 2 q. 3 p. 6 sect. 4 n. 7, cum Mol. Con. etc. communiter non excusant percussorem Clerici inventi cum avia, aut nepte. Putant verò Nav. c. 27 n. 84 et Bon. l. c. n. 6, cum Mol. Con. et Avila, excusari Maritum, si ex industria se abscondit expectans Clericum id ignorantem, ut deprehensum in adulterio occidat; secùs si conventione facta cum uxore se abscondat, cùm jura numquàm intendant fraudi patrocinari. Sed etiàm in primo casu

rectiùs Lay. l. c. cum Nav. contradicit. Bonac., quia tunc minimè verificatur, quod vir inveniat Clericum, dum eum expectat; hic enim ideò excusatur, quia (ut ait Glossa) nequit compescere subitaneam iram, ad quam potiùs tunc se excitaret. Dicunt autem Suar. D. 22 sect. 1 n. 37. Bonac. l. c. n. 8. Tourn. p. 494 et Salm. cap. 4 n. 31, cum Pal. Laym. Con. etc. benè excusari virum, si occidat Clericum inventum cum uxore in loco suspecto, vel cum ea colloquentem post monitionem, quod se abstineat à tali collocutione. Notant item Tourn. loc. cit. Conc. p. 469 et Croix l. 7 n. 307, cum Nav. Sylv. Ang. etc. tunc tantùm excusari virum percutientem talem Clericum, quandò percussio fit ipso facto, vel continuò post adulterium: tunc enim solùm acer ille doloris sensus meretur indulgentiam. Excusatur etiàm mulier percutiens Clericum qui eam sollicitat, si non possit illum verbis avertere. Undè si Clericus tantùm verbis tentat, verbis tantùm debet eam repellere, nisi ille sit adeò importunus, ut non valeat fœmina per sola verba ab eo liberari; ità Suar. D. 22 sect. 1 n. 23, et Salm. c. 4 n. 31, cum Sylv. Avila, Sayr. etc. Hoc tamen intelligendum, si ex tali sollicitatione constituatur mulier in aliquo morali periculo labendi, saltèm in peccatum cogitationis.

276 » Resp. 2. Etsi hæc excommunicatio sit reservata » Papæ, potest tamen Episcopus ab ea absolvere his » casibus, 1. Quandò percussio, etsi sit mortalis, est » tamen prudentum judicio levis, comparata cum » enormi * (ità ex cap. Pervenit de Sent. exc.) *, v. » g. si fiat palma, pugno, aut lapide non relinquente » vestigium, et secundùm Anton. et Dian. p. 9 t. 4. » Res. 19, nisi notabilem injuriam, et magnum scan» dalum pariat, qualem negat esse, si quis Sacerdo» tem pugno percutiat in faciem, licet guttæ sangui» nis effluant. * (Ità etiàm Viva q. 5 Art. 3 n. 8, cum » Dian. et Glossa) *. Enormis verò erit, si membrum » proscindatur, copiosus sanguis fundatur; vel etiàm » ratione dignitatis personæ, ut si percutiatur Epis-

» copus, vel Abbas etiàm alapâ. 2. Si percussor sit » impubes, pauper, æger, senex, mulier, cæcus, » claudus, servus, filiusfamilias, vel non sui juris, » uti et Regulares, ac Moniales invicem verberantes; » item si sint homines delicati, et quotquot habent le- » gitimum impedimentum, ut non possint ire ad Pa- » pam, aut ejus Legatum; vel si dubium sit de excom- » municatione, Fill. l. 15 c. 6 n. 35, et seq. Deindè » si sit occulta. V. suprà hîc c. 1 d. 6 et Dianam p. 9 » t. 4 R. 63. In quibus omnibus casibus pro foro cons- » cientiæ potest etiàm facultas absolvendi impetrari » (gratis quidem) ex Pœnitentiaria Romana à majore » Pœnitentiario, ut suprà hîc lib. 1 t. 2 c. 4 in ap- » pend. »

Oportet igitùr distinguere: alia est percussio Enor- 277
mis, alia Mediocris, sivè gravis, alia Levis, quæ non jam dicitur levis, quia importat tantùm peccatum veniale; ad incurrendam enim excommunicationem semper requiritur culpa gravis; sed dicitur levis respectu ad gravem et enormem. Hujusmodi distinctio communiter à DD. assignatur, et colligitur è Constitutione in Extrav. Perlect., quæ in extensum refertur à Navarro Man. c. 27 n. 91, (pag. mihi 547) ibique ab aliis attribuitur Innoc. IV. et ab aliis Pio II. sed Navar. eam attribuit Joanni XXII. Cæterùm communiter AA. illam admittunt, ut Cabass. T. J. l. 5 c. 2 n. 6, et Pal., Bon. Ronc. et infrà citandi. In præfatâ autem Extrav. sic legitur: *Respondemus, percussionem levem esse pugni, palmæ, manus, pedis digiti, aut baculi, aut lapidis, quæ nullam maculam, neque sugillationem carnium relinquit, neque abscindit membrum, sine extractione dentium, sine avulsione multorum capillorum, sine effusione multi sanguinis. Nolumus tamen dicere, quod hujusmodi levis percussio, ut pugni, aut unguis, fiat atrox ob multi sanguinis effusionem. Ad judicandum tamen, quæ læsio sit levis, mediocris, aut enormis, volumus diligenter perpendi, non solùm factum, sed etiàm qualitatem ejus et modum percutiendi cum omnibus suis circumstantiis loci, personæ, et*

aliis. Personæ, si est Magister, Judex, Prælatus, Pater, Patronus, aut Dignitas, percussus injustè à subdito, aut ab alio se viliori, quia ex hoc interdum censentur graves injuriæ, quæ ex se sunt leves, aut mediocres. Et quia conditio negotii non patitur integram determinationem hujus rei, relinquimus tuo arbitrio, ut declares quæ sit levis, et quæ enormis injuria, admonentes, ut potiùs declares in dubio esse percussionem gravem, et ab ea non posse absolvere, quam declarando levem esse, occasionem præbeas lædendi Statum Ecclesiasticum.

Hinc dicunt DD. esse percussionem *mediocrem* illam, quâ extrahitur dens, vel capillorum copia evellitur, aut fit suggillatio carnis, quâ sanguinis copia effunditur absque gravi læsione, vel injuria; ità Bon. d. 2 p. 6 sect. 5 n. 8, et Ronc. p. 104 q. 1 R. 3. Percussionem verò enormem dicunt idem Bon. et Ronc. ac Pal D. 3 p. 23 § 4 n. 2. Tourn. t. 2 p. 495 et Conc. p. 468 n. 9, esse, si magna intervenit vulneratio, vel magna sanguinis effusio, aliundè quàm è naribus, vel magna injuria.

278 Communiter autem advertunt præfata AA. et alii, quod sæpè percussio levis possit fieri gravis vel enormis ratione circumstantiarum, nimirùm I. Ratione *personæ læsæ*, proùt Abbas, Prælatus Monasterii, aut Judex, Herus, aliusve in dignitate constitutus, dicunt Pal. Bon. Conc. Tourn. et Ronc. ll. cc. II. Ratione *personæ lædentis*, ut si Officialis laicus auctoritativè percutiat Clericum, vel plebejus Ecclesiasticum nobilem: Suar. D. 22 Sect. 1 n. 91. Ronc. l. c. et Bon. d. n. 8, cum Navarr. Mol. Fill. et Reg. III. Ratione *personæ*, *coram qua fit percussio*; nempè si fit coram Prælato, aut alia persona in dignitate constituta, Bon. Ronc. et Pal. cum Mol. IV. Ratione *scandali*, nempè si Monachus cum gravi scandalo Clericum sæcularem percutiat; Viva de Censur. qu. 5 art. 3 n. 8. Ronc. l. c. et Bonac. ibid. qui addit idem esse, si quis percutiat Clericum in Claustro coram Regularibus. V. Ratione *loci*, nempè si percussio fit in Ecclesia, vel platea; Cabassut. T. J. l. 5 c. 2 num. 6. Pal.

Conc. Tourn. et Bonc. VI. Ratione *temporis*, ut si quis percutiat Clericum sacris vestibus indutum, vel dum vacat publicis Officiis in choro, vel in actu Processionis, aut publicæ supplicationis. Cabassut. Pal. Tourn. et Ronc. VII. Ratione *injuriæ*, ut si quis Clericum denudet, vel atramento aut stercore ejus vultum fœdet, ut Cabassut. l. c.

His positis, sciendum, quod à percussione levi, 279
etiàm publica, possint absolvere Episcopi, ut docent communiter DD. cum Bon. D. 2 q. 3 p. 7 sect. 5 n. 3, et patet ex c. Pervenit, de Sent. exc. Et sic pariter eorum Vicarii Generales, quia hoc habent Episcopi de jure ordinario, ut Sanch. de Matr. l. 3 D. 7 n. 10, et Bonac. l. c. p. 6 s. 5 n. 4, cum Mol. Reg. Lazar. etc. vide dicta n. 224. Utrùm autem possint ab ea absolvere habentes jurisdictionem quasi Episcopalem? vide dicta n. 79. A percussione verò enormi, aut mediocri, si est publica, potest absolvere tantùm Papa, aut Legatus à Latere, qui gaudet auctoritate Pontificia, ex c. ad eminentiam, de Sent. exc. Item possunt etiàm Legati missi ad aliquam Provinciam, ex c. Penult. de Offic. Legati. Si verò percussio fuerit occulta, possunt ab ea absolvere etiàm Episcopi, ex c. Liceat 6 in Sess. 24. Trident. Et à publica etiàm mulieres ex c. Mulieres de Sent. exc. Et hoc etiàmsi percussio fuerit enormis, ut Viva q. 5 art. 5 n. 10, cum Suar. Moll. et Fill. Et sic pariter possunt absolvere impuberes, etiàmsi hi post pubertatem absolutionem petant, Viva l. c. cum iisd. AA. ex c. Pueris fin. eod tit. Item. eos, qui collegialiter vivunt, si percussio fuerit gravis, non verò si enormis; vide dicta n. 68, circà fin. ad n. X. Item omnes impeditos quominùs adeant Romam juxtà dicta c. n. 88. Quos autem, et quandò Prælati regulares possint absolvere subditos et alios ab hac excommunicatione vide dicta n. 107. Benè autem advertit Croix l. 7 n. 325, quod pro absolutione censuræ ob percussionem Clerici etiàm publicam possit recurri ad S. Pœnitentiariam.

Dubit. 1. An in dubio percussio judicanda sit levis, 280

aut gravis? Bordon. apud Vivam qu. 5 art. 3 n. 8, dicit censendum esse levem. Sed omninò dicendum est oppositum cum Bon. D. 2 q. 3 p. 6 sect. 5 n. 8, Viva, et Ronc. l. c. ac Conc. p. 468 n. 9, qui testatur esse commune, et patet ex cit. Extrav. Perlectis n. 277, ex verbis illis : *Admonentes, ut potiùs declares in dubio esse percussionem gravem, et ab ea non posse absolvere.* Ibique datur ratio, *ne occasionem præbeas lædendi statum Ecclesiasticum.*

Dubit. 2. An incurrat hanc censuram qui Clerico venenum præbet? Adsunt quatuor sententiæ. *Prima*, quam tenent Avila, et Rodriq. apud Dian. p. 9 tr. 4 R. 36 absolutè negat, nisi venenum per vim præbeatur ad potandum, nam aliàs (ut ajunt) non fit violentia personæ, sed naturæ : sed meritò Diana loc. cit. hanc opinionem rejicit, cum sit contra communem; et Renzius t. 1 p. 578 q. 9, refert anno 1640 eam fuisse expunctam ex Summa Rodriq., ob mandatum S. Inquisitionis in suo expurgatorio. *Secunda* sententia, quam tenent Fill. tr. 11 n. 126, et Suar, ac aliia pud Croix l. 7 n. 302, dicit, eum non incurrere censuram, nisi morte secuta; sed neque hæc opinio videtur satis probabilis. *Tertia* sententia, quam tenet Croix l. c. cum Beja, et Sperelli, dicit, hunc ab initio incurrere, quia, venenum de se est aptum ad statim lædendum. *Quarta* demùm sententia communior, quæ videtur mihi probabilior, dicit, eum non incurrere, nisi postquàm venenum inceperit lædere. Ratio, quia ad incurrendam censuram Canonis non requiritur mors, sed requiritur quidem effectus secutus, nempè violentia illata; antequàm autem venenum lædat, non adest effectiva violentia, sed tantùm actio apta ad violentiam inferendam; ità Bon. D. 2 q. 3 p. 6 sect. 1 § 1 n. 6. Viva q. 5 art. 4 n. 2, et Diana l. c. cum Squillante, quibus adhæret etiàm Renzius l. c.

ARTICULUS V.

Quæ sint excommunicationes Papæ reservatæ per Bullam Cœnæ?

281 *De excommunicatione in retinentes, legentes, etc. libros Hæreticorum.*

282 *Ad quam incurrendam, requiritur I. ut Author sit hæreticus. An legi possint libri Infidelium, vel Hebræorum?*

283 *II. Ut liber hæresim contineat, vel de Religione agat. Quid si error abradatur? vel si Auctor non sit damnatus ut hæreticus? Quid si quis legat ad confutandum Hæreticum?*

284 *III. Ut legatur materia notabilis.*

285 *IV. Ut scienter legatur, etc.*

286 *Non incurritur I. Si legas librum referentem verba Hæreticorum. II. Si legas Scholia Hæreticorum.*

287 *An prohibeantur libri Philosophici, vel qui incidenter hæresim continent?*

288 *Quinam libri prohibeantur in Indice?*

289 *Quot Classes librorum prohibitorum Index constituat?*

290 *Ad quem spectet libros prohibere?*

291 *An liceat ex curiositate, etsi cum licentia, legere libros hæreticos? Et an legere libros prohibitos ei, qui certus est, lectionem non esse sibi obfuturam?* (Vide de hoc dicta l. 1. n. 199. *in fin.*

292 *An incurrat qui legit proœmium, indicem, etc. An qui audit legentem? Et quid si inducat ad legendum?*

293 *An qui legit scripturam brevem, vel manuscriptum?*

294 *An qui legit duas lineas, vel minùs quàm paginam?*

295 *An qui retinet parvo tempore?*

296 *An excuset ignorantia crassa? Quid si quis scit ex viro probo, librum esse prohibitum?*

297 *An incurrat excommunicationem qui impedit, ne liber comburatur, aut laudat stylum, etc.*

298 *An incurrat qui deponit librum prohibitum apud alium?*

299 *An qui eum comburit? A quo impetranda licentia legendi?*

300 *Ad incurrendam excommunicationem ob hæresim, requiritur I. Ut sit formalis.*

301 *Qu.* 1. *An incurrat error ex ignorantia crassa, vel affectata?*

aut gravis? Bordon. apud Vivam qu. 5 art. 3 n. 8, dicit censendum esse levem. Sed omninò dicendum est oppositum cum Bon. D. 2 q. 3 p. 6 sect. 5 n. 8. Viva, et Ronc. l. c. ac Conc. p. 468 n. 9, qui testatur esse commune, et patet ex cit. Extrav. Perlectis n. 277, ex verbis illis : *Admonentes, ut potiùs declares in dubio esse percussionem gravem, et ab ea non posse absolvere.* Ibique datur ratio, *ne occasionem præbeas lædendi statum Ecclesiasticum.*

Dubit. 2. An incurrat hanc censuram qui Clerico venenum præbet? Adsunt quatuor sententiæ. *Prima*, quam tenent Avila, et Rodriq. apud Dian. p. 9 tr. 4 R. 36 absolutè negat, nisi venenum per vim præbeatur ad potandum, nam aliàs (ut ajunt) non fit violentia personæ, sed naturæ : sed meritò Diana loc. cit. hanc opinionem rejicit, cum sit contra communem; et Renzius t. 1 p. 578 q. 9, refert anno 1640 eam fuisse expunctam ex Summa Rodriq., ob mandatum S. Inquisitionis in suo expurgatorio. *Secunda* sententia, quam tenent Fill. tr. 11 n. 126, et Suar, ac aliia pud Croix l. 7 n. 302, dicit, eum non incurrere censuram, nisi morte secuta; sed neque hæc opinio videtur satis probabilis. *Tertia* sententia, quam tenet Croix l. c. cum Beja, et Sperelli, dicit, hunc ab initio incurrere, quia, venenum de se est aptum ad statim lædendum. *Quarta* demùm sententia communior, quæ videtur mihi probabilior, dicit, eum non incurrere, nisi postquàm venenum inceperit lædere. Ratio, quia ad incurrendam censuram Canonis non requiritur mors, sed requiritur quidem effectus secutus, nempè violentia illata; antequàm autem venenum lædat, non adest effectiva violentia, sed tantùm actio apta ad violentiam inferendam; ità Bon. D. 2 q. 3 p. 6 sect. 1 § 1 n. 6. Viva q. 5 art. 4 n. 2, et Diana l. c. cum Squillante, quibus adhæret etiàm Renzius l. c.

ARTICULUS V.

Quæ sint excommunicationes Papæ reservatæ per Bullam Cœnæ?

281 *De excommunicatione in retinentes, legentes, etc. libros Hæreticorum.*

282 *Ad quam incurrendam, requiritur I. ut. Author sit hæreticus. An legi possint libri Infidelium, vel Hebræorum?*

283 *II. Ut liber hæresim contineat, vel de Religione agat. Quid si error abradatur? vel si Auctor non sit damnatus ut hæreticus? Quid si quis legat ad confutandum Hæreticum?*

284 *III. Ut legatur materia notabilis.*

285 *IV. Ut scienter legatur, etc.*

286 *Non incurritur I. Si legas librum referentem verba Hæreticorum. II. Si legas Scholia Hæreticorum.*

287 *An prohibeantur libri Philosophici, vel qui incidenter hæresim continent?*

288 *Quinam libri prohibeantur in Indice?*

289 *Quot Classes librorum prohibitorum Index constituat?*

290 *Ad quem spectet libros prohibere?*

291 *An liceat ex curiositate, etsi cum licentia, legere libros hæreticos? Et an legere libros prohibitos ei, qui certus est, lectionem non esse sibi obfuturam?* (Vide de hoc dicta l. 1. n. 199. *in fin.*

292 *An incurrat qui legit proœmium, indicem, etc. An qui audit legentem? Et quid si inducat ad legendum?*

293 *An qui legit scripturam brevem, vel manuscriptum?*

294 *An qui legit duas lineas, vel minùs quàm paginam?*

295 *An qui retinet parvo tempore?*

296 *An excuset ignorantia crassa? Quid si quis scit ex viro probo, librum esse prohibitum?*

297 *An incurrat excommunicationem qui impedit, ne liber comburatur, aut laudat stylum, etc.*

298 *An incurrat qui deponit librum prohibitum apud alium?*

299 *An qui eum comburit? A quo impetranda licentia legendi?*

300 *Ad incurrendam excommunicationem ob hæresim, requiritur I. Ut sit formalis.*

301 *Qu.* 1. *An incurrat errans ex ignorantia crassa, vel affectata?*

302 *Qu. 2. An qui dubitat circà res fidei?*
303 *Requir. II. Ut error externè significetur.*
304 *Requir. III. Ut manifestatio sit moraliter mala. Requir. IV. Animus profitendi errorem.*
305 *Vide alia advertenda.*
306 *Incurrunt etiàm*, Credentes, Fautores, Receptatores, et Defensores.
307 *Qu. I. An qui favent Hæretico ob amicitiam, etc.*
308 *Qu. II. An qui Hæreticum recipit, ne capiatur, effectu non secuto?*
309 *Item incurrunt excommunicationem Bullæ I. Surripientes bona naufragantium.*
310 *II. Domini imponentes tributa.*
311 *III. Quinam alii incurrant excommunicationem Bullæ?*

282 « Resp. Præcipua est in hæreticos, quæ extenditur » non tantùm ad fautores, receptatores, et defenso- » res hæreticorum, ut sic, sed etiàm in *scienter re-* » *tinentes legentes, imprimèntes, et defendentes libros* » *hæreticorum de Religione tractantes, vel hæresim con-* » *tinentes ex quavis causa publica, vel occulta, quovis* » *ingenio vel colore.* Ad quam excommunicationem » incurrendam requiruntur 4 conditiones. I. Ut auc- » tor libri sit hæreticus. II. Ut liber hæresim expressè » contineat, vel de Religione agat. III. Ut legatur ma- » teria notabilis, et sufficiens ad mortale. IV. Ut scien- » ter legatur, imprimatur, vel retineatur. Laym. l. 2 » t. 1 c. 15 n. 1. »

282 Ut igitùr hæc excommunicatio incurratur, requiritur I. ut auctor sit hæreticus, quapropter eam non incurrunt legentes libros infidelium, etsi hæresim contineant, dum dicitur in Bulla *libros Hæreticorum*; ità Suar. D. 20 s. 2 n. 11 et 13, et Salm. de Cens. c. 4 n. 71, cum Sanch. Pal. etc. Liber autem Thalmud, et similes Hebræorum prohibentur per Bullas Pii IV. et Clem. VIII. apud Croix l. 7 num. 333. Dicit autem Holzm. t. 1 p. 179 n. 78, v. Qui legunt, etiàm numerari inter libros Bullâ vetitos librum qui ex professo tractet de hæresi, quàmvis lateat Auctor, quia tunc Auctor certè censetur hæreticus.

Requir. II. ut liber de Religione tractet, vel hæresim contineat. Sufficit igitùr, ut liber unum tantùm errorem contineat contra fidem, vel si ex professo (non autem obiter) agat de Religione, nempè de S. Scriptura, vel de Theologia Scholastica, Dogmatica, aut Morali, vel Mysteriis fidei, de Cultu Dei, aut Sanctorum, de Ritibus Ecclesiæ, de Canonibus, de rebus spiritualibus, et similibus, ità Salm. c. 4 n. 72. Suar. n. 16. Sanch. Dec. l. 2 c. 10 n. 21. Laym. l. 2 tr. 1 c. 7 n. 3, item Dicast. Illsung., Tamb. etc. apud Croix l. 7 n. 331. Si verò error ille contra fidem sit abrasus è libro, Croix n. 330, cum Pignatell. dicit probabiliter excusari à censura, qui reliqua libri legit, quia tunc liber non continet ampliùs hæresim, nec ullum periculum inducit. Contradicunt tamen ib. Suar. Bon. et alii, ac Sanch. l. 2 c. 10 n. 3, quia particularis illa expunctio non tollit communem libri prohibitionem. Sed mihi non displicet distinctio, quam tradit Sporer t. 1 de fide p. 122 n. 40, nempè, si liber tractet ex professo de Religione, non obstante abrasione erroris, remanet prohibitus, quia in Bulla omninò vetatur legere aut retinere libros Hæreticorum tractantes de Religione. Secùs si liber tractet de alia materia, puta de Philosophia, aut de Historia, exceptis tamen libris Centuriatorum Magdeburgensium et similibus, in quibus reverà tractatur de Religione, atque horum intentum est evellere statum Monasticum, et denigrare Ecclesiasticum. Dicit autem Croix cum Suar. Tol. Pal. Pignat. et aliis communissimè (contra Dician. Masc. et Caram.) legentem hujusmodi libros Hæreticorum non effugere excommunicationem Bullæ, etiàmsi legat ad confutandum errorem, et sine periculo perversionis, quia prohibitio facta est in odium Hæreticorum, cum in Bulla vetetur lectio ex *quavis causa*, *vel colore*. Limitant tamen Laym. et Dicast. apud eumd. Croix n. 343, si quis vir doctus legeret eos, sperans certò fore, ut aliquem hæreticum convertat. hinc probabiliter dicunt Holz. p. 177 n. 77, v. Sed numquid, et Elbel t. 2 p. 439 n. 99, cum Mayr. 283

quod ex epikeja excusentur legentes librum hæreticum, si necessariò indigeant tali lectione ad convincendum Hæreticum proprio, vel alterius Hæretici libro, puta inveniendo contradictionem, etc. modò periculum sit in mora, nec pateat recursus Romam, vel aliò. Qui verò legeret libros vel scripta ob hæresim, vel ob hæresis suspicionem prohibita, licet probabiliter cum Pignatel. et Duard. apud Croix n. 334, non incurreret excommunicationem Bullæ, nisi Auctor sit damnatus ut hæreticus, vel natus ex secta hæretica: tamen incurreret excommunicationem Indicis, quæ verò non est reservata.

284 Requir. III. ut lectio fiat in materia notabili, nam licet Tolet et Ugolin. ap. Bon. D. 7 q. 2 p. 4 n. 14, negent, dari in hoc parvitatem materiæ, quia (ut ajunt) in una sola linea potest quis errorem invenire; communiter tamen DD. admittunt materiæ parvitatem, quàmvis discrepent in assignando qualis sit. Alii enim, ut Sanch. l. 2 c. 10 n. 31, cum Sa, Manuel, et Vivald. dicunt, esse unam paginam, et plus, si volumen sit ex majoribus; at hanc opinionem meritò non admittunt Salm. c. 4 n. 74, et idem sentit Bon. l. c. si pagina sit grandior; alii, ut Graff., et Reg. ap. eumd. Bon. dicunt, esse tres vel quatuor lineas; alii ut Suar. D. 20 s. 2 n. 20, et Pal. tr. 4 de fide. D. 2 p. 10 § 2 n. 6, cum Azor. Con. et Sayr. ap. Bon. dicunt, esse decem lineas; alii tandem, ut Holzm. tom. 1 p. 177 n. 77 v. Dixi quarto, Sporer t. 1 p. 124 n. 44. Elbel t. 1 p. 397 n. 113, et Croix l. 7 n. 331, cum Marchant. rectiùs distinguunt, in hoc attendendum esse finem prohibitionis, si aperiendo librum hæreticum incidas in doctrinam, quæ directè est contra fidem, poteris excommunicationem incurrere, etiàmsi legas paucas lineas, quia in ipsis potest esse periculum perversionis; secùs si liber esset principaliter de materia indifferenti, tunc enim legendo etiàm paginam, excusaris à mortali, si nullum ibi legas errorem.

285 Requir. IV. ut hujusmodi libri scienter legantur, imprimantur, aut retineantur. Et eidem excommuni-

cationi subjacent eos ementes, vendentes, aut asportantes, ut dicunt Salm. c. 4 n. 47, ex Decr. Pontificum, Necnon defendentes non solùm verbo, sed etiàm facto, nempè si impediant, quominùs tales libri Episcopo tradantur, ut dicunt Pal., Tamb. et alii communiter cum Croix l. 7 n. 358.

« 1. Non excommunicaris I. Si legas libros Catho-
» licorum referentes verba hæreticorum, etiàmsi ani-
» mo hæresim discendi legas. Laym. l. c. ex Navar.
» Sanch. etc. *(Est commune cum Azor. Suar. Bon.
» et Pignatell. ap. Croix l. 7 n. 335.)* II. Si in Catho-
» lici scriptoris libro, vel alio, hac Bullâ non con-
» tento, legas adjecta scholia, vel notas auctoris hæ-
» retici: quod tamen Suar. t. 5 d. 21 s. 2. limitat,
» nisi scholia essent tàm copiosa, ut iis potiùs,
» quàm textu, liber constare videretur. Laym. l.
» c. ex Nav. Sanch. etc.

Quær., an legens Scholia Hæretici in libro catho- 286
lici incurrat excommunicationem? Affirmant Suar. et Krimer ap. Croix l. 7 n. 334, si annotationes essent libro majores, quia talis liber potiùs est Hæretici commentantis, quàm Catholici. Imò Croix censet incurrere, etsi Scholia mole sua non adæquarent librum, quia tales libri magis habentur propter Annotationes, quàm propter textum Catholicum. Negat verò Tamb. Dec. l. 2 c. 1 § 7 n. 9, cum Sanch. ac Bon. ap. Viva q. 5 ar. 1 n. 8, in fin. qui ipsis adhæret, dicens, Summam D. Th. non appellari librum Cajetani, quàmvis hujus annotationes textum D. Th. superent. Addit tamen Viva, legentem hujusmodi librum saltèm non excusari ab excommunicatione non reservata Indicis, lata in legentes libros damnatos ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, ut habetur ibi in Regula 10. His tamen non obstantibus magis adhæreo primæ sententiæ, si Scholia sint adeò abundantia, ut liber potiùs constet ipsis, quàm doctrinâ catholicâ, ut dicunt Pignatell. et alii ap. Croix l. c.

« 2. Non prohibentur hæreticorum libri philoso- 287
» phici, et alii hæsesim non continentes, Laym. l. c.

» n. 3. Imò probabiliter nec ii, qui incidenter tantùm » continent hæresim, non agentes ex professo de » fide.* (Verius dicendum de errore, ut docent Sanch. » Dec. l. 2 c. 10 n. 25. Pal. D. 2 p. 10 n. 7. Bonac. » D. 2 q. 5 p. 4 n. 19, et Salm. c. 4 n. 71, in fine,)* » Sa, et Graff. ap. Laym. l. c. contra Suar. et Sanch. » qui id confirmat pro Germania, ubi Bulla cum tanto » rigore non est recepta. V. Bec. 2, 2 c. 15 q. 8. Le- » gens tamen tales incurrit excommunicationem non » reservatam Indicis librorum prohibitorum, ubi is » receptus est, quod non videtur esse factum in Ger- » mania, saltèm cum illo rigore, ut habet Laym. l. » c. n. 8. »

288 Hîc notandum; quod Clem. VIII. in Indice librorum prohibitorum, firmato auctoritate Pii IV. vetaverit legere omnes libros Hæreticorum, donec expurgentur, et Hæresiarcharum, etiàmsi hæresim non contineant, nec tractent de Religione, sub excommunicatione non reservata, vide Salm. c. 4 n. 73, et Croix l. 7 n. 360. Item libros cujusvis Authoris non hæretici prohibitos ob suspicionem hæresis, ut in Reg. 10. Indicis. Viva q. 5 ar. 1 n. 8. Item S. Pius V. in Const. Cum sicùt, prohibuit legere, aut retinere libros cujusvis Auctoris suspecti de hæresi, indigentes expurgatione, donec expurgentur, sub excommunicatione reservata Papæ. Ut autem agnoscatur, quinam libri expurgatione indigeant, dantur regulæ in Expurgatorio Romano ap. Salm. l. c. Insuper Sixtus V. prohibuit sub excommunicatione reservata quemcumque librum de Astrologia seu divinatione futurorum; Vide Salm. c. 4 n. 73. Item in indice prohibentur omnes libri ex professo tractantes de obscœnis; Reg. 2, 7 et 9. Notat autem Croix v. 360, cum Laym. in fin. legentes libros obscœnos peccare quidem graviter, si materia sit gravis, sed non incurrere excommunicationem. Idem dicunt de legentibus libros magicos; sed meliùs ait Viva q. 3 ar. 1 n. 8, eos incurrere excommunicationem non reservatam, quia tales libri in Reg. 9, prohibentur ob hæresis suspicionem.

Sciendum, quod Index tres Classes librorum prohi- 289
bitorum constituat. I. Classis continet omnes libros Hæreticorum hæresim habentes, vel de Religione tractantes. II. Classis continet libros Catholicorum contra fidem, vel bonos mores, qui (ut ait Lupus p. 4 l. 25 d. 1 ar. 1.) non priùs censentur prohibiti, quàm specialiter in Indicem referantur: intellige, præter libros in indice prohibitos per se, ut mox infrà. III. Classis continet libros editos sine nomine Authoris; qui non omnes (ut benè advertit Lupus l. c.) damnati sunt, sed tantùm illi qui pravam doctrinam tradunt; sic enim videmus practicari à viris probis, et doctis; et ità colligitur ex Bulla Alex. VII. Speculatores, ubi de hac prohibitione Pontifex loquens, dicit: *Contingit, ut plerique libri ignoti Scriptoris, qui tertiæ Classi assignantur, pejores multò sint, quàm in prima, et secunda recensiti.* In Indice autem prohibentur in Reg. 2, omnes libri Hæresiarcharum, etsi hæresim non contineant, et de Religione non tractent. Deindè omnes libri Hæreticorum, donec ab Episcopis examinentur, et approbentur. Item Biblia vulgaria, et libri de controversiis disserentes inter Hæreticos vulgari sermone conscripti. Item libri obscœni ex professo, et libri magici. Hinc ibi excommunicantur, qui libros Hæreticorum, vel cujusvis Athoris scripta ob falsi dogmatis suspicionem damnata legerit, vel habuerit.

Prohibere libros per totum Orbem spectat ad Pon- 290
tificem, et pro ipso ad S. Congregationem. Episcopi autem, et Inquisitores possunt libros prohibere in territorio proprio. Magister S. Palatii etiàm potest; sed ut putat Bordon. in Man. cons. sect. 48 n. 5, tantùm pro urbe, et ejus districtu: numquàm enim visæ sunt illius prohibitiones publicari.

Putat Croix l. 7 n. 346, quòd, cum datur licentia 291
legendi libros hæreticos ad errores confutandos, graviter peccaret qui legeret ex curiositate (licet excusaretur ab excommunicatione), quia tunc cessat finis licentiæ, sed hæc ratio non suadet, tum quia finis præcepti non cadit sub præcepto, ut diximus de Jejun.

I. 3 n. 122, tum quia Superior ob duas causas dispensat, primò quia considerat dispensato non imminere periculum perversionis; secundò quia sperat lectionem fore illi, vel aliis proficuam, undè si cessat secunda causa, non cessat prima. An autem possit legere librum prohibitum sine licentia, qui certus est moraliter lectionem sibi non obfuturam? Quidquid dicant alii, omninò est negandum cum Croix n. 375, in fine, et Pal. Tol. Suar. Sanch. Tamb. etc. juxtà dicta l. 1 n. 199, in fine.

292 « 3. Excommunicatur 1. Qui in sufficiente quantitate solum proœmium, vel epistolam ad lectorem, » vel indicem libri, vel partem libri, in qua nulla est » hæresis, legit, ut habet Laym. l. c. et Bon. *(Vide » dicta n. 284.)* 2. Probabiliter etiàm is, qui alterum » jussu suo legentem audit: quia legit per alium. Lay. » l. c. Azor. etc. contrà Sanch. *(Probabiliùs dicunt » Spor. p. 124 n. 43 et Croix l. 7 n. 342, cum Azor. » Sylv. Pignatell. et Sayr. *excusari ab excommunicatione qui audit, modò non induxerit alium ad legendum.* Imò Sanc. Dec. l. 2 c. 10 n. 48. Pal. D. 2 p. 10 » § 2 n. 4, cum Con. Ugol. ac Bon. D. 1 q. 2 p. 4 n. 11 » cum Sousa, Nav. et Reg. item Fill. Tamb. etc. ap. » Croix l. c. *dicunt excusari, quàmvis induxerit; idque » meritò putant probabile* Croix ib. et Viva q. 5 art. 1 » n. 9. Atque Spor. l. c. et Sousa, ac Stephan. apud » Croix *excusant etiàm à peccato, si audiens ex auditione nullum periculum incurrat perversionis*)*.

293 » 4. Probabiliter non excommunicatur, qui hæreticam concionem, aut epistolam seorsim editam legit, quia non est liber. Laym. l. c. n. 5, ex Sanch. »

Sic etiàm sentiunt Sanch. Dec. l. 2 c. 10 num. 30. Holzm. p. 77 num. 77, v. Dic. cum Bonac. Castrop. et Lugo apud Croix l. 7 num. 337. Sed oppositum tenent Suarez et Farinac. apud Salmanticen. de Censur. c. 4 num. 72. Sed vide quæ dicentur hîc in fine hujus numeri. An autem incurrant censuram legentes Manuscripta Hæreticorum; Affirmant Holzm. l. c. et Croix l. 7 n. 339, cum Suar. Sanch. Dicast.

Stoz, Pignat. Stephan. et alii communiter ut asserit. Sed negant Viva ad Prop. 45. Alex VII. n. 10. Sporer p. 123 n. 39, ac Azor. Barb. Tamb. apud Croix, qui putat probabile, quia reverà Manuscripta non sunt libri, qui faciliùs, cum sunt impressi, habentur, et libentiùs leguntur. Idem sentit Sylvius (apud Croix) dicens; *Libri manuscripti communicari possunt ad legendum, nam tantùm prohibentur, ne communicentur ad imprimendum.* Refertque Sylvius, sic etiàm declaratum fuisse à S. C. Sed his non obstantibus, magis adhæreo primæ sententiæ, tum quia est communior, tum quia Manuscripta etiàm veniunt nomine libri, proùt quidem libri dicebantur, antequàm typographia inventa fuisset, et etiàm nunc Parochorum registra Baptismorum, Matrimoniorum, etc. in Rituali, et communiter appellantur libri. De contraria autem Declarat. S. C. ait Croix non satis constare. Cæterùm advertunt Salm. c. 4 n. 73, in fin. quod in Expurgatorio Romano, edito ex Decr. Tridentini, prohibeatur sub excommunicatione (non tamen reservata) legere omnes scripturas ab Hæreticis compositas, etiàm breves, et quàmvis hæresim non contineant, donec examinentur et approbentur.

« 5. Non sufficit una, alterave linea. Imò secun- 294
» dùm Sanch. Rodr. et Sa, nec integra pagina, etiàm
» magni voluminis; quod tamen Bon. et Laym. l. c.
» non concedunt; licet hic fateatur, Confessario id
» posse ad hoc servire, ut non continuò damnet pec-
» cati mortalis, et excommunicationis eum, qui bono
» fine, vel etiàm ex curiositate unam paginam legit.
» *(Vide dicta suprà n. 284, v. Requir. III.)*

» 6. Non incurritur, si retineantur libri parvo tem-
» pore, v. gr. uno alterove die, quia sicùt materiæ,
» ità et temporis parvitas excusat. Layman. n. 7, ex
» Graff. Sayr. Sanch. etc. »

Hoc satis probabile est, ut dicunt etiàm Bon. D. 6 q. 2 p. 3 n. 15. Holzm. p. 178 n. 77, v. Dis. 10 et 295
Pal. tr. 4 D. 2 p. 10 n. 10. Idque admittunt idem Pal. et Viva q. 5 art. 1 n. 9, (contra Suarez), etiàmsi quis

retineat librum illo modico tempore, animo semper retinendi, quia tametsi peccet, non incurrit tamen excommunicationem; nam qui retinet per modicum tempus, non dicitur notabiliter retinere. Imò Sanch. Dec l. 2 c. 10 n. 65 Laym. l. 2 tr. 1 c. 15 n. 7, cum Sayro, ac Graff. et Pignatell. ac Stoz apud Croix l. 7 n. 351, excusant eum, qui retinet librum longiori tempore, expectans tempus opportunum ad tradendum Superiori, vel alii licentiam habenti.

« 7. Excusat ignorantia, etiàm crassa, si vel nes-
» cias esse hæreticum, vel tractare de Religione. Laym.
» n. 4. Vide Sanch. l. 2 Mor. c. 10 num. 3, et l. 9 de
» Mart. d. 32. »

296 Communiter docent DD. non incurrere censuram qui legit, aut retinet librum cum ignorantia crassa facti vel juris quia in Bulla damnantur *scienter* legentes, etc. ità præter Buseb. Laym. et Sanch. dicunt Bon. D. 1 q. 2 p. 4 n. 8. Holzm. p. 177 n. 76. Dic. 2 et alii passim; et hoc est juxtà dicta n. 47. An autem excuset ignorantia affectata? Vid. n. 48, et l. 6 n. 1124, circà fin. Nullo modo tamen excusatur, qui legit aut retinet, sciens ex fama publica, vel saltèm à viro fide digno, librum esse prohibitum, ut docent Lugo, Sanch, Bon. et alii communiter cum Croix l. 7 n. 345.

« 8. Non excusatur is, qui librum vel in aliena
297 » domo, vel alieno nomine, vel animo non legendi
» habet; Item nec is, qui affirmat non esse pravum,
» non esse exurendum. Item, qui impedit, ne com-
» buratur: qui disputationis causâ defendit. Ità Bon.
» qui tamen excusat eum, qui laudat stylum, vel
» ingenium Auctoris, vel bonam doctrinam, quæ in
» eo est, sed non quatenùs in eo est; v. g. si dicat:
» hic liber esset bonus, si non haberet hæresim; quia
» talis non defendit. V. Layman. l. c. Bon. d. 2 q. 5
» p. 4. »

298 Ex communi sententia docent Suar. D. 20 sess. 2 n. 21. Sanch. l. c. n. 52. Pal. t. 1 de Fide D. 2 p. 10 § 2 n. 7. Ronc. de Cens. p. 90 q. 2 R. 4 et Sal. c. 4 n. 74. Croix l. 7 n. 347, et Bon. D. 1 q. 2 p. 4 n. 5,

cum Ugol. Graff. et Sousa, non effugere excommunicationem qui deponeret librum hæreticum apud alium, non abdicando à se dominium; quia is, qui retinet dominium, adhùc dicitur librum retinere, cum possit repetere quandò vult. Idem dicendum cum Croix l. c. ex Pign. et communi (contra Duardum) de omnibus aliis libris prohibitis, de quibus adest Prop. 45, damnata ab Alex. VII. ubi: *Libri prohibiti, donec expurgentur, possùnt retineri, usque dum adhibitâ diligentiâ corrigantur.* Et idem dicendum de eo, qui retinet librum alterius in deposito, commodato, aut pignore, ut Salm. loc. cit. et Croix d. n. 347, cum Pignat. et Duardo. Dicit tamen Croix num. 352, cum Veriuys, benè satisfacere qui tradit librum in locum sequestratum, qui solet assignari in singulis Monasteriis. Cæterùm, si quis deponeret librum apud habentem licentiam cum pacto expresso non repetendi, ità ut alter non teneatur reddere nisi post expurgationem, vel post licentiam obtentam, hunc non damnarem, quia in hoc videtur adæquatè cessare periculum legendi; et tantò minùs damnarem, si donaret librum habenti licentiam, sub conditione, ut reddat si deindè ipse licentiam obtineat.

Qui autem habet librum hæreticum, tenetur tra- 299
dere Inquisitoribus ex præcepto Julii III. et Pii IV. Hinc dicunt Suar. Barb. Dicast. etc. apud Croix l. 7 n. 355, incurrere censuram; qui illum comburit in loco, ubi viget Inquisitio. Sed excusant Salman. d. n. 74, et Croix n. 355, cum Sanch. Filliuc. et Pignat. quia, cum liber comburitur, nequit dici quod retineatur. Attamen Julius III. in sua Bulla, *Cum meditatio*, expressè prohibuit in virtute Sanctæ obedientiæ omnibus qui habent libros vetitos cujuslibet speciei, ne eos lacerent, aut comburant, præcipiens eosdem deferri ad Inquisitorem, aut Episcopum.

Facultatem legendi libros prohibitos tàm in Bulla, quàm in Indice solus Papa, vel S. C. Indicis, aut Concilii concedere potest. Tantùm in casu magnæ necessitatis ait Viva q. 5 ar. 1 n. 10, posse eam concedere

etiàm Episcopum. Hîc autem quæritur, an ipsi Episcopi possint legere libros prohibitos? Videbatur affirmandum; omnes enim Episcopi, ubi formale Tribunal S. Officii non adest, sunt Inquisitores nati, qui valent viâ ordinariâ procedere contra delinquentes in materia Fidei. Sed omninò negandum cum Sylvio t. 3 q. II. a. 3. Concl. 2 in fin. Barb. de Pot. Ep. p. 3 All. 90 n. 8, et Bon. t. 3. Disp. 1 q. 2 p. 4 n. 10, ex Bullis Julii III. *Cum meditatio*, et Pauli IV. *Quia in futurorum* ac Pii IV. *Cum pro munere*, relatis ab Auctoribus præfatis, in quibus tàm Episcopis, quàm Inquisitoribus interdicitur librorum vetitorum lectio, *præterquàm* (excipitur) *Senioribus*, *et Commissariis* hæreticæ pravitatis. Intelliguntur, To *Commissariis*, illi tantùm Inquisitores, quibus commissa est aliqua particularis causa, quique legere possunt tantùm libros ad illam materiam concernentes, et tantùm pro tempore, quo commissio viget, ut scribit, et explicat Bon. l. c.

300 Principaliter autem excommunicationem Papalem incurrunt Haretici, eorumque Fautores, Receptatores, etc. ut habetur ex prima clausula Bullæ Cœnæ. Priùs igitùr agamus de Hæreticis, posteà de Fautoribus. Ut Hæreticus hanc excommunicationem incurrat, requiritur I. Ut hæresis sit formalis, scilicet, cum errore intellectùs, et pertinacia juxtà dicta apud Busemb. l. 2 n. 39. Ille autem pertinax dicitur, qui adhæret suæ opinioni, non obstante, quod jam noverit eam adversari doctrinæ Ecclesiæ Romanæ. Ità S. Th. 1 p. q. 32 n. 4, cum comm.; et Salm. c. 4 n. 49.

301 Sed hîc quær. 1. An incurrat hanc excommunicationem, qui errat ex ignorantia culpabili? Si ignorantia sit tantùm supina, communiter excusant DD. ut Tol. Sanch. Bon. Az. Sayr. et plures cum Salm. c. 4 n. 50. Ratio, quia hanc censuram non incurrit, nisi qui est hæreticus formalis; sed ad hæresim formalem constat requiri veram scientiam erroris, aliàs deficit pertinacia, ut suprà, requisita. Dubium est, an incurrat errans cum ignorantia affectata? Affirmant Canus, Val. Nav. apud Salm. n. 51. Sed probabiliùs

negant Pal. tr. 4 p. 3 § 2 num. 3, cum Azor. Arag. et Farin. ac Salm. c. 4 n. 52, cum Conin. Suar. Sayr. Bann. etc. Ratio, quia Ecclesiæ non contradicit, qui nescit se Ecclesiæ contradicere, ob quamcumque ignorantiam hoc faciat; et ideò non potest dici pertinax contra Ecclesiæ doctrinam.

Quær. 2. An incurrat excommunicationem tamquàm 302
hæreticus formalis, qui circà res fidei dubitat? quidquid alii dicant, quorum plures nimis obscurè loquuntur, dicendum cum sententia communi, quod si quis positivè dubitat de aliquo dogmate fidei ab Ecclesia jam definito, judicans illud esse incertum propter rationes oppositas, procul dubio hic sit hæreticus, et excommunicationem incurrat, ut habetur ex c. 1 de Hæret. ubi dicitur: *Dubius in fide infidelis est.* Secùs verò, si quis negativè se haberet super aliquo articulo, suspendendo judicium, et ad alia se divertendo, ne mentem fatiget, vel ut ad aliam cogitationem se applicet. Attamen advertendum, quod si ille deliberatè et pertinaciter assensum ideò suspenderet, quia judicat motiva contraria fidei incertam reddere veritatem illam, tunc pariter ut hæreticus habendus sit; ipse enim reverà positivè dubitat de veritate fidei, dum format deliberatum et pertinax judicium, non esse certa omnia dogmata, quæ ab Ecclesia ut certa proponuntur; ità C. de Lug. t. 3 D. 20 de fide n. 16. Sylv. t. 3 in 2. 2 v. 11 ar. 1. Wigandt Tr. 7. Exam. 3 q. 11. Antoin Tract. de Virt. Theo. c. 3 q. 6. Salm. de cens. Tr. 10 c. 4 n. 51 et 55, Cuniliat. Tr. 4 de 1. Præc. c. 2 § 3 n. 4. Nat. Alex. de Sacr. Ord. l. 4 ar. 9 reg. 23. Bonac. de Censur. D. 2 qu. 5 p. 1 n. 3. Conc. Comp. l. 3 diss. 1 c. 9 n. 3, P. Ferraris Bib. verb. Hæreticus n. 4, et alii.

Requir. II. Ut error internus externè significetur 303
per verba, aut signa ex se, vel ex circumstantiis hæresim manifestantia, ità communiter Laym. l. 2 tr. 1 c. 14 n. 1, et Salm. de Cens. c. 4 n. 48. Hinc docet Laymann. non incurrere hanc excommunicationem. 1. Qui est hæreticus purè mentalis. 2. Qui abstinet à Missa, à jejunio, ab adorando ss. Sacramento, etiam quia

hæreticus est; possunt enim hæc attribui oblivioni, vel pravæ conscientiæ, nisi ex circumstantiis clariùs manifestetur error. 3. Qui diceret: *Non est Deus*, tacito verbo, *Christus*; vel qui hoc scriberet charactere non intelligibili. Ratio, quia ad incurrendam excommunicationem voces, aut signa debent ex se hæresim exprimere. 4. Qui assereret, se anteà secutum fuisse hæresim, vel tunc propositum habere sequendi in futurum: quia sic non judicatur hæreticus præsens; ità Laym. n. 4. cum Azor. et Sanch.

304 Requir. III. Ut Actio hæresis manifestativa, sit moraliter mala; quare non incurrit excommunicationem, qui se manifestat ad petendum consilium. IV. Requiritur, ut ille suam hæresim manifestet, animo eam profitendi, ut docet Laym. l. c. Alioquin in his omnibus casibus, quia hæresis tantùm ratione excommunicationis est reservata, potest ipse à quolibet Confessario absolvi, sicùt et ab excommunicatione illi annexa ex alio jure, nempè ex c. Christus, etc. de Sent. exc. quià excommunicatio contra Hæreticos universè lata est, sed non reservata; ità communissimè DD. V. Salm. c. 4 n. 48.

305 Advertendum verò 1 quod, ut excommunicatio incurratur, sufficiat, ut manifestatio erroris etiàm occultè fiat, quin aliis innotescat; proùt certum est, et commune cum Salm. de Cens. c. 1 n. 142, in fin. ac Azor. Avila, et Corn. ib. et aliis passim. Quod si manifestatio fuerit notoria, Hæreticus tamen non est vitandus, nisi sit etiàm nominatim declaratus, et insuper publicè denunciatus, Salm. c. 4 n. 48, in fine, juxtà dicta n. 172. Advertend. 2 quod illi qui in hæresim incidunt, invincibiliter excommunicationem ignorando, eam non incurrant juxtà dicta l. 6 n. 74.

306 Deinceps hanc excommunicationem incurrunt etiàm Hærecticorum *Credentes*, idest qui eorum erroribus se assentiri externè manifestant, v. g. si quis dicat: *Credo, quod credit Calvinus*, vel *quod Calvinus fuerit sanctus vir.* Incurrunt etiàm *Fautores*, idest qui Hæreticis favent aut omissione, omittendo scilicet cum pos-

sint et teneantur ex officio Hæreticum capere, custodire, punire : aut commissione, illum laudando, vel adjuvando, ut fugiat. *Receptatores*, qui hospitio recipiunt, vel occultant (etsi semel) Hæreticum, ut effugiat pœnas suæ hæresis. *Defensores*, qui errores illius defendunt, etsi internè aliud sentiant, vel qui impediunt, ne ille à judice capiatur, aut puniatur; ità Suar. de Censur. D. 21 sess. 2 n. 6. Sanch l. 2 c. 10 n. 2, et Salm c. 4 n. 63, cum aliis communiter.

Quær. hîc I. An hi *Fautores*, etc. ut suprà, incur- 307
rant excommunicationem, et alias pœnas, si non ex motivo favendi hæresi, sed ratione consanguinitatis, amicitiæ, aut simili Hæreticis favent? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Pal. de Cens. D. 3 p. 2 n. 5. Tolet. in expos. B. Cœnæ c. 1 n. 2. Viva de Cens. q. 5 ar. 2 n. 7, in fin. item Sayr. Suar. etc. Salm. c 4 n. 67. Sed valdè probabiliter negat *secunda* sententia, quam tenent Sanch. l. 2 c 10 n. 5. Bon. D. 2 q. 5 p. 3 n. 2, et Salm. n. 68, cum Soto, Azor. Arag. Fagn. etc. ac probabilem putat Laym. Ratio, quia, cum Ecclesia excommunicat Fautores Hæretici, tunc tantùm eos damnare censetur, qui Hæretico favent, quatenùs hæreticus est. Hinc probabiliter excusantur ab excommunicatione parentes, filii, et etiàm fratres Hæretici eum receptantes, ut docent Laym. et Salm. ib. in fin.

Quær. III. An incurrat, qui Hæreticum recipit, ne 308
capiatur, vel puniatur, si nihilominùs effectu ille jam incidat in manus Judicis? *Prima* sententia, quam tenent Sanch. Dec. l. 2 c. 10 n. 9. Bon. D. 2 q. 5 p. 3 n. 3, ac Suar. D. 21 sess. 2 n. 8, et Fill. Leand. et alii apud Salm. c. 4 n. 69, qui probabilem putant, negat. Ratio, quia fautores seu receptatores excommunicantur in ordine ad fovendam hæresim; ergò si accidit, hæresim non foveri, excommunicationi non subsunt. *Secunda* verò sententia, quæ mihi magis arridet, et tenent Pal. D. 3 p. 2 n. 5. Sayr. l. 3 c. 5 n. 4, ac Duard. et Graff. apud Salm. num. 70, affirmat. Ratio, quia tunc cum aliquis Hæreticum recipit, sequitur affectus favoris, et ille censuram incurrit, cum de facto jam hæresim

foveat, impediendo, ne Reus capiatur, saltèm illo tempore quo eum servat absconditum, undè non officit quod posteà cesset per capturam effectus receptionis.

309 Excommunicationem autem Bullæ incurrunt insuper I. Surripientes bona Christianorum naufragantium, sivè in navibus existentia, sivè in mari ab eis ejecta, sivè in littore inventa. Requiritur tamen 1 ut acceptio sit injusta, et ex certa scientia, quod illa sint bona naufragantium. Ità Viva Q. 5. Art. 2 n. 3 Requiritur 2 ut bona non habeantur ut derelicta; Hinc excusatur accipiens papyrum, farinam, saccharum, et similia projecta, quia talia communiter pereunt in mari, statim ac projiciuntur. Ità pariter, qui accipit bona quæ diù in littore jacuerunt, quia meritò præsumuntur illa tunc haberi à dominis pro derelictis. Ità Viva l. c. et Salm. c. 4 n. 82.

310 II. Incurrunt Domini, qui in Terris suis sine privilegio imponunt pedagia, idest tributa pro transitu personarum, sivè rerum, vel pro refectione, et custodia viarum, aut gabellas, idest impositiones pro delatione, et venditione mercium. Tale autem privilegium habent omnes Principes Supremi, proùt Pontifices, Reges autem, Respublicæ, et Universitates, ad subveniendum Civium necessitatibus etiàm possunt collectas sibi imponere, ità Viva Q. 5 ar. 2 n. 4, et Salm. c. 4 n. 83, cum Vasq. Dic etc. Vide alia apud Viva, et Salm. ll. cc.

311 III. Incurrunt Piratæ interficientes, aut deprædantes Christianos in mari Ecclesiastico. IV. Falsificatores Litterarum Apostolicarum. V. Transmittentes arma, sivè armorum materiam ad hostes infideles, sivè hæreticos declaratos. VI. Injustè impedientes, ne deferantur victualia ad Roman. Curiam. VII. Vexantes eos qui accedunt, vel recedunt à Romana Sede ob negotia ad illam spectantia. VIII. Vexantes peregrinos, qui devotionis causâ Romam petunt. IX. Vexantes, seu ejicientes Episcopos, Legatos, vel Nuntios è suis Diœcesibus; Nec non id mandantes, ratum habentes, faven-

tes, etc. X. Percutientes, aut exspoliantes eos (sivè eorum Procuratores), qui Curiam Romanam pro suis negotiis petunt. XI. Appellantes sub privato prætextu ad Curias laicales in causis Ecclesiasticis, ad impediendas Litteras Apostolicas. XII. Qui auctoritate laica, vel prætextu exemptionis causas spirituales, vel ipsis annexas ad se avocant à Judicibus Ecclesiasticis, etc. ità apud Viva q. 5 a. 2 n. 13. XIII. Qui ex quovis colore trahunt, vel trahi faciunt personas Ecclesiasticas ad Tribunal Laicale, etc. V. Viva d. 15. XIV. Impedientes Judices Ecclesiasticos quominùs sua jurisdictione utantur XV. Usurpantes jurisdictionem, et fructus Beneficiorum. XVI. Imponentes onera Ecclesiasticis. Qui tamen (advertendum) tenentur contribuere, quandò imponuntur collectæ pro refectione, v. gr. viarum, fontium, etc. quorum utilitas directè pertinet etiàm ad ipsos; Viva n. 18, cum Abb. et Mol. XVII. Se interponentes sine jurisdictione causis criminalibus contra Ecclesiasticos. XVIII. Usurpantes jurisdictionem in Terris Ecclesiæ Romanæ. Deniquè ex Bulla Clem. VIII. Incurrunt excommunicationem adhùc reservatam omnes sine facultate absolventes ab excommunicationibus Bullæ Cœnæ extrà mortis articulum, ut Viva d. art. 2, in fin.

CAPUT III.

DE SUSPENSIONE ET DEGRADATIONE.

DUBIUM I.

Quid sit Suspensio, quotuplex, et undè dignoscatur qualis et quanta sit.

312 *Quid sit suspensio? et quis suspendi, aut suspendere possit?*

313 *An peccet graviter exercens actum à quo est suspensus?*

314 *Dub. 1. An incurrat irregularitatem, si suspensio sit facta ad tempus? Dub. 2 An Episcopus suspensus à Pontificalibus incurrat irregularitatem, Pontificalia exercendo? Et quid si Missam solemniter celebret?*

An Sacerdos suspensus non toleratus invalidè absolvat? Quid si toleratus? vel si sit suspensus tantùm ab Ordine?

315 *Quot modis possit ferri suspensio?*

316 *Qualitas suspensionis ex quo colligatur? vide Resol. ap. Busemb. Dub.* 1. *An suspensus à Beneficio possit, cum sit pauper, retinere fructus? Dub.* 2. *An suspensus à Beneficio censeatur suspensus etiàm à Beneficiis quæ possidet in aliena Diœcesi?*

317 *An suspensâ, Communitate, sint singuli suspensi? et an isti incurrant irregularitatem? An suspensio debeat ferri in scriptis?*

312 « Resp. 1. Suspensio est censura, quâ Clericus functiones aliquas Ecclesiasticas exercere prohibetur. » Vide Bon. d. 3 p. 1. Laym. l. 1 tr. 5 p. 3 c. 1.

Undè resolves.

» 1. Solus Clericus potest suspendi.

» 2. Suspendere possunt, qui possunt ferre censuras.

313 » 3. Ex genere suo, et nisi parvitas materiæ excuset, est peccatum grave, exercere actum per suspensionem prohibitum, undè et irregularitatem inducit. Si tamen suspensus toleratus, se non ingerat in tales functiones, sed ab aliis propter utilitatem requiratur, probabiliter non peccat, cum alii licitè requirant. Imò, etsi nominatim sit denunciatus non toleratus, alii tamen non tenentur sub mortali eum vitare, nisi censeantur cooperari actui, à quo suspensus est: undè audire ejus Missam non erit peccatum (saltèm mortale), si non inservias. Ità probabiliter Avila, Henr. Suar. Sayr. apud Bon. d. 3 p. 4 n. 4, etiàm Laym. l. c. c. 1 n. 7. * (Et ità communiùs et veriùs tenent Pal. D. 4 p. 6 n. 1. Holzm. p. 395 n. 252, et Salm. c. 5 n. 14, cum Coninch. Avil. etc. qui rectè addunt *esse omninò licitum audire Missam à Sacerdote suspenso* (contra Tourn. p. 523, cum Bonac.) Limitat tamen Holzm. l. c. *nisi scandalum interveniret.* »

Est certum apud omnes, quod Clericus suspensus peccet graviter, si exercet actum vetitum per suspen-

sionem, vide Salm. c. 5 n. 12. Excusatur tamen 1. Si exercet Ordinem non sacrum, vel Sacrum, sed non solemniter; Salm. n. 13, et Tourn. t. 2 p. 221. q. 5, cum S. Ant. Habert. Sayr. etc. (contra Suar. et Nav.) V. dicta l. 6 n. 38, v. Objic. 2. Excusatur 2. saltèm à gravi culpa, si exercet ob ignorantiam, aut metum gravem, aut in parva materia, puta si fuerit suspensus à jurisdictione, vel ab Ordine, et exerceret actum levem jurisdictionis, aut benediceret mensam; secùs si benediceret aquam, nuptias, fructus etc. juxtà solemnitates Ecclesiæ; Bon. D. 3 p. 4 n. 6. Holzm. p. 394, n. 248. Tourn. l. c. et Salm. c. 5 n. 13.

Sed hîc dubit. 1. An incurrat irregularitatem Cle- 314
ricus exercens actum à quo erat suspensus, si suspensio fuerat lata pro tempore determinato? Adsunt tres sententiæ. *Prima* sententia negat, et hanc tenent Gabr. Avila et Villal. ap. Salm. c. 5 n. 13, qui probabilem putant cum Dian., quia (ut dicunt) suspensio lata pro tempore determinato habet rationem puræ pœnæ, quæ non inducit irregularitatem. *Secunda* sententia communior affirmat, et hanc tenent Suar. D. 26 sess. 2 n. 3. Bon. D. 3 part. 4 n. 6. Pal. Dub. 4 p. 6 n. 5. Tourn. p. 522. Escob. l. 5 n. 96, et Viva q. 6 a. 4 n. 5. Probatur hæc ex c. 1, de Sent. et re judic. in 6, ubi quidam, cum fuerat suspensus ad tempus, et sic ministraverat, fuit expressè declaratus irregularis. Limitant verò Viva et Tourn. ll. cc. et Salm. c. 5 n. 8, nisi suspensio sit oretenùs lata, quia, cum censura non possit licitè ferri sine scriptura, ut dicemus n. 317, non præsumitur Episcopus voluisse delinquere, censuram oretenùs ferendo. *Tertia* sententia, quam probabilem putat Ronc. p. 106 q. 5 R. 2, cum aliis, et quæ mihi videtur absolutè probabilior, distinguit et dicit, quod si suspensio fuerit lata per modum statuti aut præcepti ob crimen futurum, vel etiàm præteritum, sed habens tractum successivum, tunc transgrediens veriùs incurrat irregularitatem, ut patet ex textu præfato. Secùs si suspensio sit lata ab homine per sententiam, ob meram punitionem criminis om-

ninò præteriti, quia talis suspensio habet rationem meræ pœnæ, non censuræ, juxtà dicta n. 52. Censura enim, cum sit pœna medicinalis, nequit ferri ob delictum omninò præteritum, ut diximus n. 54. Ergò quandò quis transgreditur hujusmodi suspensionem, nullam incurrit irregularitatem, quæ non à violantibus pœnas, sed censuras incurritur. Neque huic sententiæ obstat textus prædictus, nam ibi non fit sermo de suspensione lata ab homine per sententiam particularem, sed lata à jure per statutum generale, quod respicit crimina futura; undè talis suspensio erat vera censura.

Dubit. 2. An Episcopus suspensus à Pontificalibus incurrat irregularitatem, si Pontificalia exercet, puta confirmando, consecrando Calices, etc. negant Sylv. v. Suspensio § 5, ac Innoc. Abb. Archid. Socin. etc. ap. Fag. l. 1, in c. vel non est compos. de Temp. Ord. n. 17 ad 20, quia (ut dicunt) Episcopatus non est ordo, sed potiùs extensio, sivè complementum Ordinis Sacerdotalis, ut tenent Salm. de Ordin. c. 1 n. 26, cum Soto, Gonet, et alii ex D. Th. Suppl. q. 40 a. 5. Undè inferunt, Episcopum exercendo has functiones non contrahere irregularitatem, cum hæc incurratur à censurato, tantùm quandò exercet Ordinem Sacrum. Affirmant verò probabiliùs Nav. c. 27 n. 163. Bon. D. 3 p. 4 n. 6, v. Tertio, cum Major. et Alter. ac Fagn. l. c. n. 36, cum Palud. Ang. etc. Ratio, quia, etiàmsi sententia, quod Episcopatus sit tantùm extensio Ordinis sacerdotalis, et non distinctus, esset vera (quod negant plurimi ap. Salm. l. c.); tamen non potest negari, quod tale exercitium potestatis Episcopalis sit actus Ordinis Sacri, si non distincti, saltèm extensi; quapropter Episcopus tunc dicitur verè exercere actum Sacri Ordinis. Tantò magis, quod idem D. Th. l. c. dicat, quod licet Episcopatus non sit Ordo respectu ad Corpus Christi reale; tamen sit verus Ordo respectu ad potestatem in Corpus Mysticum; undè pr ma sententia non videtur satis probabilis.

Si autem Episcopus suspensus à Pontificalibus Mi-

sam celebrat solemniter in apparatu pontificali, certum est, quod peccet, ut rectè dicunt Filliuc. tr. 17 c. 2 n. 28. Sayr. l. 4 c. 4 n. 13, et Renzius p. 643 q. 4. An autem incurrat etiàm irregularitatem? Affirmant Angel. v. Suspensio 3 n. 3. Nav. Bon. et Fagn. ll. cc. Ratio, quia talis celebratio est actus proprius Ordinis Episcopalis, cum non possit exerceri nisi ab Episcopo consecrato. Negant verò probabiliùs Laym. l. 1 tr. 5 c. 3 n. 4, cum Sylv. Gov. et Avila, ac Diana p. 5 tr. 10 R. 4, cum Joan. Præpos. qui testatur hanc esse communiorem DD. sententiam. Ratio, quia, Episcopus sacrificando non exercet actum substantialem Ordinis Episcopalis, sed actum Ordinis Sacerdotalis, à quo non est suspensus; Et quod celebratio fiat cum Pontificalibus, per accidens se habet; irregularitas autem non incurritur, nisi in exercitio actûs Ordinis prohibiti. Et hanc sententiam expressè tenet etiàm D. Anton. 3 p. tit. 27 c. 4 § 4, v. Si est suspensus, cum Hostiensi, sic dicens: *Suspensus à Pontificalibus, si celebrat in Pontificalibus, non erit irregularis, quia Pontificalia non sunt de substantia celebrationis, nec debemus judicare aliquem irregularem, nisi inveniatur expressum.* Tantò magis, quod dicat idem Fagn. l. c. in c. Quæsitum de Cohab. Cler. n. 15, cum Archid. etc. suspensum propter crimen, tum solùm incurrere irregularitatem, cum Canon id exprimit, quia aliàs suspensio intelligitur lata quòad se tantùm, nempè quod tamquàm indignus prohibeatur à ministrando.

» 4. Suspensus non toleratus invalidè absolvit, » quia non habet jurisdictionem. * (Ità Salm. c. 5 n. » 16. *Secùs si toleratus, quià hic validè jurisdictionem* » *exerceret: etsi illicitè, si non esset requisitus; Salm.* » *ibid. Suspensus autem ab Ordine, non est suspensus* » à jurisdictione. Ità S. Th. 3 p. q. 22 art. 3. Salm. » c. 5 n. 16. communiter.)

» Resp. 2. Suspensio 1. alia fertur ad certum tem- 315
» pus, quo elapso, expirat: alia fertur absolutè, seu in- » definitè, manetque, donec per absolutionem tol- » latur. 2. Alia est ab officio, sivè id sit Ordinis, sivè

» jurisdictionis; alia à beneficio; alia ab utroque.
» 3. Suspensio ab Officio, vel est à toto, vel à parte
» tantùm, scilicet à functione Ordinis, vel jurisdictio-
» nis. Item suspensio beneficii, vel à beneficio abso-
» lutè, vel à quibusdam tantùm functionibus, ejus
» ratione competentibus Laym. Bon. ll. cc.

316 » Resp. 3. Quantitas, et qualitas suspensionis col-
» ligi debet ex verbis, quibus fertur: Quæ, utpotè
» in re odiosa, non ampliùs sunt extendenda, quàm
» propriè accepta significent.

Undè resolves.

» 1. Suspenso absolutè, et in toto prohibetur omne
» exercitium ratione officii proveniens, tàm Ordinis,
» quàm jurisdictionis: ac consequenter non potest
» celebrare, nec validè excommunicare, beneficia
» conferre, etc. Suspensus verò à parte beneficii de-
» terminata, v. g. ab Ordine tantùm vel jurisdictio-
» ne, privatur tantùm illius officii functionibus. Undè
» Episcopus, v. gr., à jurisdictione suspensus, etsi
» non possit excommunicare, absolvere, delegare, etc.
» potest tamen exercere actus Ordinis, ut consecrare
» templa, ordinare, etc. Bonac. l. c.

» 2. Suspensus à certa functione Ordinis, v. gr. à
» Sacramentorum administratione, non est suspensus
» à Sacrificio. Similiter suspensus ab Ordine potest
» nihilominùs conferre primam tonsuram, quia non
» comprehenditur sub Ordine. Bonac. p. 2 n. 6.

» 3. Suspensus ab officio simpliciter non intelligi-
» tur suspensus à beneficio, seu fructibus ejus. De-
» bet tamen per alium supplere, qui per se nequit,
» ut fructus percipiat. Bon. num. 10, ex Nav. Suar.
» Henr. Fill. etc. » (*Commune est apud omnes, quod*
» *suspensus ab Officio non suspendatur à Beneficio;*
» ità Suar. D. 26 sess. 3 n. 4. Pal. p. 5 § 1 n. 5. Tourn.
» pag. 516. Antoin. p. 663 n. 2, et Salm. c. 5 n. 20, cum
» Sanch. Avil. Con. etc. communiter, ex c. 10 de Purg.
» Cau. etc. 10 de Vita, et hon. Cler. consentit Fagn. l. 3
» in c. Quæsitum de Cohab. Cler., etc., n. 30. Sed rectè li-

» mitant Fagn. et Glossa in Clement. Cupientes de » Pœnis, *primò si crimen sit enorme*, ut patet ex c. » Inter, 10 de Purg. Can. *Secundò si Reus contemnat* » *suspensionem, nempè per annum in ea manendo, ut* » habetur ex c. Cum bonæ, de Ætate, et qualit etc.) *

» 4. Suspensus ab Ordine non videtur suspensus à » beneficio; quia beneficium non fundatur in Ordine. » Bonac tamen dicit, indirecte suspendi à fructibus » ejus : quia, dum non potest facere officium, non » potest percipere fructus. Vide seq. n. 5.

» 5. Suspensus à beneficio, etsi hoc ipso intelliga- » tur suspensus à recipiendis fructibus ejus, non ta- » men ab officio sivè jurisdictionis, sivè Ordinis, » etiàm quod illi ratione ipsius beneficii competit. » Undè tenetur legere Horas, et cætera onera benefi- » cii præstare, licet fructibus non fruatur; hoc enim » debet sibi imputare. Non tamen privatur commodo » quod provenit ex anniversariis stipendiis Missarum, » nec eo, quod datur propter onus personale Clerici; » quia non sunt fructus beneficii. Secùs est de distri- » butionibus quotidianis * (Ità etiàm Navarr. Cov. etc. » apud Salm. c. 5 n. 21. Sed contradicunt Pal. p. 5 § 1 » num. 7, et iidem Salman. ibid. cum Sanch. Avila, » Henriq. etc. *quia pœnæ non sunt extendendæ, ubi* » *non sunt in jure expressæ, proùt nullibi id expressum* » *habetur*) *, licet ex his, vel aliis beneficii fructibus » possit ali, si aliundè sustentari nequeat. Bonac l. » c. n. 12. Sayr. Suar. Filliuc. etc. »

Dubit. 1. An suspensus à Beneficio, si sit pauper, possit fructus sibi retinere? Respondetur affirmativè, si suspensio est lata in pœnam criminis omninò præteriti (vide dicta l. 3 n. 602); Secùs si fuerit lata ob contumaciam, quia non debet ab Ecclesia subveniri ei, qui voluntariè Ecclesiæ disciplinam vilipendit, cum liberè possit à sua contumacia recedere; ità Suar. D. 27 sess. 2 n. 3. Fill. tr. 27 n. 53. Renzius p. 644. q. 7 cum communi, et Dian. p. 5 tr. 10 R. 3 cum Sayr. Turrian. Corn. Gondon. Con. et Avila. Dicunt tamen Tourn. t. 2 pag. 518 v. Dico 2 Diana, et Renzius ll.

ec. cum P. Nav. Avila, Pelliz. et Hurt. quod licet Beneficiarius per se teneatur fructus restituere, si tamen fuerit occultè suspensus, et munia debita jam impleat, poterit sibi retinere partem, quam dare deberet substituto, hi enim non sunt fructus Beneficii, sed stipendium laboris; vide dicta l. 3 d. n. 672.

Dubit. 2. An suspensus à Beneficio censeatur suspensus etiàm à Beneficiis quæ possidet in aliena Diœcesi? Negat absolutè Sayr. l. 4 c. 6 n. 21, quia (utait) Episcopus extrà suum territorium nullam habet jurisdictionem. Alii verò distinguunt, et negant, si suspensio sit lata ab homine, secùs si à jure, quia jus ubique locum habere debet; ità Decius, et Renzius t. 1 p. 645, et Tourn. t. 2 p. 518, cum Pont. pro certo habent, suspensionem comprehendere omnia Beneficia, si sit à jure; si verò sit ab homine, dicunt intelligi tantùm à Beneficiis propriæ Diœcesis, quandò est lata per statutum: secùs si per sententiam, modò Episcopus exprimat, se velle suspendere ab omnibus Beneficiis, quia, licet ei non subjaceant Beneficia alienæ Diœcesis, subjacet tamen persona suspensi, qui jus habet ad fructus Beneficii: undè, cum suspensio impediat ipsi jus exigendi, consequenter ille suspenditur ab omnibus Beneficiis. Quandò autem suspensio est per statutum generale, intelligitur lata solùm circà Beneficia in Diœcesi.

Dubit. 3. An si suspensus acquirat novum Beneficium tempore suspensionis, collatio sit nulla? Affirmant Bonac. D. 3 p. 2 n. 10. et Holz. p. 393 n. 140, v. Dixi, cum Palao, et Manstrio, quia Beneficia dantur propter officium; ergò suspensus à beneficio acquisito, est etiàm suspensus à Beneficio acquirendo, cum non possit munia Beneficii exercere. Negant verò probabiliùs Suar. D. 26 sess. 3 n. 8. Laym. tr. 5 p. 3 c. 1 n. 4. Antoine p. 634 v. 2. Renz. p. 645 q. 9 et Dian. q. 5 tr. 10 R. 7, cum Cornejo, Gordon. Præpos. Conc. etc. Hi dicunt talem collationem esse quidem irritandam, sed non irritam; quia nulla pœna debet infligi, nisi in jure sit expressa; nullibi autem hæc

pœna habetur ; imò ex c. Cum bonæ 8 de Ætate, et qualit. contrarium colligitur, dum ibi, cum aliqui quadriennium mansissent in suspensione, mandavit Pontifex expoliandos à Beneficiis tàm antè, quàm in suspensione acquisitis; ergò collatio fuerat valida.

« 6. Suspensus à beneficio potest nihilominùs eligere, præsentare, conferre Beneficium, quia, etsi » hæc jura competant illi ratione beneficii, illi tamen » actus non sunt beneficii, præcisè ut sic, sed potiùs » officii, et jurisdictionis. ibid.

» 7. Supensus à beneficio, vel Ordine absolutè, et » sine addito, intelligitur suspensus ab omni bene- » ficio, vel Ordine, nisi aliundè aliud constet ib. n. 8.

» 8. Suspensus absolutè, intelligitur ab officio, et » beneficio, Laym. c. 1 n. 2.

» 9. Suspenso Capitulo, vel Conventu, non cen- 317
» sentur suspensi singuli, nisi sint in culpa, ait Sa, v. » Suspensio, et Laym. l. c. n. 3. »

Quandò suspensio fertur in solam Communitatem, non afficit singulas personas, quòad munia particularia, sed tantùm quòad Officia vel Beneficia totius Communitatis; ità communiter Bonac. D. 1 q. 1 n. 111. Holzm. n. 248, et Salm. c. 5 n. 43 et 46, cum D. Th. Avil. Henr. Diana, etc. Quod si aliqui exerceant functiones Communitati tunc vetitas, dicunt Pal. D. 4 p. 3 n. 3. Suar. D. 28 s. 4 n. 4. Ron. p. 106 q. 7 R. 2 et Sal. n. 47, cum Con. et Cor. eos non incurrere irregularitatem, quia prohibitio illa non est propriè censura sed potiùs inhabilitas particularium personarum ad talia Officia. Si verò suspensio fertur in Communitatem, et in singulas ipsius personas, tunc non afficit innocentes, sed tantùm delinquentes; nemo enim potest excommunicari aut suspendi pro culpa aliena, ut communiter docent Suar. l. c. n. 2. Sanch. de Matr. l. 9 D. 32 n. 9. Salm. c. 5 n. 45, cum Nav. Sot. et Pal. ac Escob. l. 51 n. 56, cum Con. Avil. Henr. et Hurt. Et patet ex c. 2 de Constit. et clariùs ex cap. de *His quæ fiunt à major. part. Cap.* ubi dicitur : *Cum peccata suos auctores tenere debeant, ne pœna sit ulteriùs pro-*

trahenda, quam delictum fuerit in excedente refertum.

« 10. Si Prælatus solo verbo dicat Sacerdoti, *suspendo* te, v. g. à celebratione, videtur esse simplex » tantùm prohibitio, non censura, quia hæc licitè » non fertur, nisi scripto * (ut n. seq. ad n. 2) * Prælatus autem non debet præsumi velle peccare, nisi » aliud constet de ejus intentione; aut nisi Religio » habeat privilegium absque scripto ferendi censuras. » Vide Bon. de censuris in communi d. 1 q. 1 p. 7. » * (Ità etiàm Salm. c. 5 n. 48, cum Nav. et Henr.)*.

DUBIUM II.

Quæ sint suspensiones in particulari; et quis ab eis possit absolvere.

318 *Quæ sint suspensiones Juris communiores Clericorum?*
319 *Quæ Religiosorum?*
320 *Quæ Episcoporum?*
321 *An quis possit suspendi ob culpam levem?*
322 *Quis possit absolvere à suspensione?*

318 « Respond. 1. Suspensiones Juris communiores sunt » sequentes.

» 1. Clerici ipso jure suspensi sunt, Recipientes » Ordines sacros ab alieno, vel à proprio in aliena » diœcesi, vel sine ætate legitima, aut dimissoriis, aut titulo, vel extrà tempora, aut non servatis interstitiis, per saltum, vel in censura, vel » deniquè post matrimonium ratum, qui omnes » suspensi sunt ab executione Ordinum, nisi fecerint » absque dolo, et si ordine utantur, fiunt irregulares. » 2. Excommunicans, suspendens, aut interdicens » sine scriptura, et causæ expressione, est suspensus » per mensem ab ingressu Ecclesiæ, nisi sit Prælatus » regularis. 3. Clerici scienter eligentes Episcopum, » vel Parochum indignum suspenduntur à beneficiis » biennio. 4. Ordinans, et ordinatus simoniacè est » suspensus ab Ordinibus. 5. Parochi jungentes sponsos alterius Parochiæ sine licentia. 6. Gravantes

» alienis debitis Ecclesias sibi commissas. 7. Occupantes bona, vel census Ecclesiæ, beneficii, vel alterius pii loci. 8. Sodomiam exercentes, simoniaci, provocantes ad duellum, vel acceptantes, raptores, vel præbentes auxilium. 9. Disputantes in alterutram partem in cœtu virorum, ac mulierum de Immaculata Conceptione B. Virginis. 10. Visitantes, si accipiant pecuniam, vel munera: qui, si sint Episcopi, suspensi sunt ab ingressu Ecclesiæ; si inferiores Episcopo, ab officio, et beneficio, usque dum restituant duplum. 11. Judex Ecclesiasticus (non Episcopus), qui facit injuriam contra justitiam, et concientiam, parti litiganti. Vide Bon. d. 3 p. 5 * (*Adde* 12. *Negantes absolutionem renuenti complicem manifestare; hi subjacent suspensioni ferendæ sententiæ ex Bulla*, Ubi primum Bened. XIV. Vide in fine libri Dec. IV. Adde 13. *Latini celebrantes Ritu Græco, et Græci Ritu Latino.* Bulla Etsi Pastoralis, § 6 n. 10.) *

» 2. Religiosi. 1. Apostatæ recipientes Ordines in 319
» Apostasia. 2. Admittentes ad professionem antè
» annum probationis peractum. 3. Non utentes
» habitu, et vestitu modo sibi præscripto. 4. In-
» troducentes mulieres in monasteria.

» 3. Episcopus. 1. Ordinans non subditum sus- 320
» pensus est per annum à celebratione Pontificalium.
» 2. Admittens resignationes, contra formam præ-
» scriptam. 3. Intrans monasteria monialium sine ne-
» cessitate. V. Fill. t. 17 c. 5.

» Resp. 2. Præter has suspensiones aliæ sunt ab 321
» homine, quæ, si sint graves, requirunt culpam
» mortalem, v. gr. ut quis suspendatur ab omnibus
» actibus sui officii, vel fructibus unius anni. Potest
» tamen aliquis ob peccatum veniale privari uno actu,
» v. g. eligendi. »

Sed hîc dubitatur, an ob peccatum veniale possit ferri suspensio? Affirmant Nav. c. 27 n. 151 et 159, item Armil. Med., et Henr. apud Escob. l. 51 n. 58. Sed veriùs et communissimè negant Suar. D. 28 sess.

4 n. 6. Sanch. de Matr. l. 2 D. 32 n. 9. Pal. D. 4 p. 3 num. 4. Salmanticen. de Censur. c. 5 num. 44, Elb. p. 444 n. 115, cum Fill. et Escob. n. 59, cum Laym. Soto, Vasq. Con. et Hurt. si suspensio sit major; nempè ab omni usu Officii, et Beneficii, vel ab aliquo eorum per notabile tempus, tunc enim requiritur mortale, quia pœna debet cum culpa proportionari; undè esset nulla suspensio, si ob peccatum veniale imponeretur. Secùs verò, si suspensio esset partialis; nempè tantùm ab Officio, vel à Beneficio, et ad breve tempus, ut Suar. n. 2. Pal. n. 2. Salm. n. 44, et Bon. D. 1 q. 1 p. 3 n. 8, qui idem dicit, si suspensio esset totalis, sed ad valdè breve tempus, puta ad diem, vel hebdomadam. Idem dicunt Sanch. Dec. l. 6 c. 4 n. 17. Pal. tr. 3 D. 1 p. 15 n. 3, et Salm. de Leg. c. 2 n. 46, cum Suar. Caj. Vasq. Tapia, etc. si suspensio sit ferendæ sententiæ; nam contrà, si sit latæ sententiæ, vel sit indicta à jure, taliter ut incurratur sine alia monitione, non incurritur nisi ob mortale peccatum.

322 « Resp. 3. Habens Episcopalem auctoritatem potest absolvere à suspensione non reservata : et communiter Religiosi ex privilegiis possunt absolvere ab omni suspensione in foro conscientiæ : Episcopus potest absolvere ab omni suspensione juris, si Sedi Apostolicæ specialiter reservata non sit Laym. c. 4 n. 2, ex Nav. Suar. etc. Imò etiàm ab hac, si proveniat ex delicto occulto, et non deducto ad forum contentiosum. Bon. d. 3 p. ult. ex Trid sess. 24 c. 6. »

Si suspensio sit imposita ad tempus, vel conditionatè, v. g. *donec* vel *nisi restituas*, tunc, termino transacto, de se tollitur suspensio sine absolutione, ut Salm. c. 5 n. 53, cum Con. Pal. Avil. Henr. Si verò sit imposita absolutè, quisque Confessarius potest ab ea absolvere, nisi sit reservata, vel nisi requirat satisfactionem partis. Cùm autem fertur suspensio in Communitatem, is tantùm ab illa absolvere potest, qui in Communitatem jurisdictionem habet in foro contentioso; Salm. c. 5 n. 52.

DUBIUM III.

Quid sit Depositio, et Degradatio? et à quo, et ob quam causa ferri possit?

« Subjici solent suspensioni Depositio, et Degradatio, 323
» (etsi censuræ non sint, ut dictum est c. 1) ob si-
» militudinem, quam habent cum suspensione, cum
» utraque sit ab Ecclesiastico Ordine, aut beneficio.
» Differunt autem à suspensione, quod illæ auferant
» ipsum jus radicale, et titulum beneficii, idque in
» perpetuum, suspensio non item. Porrò Depositio
» genericè accepta, alia est Verbalis, quæ absolutè
» Depositio dicitur: alia Realis, quæ dici solet De-
» gradatio.

» Resp. 1. Degradatio est privatio executionis offi- 324
» ciorum, et beneficiorum simpliciter, in toto, et
» absque spe restitutionis, facta cum certa solemni-
» tate, et privatione privilegii Clericalis, tàm Canonis,
» quàm fori, ità ut sæculari curiæ subdatur.

» Dixi, *Executionis*, quia Ordo ipse non potest
» tolli. Interim degradatus tenetur ad votum castita-
» tis si fuit in sacris * (*Et invalidè Matrimonium con-*
» *traheret, atque validè consecraret hostiam;* Salm. c.
» 5 n. 60, cum aliis) *, et ad horas, nisi has fortè
» pœna, ad quam danatur, v. g. triremes, vel aliud
» impediat.

» Resp. 2. Depositio verbalis, est similis privatio, 325
» sed sine solemnitate, dicta, et relicto utroque pri-
» vilegio Canonis, et Fori.

» Resp. 3. Clerici possunt degradari à suo Episcopo, 326
» sed non ab inferioribus illo: deponi tamen possunt
» ab eodem per Vicarium.

» Resp. 4. Depositio fieri potest in casibus à jure 327
» expressis, et delictis: non tamen nisi gravioribus,
» arbitrio judicis. Ubi notat Laym. crimen debere
» esse enorme, idest unum ex maximis. Degradatio
» similiter fieri potest in casibus tantùm gravissimis,

» quales sunt v. g. crimen hæresis manifestum, fal-
» sificatio litterarum Apostolicarum, sodomia fre-
» quentata, gravis calumnia proprio Episcopo irro-
» gata. V. Laym. hîc t. 5 et Fill. t. 18 c. 8. * (*Cum*
» *degradato solus Papa dispensare potest: sed cum*
» *deposito etiàm Episcopus, si crimen sit minus adul-*
» *terio*; Salm. c. 5 n. 68.)* »

CAPUT IV.

DE INTERDICTO.

DUBIUM I.

Quid sit, et quotuplex?

328 *Quid est Interdictum?*
329 *Quotuplex est?*
330 *An interdicta Civitate interdicantur Suburbia? Et An Ecclesiæ Regularium?*
331 *Qui eximantur ab Interdicto generali personali? Et an, interdicto Clero, interdicantur Religiosi, vel Clerici non habentes Beneficium, aut Officium?*
332 *Quid si interdicantur Cives, aut Civitas?*

328 « Resp. 1. Est censura Ecclesiastica prohibens di-
» vinorum officiorum, Sacramentorum aliquorum, et
» Ecclesiasticæ sepulturæ usum, quatenùs talis est.
» Quod addo, quia excommunicatio eodem privat,
» quatenùs est communicatio cum fidelibus, suspen-
» sio verò propriè non illum usum, sed exercitium
» potestatis Ecclesiasticæ impedit. V. Laym. ib l. 2
» t. 5 p. 4 c. 1. Bonac d. 5 part. 1.

329 » Resp. 2. Interdictum dividitur 1 in Locale, quod
» immediatè locum afficit: et in Personale, quod
» immediatè afficit personas; et in Mixtum, quod im-
» mediatè afficit locum, et ejus incolas. Differt autem
» Locale à Personali; quod in illo participatio sacrorum
» officiorum tum indigenis, tum alienigenis non ab-
» solutè, sed in loco tantùm interdicto; In hoc verò

» certis personis, aut communitati prohibeatur absolutè, et in omni loco. 2. Interdictum tàm locale, quàm personale subdividitur in generale, et particulare. Generale est, quo locus generalis v. g. collegium, etc. interdicitur. Particulare, quo locus, aut persona particularis, aut particulares interdicuntur.

Undè resolves.

» 1. Interdicta civitate, interdicuntur etiàm suburbia; et interdicta Parochia, etiàm sacellum, vel cœmeterium contiguum, quia accessorium sequitur naturam principalis. * (Ità ex c. Si licitas. De Sent. exc. in 6 *ubi etiàm habetur, quod, interdicta Civitate per Interdictum locale generale, sint pariter interdictæ Ecclesiæ exemptæ Regularium, nam aliàs Interdictum esset elusorium; vide* Salm. c. 6 n. 9. *Et hoc interdictum etiàm Clerici, et Regulares tenentur servare, imò idem Episcopus, qui illud tulit, excepto Pontifice;* Salm. ibid. n. 8, sed vide dicta l. IV. n. 61, infrà infertur III.) * 330

» 2. Interdicto populo, non interdicuntur ii qui non sunt pars populi, ut studiosi, Clerici, peregrini, etc. * (Ità Salm. c. 6 n. 16, cum Bonac. Con. Avila, Lezana, Corn. etc. *communiter. Et sic è converso, interdicto Clero, non veniunt Laici, ex c. Si sententia, de Sent. exc. in* 6. *Hic autem notandum, quod ab Interdicto personali Generali eximantur* 1. *Episcopi (qui eximuntur etiàm à suspensione generali).* 2. *Infantes, et amentes doli incapaces: privantur tamen Ecclesiastica sepultura.* 3. *Innocentes, statim ac alibi domicilium collocant.* 4. *Externi, etsi per multum tempus inter illos cives habitent.* Vide Salm. ex n. 15.) * Nec, interdicto Clero, interdicuntur Religiosi, qui in favorabilibus tantùm nomine Clerici comprehenduntur * (Ità tenendum cum Salm. c. 6 n. 17. *Nisi Religiosi Beneficium, vel Officium in illo populo haberent.* Salmantic. ib. *Notandum etiàm, quod interdicto Clero, non veniant Clerici qui non* 331

» *gaudent privilegio fori, nec alii Clerici qui ibi non ha-*
» *bent Beneficium aut Officium, nam hi non consti-*
» *tuunt unum corpus cum Clero.* Salm. d. n. 16.) *

332 » 3. Si dicatur, *cives* (v. g.) *Colonienses sint inter-*
» *dicti*, ii nusquàm possunt interesse divinis (nisi ta-
» men desinant esse istic cives, nec causam dederint
» interdicto); contrà verò si Civitas interdicto subji-
» ciatur, licet civibus, aut incolis, qui causam inter-
» dicto non dederunt, aliò ire, et istic divinis inte-
» resse. »

DUBIUM II.

Qui sint effectus Interdicti?

333 *Effectus Interdicti sunt I. Prohibitio Divinorum Officiorum.*

334 *II. Prohibitio Sacramentorum, excepto Baptismo, etc.*

335 *III. Prohibitio sepulturæ.*

336 *IV. Peccatum mortale, quod committitur à violantibus Interdictum. Item irregularitas, quæ incurritur à Clericis, et excommunicatio à Religiosis.*

333 « Resp. Sunt sequentes: Prohibitio Divinorum Offi-
» ciorum; * (*Nomine Divinorum Officiorum veniunt*
» *omnia quæ à solis Clericis fieri possunt; Non autem*
» *Officiorum B. V. Mariæ, Defunctorum, etc. si dican-*
» *tur privatim, et in loco non deputato ad illa; commu-*
» *niter* Pal. Suar. Bon. et Salm. c. 6 n. 5o.) * Undè
» etiàm interdicti ob alienam culpam non possunt
» interesse sacro. Clerici tamen, et Religiosi, quandò
» ipsi interdicti non sunt, possunt, ac debent, ut
» antè, Missas, divinaque officia celebrare; sed ja-
» nuis clausis, non pulsatis campanis (nisi ad con-
» cionem, salutationem Angelicam, vel obitum ali-
» cujus), submissa voce, et exclusis interdictis. * (Ità
» ex c. Alma Mater; de Sent. exc. in 6. Nomine Cle-
» ricorum, et Monachorum (*quia laicis nihil concedi-*
» *tur*) *veniunt omnes utriusque sexûs, qui gaudent pri-*
» *vilegio fori, et Canonis. Nomine* Ecclesiarum *veniunt*
» *etiàm Eremitoria, et Hospitalia auctoritate Episcopi*
» *erecta; Non verò Oratoria privata sæcularia;* ità Salm.

» *comm. n.* 56. *Dicitur autem*, exclusis interdictis,
» *modò* (*intelligitur*) *sint denunciati ex Conc. Const.*
» *Et intelligitur tàm de dantibus causam interdicto,*
» *quàm interdictis personaliter. Quarè, si interdicti post*
» *monitionem nolint exire et Canon Missæ inceptus non*
» *sit, cessandum à celebratione, aliter celebrans incur-*
» *reret irregularitatem. Hoc tamen procedit, si celebre-*
» *tur in loco interdicto, quia ibi non censetur data fa-*
» *cultas celebrandi, nisi exclusis, etc. Secùs verò si*
» *celebratio fiat in loco non interdicto, ut dicunt* Hol.
» de Cens. n. 281, et Mazz. t. 4 p. 388, cum Suar.
» Undè ait Holz. *cum alio Auctore, quod tunc debeat*
» *expelli interdictus; si verò nequeat expelli, non tene-*
» *tur Celebrans cessare, quia id nullibi præcipitur, sicùt*
» *præcipitur de excommunicatis vitandis.*) * Permitti-
» tur tamen, ut in festis Natalis Domini, Paschæ,
» Pentecostes, Assumptionis B. V. et per octavam
» Corporis Christi divina officia cantentur solemniter,
» admissis etiàm interdictis, dummodò qui causam
» interdicto dederunt, altari nec appropinquent, nec
» veniant ad offertorium, vel communionem. *(*Hinc,*
» *his diebus interdicti tenentur audire Missam. Qui verò*
» *privilegium habent audiendi, possunt etiàm abstinere*
» *ab audiendo Sacro, se conformando juri communi.* Ità
» Salm. c. 6 n. 64, cum Corn. Dian. Cano, Con. Avil.
» etc. *Regulares autem possunt admittere ad Divina*
» *Officia Famulos, Procuratores, Advocatos, Operarios,*
» *Reatas, Tertiarios, si hi non sint specialiter inter-*
» *dicti, nec causam interdicto dederint.*) *

» II. Prohibitio administrationis Sacramentorum, 334
» excepto Baptismo, Confirmatione, et Pœnitentia.
» *(Ut habetur ex c. Alma Mater, de Sent. exc. in 6,
» *et Baptismus conferri potest etiàm solemniter:* ut Sal.
» c. 6 n. 34, cum comm. *Atque à Ministro Interdicto*
» *generaliter, non autem specialiter.* Salm. n. 35. Et
» idem dicitur de Sacram. Pœnit. n. 38.)*, quæ om-
» nibus permittuntur: iis exceptis, qui interdicto
» causam dederunt, etiàm auxilio, vel favore; *(*Et*
» *exceptis personaliter, et specialiter interdictis, nisi*

» *priùs præstent satisfactionem debitam, si possint, aut* » *si non possint, cautionem saltèm juratoriam.* Salm. » c. 6 n. 37, ex d. c. Alma Mater.)* Eucharistia tamen » potest dari morituris, et deferri cum lumine, et » campana. *(*An autem Clerici, quibus conceditur* » *Missam audire, ut suprà, possint communicare?* » Adest duplex sententia; vide Salm. ex n. 41. Tenent » autem Salm. n. 44. *Sacramenta Ordinis et Extremæ-* » *Unctionis non posse recipi ab interdictis, nec tempore* » *Interdicti.* Sed quòad Extremam-Unctionem contra- » dicit Croix l. 7 n. 198, cum Suar. et Dicast. *Reli-* » *giosos autem commune est tempore Interdicti posse* » *recipere Communionem, et Extremam-Unctionem.* » Salm. c. 6 n. 48, cum Laym. Pal. Nav. etc.)* Nec » improbabile est, interdictis licere contrahere ma- » trimonium, ut Sanch. Con. et Laym. docent; contra » Suar. quia hoc Sacramentum secundùm substantiam » non ab Ecclesia, sed ab ipsis contrahentibus minis- » tratur. *(Et meritò hanc sententiam probabiliorem » putant Salm. c. 6 nu. 47, cum Con. Layman. Pal. » Avila, etc. ex c. Capellanus, de Feriis, ubi dicitur » *Matrimonium quocumque tempore posse contrahi.* » Nota deindè hîc cum Salm. c. 6 n. 30, *quod, si In-* » *terdictum sit latum ex sententia injusta, quæ videba-* » *tur justa secundùm probata, in foro externo debeat* » *servari, sed non in interno; Quare cessante scanda-* » *lo, possunt audiri Sacra; recipi Sacramenta. Religiosi* » *tamen, quandò interdictum servatur ab Ecclesia Ca-* » *thedrali vel Matrice, tenentur illud servare, etiàmsi* » *illud sit nullum ex quocumque capite*, ex Clem. 1 De » Sent. exc. Vide Salm. d. n. 30 et 31.)*

335 » III. Prohibitio sepulturæ ecclesiasticæ, etiàm res- » pectu infantium, et amentium. Excipe tamen Cle- » ricos, qui in interdicto locali, si nominatim inter- » dicti non sunt, nec interdictum violârunt, possunt » cum silentio sepeliri. Laym. c. 2 n. 3. *(*Clerici igitùr* » *in Interdicto generali locali, vel personali possunt se-* » *peliri in Ecclesia, etiàm cum Missa, sine pompa ta-* » *men: in Ecclesia verò specialiter interdicta possunt se-*

» *peliri*, *sed sine missa*. Salm. c. 6 ex n. 75, cum Cov.
» Pal. etc. *Laici tamen sepeliendi sunt in loco non*
» *Sacro*, *etiàm infantes*; *et*, *si fortè ibi sepulti sint*, *ex-*
» *humari debent*; *cessante autem interdicto*, *omnes in*
» *loco sacro reponendi*. Salm. cap. 6 n. 69, cum com-
» muni.)*

» Clerici violantes Interdictum peccant mortaliter ; 336
» *(Ità etiàm Salm. c. 6 n. 80. *Sed excusat parva ma-*
» *teria*, *nempè si Clerici exerceant functiones*, *quæ à*
» *laicis fieri possunt*, Bon. Pal. etc. cum Salm. c. 81.
» *Item si brevi permittant ostium apertum. At Clerici*
» *exercentes Ordinem Sacrum*, *si sint specialiter inter-*
» *dicti*, *vel in loco specialiter interdicto*, *vel in loco ge-*
» *neraliter interdicto januis apertis*, *etc. ut suprà*, *pec-*
» *cant graviter*, *et incurrunt irregularitatem*, vide Salm.
» n. 87. *Admittentes autem laicos interdictos ad Officia*
» *Divina interdicuntur ipso facto ab ingressu Ecclesiæ*,
» *idest non ad orandum privatè in ipsa*, *sed ad exercen-*
» *dos ibi Ordines Sacros*, ut dicunt Pal. Con. Laym.
» etc. cum Salm. n. 91.)* sicùt etiàm Religiosi utrius-
» que sexûs, qui insuper excommunicantur de facto.
» Laici verò peccant quidem graviter, si contra inter-
» dictum personale recipiant Sacramenta ; si verò
» tantùm violent locale, v. gr. audiendo divina offi-
» cia, probabilius est, tantùm esse veniale, dummodò
» ipsi personaliter interdicti non sint. Laym. c. 3, ex
» Sylv. Soto, et Avila, etc. »

DUBIUM III.

Quis Censuram interdicti ferre, et quis tollere possit?....

337 *Qui possint interdictum ferre? Et an ad illud incurrendum requiratur culpa gravis?*
338 *Qui possint tollere interdicta generalia à jure non reservata?*
339 *Qui personalia particularia?*
340 *De cessatione à Divinis.*

Resp. 1. Interdicere possunt iidem, qui excom- 337

» municare, et suspendere. *(*Hodiè Episcopi sine* » *consensu Capituli (nam olim aliter erat) possunt in-* » *terdicere quoscumque generaliter, aut specialiter, ex* » *consuetudine introducta.* Salm. c. 6 n. 19, cum Pan. » Suar. Pal Say. etc. *Prælati autem Regulares possunt* » *interdicere suos subditos, non autem suas Ecclesias.* » Salm. n. 20, cum eisdem.)* Et quidem, ut determinata » persona interdicatur, videtur requiri culpa » mortalis *(*Ejusdem personæ*, ut Salm. c. 6 n. 21. » *Interdictum enim personale particulare nequit imponi* » *prò culpa aliena. Interdictum autem ad breve tempus,* » *in ordine ad unum tantùm, vel alterum effectum,* » *potest incurri etiàm ob peccatum veniale.* Salm. n. 22 » cum Pal. Con. etc.)* ut autem feratur interdictum » locale, vel generale in communitatem, requiritur » peccatum valdè grave cum contumacia commissum » à capite, vel præcipuis membris, licet reliqui culpâ » vacent.

338 » Resp. 2. Interdicta localia, et personalia genera- » lia, quæ jure communi sunt imposita, nec reserva- » ta, possunt tolli ab Episcopo, vel alio habente ju- » risdictionem in communitatem interdictam, non » tamen à Religiosis privilegiatis, quia locus, et com- » munitas foro pœnitentiæ non subjiciuntur. *(*Inter-* » *dicta generalia lata ab homine non possunt tolli, nisi* » *ab eo qui tulit, vel à Papa.* V. Salm. c. 6 n. 100.)*

339 » Resp. 3. Ab interdicto juris personali particula- » ri, si reservatum non est, quivis approbatus potest » absolvere. Deniquè per privilegium absolvendi ab » omnibus censuris, non intelligitur potestas tollendi » interdictum locale, aut personale communitatis. »

De Cessatione à Divinis.

340 Cessatio à Divinis est: *Prohibitio Clericis facta, ut abstineant ab Officiis Divinis, et Ecclesiastica sepultura.* Putant autem Suar. et Fill. contra alios apud Salm. c. 6 n. 103, posse Episcopum unum effectum prohibere, et non alterum. Hæc cessatio distinguitur ab Interdicto, et non est censura; imponiturque in signum

mœroris, vel ad reparationem gravissimæ injuriæ Deo irrogatæ; afficitque omnes, qui sunt in loco illo, ubi imponitur, vide Salm. n. 102. Dubitatur autem, an, hac Cessatione indicta, Clerici gaudeant privilegio eis concesso tempore Interdicti? Negant communiùs Salm. n. 104, cum Pal. Bon. Fill. Sanch, etc. contra aliquos; Quia Cessatio est novum gravamen ultrà Interdictum. Potest tamen Cessatio suspendi per aliquot dies solemnes. V. Salm. n. 105. Sacramenta verò concessa tempore interdicti, ut suprà, conceduntur etiàm tempore Cessationis. Pal. Bon. Suar etc. cum Salm. c. 8 n. 107. Cessatio imponitur ab iisdem, qui possunt ferre censuras, præcedentibus monitionibus. Vide alia apud Salm. c. 6 punct. 9. Demùm hîc obiter notandum id, quod habetur in Dec. S. C. Cæremoniarum, scilicet: *Non licere cuicumque, etc.* (*Personis Regalibus tantùm exceptis*) *ad Ecclesias Strato sibi deferri facere, secùs immediatè cessandum à Divinis. Quod nisi servetur, Rectores cæterosque Ecclesiarum Ministros ipso facto excommunicationem incurrere, eamque Ecclesiam habendam esse pro interdicta.* Hoc Decr. præscriptum est in Bullario Clem. XI. part. 3. Decretor. Cong. Card. Ac deindè notatur ibi: *Et facta relatione, Sanctitas sua* (idest præfatus Clemens) *Decretum approbavit; necnon promulgari, atque executioni tradi, et in omnibus Urbis Sacrariis affigi mandavit.* Die 3 Oct. 1701. Ità ap. Ferraris Bibl. v. Ecclesia, n. 28 et 29. Qui præterea n. c. 29, refert ex pluribus Decr. S. C. Rituum esse vetitum præbere Evangelium inter Missarum solemnia Laicis ad osculandum, sicùt etiàm præstare ipsis usum throni, eosque admittere ad assistendum in Presbyteriis.

CAPUT V.

DE IRREGULARITATE.

« Etsi Irregularitas non sit censura, propter similitudinem tamen, quam cum ea habet, communiter » eidem annectitur: quapropter et hîc subjungo. »

DUBIUM I.

Quid, et quotuplex sit Irregularitas?

541 *Definitio Irregularitatis. An Irregularitas sit censura? Dupliciter dividitur irregularitas.*

541 « Resp. 1. Est impedimentum Canonicum, susceptionem Ordinum sacrorum, et susceptorum usum » impediens. Undè sequitur non esse censuram, sed » quasi inhabilitatem: etsi enim interdum imponatur » per modum pœnæ, propriè tamen pœna non est. » Laym. l. 1 tr. 5 p. 5 c. 1 Bonac. d. 7 q. 1 p. 1. »

Quær. an Irregularitas sit censura? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Sotus in 4. D. 22 q. 3 art. 1 et Bann. Led. Gutt. Corn. Cord. etc. ap. Salm. de cens. c. 7 ex n. 1. Ratio, quia (ut ajunt) definitio censuræ, quod sit pœna Ecclesiastica, æquè convenit etiàm irregularitati. *Secunda* verò sententia communior et probabilior, quam tenent Suar. de Cens. D. 1 sess. 3. Bon. D. 1 q. 1 p. 1 n. 4. Pal. D. 1 p. 1 n. 3, et Salm. n. 12, cum Con. Val. Avila, Henr. Cand. Machad. etc. docet, irregularitatem non esse censuram, sed potiùs impedimentum seu inhabilitatem, idque non obscurè probatur ex c. Quærenti de Verb. sign. ubi Innoc. III. interrogatus, quid in Bullis Pontif. intelligeretur nomine *Censuræ?* respondit: *Quod per eam non solùm interdicti, sed suspensionis, et excommunicationis sententia valeat intelligi.* Cum igitùr Pontifex hîc dogmaticè et indefinitè locutus fuerit, enunciando pœnas quæ veniunt nomine censuræ, præter eas, non est irregularitas, neque alia admittenda.

« Resp. 2. Dividitur 1 in eam, quæ est *ex Delicto*, » et quæ est *ex Defectu*. In *Totalem*, seu propriè dictam, quæ omni Ordine suscipiendo, et suscepti » exercitio privat, v. gr. homicidium, bigamia; et » in *Partialem*, quæ aliquo tantùm Ordinis ministerio » privat, vel solo ascensu ad Ordinem superiorem, » v. gr. oculis, vel palmâ Sacerdos carens inhabilis

» est ad Missam, non tamen ad confessiones audien-
» das; et Diaconus sinistro oculo carens inhabilis est
» ad Sacerdotium, in suo tamen Ordine ministrare
» potest. »

DUBIUM II.

Quinam effectus Irregularitatis?

342 *Effectus Irregularitatis sunt. I. Inhabilitare ad Ordines suscipiendos. II. Impedire exercitium Ordinum. III. Invalidare collationem Beneficii. An id valeat de Beneficio simplici?*

343 *An collatio tunc sit ipso jure irrita?*

» Resp. Sunt sequentes: Inhabilitare ad Ordines 342
» suscipiendos, etiàm primam Tonsuram. * (Ut
» comm. docent Suar. D. 40 sess. 1 n. 11. Pal. D. 6
» p. 5 n. 2 Bon. p. 1. n. 4. et Salm. c. 7 n. 22. cum
» Avila, et Diana) *. II. Impedire exercitium Ordi-
» num susceptorum; * (Ex c. fin. De Temp. Ord. etc.
» c. 11 de Accusat.) * Undè Sacerdos irregularis,
» etsi validè, illicitè tamen absolvit. Bon. l. c. n. 4.
» et p. 4. III. Quod collatio beneficii, ad cujus func-
» tiones inhabilis est, facta irreguluri invalida sit, se-
» cundùm sententiam communiorem, et tutiorem;
» etsi non improbabiliter quidam dicant, eam non
» ipso facto irritam esse, sed meritò irritandam.
» Laym. l. c. c. 1. n. 2 et 3 Sylv. etc. Bonac. p. 4 Se-
» cundum quam sententiam probabilem resolves.

» 1. Is, qui beneficium impetravit in Irregularita-
» te, potest, obtenta hujus dispensatione, illud in
» foro conscientiæ licitè retinere, sine nova collatio-
» ne, etiàmsi in dispensationis impetratione non sit
» facta mentio beneficii. Item, si posteà beneficio pri-
» vetur, non tenetur fructus restituere.

» 2. Graviter peccat, qui in Irregularitate exercet
» actum Ordinis, aut suscipit, licet Ordines ei col-
» lati sint validi. * (Ità etiam Pal. D. 6 p. 5 n. 1 et
» Salm. c. 7 n. 21 cum Corn. *Et sic etiàm peccat gra-
» viter irregularis suscipiens primam Tonsuram, sicut*

» *Episcopus qui eam illi confert*, ut Suar. D. 40 s. 1 n. » 11. Bon. D. 7 q. 1 p. 1 n. 4. Pal. n. 2 et Salm. n. » 22. cum Avila, Corn. et Giball. *Insuper hîc notandum, quod irregularitas nullo modo privet iis Actionibus, quæ non requirunt exercitiam Ordinis, et quas etiàm laici exercere possunt, recipere Sacramenta, et Officia canere, sicut et conferre Beneficia, quia hæc spectant ad exercitium jurisdictionis, non Ordinis; Item Matrimonio assistere, vel licentiam assistendi alteri præbere, dispensare in votis, absolvere à censuris, dare facultatem audiendi Confessiones.* Ità Pal. n. 14 Bon. » p. 4 n. 17. Laym. tr. 5 c. 1 n. 1. Renzi p. 664. q. 3 » cum Fill. et Suar. ac Salm. c. 7 n. 19 cum Con. et » Cornejo) *.

Quæt., an irregularis ipso facto Beneficiis privetur, Quòad Beneficia obtenta antè irregularitatem, certum est apud omnes, irregularem illis non privari; nec privandum à Judice, si irregularitas ei supervenerit ex defectu infirmitatis, ut habetur in c. Ex parte, de Cler. ægrot. Si verò sit de delicto privari debet per Judicis sententiam; et interim, licet ipse non privetur ipso facto, ut clarè infertur ex c. Ex litteris, de Exc. Prælat. tenetur tamen petere dispensationem; At si eam non petit, vel non possit obtinere, tenetur statim, nisi magna laboret necessitate, Beneficiis renunciare, vel saltèm in favorem tertii resignare; quia, cum non possit licite suum implere munus, nequit licitè illa retinere; ità communiter Suar. D. 40 s. 2 n. 15 et 19 et 44, s. 2 n. 2. Pal. D. 6 p. 5 n. 9. 11 et 15. Bon. D. 7 q. 1 p. 4 n. 8. 9 et 10. Tourn. t. 2 p. 24 ac Salm. c. 7 n. 25 et 28, et cum Avila, Val. Sa, Sayr. Gibald. Pelliz. etc. Si autem hujusmodi Beneficiarius jam per alium impleverit munia sui Beneficii, non est fructibus privandus, ut Suar. d. D. 40 s. 2 n. 20. Bonac. n. 10. Pal. n. 13. Tourn. p. 15. Holzm. p. 411 n. 221. Croix l. 7 n. 439, et Salm. n. 29, cum Corn. Pelliz. et aliis passim.

An autem irregularis sit privandus pensionibus quas possidet? Regulariter probabiliùs negant Suar. D. 44

s. 4 n. 34. Bon. n. 11. Pal. n. 12, et Salm. n. 27. Atque sic declarâsse S. C. refert Barb. in Tr. sess. 14 c. 8. Dictum est *regulariter*, nam (ut docent AA. præfati) poterit Judex, si crimen fuerit valdè grave, eum etiàm pensionibus privare.

Quòad Beneficia verò obtenta tempore irregularitatis jam contractæ, dubitatur, an collatio sit ipso jure nulla? Si irregularitas sit partialis, nempè si irregularis ob aliquem defectum corporalem non possit fieri Sacerdos, tunc communiter dicunt, collationem huic factam esse validam, et licitam; ità Pal. D. 6 p. 5 n. 5. Cab. T. J. l. 5 c. 19 n. 2. Roncag. p. 113 q. 5 R. 1 v. Cæterùm, et Pal. D. 9 p. 6 n. 5, cum Val. Bon. Garcias, Sayr. Idemque supponunt etiàm ut certum Salm. c. 7 n. 33. Holzm. p. 411 n. 320. Suar. D. 40 sess. 2 n. 31, si Beneficium sit simplex, nec habeat sibi injunctum Officium, sivè exercitium Ordinis Sacri, sed tantùm recitationem Horarum, aut aliud, quod etiàm laici possent exercere, tunc enim ajunt validè suscipi tale Beneficium ab irregulari. An autem privetur ipso facto Beneficiis requirentibus exercitium Ordinis Sacri? Adest duplex sententia. *Prima* communior affirmat, et hanc tenent Suar. D. 40 s. 2 n. 36, (vocans communem) Bon. D. 7 q. 1 p. 4 n. 6. Less. l. 2 c. 34 n. 129. Tourn. to. 2 p. 12. Cabass. l. 5 c. 19 n. 2, item Covarr. Avila, Henr. Garcia, Sayr. Villal. et Corn. apud Salm. c. 7 n. 30, qui n. 34, etiàm dicunt esse communem. Probatur ex c. 2 de Cler. non ord. ministr. c. 2 de Cler. pugnant. etc. c. Dudum de Elect. et c. Cum bonæ de Ætate, et qualit. etc. et præsertim ex Trid. sess. 14 de ref. c. 7, ubi dicitur: *Ut nullo tempore ad sacros Ordines* (irregularis) *promoveri possit, nec illi aliqua ecclesiastica beneficia.....conferre liceat.* Præterea ibid. sess. 22 de Ref. c. 4. *Nec aliis imposterum fiat provisio, nisi iis qui jam ætatem et cæteras habilitates integre habere dignoscantur, aliter irrita sit provisio.* Ratio, quia Beneficium datur propter Officium, undè qui inhabilis est ad Officium, cum non possit Ordinem exercere, est etiàm inhabilis ad Beneficium. *Secunda* verò sententia 343

dicit, talem collationem non esse irritam, sed tantùm à Judice irritandam; ità Innoc. in c. Cum nostris, de Concess. præb. Sylves. v. Excom. n. 4. Laym. tr. 5 p. 5 c. 1 n. 3. Viva q. 8 art. 1 n. 5. Elbel p. 457 n. 158. Ronc. p. 113 q. 5 R. 1 v. Contra, Pal. D. 6 p. 5 n. 7. Diana p. 4 tr. 2 R. 37 et Salm. c. 7 n. 34, cum Felin. Ancharan. Giball. etc. et probabile censent Suar. n. 35. Less. l. c. et Coninck Bon. Hurt. etc. ap. Dian. l. c. Ratio, quia non sunt imponendæ pœnæ, nisi in jure sint expressæ; nullibi autem habetur expressum, quod irregularitas reddat hominem incapacem Beneficii; undè irregularis, quàmvis graviter peccet (ut advertit Suar.) acceptando et retinendo Beneficium sine dispensatione, sicùt etiàm peccat qui illud ei confert, tamen si suppleat per alium munia Beneficii, non tenetur fructus restituere. Canones verò qui opponuntur, teste ipso Suar. (qui oppositam sententiam probabiliorem putat), nihil aliud probant, nisi quod talis collatio sit illicita, non tamen invalida. Nec obstat textus Tridentini, ubi dicitur irrita provisio Beneficii, quæ fit in personam inhabilem; nam respondetur, irregularem non dici inhabilem, ut incapacem Beneficii, sed ut illo indignum, nempè inhabilem ad licitam Beneficii perceptionem. Prima sententia videtur probabilior, licet enim jura non expressè declarent hanc collationem invalidam, tamen communior sententia DD. sic illa interpretatur; nam sensus DD. ut fatetur ipse Laym., est optimus legum interpres. Sed hoc non obstante, secunda sententia videtur satis probabilis. Hîc tamen advertendum, quod adhùc stante probabilitate hujus sententiæ, nequeat irregularis se immittere in possessionem Beneficii, quia (ut diximus l. 3 n. 161, v. Qu. II.) nemo cum opinione probabili potest inchoare possessionem rei alienæ.

DUBIUM. III.

Quomodo incurratur, et tollatur irregularitas?

344 *An in dubio irregularitas incurratur?*

345 *Non incurritur, nisi in jure sit expressa.*

346 *Dub.* 1. *In dubio de irregularitate contracta quomodò quis se gerere debeat? Et quid si dubium sit juris?*

347 *Dub.* 2. *Quid in dubio facti, præter homicidium? Dub.* 3. *Quid in dubio homicidii commissi? Dub.* 4. *Quid in dubio de animatione fœtûs, si abortus fuerit patratus?*

348 *An ad incurrendam irregularitatem ex delicto requiratur culpa mortalis, et actus externus, ac consumnatus?*

349 *Qu. I. Quid si crimen fuerit externum, sed prorsùs occultum?*

350 *Qu. II. An ad incurrendam irregularitatem requiratur scientia legis?*

351 *Qu. III. An etiàm scientia pœnæ?*

353 *Quot modis tollatur irregularitas?*

353 *Irregularitas tollitur per dispensationem. Quis possit in ea dispensare? Plura notanda.*

354 *Quomodò tollatur irregularitas ex defectu Natalium per Professionem Religiosam?*

355 *Prælati regulares in quibus irregularitatibus possint dispensare?*

« Resp. 1 cum ab homine non feratur, nulla incur- 344
» ritur, nisi in jure expressè habeatur *(c. Is, qui
» de sentent. excomm. in 6)*. Undè in dubio sivè
» facti, sivè juris, tenere potes, quod non sis irregu-
» laris; quia melior est conditio possidentis. Bonac.
» q. 1 p. 5 ex Suar. Fill. etc. Excipe tamen, si dubi-
» tes de homicidio, saltèm injusto, à te commisso,
» ut patet ex c. Significasti, et ex c. Ad audientiam.
» 2 de hom. Vide Bonac. l. c. »

Plura hîc notabilia examinanda. Certum est, quod 343
nulla incurratur irregularitas, nisi in jure sit expressa ex d. c. Is qui de sent. excom. in 6 ubi dicitur: *Cum id non sit in jure espressum, etc.* In quo sapienter ait Suar. D. 40 s. 5 n. 5. Pontificem nihil novi statuisse; sed principium illud declarâsse, quod in dubio judicandum sit, pœnam non esse latam, vel non extendendam ultrà casus expressos. Hujus autem juris nomine veniunt tantùm Decreta Pontificis, sivè Concilii à Papa approbati, non autem aliorum, nec venit consuetudo; ità Suar. D. 40 sect. 4 n. 13. Cont. Tourn. t. 2 de Irreg. p. 6 v. Hinc, Diana p. 8 tr. 7 R. 28 et Salm. c. 7

p. 8, cum Pelliz. Gib. et Machado Hinc infertur, ad incurrendam irregularitatem, non valere argumentum à simili, nec à majori ad minus, ut communiter docent Pal. D. 6 p. 2 n. 1. Lay. t. 1 tr. 5 p. 5 c. 1 n. 6. et Salm. c. 7 n. 3, cum Corn. et Giball. Advertit verò Lay. l. c. quod si dubium vertatur circà aliquam irregularitatem, an sit expressa in jure, admittenda sit, semper ac communis sensus DD. et consuetudo, eam firmaverint, quia sunt optimi legum interpretes.

346 Sed dubit. 1. Utrùm in dubio, an quis irregularitatem contraxerit, debeat ut irregularem se gerere? Intellige de dubio prudenti, nam dubium ex scrupulis, sivè levibus rationibus ortum nihili faciendum est. Intellige etiàm de dubio negativo seu suspensivo, nam si dubium sit positivum, antè diligentiam ad veritatem inquirendam quisque debet se gerere ut irregularem, prout docent Sanch Dec. l. 1 c. 10 n. 37. Suar. D. 40 s. 5 n. 12. Pal. D. 3 p. 3 n. 3, et Salm. c. 7 n. 42, cum Con. ex c. Illud De Cler. exc. Nisi gravis necessitas urgeat, nempè si occasio occurrat recipiendi Ordines, aut Beneficium, ut Salm. ib. cum iisd. Post sufficientem verò diligentiam is benè potest se habere ut non irregularem, probabili opinioni acquiescens, ut Suar. n. 6. Pal. n. 4. Sal. d. n. 42, in fine cum Hurt. Corn. Giball. Difficultas igitùr est, cum quis dubitat dubio negativo. Resp. Si dubium est juris, nempè si dubitatur, an irregularitas sit à jure assignata, an non, pro aliquo actu, tunc nemo tenetur se gerere ut irregularem in foro conscientiæ, nec in externo ut talis damnandus est, tum quia in dubio nemo suo jure spoliandus est; tum quia cum dubitatur de lege, lex non obligat, saltèm quia tunc non est sufficienter promulgata; ità communiter DD. Sanch. Dec. l. 1 c. 10 n. 42. Pal. D. 3 p. 3 n. 7. Suar. l. c. n. 4. Bon. de Irreg. q. 1 p. 5 n. 2. Ronc. p. 113 q. 1 R. 2. Conc. t. 10 p. 486 n. 9. Dian. p. 4 tr. 2 R. 52. Salm. c. 7 n. 44, cum Con. Avila, Corn. et Valent. Moya tr. 5 q. 6 n. 6, cum Lugo, Nav. et Tour. p. 18 cum Cov. et Habert. Quid si dubium sit facti?

Dubit. 2. Utrùm incurratur irregularitatis in dubio facti, nempè si dubitatur, an quis crimen patraverit (præter homicidium, nam de hoc loquemur in dubio sequenti)? *Primà* sententia affirmat, et hanc tenent Conc. t. 10 p. 486 n. 8 et Tourn. t. 2 p. 20 cum Sayr. et Habert ex c. Ad Audientiam, de Homic. ubi dicitur: *Cum in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem; vos convenit injungere Presbytero memorato, ut in sacris Ordinibus non ministret.* Ergò in omni materia pars securior sequenda est. *Secunda* tamen sententia communis et verior negat, eamque tenent Cabassut. T. J. c. 20 n. 14. Suar. D. 46 s. 6 nu. 8 et 13. Bon. n. 3. Dian. p. 4 tr. 2 R. 25. Rodic. l. c. Pal. D. 6 p. 2. n. 9 et Salm. c. 7 n. 46 cum Con. Avila, Marchad. Corn. Gib. et Henr. Ratio 1 quia odiosa sunt restringenda, et nemo in dubio est damnandus, ex Reg. Favorabiliores. 168 ff. de Reg. jur. et ex c. Cum sunt eod. tit. in 6 ubi: *Cum sint jura partium obscura, reo favendum est potius, quàm actori.* Et idem in c un. Ut Eccles. Benef. etc. Non est autem recedendum ab hâc regulâ, tàm rationi consonâ, sine textu expresso, qui tantùm habetur in dubio homicidii, non verò aliorum criminum. Ratio 2. quia (ut diximus suprà n. 346.) irregularitas non incurritur nisi in jure exprimatur, in jure autem solus homicida dicitur censendus esse irregularis in dubio homicidii, non alius delinquens. Ratio 3. et potissimâ est; quia cum hinc dubitetur, an id, quod currit in materia homicidii, currat etiam in aliis materiis, dubium etiam est juris: at in dubio juris etiam Adversarii (ut vidimus) concedunt, non incurri irregularitatem. Nec obstant textus allati, nam respondetur 1 cum Nav. et Suar., quod ibi ratio adducta (nempè quod in dubiis pars tutior eligenda sit) non assignetur ut præceptum necessariò, et universè observandum, sed ut rationabile motivum decentiæ, ob quod maximè convenit dignitati Sacrificii, ut Sacerdos in dubio homicidii à celebrando abstineat, ne si fortè deindè certò fuisse homicida noscatur, cum scandalo populi inveniatur celebrasse; Idque apertè

347

declaratur in c. Petitio tua. tit. de Homic. ubi. *Cum sit consultius in hujusmodi dubio* (scilicet homicidii) *abstinere, quàm temerè celebrare.* Nota illud *sit consultius*, ergò non est præceptum. Quis autem negat aliquandò decere, quod ex rationabili motivo per legem positivam prohibeatur aliqua actio per se non illicita? Sed cum ratio illa indecentiæ soli homicidio competat, alios casus non comprehendit. Respondetur 2. quod, licet ratio alios etiàm casus comprehenderet, in irregularitatibus ex delicto, sicùt in omnibus aliis pœnis non sit arguendum de uno casu ad alium similem, etiamsi eadem, imò major ratio currat, nisi uterque casus sit in jure expressus, idque fortius procedit in irregularitatibus circà quas, (ut vidimus n. præced.) sancitum est, nullas incurri, nisi illas quæ in jure expressæ sunt.

Dubit. 3. Utrùm censendus sit irregularis, qui dubitat, an patraverit homicidium? Adsunt diversæ sententiæ. Alii dicunt, hunc esse irregularem tantùm in foro externo, non autem conscientiæ; ità Innocen. Salas, et Henriq. apud Sanch. Decan. lib. 1 cap. 10 num. 38. Alii ex opposito dicunt esse irregularem in foro conscientiæ, non autem externo; ità Hostiens. Armil. Tabien. etc. apud eumd. Sanch. nu. 39. Sed veriùs tenendum cum communi, hunc in utroque foro judicandum esse irregularem, ità Pal. nu. 8. Bon. nu. 3. Ronc. p. 114 v. Limita, Sanch. n. 42 cum Nav. Pal. et Led. ac Salm. c. 7 n. 45 cum Cornejo, Avila, et Sayro; Et probatur ex c. Significasti c. ad Audientiam, c. penult. de Homic. ubi ratio, quæ adducitur, nempè quod in dubio tutior pars eligenda sit, utrumque forum comprehendit. Sed hîc notandum 1. quod hoc procedat casu quo aliquis certus est de homicidio (ut supponitur in præfatis textibus), et solùm dubitat, an ipse sua actione fuerit causa illius, secùs si dubitat, de ipso homicidio, an fuerit secutum vel non, ut valdè rationabiliter dicunt Picher l. 5 tit. 12 n. 8. Elbel. t. 2 p. 467 n. 190. Dian. p. 7 tr. 5 R. 24. Tamb. de Irreg. c. 5 § un. et Spor. tr. 5 p. 131. Undè

dicit Dian. p. 7 tr. 5 R. 26 cum Navarr. Menoch. et Quaranta, quod, si Medicus aperuerit venam prægnanti, ut abortus sequeretur : sed posteà non constet de aborto secuto, non sit censendus irregularis, neque in foro interno neque externo : quia (ut habetur in lib. 1 § Item illud ff. ad Syllan.) non proceditur contra aliquem ad pœnas, nisi constet de corpore delicti. Secùs verò dicendum, si media adhibita ad abortum fuerint adeò efficacia, ut ex eis communiter sequatur effectus, quia tunc præsumptio fit ex communiter contingentibus, ut Nav. et Mascard. apud Dian. l. c. ex l. ult. C. de Fide instrum. Notandum 2 quod in prædictis testibus sancitum sit, dubitantem de homicidio, judicandum esse irregularem quòad duos dumtaxat effectus, scilicet *abstinendi à celebratione, et quærendi dispensationem*, ut jura loquuntur. Ex quo infertur. 1. hanc sanctionem valere tantùm pro Clericis, non autem pro Laicis, cum homicidium magis dedeceat statum Clericorum quàm Laicorum : ità Salmantic. cap. 7 n. 45 et Roncag. cap. 2 q. 1 in fine. Infertur 2. valere tantùm ad prædictos duos effectus, non autem quòad alios, nempè privationem Beneficiorum, etc. ut Sanch. l. 1 c. 10 n. 43. Suar D. 40 s. 6 n. 6. Roncag. et Salm. ll. cc. et Pal. D. 6 p. 3 n. 8 cum Panorm. Mol. Con. Sayr. Hurt. et Salas. Infertur 3. dubitantem de mutilatione non esse habendum ut irregularem, sicùt habendus dubitans de homicidio ; quià id tantùm de homicidio statutum est ; ut Sanch. n. 49 Bon. p. 5 n. 4 Ronc. p. 114 v. Duo, Salm. l. c. et Suar. D. 40 s. 5 n. 14 contra Nav. et Henr.

Dub. 4. An habendus sit ut irregularis, qui abortum commisit dubitans, an fuerit vel non fœtus animatus ? hoc vide dicta de 5 Præc. l. 3 n. 396 ubi id negavimus ex sententia veriori cum plurimis AA. quibus adde Dolbene c. 2 D. 4 s. 20 n. 22 et doctum Auctorem libelli (Instr. per li Nov. Confes p. 2 c. 18 n. 464 et 465.) qui testatur, in praxi prolem fœmineam non censeri animatam, nisi octogesimo die, masculinam verò quadragesimo, ut tradunt S. Th. cum Alberto M. et alii. Idque confirmatur ex dictis n. præced. D. 3.

348 » Resp. 2. Ut incurratur irregularitas ex delicto, requiritur actus externus consummatus, et mortalis, ut habet communis contra Cajet. Ratio est, quia est gravis pœna, et difficulter relaxatur.

Ideò ad hanc irregularitatem incurrendam requiritur. I. Peccatum mortale; ex quo infertur, quod si quis excusatur à mortali ex aliqua circumstantia, excusetur etiàm ab irregularitate, ut docent Sanch. de Matr. L. 9 D. 32 n. 9. Suar. D. 40 s. 3 n. 17. Tourn. t. 2. p. 7. R. 2. Conc. t. 10 p. 486 n. 8. Escob. lib. 51 n. 6 et Salm. c. 7 n. 12 cum Con. Diana, et alii passim, ex c. 5 de Pœnis in 6 ubi dicitur, pœnam gravissimam non esse infligendam pro levi culpa. Infertur præterea, quod præceptum obligans sub pœna irregularitatis, intelligatur etiàm obligare sub mortali; Suar. Pal. Con. et Salm. ib. Requir. II. Actus exterior. Quandò autem aliqua Bulla, aut canone conceditur dispensatio in irregularitate mentali, intelligitur reverà, quandò irregularitas est occulta; Pal. Con. Cov. Avil. etc. comm. cum Salm. c. 7 n. 13. Requir. III. Actus exterior consummatus, ut Tour. l. c. et Salm. ib. cum Sot. Pell. Gibal. V. dicta de censur. n. 36.

349 Sed quær. I. An incurratur irregularitas ob crimen externum, et consummatum, sed prorsùs occultum, ità ut à solo delinquente notitia haberi possit? Adsunt tres sententiæ. Prima universè negat, et hanc tenent Rodriquez, Mendo, Castro, Bruno, etc. ap. Dian. p. 12. Miscell. in fine libri n. 6 p. 97 v. Secundum dubium; Quia (ut ajunt) non datur irregularitas, nisi in jure sit expressa; in jure autem nullibi fit mentio de irregularitate ob crimen omninò occultum. *Secunda* sententia, quam tenent Lede. Cordub. Henriq. etc. apud Salm. c. 7 n. 16 excipit tantùm homicidium, quia tantùm in crimine homicidii irregularitas inducta est non solùm propter scandalum aliorum, sed etiàm propter intrinsecam indecentiam, ne Sacerdos offerens vice Christi, Agni mansueti, post homicidium ministret in Altari; Item quia, respectu ad homicidium, in Trid. sess. 14 c. 7 dicitur; *Qui per industriam occiderit proxi-*

mum suum, ab altari evelli debet, etc. Ergò quicumque occidit ex industria, etsi occultè, jam fit irregularis. *Tertia* sententia verior, quam tenent Pal. D. 6 p. 2 n. 1. Dian. l. c. et p. 7 tr. 11. R. 48 et Salm. c. 7. n. 16 cum Cov. Avila, Con. et Peliz. universè affirmat, non solùm quòad homicidium, propter rationes mox allatas, sed etiàm quòad alia crimina. Ratio, quia Ecclesia, crimina reservando, etiàm occultissima reservat, modò suæ jurisdictioni subjaceant, nempè si sint externa, licet nulli alii patefacta, proùt imposuit excommunicationem Hæresi omninò occultæ (ut dictum est n. 305.) Quod autem de facto irregularitatem imposuerit delictis quomodocumque occultis, patet ex cap. 6. Liceat, Trid. sess. 24, ubi Concilium facultatem præbens Episcopis absolvendi ab irregularitatibus, et censuris occultis, nominat sub unico vocabulo *occultis* hæresim, homicidium, et alia crimina; ergò sicùt propter hæresim omninò occultam jam incurritur excommunicatio, et propter homicidium omnino occultum irregularitas, ità etiàm propter alia crimina occulta irregularitas incurritur. An autem in irregularitate proveniente ex homicidio proveùe occulto possit dispensari ab Episcopo? Vide infrà n. 384. ubi id negabimus.

Quær. II. An ad incurrendam irregularitatem ex 350
delicto requiratur scientia legis Ecclesiæ prohibentis? *Prima* sententia universè negat, dicens, sufficere solam cognitionem peccati commissi; ità Suar. D. 40 s. 5 n. 10. Holzm. t. 1 p. 409 n. 311 et Azor. ac Felin. apud Sanch. l. 9. D. 32 n. 16. Ratio, tum quia lex humana intendit punire non solùm transgressionem sui præcepti, sed etiàm legis Divinæ, tum quia qui vult antecedens, vult etiàm consequens, undè qui vult peccatum, vult etiàm pœnam peccati. *Secunda* verò sententia communissima, et probabilior affirmat, et hanc tenent S. Anton. 3 p. t. 24 c. 33 sub fin. Bon. de censuris D. 1 q. 2 p. 1 n. 13. Pal. de Peccat. tr. 2. D. 1 p. 17 n. 6. Nav. c. 23 n. 47 et c. 27 n. 19. cum Caj. Sylv. et Ang. Sanch. l. c. n. 9 et 17 cum Innoc. Abb. Host.

Manuel, Vivald. etc. Salm. c. 7 n. 49, cum Cornejo, et Leand. ac Boss. de usu Matr. c. 5 n. 158, cum Panorm. Henr. Tab. Vill. et Reg. Et probatur 1 ex c. Proposuisti, d. 82, ubi innoc. I declaravit, quosdam Clericos incontinentes non esse deponendos juxtà Constitut. Siricii Papæ, eo quod eam ignorarent: et tamen eorum incontinentia erat quidem contra legem naturalem. Probat. 2 ratione, quia cum lex Ecclesiastica imponit pœnam super crimine lege Divina vetito, novum jus condit; qui autem peccat contra legem Divinam, ignorans invincibiliter Ecclesiasticam, peccat utique contra illam, non verò contra hanc; ergò incurrere debet quidem pœnam Divinæ legis, non autem humanæ, juxtà dicta lib. 6 n. 1072.

Idem dicendum putant Pal. de cens. d. 6 p. 6 n. 3. Viva q. 8 art. 2 n. 7, et Salm. cap. 7 n. 51 in fin. cum Cornejo, Leand. et Machad. de eo qui committit homicidium, ignorando legem Ecclesiæ, illud vetantem, vel in rixa ad legem non advertendo: hunc enim dicunt excusari ab irregularitate, cum eam non incurrat neque ob delictum, neque ob defectum: non ob delictum, quia non peccat contra legem Ecclesiæ, quam ignorat, vel ad quam non advertit, juxtà sententiam mox suprà probatam, neque ob defectum, quia irregularitatem ex defectu solùm incurrunt ii, qui ad occisionem concurrunt ut ministri necessarii ad causæ cognitionem, vel executionem pœnæ, ut probabiliter alibi dicunt Palaus p. 14 § 3 n. 7. Diana p. 3 tr. 5 R. 80 et Salm. c. 9 n. 8, cum Vasq. Hurt. Pelliz. et Turrian. Attamen docent incurrere Suar. t. 3 D. 31 sect. 6 v. Solet autem, Boss. l. c. n. 174, et Diana p. 4 tr. 2 R. 85 cum Merolla, et Mercero; nam ideò imposita est irregularitas homicidio, quia est actio lenitati contraria, quæ valdè dedecet Altaris Ministrum, undè talis homicida non propriè ratione delicti aut defectûs irregularitatem incurrit, sed ratione indecentiæ propter quam ab Altari est repellendus juxtà id. quod dicitur in Trid. sess. 14 c. 7 ubi. *Cum etiàm qui per industriam occiderit proximum suum et per insidias*

ab altari avelli debeat. Hæc secunda sententia videtur valdè probabilis, et tenenda; sed primam non audeo reprobare, cum hujusmodi irregularitas in casu præfato non habeatur omninò expressa in jure.

Quær. III. An ad incurrendam irregularitatem ex 351
delicto requiratur etiàm scientia pœnæ, id est irregularitatis? *Prima* sententia negat, et hanc tenent Suar. D. 40 sess. 5 n. 9. Laym. l. 1 tr. 4 c. 20 n. 6. Croix l. 7 n. 482. Tourn. t. 2 p. 16. Concl. 1 Anacl. de cens. D. 3 q. 1 n. 5. Elbel de Irreg. n. 161. Holz. p. 409 n. 311, cum Carden. et Pichler, item Sotus, Pontius Mol. Vasq. Azor. Salas, Reg. Fill. etc. apud Boss. de usu Matr. c. 5 n. 168. Ratio, quia irregularitas non est pœna medicinalis ad cavenda crimina in futurum, sed est inhabilitas, vel pœna merè punitiva propter maculam culpæ, ob quam Ecclesia reddit delinquentem inhabilem ad Altaris ministerium; undè sufficit, quod talis pœna sit imposita lege actui vetito, quem Reus jam scienter et culpabiliter committit, licet ignorans pœnam. Prætereà, qui vult causam, id est peccatum, debet subjacêre etiàm effectui, scilicet pœnæ, quàmvis ignoratæ. Hæc sententia est quidem valdè probabilis. *Secunda* verò sententia affirmans satis etiàm probabilis videtur, et hanc tenent Nav. Man. c. 23 n. 47. Sylv. v. Ignorantia q. 8 d. 1. Sanch. de Matr. l. 9 D. 32 n. 21. Pal. tr. 2 de pecc. D. 1 p. 17 n. 7, et tr. 29 de cens. D. 6 p. 6 n. 3. Ronc. p. 114 q. 2. Tamb. de cens. l. 10 tr. 4 c. 4 § 5 n. 3. Diana p. 4 tr. 2 R. 85. Boss. l. c. n. 174, cum Con. Sayr. Duard. Felin. etc. item Corn. Rodr. Portell. et Leand. apud Salm. c. 7 n. 53, qui vocant æque probabilem ac primam; et etiàm probabilem censet Suar. l. c. et Renzi p. 366 q. 7. Ratio, quia irregularitas ex delicto censetur vera pœna imposita in vindictam criminis. Licet autem non requiratur scientia pœnæ, ut ipsa incurratur quandò pœna est ordinaria, et talis ut ex natura ipsius criminis aliquo modo prævideri possit, cum ipsum lumen naturale dictet, malum juxtà suam naturam esse puniendum, requiritur tamen scientia

pœnæ, quandò illa est ordinaria et exorbitans, ità ut secundùm rei naturam ne in confuso quidem possit prævideri; et hujusmodi utique est pœna irregularitatis. Nec obstat dicere, quod volens peccatum debeat sustinere pœnam. Nam respondetur cum Navar. c. 27 n. 174, quod esto ad pœnam incurrendam non requiratur consensus in pœnam, tamen requiratur consensus in causam pœnæ; et ut quis consentiat in causam pœnæ docet D. Th. 2. 2 qu. 65 art. 8 non sufficere consensum in actum peccaminosum, qui jam est causa pœnæ, sed peccantem debere scire, talem actum esse causam pœnæ.

352 Quatuor autem modis tollitur irregularitas. I. Per cessationem causæ, si irregularitas sit ex defectu (v. gr.) ætatis, ignorantiæ, paupertatis etc. Suár. D. 41 sess. 1 n. 6. Laym. tr. 5 p. 5 c. 4 n. 10. Tourn. t. 3 p. 113. Ronc. p. 114 q. 3 R. 1, et Salm. c. 7 n. 55, cum Sayr. etc. Notandum autem, quod cum quis est irregularis ob infamiam, si infamia est *populàris*, tollatur per emendationem, ex cap. 3 et c. 18 dist. 56. Si est infamia *facti*, tollatur per mutationem loci; Tour. p. 58 et Ronc. p. 114 qu. 3. Si verò infamia est *juris*, scilicet per sententiam Judicis, tunc ad eam tollendam omninò requiritur dispensatio. II. Per Baptismum, si irregularitas sit ex delicto; qui enim homicidium patravit antè Baptismum, post illum non manet irregularis Salm. n. 57, cum Con. Say. etc. III. Per dispensationem, de qua n. seq. IV. Per professionem Religiosam, de qua infrà n. 354 et 355.

« Resp. 3. Irregularitas non tollitur per absolutio-
» nem, sed per dispensationem, hac, vel simili for-
» ma: *Dispenso tecum in irregularitate, quam, vel quàs,*
» *ob hanc vel illam causam incurristi.* Et quidem si
» dispensans intendat tollere omnes, idque possit,
» omnes tollit: sin minùs, eam tantùm tollit, quam
» potest, et vult. Etsi verò hæc dispensatio ad Ponti-
» ficem spectet, ex jure tamen novo Trid. ubi est re-
» ceptum, potest Episcopus dispensare in irregulari-
» tatibus provenientibus ex delicto, et non deducto

» ad forum contentiosum, nisi tamen sit homicidium » directè, et in se volitum. Bon. q. 5 p. 1 n. 3, ex Trid. » sess. 24 cap. 6. Suar. Sanch. Fill. etc. Laym. c. 9 » n. 4. »

Hîc notandum I. quod si dispensaretur à Papa super aliqua irregularitate sine justa causa, dispensatio futura sit valida (quàmvis non licita): si verò dispensaretur ab inferiore, futura sit amplius nulla; Salm. c. 7 n. 60. Notandum II. Si quis plures irregularitates contraxerit ejusdem speciei, puta si pluries ministrârit cum censura, sufficere tunc ad obtinendam dispensationem, si dicat, pluries in illas se incidisse; ità Suar. D. 44 sect. 3 n. 28, Pal. D. 6 p. 7 n. 3, et Salm. c. 7 n. 61, cum Con. imò Sanch. de Matr. l. 8 D. 24 n. 7, et Nav. Hen. ac Avila, ap. Salm. l. cit. docent sufficere, si dicat tantùm, se irregularem esse ob talem culpam. Notandum III. Quod Prælatus, si admittat quemdam ad Ordinem, vel Beneficium, quem scit irregularem, censeatur cum eo dispensare: Bon. Diat. 7 q. 5 p. 1, in fin. ac Salm. ib. cum Henr. et Avila.

« Præterea irregularitas ex defectu natalium tolli 354
» etiàm potest per professionem in Religione appro-
» bata, sed quòad ordines tantùm, non quòad præ-
» laturas, c. 1, de filiis Presbyterorum. Bonac. p. 2.
» Laym. c. 9 n. 9. Suar. Sanch. Less. * Ità etiàm com.
» Sanch. Matr. lib. 7 D. 86 n. 4. Suar. D. 41 sect. 1
» n. 3. Holzm. p. 411. n. 323 v. Per Professionem, et
» Tourn. p. 27, v. Quod ex concessione Greg. XIV,
» Clem. VIII. et Pauli V.) * contra Villal. qui apud
» Diaq. p. 4 tr. 2 Res. 65, dicit, tolli quòad omnia so-
» lita gubernari per Fratres illius Ordinis, ut Prioratus,
» Præposituras, Rectoratus, et cætera munia, circà
» quæ Prælatos saltèm posse cum iis dispensare, in
» Capitulo tamen Generali, vel Provinciali, notat
» Diana l. c. ex Barb. * (Et ità etiàm Ral. D. 6 p. 7
» n. 2 et Holzm. l. c. cum Sayr Notant autem Bon.
» D. 7 q. 2 p. 3 n. 14 et Tourn. p. 39 cum Sayro,
» quod Dispensatio ab dignitates non intelligatur ad
» Episcopatum. Quod autem dicit Sotus, scilicet per

» professionem Religiosam tolli omnes irregularitates, » id communius negant. AA. apud Salm. c. 7 n. 58.)

» 1. Solus Papa, et qui ab eo accepit privilegium, » potest dispensare in irregularitatibus ex defectu.

» 2. Confessarius in nullis irregularitatibus potest » dispensare, nisi habeat speciale privilegium à Papa. »

355 Prælati autem Regulares, ut dicunt Salm. c. 8 n. 72 cum Bauny, Cand. et aliis, ac Spor. suppl. p. 149 n. 167, cum Herin ex Privilegio S. P. V. (in Bulla 23.) relato in extensum à Salm. c. 2 n. 72 et ex alio Greg. XI allato d. c. 8 n. 72, possunt dispensare cum suis subditis in omni irregularitate occulta, in qua possunt Episcopi cum suis. Et etiàmsi irregularitas proveniat ex bigamia, et homicidio adhùc voluntario, modò non sit notorium, ut ait Pal. D. 6 p. 7 n. 2 ex Privilegio Martini V. relato apud Rodriq. et Spor. l. c. cum Portel. Qui tamen ait cum eodem Rodriq. id intelligi tantùm de dispensatione ad Ordines, non ad Prælaturas. Quomodò Regulares possint dispensare in irregularitate ex homicidio voluntario? Vide dicta Dub. seq. in fin. n. 396. Hoc respectu ad subditos, quòad verò sæculares docent Spor. Suppl. p. 150 n. 170, cum Suar, Sanch. Bassæo, Sayr. etc. ac Salm. tr. 18 de Privil. c. 4 n. 71 et de Cens. c. 7 n. 63, cum Pell. Lez. Rodr. Henr. etc. posse Confessarios Regulares dispensare in omnibus irregularitatibus, in quibus possunt dispensare Episcopi cum subditis suis, ex Privilegio Bullæ Sixti IV, in Bulla 9 Minimis concesso, et confirmato à Julio II. in sua Const. quæ incipit, *Dum ab Sacrum Ordinem*, (ut testatur Peyrin. ad Const. I. Julii II. § 22 ap. Salm. trac. 18 de Privil. c. 4 n. 171) ibi Confessariis illorum concessa est facultas *ab omnibus excommunicationibus, suspensionibus, et interdictis, et super quacumque irregularitate ordinaria, tàm à jure quàm ab homine reservatis, toties quoties opus fuerit absolvendi, et dispensandi, ac vota quæcumque permutandi, sicùt potest Diœcesanus.* Hujusmodi Privilegium Bauny testatur jam esse in usu, sed Lezana de hoc dubitat; ut Salm. d. n. 63, di-

sunt, quod de usu talis Privilegii, cum sit occultus spectando ad forum Pœnitentiæ, nemo testari possit, an sit, vel non sit in usu; præterquam quod addant, Privilegia maximè gratiosa non amitti per non usum, ut ajunt, se probâsse in eod. tr. 18 c. 2 n. 13. Et etiàmsi Minimè illo nequirent uti ob non usum, dicunt tamen alios Regulares in Privilegiis communicantes non interdici ab illis utendo. An verò ex Bulla Cruciatæ possit Confessarius electus dispensare in irregularitatibus ex delicto? Vide Salm. c. 7 n. 66.

DUBIUM IV.

Quæ sint irregularitates ex delicto?

356 *Irregularitas ex delicto incurritur I. ob* Baptismum iteratum.

357 *II. Ob* Violationem censuræ.

338 *Plura notanda.* (*An autem qui ordinatur ligatus censurâ, incurrat irregularitatem?* Vide dicta l. 6 n. 799. Dub. 3 vers. Utrum).

359 *III Ob* Exercitium actûs Ordinis Sacri, *quem aliquis lericus non habet.*

360 *IV. Ob* Malam susceptionem Ordinum.

361 *Quotupliciter incurratur irregularitas ob furtivam susceptionem?*

362 *V. Ob* Crimina infamia, et notoria.

363 *Requiritur notorietas facti, vel juris. Quæ sint crimina, et exercitia, quibus annexa est infamia?*

364 *Quomodò tollatur hæc irregularitas?*

365 *VII. Ob* Homicidium, *vel* Mutilationem.

366 *De irregularitate ob Homicidium* voluntarium.

367 *Hanc irregularitatem incurrunt I. Qui occidunt, vel mutilant.*

368 *Dub.* 1. *Quid si homicidam pœniteat antè mortem?*

369 *Dub.* 2. *Quid si unus feriat, sed alii occidant?*

370 *II. Incurrunt mandantes, vel consulentes homicidium, vel mutilationem.*

371 *Dub.* 1. *Quid in dubio, an homicidium causatum fuerit ex mandato, sivè consilio?*

372 *Dub.* 2. *Quid si homicida jam erat determinatus ad occidendum? Dub.* 3. *Quid si consulens consilium revocet?*

374 *III. Incurrunt omnes cooperantes ad homicidium vel mu-*

» professionem Religiosam tolli omnes irregularitates, » id communius negant. AA. apud Salm. c. 7 n. 58.)*

» 1. Solus Papa, et qui ab eo accepit privilegium, » potest dispensare in irregularitatibus ex defectu.

» 2. Confessarius in nullis irregularitatibus potest » dispensare, nisi habeat speciale privilegium à Papa.»

355 Prælati autem Regulares, ut dicunt Salm. c. 8 n. 72 cum Bauny, Cand. et aliis, ac Spor. suppl. p. 149 n. 167, cum Herin ex Privilegio S. P. V. (in Bulla 23.) relato in extensum à Salm. c. 2 n. 72 et ex alio Greg. XI allato d. c. 8 n. 72, possunt dispensare cum suis subditis in omni irregularitate occulta, in qua possunt Episcopi cum suis. Et etiàmsi irregularitas proveniat ex bigamia, et homicidio adhùc voluntario, modò non sit notorium, ut ait Pal. D. 6 p. 7 n. 2 ex Privilegio Martini V. relato apud Rodriq. et Spor. l. c. cum Portel. Qui tamen ait cum eodem Rodriq. id intelligi tantùm de dispensatione ad Ordines, non ad Prælaturas. Quomodò Regulares possint dispensare in irregularitate ex homicidio voluntario? Vide dicta Dub. seq. in fin. n. 396. Hoc respectu ad subditos, quòad verò sæculares docent Spor. Suppl. p. 150 n. 170, cum Suar, Sanch. Bassæo, Sayr. etc. ac Salm. tr. 18 de Privil. c. 4 n. 71 et de Cens. c. 7 n. 63, cum Pell. Lez. Rodr. Henr. etc. posse Confessarios Regulares dispensare in omnibus irregularitatibus, in quibus possunt dispensare Episcopi cum subditus suis, ex Privilegio Bullæ Sixti IV, in Bulla 9 Minimis concesso, et confirmato à Julio II. in sua Const. quæ incipit, *Dum ab Sacrum Ordinem*, (ut testatur Peyrin. ad Const. I. Julii II. § 22 ap. Salm. trac. 18 de Privil. c. 4 n. 171) ibi Confessariis illorum concessa est facultas *ab omnibus excommunicationibus, suspensionibus, et interdictis, et super quacumque irregularitate ordinaria, tàm à jure quàm ab homine reservatis, toties quoties opus fuerit absolvendi, et dispensandi, ac vota quæcumque permutandi, sicùt potest Diœcesanus.* Hujusmodi Privilegium Bauny testatur jam esse in usu, sed Lezana de hoc dubitat; ut Salm. d. n. 63, di-

unt, quod de usu talis Privilegii, cum sit occultus spectando ad forum Pœnitentiæ, nemo testari possit, an sit, vel non sit in usu; præterquam quod addant, Privilegia maximè gratiosa non amitti per non usum, ut ajunt, se probâsse in eod. tr. 18 c. 2 n. 13. Et etiàmsi Minimè illo nequirent uti ob non usum, dicunt tamen alios Regulares in Privilegiis communicantes non interdici ab illis utendo. An verò ex Bulla Cruciatæ possit Confessarius electus dispensare in irregularitatibus ex delicto? Vide Salm. c. 7 n. 66.

DUBIUM IV.

Quæ sint irregularitates ex delicto?

356 *Irregularitas ex delicto incurritur I. ob* Baptismum iteratum.

357 *II. Ob* Violationem censuræ.

338 *Plura notanda.* (*An autem qui ordinatur ligatus censurâ, incurrat irregularitatem?* Vide dicta l. 6 n. 799. Dub. 3 vers. Utrum).

359 *III Ob* Exercitium actûs Ordinis Sacri, *quem aliquis lericus non habet.*

360 *IV. Ob* Malam susceptionem Ordinum.

361 *Quotupliciter incurratur irregularitas ob furtivam susceptionem?*

362 *V. Ob* Crimina infamia, et notoria.

363 *Requiritur notorietas facti, vel juris. Quæ sint crimina, et exercitia, quibus annexa est infamia?*

364 *Quomodò tollatur hæc irregularitas?*

365 *VII. Ob* Homicidium, *vel* Mutilationem.

366 *De irregularitate ob Homicidium* voluntarium.

367 *Hanc irregularitatem incurrunt I. Qui occidunt, vel mutilant.*

368 *Dub.* 1. *Quid si homicidam pœniteat antè mortem?*

369 *Dub.* 2. *Quid si unus feriat, sed alii occidant?*

370 *II. Incurrunt mandantes, vel consulentes homicidium, vel mutilationem.*

371 *Dub.* 1. *Quid in dubio, an homicidium causatum fuerit ex mandato, sivè consilio?*

372 *Dub.* 2. *Quid si homicida jam erat determinatus ad occidendum? Dub.* 3. *Quid si consulens consilium revocet?*

374 *III. Incurrunt omnes cooperantes ad homicidium vel mu-*

tilationem nempè. 1. Excitantes. 2. Præliantes in bello injusto. 3. Ministrantes auxilium. 4. Accusantes, etc. 5 Associantes.

375 *Dub. 1. An incurrant ratihabentes?*

376 *Dub. 2. An non impedientes?*

377 *De irregularitate ob homicidium, vel mutilationem casualem.*

378 *De mutilatione membrorum.*

379 *Dub. 1. Quid veniat nomine membri?*

380 *Dub. 2. An fiat irregularis qui abscindit testiculos?*

381 *Et an in irregularitate propter mutilationem possint dispensare Episcopi?*

382 *Plura apud Busemb. et præsertim, an dans potum infirmo, vel eum admovens incurrat irregularitatem? Vide ib. n. 4.*

383 *Si quis dat operam rei licitæ, non fit irregularis, nisi apponat negligentiam moraliter culpabilem*

384 *Hinc excusatur I. Magister, et Pater verberans. II. Equitans in equo feroci. III. Alens feram ligatam. IV. Reficientes tectum. V. Clericus in Sacris, aut Monachus medens sine incisione, vel adustione.*

385 *Quid de Clerico Beneficiato medente cum incisione?*

386 *Si quis dat operam rei illicitæ, non fit irregularis, si res non est periculosa.*

387 *Quid si periculosa?*

388 *Quid si quis occidat ad defensionem sui vel innocentis? Et quid si adulter occidat maritum aggressorem?* Remissivè ad l. 3. n. 396. v. in ordine.

389 *An fiat irregularis occidens ob defensionem libertatis, honoris, bonorum, etc.?*

390 *Quomodò tollatur irregularitas propter homicidium?*

391 *An Episcopi possint dispensare in irregularitate ex homicidio voluntario?*

392 *Et quid si homicidium fuerit omninò occultum?*

393 *Quid si homicidium fuerit casuale?*

394 *An reputetur casuale homicidium patratum in rixa?*

395 *Et quid si fuerit commissum per defensionem, sed excedendo moderamen?*

396 *Quomodò Prælati Regulares possint dispensare in irregularitate ob homicidium, vel mutilationem cum subditis suis?* Et *quomodò cum laicis?*

356 « RESP. *Prima* est ob iteratum Baptismum serio, et « scienter; estque irregularis tàm baptizans, quàm

» baptizatus; etsi in rebaptizante irregularitas tantùm
» sit causa partialis, ne clericus ad altiorem Ordi-
» nem possit ascendere: neque incurratur, si rebap-
» tizatio sit occulta. Covar. Tolet. M. Leo. p. 5. s. 358.
» V. Bon. d. 7 q. 3 p. 3 Laym. l. 1 t. 5 p. 5 c. 2. »

Per rebaptizationem occultam non solemnem probabiliùs non incurritur irregularitas, ut tenent Salmant. c. 8 num. 60, (licet contrarium teneant Bon. D. 7 q. 3 n. 1 et 7 Pal. D. 6 p. 16 n. 1 apud Salm. c. 8 n. 60) cum Sylv. Laym. et Con. ex c. Ex litterarum de Apostat. ubi, cum de rebaptizato sermo fiat, dicitur: *Ad superiores Ordines promoveri (si publicum est quod proponitur) non valebit, nisi ad Religionem transire voluerit; si verò occultum est, promoveri poterit.* Hinc nota I. quod irregularitas adversùs eum, qui scienter rebaptizatur, habeatur ex c. 4. Confirmandum. Dist. 50. adversùs autem rebaptizantem habeatur tantùm ex communi sententia DD. ut testantur Salm. de Cens. c. 8 n. 59. Et colligitur ex c. Ex litterarum, ubi declaratur irregularis Acolytus assistens rebaptizationi. Rebaptizans, vel rebaptizatus ex metu sine intentione, vel sub conditione (etsi temerè et culpabiliter fiat) probabiliter non fiunt irregulares, ut Pal. l. c. n. 5. Suar. D. 31 sect. 6. dub. 5 Tourn. p. 104 q. 3 et Salm. c. 8. n. 61 cum Nav. Corn. et Avila. Ignorantia culpabilis tamen hoc non excusat; ex c. Quibus, de Consecr. dist. 4. Secùs, si culpabilis; Pal. n. 6. Salman. n. 62 cum Sot. Sayr. etc. Nota II. quod sit etiàm irregularis, qui baptizatur ab hæretico declarato sine ulla necessitate, ut habetur ex cap. Ventum est. 1. q. Insuper qui differt baptizari usque ad mortis periculum, ex c. Si quis, Dist. 57. Vide Salm. n. 65.

« *Secunda* ex violatione censuræ, v. g. si eâ innoda- 357
» tus actum aliquem Ordinis solemniter exerceat, nisi
» invincibilis ignorantia excuset. Laym. c. 3. »

Notandum hîc I. quod qui celebrat innodatus ex- 358
communicatione minore non incurrat irregularitatem, ex c. Si celebrat. de Cler. exc. min. Imò nec irretitus excommunicatione majori, si exerceat actum Ordinum

Minorum, adhùc solemniter, et ex officio: ità Bon. q 3 p 5 n. 1. Laym. c. 3 n. 4. Nav. c. 27 n. 242 et 244. Anacl. p. 512 num. 13 et Avila, Fill. Corn. cum Salm. c. 8 n. 66. Nec si exerceat actum ordinum majorum, sed non solemniter, idest Diaconatûs sine stola, Subdiaconatûs sine manipulo; cum tales actus sic exerceri possint etiàm à Cantoribus; Salm c. 8 n. 68 et Anacl. l. c. Nec qui canit solemniter Officium nisi sit Hebdomadarius Capituli, solemniter dicendo Orationem cum *Dominus vobiscum*; quia tale ministerium ex consuetudine à Sacerdotibus, aut Diaconis exercetur. Nec qui concionem habet, quia hoc munus de licentia Episcopi potest exerceri etiàm à non constituto in Sacris, cum sit actus jurisdictionis, non Ordinis; Suar. D. 12 sect. 2 n. 4 et Salm. c. 8 n. 69 cum Avil. Sylv. Sayr. Henr. etc. Nec qui exercet actum non Ordinis, sed jurisdictionis, scilicet si Episcopus excommunicet, si Parochus assistat Matrimonio; Anacl. num. 14 et Diana, Avil. Sylvius Sayr., Henr. etc. cum Salm. c. 8 n. 69.

Notandum II. ad incurrendam hanc irregularitatem requiri, ut censuratus scienter Actum Ordinis exerceat, quia illa tantùm ob contemptum censurarum imposita est. Episcopus, vel alius Sacerdos censuratum cogens alium ad celebrandum coram se, fit irregularis c. Illud de Cler. exc. min. Ab hac autem irregularitate tantùm Pontifex potest absolvere, vel Episcopus, si sit occulta; et Prælati Regulares suos Religiosos, etiàmsi sit publica, ut tenent Bordon. Sayr. Corn. Cand. etc. ap. Salm. c. 8 num. 72. Imò etiàm sæculares; ut Peyrin Fragros., et Anton. à Sp. S. ib. ex privilegiis Mart. V. et Jul. II. Notandum III. cum Cabassut l. 5. c. 20 n. 13. quod si quis celebret in Ecclesia polluta, non fiat irregularis; fit verò qui celebrat scienter in loco interdicto, quia jam violat censuras per exercitium Ordinis, ex c. Is qui 18. de Sent. exc. in 6. Notand. IV. cum Anacl. p. 512. n. 16. et Nav. ib. quod qui ordinatur ab Episcopo excommunicato, suspenso, interdicto, hæretico, schismatico, aut simoniaco, fiat irregularis: argum. a

ex c. Quod quidem, et c. Statuimus. 1 q. 1 item ex c. Ordinationes q. 9 et c. 1 et 7 de Schism. ubi dicuntur hujusmodi Ordinationes indigere dispensatione. An autem incurrat irregularitatem, qui ordinatur aliquâ irretitus censurâ? V. l. 6 n. 799. Dub. 3. vers. Utrùm.

» *Tertia*, ob peccatum, quo Clericus seriò et [359]
» scienter actum ordinis sacri, quem non habet, so-
» lemniter exercet. Bon l. c. part. 6. Laym. l. c. c. 3.

Ex hoc igitùr capite (ut dicit Busemb.) fit irregularis Clericus ministrans scienter, et solemniter in Ordine Sacro, quem non habet, ut ex c. 1. et 2. De Cler. non ord. min. Nempè, si non Diaconus canat Evangelium cum stola, etc. vel si non Sacerdos absolvat sacramentaliter, solemniter baptizet, etc. An autem laicus exercens actum Ordinis, quem non habet, incurrat irregularitatem? Probabiliùs negatur juxtà dicta de Baptismo l. 6 n. 116. Dub. 3. Qui est ligatus duplici censura, et exercet actum Ordinis Sacri, etsi non incurrat duplicem irregularitatem, incurrit tamen unam duplici æquivalentem; undè in petitione dispensationis id exprimere debet: Tourn. t. 2 p. 190. Sacerdos autem simplex excipiendo Confessiones non incurrit irregularitatem; quia hic reverà exercet actum Ordinis, quem jam habet, licet careat jurisdictione, ut rectè ait idem Tourn. p. 110. Undè peccat, sed non incurrit irregularitatem.

» *Quarta*, ob delictum, quo quis malè suscepit [360]
» Ordines, v. gr. in excommunicatione, suspensione,
» vel ab Episcopo non habente jurisdictionem, vel
» per saltum (licet hunc suspensum tantùm esse,
» quamdiù non ministrat in Ordine per saltum sus-
» cepto, satis probabiliter docent Avila, Nav. Bon.),
» vel antè legitimam ætatem, vel sine dimissoriis,
» vel furtivè (Episcopo nesciente, nec approbante),
» et non examinatus; V. Bon. d. 7 q. 5 p. 4. »

Ex furtiva Ordinum susceptione fit irregularis. I. [361]
Qui Ordinem suscepit sine approbatione Episcopi; nam is prohibetur ad alium Ordinem ascendere, ex c. 1 De eo, qui fur. etc. II. Qui sine dispensatione Episcopi

eodem die recipit plures Ordines, quorum unus Sacer est, ex c. 2 et 3 eod. tit. III. Qui post matrimonium contractum antè consummationem Ordinem Sacrum recipit, renitente uxore, ut ex extrav. Antiquo de Voto. Alias verò furtivas receptiones Ordinum, quas enumerat hîc Busemb., dicunt Suar. D. 42 sect. 3 n. 5. Pal. D. 6 p. 17 n. 1. Salm. t. 10 c. 8 n. 73, cum Con. et Corn., potiùs inducere suspensionem, quàm irregularitatem; nihilominùs pro absolutione hujusmodi suspensionis, semper recurrendum ad Papam : vide dicta n. 318.

In hac autem irregularitate nequit dispensare Episcopus, si crimen sit publicum, et ipse antè Ordinationem præceperit sub pœna excommunicationis (ut mos est) ut nemo furtivè accederet, ex c. 1 eod. tit. ut suprà; V. Salm. c. 8 num. 75. Qui insuper dicunt cum Fragroso, etc. Regulares posse dispensare etiàm cum sæcularibus, sicùt in aliis irregularitatibus occultis, ità etiàm in hac, ex Privilegio Sixti IV. et Julii II. juxtà dicta in Dub. præced. n. 352 in fin.

362 « *Quinta*, propter enormia crimina, si sint notoria, » et publica, v. gr. quæ jure habent annexam infa» miam, ut adulterium, raptus, incestus, perjurium » in judicio. »

Hæc irregularitas ex infamia, ut ait Croix l. 6 n. 512, potiùs reducitur ad irregularitatem ex defectu, quàm ex delicto, cum infamia non sit aliud quàm defectus bonæ famæ. Omnes infames irregulares fiunt, ex c. Infames. 6. Qu. 1. Et hoc intelligitur, sivè infamia sit ex jure Canonico, sivè ex civili. Item sivè infamia sit juris, sivè facti; quàmvis Bon. cum Azor. apud Salm. c. 8 n. 76, dicant infamiam facti inducere quidem irregularitatem ad non suscipiendos Ordines, sed non ad ministrandum in susceptis; infamiam verò juris ad utrumque.

363 Ad incurrendam hanc irregularitatem requiritur, ut crimen, cui annexa est infamia, sit notorium notorietate facti, vel juris, *Facti* per publicam famam. Requiritur tamen, proùt dicunt Viva qu. 9. art. 3 n. 6, cum Castro, Hurt. ac Laym. Garc. et Pignat. apud

Croix l. 7 n. 513 (contra Suar. Fill. etc.) ut factum non solùm sit publicum, sed etiàm notorium; seu ità evidens majori parti vicinia, seu collegii (ubi ad minùs sint decem) ut nulla possit tergiversatione celari. Item ait Viva ibid. requiri etiàm, ut crimen sit qualificatum, ut hæresis, parricidium, etc. vel continuatum, ut concubinatus. Infamia autem *Juris* habetur per confessionem rei in judicio, vel per sententiam Judicis, saltèm criminis declaratoriam; ità Sanch. Dec. l. 2 c. 26 n. 1. Pal. p. 20 n. 3 et Salm. c. 8 n. 82, cum Con. Bon. Avila, Corn. etc. Crimina autem, quibus de jure annexa est infamia, sunt homicidium, perjurium factum in judicio, hæresis, simonia, sodomia, crimen læsæ Majestatis, adulterium, proditio, rapina, lenocinium, exercitium usurarum, invasio Cardinalium, vel Episcoporum. Item raptus mulierum, seu ad illum cooperatio, duellum, paratio armorum contra parentes, etc. Vide Salm. c. 8 ex n. 78. Item exercitium histrionis cum turpibus repræsentationibus, ità ut non fiat sinè peccato mortali: non autem macellatoris, carnificis, lictoris, et similis generis, cum hæc officia exerceri possint sine peccato, ut Pal. loc. cit. num. 6 et Salm. num. 84, cum Corn. contra alios. Prætereà hìc notandum, posse etiàm incurri irregularitatem ob infamiam adhùc alienam, proùt incurrunt filii eorum, qui damnati sunt ob delictum læsæ Majestatis; item filii nati ex matre meretrice; ità filii Hæreticorum (licet hoc neget Viva art. 4 n 6, sicùt negat etiam de filiis illegitimorum cum Suar., et Palao contra alios) et etiàm nepotes per viam masculinam àb iis descendentes; modò tamen sit notorium, parentes fuisse hæreticos, et in hæresi decessisse, ut Sanch. l. 2 c. 28 n. 7 et Suar. D. 43 sect. 3 n. 1. Ut autem omnes hi irregularitatem incurrant, opus est, ut nati sint post delictum; ità Sanch. l. 2 c. 27 n. 14. Less. l. 2 c. 34 n. 121. Pal. p. 19 §. 2 n. 2 et Salm. c. 8 n. 83 cum Bon. et Henr.

Hæc infamia atque irregularitas, si sit facti, tollitur 364
vel per Baptismum, vel per notoriam facti emendationem, sine dispensatione, ut tenent Suar. D. 48 sect. 2

n. 6. Pal. l. c. n. 14 et Salm. cum Henr. Bon. Corn. etc. Et colligitur ex c. Si duo 15 q. 6. Modò emendatio, universim loquendo, ut ait Viva art. 4 n. 6 et Croix n. 517 cum communi, saltèm per triennium perseveret. Si verò sit juris, non tollitur nisi per dispensationem; quàmvis Bon. teneat hanc etiàm tolli per Baptismum, et Salm. n. 86, non improbabile putent.

Episcopus non potest dispensare, ut infamis infamiâ facti ad Sacros Ordines ascendat: potest tamen, ut in susceptis ministret, si crimina sint minora adulterio, et reus egerit pœnitentiam. Si verò infamia sit per sententiam judicis, potest ab illo irregularitas tolli per aliam sententiam, qua reo fama restituatur, Salm. c. 8 n. 87 et Tourn. t. 2 p. 57. irregularitas ab crimen parentum, vel ab officium infamè tollitur per ingressum in Religionem, ut Salm. ibid. cum. Corn. Testantur autem ib. Bordon. et Ant. à Sp. S. Regulares ex Privilegiis Pii IV. et Pii V. posse dispensare cum suis subditis in hac irregularitate, sivè contracta antè ingressum in Religionem, sivè post: item sivè infamia fuerit juris, sivè facti, nulla excepta.

365 « *Sexta* oritur ex injusta mutilatione, vel homici-
» dio, etiàm indirectè tantùm voluntario; extendi-
» turque ad omnes, qui ad alterutrum, sivè in bello
» injusto, sivè extrà illud, injustè concurrunt, con-
» sulendo, mandando. Mutilatio autem hîc intelligi-
» tur, quandò à corpore separatur membrum aliquod
» principale, idest pars corporis, quæ officium per
» se distinctum habet, v. gr. per manus, oculus, au-
» ris, etc. M. Leo in praxi p. 3 s. 347 ex Covar. Nav. de
» Cens. n. 206. Vide Bon. p. 8. * (Ità habetur ex Cle-
» ment. unic. De Homic. *Et hoc verùm est, etiàmsi quis*
» *mutilet seipsum, ut qui seipsum castraret, c. Si quis abs-*
» *ciderit.* D. 55. Sayr. Corn. cum Salm. c. 8 n. 18.
» *Sicùt etiàm fieret irregularis, qui seipsum culpabiliter*
» *deformaret, aut digitum, vel partem digiti sibi abscin-*
» *deret*, ut ex c. Qui partem D. 55. Dicitur, seipsum,
» *quia secùs esset* (*ut mox dicemus n.* 379) *si alter*
» *abscinderet tibi digitum*.) * »

366 Hæc igitùr irregularitas oritur tàm ex homicidio

voluntario (nimirùm cum homicidium sit vel directè volitum in se, vel indirectè in causa, inseparabiliter tamen et proximè cum illo conjuncta, proùt est in lethali vulneratione, in porrectione veneni, etc.), quàm ex homicidio casuali indirectè volito, nempè in causa, præviso effectu (non ità autem proximè cum causa conjuncto), et neglectâ debita diligentia ad illum impediendum. Hinc aliqua annotabimus I. De homicidio *voluntario*. II. De homicidio *casuali*; advertendo, quod illud quod dicitur de irregularitate ob homicidium, dicatur etiàm de irregularitate ob mutilationem voluntariam, sivè casualem.

Quod ad homicidium voluntarium pertinet, I. incur- 367
runt irregularitatem omnes qui propria actione homînem occidunt, ut patet ex c. Si quis 1 de Homic. et ex c. 7. Trid. sess. 14.

Sed hîc dubitatur 1 an si homicidam pœniteat facti 368
antè mortem, incurrat is irregularitatem? Negant Salm. c. 8 n. 4 fin. quia (ut ajunt) tunc occisori mors illa non est voluntaria in seipsa, sed tantùm in causa, quæ cum jam retractata fuerit, ipse non influit ampliùs moraliter in mortem. Sed veriùs affirmant Suar. D. 44 s. 3 n. 7, et Viva de Irreg. q. 9 ar. 2 n. 4. Nam in hoc differt causa moralis physica: ei, qui posuit causam tantùm moralem, sufficit, ut eam moraliter auferat, ne effectus ei imputetur; hinc mandans homicidium, revocando mandatum antè ejus executionem, excusatur ab irregularitate, quia jam desinit moraliter influere. Qui verò posuit causam physicam mortis, nempè vulnus, aut venenum, non excusatur si eum pœniteat, quia causa necessariò pergit influere in mortem. Imò rectè docet Suar. D. 44 sect. 3 n. 13, in fin. nec etiàm mandantem excusari ab irregularitate, si revocatio mandati casu non perveniat ad mandatarium. Valdè probabiliter tamen (ut diximus n. 40, et tenent iidem Salm. c. 1 n. 153, cum Suar. Sayr. Avila, Corn. etc. ac consentit ipse Viva l. c.) excusabitur ab excommunicatione mandans, ut percutiatur Clericus; si antè executionem eum pœniteat mandati, sivè

consilii, licet revocatio mandatario non innotuerit, quia cessat contumacia requisita ad censuram incurrendam. Certum autem est, quod si quis lethaliter quantumcumque vulneret, si mors non sequitur, irregularitatem non incurrat; quia nulla assignatur in jure propter conatum occisionis, sed tantùm propter homicidium, aut mutilationem; ità Suar. D. 44 sect. 2 n. 2, et Salm. l. c. cum Avila, et Sayr. ac alii passim.

369 Dubit. 2. an incurrat irregularitatem, si quis primus lethaliter aliquem percusserit, sed alii postmodùm eum peremerint? affirmant Fagnan. in c. significasti 18 de Homic. item Cov. et Ugol. apud. Bon. D. 7 q. 4 p. 8 n. 32. Et inferunt ex dicto c. Significasti, ubi Pontifex dixit, primum vulnerantem non esse irregularem, si constet, vulnus ab ipso inflictum non fuisse lethale; secùs ergò, si lethale fuerit. Negant verò Laym. l. 3 s. 5 tr. 3 p. 3 c. 10 in fin. Bon. l. c. cum Avila, et Con. item Molina, et Henr. apud Escob. l. 53 n. 311. Ego autem censeo cum Escob. n. 312, reverà in prædicto c. Significasti, nihil definitum fuisse de hoc casu; ibi enim fuit quidem decisum in casu ibi allato, nempè cum quidam primùm ab uno percussus fuisset, deindè ab aliis, et sic decessisset, respondit Pontifex, si constiterit, primum non percussisse lethaliter, eum non esse irregularem. Secùs si dubium fuisset, an ex illius percussione, vel aliorum vulneratus periisset. Nostrum autem casum, nempè quod primus vulnus lethale inflixerit, sed percussus ab aliis extinctus fuerit, puto à Pontifice fuisse præteritum, saltèm non constat fuisse decisum. Hoc tamen intelligendum, si constet, primum vulnus non causâsse mortem, nec accelerâsse, sed eam intulisse secundum vulnus, nempè si caput fuisset confractum, aut cor transverberatum; nam aliàs in dubio primus non effugit irregularitatem.

370 II. Incurrunt irregularitatem omnes homicidium mandantes, vel consulentes, ut habetur ex c. Si quis viduam. D. 50 c Significasti 18 de Homic. et c. Sicùt 6 § verò, eod. tit. Hoc tamen non currit, si man-

dans, vel consulens non influxerit in homicidium, nimirùm (ut dicunt Sanch. Dic. l. 1 c. 10 n. 44, et Viva q. 9 ar. 2 n. 6) si constet, homicidium ex alia causa accidisse; vel si ipsemet hoc asserat, sitque fide dignus; nam aliàs, ut benè advertit Sanch. non est ei credendum.

Sed dubit. 1 an mandans vel consulens censendus 371
sit irregularis in dubio, an mandatum vel consilium fuerit, vel non, efficax causa homicidii? *Prima* sententia communior, quam tenent Sanch. l. 1 c 10 n. 42, circà fin. cum Salas, Pal. D. 6 p. 3 n. 8, cum Nav. et Salm. c. 7 n. 45, cum Con. Sayr. Avila, et Corn. affirmat, tum quia prævalet mandatum sivè consilium, usquedùm probetur oppositum; undè sicùt in foro externo hi damnarentur jam ut irregulares, ità censendum in interno, qui externo conformari debet, semper ac Externus non utatur falsa præsumptione; tum quia ratio textûs in c. Ad audientiam, nempè quod in dubio homicidii tutior pars eligenda sit, ut si fortè postmodùm certè innotescat homicida, evitetur indecentia et scandalum, comprehendit tam homicidam, quàm mandantem, aut consulentem. *Secunda* verò sententia, quàm tenent ut probabilem Dian. p. 11 tr. 6 R. 42. Spor. t. 2 p. 130 n. 129, et Tamb. l. 10 de Cens. tr. 4 c. 5 n. 11, negat, quia (ut ajunt) irregularitas non incurritur nisi expressa sit in jure, jura autem loquuntur de iis qui certè sunt causa homicidii mandando vel consulendo, vel qui dubiè homicidium committunt, non autem de iis, qui tantùm dubiè ad illud concurrunt. Undè sicùt non incurreret irregularitatem mandans sivè consulens homicidium, nisi hoc in textibus suprà allatis esset expressum, ità alii Canones, qui damnant percutientes, etiàm in dubio, an ex eorum percussione mors secuta fuerit, non extenduntur ad mandantes et consulentes in dubio concursûs. Ad primam autem rationem responderi posset id, quod dicitur circà obligationem restitutionis, vide dicta l. 3 n. 562, ex D. Th. et aliis. Secundæ verò rationi respondetur, quod in pœnis, et præsertim in

irregularitatibus (juxtà dicta n. 346,) non fiat ob identitatem rationis extensio de casu ad casum. Undè non videtur hæc secunda sententia dicenda improbabilis.

372 Dubit. 2 an incurrat irregularitatem qui movet homicidam jam determinatum ad occisionem, ut citiùs eam exequatur? Negat Hurt. cum aliis apud Viva q. 9 ar. 2 n. 7, quia hic non influeret simpliciter in homicidium. Sed communiter et rectè affirmant Bon. D. 7 q. 4 p. 8 n. 28. Pal. p. 15 § 2 n. 6, Salm. c. 8 n. 13, cum Avila, et Corn. quia reverè iste jam directè est causa illius homicidii tunc patrati.

373 Dubit. 3 an consiliator homicidii excusetur ab irregularitate, si antè executionem consilium revocet? Negant Nav. c. 27 n. 353, et Bon. D. 6 p. 8 n. 20, cum Az., et aliis, quia consilium adhùc revocatum semper influit. Affirmant verò Suar. D. 44 s. 3 n. 13, cum communi ut asserit, Sylvest. v. Homicidium, n. 13. Fill. tr. 20 n. 34 item P. Nav. Avila, Sayr. Salas, et Ugol. apud Bon. l. c. quia, ut consulens excusetur, sufficit, quod sicùt consulendo moraliter influxum posuit, ità, consilium revocando, influxum moraliter auferat (modò revocatio perveniat ad homicidam); tunc enim homicidium potiùs imputatur malitiæ executoris, quàm consilio suadentis. Sed juxtà dicta l. 3 num. 559, dicimus, quod si consilium fuerit dumtaxat falsum, vel datum auctoritativo modo, revocans illud non fiat irregularis; secùs si consulens insinuavit motivum, vel modum occidendi; tunc enim probabiliùs incurrit irregularitatem, quia motivum aut modus semper influere pergunt. Hoc tamen non obstante, secundam sententiam non puto improbabilem; V. d. n. 559.

374 III. Incurrunt irregularitatem omnes, qui voluntariè cooperantur homicidio, vel ut illud celeriùs, audaciùs, aut securiùs fiat. ut communiter docent Pal. D. 6 p. 15 § 2 n. 6 Bon. D. 7 q. 4 p. 8 a n. 28. Tamb. de Cens. c. 15 § 7 n. 26, cum Sayr. Præp. et Ugol. et Salm. c. 8 n 13, cum Cor. et Avila, ex c. Secùt, § Qui verò, et § Clericos, de Hom. Hinc fiunt irregulares. 1, Omnes

qui ad homicidium se excitant, quàmvis unus solus occidat. 2. Omnes qui præliantur in bello injusto, si aliquis in eo occidatur, etiàmsi hoc non intendant; tunc enim saltèm incurrunt irregularitatem homicidii casualis. 3. Omnes qui ministrant arma aut pecunias ad homicidium, aut bellum injustum patrandum. 4. Omnes qui injustè accusant, aut testificantur, aut judicant, ut homo occidatur. 5. Omnes qui associantur occisorem, animum augendo; ità communiter Viva q. 9 ar. 2 n. 3. Tamb. l. c. et Salm. c. 8 n. 14, cum Bon. Avila, Giball. et Corn. Quapropter dicit Tamb. l. c. n. 28, cum Sayr. Præp. et Ugol quod si in rixa te ostendas amico rixanti, jam sis futurus irregularis, si ille occidat: quia tuâ præsentiâ jam animum auges Additque cum Præpos. non posse se approbare opinionem Avilæ, Henriq. et aliorum dicentium, excusari ab irregularitate patrem associantem filium rixantem, ne filius periclitetur, si filius alterum occidat. Subdit Viva q. 9 ar. 2 num. 8, cum Avila fieri etiàm irregularem, qui suadet amico, ut inimicum occidat, vel se exponat probabili periculo mortis, si posteà ipse amicus occidatur; vide n. 387, ibi infrà.

Dubit. 1 an incurrat irregularitatem qui ratihabet 375.
homicidium suo nomine patratum? Affirmant Nav. c. 27 n. 233, atque Mol., Sylvest. etc. ap. Salm. c. 8 n. 11, quia (ut ajunt) ratihabentes æquiparantur mandantibus; ideò in c. Cum si quis, de Sent. exc. in 6 ratihabentes percussionem Clerici suo nomine factam, jam incurrunt excommunicationem. Sed veriùs, et communiter negant Suar. D. 44 s. 3 n. 24. Bon. D. 7. q. 4 p. 8. n. 42. Salm. c. 8 n. 12. cum Corn. Dian., Giball. Vill., et Leand. ac Esc. l. 53 n. 288, et 289, cum Con. Avila, Cov. Sayr. et Henr. Ratio, quia nullibi habetur in jure, ratihabentibus impositam esse irregularitatem. Ratihabitio autem æquiparatur mandato quòad culpam, non autem quòad pœnam, nisi in jure sit expressum, prout expressum est de ratihabentibus Clerici percussionem respectu ad excommunicationem, non autem irregularitatem incurrendam,

376 Dubit. 2 an incurrat irregularitatem qui valens homicidium impedire, culpabiliter non impedit? Si is tantùm ex charitate tenetur impedire, certum est apud omnes non incurrere, esto ex odio non impediat; ità communiter Suar. D. 45 s. 4 n. 3. Bon. D. 8 q. 4 p. 8 n. 37, et Salm. c. 8 n. 39, cum Avila, Sayr. Fill. Giball. Henr. Cor. etc. Dubium fit, an incurrat, qui tenetur impedire ex justitia ratione pacti vel officii, nempè si sit Medicus stipendio conductus, Advocatus qui teneatur reum tueri, custos viarum, pater, tutor, dominus, aut maritus qui tenetur uxori alimenta præstare? *Prima* sententia negat, talem incurrere, et hanc tenent Ronc. c. 3 q. 3 p. 116 v. Non pauci, Hurt. D. 2. Diff. 9 n. 34. Turr. D. 63 dub. 3. Diana p. 4 tr. 2 R. 7 cum Vasq. et Tab. item Præp. Leand. et Giball. apud Salm. c. 8 n. 41, et probabilem videri ajunt Pal. D. 6 p. 15 § 7 n. 2, et Escob. l. 53 n. 315. Ratio, quia aliter judicandus est qui positivè influit in homicidium, quàm qui homicidium non impedit. *Secunda* verò sententia affirmat, et hanc tenent Nav. c. 27 n. 231. Suar. D. 46 s. 4 n. 5. Pal. l. c. n. 2. Bon. l. c. Tol. l. 1 c. 83 n. 4. Tour. t. 2 p. 95. Escob. l. c. cum Man. et Henr. ac Salm. c. 8 n. 42, cum Avila, Sayr. et Corn. Ratio, quia omittens defendere, cum possit, quem ex justitia defendere tenetur, censetur verus homicida, cum ipse, si non physicè, moraliter tamen influit in homicidium. Hæc sententia est quidem communior et probabilis, sed non minùs probabilis mihi videtur prima; cum enim irregularitas debeat esse in jure expressa, rectè dicit Ronc., ex S. Canonibus non satis constare, hujusmodi non impedientes, moralem tantùm causam præbentes, incurrere irregularitatem, sed solos occidentes, mandantes, consulentes, omnesque positivè in homicidium influentes. Iidem autem Tourn. et Escob. ll. cc. excusant ab irregularitate, qui omittunt impedire, non jam studiosè, ut homo occidatur, sed tantùm ex timore vel negligentia; idque rectè inferunt ex c. Quæsitum, de Pœn. et rem. ubi Parentes, ex quorum cul-

pa filii in cunis perierint, censéntur irregulares, si studiosè neglexerint suffocationem impedire, non tamen si ex ipsorum incuria filii mortui fuerint.

Hæc quòad homicidium voluntarium; quod verò 377
ad homicidium casuale spectat, incurritur irregularitas etiàm ab eo qui periculum mortis prævidet, ex aliqua sua actione, et negligit culpabiliter illud præcavere; ità Pal D. 6 p. 15 §. 5. art 3. et Salm. c. 8 n. 29 cum Avila, Covarr. et Henr. ac aliis passim, ut patet ex Clem. Si furiosus, de Homic. Dicitur culpabiliter, nam ad incurrendam irregularitatem ex delicto, requiritur culpa lata, quæ peccatum mortale supponit, ut communiter docent Bon. D. 7 q. 4 p. 7 in fin. Pal. D. 6. p. 15. §. 4 in fin. Suar. D. 45 sect. 5 n. 8. Tourn. t. 2 p. 97 R. 2. Conc. t. 10 p. 490 n. 7. Salm. c. 8 n. 30 cum Avila, Sayr. et Corn. ac Viva q. 9 art. 2 n. 10. cum Cajet. Arm. etc.

« 1. Non fit irregularis, qui in rixa præscindit al- 378
» teri digitum pollicem, unguem, dentes, barbam,
» capillos, labia, nasum, auriculam, (idest, cartila-
» ginem quæ tantùm deservit ad ornatum, et tutelam
» auris); quia non sunt propriè membra, v. g. digi-
» tus est pars tantùm, et officium membri, Avila, et
» alii 8. cum Dian. p. 4 t. 4 R. 26. Item M. Leo l. c.
» ex Glossa c. ult. de hom. in 6 et L. Quæritur, Herm.
» 10. L. Non sunt 14 §. Partus, ff. de Statu Hom. »

Incurritur igitùr irregularitas etiàm ob mutilatio- 379
nem membri, ut habetur in c. Significasti de Homic. et in Clem. Si furiosus eod. tit. Sed dubitat. 1. quid veniat nomine Membri? Prima sententia, quam tenent Suar. D. 44. sect. 2. n. 7 et 8 ac Sotus, Caj. Arag. etc. ap. Salm. dicit, intelligi non solùm oculum, manum, etc. sed etiàm nasum, digitos, et auriculam, quia per horum abscissionem jam aufertur (ut àjunt) corporis integritas. Sed communissimè, et probabiliùs Bon. q. 4 p. 8 n. 3. Pal. D 6 p. 15 §. 1 n. 4 Conc. c. 10 p. 489 n. 4. Habert c. 7 q. 566. Tourn. t. 2 p. 70 v. Ex quibus, Cabass. l. 5 c. 20 n. 9 cum Nav. ac Avila, et Salm. c 8 n. 22 cum Val. Cov. Sayr, Diana,

Hurt. Gob. etc. dicunt nomine *Membri* intelligi tantùm partes illas corporis, quæ proprium officium habent ab aliis divisum, ut oculus ad videndum, manus ad agendum, pes ad ambulandum, etc. Hinc probabiliùs dicunt Pal. et Tourn. ll. cc. et Salm. n. 24 cum Avila, Cov. Sayr. Corn. etc non incurrere irregularitatem qui amputaret auriculam, quia eâ ablatâ non tollitur omne officium audiendi: nec qui dentes evelleret; quia non sunt membra, sed instrumenta maxillarum ad cibos mandendos, ut Bon. n. 2. Pal. n. 4 et Salm. d. n. 24, cum Sayr. Diana et Giball. Et tantò minùs qui capillos, aut barbam abscinderet. Item nec qui aufert alteri digitum, quiscumque sit, ut Bonac. Pal. Tourn., et Salm. ll. cc., cum Val. Avila, Cov. Sayr. Hurt. Corn. et aliis communissimè. Nec obstat textus in 6 c. Qui partem D. 55, ubi declaratus fuit irregularis qui sibi ipsi digitum vel partem digiti abscindit; nam respondètur cum Tourn. et Habert, illi non fuisse irregularitatem impositam ob solam mutilationem, sed ob pravam voluntatem, *quæ sibi causa fuit* (ut ibi dicitur) *ferrum injiciendo.*

380 Dubit. 2. an sit irregularis qui abscindit testiculos alterius? Negant Bon. Hurt. Avila, et Corn. apud Salm. c. 8 n. 23, quia (ut dicunt) illi non sunt membrum, sed pars membri. Sed probabiliùs affirmant Ronc. c. 3 q. 3. Pal. D. 6 n. 15 § 1 n. 4 et Salm. l. c. et Diana p. 9 tr. 7 R. 11. (quàmvis aliàs oppositum dixerit) quia testiculi jam propriam operationem habent, nempè efformandi semen aptum ad generandum (intellige id tamen, si abscissio injustè fit.) Secùs verò si unus tantùm testiculus auferatur, quia unus non habet officium ab altero diversum, cum uterque ad eamdem operationem concurrant Fieret verò irregularis, ut rectè dicunt Pal. d. n. 4. Tourn., Habert, Conc., et Salm. ll. cc., cum Sayr. et Bon. qui mulieri unam mamillam abscinderet, quia unaquæque mamilla proprium officium habet. Idem docent Suar. et alii apud Vivam de abscissione dimidiæ manus; sed contradicit Tourn. p. 69 v. Resp. Partes, quia in c. 2 de Cler.

ægrot. qui duos digitos cum medietate palmæ amisit, non dicitur mutilatus, sed debilitatus; communiter autem dicunt Nav. c. 27 n. 223. Cabass. l. 5 c. 20 n. 9, cum Suar. Con. et Avila, Salm. c. 8 n. 25, cum Soto, Bon. Cov. Sayr. etc. Avila, ac Croix l. 7 n. 487, cum Suar. et Sylvio (contra Caj. etc.), et probabile putat Ronc. l. c. non esse irregularem, qui alterius membrum debilitaret, adhùc taliter ut redderet ineptum ad officium suum. Imò etiàmsi mortuum relinqueret, ut dicunt Pal. § 1 n. 5 et Nav. Cov. etc. apud Salm. n. 26. Sed huic valdè probabiliter contradicunt Suar. D. 44 sect. 2 n. 11. Cabass. l. cit. Conc. p. 490 n. 5, et Salm. n. 27, cum Corn. etc. quia tale membrum, licet secundùm apparentiam non sit mutilatum, reipsa tamen ablatum censetur, cum non sit ampliùs animatum, et continuatum cum aliis membris Undè probabiliter è converso inferunt Salm. n. 27, non esse irregularem qui tale membrum omninò exsiccatum abscinderet, quia talis non esset mutilatio formalis.

In hac autem irregularitate propter mutilationem[38] possunt dispensare Episcopi, si sit occulta, ex facultate Tridentini in c. 6. Liceat s. 24 de ref., ubi tantùm excipitur irregularitas ob homicidium voluntarium, ut communiter docent Suar. D. 44 sect. 2 n. 4. Pal. l. c. n. 3. Bon. p. ult. n. 11 et Salm. c. 8 n. 28, cum Fill. Avila, Corn. Diana, Gob. Villal. etc.

« 2. Nec fit irregularis, qui excæcavit hominem
» solo visu privando, non autem oculum extrahendo :[38a]
» nec qui debilitat tantùm membrum, et non abscin-
» dit, quia non est mutilatio. Dian. p. 4 t. 4 R. 26, ex
» Megal, etc.

» 3. Quandò plures (non ex consilio, sed in rixa)
» unum percutiunt, et unus lethale vulnus infligit,
» ex quo moritur, si constet quis hoc fecerit, hunc
» solum fieri irregularem docent Sayr., et alii 5, eum
» Diana p. 2 t. 15 R. 18, contra Avil. Suar. etc.

» 4. Qui infirmo bonâ fide dat aliquid, v. g. cibum,
» vel potum; vel eum movet, vel de lecto in lectum
» transfert, aut aliud circà eum operatur, ex quo

» mors, vel ejus acceleratio præter intentionem se-
» quatur, non fit irregularis, nisi intervenerit lata
» culpa, Avila, Fill. et alii 4, cum Diana p. 5 t. 3 R.
» 17, ubi ex Bon. etc. notat, Sacerdotibus, et Reli-
» giosis circà moribundos licere eadem, quæ laicis.
» *(Ità etiàm comm. Tourn. p. 97 R. 2. Conc. p. 490
» n. 7. Elbel. p. 472 num. 171, cum Fill. et Avil. ac
» Salm. c. 8 n. 33, cum Corn. et Pelliz. *Sic etiàm non
» fit irregularis Sacerdos jubens fieri abscissionem mem-
» bri præscriptam à Medico, modò ipse non exequatur;*
» Cabass. l. 5 c. 19 nu. 22. Imò multùm probabiliter
» Conc. p. 501 n. 20, *eximit ab irregularitate qui adju-
» varet Chirurgum congruè mutilantem ægrotum. An
» verò fiat irregularis qui facit ista, ut infirmus citiùs
» moriatur?* Affirmant Cov. Nav. etc. Sed negant Pel.
» et Con. ac meritò probabile putant Salm. ibid. *quia,
» licet adsit peccatum grave, deficit tamen actio externa
» graviter injusta. Hinc mihi videtur utendum distinctio-
» ne quâ usi sumus in obligatione restitutionis*, juxtà
» dicta l. 3 n. 551. *spectandum enim, an apponatur,
» vel non, diligentia sufficiens ad mortem infirmi præca-
» vendam. Certè autem fit irregularis qui temerè reme-
» dium præberet ex quo mors notabiliter acceleraretur;*
» Salm. l. c. *semper tamen ad irregularitatem ex delicto
» requiritur culpa lata cum peccato mortali*, ut Salm.
» Tourn. Conc. et alii comm. citati n. 348 et 377.)*

» 5. Qui amicum bono animo comitatur, ne peri-
» clitetur in rixa, non fit irregularis, etsi amicus oc-
» cidat alium. Avila, Henriq. etc. cum Dian p. 4 t. 2
» R. 17. Limitat autem Præp. nisi suâ præsentiâ ani-
» maverit ad occidendum; vide n. 374.)

» 6. In bello injusto, si vel unus occidatur, totus
» exercitus fit irregularis, saltèm si aliqua ratione sit
» cooperatus; Bon. q. 4 p. 4 n. 3.

» 7. Irregularis fit, qui procurat abortum fœtûs
» animati anima rationali; secùs, si animatus non sit.
» C. Majores 32 q. 2. Bon. l. c. p. 8 n. 27. Con. etc.

» 8. Qui dans operam rei licitæ (imò, secundùm
» multos, etiàm illicitæ) sufficientem diligentiam ad-

» hibuit, ne ex ea homicidium sequeretur, et tamen » secutum est, non fit irregularis ob defectum volun- » tarii, secùs tamen, si dictam diligentiam omisit, » omissione mortali. Bon. q. 4 p. 7. Less. l. 2 c. 9 d. » 15 etc. Alii tamen dicunt, quod dans operam rei illi- » citæ, ex quavis culpa, etiàm levissima, incurrat » hanc irregularitatem. Panorm. Cov. M. Leo p. 3 » s. 354. »

Distinguendum igitùr, si quis dat operam rei licitæ, 383 et debitam adhibet diligentiam, ne homicidium sequatur, non incurrit irregularitatem, si mors accidat; ità communiter Pal. D. 6 p. 14 § 4 n. 7. Bon. D. 7 q. 4 p. 7 n. 8. Conc. tom. 10 p. 490 n. 7. Tourn. t. 2 p. 96 concl. 1. Salm. c. 8 n. 30, et alii passim cum D. Th. 2, 2 q. 64 art. 8 ad 3, ubi, *Secundùm Canones imponitur pœna his qui casualiter occidunt, dantes operam rei illicitæ, vel non adhibentes diligentiam debitam.* Et patet ex c. Is qui, c. Sæpè, et c. Si duo fratres. Dist. 50, item ex c. Joannes, c. Dilectus, et c. ult. de Hom. Secùs verò si omitteret sufficientem diligentiam, ut colligitur ex c. Presbyterum, et c. Ad audientiam de Homic. Quia, cum quis negligenter se habet in præcavendo homicidio quod timet, indirectè jam vult illud in causa. Dicitur, *sufficientem diligentiam*, quia non requiritur diligentia summa, sed sufficit illa, quâ vir prudens uteretur juxtà rei qualitatem; ut rectè dicunt Salm. l. c. cum Caj. et Corn. Et contrà, ad irregularitatem incurrendam non sufficit quævis negligentia, sed requiritur illa quæ ad peccatum mortale pertingit, ut communiter docent Suar. D. 45 sect. 5 n. 8. Bon. loc. cit. in fin. Pal. § 4. Conc l. c. Cabass. l. 5 c. 20 n. 10. Tourn. p. 97 R. 2 Sylvius 2. 2 q. 64 art. 8. Concl. 3 cum Soto, et Bann. Salm. d. n. 30, in fin cum Sayr. Corn. et Avila, ac Diana p. 2 tr. 2 R. 21 cum Fill. et communi, ad incurrendam enim quamcumque irregularitatem ex delicto omninò requiritur culpa gravis, ut probat Cabass. l. c. ex c. Quæsitum de Pœnit. et c. fin. de Hom. in 6. Vide dicta n. 348 et 377.

384 Hinc non fit irregularis I. Magister qui discipulum moderatè verberat (et idem de Patre respectu filii), si casu ex percussione mors discipuli sequatur, ut conc. d. n. 7, et Salm. c. 8 n. 31. Secùs si graviter excederet, ut patet ex c. Presbyter. de Homic. et c. ult. eod. tit. in 6 II. Qui equitando in equo feroci puerum occiderit; Conc. ib. et Bon. n. 23, cum Mol. Sayr. et Ugol. ex c. Dilectus 1 de Homic. III. Qui feram sivè canem ferocem alit, et custodit in occulto, si casu fera ruptis vinculis hominem occidat; secùs si teneret in via, ubi fera aliis nocere posset; vel si illa ex ejus incuria esset soluta; Salm. c. 8 n. 31, cum Cov. et Corn. IV. Qui reficiendo tectum, tegulas et lapides mittit, præmonens transeuntes ut se caveant, secùs si non moneat, Salm. l. c. V. Medicus, si casu infirmus ex pharmaco præstito decedat sine gravi Medici negligentia, ut ex c. Ad aures, de ætate, et qualit. ord. Et hoc adhùc si sit Clericus aut Monachus, modò 1 sit peritus; nam aliàs non effugeret irregularitatem, si temerè vel contra præceptum Medici præberet remedium, ex quo mors aut ejus notabilis acceleratio eveniret, ut rectè dicunt Salm. c. 8 n. 33, in fin. Tourn. to. 2 p. 84 et Bon. D. 7 q. 4 p. 5 n. 4, cum Mol. Sayr. Henr. et communi. (Secùs si bona fide daret aliquid infirmo ad ejus remedium vel levamen, ut Bon. p. 7 n. 12, et Salm. ib. cum Corn. et Pelliz. vide dicta n. 383, v. 4. Qui infirmo). Modò 2. Clericus medeatur sine incisione, vel adustione, alioquin, cum id expressè vetetur Clericis in Sacris et Monachis sub pœna irregularitatis in c. Sententiam, Ne Clerici, vel Monachi, jam fiunt irregulares, si ex tali incisione vel adustione mors sequatur; secùs si eveniat aliundè, nempè ex vi ipsius morbi, vel ex alia causa, ut dicunt Pal. D. 6 p. 15 § 4 n. 8, in fin. et Salm. c. 8 n. 32, cum Avila, Corn. et Henriq. Si tamen alius peritus absit, poterit tunc Clericus aut Monachus sine peccato et consequenter sine periculo irregularitatis incisionem aut adustionem adhibere, ut communiter docent Pal. Tourn. cum Mol. et Salm. ll. cc. cum Avila, Henr. et Corn.

An autem Clericus Beneficiatus medendo cum inci- 385
sione præter necessitatem, si æger ex illa moriatur, fiat irregularis? Affirmant Nav. Panorm. etc. ap. Tourn. p. 84, quia (ut ajunt) id quod prohibetur Ordinatis in Sacris, interdicitur etiàm Beneficiatis. Sed veriùs id negant Bon. q. 4 p. 5 n. 4, cum Mol. et idem Tour. cum Pontas et Gib. tum quia regula præfata supponitur ab Adversariis, sed nullo jure satis probatur; tum quia in præfato textu, *Sententiam*, tantùm de constitutis in Sacris fit mentio; pœnæ autem non sunt extendendæ de casu ad casum in jure non expressum. Et quamquam de negotiatione, et ludo sub nomine *Clericorum*, non tantùm in Sacris constitutos venire, sed etiàm Beneficiatos diximus l. 3 n. 331 et 395, tamen cum in hoc casu prohibitio facta sit speciatim Subdiaconis, Diaconis, et Sacerdotibus, non comprehenduntur minores his, quicumque illi sint.

Si quis verò det operam rei illicitæ, et ex ea mors 386
alterius sequatur, communis est sententia, quod, si opera illa non est illicita, quia periculosa, sed ex alia causa, peccet quidem, sed non incurrat irregularitatem, modò sufficientem diligentiam adhibuerit ad mortem vitandam; puta si quis cæderet arborem in solo alieno, et merè fortuitò hominem occideret; vel si induceret alium ad furandum sine periculo, et casu ille occideretur, ac similia. Ratio, quia tale homicidium tunc non esset illi voluntarium, neque directè, cum non sit intentum, neque indirectè in sua causa, cum talis actio non sit per se periculosa; jura enim irregularitatem statuentia ex homicidio intendunt punire verè delinquentes homicidii culpâ; illa autem actio, licet sit mala, non tamen est mala malitiâ homicidii; nam ut benè docet D. Th. 1. 2 q. 76 art. 3 ignorantia invincibilis circumstantiæ peccati excusat quidem à speciali ejus malitia, etiàmsi opus ipsum peccatum sit; ità communissimè Suar. D. 45 s. 6 n. 9. Sotus de Just. l. 5 q. 1 art. 3. Nav. c. 27 n. 221. Pal. D. 6 p. 15 § 4 n. 5. Conc. p. 491 n. 8. Tourn. t. 2 p. 99. Escob. l. 53 n. 300, cum Cov. Val. et Henr. ac Salm. c. 8

n. 34, cum Corn. Avila, et Sayr. contra Palud. Gabr. et alios paucos apud Suar. l. c. n. 1, qui citant pro se D. Th. in 2. 2q. 64art. 8, sed non benè; nam licet S. Doctor ibi dicat, dantem operam rei illicitæ non evadere homicidii reatum, tamen id apertè intelligit de re illicita ob periculum homicidii, ut patet in resp. ad 1 et 2 ib. Nec obstat, quod in c. Clerico jacente, et c. Eos verò D. 50, declarentur irregulares casu occidentes vel mutilantes; et tantùm in jure excipiantur qui dant operam rei licitæ, ut habetur in c. Joannes, et c. Dilectus, et c. ult. de Homic. Ergò qui dat operam rei illicitæ, ex qua mors sequitur, jam fit irregularis. Nam respondetur, quod Canones hi semper intendant loqui de homicidio derectè vel indirectè volito, ut colligitur ex Clem. unic. de Homic. ubi ideò excusatur exercens opus licitum, quia homicidium non est ei voluntarium; undè semper ac homicidium est alicui omninò involuntarium, non imponitur ei irregularitas, quàmvis operam rei illicitæ ipse navet.

887 Dubium majus est, an incurrat irregularitatem qui dat operam rei illicitæ quomodocumque periculosæ, si ex ea mors sequatur? Adest duplex probabilis sententia. *Prima* affirmat, quam tenent Suar. D. 45 sect. 6 n. 9. Nav. c. 27 n. 237. Tolet. l. 1 c. 77 n. 7 et 8. Conc. p. 491 n. 8, item Sayr. Avila, Mol. et Ugol. apud Bon. D. 7 q. 4 p. 7 n. 9 et Sotus, Cordub. Castro, Fernand. etc. apud Dian. p. 4 tr. 2 R. 20. Et probant ex c. Tua nos 19 de Homic. ubi quidam Monachus incidens apostema cujusdam mulieris, licet fuisset peritus, et mulier ex sua incuria posteà decessisset, tamen fuit declaratus delinquens, dixitque Pontifex: *Post satisfactionem condignam cum eo misericorditer agi possit, ut Divina valeat celebrare.* Quæ verba ut ajunt Fagnan. in d. c. et Suar. l. c. secundùm communem intelligentiam significant, necessariam fuisse dispensationem. Ex hoc igitùr textu generalis fit regula, quod ex actione injustè periculosa, quoties sequitur homicidium, etsi casuale, inducatur irregularitas. *Secunda* verò sententia probabilior, quam tenent

Pal. D. 6 p. 15 § 4 n. 5. Tourn. t. 2 p. 99 v. Dixi, Laym. l. 3 tr. 3 p. 3 c. 10 n. 4 (qui tutam vocat) Spor. t. 2 p. 133 n. 139. Tamb. de Homic. c. 15 § 2 a n. 12. Elbel t. 2 p. 467 n. 189, cum Sayr. et Gutt. Bonac l. c. cum Salon. Salm. c. 8 n. 38, cum Henr. etc. ac Diana l. c. cum Con. Hurt. Præp. Sa et Tann. dicit, quod si opus sit ità periculosum, ut ex eo frequenter mors sequatur (ut esset admovere ignem bombardæ ubi est frequentia hominum, aut pugnare in bello, aut inducere alterum, ut temerè se exponat periculo mortis, proùt probabiliùs sentit Bon. n. 17, cum Suar. etc. ac Viv. cum Av. v. n. 374, contra aliquos) tunc incurratur irregularitas, quàmvis omnis adhibeatur diligentia ne mors sequatur, quia (ut benè ait Tourn.), cum opus sit de se proximè periculosum, nullâ diligentiâ potest non periculosum fieri. Secùs si opus rarò sit mortis inductivum, et debita diligentia apponatur ne mors eveniat; quia tunc (ut diximus) homicidium non est voluntarium, neque in se neque in causa; cum enim opus non sit proximè periculosum, positâ diligentiâ, satis excusatur à malitia homicidii.

Ad textum autem oppositum in d. c. Tua nos, respondent Sotus de Just. l. 5 q. 1 art. 9, et Less. l. 2. c. 9 n. 105, ibi Monachum minimè fuisse declaratum irregularem; sed hæc responsio mihi non satisfacit, nam verba textûs suprà allata veriùs significant, illum jam irregularitatem incurrisse, ac faciliùs cum eo dispensandum, et sic explicat Auctor argumenti, dicens ibi: *Sed cum eo misericorditer dispensari potest;* et ità etiàm communiter alii, ut testatur Suar. Meliùs respondetur cum Pal. Bon. et Salm. casum illum esse particularem in jure (proùt etiàm est casus de mandante verberationem, si mandatarius casu posteà occidat, ex c. ult. de Homic. in 6.) Præterquamquod dicamus cum Salm. quod talis Monachus jam aliundè esset irregularis, quia exercuerat chirurgiam cum incisione, ut idem Innoc. III. declaraverat in c. Sententiam. Ne Cler. vel Mon. tum propter indecentiam, tum quia talis ars est de se maximè periculosa mortis, undè

potiùs Constitutio illa fuit declaratoria, quàm novum jus constituens. Neque obstat alius textus in c. Contineb. de homic. ubi damnatus fuit ut irregularis quidam Diaconus qui ferendo latentem falcem, et cum altero ludendo fuit causa, ut hic eum amplexans à falce feriretur, et mortem subiret. Nam respondetur cum Gloss. ib v. Romani, et Suar. D. 45 sect. 5 n. 3, in fin. ac Bonac. n. 22, quod hoc ità statutum fuerit, quia Diaconus ille negligenter se habuit in falcem sic ferendo; undè dicunt Suar. et Bon. quod si talis minimè advertisset ad periculum, in conscientia non teneretur se gerere ut irregularem. Ex hac autem secunda sententia inferunt Pal. n. 7, Laym. n. 3, Elb. n. 212, et Salm. n. 38, cum aliis, non esse irregularem Clericum, si ipso torneamenta, vel ferarum venationem exercente, mors alicujus contingeret; quia tales actiones non sunt per se inductivæ homicidii, aliàs nec etiàm laicis essent licitæ; excipe nisi in his vel similibus gravem negligentiam ille commiserit pertingentem ad mortale, juxtà dicta n. 383, in fin.

388 « 9. Qui alterum mutilat, vel occidit, ad necessa-
» riam, sui defensionem cum moderamine inculpatæ
» tutelæ, non incurrit hanc irregularitatem: quia hîc
» nulla est culpa: ergò nec pœna. M. Leo p. 3 f.
» 349. »

Qui alium occidit ob defensionem sui cum moderamine inculpatæ tutelæ, certum est quod excusetur ab irregularitate, ut patet ex c. Significasti 18 § fin. de Hom. et ex Clem. Si furiosus eod. tit. ubi dicitur: *Et idem* (idest non incurrere irregularitatem) *de illo censemus, qui, si mortem aliter vitare non valeat, suum occidit vel mutilat invasorem.* Nec obstat Trid. s. 14 c. 7, ubi dicit etiàm cum eo qui occidisset *casu*, *vel vim vi repellendo, ut quis se à morte defenderet...jure quodammodò dispensatio debeatur*; nam explicant comm. hunc textum DD. intelligi, quandò ille moderamen non servâsset; ità Ronc. de Irreg. c. 3 q. 4. Salman. t. 8 n. 58 cum Avil. Pal. et Barb. ex communi, ac Tourn. t. 2 p. 71 cum Navar. Seyr. Comit. etc. ex Decl. S. C.

1 oct. 1688. Procul autem dubio irregularitatem incurrit qui cum culpa gravi moderamen excedit, ut patet ex Clem. cit. ex c. Si his 6. Dist. 50 vide Ronc. l. c. p. 116. Hoc tamen casu homicidium reputatur casuale, et ideò Episcopus (si crimen est occultum) potest in tali irregularitate dispensare, ut mox infrà n. 395. Excusatur etiàm ab irregularitate qui occidit injustum invasorem alterius innocentis, ut Suar. D. 46 sect. 3 n. 2 et 3. Ronc. ib. cum Barbos. item Less. Con. P. Nav. Bon. Fill. et Cov. apud Cabass. l. 5 c. 19 n. 24, qui eis adhæret, contra alios, quia irregularitas ex homicidio privato non incurritur nisi cum peccato mortali, ut eruitur ex c. Ex litteris primo loco de Homic. Valdè autem probabiliter censent Ronc. l. c. cum Suar. et Salm. c. 8 n. 50 cum aliis, quod si quis alterum provocet verbis aut facto, prævidens se facillimè aggrediendum, fiat irregularis si postmodùm ob sui defensionem aggressorem occidit, quia tunc dat operam rei illicitæ proximè periculosæ; secùs verò si non prævidet. Quid autem dicendum, si quis accedendo ad uxorem alterius maritum aggressorem necet? V. dicta l. 3 n. 398 v. In ordine, ubi diximus, adulterium non excusari ab irregularitate, si præviderit proximum periculum invasionis, quia tunc adulterium est proximè periculosum homicidii; secùs si cautè accesserit, ità ut putaverit, periculum esse remotum. Quid si vir, cognito adulterio, occiderit uxorem, an adulter fiat irregularis? Eodem modo distinximus, vide l. c. in fine.

Quær. an occidens alterum ob defensionem liber- 389
tatis, honoris, pudicitiæ, vel bonorum temporalium cum moderamine inculpatæ tutelæ, fiat irregularis? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Laym. 3. tr. 3 p. 3 c. 9 nu. 3. Tourn. t. 2 p. 74 dub. 5 et Sporer. de 5. Præc. c. 2 n. 177. cum Nav. Sylv. Arm. Henr. Avila, etc et probant ex c. Suscepimus de Homic. ubi fuit declaratus irregularis quidam Religiosus, qui pro conservandis bonis duos latrones occidit. Probant etiàm ratione, quia licet in tali homicidio non adsit

peccatum, adest tamen defectus lenitatis, ob quem semper incurritur irregularitas, præterquàm in casibus jure expressis, in jure autem tantùm excusatur ab irregularitate qui ob conservationem vitæ invasorem occidit, ut habetur in Clement. Si furiosus de Homic. ut suprà. Secunda verò sententia communior et probabilior negat, et hanc tenent Suar D. 46. s. 2. à n. 4. (qui vocat communem), Les. l. 2. c. 9 n. 73. Pal. D. 6. p. 15 § 8 n. 7. Fill. tr. 20. c. 1. q. 6 n. 146 Bon. D. 7. q. 4. p. 6 n. 10. Conin. D. 18. p. 9 n. 88. Holzm. t. 1. p. 294 n. 583. Elbel p. 459 n. 195. Ronc. c. 3. q. 4. cum Barb. et Salm. de Cens. c. 8 n. 56. cum Sayr. Villal. Diana. et Corn. Et probatur 1. ex. c. Quia te. Dist. 50. ubi, cum quidam Episcopus captus à Saracenis aliquos occiderit, ut suam libertatem defenderet, Urb. II. ità ei respondit: *Sed quoniàm non tàm sponte id fecisse cognoscens, canonicè nullo modo judicaris.* Item ex c. Interfecisti, ubi excusatur ab irregularitate qui *et se, et sua* defendens alium occidit, illa autem conjunctio et vim habet disjunctionis, idest si se, vel sua defendere, aliàs qui se, et non sua defenderet, irregularis fieret; item frustrà Pontifex addidisset illud sua, si tantùm ob sui defensionem vitaretur irregularitas. Præterea, id fortius probatur ex c. Dilecto 6. de Sent. ex. ubi, cum quidam dominus temporalis violenter invasisset bona cujusdam Decani, hic supposuit interdicto totam terram illius. Hinc cum dubium factum fuerit, an benè egisset, respondit Pontifex: *Cum omnes leges omniaque jura vim vi repellere, cunctisque se defensare permittant, licuit utique ipsi Decano (si prædictus Ballivus eum bonis suis mundanis injuriosè expoliare præsumpserit) contra illius violentiam se defendere. Et quoniam adversùs ejus nimiam potentiam sufficiens temporalis defensio sibi fortè non aderat, potuit se etiàm spiritualiter, gladio utendo ecclesiastico, defensare.* Luculenter igitùr hîc Pontifex declarat, licitè potuisse Decanum illum vi temporali sivè armis tueri bona sua contra violentiam Ballivi, dicendo unicuique permissum esse, *vim vi repellere*,

Probatur 2. ratione, quia talis irregularitas non incurritur neque ex delicto, neque ex defectu lenitatis. non ex delicto, cum non adsit culpa, ut ipsi Adversarii concedunt; neque ex lenitatis defectu, nam, ut dicetur infrà ex n. 464. in fine, irregularitas ex defectu lenitatis non incurritur nisi ob occisionem aut mutilationem, quæ fit vel à ministris publicis, vel à militibus in bello justo offensivo, vel à Clericis medentibus cum adustione aut incisione, juxta dicta n. 385. infrà ad n. V. E converso communis est sententia DD. ex Is qui de Sent. exc. in 6. ut vidimus n. 345. quod nulla incurratur irregularitas, nisi in jure sit expressa; ergò, cum in jure irregularitas ex defectu lenitatis incurratur tantùm in prædictis tribus casibus, non est facienda extensio ad casum de quo loquimur; tantò magis, quia in præfatis casibus homicidium spontè committitur, licet sine culpa, sed in nostro casu homicidium non provenit ex spontanea voluntate, sed ex neeessitate defendendi sua jura; Ideò talis occisio (ut rectè ait Suar. (magis habet rationem defensionis, quàm occisionis. Respondetur autem ad textum oppositum in d. c. Suscepimus, Monachum excessisse in defensione, cum ipse unà cum socio ligaverit fures, quandò potuisset eos dimittere vacuos sine periculo rerum et personarum. Prætereà, notat ibi Glossa, quod Monachus interfecerit fures, nulla stante necessitate; potuisset enim fugere priusquàm illi solverentur à vinculis, nam res vel jam reservatæ erant, vel secum deferre poterat; ergò defensio illa non fuit moderata.

Ultimò hîc videndum, quomodò tollatur hujusmodi irregularitas propter homicidium contracta. Tollitur I. per Baptismum, ut colligitur ex c. Si quis Dist. 50. Vide Salm. c. 8 n. 15, et alios passim. II. Per dispensationem Pontificis, qui potest equidem in omni irregularitate dispensare, etiàm ex homicidio voluntario, et contrariam opinionem id negantem *pertiquam, et temerariam* vocat Barbosa All. 39 n. 63. Nec obstat textus in c. Minor. ead. Dist. 50, ubi videtur asseri, 390

nec etiàm Papam dispensare *posse* in irregularitate contracta ob homicidium; etenim communiter dicunt DD. (vide Salm. l. c.) illud *non posse*, intelligi pro *non decere*, ut patet ex eodem textu.

391 Episcopi autem, si homicidium fuit voluntarium, nullo modo possunt dispensare in irregularitate, etiàm si illud fuerit occultum, ut habetur in c. Liceat 6 sess. 24. Trident., ubi Episcopi possunt dispensare in omni irregularitate, exceptâ eâ, quæ oritur ex homicidio voluntario. Excipitur solus casus, quo vergeret periculum animæ, aut alia gravissima causa urgeret, et non pateret aditus ad Papam, ut docent communiter Sylvest. v. Dispensatio n. 11, et Salm. c. 8 n. 16, in fin. cum Machado, Avila, Corn. Dian. Henr. etc.

392 Dicunt autem Cov. Abbas, Castro, Texeda, Bannez, Donat, Miranda, etc. ap. Cont. Spor. in Suppl. p. 149 n. 166, et probabile putat Dian. p. 12, in fine libri n. 6 p. 97 art. 2, cum Aug. Vivald. etc. et Viva de Cens. q. 8 art. 2 n. 7, cum aliis, quod si homicidium sit adeò occultum, ut nullo modo possit probari in judicio, possint Episcopi dispensare super irregularitate propter illud contracta. Sed hæc opinio mihi nullâ valida ratione probatur, undè merito eam rejiciunt Salm. c. 8 n. 16. Renzi de Cens. t. 2 q. 10 et Ronc. c. 3 q. 1. Ratio, quia Episcopi nullam habent facultatem super irregularitatibus nisi eam quæ ipsis conceditur à Trident. in c. Liceat, 6 sess. 24, cum inferior nihil possit in lege Superioris, ex c. Inferior. dist. 21, et Clement. Romani, de Elect. A Concilio autem conceditur ibi quidem Episcopis potestas dispensandi super omnibus irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, sed expressè excipitur illa *quæ oritur ex homicidio voluntario*. Nec obstat dicere, Concilium loqui de homicidio illo, quod, licet sit occultum, tamen in judicio probari potest. Nam primò respondetur, quod id gratis supponatur. Secundò respondetur, idem Concilium alibi in sess. 14 c. 7, expressè oppositum declarasse dicendo: *Qui sua voluntate homicidium perpetraverit, etiàmsi crimen id nec ordine ju-*

diciario probatum, nec alia ratione publicum, sed occultum fuerit, nullo tempore ad sacros Ordines promoveri possit.

Si verò homicidium fuerit casuale, valdè probabile 393
est, posse Episcopos d spensare in irregularitate ex eo contracta, quandò crimen fuerit occultum, cum Concilium in d. c. Liceat, neget Episcopis facultatem dispensandi, tantùm si homicidium fuerit voluntarium, ad distinctionem casualis; ità communiter Pal. D. 6 n. 15 § 7 n. 7. Bon. q. 4 p. ult. n. 5. Tourn. t. 2 p. 102 Concl. 3. Ronc. c. 3 q. 3. in fine, Diana p. 9 tr. 7 R. 21 et Salm. c. 8 num. 43, cum Less. Sayr. Corn. etc. Hinc infertur, quod possit Episcopus dispensare I. cùm eo qui mandavit famulo, ut tantùm percuteret, sed ille casu occideret, ut Tourn. l. c. et Bon. nu. 8, cum Suar. Mol. Fill. etc. II. cum eo qui leviter percutere intendens, ex negligentia casu interficit, Bon. num. 7. III. cum eo qui percutiendo prægnantem, casu efficit, ut veniat abortus, Tourn. l. c. IV. cum Clerico qui exercendo chirurgiam, ex imperitia vel negligentia aliquem perimit. Dian. p. 9 to. 7 R. 22. Less. et Avil. Prætereà communissimè docent Nav. c. 27 n. 240. Laym. l. 3 tr. 3 p. 3 c. 12 n. 3, cum Sylv. Sayr. et Henr. Barb. All. 39 n. 62, cum Miran. Campan. Homob. etc. ac Diana p. 9 tr. 7 R. 22, cum Les. Avila, et aliis, quod possint dispensare Episcopi in irregularitate ex homicidio casuali, etiàm notorio, ad suscipiendos Ordines Minores, et Beneficia simplicia; quia id jam poterant Episcopi de jure antiquo, ut docent Abbas, Hostiens. J. Andr. et alii ap. Laym. l. c. et Barb. n. 59. Tridentinum autem tantùm reservavit irregularitatem ex homicidio voluntario, non verò casuali publico. An verò possit Episcopus dispensare in homicidio casuali, ad recipiendum Canonicatum? Vide dicenda in simili casu n. 402.

Sed dubitatur, an reputetur casuale homicidium in 394
repentina rixa patratum? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Dian. l. c. et Salm. c. 8 n. 6, cum Machad. Philib. Henr. Rodr. etc. Ratio, quia homicidium vo-

nec etiàm Papam dispensa
contracta ob homicidium
DD. (vide Salm. l. c.) i
non decere, ut patet ex

391 Episcopi autem, si
nullo modo possunt
si illud fuerit occu
24. Trident., ubi
ni irregularitat
voluntario. Ex
lum animæ.
pateret adi
vest. v. D
cum M

392 Dic
Don
n.
n

esiast., et Irregular.
quod per industriam et
petur in Trid. c. 7 sess.
striam occiderit prox
ltari evelli debeat
egat, et hanc
n. 240. V
t. 2 p.
na (

homicidium
promoveri possit. Si vero
sito, sed casu, vel vim vi repellen-
issum narretur. . . . jure quodammodò
debeatur. Qui autem in rixa occidit, jam
ntate et ex proposito occidit, licet inopinatâ
ercitus sit, cum jam perpetret homicidium quod
ntendit. Nec obstant priora illa verba *per industriam et per insidias;* nam Glossa in c. 1 de Homic. illud *per industriam*, explicat, idest *non casu;* atque idem Concilium declarat intelligi, quandò aliquis *sua voluntate et ex proposito* occidit, ad differentiam occisionis casu factæ, de qua loquitur in secunda parte.

395 Valdè tamen probabile est, quod si quis incurrat irregularitatem ob homicidium occultum pro defensione propria, possit ab Episcopo cum eo dispensari, quandò excesserit moderamen inculpatæ tutelæ, quia, cum tale homicidium non fiat ex voluntate absoluta occidendi, non potest dici absolutè voluntarium, ut loquitur Tridentinum; ità communissimè Nav. c. 27 n. 239. (ubi asserit ità sensisse S. Pœnitentiar.) Suar. D. 46. sect. 1 n. 13. Laym. l. 3. sect. 5. tr. 3. p. c. 13 n. 2. Pal. D. 6. p. 15 § 8 n. 10. Tour. p. 102. v. Hinc, Diana p. 10. tr. 11. R. 19. Croix l. 7 n. 476. cum communi, Bon. q. 4. p. ult n. 9. cum Sayr, Val. Mol. Cor. Henr. et Avila.

396 Prælati autem Regulares possunt dispensare cum suis subditis in irregularitate proveniente ex homicidio occulto casuali, ut docent, Salm. c. 8 n. 43 ex Privilegio

S. Pii V. relato in exte ndum Canonicatum.
Pœnit. c. 13 n. 33. no occulto.
um ut, dicunt Di nistrandum in Sacris Ordinibus
43 et etiàmsi fu
17 et c. 7 nt irregulares?
ncessione gitimare tantùm ad sæcula-
fuit sit legitimus?
næ st ob Bigamiam. Vide
etativa, et Simili-
pensare, qu
oluntarium, quia in quatuor modis.
omputantur ea quæ verisimi corruptam ab
concessurus, ut tradunt communi
n. 3. Bonac. q. 3 p. 1 n. 12 et Salm.
n. 41 cum Ugol. Cand., ac aliis passim, e
In generali. Reg. 81 de Reg. Jur. in 6. Præter ram.
quod Bened. XIII (ut vidimus n. 101) expressè dec
raverit, quod *solus Generalis Ordinis possit dispensare* a,
(in irregularitate proveniente ex homicidio volunta-
rio), *dummodò non fuerit appensatum, et intrà claus-
tra extiterit consummatum.* Undè, etiàmsi concessio
illa omnibus Prælatis Regularibus facta, esset vera,
videtur à Benedicto omninò revocata, vel limitata pro
solo Generali. Quòad Sæculares verò possunt Confessa-
rii Regulares cum eis dispensare in omni irregularitate,
in qua possunt Episcopi cum subditis suis, ex Privi-
legio Sixti IV et Julii II, ut notavimus num. 355.
Hinc possunt dispensare cum Laicis in irregularitate
contracta ob mutilationem, vel ob homicidium ca-
suale occultum, proùt possunt Episcopi cum suis, ut
vidimus n. 381 et n. 393.

DUBIUM V.

Quæ Irregularitates ex defectu?

397 Prima *ex defectu* animæ. *Hinc sunt irregulares I.* Amentes, Dæmoniaci, Epileptici.
398 *Distinctiùs agitur de Amentibus.*
399 *De* Epilepticis, et Dæmoniacis.

luntarium propriè est illud, quod per industriam et per insidias committitur, ut habetur in Trid. c. 7 sess. 14, ubi : *Cum etiàm qui per industriam occiderit proximum suum, et per insidias, ab Altari evelli debeat. Secunda* verò sententia probabilior negat, et hanc tenent Suar. D. 44 sect. 1 n. 3. Nav. c. 27 n. 240. Holzm. p. 444 n. 335. Con. p. 488 n. 2. Spor. t. 2 p. 148 n. 251 et 252. Tamb. c. 15 § 6 n. 5, et Diana (se revocans) p. 10 tr. 11 R. 19, cum Hurt. etc. Ratio, quia Trid. l. c. post verba suprà relata, *Cum etiàm per industriam, etc.* statim subdit : *Qui voluntate homicidium perpetraverit..... nullo tempore promoveri possit. Si verò homicidium non ex proposito, sed casu, vel vim vi repellendo, fuisse commissum narretur.... jure quodammodò dispensatio debeatur.* Qui autem in rixa occidit, jam sua voluntate et ex proposito occidit, licet inopinatâ irâ percitus sit, cum jam perpetret homicidium quod intendit. Nec obstant priora illa verba *per industriam et per insidias;* nam Glossa in c. 1 de Homic. illud *per industriam*, explicat, idest *non casu;* atque idem Concilium declarat intelligi, quandò aliquis *sua voluntate et ex proposito* occidit, ad differentiam occisionis casu factæ, de qua loquitur in secunda parte.

395 Valdè tamen probabile est, quod si quis incurrat irregularitatem ob homicidium occultum pro defensione propria, possit ab Episcopo cum eo dispensari, quandò excesserit moderamen inculpatæ tutelæ, quia, cum tale homicidium non fiat ex voluntate absoluta occidendi, non potest dici absolutè voluntarium, ut loquitur Tridentinum ; ità communissimè Nav. c. 27 n. 239. (ubi asserit ità sensisse S. Pœnitentiar.) Suar. D. 46. sect. 1 n. 13. Laym. l. 3. sect. 5. tr. 3. p. c. 13 n. 2. Pal. D. 6. p. 15 § 8 n. 10. Tour. p. 102. v. Hinc, Diana p. 10. tr. 11. R. 19. Croix l. 7 n. 476. cum communi, Bon. q. 4. p. ult n. 9. cum Sayr, Val. Mol. Cor. Henr. et Avila.

396 Prælati autem Regulares possunt dispensare cum suis subditis in irregularitate proveniente ex homicidio occulto casuali, ut docent, Salm. c. 8 n. 43 ex Privilegio

S. Pii V. relato in extensum ab iisdem Salm. tract. 6 de Pœnit. c. 13 n. 33.) Imò etiàmsi crimen fuerit publicum ut, dicunt Diana, Vill. Sayr. etc. apud Salm. c. 8 n. 43 et etiàmsi fuerit voluntarium, defendunt Salm. ib. n. 17 et c. 7 n. 59 cum Peirin. Portel. Bann. etc. ex concessione Martini V Pauli III et Sixti IV ubi concessum fuit Prælatis Regularibus dispensare prima die lunæ Quadragesimæ in irregularitatibus, *quavis occasione, et causa contractæ sint.* Sed hac concessione non obstante, censeo, non posse Prælatos Regulare dispensare, quandò homicidium est publicum, aut voluntarium, quia in generali concessione non computantur ea quæ verisimiliter Superior non esset concessurus, ut tradunt communiter Suar. D. 21 s. 3 n. 3. Bonac. q. 3 p. 1 n. 12 et Salm. de Censur. c. 2 n. 41 cum Ugol. Cand., ac aliis passim, et patet ex c. In generali. Reg. 81 de Reg. Jur. in 6. Præterquamquod Bened. XIII (ut vidimus n. 101) expressè declaraverit, quod *solus Generalis Ordinis possit dispensare* (in irregularitate proveniente ex homicidio voluntario), *dummodò non fuerit appensatum, et intrà claustra extiterit consummatum.* Undè, etiàmsi concessio illa omnibus Prælatis Regularibus facta, esset vera, videtur à Benedicto omninò revocata, vel limitata pro solo Generali. Quòad Sæculares verò possunt Confessarii Regulares cum eis dispensare in omni irregularitate, in qua possunt Episcopi cum subditis suis, ex Privilegio Sixti IV et Julii II, ut notavimus num. 355. Hinc possunt dispensare cum Laicis in irregularitate contracta ob mutilationem, vel ob homicidium casuale occultum, proùt possunt Episcopi cum suis, ut vidimus n. 381 et n. 393.

DUBIUM V.

Quæ Irregularitates ex defectu?

397 Prima *ex defectu* animæ. *Hinc sunt irregulares I.* Amentes, Dæmoniaci, Epileptici.

398 *Distinctiùs agitur de Amentibus.*

399 *De* Epilepticis, et Dæmoniacis.

400 *Quis possit dispensare in hac irregularitate? Et an Episcopi possint dispensare in aliqua irregularitate ex defectu? An saltem in dubio? An Prælati Regulares?*

401 *II. Sunt irregulares* illiterati.

402 *III. Neophyti.*

403 Secunda *ex defectu* Corporis; *vel quia defectus impedit exercitium Ordinis, vel quia affert deformitatem.*

404 *Et primò* ob impedimentum exercitii *est irregularis I.* Cæcus.

405 *II.* Surdus.

406 *III.* Mutus.

407 *IV.* Claudus.

408 *V. Qui caret manu aut digitis omnibus, aut pollice, aut indice.*

409 *VI. Laborans febri, paralysi, etc. item abstemius etc.*

410 *Secundò* ob deformitatem *est irregularis, I. ille cui deest membrum, nempè nasus, aut oculus. Quid si desint auriculæ?*

411 *II.* Leprosus.

412 *III.* Monstruosus, *nempè gibbosus, pigmæus, æthiops.*

413 *Not. 1. Quid si defectus superveniat Ordinibus? Not. 2. Quid si antecesserit.*

414 *Quis possit in hac irregularitate dispensare? An Papa cum cæco? An Prælati regulares?*

415 *Quid si defectus corporis advenerit ex propria culpa? Et an in eo possit dispensare Episcopus?*

416 *Quid de eunucho.*

417 *Quid si quis causam dederit abscissioni virilium.*

418 *Quid si quis amputet sibi testiculos ob vocem servandam.*

419 *Et quid si quis tantùm attentet se occidere, etc.*

420 Tertia *ex defectu* Natalium.

421 *Illegitimi legitimantur I. Per Matrimonium subsequens.*

422 *An sufficiat quod Matrimonium fieri potuisset tempore nativitatis?*

423 *Not. I. Quid si Matrimonium fiat postquàm filius est ordinatus? Not. 2. Quid si Matrimonium non consummetur?*

424 *Not. 3. Quid si Matrimonium sit nullum, sed ignoretur saltèm ex una parte?*

425 *Not. 4. Quid si filii nascantur ex Matrimonio clandestino ob omissas Denunciationes?*

426 *II. Legitimantur filii per* Professionem Religiosam.

427 *III. Per* Dispensationem Pontificiam.

428 *Episcopus potest dispensare cum illegitimo ad Ordines Minores, et ad Beneficium simplex.*

429 *Dub.* 1. *An ad recipiendum Canonicatum.*
430 *Dub.* 2. *An cum illegitimo occulto.*
431 *Dub.* 3. *An saltèm ad ministrandum in Sacris Ordinibus jam susceptis?*
432 *Dub.* 4. *An filii* Expositi *sint irregulares?*
433 *Principes sæculares possunt legitimare tantùm ad sæcularia. Quid in dubio, an quis sit legitimus?*
434 Quarta *ex defectu* Ætatis.
435 *Quinta ex defectu* Sacramenti, *idest ob Bigamiam. Vide quæ sunt ap. Busemb.*
436 *Triplex est Bigamia*, Vera, Interpretativa, et Similitudinaria. *I. Quænam sit* Vera?
437 *II.* Quæ Interpretativa? *Hæc contingit quatuor modis.* Primus *modus, cum quis ducit viduam.*
438 Secundus *modus, cum quis ducit mulierem corruptam ab alio.*
439 *Dub.* 1. *Quid si credat virginem?*
440 *Dub.* 2. *Quid si invalidè contrahat?*
441 Tertius *modus, cum quis cognoscit uxorem adulteram.*
442 *Dub.* 1. *Quid si adulterium fuerit occultum?*
443 *Dub.* 2. *Quid si cognoscit ignorans adulterium?*
444 Quartus *modus, cum quis contrahit duo Matrimonia, unum validum, aliud nullum.*
445 *Dub.* 1. *Quid si utrumque fuerit nullum?*
446 *Dub.* 2. *Quid si cum bona fide?*
447 *Dub.* 3. *Quid si fictè ineatur secundum Matrimonium?*
448 *III. Quænam sit Bigamia* Similitudinaria?
449 *An hanc irregularitatem incurrant etiàm Clerici in Sacris?*
450 *Quomodò tollatur irregularitas ex Bigamia? An Papa possit in ea dispensare?*
451 *An Episcopi?*
452 *An saltèm quòad Ordines Minores, et ad Beneficia simplicia? An in Bigamia Similitudinaria?*
453 *An Prælati Regulares possint dispensare cum suis subditis in omni Bigamia?*
454 Sexta *ex defectu* Infamiæ.
455 Septima *ex defectu* Libertatis. *Hinc sunt irregulares I. Servi.*
456 *II Conjugati III. Curiales. IV. Milites, et Administratores publici, atque exercentes sæva, aut turpia.*
457 Octava *ex defectu* Lenitatis.
458 *An sit irregularis qui occidit in defensionem honoris?* (*Vide etiàm dicta n.* 389.)
459 *Fiunt irregulares ex hoc defectu I. Qui occidunt in bello; sed quandò?*

460 *An qui hortantur in bello ad occidendum?*

461 *II. Qui in Judicio concurrunt ad mortem, vel mutilationem. Modò ipsi I.* Cooperentur.

462 *II.* Activè.

463 *III.* Efficaciter. *An peccent Clerici assistentes supplicio?*

464 *IV.* Proximè. *An peccet Confessarius, vel alius consultus à Judice, respondens aliquem in particulari esse plectendum?*

465 *Qui possint excusari? An omnes qui non concurrunt ut ministri ad causæ probationem, vel executionem?*

466 *V.* Per actionem ex natura sua ad id ordinatam.

467 *Quomodo vetitum sit Clericis, et Monachis se intromittere in causam sanguinis?*

468 *Fiunt autem irregulares. I. Judices. II. Testes voluntarii. III. Accusatores, etc. Quid si accuset Clericus? et quid si causa sit propria, vel aliena?*

469 *An in hac irregularitate possit dispensare Episcopus, si fuerit occulta? An Prælati Regulares?*

470 *Annotantur ultimo Facultates, quas habet S. Pœnitentiaria super casibus, censuris, irregularitatibus, inhabilitatibus, votis etc.*

397 « Resp. *Prima* est ex defectu *animæ*, ex quo irregulares sunt I. Amentes, phrenetici, arreptitii, et epileptici, qui tamen, si ordinati sunt, et intrà annum eo morbo non laborârunt, præsumuntur liberati, et permittuntur ad Ordinum exercitium. Si verò laborent rarò, et quidem sine clamore, et spuma, permittuntur celebrare cum coadjutore, qui, deficientibus ipsis, suppleat sacrificium. M. Leo p. 372 ex c. illud 7 q. 1. Glossa ibid. »

398 Loquendo de *amentibus*, distinguendum, si tali defectu laborans jam ordinatus est, tunc omninò, cessante defectu per diuturnum tempus ex judicio Episcopi (vel Prælati, si est Regularis) poterit in ordine suscepto ministrare; ità Nav. c. 27 n. 203. Suar. D. 51 sect. 1 n. 4 et 5, cum Sylv. Gratian. et S. Anton. Bon. d. 7 q. 1 p. 1 n. 1. Pal. D. 6 p. 10 n. 4. Croix l. 7 n. 494. Cont. Tour. t. 2 p. 30 et Salm. c. 9 n. 79, cum Avila, Pelliz. etc. Si verò non est ordinatus, numquàm poterit Ordines suscipere, si amentia ortum habuerit ex causa permanente et habituali, fundata

(ut ait Suar.) in læsione organorum, vel humorum, quia ità laborantes facilè relabuntur in eumdem morbum, ut habetur in c. Maritum 2 Dist. 33 ubi dicitur: *Non ordinandum... qui in furiam aliquandò versus insanivit.* Undè sufficit semel insanîsse, quia talis rarò præsumitur perfectè sanus. Secùs tamen si amentia provenerit ex accidente, puta ex vi febris, vulneris, iræ, aut alterius passionis transeuntis, et posteà verè cesset; ità Suar. l. c. n. 5. Nav. c. 27 n. 203. Ronc. c. ult. q. 7. Croix l. c. et Bon. p. 2 n. 23, cum Mol. Fil. Ugol. Avila, etc. communiter.

399 Idem, quod dictum est de amentibus, dicitur de *epilepticis* (sivè lunaticis, et *dæmoniacis*; nam si morbus antecedat Ordinationem, sunt hi perpetuò irregulares; ità Suar. D. 51 sect. 1 n. 6. Bonac. D 7 q. 2 p. 2 n. 22. Croix l. 7 n. 495. Ronc. c. ult. q. 7 et alii passim. Et patet ex tota Distinct. 33 et præsertim ex c. Communiter, ubi dicitur: *Communiter definimus, ut nullus de iis, qui aut in terram arrepti à dæmonibus eliduntur, aut quolibet modo vexationis incursibus efferuntur, vel audeant ministrare, vel se ingerant; exceptis qui corporis incommoditatibus dediti, sine hujusmodi passionibus, in terra probantur elisi:* idest (ut explicat ibi *Glossa*), *qui rarò cadunt.* Dicunt autem Cabass. T. J. l. 5 c. 19 n. 8, et Tourn. p. 31 v. 3, quod si quis antè pubertatem hoc morbo affectus fuerit, et posteà perfectè liberetur, non censeatur irregularis, quia (ut ait Hipocrates) epilepsia sæpè in pubertate perfectè curatur. Secùs si morbus accidat post pubertatem, et præsertim post 25 annum. Asserit tamen Croix d. n. 495, praxim in suis partibus habere, quod qui per biennium liberi fuerint ab hac infirmitate, accedente declaratione Episcopi, ordinentur; imò sine declaratione, si quis per septem annos liberatus probetur. Si verò tali morbo laborans jam ordinatus sit, licet non omninò sit liber, si tamen rarò (idest semel in mense) cadat, nec spumet, poterit privatim celebrare, adjuncto Sacerdote jejuno qui Missam perficiat adveniente morbo: ità communiter Suar. D. n. 6 Croix

l. c. cum Nav. et Laym. ac Bonac. n. 22, cum S. Antonin. Sayr. Ugol. etc. Et patet ex c. c. Communiter Ibi : *Qui* (id est epileptici), *et ipsi* (id est obsessi) *tamdiù erunt ab officii sui ordine et loco suspensi, quousque unius anni spatio per discretionem Episcopi inveniantur ab incursu dæmonis liberati.* Illud autem *anni spatio*, dicit Suar. n. 5, non esse in usu, sed relinqui prudentis arbitrio. Notat autem Mazzot. tom. 4 p. 446. cum Sayr. Ugol. et aliis, quod si quis dæmoniacum se simulaverit, hic etiàm sit irregularis ad Ordines suscipiendos, ex Conc. Constant. VI. Can. 6. Dicit tamen cum eod. Sayr. et Fill. quod Episcopus possit promovere dæmoniacum ad Ordines minores, quia in c. Cler. 4 Dist. 33, fit sermo tantùm de Ordine Sacro; sed probabiliùs hoc negant alii communissimè; vide infrà n. 452.

400 In hac autem irregularitate propter defectum animæ, durante defectu, nec etiàm Papa dispensare potest, quia illo laborantes sunt de jure divino inhabiles tàm ad suscipiendum, quàm ad exercendum Ordinem: Cessante verò defectu, si cesset antè Ordinationem, non possunt in eo dispensare Episcopi, quia nulla Episcopis conceditur Dispensatio in irregularitatibus ex defectu provenientibus nisi in duobus casibus, ut notat Cabass. l. 5 c. 19 n. 3, scilicet 1 quod possint dispensare in natalibus illegitimorum ad solos Ordines Minores, et ad simplex Beneficium, ex c. 1 de Fil. Presb. in 6. Et 2 idem posse cum bigamo ex consuetudine, docent S. Th. Syl. Azor. Rota Rom. et alii apud Cab. l. c. contra Tourn. p. 116, cum Pont etc. Sed vide num. 452. Cæterùm Fagn. in c. Veniens de Fil. Presb. n. 7 et 8, et Tourn. cum Gib. et aliis dicunt, posse Episcopos dispensare in omnibus irregularitatibus dubiis, argum. ex c. Nuper 29, ubi dicitur permissum quidquid non est reservatum; cum autem reservatio sit odiosa, non censetur facta, ubi impedimentum, sivè irregularitas non est certa. Ad tollendam igitùr irregularitatem certo contractam ex defectu animæ, requiritur Dispensatio Pontificis, ut docent

Bonac. p. 2 n. 23. Pal. D. 6 p. 10 n. 5. Salm. c. 9 n. 80, et Suar. D. 15 s. 1 n. 5, contra Majol. et Tab. apud Bon. Prælati tamen Regulares possunt dispensare cum suis subditis tali defectu laborantibus, ut ad Ordines Sacros promoveantur, etiàmsi quis passus fuerit permanentem amentiam, si ex judicio Medicorum verè cessaverit illius periculum, quia Regularibus ex privilegio concessum est dispensare cum suis in omnibus irregularitatibus, exceptis aliquibus, ut diximus n. 355, inter quas non est hæc; Salm. c. 9 n. 80, juxtà ab iisdem dicta c. 7 n. 59.

» II. Illiterati qui non habent doctrinam necessa- 401
» riam pro Ordinibus * (*An autem omninò illiterati*
» *sint irregulares, tàm ad Ordines suscipiendos, quàm*
» *ad exercendos?* Vide dicta l. 6 n. 791, Q. II. Quid
» verò de Regularibus? Vide ibid. Q. III.) *

» III. Neophyti, seu recenter conversi, usque dum 402
» judicio Episcopi sufficienter instructi sint * (Putat
» autem Tolet. apud Vivam de Cens. q. 9 ar. 4 n. 14,
» *post decennium neophytum non esse amplius irregu-*
» *larem, imò anteà, si Episcopus judicet illum benè*
» *moribus profecisse.*) *

» *Secunda*, ex defectu *corporis*. 1. Si propter eum 403
» ineptus est ad exercitium Ordinis, ut si sit cæcus,
» surdus, claudus, ità ut sine baculo nequeat ire ad
» altare: item, si careat manu, pollice, indice, oculo
» (non tamen si ungulâ pollicis, vel indicis, vel oculo
» dextero tantùm; si verò sinistro, seu canonico, aut
» ejus vi visiva careat, indiget dispensatione; quod
» tamen negant Valen. Henr. Sayr. si quidem dextero
» possit absque deformitate legere Canonem). 2. Si
» Ordinem nequit exercere sine horrore, offensione,
» aut scandalo aliorum, ut si careat auribus, naso,
» si notabiliter sit gibbosus, leprosus, paralyticus,
» si membra habeat superflua cum magna deformi-
» tate: in dubio verò, an deformitas sit sufficiens,
» Episcopi est judicare, saltèm in clericis, nam in
» Regularibus id spectare ad eorum Prælatum, con-
» tra Barb. etc. docent Suar. et alii 5 cum Diana p. 4

» t. 2 R. 73, licet concedant, Episcopum posse rejicere » arbitrium Prælati : hunc autem, si gaudeat auctoritate quasi Episcopali, posse in illa irregularitate » dispensare, nisi deformitas sit tanta, ut scandalum » generet, ib ex Rodr. et aliis 4. Vide Bonac. Laym. » M. Leo p. 3 f. 370.

Undè resolves.

» 1. Non videtur irregularis. 1. Qui habet sex digitos, vel aliquos conjunctos, si non sit magna deformitas, et Ordinem exercere possit. 2. Qui habet in oculo maculam visum non auferentem, nec notabiliter deformantem. 3. Qui caret ungulâ pollicis, » si possit hostiam elevare, et frangere. 4. Qui per » vim, aut infirmitatem factus est eunuchus.

» 1. Irregularis est hermaphroditus, quia est monstruosus. 2. Gigas, Pigmæus, Æthiops; non tamen » inter suos, sed alienos, ubi disparitas ludibrio est. »

Opus est singula latiùs discutere. Ex duplici capite
404 incurritur irregularitas ex vitio corporis, vel quia impedit congruum exercitium Ordinis, vel quia affert notabilem indecentiam aut horrorem; ità communiter DD. cum D. Th. Suppl. q. 39 n. 6. Hinc primò ob impedimentum exercitii irregularis est I. *Cæcus*, qui omninò visu caret ex c. ult. Dist. 55. Sed notandum 1. quod si quis jam sit Sacerdos, et constet, eum non posse errare, poterit à Pontifice obtinere Dispensationem; vide dicta l. 6 n. 390. Not. 2. Si alicui deest visus oculi dexteri, non est irregularis, ut comm. omnes; secùs si sinistri, ut communissimè docent Bus. cum aliis suprà, et Suar. D. 51 s. 2 n. 15. Laym. l. 1 tr. 6 p. 5 c. 7 n. 2. Ronc. q. 6 R. 2 Croix l. 7 n. 500. Tourn. t. 2 p. 39 infrà n. 5 et Salm. c. 9 n. 68 cum Nav. Fill. etc. Excipitur, nisi oculus dexter esset aptus ad Canonem legendum sine magna deformitate, cui facillimè occurri potest per accommodationem Missalis, illud in medium afferendo, ut dicunt Laym. loc. cit. Tamb. de Irr. c. 8 § 1 n. 2 Diana p. 3 tr. 6 R. 22 et Croix l. 7 n. 500 cum Nav. Mol. Sa, Avil. Dicast. etc.

Idque vocat Suar. l. c. practicè probabile, etiàm ut quis possit ad Sacerdotium promoveri. Not. 3. Si quis non sit omninò cæcus, sed ità cæcutiens, ut non possit legere in Missali, hic etiàm est irregularis ad Ordines suscipiendos. Utrùm autem ad eos exercendos? V. l. 6 n. 390. Not. 4. Non est irregularis qui est debilis visu, ità ut indigeat perspicillis, vel qui ex obliquo intuetur (vulgò vocatur Guercio); ità communiter Holzm. t. 1 p. 419 n. 364. Tourn. p. 40 n. 2. Maz. t. 4 p. 456 et Tamb. § 1 n. 3 cum Sayr. Fill. Menochio, et aliis.

II. *Surdus*, qui ex utraque aure penitùs non audit, 405
ut communissimè Bon. q. 2 p. 2 n. 7. Tour. pag. 39. Ronc. q. 6 R. 2. Croix l. 7 n. 502. Elb. t. 2 p. 477. n. 218. Mazz. p. 456 et Tamb c. 8 § 1 n. 5 cum Suar. et Turr. et Pal. D. 6 p. 11 n. 3 cum Laym. et Sayr. ex Can. 77. Apostolorum, ubi id definitum habetur, quia talis Sacerdos, cum non possit audire vocem Ministri, nequit sine indecentia celebrare. Hanc indecentiam negant Henriquez Præp. et Gob. apud Croix loc. cit. quia (ut ajunt) satis est, ut Sacerdos percipiat ex aliis signis Ministrum respondisse; sed communissimè (ut diximus) DD. his contradicunt. Concedunt verò Bon. l. c. Tamb. num. 6. Conc. p. 496 n. 5. Pal. d. n. 3 cum Nav. et Layman, ac Salm. c. 9 n. 67 cum Con. et Pelliz. quod si surditas superveniat Sacerdotio suscepto, non interdicatur Sacerdoti celebratio; faciliùs enim toleratur defectus superveniens in promoto, quàm in promovendo, prout de cæcutiente dictum est l. 6 n. 390. Communiter autem docent DD. contra Comitol. apud Croix n. 502 surdastrum, sivè difficulter audientem, minimè esse irregularem; ità Tourn. l. c. Holzm. p. 416 n. 363. Tamb. l. c. et Croix ibid cum Suar. Bon. Sayr. Reg. Fill. Diana, Graff. etc.

III. *Mutus*, qui non potest loqui, aut verba integrè 406
proferre, ità utnullam possit vocem pronunciare, quin aliquid omittat, ut Tourn. p. 29 n. 3. Holzm. p. 419 n. 363. Viva q. 9 art. 4 n. 15; vel nisi cum magna dif-

ficultate, ut addunt Salm. c. 9 n. 67. Et idem dicit Holzm. l. c. de eo, qui loquelam penitùs præcipitem habet. Blæsi verò sivè balbutientes, aut carentes dentibus non sunt irregulares, etiàmsi cum aliqua difficultate verba proferant, ut ait Croix l. 6 p. 2 n. 2222. nisi afferant causam risûs, aut contemptûs; Nav. c. 27 n. 222 et Tamb. § 1 n. 10 cum Con. Sayr. Filliuc. Præc. etc.

507 IV. *Claudus*, qui sine baculo nequit ire ad altare, ut habetur in c. Nullus Episcopus 57 de Cen. Dis. 1, Hoc tamen intelligitur, ut explicat Glossa ib. v. Cum baculo, idest: *Si sine baculo non possit sustentari in altari;* et idem dicunt Bon. q. 2 p. 2 nu. 15 et Palaus D. 6 p. 11 n. 3. Cæterùm claudus, qui non indiget baculo, minimè est irregularis, ut dicitur in c. Si quis 19 Dist. 55. Sicùt nec etiàm qui habet crura distorta, ut Tourn. p. 41. Salm. c. 9 n. 68 et Croix n. 504 cum Pal. Laym. et Henr. quia talis defectus veste talari facilè tegi potest; secùs si in hoc magna adesset deformitas. Si quis verò est instructus pede ligneo qui habet pedem mutilum, vel aridum, hic est irregularis; ità Laym. c. 7 n. 4. Nav. c. 27 num. 199. Tourn. p. 41 Tamb. § 1 n. 17. Bon. n. 13 cum Molyn. Sayr. Ugol. Fill. Reg. etc. eò quod celebrare cum pede ligneo magnam habeat indecentiam. Dicit tamen Tamb. l. c. cum Syl. Rosel. Majol. et Gibal. quod si talis defectus sit modicus, et aliquo modo indecentia reparari valet, permitti posset celebratio. Et in dubio standum judicio Episcopi.

508 V. Qui caret manu, aut digitis omnibus, aut pollice, ut habetur in c. ult. de Corpore vitiato. Idem dicunt cum Bus. ut suprà, Renzi t. 2 p. 671 q. 3. Tamb. §. 1 n. 12. Fill. c. 6 n. 132. Bon. p. 2 n. 15 cum Suar. Mol. Sayr. Avil. Reg. et aliis, de eo, qui caret indice, vel parte pollicis aut indicis, vel qui habet eos ità debiles, ut nequeat hostiam elevare, aut frangere. Secùs si quis careat ungue pollicis, vel indicis, ut dicitur in dicto c. ult. Si quis autem jam fuerit ordinatus, et habeat pollicem impeditum, in casu necessitatis proba-

biliter posset Eucharistiam ministrare posterioribus digitis, ut diximus l. 6. n. 244. Si quis caret tribus posterioribus digitis, etiàm est irregularis; Anacl. p. 515 n. 18 et Tourn. p. 39 cum Sayr. et Ugol. Si verò caret uno tantùm digito minori, non est irregularis, ut Holz. p. 420 n. 364 et Tour. p. 39 cum Caj. et Pont. et idem sentit Tourn. cum alio Auctore, si caret duobus. Nec pariter est irregularis qui habet sex digitos; Holz. l. c. Tour. p. 4 n. 6. Fil. n. 175 et Bon. n. 11. cum Ugol. Henr. Sayr. Reg. etc. modò sextus digitus usum aliorum non impediat. Sextus autem ille digitus benè potest abscindi sine periculo irregularitatis, si possit fieri sine periculo vitæ: Bon. l. c. cum eisdem. Notat autem Tourn. p. 39 quod si quis careat indice, poterit obtinere dispensationem.

VI. Laborans febri continuâ, non autem quartanâ, 409
aut levi; aut qui patitur gravem dolorem capitis; Bon. D. 7. q. 2. p. 1 n. 17. Hoc tamen intelligendum de eo, qui non posset celebrare ob talem morbum sine proximo periculo deficiendi, vel notabiliter errandi, ut innuit idem Bon. n. 18, nam optimam in hoc tradit regulam Laym. c. 7 n. 6 cum Soto, Tol. Avil. et aliis, quemcumque morbum non inducere irregularitatem, nisi vel exercitium Ordinis impediat, vel notabile scandalum sivè indecentiam afferat. Item irregularis est qui laborat paralysi, ut cum Bus. Pal. n. 3 et Conc. p. 496 n. 4, qui benè ait, id intelligi tantùm de eo, qui manus ità tremulas habet, ut sit periculum effundendi Calicem. Item qui tantum patitur tussim, ut sit periculum in suscipienda Eucharistia; Bon. p. 1 n. 21 cum Ugol. Majol. etc. communiter. Item abstemius qui vinum nequit sumere nisi cum periculo emovendi; Tour. p. 39 etc. Conc. l. c. hic enim esset irregularis de jure divino; nec enim Papa dispensare potest, ut Sacrum celebretur in una sola specie, ut diximus l. 6 n. 196.

Secundò incurritur irregularitas ex defectu corpo- 410
ris, quandò corporis vitium magnam affert deformitatem sivè horrorem, ut habetur ex c. Presbyterum, 1

de Cler. ægrot. et alias de corp. vit. Hinc ratione deformationis sunt irregulares l. Ii, quibus deest aliquod membrum, nempè qui carent naso, ut in c. penult. de corp vit. vel habent nimis deformem, nempè valdè distortum, aut valdè demissum, aut promissum, ut Tamb. c. 8 §. 1 n. 19. Bon. p. 1 n 2 et Viva q. 9 art. 4 n. 15. Item si alicui est erutus oculus, sivè dexter. sivè sinister, ut in c. ult. Dist. 55. Probabiliter verò dicunt Sylv. ap. Croix. l. 7 n. 500 in fine, Tour. t. 2 p. 40 cum Pontas, Ronc. 6 R. 2 cum Tamb. et alii, hunc non esse irregularem, si deformitas illa reparari possit oculo vitreo. Sic pariter etiàm est irregularis qui caret auriculis, nisi talis defectus capillis aut aliter tegatur, ut dicunt cum Bus. Salm. c. 9 n. 68 Tamb. §. 1 n. 8. Renzi t. 2 p. 670 qu. 2. Dian. p. 4 tr. 2 R. 73. Pal. D. 6 p. 11 n. 3 cum Laym. et Bonac. ac Tour. p. 40 cum Con. Avila, et Pontas.

411 II. Leprosi, ut habetur in cap. Tua nos, de Cler. ægrot. ubi interdicitur leproso celebrare *pro scandalo, et abominatione populi;* undè si abesset scandalum, ut in loco privato, hic posset celebrare; ità Pal. de Euch. p. 13 n. 5. Salm. eod. tit. c. 7 n. 56 et Bon. de Irr. D. 7 q. 2 p. 1 n. 20 cum Mol. Ugol. et Majolo. Sic pariter sunt irregulares qui habent labia corrosa, vel abscissa ad instar leporis; Tamb. §. 2. n. 11 Tour. p. 40. Viva q. 9. ar. 4 n. 15. Idem dicunt Tour. p. 41 v. Quod, et Holzm. p. 419 n. 363 de eo qui laborat morbo gallico, qui foris apparet: aut qui habet faciem ex alio morbo valdè maculatam, ut Laym. c. 7 n. 1.

412 III. Monstruosi, nempè qui gibbam habent valdè enormem, nimirùm (ut docent Anacl. p. 515 n. 32. Renzi p. 671 q. 4 et Bon. p. 1 n. 9 cum Avil. Mol. Ugol. Reg. et aliis) si gibbositas vel sit conjuncta cum nimia deformitate vel debilitate, prout si nequeat recto capite stare. Item pigmæi, sivè nani, nempè ità breves staturâ, ut ad risum moveant. præsertim si habeant caput valdè ingens, ut Tamb. § 1 n. 2. Tour. p. 4 n. 7 et Renzi p. 672 q. 5 cum Sayr. Majol. Henr. et aliis;

vel (ut ait Laym., in Indice, v. Irregularis) illi qui ità staturâ parvi sunt, ut brachia extendere non possint, quantùm necesse est ad altaris ministerium. Item Æthiopes, qui apud nos risum afferrent, ut Tourn. l. c. et Ugol. de Irr. c. 50 n. 4. Quàmvis hoc negent Majol. et Gavant. apud Tamb. § 1 n. 24. Color autem subfuscus, sivè rubens non nocet altaris ministerio, ut idem Ugol. Fill. c. 6 n. 171, et Tamb. n. 22, cum Majol. Item hermaphroditi, etiàmsi in eis prævaleat sexus virilis, ut Suar. D. 51 s. 2 n. 2. Laym. c. 7 n. 1. Nav. c. 27 n. 203. Bon. p. 1 n. 15. (Dicunt tamen Toleti l. 1 c. 63 n. 6, et Escob. l. 53 n. 209, cum Corn. contra Conc. p. 497 n. 5,) quod hic defectus tunc pariat irregularitatem, quandò est notus, non verò quandò est occultus.

413 Super his notandum 1. quod si aliquis ex præfatis defectibus corporis superveniat Ordinibus jam susceptis, Sacerdos non impediatur ab actibus illius Ordinis, quos potest exercere sine incongruitate et indecentia, ità ut Sacerdos cæcus aut claudus possit excipere Confessiones, canere Evangelium, etc. ex c. 7. de Cler. ægrot. ubi: *ipsum autem fungi cæteris Sacerdotalibus officiis minimè prohibemus.* Notand. 2. quod si talis defectus antè Ordines adveniat, absolutè induciat irregularitatem, non solùm ad illum Ordinem, cujus exercitium impedit, sed ad omnes alios, ut communiter docent Nav. c. 27 n. 200. Bon. p. 1 n. 58. Escob. l. 53 n. 216. Pal. p. 10 n. 4 Salm. c. 8 n. 72. in fin. cum Corn. et Pell. ac Cabassut. l. 5. c. 19 n. 15. cum Aug. Ugol. et Avil. contra Palud. et alios. Ratio, quia, cum omnes Ordines Sacerdotium respiciant, exclusus à Sacerdotio, censetur etiàm ab omnibus Ordinibus repulsus.

414 In hac autem irregularitate proveniente ex defectu solus Papa potest dispensare, v. g. ut cæcus ordinetur: Feruntque Fill. Henr. et Majol. ap. Tamb. c. 8 § 3 n. 2. quemdam Papam dispensâsse cum cæco, ut adhibito adjutore perito celebraret * (Cæterùm S. C. ut refert P. Zach. Ann. ad Croix l. 7 n. 500, *censuit, benè*

posse dispensari cum cæco, etiàm ex utroque oculo, qui jam sit Sacerdos, ut celebret, cum assistentia alterius Sacerdotis. Secùs verò, si laicus, pro quo dicit non esse consulendum Pontific. pro dispensatione ad Primam Tonsuram, nec etiàm ad recipiendum Beneficium simplex) * Censet pariter Tamb. posse Papam dispensare ad Sacerdotium cum eo qui caret manibus, ut possit saltèm excipere Confessiones, conciones habere, etc. sed veriùs hoc negat Avil. de Cens. p. 7. D. 3. d. 3. quia potestas suprà Corpus Mysticum fundatur in potestate suprà Corpus Reale Christi. undè qui ineptus est ad primam, incapax est secundæ. Prælati autem Regulares etiàm possunt dispensare in hujusmodi irregularitate, non autem Episcopi (ut diximus n. 400.) qui tantùm in dubio, an defectus corporis notabiliter impediat exercitium Ordinis, vel an magnam afferat indecentiam, possunt declarare, sivè judicare, ut communiter docent Suar. D. 51. s. 2 n. 16. cum Nav. et Sylv. Laym. c. 7 n. 7. Dian. p. 4. tr. 2. R. 73. cum Miranda et aliis, ex c. 2. de Corp. vit. An autem Prælati Regulares possint de hoc judicare respectu ad suos subditos? Negant Barb. All. 42 n. ult. et Dian. p. 2. tr. 6 R. 61. cum Rodr. Henr. et Camp. Sed valdè probabiliter affirmant Bus. ut suprà n. 402. Suar. l. c. Laym. n. 6. Salm. c. 9. n. 78. cum Avil. et Pell. et probabile putat Diana l. c. R. 73. cum Peyr. Myranda, et Avila. Ratio, quia Prælati Regulares respectu ad suos habent jurisdictionem Episcopalem, ad quam tale judicium magis pertinet, quàm ad characterem. Rectè verò ait Suar. posse Episcopum ordinantem admittere, vel rejicere talem Ordinandum.

415. Quæ autem dicta sunt, spectant ad eos, qui laborant aliquo corporis defectu sine propria culpa; si verò defectus advenit ex eorum culpa, puta si quis membrum, vel ejus partem sibi amputaret ex prava intentione, ipsi fiunt irregulares, etiàmsi defectus non impediat exercitium Ordinis, nec deformitatem afferat, quia irregularitas hæc imposita est in pœnam sævitiei in semetipsum undè in c. Qui p. 6. Dist. 55.

ut diximus n. 365. in fin. declaratur irregularis, *qui partem cujuslibet digiti sibi ipsi volens abscindit.* Ad hanc tamen irregularitatem incurrendam requiritur culpa gravis, ut benè ait Tamb. c. 8 § 2 n. 3. Aliàs tanta pœna non haberet debitam cum culpa proportionem. Alii prætereà requirunt, ut tale crimen sit notorium; ut Suar. D. 51. sess. 1 n. 8. Bon. q. 2. p. 2. et alii ap. Tamb. n. 8. Sed veriùs hoc negant Pal. D. 6. p. 12 n. 2. Salm. c. 8 n. 71. cum Garc. et Tamb. l. c. cum Sayr. et Mol. quia talis irregularitas non innititur notorietati culpæ, sed crimini sævitiei, quam quis in seipsum exercet. Rectè tamen ait Tamb. n. 9. quod Episcopus ex c. Liceat 6. Tridentini sess. 24. poterit cum illo dispensare, si crimen sit occultum, adhùc si defectus membri sit patens, nam Concilium universè concedit Episcopis facultatem dispensandi in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus.

Quid dicendum de Eunucho? Resp. Qui est eunu- 416
chus propter abscissionem virilium, aut testiculorum, factam à Medicis causâ morbi, vel antè usum rationis, vel propter injuriam alterius, hic non est irregularis, ut communiter cum Busem. dicunt Salm. c. 7 n. 70. in fin. et Tamb. § 2 n. 11. idemque patet ex cap. Si quis à Medicis 7. et c. 8. ac. 9. D. 55. Ridiculus autem (ait Nav. c. 27 n. 200.) est error illorum, qui putant opus esse, ut testiculos desiccatos secum gestet is, qui vult ordinari, aut celebrare. È converso qui ex ira aut zelo indiscreto servandæ castitatis abscindit sibi virilia, aut testiculos, certè fit irregularis, ut habetur in c. Si quis 4. Dist. 55. ubi dicitur; *Si quis abscindit semetipsum, idest si amputavit sibi virilia, non fiat Clericus.* Et in c. Hi qui 5. ead. Dist. ibi: *Hi qui se carnali vitio repugnare nescientes abscindunt, ad Clerum pervenire non possunt.* Item in c. si quis 7. ib. dicitur, *nullum debere promoveri de his qui hanc rem affectant, audentque semetipsos abscindere.* Et idem communiter docent DD. de eo qui propter eadem motiva permittit ab alio amputari, ut dicunt Tamb. n. 13. et Salm. n. 69. utique infertur ex c. Si quis 9. D. 55.

417 Quid verò si quis causam dederit tali abscissioni, sed absque suo consensu, proùt cum aliquis, accedendo ad conjugatam, dat causam, ut à Marito virilia sibi abscindantur? Suar. D. 51 s. 2 n. 8 et Bon. q. 2 p. 2 n. 33, censet hunc esse irregularem. Sed valdè probabiliter negat Tolet. l. 1 c. 82. Tamb. § 2 n. 25. Conc. D. 18 d. 13 num. 108. Gibal. c. 3 q. 1. Hurt. Diff. 14 n. 52 et Pal. p. 12 n. 3, cum Garcia, etc. Ratio, quia (ut sæpè dictum est) irregularitas, ut incurratur, debet esse expressa in jure; nullibi autem habetur, quod ille qui abscissioni causam dedit, et sine suo consensu abscissus est, fiat irregularis: verba enim illa textûs in c. 5, ut suprà, *rem hanc affectant*, idem significant (ut cuique patet) ac appetere sivè exquirere; qui autem adulterium vult, etiàmsi abscissionem præviderit, eam non appetit nec exquirit.

418 Prætereà, dicunt Pal. d. p. 12 n. 14, et probabile putant Tamb. § 2 n. 16 et Pelliz. apud Salm. n. 70. (qui huic sententiæ videntur adhærere) contra Suar. Mol. et Sayr. ap. Dian. p. 10 tr. 13 R. 11, quod si quis amputet sibi testiculos, vel amputari sibi faciat ob vocem conservandam, non fiat irregularis, cum id non faciat ex indignatione, aut zelo indiscreto castitatis, ut requiritur ad hanc irregularitatem incurrendam, in d. c. Qui partem 6 et c. Si quis 9 Dist. 55. Tantò magis, quod textus præfati tantùm loquantur de amputante sibi virilia, non autem testiculos.

419 Item rectè ait Tamb. d. § 2 n. 18 et 19, quod si quis attentet se occidere, aut mutilare, non sit irregularis, illud enim *affectant* in dicto Can. Hi qui 5, intelligitur de consensu effectu secuto attentationis, ut patet ex contextu. Dicit tamen idem Tamb. num. 20, cum Cornejo, quod si quis attentaret publicè se occidere, contraheret irregularitatem ob infamiam.

420 « *Tertia*, ex defectu *Natalium*, ex quo irregulares » sunt omnes illegitimi, eò quod ratione originis re» putentur viles. (Ità ex c. 1 et fin. de Fil. Presbyt. » *Et hoc etiàmsi sint occulti*, ut communiter docent » Bon. D. 7 q. 2 p. 3. Pal. D. 6 p. 9 n. 2 et Salm. c. 9 » n. 43, cum Avila, Sayr. Pelliz. et Cornejo.) «

» Tales autem communi jure legitimantur I. Per 421
» *subsequens matrimonium* inter eorum parentes,
» modò hi tempore conceptionis potuerint validè con-
» trahere. * (*Undè si adulter mortua conjuge ducat mu-*
» *lierem, ex qua filium habuit, iste manebit illegitimus,*
» *ex c. Tanta. Qui filii sint legit.*)* »

Valdè autem probabiliter dicunt Sanch. de Matr. l. 8 D. 7 n. 19. Pont. eod. tit. c. 3 n. 2. Anacl. p. 516 n. 33. Bon. p. 3 n. 5, et Salm. c. 9 n. 47, cum Say. Pel. Diana, et Corn. contra Suar. D. 50 s. 1 n. 3. Tourn. t. 2 p. 26, sufficere ad legitimandam prolem, et eam reddendam immunem à defectu natalium, quod Matrimonium fieri poterat tempore nativitatis, ut colligitur ex d. c. Tanta. Qui filii sint legit. ubi dicitur quod proles sit illegitima, *si vir vivente uxore sua aliam cognoverit, et ex ea prolem susceperit.* Susceptio enim prolis verius non fit per conceptionem, sed per nativitatem: saltèm ibi Pontifex certè loquitur de filio jam nato, dum ait, illum *ab hæreditate repellendum:* ergò, cum oppositum saltèm sit dubium dubietate juris, non censetur in eo casu imposita irregularitas, quæ (ut sæpè repetitum est) non incurritur, nisi in jure sit expressa. Et novissimè Bened. XIV, hanc sententiam amplissima dissertatione in forma Epistolæ in Bullar. suo t. 1, in ordine 213, responsivæ ad Archie. S. Dominici in insula Hispaniola illustravit, et sic de hoc casu § 3, suum sensum aperuit: *In qua controversia satis ardua, cum inveniantur Textus Textibus contrarii; cùm Doctores Doctoribus adversentur, si à nobis judicium interponendum foret, non aliter id à Nobis fieret, quàm secundùm sententiam in Tribunalibus, et Curia illius Religionis receptam, in qua esset pronunciandum.* In § 4, procedit ad aliud dubium, quod ità resolvit: *Sed cum certum est Matrimonium inter illius Parentes contractum, incertum verò tempus, quo filius conceptus, et in lucem editus fuerit, filium hunc legitimum censeremus, cum Judex in dubio debeat in bonum, et commoda Prolis propensus esse.* His positis, sic ego pro prima sententia argumentor. Igitùr si in dubio Judex in bo-

num prolis judicare debet, ubi talis casus nullâ Tribunalium sententiâ decisus reperitur, cum simus in dubio ob Textuum, et Doctorum discrepantiam, potiùs proles judicanda est legitima, quàm illegitima, siquidem etiàm in hoc casu certum est eam in Matrimonii constantia editam fuisse, et incertum, an debeat attendi tempus conceptionis, an verò ortus.

423 Prætereà hîc notandum 1. cum Salm. n. 49, quod si filius naturalis antè Parentum Matrimonium esset Ordinibus Sacris initiatus, illo secuto, licitè possit in eis ministrare, et ad alios ascendere sine dispensatione: quia, licet peccaverit Ordines suscipiendo, tamen nullam noxam ob hoc crimen contraxit irregularitatis: antiqua autem irregularitatis jam ablata est per subsequens Matrimonium. Notandum 2. quod talis legitimatio fiat per subsequens Matrimonium etiàm non consummatum, puta si in articulo mortis contrahitur, quia ex dicto c. Tanta, virtus legitimandi tribuitur cuicumque valido Matrimonio.

424. Notandum 3. quod filii nati ex Matrimonio irrito ob aliquod impedimentum occultum, tamen putato valido, saltèm ex uno Sponsorum, censeantur legitimi; ità communiter Suar. D. 50 s. 1 n. 6. Bon. q. 2 p. 3 n. 5. Conc. p. 497 n. 6, et Tourn. p. 35 n. 3, cum Pontas, et patet ex c. Cum inter 2. Qui filii sint legit. ubi: *Cum parentes eorum publicè et sine contradictione Ecclesiæ inter sè contraxisse noscantur... sancimus, ut filii eorum habeantur legitimi.* Et idem confirmatur in c. Ex tenore. eod. tit. Secùs verò, si ambo Parentes tempore Matrimonii fuerint in mala fide, ut habetur in c. Cum inhibitio 3 § si quis de Cland. desp. ibi: *Pari modo proles illegitima censeatur, si ambo parentes impedimentum scientes legitimum, præter omne interdictum etiàm in conspectu Ecclesiæ contrahere præsumpserint.* Et sic pariter docet Suar. l. c. n. 11. Illegitimos esse filios natos antè Matrimonium invalidè contractum, licet ambo Parentes putaverint validum, quia pro his nullus habetur textus eos ut legitimos approbans.

Notandum 4. quod filii nati ex Matrimonio clandes- 425
tino, idest sine Denunciationibus, ac sine licentia Episcopi inito, etsi coram Parocho et testibus, reputentur illegitimi, etiàmsi Parentes in bona fide propter ignorantiam contraxerint ex eod. §. *Si quis*, ut suprà in dict. c. 3, ubi dicitur: *Si quis verò hujusmodi clandestina, vel interdicta* (scilicet absque Proclamationibus, ut priùs in textu explicatur) *conjugia inire præsumpserit in gradu prohibito, etiàm ignoranter, soboles de tali conjunctione suscepta prorsùs illegitima censeatur.* Id tamen limitat Suar. D. 50 s. 1 n. 1, pro foro conscientiæ, si Parentes adhibuerint debitam diligentiam; sed meritò Bossius de contr. Matr. c. 8 n. 52, hanc limitationem non admittit, quia legitimatio filiorum ex Matrimonio nullo est beneficium indultum à lege, sed lex denegat illud filiis Parentum, qui contra interdictum Ecclesiæ contraxerunt, ut dicitur in præfato textu, et confirmatur in cap. Cum inter. mox suprà relato verbis illis, *publicè et sine contradictione Ecclesiæ.*

« II. Legitimantur filii per *Professionem Religiosam;* 426
» quàmvis ad dignitates etiàm in religione, v. g. Abbatiam, Prioratum etc. promoveri non possint sine » dispensatione. V. suprà d. 3. * (Ità ex Bulla Greg. » XIII. ac Salm. c. 9 n. 55. *Quàmvis aliundè Prælati* » *Regulares ex aliis Privilegiis possint dispensare* » *in irregularitate cum suis subditis illegitimis, ut probant* » Salm. c. 9 n. 56. 57 et 58. Vide etiàm dicta n. 354.

» III. Per *Dispensationem Pontificiam.* »

Papa non solùm potest illegitimis Dispensationem 427
concedere, sed etiàm ipsam legitimationem, quæ irregularitatem aufert quoad omnes effectus. Ità comm. Sanch. de Matr. l. 8. D. 1 n. 28. Pal. p. 9 n. 6 et Salm. c. 9 n. 50 cum Azor. Sayr. et Corn.

Episcopus verò potest cum illegitimo dispensare 428
tantùm ad Ordines Minores, et ad Beneficium simplex, ex c. 1 et 2 de Fil. Presbyt. in 6. Ac etiàm ad Canonicatus in Collegiatis, vel ad portiones non integras in Cathedralibus, vel ad alia Beneficia, quibus non est

annexus Ordo Sacer. Non verò ad Beneficium curatum, ut habetur in c. Is qui de Fil. Presbyst. in 6 hoc certum est apud omnes.

429 Sed dubit. 1. An Episcopus possit dispensare ad recipiendum Canonicatum in Cathedralibus? Affirmant Pontas verb. dispensare irreg. Caus. 28 et Tourn. t. 2 p. 29 n. 5 Gibert. Oltrado, etc. Quia (ut ajunt) omnis Canonicatus per se est Beneficium simplex, et licet Trid. sess. 24 c. 12 pro Canonicatibus in Cathedralibus requirat Ordinem Sacrum, tamen non requirit hîc et nunc, cum Clericus possit Canonicatum recipere in Minoribus, et deindè obtinere Dispensationem irregularitatis infrà annum quem concedit Concilium ad Sacrum Ordinem suscipiendum. Probabiliùs verò negant Pal. D. 6 p. 9 n. 8 Less. l. 2. c. 34 n. 66. Barb. All. 45. n. 24. Conc. tom. 10 p. 497 n. 7 et Salm. c. 9 n. 51 et 52 cum Corn. Henr. Avila, et Philib. Ratio, quia, esto Canonicatus sit per se Beneficium simplex, attamen ex præscripto Concilii est annexus Ordini Sacro: undè per se statim Sacrum Ordinem requirit; quod autem infrà annum possit provisus illum suscipere, est beneficium à Tridentino indultum, sed hoc naturam rei minimè immutat.

430 Dubit. 2 An Episcopus possit dispensare in hac irregularitate cum illegitimo occulto? Affirmant Dian. p. 1 tr. 15. R. 21 et Avila, Barbos. Pellez. Reg. Peyrin. etc ap Salm. qui probabile vocant; Quia (ut ajunt) Tridentinum concessit Episcopis dispensare in irregularitatibus ex delicto occulto (præter homicidium.) provenientibus, non distinguendo, an delictum fuerit proprium, aut alienum. Sed veriùs negant Laym. l. 2 tr. 5 pag. 3 num. 2. Suar. D. 50 s. 5 n. 5. Bon. q. 2 p. 3 in fin. Tourn. p. 28 n. 2 Dian. (se revocans) p. 4 tr. 2 R. 64 Pal. p. 9 n. 10, cum Hurt. et Salm. c 9 n 53, cum Con. Corn. et Philip. Ratio, quia hæc irregularitas propriè non est ex delicto, sed ex defectu; et veriùs illud *ex delicto*, intelligitur de delicto proprio, non alieno.

431 Dubit. 3 an Episcopus possit dispensare cum ille-

gitimo occulto, quòad ministrandum in Ordinibus Majoribus susceptis? *Prima* sententia, quam tenent Laym. l. 1 tr. 15. p. 5 n. 2. Pal. p. 9 n. 10, et Diana p. 4 tr. 2 R. 64, affirmat absolutè, si initiatus bona fide Ordinem susceperit, quia is jam acquisivit jus ad ministrandum: Imò etiàmsi mala fide, adhùc probabile putant, posse Episcopum cum eo dispensare, et argum. in c. Nisi cumpridem, de Renuntiat. ubi dicitur posse dispensari cum eo, qui culpabiliter suscepit Ordinem cum irregularitate occulta. *Secunda* verior sententia universè negat, eamque tenent Suar. D. 5 s. 5 n. 4. Fill. tr. 19 c. 5 n. 155, et Salm c. 9 num. 54, cum Cornejo. Et probatur ex c. 1 de Fill. Presbyt. in 6, ubi absolutè dicitur, quod Episcopi nequeant dispensare in irregularitate ex defectu natalium, nisi tantùm ad Ordines Minores; undè cum illegitimus sit incapax ad Ordinem Majorem exercendum, non potest ad eum jus ullum acquirere. Illud autem, quod dicitur in textu citato, nempe quod etiàm cum eo qui culpabiliter processerit, poterit dispensari, certum est, sed ibi non dicitur ab Episcopo; ergò intelligendum ab habente potestate, scilicet Pontifice.

Dubit. 4. An filii expositi, quorum Parentes igno- 432
rantur, censendi sint illegitimi, et irregulares? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Tourn. t. 2 p. 24. Fill. tr. 19 n. 141, et Bon. q. 2 p. 3 n. 10, cum Avila, Ugol. Reg. Reb. Garc. etc. Quia pro his vehementes adsunt conjecturæ esse illegitimos, cum legitimi non soleant exponi. *Secunda* verò sententia probabilior negat, et hanc tenent Pal. p. 9 n. 2. Pont. de Matr. l. 2 c. 6 n. 4, et Salm. c. 9 n. 44, cum Con. Giball. Diana, et Pelliz. ac probabilem censet Suar. D. 50 sess. 4 n. 5. Ratio, quia ad hanc irregularitatem incurrendam requiritur, ut quis sit certus de sua illegitimitate; sed expositi sunt dubiè illegitimi, cum multoties Parentes etiàm conjugati propter inopiam filios exponant. Huic sententiæ magnum pondus tribuit Declar. Greg. XIV. expedita anno 1591, quam AA.

præfati referunt, ubi Pontifex declaravit in gratiam confraternitatis pro expositis, eos non reputari illegitimos nisi tales probentur. Giballinus apud Tour. l. c. liçet sit pro hac sententia, dicit tamen, hanc Declarationem parùm probare, quia fuit facta in gratiam Confraternitatis; sed mihi videtur nimis probare, nam illa potiùs fuit edita in gratiam expositorum, quàm Confraternitatis. Saltèm dicendum, quod hujusmodi irregularitas in exposito non sit sufficienter expressa in jure.

433 « Principes verò sæculares non possunt legitimare, » nisi tantùm in ordine ad officia sæcularia, et hæreditates. Porrò cum dubium est, an quis sit legitimus, non censeri irregularem, contra Vasq. et alios 5 vult Dian. p. 4 t. 2 R. 59 ex Avila, eò quod quilibet præsumatur legitimus donec contrarium probetur: neque tenêri hac in re credere ipsimet matri, etiàm in fine vitæ, nisi rationibus convincat, vel pater etiàm asserat, ib. communi. * Vide dicta l. 3 n. 654. *

434 » *Quarta* est ex defectu ætatis, de quo v. in Sacramento Ordinis. * (Vide dicta lib. 6 n. 783, ad n. XI. et n. 799.) *

435 » *Quinta* ex defectu Sacramenti, sivè significationis matrimonii, ratione bigamiæ, eò quod bigamus non perfectè repræsentet unionem Christi cum Ecclesia, quippè qui carnem suam divisit in plures uxores. Non sufficiunt autem ad hanc bigamiam sponsalia cum pluribus, etiàm secutâ cõpulâ; nec fornicatio, vel adulterium, vel matrimonium ratum cum pluribus: sed matrimonium verum, vel præsumptum cum duabus, et consummatum. * (Ut habetur ex cap. Debitum de Bigam. 7.) * Dixi, *vel præsumptum*; quia, licet quandoque secundum matrimonium sit nullum, juris tamen fictione, et interpretatione præsumitur bigamia, licet impropriè dicta.

» *Undè sequitur irregulares fieri sequentibus casibus.*

» 1. Qui vivente, vel mortua prima uxore cognita,

» secundam cognoscit, etsi matrimonium sit invalidum.

» 2. Qui viduam non virginem ducit, et cognoscit.

» 3. Qui ducit uxorem priùs ab alio corruptam, » etiàm per fornicationem, et cognoscit, non tamen » si ipse eam antè corrupit, quia tunc non est divisio » carnis in plures.

» 4. Qui propriam uxorem cognoscit, postquàm » ab alio per adulterium cognita fuit, quia ipsa jam » divisit carnem in plures. Nec refert, etsi per vim » vitiata fuerit, vel vir corruptam, aut viduam esse » ignoraverit: quia hæc irregularitas non oritur ex » culpa, sed ex defectu significationis Sacramenti.

» 5. Qui post solemne votum castitatis de facto matrimonium contrahit, et consummat, etiàm cum » virgine: quia interpretatione juris censetur duo » matrimonia contraxisse, unum spirituale cum Christo, alterum carnale cum muliere. Nec refert, quod » invalidè contrahat; quia, quantùm est in ipso, effectus à parte rei ponitur. »

Quinta igitùr irregularitas oritur ex defectu sacra- 418
menti, nempè ex Bigamia, ut patet ex toto titulo *de Bigamis*. Idque illatum est ex illo Apostoli 1 ad Tim. 3. Oportet, *Episcopum unius uxoris* esse *virum*. Dicitur, *ex defectu Sacramenti*, quia is, qui duas duxit uxores, non potest aptè significare unionem Christi cum Ecclesia unica ejus Sponsa. Bigamia autem triplex est, *Vera*, *interpretativa*, *et Similitudinaria*. Et I. *Vera* est, quandò quis cum duabus successivè verum contraxit Matrimonium, ut ex c. Præcipimus, et c. Dubium. De Bigam. Debet tamen utrumque Matrimonium esse consummatum (et consummatum juxtà dicta de Matrim. n. 1075, neque probat Sanch. l. 7 D. 93 n. 6, cum aliis ex c. Debitum, de Bigam. ubi expressè petitur ad bigamiam conjugium commixtione corporum consummatum), quia aliàs Conjux non dicitur cum pluribus carnem suam dividere, nisi per copulam consummatam, cum de duabus una fiat caro, ità communiter Sanch. de Matr. lib. 7 D. 83 n. 4. Bon. D. 7

qu. 2 p. 5 n. 2. Pal. D. 6 p. 8 n. 2. Salm. cap. 6 n. 25; et alii passim.

437 II. Bigamia *Interpretativa* contrahitur ab eo qui juris interpretatione, sivè fictione quadam, censetur duas habuisse uxores, quàmvis reverà non habuerit. Hæc Bigamia quadrupliciter contingit, ut docet D. Thomas Suppl. q. 66 art. 1 Primus modus, quandò quis ducit viduam jam cognitam, etiàmsi ducat invalidè, ut patet ex c. A nobis, ult. de Bigam. Dicitur *cognitam*, nam secùs esset si primus vir eam non cognoverit, ex c. Debitum eod. tit.

438 *Secundus* modus, quandò quis ducit mulierem corruptam ab alio, ità communiter cum D. Th. loc. cit. Sanch. l. 7 D. 54 n. 7. Pal. p. 8 n. 4. Salm. c. 9 n. 25, et aliis. Et patet c. ult. D. 51, ubi declarantur Irregulares *Mariti corruptarum;* et ex c. Curandum dist. 34 ubi Hilarius Papa dixit: *Ne ad Sacros Ordines quisquam, qui uxorem non virginem duxit, aspiret.* Secùs si quis duceret mulierem à se priùs corruptam, ut communiter D. Th. l. c. art. 3 ad 2 et Salm. c. 9 n. 32, cum Sanch. Palao, Tolet. etc.

439 Sed hîc dubitatur 1. An fiat irregularis qui ducit corruptam, credens bona fide virginem? Negant Sa, Ledesma, et alii apud Sanch. de Matr. l. 7 D. 84 n. 15, quia hæc irregularitas contrahitur ex proprio facto: ergò ad eam requiritur actio advertenter et voluntariè exercita. Affirmant tamen communiter et veriùs D. Thomas Suppl. quæst. 66 art. 3 ad 3. Sanch. num. 8. Suar. D. 45 sect. 3 n. 15. Laym. c. 6 n. 3. Tourn. p. 59. Conc. t. 10 p. 498 n. 11. Barbos. All. 49 n. 9. Pal. p. 8 n. 6, cum Nav. Ab. Avila, et Garcia, ac Salm. c. 8 n. 30, cum Soto, Sayr. Henr. et Corn. Ratio, quia irregularitas hæc non est ex delicto, sed ex defectu significationis; undè bona fides non impedit, quin caro viri dividatur cum corrupta, licet virgo credatur.

440 Dubit. 2. An sit irregularis qui cum corrupta invalidè contrahit ob aliquod impedimentum dirimens? *Prima* sententia, quam sequimur, affirmat, et hanc tenent Suar. D. 49 sect. 3 n. 3, cum Ricch, et communi

ut asserit, item Tourn. et Covar. ac Corn. apud Salm. c. 9 n. 31. Et probant ex cap. A nobis ult. de Bigam. ubi dicitur irregularis quidam Diaconus, qui viduam ducit, etiàmsi nullum fuerit conjugium cum corrupta initum. *Secunda* verò sententia negat, et hanc tenent Sanch. de Matr. l. 7 D. 84 n. 11. Pal. p. 8 n. 4. Nav. c. 27 n. 195, et Salm. l. c. cum Valentia, Corn. Henr. Diana, et Pelliz. ibi testatur Farinac. ità à S. C. decisum. Ratio (ut ajunt) quia in præfato textu mentio fit de duobus conjugiis contractis, uno spirituali, nempè sacræ Ordinationis, quâ Diaconus desponsatur cum Ecclesia : altero carnali, licet invalido, et ideò Diaconus ille declaratur irregularis, non quia cum vidua contraxit, sed propter bigamiam similitudinariam, ut explicabitur n. 448. Sed respondetur, quod in textu citato non appelletur ille irregularis, quia duo Matrimonia contraxit, reverà enim non fuit maritus viduæ, cum invalidum fuerit conjugium, sed quia *cum eo* (ait Pontifex) *tamquàm cum marito viduæ dispensare non licet, non propter Sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis cum opere secuto.* Ergò non consideravit Papa (in quantùm ad rationem irregularitatis) conjugium spirituale in sacra Ordinatione ab eo contractum, nam hæc irregularitas inducitur etiàmsi quis constitutus in Sacris virginem ducat, proùt ostendemus d. n 448. Sed eum declaravit irregularem, *tamquam maritum viduæ, propter affectum intentionis;* ergò non obstat, quod Matrimonium sit nullum.

Tertius modus incurrendi irregularitatem ob bigamiam interpretativam est, quandò quis cognoscit uxorem postquàm illa adulterium commiserit, ex c. Si cujus. 11 et c. Si laici 12. Dist. 34 et ità communiter Sanch. l. 7 D. 84 n. 15. Suar. D. 49 s. 3 n. 16. Pal. p. 8 n. 6. Salm. c. 9 n. 33, et Barb. All. 49 n. 8, et alii omnes. Ratio, quia vir cognoscens uxorem ab alio cognitam, censetur ac si corruptam duxisset. 44a

Sed dubit. 1. An talis vir fiat irregularis, si adulterium fuerit occultum? Negant Herincx, et alii apud Elbel de Irreg. p. 485 n. 260, quia (ut ajunt) in dict. 44a

Can. Si cujus, dicitur: *Si evidenter fuerit comprobatum* (uxorem) *adulterium commisisse*. Affirmant verò Tourn. p. 63. Elbel l. c. cum communi ut asserit, et Bon. q. 2 p. 5 n. 5, cum Suar. Ugol. et Fill. Idque tenent, etiàmsi mulier fuerit vi oppressa. Ratio quia hæc irregularitas non oritur ex culpa, sed ex defectu significationis: et licet ista adultera non sit vera adultera, tamen verè carnem suam cum alio divisit, et seminationem habuit, ut requiritur. Verum Elbel l. c. primam sententiam probabilem vocat, quia verba suprà relata; *si evidenter fuerit comprobatum adulterium*, satis videntur excludere adulterium occultum; sed hoc non obstante, prima sententia mihi magis arridet.

443 Dubit. 2. An fiat irregularis qui ignorans adulterium uxoris illam cognoscit? Negant Glossa in c. 2. de Bigam. v. In. bigamis, ac Rebuff. Lop. Sa, Led. etc. ap Sanch. D. 84 n. 15. Quia (ut ajunt) cognoscens uxorem, quam ignorat ab alio cognitam, non cognoscit modo rationali, undè non dicitur cognoscere adulteram. Sed communiter et veriùs affirmant Pal. p. 8 n. 6. Bon p. 5 n. 5. Bus. sup. n. 4. et Sanch. l. 1. cum Nav. Soto, Tolet. Bellarm. Palud. Cov. et innumeris aliis. Ratio, quia (ut diximus) hæc irregularitas ratione bigamiæ non est ex delicto, sed ex Sacramenti defectu, qui culpam non requirit.

444 *Quartus* modus incurrendi irregularitatem ob bigamiam interpretativam est, quandò quis duo contrahit et consummat Matrimonia, unum validum, alterum invalidum. Pro hac irregularitate non habetur textus expressus, sed communiter DD. eam deducunt ex c. Nuper de Bigamis, ubi sermo fit de Clerico, qui antè Sacrum Ordinem Matrimonium contraxit, deindè jam ordinatus aliud inivit, ubique dicitur tamquàm bigamus reputandus, non propter Sacramenti defectum, cum secundum Matrimonium irritum fuerit, sed ob intentionis affectum ad duo Matrimonia cum copula secuta; ità D. Th. Suppl. qu. 66 art. 2. Tolet. l. 1 c. 26 n. 4. Salm. c. 9 n. 26, cum Corn. et Led. ac Sanch. D. 84 n. 3, circà medium, cum Soto, S. Antonin, Pal. Bellarm. Valent.

Sed dubitatur 1. An fiat irregularis qui duo Matri- 445
monia contraxit, ambo invalida? Negant Dian. p. 4 tr. 2 R. 38. Item Avila, Conin. et Henr. apud Salm. c. 9 n. 28, qui probabile vocant. Ratio, quia (ut ajunt) hic casus non est expressus in jure. Sed probabiliùs affirmant S. Th. supp. q. 66 art. 2. Suar. D. 49 s. 2 n. 11. Bon. p. 5 n. 2. Pal. p. 8 n. 10. Tour. p. 61 q. 3. Conc. p. 498 n. 11. Salm. n. 28, cum Suar. Corn. et Sayr. ac Sanch. l. 7 D. 84 n. 3, cum S. Anton. Palud. Soto, Tolet. Bell. Sa, Valent. Led. Lop. et alii communissimè. Et probatur ex. c. A nobis de Bigam. citato n. 440, ubi (ut vidimus) ille Diaconus, qui viduam duxit, *tamquàm maritus viduæ*, fuit declaratus irregularis, *non propter Sacramenti defectum*, *sed propter affectum intentionis*. Ergò solus affectus irregularitatem inducit.

Dubit. 2. An, si quis contraxit duo Matrimonia nulla 446
bonâ fide, incurrat irregularitatem? Negat Sanch. d. D. 84 n. 6, cum Archid. Astens. et Bellamera, quia is potiùs censetur irregularis ex delicto, quàm ex defectu, cum in c. Nuper de Bigam. ille, qui anteà uxorem duxerat, et posteà constitutus in Sacris aliud conjugium contraxerat, dictus fuit irregularis, non propter defectum Sacramenti, sed ob affectum intentionis; ergò ob crimen affectûs punitus fuit: quandò igitùr non adest crimen, non incurritur irregularitas. Sed communiùs, et probabiliùs affirmant Sylv. verb. Bigamia q. 7. Angel. eod. verb. n. 9, item Jo. Andr. Ancharan. Abb. Henr. etc. ap. Sanch. l. c. in fin. Ratio, quia, in præfato textu non consideratur crimen affectûs, sed affectus ad secundum Matrimonium. Idque expressè confirmatur ex c. A nobis de Bigam. ut vidimus n. 440.

Dubit. 3. An incurrat irregularitatem qui fictè con- 447
trahit secundum Matrimonium, tantùm ad copulam extorquendam? Negant Pal p. 8 n. 7. Dian. p. 4 tr. 2 R. 38, item Avila, et Hurt. ap. Salm. c. 9 n. 27, quia tunc deficit affectus maritalis, qui requiritur in dicto c. Nuper, verbis To, *Propter affectum intentionis*. Sed probabiliùs affirmant Suar. D. 49. s. 2 n. 10. Tourn. p.

Can. Si cujus, dicitur: *Si evidenter fuerit comprobatum* (uxorem) *adulterium commisisse*. Affirmant verò Tourn. p. 63. Elbel l. c. cum communi ut asserit, et Bon. q. 2 p. 5 n. 5, cum Suar. Ugol. et Fill. Idque tenent, etiàmsi mulier fuerit vi oppressa. Ratio quia hæc irregularitas non oritur ex culpa, sed ex defectu significationis: et licet ista adultera non sit vera adultera, tamen verè carnem suam cum alio divisit, et seminationem habuit, ut requiritur. Verum Elbel l. c. primam sententiam probabilem vocat, quia verba suprà relata; *si evidenter fuerit comprobatum adulterium*, satis videntur excludere adulterium occultum; sed hoc non obstante, prima sententia mihi magis arridet.

443 Dubit. 2. An fiat irregularis qui ignorans adulterium uxoris illam cognoscit? Negant Glossa in c. 2. de Bigam. v. In. bigamis, ac Rebuff. Lop. Sa, Led. etc. ap Sanch. D. 84 n. 15. Quia (ut ajunt) cognoscens uxorem, quam ignorat ab alio cognitam, non cognoscit modo rationali, undè non dicitur cognoscere adulteram. Sed communiter et veriùs affirmant Pal. p. 8 n. 6. Bon p. 5 n. 5. Bus. sup. n. 4. et Sanch. l. 1. cum Nav. Soto, Tolet. Bellarm. Palud. Cov. et innumeris aliis. Ratio, quia (ut diximus) hæc irregularitas ratione bigamiæ non est ex delicto, sed ex Sacramenti defectu, qui culpam non requirit.

444 *Quartus* modus incurrendi irregularitatem ob bigamiam interpretativam est, quandò quis duo contrahit et consummat Matrimonia, unum validum, alterum invalidum. Pro hac irregularitate non habetur textus expressus, sed communiter DD. eam deducunt ex c. Nuper de Bigamis, ubi sermo fit de Clerico, qui antè Sacrum Ordinem Matrimonium contraxit, deindè jam ordinatus aliud inivit, ubique dicitur tamquàm bigamus reputandus, non propter Sacramenti defectum, cum secundum Matrimonium irritum fuerit, sed ob intentionis affectum ad duo Matrimonia cum copula secuta; ità D. Th. Suppl. qu. 66 art. 2. Tolet. l. 1 c. 26 n. 4. Salm. c. 9 n. 26, cum Corn. et Led. ac Sanch. D. 84 n. 3, circà medium, cum Soto, S. Antonin, Pal. Bellarm. Valent.

Sed dubitatur 1. An fiat irregularis qui duo Matri- 445
monia contraxit, ambo invalida? Negant Dian. p. 4 tr. 2 R. 38. Item Avila, Conin. et Henr. apud Salm. c. 9 n. 28, qui probabile vocant. Ratio, quia (ut ajunt) hic casus non est expressus in jure. Sed probabiliùs affirmant S. Th. supp. q. 66 art. 2. Suar. D. 49 s. 2 n. 11. Bon. p. 5 n. 2. Pal. p. 8 n. 10. Tour. p. 61 q. 3. Conc. p. 498 n. 11. Salm. n. 28, cum Suar. Corn. et Sayr. ac Sanch. l. 7 D. 84 n. 3, cum S. Anton. Palud. Soto, Tolet. Bell. Sa, Valent. Led. Lop. et alii communissimè. Et probatur ex. c. A nobis de Bigam. citato n. 440, ubi (ut vidimus) ille Diaconus, qui viduam duxit, *tamquàm maritus viduæ*, fuit declaratus irregularis, *non propter Sacramenti defectum*, *sed propter affectum intentionis*. Ergò solus affectus irregularitatem inducit.

Dubit. 2. An, si quis contraxit duo Matrimonia nulla 446
bonâ fide, incurrat irregularitatem? Negat Sanch. d. D. 84 n. 6, cum Archid. Astens. et Bellamera, quia is potiùs censetur irregularis ex delicto, quàm ex defectu, cum in c. Nuper de Bigam. ille, qui anteà uxorem duxerat, et posteà constitutus in Sacris aliud conjugium contraxerat, dictus fuit irregularis, non propter defectum Sacramenti, sed ob affectum intentionis; ergò ob crimen affectûs punitus fuit: quandò igitùr non adest crimen, non incurritur irregularitas. Sed communiùs, et probabiliùs affirmant Sylv. verb. Bigamia q. 7. Angel. eod. verb. n. 9, item Jo. Andr. Anchoran. Abb. Henr. etc. ap. Sanch. l. c. in fin. Ratio, quia, in præfato textu non consideratur crimen affectûs, sed affectus ad secundum Matrimonium. Idque expressè confirmatur ex c. A nobis de Bigam. ut vidimus n. 440.

Dubit. 3. An incurrat irregularitatem qui fictè con- 447
trahit secundum Matrimonium, tantùm ad copulam extorquendam? Negant Pal p. 8 n. 7. Dian. p. 4 tr. 2 R. 38, item Avila, et Hurt. ap. Salm. c. 9 n. 27, quia tunc deficit affectus maritalis, qui requiritur in dicto c. Nuper, verbis To, *Propter affectum intentionis*. Sed probabiliùs affirmant Suar. D. 49. s. 2 n. 10. Tourn. p.

61 q. 3, et Salm. l. c., cum Corn. Ratio, quia ad irregularitatem non requiritur affectus ille ad duo Matrimonia verè contrahenda, sed sufficit affectus ad duo Matrimonia exteriùs ineunda.

448. Idem videtur procedere respectu viri, qui contraxit cum violata, credens illam virginem, de quo dictum est n. 439. Et idem respectu viri ignoranter reddentis debitum Adulteræ, quæ sit occulta, vel quæ violenter fuerit oppressa, juxtà dicta n. 442 et 443.

III. Demùm Bigamia *Similitudinaria* est illa, quæ contrahitur ex attentatione Matrimonii (quàmvis invalidi) cum corrupta, vel virgine post votum solemne emissum in Religione approbata, vel post susceptionem Sacri Ordinis. Hujusmodi enim nubentes similes sunt contrahentibus duplex Matrimonium, quatenùs post connubium spirituale cum Christo initum, ab eo recedentes attentant Matrimonium contrahere, ità communiter DD. Suar. D. 49 s. 3 n. 2 et 6, Anacl. p. 517 n. 42. Sanch. l. 7 D. 85 n. 5. Salm. c. 9 n. 36, et alii passim ex c. Quotquot 23 et c. Monacho 32, 27 q. 1. Dummodò tale Matrimonium sit consummatum, ut adhùc communiter DD. docent, utque habetur ex dicto c. Monacho, ubi: *Si posteà uxori fuerit sociatus.*

449 Minimè autem sunt audiendi Hurt. et Tanner ap. Salm. l. c. item Abbas, Hostiens et Archid. ap. Suar. D. 49 s. 5 n. 4. (qui improbabiliter id probabile putat), dicentes hanc irregularitatem incurri tantùm à Monachis professis. Nam communissimè docent AA. eam incurri etiàm à Clericis constitutis in Sacris; ità idem Suar. n. 8. Salm. l. cit. Anacl. d. n. 42. Nav. c. 27 n. 195. Tolet. lib. 1 c. 26 n. 7, et Sanch. D. 85 n. 5, cum Sa, Valent. Graff. Lop. Led. Gabr. Philiarch. et aliis pluribus. Idque clarè probatur ex c. 1. Qui Clerici, vel Mon. etc. ubi dicitur, posse Episcopum post peractam pœnitentiam dispensare cum Diacono, qui uxorem duxerit, ad Ordinem ministrandum; Ergò Diaconus ille jam habetur ut irregularis. Item in c. 2 eod. tit. dicitur: ne Episcopus permittat Subdiacono, qui Matrimonium contraxit, ministrare. Quàm-

vis igitùr (ait Sanch.) talis Clericus non esset irregularis ex defectu ob bigamiam similitudinariam, saltèm tamen incurrit irregularitatem ob delictum. Rectè autem rejicit Sanch. n. 11 et 17, opinionem illorum, qui dicunt fieri irregularem, qui Matrimonium contrahit post simplex votum castitatis, cum hoc in nullo jure sit expressum. Sic pariter ex eadem ratione nec est irregularis laicus qui ducit Monialem professam, quia jura loquuntur tantùm de contrahente post proprium votum; Sanch. n. 12 et Salm. n. 36, cum Sayr. Corn. et Henriq.

Quæres hîc, quomodò tollatur hæc irregularitas? 450
Dico 1, quod hæc irregularitas non tollatur per Baptismum, ut docent communiter S. Th. d. q. 66 q. 4. Suar. D. 49 s. 5 n. 10. Sanch. l. 7 D. 83 n. 9 et Salm. c. 9 n. 37, cum Corn. Pelliz. etc. et videtur expressum in cap. Si quis viduam 1 d. 34. Dico 2, quod Papa possit in illa dispensare; Et licet in Canonibus de Bigamis dicatur; *Cum Bigamis non licet dispensare*, tamen hoc intelligendum sine gravi causa, ut docent Sanch. l. 7 D. 86 n. 6. Conc. p. 499 n. 14. Salm. l. c. cum Sayr. et Corn., item Tourn. p. 74 qu. 1, cum communi, qui ita fert dispensâsse Lucium III, ex Glossa in cap. Lector 17 Dist. 34. Nec obstat dicere, hanc irregularitatem institutam fuisse à D. Paulo, juxtà dicta n. 430. Nam respondetur, quod Constitutiones Apostolorum, præcisè ut tales, non transcendant jus humanum, in quod utique Papa omnem potestatem habet.

Episcopus autem, in bigamia, si fuerit vera, aut in- 451
terpretativa, minimè potest dispensare, neque ad Ordines Sacros suscipiendos, neque ad ministrandum in susceptis, neque ad Beneficia ipsis annexa recipienda, ut communiter docent D. Thom. Suppl. qu. 66 art. 5 et Salm. c. 9 n. 39, cum aliis passim, et patet ex cap. Super eo de Bigam. Nec obstat textus in citato c. Lector, ubi dicitur Martinus Papa declarasse, quod Episcopus possit dispensare cum bigamo, ut fiat Subdiaconus. Nam respondent Suar. D. 46 sect. 6 n. 5 et

Tourn. p. 65, errâsse Gratianum asserendo, prædictum Canonem esse Martini Papæ, cum plures AA. probent fuisse Martini Bracharensis Collectoris multorum Canonum ex diversis Conciliis particularibus. Sed dato quod fuisset Martini Papæ, tamen, cum in toto titulo de Bigamis, prohibeantur Episcopi à dispensando in bigamia, videtur certum, prædicto Canoni fuisse derogatum. Præterquam quòd dicant Salm. c. 9 n. 39. quod tempore Martini Papæ subdiaconatus non adhùc esset ordo Sacer.

452 Sed rogatur, an possit Episcopus dispensare cum bigamo quòad Ordines Minores, et Beneficia simplicia suscipienda? Affirmant D. Th. in 4 D. 27 qu. 3 art. 3. Nav. cap. 27 n. 197, Sanch. l. 7 D. 86 n. 11. Conc. p. 599 n. 14, item Palud. Azor. Avil. Comit. et alii apud Pal. D. 6 p. 8 n. 17, et probabile putat Suar. D. 49 sect. 6 n. 5. Ratio, quia per susceptionem Minorum Ordinum initiati non mancipantur irrevocabiliter cultui Divino, et ideò Episcopis concedi ajunt hujusmodi dispensationem. Sed veriùs negant Suar. l. cit. Tourn. p. 65. Laym. c. 6 circà fin. Barb. All. 48. n. 25. Bonac. D. 7 p. 5 n. 15, et Pal. n. 18, cum Garcia ex Decl. S. C. Et probatur ex Trident. sess. 23 cap. 17, ubi vetatur assumere bigamos ad ministeria Ordinum Minorum; et ex c. un. de Bigam. in 6, ubi bigami expoliantur omni privilegio Clericali; sed clariùs probatur Decl. Sixti V. apud Fagnan. lib. 1 in c. Super eo de Bigam. in fine, quâ declaravit Pontifex suspensum quemdam Episcopum, eò quod contulerit bigamo Beneficium simplex, et ordinatum incidisse dixit in pœnas malè promoti. Adversarii contrà minimè probant, undè Episcopi talem facultatem habeant. In bigamia autem similitudinaria benè possunt Episcopi dispensare, etiàm ad Ordines Sacros suscipiendos et ministrandos, ut docent Tolet. lib. 1 c. 26. Conc. Salm. cap. 9 n. 41. Suar. n. 18. Sanch. n. 20. Tourn. pag. 66 et Pal. n. 19, cum Garcia et aliis pluribus; Idque probatur ex cap. 4 de Cleric. cong. et cap. Qui Cler. vel vov. Et hoc currit (ut notant Salm.

d. n. 41, cum Corn. et Henr.) etiàmsi crimen fuerit publicum, cum hæc irregularitas proveniat ex defectu, non ex delicto, Rectè verò excipit Tournely cum communi, si talis Clericus duxerit viduam, vel corruptam, aut si antè Ordinationem fuerit cum aliqua muliere conjugatus.

Prælati autem Regulares ex Privilegio Sixti IV. 453
possunt dispensare cum suis subditis in omni bigamia: præter Privilegium Pauli III. (relatum à Salm. cap. 7 n. 59.) quo conceditur ipsis facultas dispensandi cum suis subditis in omni irregularitate; bigamiâ non exceptâ, ità Palaus p. 8 n. 21 et Salm. cap. 9 n. 42. cum Pelliz. Henr. Machad. Leand. etc.

« *Sexta* oritur ex infamia, sivè juris (quæ vel ex 454
» delicto proprio, vel parentum, vel vili conditione
» personæ nascitur), sivè facti, modò crimen publi-
» cum sit, ex occulto enim non oritur, si homicidium
» et censuræ violationem excipias, ut docent Navar.
» Coninc. Laym. contra Sylv. et Suar. qui ex occulto
» etiàm oriri putant, modò infamiam ipso jure con-
» nexam habeat. Porrò infamia ob crimen notorium,
» vel per sententiam judicis contracta non tollitur,
» nisi per dispensationem Principis, cujus auctori-
» tate contracta fuit. Infamia facti, etiàm orta ex enor-
» mi crimine, et digna depositione, tollitur per pu-
» blicam, et constantem vitæ emendationem *(Vide
» dicta ex n. 362. v. Hæc; *irregularitas enim ob infa-
» miam ex defectu, et ex delicto in idem coincidunt.*)*

» *Septima* oritur ex defectu libertatis. Undè irregu-
» lares sunt I. Omnes servi propriè dicti, et (secun-
» dùm Laym. l. 2 t. 1 c. 8.) etiàm originarii, donec
» consequantur plenam libertatem »

Servus, qui sciente et non contradicente Domino 455
ordinatur, etiàm ad primam Tonsuram, eo ipso liber, manet, c. Si servus, et c. Nulli Dist. 54. Poterit tamen Dominus eum manumittere cum conditione, ut serviat in iis, quæ statui Clericali non repugnant, ex c. Nullus deServis non ordin. Si verò servus ordinetur, ignorante Domino, remanet servus, nisi constituatur

in Sacris, et nisi insuper Domino reddatur duplum ab Episcopo, vel ab aliis cooperantibus, vel ab ipso servo; Quid quandò impotens est satisfaciendi? remanet servus, si est Diaconus; si verò sit Sacerdos, debet Domino inservire in omnibus quæ statum non dedecent, et Missas pro Domino offerre: nisi Dominus perannum sciens illum esse ordinatum, dissimulet, eumque non revocet. Ità Salm. c. 9 n. 60 et 61. ex Canonibus ibi allatis.

456 « II. Sunt irregulares Conjugati, nisi uxores consentiant et castitatem voveant. (De hoc vide dicta de Sacram. Ord. l. 6 n. 812.) * III. Curiales idest curiæ sæculari obligati, facto juramento, vel stipendio, ut judices, advocati etc. quamdiù talia officia habent (Ut habetur in c. 1 et 2 et 3 D. 51. et c. unic. de Oblig. ad ratioc. *Excipiuntur tamen ex tacita concessione Pontificis, vel ex consuetudine Consiliarii Regis constituti pro casibus civilibus*, ut docent Layman. Pal. Suarez, Cornejo, cum Salmantic. cap. 9 num. 64.) * Excipe tamen, nisi habeant specialem dispensationem Papæ pro illis officiis, uti quidam Clerici in aulis Principum, in causis civilibus, non tamen criminalibus occupati; vel nisi consuetudo sciente Papa id permittat. IV. Milites saltèm quamdiù juramento tenentur; item thesaurarii, et depositarii publici, et qui Remp. administrant. * Vide dicta l. 3 n. 838.) * Item apparitores, et similes, qui sæva, turpia exercuerunt, vel in causa sanguinis ministârunt M. Leo p. 3 f. 369.

457 » *Octavò* ex defectu lenitatis, scilicet ex licita mutilatione, vel homicidio in bello justo, vel judicio. » Quod ideò statuit Ecclesia, quia Sacerdos gerit personam Christi, qui utpotè lenissimus neminem unquàm læsit. Ad hanc autem requiritur, ut occisio, » aut mutilatio de facto sequatur. Undè non sufficit » voluntas, nec vulneratio gravis, Bon. 7 q. 4 Tan. d. » 6. q. 11 ».

Undè resolves.

» 1. Non fit irregularis, qui mutilat, vel occidit in 458
» defensionem inculpatam honoris, vitæ, castitatis,
» etc. vitæ etiàm proximi, quia in jure non statuitur
» irregularitas, nisi ob homicidium in bello justo,
» vel judicio. Tann. loc. cit. * (Vide dicta n. 389.) *

» 2. Irregularis fit in bello, qui mutilat, vel occi- 459
» dit propriâ manu, non autem Clericus exhortans
» ad fortiter pugnandum in bello justo (secùs tamen
» si ad occidendum hunc, vel illum in particulari);
» idem est de Duce exercitûs, tubicine, etc. Bonac.
» p. 4. (*Clericus, si est in sacris, vel Beneficiatus, et*
» *militat in bello, fit irregularis, si aliquandò sclopum*
» *adhibuerit in aliquo conflictu, etiàmsi juramentum*
» *præstaret, se nullum læsisse;* vide Card. Lambert. No-
» tif. 101. n. 19. infrà.) *»

In bello igitùr justo defensivo utique non fit irregularis qui occidit; ità Salm. c. 9 n. 20. Holzm. n. 388. et alii communiter; id patet ex c. 2. de Immunit. Eccl. et Clem. un. de Homic. In bello autem justo offensivo qui occidit est irregularis, non verò si alii occidant; Holzm. loc. cit. et Benedictus XIV. Notif. 101 n. 15. ex c. Petitio tua, c. Dilectus, c. Significasti, et c. de Homic. In bello verò injusto, si unus moriatur, omnes sunt irregulares, ut certum est apud omnes cum D. Thoma 2. 2. quæst. 64. art. 8. Hîc notandum, Clericum (modò fuerit in sacris, aut Beneficiatus, et etiàm in conflictu bombas emiserit) esse irregularem, si militat, etiàmsi juret, se ne unum quidem læsisse, ut apud Lamb. legere est Notif. 101 n. 19.

Qui hortatur ad occidendum in genere, etiàmsi 460
bellum sit offensivum, modò justum, non est irregularis; ità communiter cum Busemb. Bonac. D. 7. qu. 4. p. 4 n. 7. Tourn. p. 28. Conc. p. 501 n. 18. et Salm. c. 9 n. 19. ac alii passim, ex dicto c. Petitio tua, ubi declaratur irregularis tantùm is, qui occidit. Quid si quis in bello justo hortetur ad occidendum in

particulari ? Busemb. ut suprà, et Bonac. hunc non eximunt ab irregularitate. Sed probabiliter contradicunt Salm. c. 9 n. 19. quia tàm in præfato textu, quàm in aliis sermo fit tantùm de occidente, sivè de mutilante, non de exhortante.

461 » 3. In judicio justo irregulares fiunt, qui ad mor-
» tem vel mutilationem cooperantur activè, et effica-
» citer, et proximè, per actionem ex natura sua ad id
» ordinatam. *(Ità ex Clem. un. Si furiosus, de Homic.
» et c. Clericis cap. Sententiam. Ne Cler. vel Mon.
» item cap. ex. litteris, de Excess. Prælat. etc.)* Dicitur
» I. Cooperantur, ut judex ferens sententiam, Nota-
» rius eam scribens, ministri exequentes, testes, etc.
» * *Transcribens verò sententiam non incurrit*, ut com-
» muniter Bonac. D. 7. quæst. 4. p. 1 n. 5 cum Suar.
» Fill. Ugol. Reg. etc. Imò Natalis ab Alexand. et
» Cabassut. ap Tournely p. 78. idem tenent etiàm de
» scribente.

462 » Dicitur II. *Activè*, idest ex parte occidentium,
» quia non fit irregularis, qui se tantùm habet pas-
» sivè, et ex parte ejus, qui occiditur, ut Confessa-
» rius hortans ad fatendum veritatem, vel ad acquies-
» cendum sententiæ justæ, quam non potest differre,
» nisi appellatione injusta. Corn. et Dian. p. 4. t. 2
» R. 99. * (Ità etiàm Holzm. n. 387. Tourn. pag. 78. v.
» Dico 7.) *

463 » Dicitur III. *Efficaciter*, quia adjuvans, v. gr.
» ferens ligna, ut comburatur antè jam suffocatus,
» non fit irregularis, nec assistens supplicio, si suâ
» præsentiâ in illud non influat. * (Ità Suarez D. 47.
» sect. 4. n. 10. Pal. p. 23. § 4. n. 2 Bonacina p. 1.
» n. 18. et Salmanticens. cap. 9 n. 19. cum Avila, Diana,
» et Giball. communissimè, contra Sayrum. Nec
» obstat textus in cap. Sententiam. Ne Cler. vel Mon.
» *ubi vetatur Clericis interesse hujusmodi supplicüs,*
» *quia hic Canon vel est abrogatus, vel tantùm venia-*
» *liter obligat*, ut docent Bonac. p. 1 n. 16. Salm. l.
» c. ac Tourn. p. 78. v. Quale, testatur esse commu-
» nem sententiam cum Avila, et Cabass. *id non exce-*

» *dere venialem culpam ;* imò ibi Navar. et Avila *cen-*
» *sent minimè in hoc peccare Clericos in Minoribus.*) *
» Dicitur IV. *Proximè*, quia qui remotè tantùm 464
» cooperantur, non fiunt irregulares, ut qui gladios
» faciunt, aut vendunt, item legislator leges capitales
» condens. * (Ex c. Delatori 5 qu. 6. Aut suadens
» Regi legem ferre ; Salm. c. 9 n. 7) * Concionator in
» genere dicens, puniendos esse malefactores ; * (Ut
» Salm. c. 9 n. 7 cum communi.) * Confessarius in-
» terrogatus de reo, an mortem mereatur, si respon-
» deat, judicem sine acceptione personarum fungi
» debere suo munere, quia hi omnes sunt tantùm
» causa remota. * (Hoc etiàm est commune apud om-
» nes : vide Salm. d. n. 7.) * Essent autem proxima,
» ideoque irregulares, si quid facerent, aut dicerent
» in particulari, ex quo mors alicujus sequeretur,
» aut etiàm acceleraretur, v. gr. si quis efficaciter ur-
» geret reum, ut scalam ascenderet, vel ad hoc illum
» juvaret, vel si judici in particulari responderet,
» hunc esse plectendum. * (Sentiunt itaque cum Bus.
» Bonac. p. 1 n. 6 ac Avila, Sayr. Henr. etc. ap. Salm.
» c. 9 n. 8 *fieri irregularem Confessarium, sivè alius*
» *qui consultus à Judice in particulari de Reo aliquo,*
» *respondet ei, esse occidendum.* Sed probabiliùs id
» negant Holzm. n. 387 cum Mol. et Laym. Pal. §. 3
» n. 7. et 8 et Salm. loc. c. cum Vasq. Pelliz. Hur-
» tad. Turrian. etc. *Ratio, quia irregularitas hæc ex*
» *defectu lenitatis inflicta est tantùm concurrentibus ad*
» *occisionem aut mutilationem ut ministris necessariis,*
» *non verò aliis, et præsertim justè occurrentibus.* Ad-
» dunt probabiliter Tour. p. 79 v. Dico 7. Busemb. et
» alii infrà n. 466. *nec fieri irregularem Confessarium,*
» *si moneat carnificem, ut suum munus jam funga-*
» *tur.*) *
» Possunt tamen subindè etiàm proximè cooperan- 465
» tes excusari ab irregularitate, v. gr. 1. Si fiat ex in-
» deliberatione, aut cum semiplena tantùm advertен-
» tia, v. g. si dicat Confessarius ; *properemus*, aut
» instiget jumentum, quo Reus vehitur. 2. Si coope-

» ratio sit valdè exigua, ut si jubeat reum adhùc
» unum gradum ascendere; quia minimum reputatur
» pro nihilo, Avila, et Henr. apud Bon. qu. 4 part. 1
» n. 9. Item Suar. Regin. Laym. etc. (contra Vasq.
» Turr. Hur. Bann. etc.) qui censent ex homicidio
» neminem fieri irregularem, nisi concurrat ut pu-
» blicus minister justitiæ, sivè ad causæ probationem
» sivè executionem; vel ut privatus injustè, et cum pec-
» cato. Quam sententiam probabilem censet Dian. p.
» 3 t. 4 R. 79, et in addit. R. 15 et p. 8 t. 7 R. 61.* (*Et revera valdè probabilis est juxtà Annotationem mox suprà oppositam*)* Hinc negant fieri irregularem 1. Confes-
» sarium, vel alium quemcumque, qui furem hortatur
» ut scalam ascendat, caput supponat ad ictum exci-
» piendum. 2. Eum, qui carnifici dicit, ut aliquid
» aptet, quo citiùs extinguatur reus. 3. Qui, dum
» reus ad supplicium ducitur, suggerit viam brevio-
» rem. 4. Qui vendit, vel commodat scalam, funes et
» cætera instrumenta, etiàm qui furcam fecit. 5. Qui
» interrogatus à judice, an teneatur reum condem-
» nare, respondit, tenêri. 6. Eum, qui carnifici pu-
» tanti, suspensum jam esse mortuum, significavit
» adhùc vivere, ex quo calcans item pede occidit.
» * (Ità etiàm Salm. cap. 9 ex n. 9 ad 11. cum Pal.
» Pelliz. Hurt. Turrian. Diana, Machad. etc.) *

466 » Dicitur V. *Per actionem ex natura sua*, etc. quæ
» per se sit causa talis effectûs: quia effectus per acci-
» dens non imputatur danti operam rei licitæ. Hinc
» non fit irregularis dicens carnifici: *nemo te impedit*
» *facere tuum officium, ego meum feci* * (Ità probabi-
» liter etiàm dicunt Tourn. p. 79 v. Dico 7 et Salm.
» c. 9 n. 10. cum Avila, et Henr.) * Nec judices Ec-
» clesiastici degradatum tradentes brachio sæculari;
» nec Clerici accusantes aliquem in causa criminali:
» modò expressè protestentur, se non intendere, ut
» puniatur pœna sanguinis; sed tantùm, ut sibi, vel
» suis satisfiat, vel impediantur mala sibi, aut aliis
» imminentia. Vide Bonac. qu. 4 Tann. l. c. etc. »

467 Ex c. Sententia sanguinis. Ne Cler. vel Mon. vetis

tum est Clericis in Sacris constitutis, vel Beneficiariis, et omnibus Regularibus se intromittere in causam sanguinis (intelligitur, undè mors aut mutilatio sequatur) judicando, vel testificando, exequendo, etc. Et ideò peccant mortaliter, si quomodolibet ad illam adjuvant.

Fiunt autem irregulares omnes qui ad sententiam 468
sanguinis concurrunt, et I. Judices, eorumque Assessores; non verò Domini temporales, etiàm Ecclesiastici, committentes aliis hujusmodi causas, ex c. ult. Ne Cler. vel Mon. 6 nisi ipsi jubeant à Judice aliquem in particulari suspendi, vel sententiam statim executioni mandari; Pal. § 1 n. 6, et Salm. c. 9 n. 5, cum Henr. Corn. II. Testes voluntarii, qui liberè se offerunt ad testificandum contra Reum; etiàmsi protestentur, se non intendere sententiam sanguinis; nam si coacti sint ad testimonium ferendum, sanè excusantur, ut rectè docent Suar. D. 47 sect. 3 n. 4. Bonac. p. 3 n. 8. Palaus § 3 n. 3, et Salm. c. 9 n. 12, cum Conin. et communi. Et idem dicendum de Advocatis, et Procuratoribus Accusatoris coactis ad eum tuendum; Salm. ibid. cum iisdem. III. Accusatores vel denuntiatores (sivè formales sivè materiales, nempe si tantùm exhibeant querelas; ut ait Tamb. § 11 n. 3, p. 298), qui coram judice sæculari excusant Reum de crimine digno sententiâ sanguinis, criminalem petentes vindictam. Et tunc tàm Clericus, quàm laicus accusans fiunt irregulares, ut communiter Bonac. Pelliz. Pal. c. 9 n. 18. Cum hac autem differentia, quod Clericus, præter irregularitatem, quam incurrit, peccet mortaliter, si est in Sacris, vel Beneficiatus, et accuset sine justa causa; vel si adsit causa, et accuset sine protestatione, ut Salm. c. 9 ex n. 2. Minimè tamen irregularitatem incurrit Accusator (sivè laicus, sivè Clericus) qui accusat Reum, tantùm, ut proprium damnum præcaveat, vel sibi resarciatur, facta protestatione, se non velle pœnam sanguinis, ut habetur ex c. Prælatis. De Homic. in 6. Et hoc currit, etiàmsi talis protestatio fictè ponatur, ut Suar. D. 47 s. 2 n. 3. Bonac p. 2 n. 11. Pal. § 3 n. 2, et Salm. c. 9 n. 15,

cum Avil. Con. Fill. Pelliz. Corn. Henr. etc. Necnon etiàmsi fiat protestatio post accusationem, dummodò antè sententiam : Bon. n. 8. Sayr. Pell. et Salm. ibid. Advertendum verò, quod protestatio solùm suffragetur in causa propria, non autem in causa aliorum, nisi hi sint cognati, usquè ad quartum gradum, ut Pal. § 2 n. 6. Conc. p. 500 n. 19, et Salm. c. 9 n. 17, cum Bon. Corn. Pell. Henr. etc. vel nisi causa sit propriæ Ecclesiæ, ut Suar. n. 20, et Bon. n. 5, cum Mol. Sayr. Avila, Fill. Ugol. Rodr. Henr. etc. idem ait Conc. si causa sit domesticorum. Item, si damna sint in futurum aliis inferenda, ità ut non possint aliâ viâ reparari, potes et quandoque debes Clericum Reum accusare post protestationem, imò etiàm protestatione omissa, ut ajunt Salm. c. 9 n. 17, quia talis accusatio est mera defensio innocentis.

469 Quæritur, an Episcopi possint dispensare in hac irregularitate, si fuerit occulta? Affirmant Dian. Sa, Barb. etc. apud Salm. c. 9 n. 23, Quia Trident. concedit eis dispensare in omnibus irregularitatibus, excepto homicidio voluntario. Sed verius Bon. p. 5 n. 13. Pal. § 5 num. 7, et Salm. ib. cum Bon. Ban. Hurt. Pal. etc. omninò dicunt, esse negandum, quia Concilium clarè ibi loquitur tantùm de irregularitatibus provenientibus ex delicto. Prælati autem Regulares possunt cum suis subditis dispensare in hac irregularitate, sivè occulta, sivè publica; Quia Regulares concessionem universè habent dispensandi in omnibus irregularitatibus, excepto homicidio voluntario, juxtà limitationem datam n. 396, ità Dian. p. 2 tr. 4 R. 69 et Salm. c. 9 n. 24, cum Lez Bord. Dian. Cand. Villal. etc.

FACULTATES S. PŒNITENTIARIÆ.

Hîc ultimò operæ pretium est annotare, in quibus casibus, aut censuris, irregularitatibus, inhabilitatibus, aut aliis pœnis recurri possit ad S. Pœnitentiariam pro absolutione, dispensatione, aut relaxatione. In Bulla, quæ incipit Pastor bonus, edita à N. SS. P. Bened. XIV. die 13 Apr. 1744, (in Bullario t. 1 Bulla

95) habetur, posse S. Pœnitentiariam I. absolvere à quibuscumque casibus et censuris, etiàm Bullæ Cœnæ Regulares pro utroque foro; Sæculares verò tàm Ecclesiasticos, quàm laicos etiàm in utroque foro à censuris publicis latis à jure; et etiàm ab homine, si expiraverit jurisdictio Judicis, vel si lator censuras illas reservavit Sedi Apostolicæ, modò Judici et parti satisfecerint. Quod si pars injustè recuset satisfactionem oblatam, potest Pœnitentiarius convenientem satisfactionem imponere II. Posse absolvere Hæreticos occultos, modò nullos actus extrinsecos fecerint, ex quibus potuerint alii dignoscere eos ut hæreticos; item publicos Hæreticos, casu quo non sit opus complices denunciare. Posse etiàm absolvere Principes, Administratores rerum publicarum, et Episcopos, ac alios Prælatos à casibus publicis Bullæ Cœnæ. III. Posse dispensare in occultis irregularitatibus, et inhabilitatibus, etiàm ex homicidio voluntario, non tamen ut post homicidium possint promoveri ad Episcopatum. Item etiàm ab inhabilitatibus, et irregularitatibus propter hæresim, modò fuerint penitùs occultæ. IV. Posse dispensare cum homicidis, et aliis, ut valeant profiteri in Religione approbata, et fieri deindè etiàm Sacerdotes. V. Cum malè promotis, ut omissos Ordines possint clam suscipere, non servatis interstitiis, et temporibus, non autem Sacros una die. VI. Posse dispensare cum occultis simoniacè ordinatis. VII. Posse convalidare titulos Beneficiatorum cum occulta inhabilitate obtentorum. VIII. Posse partem pretii simoniaci condonare ob delinquentis paupertatem. IX. Posse cum Gallis, Belgis, Polonis, et ulterioribus remittere fructus malè perceptos; componere verò cum Italis, Hispanis, etc. et pauperibus etiàm remittere. X. Posse remittere partem de malè ablatis, vel retentis, si Dominus sit incertus, casus occultus, et delinquens pauper, reliquum erogando in pauperes, vel pia opera in locis, si fieri potest, ubi illa ablata sunt. XI. Posse absolvere qui munera acceperint à Regularibus, modò non excedant decem scutos, vel

etiàm si excedant, facta priùs restitutione, vel præstita obligatione satisfaciendi. XII. Cum puellis quæ virgines non sunt posse dispensare, ut fruantur legato virginibus relicto, in casibus tamen occultis, et in foro conscientiæ; vel cum virginibus, ut ineant Monasterium mulierum Pœnitentium. XIII. Posse relaxare juramenta, quæ non sunt in favorem alterius. XIV. Posse vota simplicia etiàm castitatis dispensando commutare., aut complementum differre. XV. Dispensare commutando in alias preces, vel alia pia opera, super recitationem Divini officii. XVI. Dispensare in occultibus cum Regularibus quibusvis irregularitatibus, inhabilitatibus,et pœnis; non autem in publico defectu Natalium quòad Generalatum; in publicis verò nonnisi auditis Superioribus. XVII. Posse absolvere Apostatas à censuris, cum reincidentia, si non redeant intrà præfinitum tempus, dilata dispensatione super irregularitate, si quàm contraxerint, usquè ad actualem reditum. Posse etiàm concedere, ut ipsi transeant ad alium Ordinem. XVIII. Posse concedere transitum ad Religionem laxiorem, modò ibi vigeat regularis observantia; non tamen ad Ordinem S. Benedicti antiquioris observantiæ; neque ad consimiles Congregationes cujuscumque Ordinis. Idem quòad Moniales ultrà montes. XIX. Posse absolvere, et dispensare super defectibus, et censuris etiàm ob Clausuræ violationem. XX. Item concedere Confessarium Monialibus, (vide dicta de hoc l. 6 n. 576.) XXI. Vacante Sede Apostolica, habere facultatem in foro conscientiæ etiàm in casibus, à quibus vivente Pontifice non poterat; tamen cum reincidentia, si ad novum Pontificem petentes non se præsentent, hancque facultatem post Cardinalis Pœnitentiarii ingressum in Conclave transire ad Signaturam. Alia quæ pertinent ad Matrimonii materiam, vide l. 6 n 114. Alia minùs scitu necessaria observare potes in citata Bulla, Pastor bonus.

Demùm hîc nota, quod, cum Litteræ S. Pœnitentiariæ committuntur Magistro Theologiæ, vel Decreto-

rum Doctori, possint eas exequi Confessarii Societatis Jesu designati à Generali vel Provinciali de ejus licentia, ut concessit Greg. XIII. 3 April. 1582. Et idem possunt Lectores Jubilati Ordinis Minorum ex concessione Innocentii XI. 27 Nov. 1679. Ac ideò idem possunt omnes Regulares privilegiis eorum communicantes: ità refert Elbel t. 3. Conf. 20 p. 506 n. 513.

Laus Jesu nostro Redemptori, et Mariæ Immaculatæ nostræ Reginæ et Matri.

ELENCHUS
QUÆSTIONUM

Quas Auctor, post primam Neapolitanam Operis editionem, rebus ad seduliorem trutinam revocatis, reformavit. In qualibet autem harum Quæstionum priùs annotatur locus libri primæ editionis, postmodum locus secundæ, ubi facta est correctio.

Quæstio 1. An legatarius possit sibi compensare legatum relictum in testamento non solemni? In priori libro (col. 13 vers. 3 Probabile etiàm) relata est opinio Less. Mol. Gran. Salm. etc. qui id probabile dixerunt. Sed in hoc præsenti libro id reprobatum est. Vide l. 1. n. 35.

Qu. 2. An debitor donans aliquid suo creditori immemor debiti, excusetur à restitutione? In primo libro (col. 13 v. Hinc I.) relata est opinio Rebelli, Card. et Dianæ, qui probabilem putârunt opinionem affirmativam. Sed vide limitationem in hoc lib. 1. n. 34 et l. 3 n. 700 v. Qu. 2.

Qu. 3 An fur mittens Domino rem furatam per virum fidelem teneatur ad iterùm restituendum, si ille non reddat? in primo libro (col. 14 v. IV. Similiter) Pal. Sot. Ledes. et Gabriel adducuntur qui id negaverunt. Sed in hoc absolutè affirmandum probatur. Vide l. 1 n. 34.

Qu. 4. An sit obligatio ex superfluis statui elargiendi eleëmosynam pauperibus laborantibus paupertate communi? In primo libro (col. 80 lit. A.) relata est opinio Soti, Nav. S. Antonini, Vasq. etc. qui negârunt. Sed in hoc melior visa est sententia opposita. Vide l. 2 n. 32 v. Quæritur.

Qu. 5. An sit obligatio corrigendi peccantem ex

ignorantia in legem humanam? In primo libro (col. 83 lit. A. v. Quær. hîc.) visa est probabilior opinio negativa. Sed in hoc affirmativa probabilior visa est; Vide l. 2 n. 36.

Qu. 6. An qui inducit, sivè directè sivè indirectè proximum ad peccandum, semper peccet peccato scandali? In primo libro (col. 85 lit. A.) dictum est cum Pal. Sanch. Bquac. Azor. etc. probabile esse, quod is non pecoet contra charitatem, nisi expressè intendat ruinam spiritualem alterius. Sed in hoc visa est vera sententia affirmativa; Vide l. 2 n. 45.

Qu. 7 An semper in Confessione sit explicanda circumstantia inductionis ad peccandum? in primo libro (col. 86 v. Nota.) reprobata est sententia negativa. Sed in hoc vide dicta l. 2 n. 46.

Qu. 8. An sit peccatum mortale petere ab aliquo quidquam quod ille non præstabit sine mortali, si jam sit paratus ad peccandum? In primo libro (col. 86 v. Quær. II.) relata est opinio Soti, Suar. et Azor. qui id negârunt. Sed in hoc dictum est, sequendum esse oppositum; Vide l. 2 n. 47.

Qu. 9. An peccent graviter mulieres ad sui ornatum partem pectoris ostendentes? In primo libro (col. 89 lit. C. et col. 250 in fine) actum est de hoc puncto sequendo doctrinam Laymanni, Cajet. Nav. Salm. etc. Sed vide quomodó limitetur in hoc; Vide l. 2 num. 55 v. Quær.

Qu. 10. An liceat famulo comitari Herum ad lupanar, vel eum ducere curru vel sella? In primo libro (col. 94 lit. B.) relata est opinio Busembai, Nav. Manuel. etc. dicentium, hoc licere sola ratione famulatûs. Sed in hoc requiritur saltèm causa gravis damni subeundi. Vide l. 2 n. 64.

Qu. 11. An liceat famulo ratione famulatûs deferre munera meretrici Domini? In primo libro (col. 94 in fine Qu. 2) relata est opinio Busembai, et Sanch. id permittentium, si sit de esculentis et poculentis. Sed in hoc negatur; Vide l. 2 n. 65.

Qu. 12. An liceat famulo ob metum mortis subji-

cere humeros, vel deferre scalam Domino ascendenti ad fornicandum, aut vi aperire januam? In primo libro (col. 95. Qu. 4) id omninò negatum est. Sed in hoc vide dicta l. 2 n. 66 v. Qu IV.

Qu. 13. An liceat vendere vinum ei. qui vendet mixtum aquâ? In primo libro (Col. 69 lit. C. v. Pariter.) adducta est opinio affirmativa Palai, Sanch. et Tamb. si æquè commodè aliis vendi non possit. Sed in hoc id non admittitur, nisi ob metum mortis, vel infamiæ; Vide l. 2. n. 69 v. Qu VII.

Qu. 14. An liceat vendere ornatus puellæ iis abusuræ? In primo libro (col. 96 lit. D. v. Eodem.) relata est opinio La Croix citantis Nav. Azor. Sanch. Bon. etc. qui dicunt licere, si illa æquè emeret ab aliis. Sed in hoc id non admittitur, nisi venditor notabile patiatur incommodum. Vide l. 2 n. 71. v. Eodem.

Qu. 15. An liceat Aurigis, et Nautis ob solum lucrum mercedis vehere meretricem ad Amasium? In primo libro (col. 98 v. 8. Licet.) dictum est licere cum Salmant. Sanch. Azor. Navar. etc. Sed in hoc non admittitur nisi ob metum gravis damni; V. l. 2 n. 75 v. An autem.

Qu. 16. An sit peccatum mortale sine gravi causa petere mutuum ab Usurario parato, vel Sacramentum à Sacerdote peccatore parato ad ministrandum? In primo libro (col. 97 n. 4 v. Utrùm autem, et n. 7 v. Sed quæstio.) relata est opinio Lugonis, Soti, Sanch. Cajet. Led. Man. etc. qui id negârunt. Sed in hoc dictum est, id esse mortale tàm contrà charitatem, quàm contrà justitiam, nisi gravis causa necessitatis, vel utilitatis interveniat? Vide l. 2 n. 47 et 77 v. 4. Licitum, loquendo de Usurario; et n. 79 de Sacerdote peccatore.

Qu. 17. An volenti frangere jejunium liceat sine gravis incommodi causa cibos præbere? In primo libro (col. 97 n. 7 v. Volenti.) adducta est opinio Less. Cajet. Nav. et Vasq. id affirmantium. Sed in hoc reprobatum est; V. l. 2 n. 80.

Qu. 18. An in materia simoniæ, et usuræ possit

deduci in pactum obligatio antidoralis? in primo libro (col. 118. lit. A. v. Quær. in fin.) dictum est cum Salm. Val. Cajet. Pal. Less. etc. id licere, si pactum sit remunerandi in genere, nulla addita nova obligatione. Sed id omninò reprobatur. V. l. 3 n. 53. et n. 764.)

Qu. 19. An juramentum execratorium sit verum juramentum? In primo libro (col. 146. lit. A. v. Notandum.) dictum est cum Salm. Bus. Sanch. Pal. etc. id communiter negari. Sed in hoc affirmatur, si in juramento expressè nominetur Deus; V. l. 3 n. 143.

Qu. 20. An in juramento assertorio sit mortale jurare cum defectu justitiæ? In primo libro (col. 148. lit. A.) dictum est, probabiliùs esse tantùm veniale. Sed in hoc additur esse mortale, si juratur ad firmandam detractionem; V. l. 3 n. 146.

Qu. 21. An cum peregrino possit dispensare in votis, juramentis, et legibus Episcopus loci, ubi reperitur? in primo libro (col. 758. lit. E. v. Nota hîc.) id omninò negatum est. Sed vide hic l. 1 n. 158.

Qu. 22. An maritus possit occidere eum, qui vult cum sua uxore adulterari? In primo libro (col. 239. v. Dicendum II.) id absolutè negatum est. Sed in hoc id non reprobatur, si vir antè factum occidat, ne adulterium eveniat; V. l. 3 n. 391. v. Quandò.

Qu. 23. An peccent graviter spectatores qui ad comœdiam turpem concurrunt pecuniâ, vel plausu? In primo libro (col. 251. v. Quær. 2.) dictum est, probabile esse non peccare spectatores secundos, nempè sine quibus etiàm comœdia repræsentaretur. Sed in hoc visum est oppositum: V. l. 3 n. 427. v. Num autem.

Qu. 24. An Beneficiarius expendens fructus Beneficii superfluos ad suam sustentationem in usus profanos, teneatur ad restitutionem? In primo libro (col. 270. v. Utrùm autem.) probabilior cum S. Th. Sot. Lugo, Pal. Less. etc. visa est opinio negativa. Sed in hoc probabiliorem diximus oppositam, per se loquendo; V. l. 3 n. 492.

Qu. 25. An fur teneatur restituere cum damno graviore nempè si res non posset mitti ad Dominum, nisi expensis majoribus quàm sit valor rei? In primo libro (col. 295. lit. B.) adducta est opinio Salm. Soti, Less. Pal. Con. et Bus. id negantium. Sed in hoc oppositum tenetur, nisi expensæ sint longè majores; V. l. 3 n. 598. 697. et 753.

Qu. 26. An accipiens rem à fure, qui rem furatam cum suis permiscuit, teneatur ad restitutionem? In primo libro (col. 299. lit. B.) adducta est opinio negativa Tamb. cum Sanch. et aliis. Sed in hoc omninò reprobatur. V. l. 3 n. 612.

Qu. 27. An beneficiarius omittens Officium uno die possit excusari à restitutione, si suppleat alio? In primo libro (col. 310. in fine. Qu. 5.) relata est opinio affirmativa Salmant. Molfes. Palud. Bonac. etc. Sed in hoc tenetur negativa; V. l. 3 n. 667.

Qu. 28. An Beneficiarius omittens partem Officii minorem quàm integræ Horæ, teneatur ad restitutionem? In primo libro (col. 311 qu. 5) relata est opinio negativa Nav. Tol. et Viva. Sed in hoc verior visa est opposita; Vide l. 3 num. 668.

Qu. 29. An Beneficiarius simplex omittens Officium teneatur restituere omnes fructus Beneficii? In primo libro (col. 312 qu. 10 v. Quid. etc.) adducta est opinio Henrici, Metinæ, et Manuelis, qui dicunt, eum tenêri ad restitutionem tantùm tertiæ partis fructuum. Sed in hoc illa reprobatur; V. l. 3 n. 673 v. Quid.

Qu. 30. An licitum sit donum accipere à donante debitis gravato? In primo libro (col. 327 lit. B.) relata est opinio affirmativa Less. Mol. Nav. Laym. etc. Sed in hoc refutatur. V. l. 3 n. 722.

Qu. 31. An sit necessarium in mutuo ad exigendum interesse, ut moneatur mutuatarius de justo titulo, qui jam adest? In primo libro (col. 343 lit. E. v. Sed dubitatur) delatum est opinioni negativæ. Less. Lug. Bon. Trull. etc. Sed in hoc verior est affirmativa; V. l. 3 n. 769 v. Sed dubitatur.

Qu. 32. An mutuator possit retinere lucrum exac-

tùm, si aderat justus titulus, sed non monuit de eo mutuatarium, et contraxit bona fide? In primo libro (col. 394 Qu. III.) adducta est opinio affirmativa (licet tamquàm minùs probabilis) Lug. Dian. Sa, et Tanneri. Sed in hoc refutata est; V. l. 3 n. 773.

Qu. 33. An liceat res pretiosas quamplurimi vendere? In primo libro (col. 355 lit. D.) relata est opinio affirmativa Sot. Tol. Dian. Tann. Val. Reg. etc. Sed in hoc probabilior visa est contraria? V. l. 3 n. 807.

Qu. 34. An, facto monopolio injusto à Mercatoribus, liceat aliis eodem pretio merces vendere? In primo libro (col. 357 lit. G. v. Sed hinc.) relata est opinio affirmativa Salm. Bon. Trull. Reg. Med. etc. Sed in hoc omninò melior visa est negativa; V. l. 3 n. 817 v. Sed hic.

Qu. 35. An liceat rem infimo pretio emere ab aliquo nesciente ejus valorem? In primo libro (col. 357 lit. H. v. Idem.) Amplexatus sum opinionem negativam. Sed in hoc defenditur opposita; V. l. 2 n. 829 v. iidem.

Qu. 36. An liceat Clerico conducere prædia aliena ad saginanda propria animalia, ut posteà vendat? In primo libro (col. 361 v. Quæres.) dictum est, id licere, si conductio non afferat magnam distractionem à ministerio sacro. Sed in hoc id non admittitur, quia non caret cipiditate turpis lucri: V. l. 3 n. 835 v. An verò.

Qu. 37. An pereunte re censitâ, pereat census de jure naturali? In primo libro (col. 366 v. qu. 3.) dicta est probabilis sententia negativa cum Soto, Pal. Salm. Covarr. etc. Sed in hoc omninò tenendam diximus affirmativam; V. l. 3 n. 847.

Qu. 38. An cogens injuriâ alterum ad ludendum possit retinere lucratum? In primo libro col. 375 lit. D.) adducta est opinio negativa. Sed in hoc probabilior visa est sententia affirmativa, modò ille, qui cogit, non superet coactum peritiâ ludendi; V. l. 3 n. 880.

Qu. 39. An sit gravis obligatio relinquendi sua bona suis Fratribus et Sororibus? In primo libro (col. 398 lit. A.) relata est opinio Salmant. Nav. etc. dicentium

non esse, nisi illi extremè indigeant. Sed in hoc diximus omninò tenendum, peccare graviter relinquentem bona extraneis, si Fratres graviter indigeant; V. l. 3 n. 946.

Qu. 40. An liceat revelare crimen alterius ad vitandum damnum proprium, si notitia criminis vi aut dolo excipiatur? In primo libro (col. 407 lit. A. v. Sed hîc.) dicta est probabilis opinio affirmativa cum Salm. Less. et P. Nav. Sed in hoc melior visa est opposita; V. l. 3 n. 969 v. Sed hîc magna.

Qu. 41. An qui alteri occultam contumeliam irrogavit teneatur ad satisfactionem? In primo libro (col. 410 v. Sed quær. 1.) relata est opinio negativa Laym. et Molinæ. Sed in hoc diximus omninò sequendam affirmativam? Vide l. 3 n. 985.

Qu. 42. An lædant jejunium electuaria sumpta in modica quantitate ad delectationem? In primo libro (col. 419. lit. F.) adducta est opinio negativa cum Salm. Sylvest. et Abb. Sed in hoc dictum est, contrariam omninò tenendam; V. l. 3 n. 1019 quær. II.

Qu. 43. An potio chocolatis possit sumi toties quoties in die? In primo libro (col. 425 v. Orandum.) dicta est probabilis opinio affirmativa Patris Viva, si sumatur ut potus usualis. Sed in hoc talis potio non admittitur, nisi pro uno tantùm cyatho in die, ratione consuetudinis: V. l. 3 n. 1023 v. Secunda in fine.

Qu. 44. An Religiosus expendens cum licentia generali Prælati ad usus illicitos, peccet contra paupertatem, et teneatur ad restitutionem? In primo libro (col. 450 lit. E. v. II Quæstio.) vocata est non improbabilis sententia negativa cum de Alex. Suar. Bann. Lugo, etc. Sed in hoc affirmativam amplexatus sum; Vide l. 4 n. 31 et l. 3 n. 873.

Qu 45. An Patronus debeat præsentare digniores ad beneficium curatum? In primo libro (col. 469 lit. A. qu. 2.) dicta est probabilis opinio negativa cum Palao, Garcia, P. Nav. Rodr. etc. Sed in hoc dictum est, omninò tenendam affirmativam; V. l. 4 n. 97.

Qu. 46. An Episcopus conferens Beneficium simplex

minùs digno peccet mortaliter? In primo (col. 291 quær. 2.) delatum est sententiæ negativæ cum Navar. Sa, Soto, Dicast. Gutt. Diana, etc. Sed in hoc probabilior dicta affirmativa; V. l. 4 n. 93.

Qu. 47. An Episcopus conferens Beneficium curatum minùs digno, teneatur ad restitutionem? In primo libro (col. 292 v. Magis) probabilis visa est opinio negativa Navar. Henr. Led. etc. Sec in hoc amplexatus sum oppositam. V. l. 4 n. 109.

Qu. 48. An graviter peccet, et teneatur ad restitutionem, qui recipit Beneficium curatum cum animo dubio, vel condionato suscipiendi Sacerdotium infrà annum? In primo libro (col. 471 lit. A.) adducta est opinio negativa Nav. Barb. Garciæ, etc. Item opinio Salm. qui eam admittunt tantùm, si animus est conditionatus. Sed in hoc melior visa est opposita, sivè animus sit dubius, sivè conditionatus; V. l. 4 n. 114.

Qu. 49. An pluralitas Beneficiorem sit vetita non solùm de jure Canonico, sed etiàm naturali? In primo libro (col. 473. lit. A.) dicta est probabilis opinio negativa cum Lugo, Innoc. Fill. Valent. Led. etc. Sed in hoc omninò tenendam diximus affirmativam; nisi accedat Dispensatio Pontificia, et justa causa; Vide l. 4 n. 117.

Qu. 50. An possit sine peccato gravi permutari Officium Divinum in aliud notabiliter brevius? In primo libro (col. 494. lit. A.) dicta est probabilis opinio affirmativa; excepto Officio Palmarum cum Officio Paschæ, vel Pentecostes, ut tenent Sylvest. Salm. Fill. Diana, etc. Sed in hoc non est admissa ut probabilis; V. l. 4 n. 161. v. Quær. III.

Qu. 51. An Matutinum possit recitari duabus horis post meridiem? In primo libro (col. 496. lit. D.) probabilis dicta est opinio affirmativa cum Salm. Sanch. Tamb. Molfes. Led. etc. Sed in hoc dictum est, tenendam esse oppositam, V. l. 4 n. 174.

Qu. 52. An peccata multiplicentur ex diversitate objectorum totalium, nempè si quis uno ictu occidit quatuor homines? In primo libro (col. 564. v. An

autem.) dicta est probabilis opinio negativa cum Suar. Lugo, Busem. Viva, etc. Sed in hoc amplexatus sum oppositam; V. l. 5 n. 45.

Qu. 53. An Confessarius in mortali successivè absolvens plures Pœnitentes unum peccatum committat (col. 563. v. II. Quòad actus.) visa est probabilis opinio affirmativa cum Salm. Lug. Viva, Spor. etc. Sed in hoc reprobata est; V. l. 5 n. 50. Qu. 6.

Qu. 54. An, citrà infamationem possit quis dissolvere amicitiam alicujus, narrando ejus defectus naturales, ut ipse succedat loco expulsi? In primo libro (col. 576. lit. A.) relata est opinio affirmativa Salm. Soti, Bonac. Arag. Prado, etc. Sed in hoc amplexata est opposita; V. l. 5 n. 72. v. An citrà.

Qu. 55. An liceat se inebriare ex consilio Medicorum, si inebriatio æstimatur necessaria ad morbum expellendum? In primo libro (col. 577. v. 2. Non est.) adducta est opinio affirmativa Busemb. Syl. Cajet. Lessii, Salm. etc. Sed vide quomodò in hoc limitata sit, l. 5 n. 76. Qu. I.

Qu. 56. An liceat alicui se inebriare ad vitandam mortem, quam alter ei minitatur? In primo libro (col. 578. lit. C.) dicta est probabilis opinio affirmativa Lessii, Laym. Bonac. Busemb. etc. Sed in hoc amplexatus sum negativam; Vide l. 5 n. 76. Qu. II.

Qu. 57. An satisfaciat, qui peccata confitetur tempore Missæ? In primo libro (col. 210. Quær. 2.) adducta est opinio affirmativa Palai, Hurtadi, La-Croix, Pichler, Gobat. etc. modò aliquo modo attendat simùl ad Missam. V. l. 3 n. 314.

Qu. 58. An liceat aliquid accipere pro sustentatione ingressuri, si Monasterium sit opulentum? In primo libro (col 130 v. Sed quæritur.) relata est opinio affirmativa Salm. Nav. Tol. Pal. Sanch. Bon. Sot. etc. Sed in hoc amplexatus sum oppositam; Vid. l. 3 n. 92. v. Secunda.

Qu. 59. An in Sacramento Baptismi aqua sit infundenda, dum actu dicitur: *Te baptizo?* In prima editione (col. 585 lit. A.) affirmatum est. Sed hâc secun-

dà probatum est sufficere, quod forma proferatur, antequàm à materia desistatur applicanda; Vide l. 6 n. 9. v. Quæritur.

Qu. 60. An omnes materiæ, et formæ Sacramentorum sint à Christo determinatæ in specie? Negatum est in priori libro (col. 804 Qu. 2.) Sed in hoc secundo oppositum probabilius visum est, l. 6 n. 12.

Qu. 61. An peccet graviter Minister conferens Sacramenta in mortali, etiàmsi ad illud ministerium non sit specialiter ordinatus, vel si solemniter non ministret? Negatum est in priori libro (col. 594 et 595.). Sed hîc affirmatur l. 6 n. 32.

Qu. 62. An peccet graviter Sacerdos ministrans Eucharistiam in mortali? In priori libro (col. 655. v. An autem.) probabilis dicta est sententia negativa. Sed hîc eam refutamus; l. 6 n. 35.

Qu. 63. An Minister possit dare Sacramentum indigno ob metum mortis? In priori libro (col. 595. Dub. 5.) probabilis visa est sententia affirmativa. Sed hîc negativam tenemus; l. 6 n. 49.

Qu. 64. An Clericus habituatus in vitio turpi, vel alio, volens ascendere ad Ordinem Sacrum, possit absolvi ex simplicibus signis extraordinariis, tantùm sufficientibus ad Sacramentum Pœnitentiæ suscipiendum? In priori libro affirmatum est, col. 598. Quæres hîc 3. Sed hîc negatur, nisi valdè extraordinaria signa accedant, quæ probitatem positivam Ordinandi ostendant; vide l. 6 in Dissert. ex n. 63.

Qu. 65. An Sacerdotes ordinentur per solam manuum impositionem? In priori libro (col. 806. lit. F.) negavimus. Sed hîc affirmativam sententiam probabiliorem censemus: l. 6 n. 749.

Qu. 66. An moribundus qui manè communicavit, possit eadem die sumere Viaticum adveniente morbo? In priori libro (col 668. lit. A.) probabilem diximus sententiam tàm affirmativam, quàm negativum. Sed hîc distinguimus, si morbus sit naturalis, aut violentus: l. 6 n. 285 Dub. 3.

Qu. 67. An Sacerdos negligens dicere Sacrum pro-

missum, parvo stipendio accepto, graviter peccet? In priori libro (col. 676. lit. C.) diximus probabilem sententiam negativam. Sed hîc affirmativam tutamur l. 6 n. 317 Qu. III.

Qu. 68. An Episcopus possit moderari numerum Missarum à Testatore præscriptarum? In priori libro dictum est posse, si fructus congruentes non percipiantur (col. 680. lit. F.) Sed hîc negatur; l. c. num. 331 Dub. 1.

Qu. 69. An liceat privatim celebrare in Cœna Domini? In priori libro adhæsimus sententiæ affirmativæ; (col. 687. lit. E) Sed hîc dicimus omninò tenendam negativam (l. 6 n. 350.)

Qu. 70. An altare amittat consecrationem, si frangatur Sigillum, vel removeatur Sepulchrum cum Reliquiis? In primo libro probabile dictum est non amittere, (col. 693. lit. C.) Sed hîc l. 6 n. 369 ad n. 3 Dub. 2. oppositum tenendum probamus.

Qu. 71. An sufficiant duæ Mappæ in Altari, vel una duplicata? In priori libro affirmavimus, (col. 697. lit. C.) Sed hîc contrarium tenendum dicimus; l. 6 n. 375.

Qu. 72. An aqua lotionis Corporalium possit projici aliò, quàm in Sacrarium? In priori libro dictum est sufficere, si projiciatur in decentem locum; (col. 699. lit. E.) Sed hîc contrarium probamus; lib. 6 num. 387.

Qu. 73. An abbates possint consecrare Calices pro Ecclesiis alienis? In priori libro relata est sententia affirmativa (col 699. lit. B. in fine). Sed hîc oppositam tenendam dicimus; lib 6 n. 381.

Qu. 74. An Pyxis debeat benedici? In priori libro retulimus sententiam negativam, (col. 698. lit. H.) Sed hîc oppositam probamus, l. 6 n. 385.

Qu. 75. Si post sumptionem Sacerdos prudenter dubitat, num vinum fuerit acetum, an rursus consecrare debeat utramque materiam sub conditione? Hîc affirmandum probamus l. 6 n. 206 v. Quòad. Quidquid dictum sit in priori libro.

Qu. 76. A quo Episcopo debeant approbari Confessarii? In priori libro (col. 247. lit. E.) dictum est, eos probabiliter posse approbari etiàm ab Episcopo Confessarii, aut Pœnitentis. Sed hîc l. 6 n. 548. dicimus omninò approbandos ab Episcopo loci.

Qu. 77. Doctor consultus à Confessario an teneatur ad Sigillum? In priori libro (col. 776. lit. G.) diximus, eum probabiliter non tenêri: Sed hîc oppositum tuemur l. 6 n. 648.

Qu. 78. An mutus teneatur confiteri scripto? In priori libro probabilis visa est sententia negativa, (col. 726. lit. B.) Sed hîc dicimus, eum tenêri; si commodè potest; l. 6 n. 479. v. Qu.

Qu. 79. An in Jubilæo Confessio debeat fieri eadem hebdomada quâ perficiuntur opera, ut possit Pœnitens absolvi à reservatis? In priori libro adhæsimus opinioni negativæ? (col. 743, lit. A n. 2.) Sed hîc oppositam tenemus; l. 6 n. 537.

Qu. 80. An, qui in Jubilæo confessus est invalidè, possit deindè à quolibet absolvi? In priori libro relata est opinio affirmativa: (col. 743 n. 1.) Sed hîc negativam sustinemus; l. 6 n. 537 v. Qu. II.

Qu. 81. An Parochus in aliena Diœcesi possit excipere Confessiones alienorum ex licentia illorum Parochi? In priori libro affirmavimus; (col. 746. lit. B.) Sed hîc negamus; l. 6 n. 544.

Qu. 82. An simplex Sacerdos possit absolvere moribundum, præsente Confessario approbato? In priori libro (col. 752 lit. D. relata est sententia affirmans, quam hîc rejicimus; l. 6 n. 562.

Qu. 83. An ignorans reservationem casûs Episcopalis, eam incurrat? In priori libro diximus probabilem sententiam negativam, (col. 757 lit. A.) Sed hîc eam reprobamus; l. 6 n. 581.

Qu. 84. An absoluti indirectè à peccato reservato in casu necesitatis à non habente facultatem, teneantur postmodum Episcopo se præsentare? In priori libro negavimus; (col. 936. v. An autem.) Sed hîc observa distinctionem allatam l. 7 n. 91.

Qu. 85. An Confessarius errans culpabiliter circà valorem Sacramenti teneatur monere Pœnitentem de errore etiàm cum gravi suo incommodo? In priori libro probabilem diximus sententiam negativam; (col. 766. lit. I.) Sed hîc affirmativam tenemus; lib. 6 n. 619.

Qu. 86. An possit absolvi à simplici Confessario Peregrinus habens casum reservatum in loco Confessionis tantùm, et non in Patria? In libro priori relata est opinio affirmativa; (col. 758. in fin v. Quæritur an.) Sed hîc eam refutamus; l. 6 n. 588.

Qu. 87. An qui confessus est Superiori, et oblitus fuit reservati, remaneat ab illo directè absolutus? Hîc probabilius negatur l. 6 n. 597. Quidquid in priori libro dictum sit.

Qu. 88. An incurrat suspensionem qui ordinatur cum Patrimonio donato, sed data antapoca, vel fide de reddendo illo donanti? In priori libro dicta est probabilis opinio negativa, (col. 829. 2.) Sed hîc l. 6 n. 822. observa distinctionem tenendam, nempè si donans habuerit veram, vel ne, voluntatem donandi.

Qu. 89. Si quis post contracta Sponsalia cum una ducat aliam, an hac defuncta, teneatur ducere primam? In priori libro dictum est probabiliter non tenêri (col. 845 lit. I.); Sed hîc contrarium sustinetur l. 6 n. 875. v. Quæritur.

Qu. 90, Si quis fictè contraxit Matrimonium, an ad illud revalidandum sufficiat, quod ipse solus apponat consensum? Hîc l. 6. n. 1114 sententia affirmativa verior dicitur; Quàmvis in priori libro (col. 899 v. Hinc infertur) non fuerit admissa.

Qu. 91. An sit nulla Dispensatio super impedimento inter propinquos, si taceatur copula inter ipsos præhabita? In priori libro opinio negativa probabilior visa est; (col. 904. v. Quær. 3.) Sed hîc l. 6 n. 1134. omninò rejicitur, etiàmsi copula non fuerit habita ad faciliùs obtinendam Dispensationem.

Qu. 92. An simplex Sacerdos possit absolvere à venialibus, et ab excommunicationi minori? In priori

libro (col. 746 litt. A et col. 928 v. Certum.) opinio affirmativa, licet non fuerit admissa, non tamen omninò rejecta est: Sed hîc l. 7 n. 71 omninò rejicitur ob Decretum Innoc. XI.

Qu. 93. An absolutus ab Episcopo in necessitate à casu Papali propter impedimentum temporale, excusetur ab adeundo Romam, si parti jam satisfecerit? In priori libro dictum est, eum probabiliter excusari, (col. 933 Qu. III. in fin.) Sed hîc omninò tenêri dicimus, l. 7 n. 87.

Qu. 94. An habens casum Papalem publicum, si punitus fuerit ab aliquo Episcopo, possit absolvi ab alio? In priori libro opinio affirmativa probabilis visa est, (col. 930 v Hinc, infrà Dub. 1.) Sed hîc contrariam veriorem dicimus, l. 7 n. 77.

Qu. 95. An Episcopi possint absolvere à Papalibus occultis extrà Confessionem? In priori libro relata est opinio affirmativa, (col. 942 ad n. 8) Sed hîc l. 6 n. 593 v. hîc autem illam refutamus ex Declar. Gregorii XIII.

Qu. 96. An liceat rescribere ad excommunicatum? In priori libro dictum est, hoc probabiliter licere, (col. 964 lit. F.) Sed hîc negamus l. 7 n. 193. An autem liceat excommunicatum resalutare? In priori libro (col. 965. Dub. II.) opinionem affirmativam diximus absolutè probabilem: Sed hîc d. n. 193 oppositam censemus probabiliorem, licet primam non damnemus.

Qu. 97. An Duellum possit acceptari, ne incurratur magna et certa jactura bonorum? Quidquid dictum sit cum Salm. in priori libro (col. 970 lit. A Not. I.) hodiè hæc opinio damnata est à Bened. XIV. vide l. 3 num. 400. Prop. IV.

Qu. 98. An Parentes possint cogere puellam ad ingressum in Monasterium causâ educationis? In priori libro (col. 983 in princ.) probabilis dicta est opinio affirmativa: Sed hîc l. 7 n. 212 opposita absolutè probabilior visa est, nisi puella sit in periculo incontinentiæ.

Qu. 99. An incurrat irregularitatem ratione bigamiæ, qui contrahit duo Matrimonia nulla, vel qui fictè secundum Matrimonium init ad copulam extorquendam? Hîc dicimus affirmandum l. 7 n. 446 et 447. Quidquid in priori libro dictum fuerit.

Adduntur aliæ recentes Retractationes opinionum, quæ in præcedenti Editione recensebantur.

Qu. I. Si quis probabiliter judicet se implevisse votum, Horas Canonicas, sivè pœnitentiam, an teneatur eis satisfacere, si adhùc probabile sit, vel dubium, se non implevisse? Négant plures Auctores l. 1 n. 76. Sed oppositum est tenendum, quia prævalet obligatio jam contracta, donec certè non fuerit impleta.

Quær. II. An Declarationes S. C. Cardinalium vim legis habeant? Plures AA. negant, nisi editæ sint, non solùm consulto Pontifice, sed etiàm mandante, ut ipsæ solemniter per totam Ecclesiam promulgentur l. 1 n. 106 Addendum tamen est, quod hujusmodi Declarationes, quæ jam in Ecclesia universaliter divulgatæ, et facto sic promulgatæ fuerint usu plurium annorum, vel relatione Auctorum communiter ipsas referentium, satis omnes Fideles obstringant.

Qu. III. An Episcopus dispensare possit in Statutis canonicis, in quibus dispensatio reservata non sit? Visa fuit priùs satis probabilis sententia affirmativa cum Soto, Covarr. Castrop. Bonac. et S. Antonin. Sed re meliùs perpensa, videtur negativa omninò tenenda ex Clement. 2 de Elect. ubi: *Lex superioris per inferiorem tolli non potest.* Cui Congruit *c. Dilectus, de Temp. Ordin.*

Quær. IV. An Delegatus *Principis*, vel Delegatus *ad universalitatem causarum*, possit subdelegare? Affirmatur l. 1 n. 193. Sed hoc est limitandum juxtà id, quod dicitur lib. 6 n. 559 nempè hoc intelligi, cum delegatio facta est tamquàm per Officium, aut cum delegatur alicui jurisdictio, uti privilegium perpetuo suo officio, sivè Dignitati annexum.

Quær. V. An cesset lex, cessante fine legis in particulari? Allata est sententia, quæ id probabile vocat, hancque tenent Salm. et Viva cum Cajet. Sylvest. Panorm. Valent. Sa, Carden. Navarr. Abbate, Comit. et aliis, l. 1 n. 199. Sed hîc advertendum, quod hæc opinio vix umquàm in praxi probabilis sit futura, quia vix umquàm eveniet, quod in particulari omne hallucinationis periculum cesset.

Quær. VI. Si quis ex intentione furandi centum aureos surripiat eos centenis vicibus moraliter interruptis, an tunc centum peccata perpetret? l. 5 n. 44, dictum fuit probabile, id esse unum furtum, sivè peccatum unum committi. Sed melius re perpensa, dicendum hujusmodi furta esse centum distincta peccata mortalia, cum unumquodque furtum distinctam malitiam in se contineat.

Quær. VII. Actus charitatis ergà Deum eliciendus est saltèm semel in mense, ut dicitur lib. 2 n. 8. Addendum est, quod eodem modo, nempè semel saltèm in mense teneamur pariter elicere actum Charitatis ergà Proximum, alioquin difficulter hoc præceptum charitatis ergà Proximum observare valebimus.

Quær. VIII. Dictum est l. 3 n. 244, non videri improbabile cum Less. Salm. Bon. etc. quod ab ipso vovente possit commutari votum in æquale. Sed dicendum cum S. Thom. Caj. Suar. et aliis, esse multùm probabilius, quod non possit; quia Deus potiùs vult rem promissam, quàm aliam.

Quær. IX. Dicunt plures DD. apud Bus. l. 3 n. 381, licere viro honorato occidere aggressorem conantem alapam ei impingere. Sed ibi addendum id, quod sapienter docet Sylvius: *Etiàmsi honor sit bonum præstantius, quàm divitiæ, aut nullum, aut rarissimum arbitramur esse casum, quo pro defensione solius honoris licet aggressorem interficere.* In 2. 2 qu. 64 art. 7 qu. 9.

Quær. X. An Beneficiarii expendentes reditus Beneficii superfluos in usus profanos, teneantur ad restitutionem? l. 3 n. 492, exposita fuit sententia affirma-

tiva tamquàm probabilior; sed peracta meliori consideratione, sententia negativa videtur non minùs probabilis in praxi; signanter ob auctoritatem, et rationem D. Th. in 2. 2 qu. 185 art. 7. Vide cit. n. 492.

Quær. XI. Si quis furatus sit rem, cujus Dominus est incertus, cui restituere debet? l. 3 n. 590, dictum est, restitutionem faciendam esse Pauperibus, aut Locis piis cujuscumque loci. Sed huic plures addendæ sunt limitationes, quas l. c., vel paulò post invenies.

Quær. XII. Utrùm si crimen aliquod est publicum in quodam loco, possit sine culpa, saltèm gravi, manifestari in alio, ubi illud est adhùc occultum? dictum fuit lib. 3 n. 974, cum Lug. Cajet Nav. Salm. etc. communissimè, contra alios, sententiam affirmativam esse valdè probabilem. Sed vide l. 3 eodem n. ubi nunc sententia limitatur tantùm pro delictis illis, quæ delinquentem aliis perniciosum efficiunt.

Quær. XIII. An in die jejunii notabiliter antevertens sine justa causa horam meridianam, graviter peccet? l. 3 n. 1016, dictum fuit cum Lessio, Tol. Bon. Laym. Salm. Castrop. etc. probabiliorem esse negativam sententiam. Sed re meliùs ad trutinam revocata, dicimus cum Azor. Sanch. Nav. Sylvest. affirmativam omninò tenendam.

Quær. XIV. An Episcopus possit lites transigere super bona Ecclesiæ vertentes? l. 4 num. 187 vers. Circà etc. dictum est non posse. Sed hoc intellingendum tantùm, quandò Ecclesia ob transactionem deberet aliquid de rebus possessis cedere: secùs si nihil cederet de possessis.

Quær. XV. Si votum sit certè emissum, sed tantùm probabiliter impletum, utrùm vovens teneatur omninò votum implere? Negant plures AA. nempe Lug. Ronc. Salm. cum Laym. etc. Sed censeo cum Conc. Antoine etc. votum implendum esse, cum enim votum est certum, prævalet obligatio implendi votum.

Quær. XVI. An teneatur Pœnitens confiteri mortale peccatum certè commissum, si tantùm probabiliter reputet, se illud confessum fuisse? Negant Suar. Lug.

Salm. et alii. Sed dico cum Concina et aliis, eum tenêri peccatum illud clavibus subjicere, cum dubia sit confessio, et certa sit Confessionis obligatio. Sed vide quod dicitur Lib. 6 de Pœnit. n. 477.

Quær. XVII. An liceat conferre Sacramentum sub conditione, absque eo, quod conditio ore exprimatur? l. 6 n. 29, in fin. affirmatum est cum Tourn. Ronc. Castrop. et aliis communissimè. Sed quia non desunt Auctores aliqui, ut Gonet, Juenin, Contens. Serry, etc. qui tenent (licet parùm probabiliter) valorem Sacramenti non pendere ab intentione Ministri, sed tantùm ab ipsa collatione Sacramenti seriò peracta, tutius est conditionem etiàm verbis exprimere.

Quær. XVIII. An teneatur quis confiteri peccatum mortale certè commissum, si posteà sit in dubio, an illud fuerit vel ne confessus l. 6. n. 477, dictum fuit, eum non tenêri, si credat probabiliter peccatum Confessario se jam exposuisse. Sed nunc tenêri dicimus, quia sicùt certa fuit obligatio confitendi, ità certa debet esse confessio, vide tamen cit. n. 477.

Quær. XIX. An Sacerdos ab Ecclesia abscissus, uti si esset hæreticus, schismaticus, aut excommunicatus vitandus, possit absolvere eos, qui sunt in periculo mortis, si alius dèsit? l. 6 n. 560. Quær. I. probata fuit sententia negativa: Sed nunc probamus contrariam cum Sylvio, Colet, Sylvestro, Cano, etc.

Quær. XX. An, si Pœnitens confessus sit Superiori, et inculpabiliter sit oblitus peccati reservati, poterit deindè à quolibet Confessario de illo absolvi! l. 6 n. 597, probavimus sententiam negativam, sed nunc ex auctoritate Pontas, Collet, et signanter Sylvii, qui affirmativam cum Sylvest. Nav. Adrian. Angel. Covar. et pluribus aliis pro certa habet, eam reprobare non possumus.

Quær. XXI. An inhabilitas ad celebrandum, quam incurrunt Confessarii sollicitantes, incurratur antè sententiam? l. 6 n. 705, affirmatur; sed nunc vide id, quod dicitur in hac Editione num. citato.

Quær. XXII. An Episcopi possint absolvere ab ex-

communicatione eos, qui tentaverunt extrahere delinquentes ex Ecclesia! tom 9. Append. II. nu. XXVIII affirmatum est; sed nunc oppositum tenendum cum Fagnano, qui id probat; vide l. c.

Quær. XXIII. In Praxi Confessarii, posita post librum VII dicitur Cap. ult. n. 287. Episcopis, eorumque Delegatis concessam esse facultatem impertiendi Indulgentiam Plenariam Infirmis eam petentibus in articulo mortis; addendum, ad hoc requiri, quod Episcopi hanc facultatem à Pontifice Regnante expostulent, et obtineant.

Quær. XXIV. In Exam. Ordin n. 98 dicitur ex Rubrica illicitum esse in Missa adhibere vinum, quod *incipit acescere*: adverte ibi quod additum est.

Quær. XXV. In eodem Exam. n. 122 dicitur, dubium esse, an sit probabilis opinio, quod celebrare sine Cruce non sit mortale. Sed re maturiùs perpensa, nunc satis probabilis mihi videtur, cum inter Doctores sit communis, nec certum habeatur fundamentum in oppositum.

Quær. XXVI. An Calix si denuò inauretur, denuò sit consecrandus? l. 6 n. 370 dub. 2 probabiliùs censui negandum cum Laym. Lugo etc. Sed re meliùs perpensâ, nunc puto cum Ferrari, Suar. etc. probabiliùs iterum Calicem esse consecrandum; vide annotationem ultimo loco adjunctam loco citato.

FINIS TOMI SEPTIMI.

INDEX

TRACTATUUM ET CAPITUM TOMI VII.

Capita. Paginæ.

PROSECUTIO TRACTATUS VI. — *De Matrimonio.*

3 De impedimentis Matrimonii 3

LIBER VII.

DE CENSURIS ECCLESIASTICIS, ET IRREGULARITATIBUS.

1 De Censuris in genere 141
2 De Excommunicatione 225
3 De Suspensione et Degradatione 361
4 De Interdicto 374
5 De Irregularitate 381

OBSERVANDA UTENTIBUS

EDITIONE BASSANENSI ANNI 1816.

N.° 1009 loco *nubilis* legant *nobilis*. N.° 1107 et 1108 loco *adducatur* legant *abducatur*, et videant, quàm rectè locus Salmanticensium n.° 1031 sit citatus ! Notent pariter, n.os 1004, 1006, 1005, et 1007 malè citatos esse, ùt et S. Thomam n.° 994. N.° 1134 loco *pios* legant *eos*. N.° 1143 loco *remota* legant *remotam*. N.° 1144 loco *matrimonii* legant *matrimoniis*. Ibidem loco *reconvalidationi* legant *reconvalidatione*. Loco *obreptioni* legant *obreptionis*. Loco *contractæ* legant *contracta*.

In Tractatu de Censuris. N.° 1, legant *de quorum correctione desperatur*. N.° 62 loco affirmant *Saïr* legant *Suarez*, quia *Saïr* negat. N.° 65 legant *primum forum* loco *primus forus*. N.° 95 legant : *Regulas sequantur, quas vide apud La Croix l. 7 n.* 126, et videant, quàm rectè Prop. Damn. ab Alex. VII. n.° 122 citata sit...! N.° 156 legant *ob communicationem*. N.° 157, 1.° legant : *alicujus ordinis*, n.° 2, *Trid. c.* 3. N.° 158 legant : *etsi prohibeatur, loco nisi* etc. N.° 179 loco *ignorantia vincibilis*, legant : *invincibilis*. N.° 201, loco

utilitatis, legant *utilitatis sivè spiritualis*. 203 *loco adoptivi*, legant *adoptivi vel illegitimi*. N.° 205 loco *Pontifex intelligit*, legant *Pontifex intendit*. N.° 289 legant : *Biblia vulgaria*, et n.° 291 *periculum perversionis*. N.° 347 legant *non alius delinquens*. N.° 351 legant *apud Salmant. c. 7 n.* 53. N.° 356 legant : *non incurritur irregularitas*, ut tenent Salman. c. 8 n. 60 (licet contrarium teneant Bon. etc. apud Salm. c. 8 n. 60.) N.° 357 legant : *ex violatione censuræ*. N.° 358 legant : *innodatus excomm.* etc. N.° 378 legatur *propriè membra*. N.° 380 legatur : *negant Bon. etc. apud Salm.* N.° 388, legant : *mutilat, vel occidit*. N.° 398 legant : *cessante defectu*. Ib. legatur : *in ordinè suscepto*. N.° 445 legatur : *Diaconus*. N.° 456 legatur : *ut quidam Clerici*. Corrigant insuper numeros Edit. Bassanensis malè citatos *in Elencho quæst. correctarum*, juxtà hujus tomi assignationem.

In hoc tomo aliqui textus malè citati fuère correcti numeris 979. 1036. 1054. 1096. 1114. 1119. 1124. et libro 7, num. 71. 75. 83. 122. 135. 136. 173. 212. 221. 223. 256. 260. 263. 298. 343. 350. 388.

This book should be returned to the Library on or before the last date stamped below.

A fine of five cents a day is incurred by retaining it beyond the specified time.

Please return promptly.